శ్రీరస్తు.

విశ్వనాథకృత

వ్రతచూడామణిః

360 వ్రతములు.

శ్రీ సత్యనారాయణ బుక్ డిపో,

బుక్ సెల్లర్స్ అండ్ పబ్లిషర్స్,

రాజమండ్రి.

1940

వెల 1—8—0

శ్రీరస్తు

విషయసూచికా

శ్రీగణేశ శారదా గురుభ్యో నమః.

వ్రతచూడామణిః

పూర్వభాగః

సటీకా.

మూలమ్. ఓంకారవిఘ్నేశగురూన్ సరస్వతీం గౌరీశసూర్యౌ చ హరిం చ భైరవమ్, ప్రణమ్య దేవాను రుతే హి గ్రన్థం దైవజ్ఞశర్మా జగతో హితాయ. ౧. విష్ణ్వర్చనం దానశివార్చనం చ ఉత్సర్గధర్మవ్రతనిర్ణయం చ, వేదాత్పురాణాత్ స్మృతితశ్చ తద్వద్ద్వ్యంశో స్త్ర స్తథా స్త్రివిధం విధత్తే. ౨. సంగృహ్య సర్వస్య మతం పురాణస్మృత్యన్తర వాక్యం మునిభిః ప్రణీతమ్, లోకోపకారాయ కృతో నిబన్ధో వ్రతప్రకాశస్సుధియాం ముదే స్యాత్. ౩. యావన్తో బ్రాహ్మణా లోకే ధర్మశాస్త్రవిశారదాః, తావన్తః కృపయా యుక్తాః కుర్వన్తు గ్రన్థశోధనమ్. ౪. విద్వాంస్యస్తి మయా సర్వే దృష్ట్వా గుణాన్వితాః, ప్రచారణీయో గ్రన్థోఽయం బాలవద్బాలకస్య మే. ౫. విలోక్య వివిధాన్ గ్రన్థాన్ లిఖ్యతే సుజనాయ్య, తస్మిన్ తుష్టో మయా ... కస్మాన్ ... మునిసి తాః. ౬. చిత్రపావనజాతీయః శాస్త్రజ్ఞగుణసమ్పన్నః, గోస్వామి ... నామ్నః సంగమేశ్వరసంజ్ఞితః. ౭. గోస్వామిపుత్రో వసనాత్, ... సుపుత్రో మహతీన్, సుగ్రన్థం విశ్వనాథాఖ్యం ... వ్రతరాజం సుమన్ముదా. ౮. తత్ర---

శ్రీమద్వ్యాసమహర్షి ... పురాణాని ... వ్యాసా వ్రతమహాత్మ్యాని భగవత్ ... , తాన్యాదాయ విదేశీయ ... వ్రతరాజ ... భగవత్ శ్రీవిశ్వనాథ ... ౧. ... నామ మాతులేనాస్య ... వ్యాసితిప ... వృత్తిభిరపి ప్రాయేణ సంవర్ధితః, సోఽయం

వ్రతచూడామణిః

శ్రీవ్రతరాజమాదరతయా కర్ణాటదేశాదృతా న్యుద్ధృత్యైవ లిలేఖ సజ్జనముదే పుట్టయ్యనామా ద్విజః. ౨ కో౽యం స్వల్పమతిః కిమస్య విదితం చేత్యాగ్రహం మాకృథాః పూర్వైరాచరితం మయా పరిచితం సంలేఖితం నాన్యథా, తత్త్వజ్ఞం విబుధా స్స్వగ్రన్థగత స్సంవార్త్తిచే తుర్యత్రచి త్సారగ్రాహివిశుద్ధబుద్ధిసహితో నాగ్రహాతికో వా జనః. ౩. శ్రీరామనాథపురవాసపవిత్రితాఙ్గః శ్రీరామదేవచరణాబ్జకృతాన్తరఙ్గః, శ్రీభూసురేన్ద్రపదపఙ్కజమత్తభృఙ్గః శ్రీమా న్సుఖీ వసతి సత్సుకృతానుషఙ్గః. ౪. కర్ణాటదేశీయజనార్థనార్థి స్సంస్కృత్య పూర్వవ్రతరాజమత్ర, ప్రాయేణ యద్యత్ప్రకృతోచితం తత్తన్నోద్ధృతం ప్రాక్తనసూక్తమేవ. ౫. వ్రతచూడామణినామా గ్రన్థో వ్రతరాజతో జయతి, అమృతప్రదాచ్చ సిన్ధోరిన్దు ర్విబుధా న్యథా ధిన్వన్. ౬.

అథ వ్రతచూడామణి ప్రారమ్భః.

వ్రతస్వరూపమ్.

అత్ర చ స్వకర్తృవ్యవిషయే నియతః సఙ్కల్పో వ్రతమితి. తత్ర అగ్నిహోత్రసన్ధ్యావన్దనాదివిషయే సఙ్కల్పే అతిప్రసక్తే కిం త్వాభియుక్తవ్రతప్రసిద్ధివిషయః సఙ్కల్పవిశేషః స ఏవ వ్రతమ్. న చ వ్రతం సఙ్కల్పయే దిత్యనన్వయ ఇతి వాచ్యమ్; పాకం పచతి దానం దద్యా దితివ ప్రత్యయమానుగ్రహార్థం ప్రయోగోత్పత్తి రితి వక్తవ్యా.

వ్రతకాలః.

అత్ర వ్రతకాల మాహ. హేమాద్రౌ గార్గ్యః అస్తగే చ గురౌ శుక్రే బాల్యే వృద్ధే మలిమ్లుచే, ఉద్యాపన ముపారమ్భం వ్రతానాం నైవ కారయేత్. ౧. తత్రైవ వృద్ధమను బృహస్పతీ. అగ్న్యాధానం ప్రతిష్ఠాం చ యజ్ఞదానవ్రతాని చ, మాఙ్గల్య మభిషేకం చ మలమాసే వివర్జయేత్.

గురౌ సింహస్థితే వర్జ్యాని.

బాలే వా యది వా వృద్ధే శుక్రే చాస్తంగతే గురౌ, మలమాసే చ ఏతాని వర్జయే ద్దేవదర్శనమ్. లల్లః-నీచస్థే వక్రసంస్థే౽ప్యతిచరణగతే

బాలవృద్ధాస్తగే వా సన్న్యాసో దేవయాత్రా వ్రతనియమవిధిః కర్ణవేధ-స్తు దీక్షా, మౌంజీబన్ధోఽథ చూడాపరిణయనవిధిర్వాస్తుదేవప్రతిష్ఠా వర్జ్యాస్సద్భిః ప్రయత్నాత్ త్రిదశపతిగురౌ సింహరాశిస్థితే చేతి. (నీచస్థే=మకరస్థే.) కల్పతరౌ దేవీపురాణే. సింహాసంస్థం గురుం శుక్రం సర్వారమ్భేషు వర్జయేత్. ప్రారబ్ధం న చ సిద్ధ్యేత మహాభయకరం భవేత్, పుత్రమిత్రకలత్రాణి హన్యాచ్ఛీఘ్రం న సంశయః. దేవారామతటాకేషు వ్రతోద్యానగృహేషు చ, సింహస్థం మకరస్థం చ గురుం యత్నేన వర్జయేత్, వసిష్ఠః.—సింహస్థే తు మఘాసంస్థం గురుం యత్నేన వర్జయేత్, అన్యత్ర సింహభాగే తు సింహస్థోఽపి న దుష్యతి. సింహస్థగురోర్వర్జనీయత్వం నర్మదోత్తరభాగ ఏవ, అన్యత్ర తు సింహాంశ ఏవ వర్జ్యః. తథా చ మదనరత్నాది ధృత కాలవిధానే. సింహస్థితస్సురగురుర్యది నర్మదాయాస్తం వర్జయేత్సకలకర్మసు సౌమ్యభాగే, విన్ధ్యస్య దక్షిణదిశి ప్రవదన్తి చార్యాః సింహాంశగే మృగపతావపి వర్జనీయః. ౧. సింహాంశస్తు పూర్వఫల్గున్యాః ప్రథమః పాదః. మృగపతౌ మకరస్థే గురౌ దేశవిశేషమాహ లల్లః.—నర్మదాపూర్వభాగే తు శోణస్యోత్తరదక్షిణే, గండక్యాః పశ్చిమే భాగే మకరస్థో న దోషభాక్.

స్త్రీణాం వ్రతాదౌ అగస్త్యోదయః.

కేషాంచిత్ స్త్రీకర్తృకాణామన్యేషాం చ వ్రతానామగస్త్యోదయే ప్రారంభనిషేధ ఇతి. హేమాద్రౌ లౌగాక్షిః. ఉద్యానికా శివపవిత్రక మఘపూజా దూర్వాష్టమీ ఫలవియోజక జాగరాణి, స్త్రీణాం వ్రతాని నిఖిలాన్యపి వార్షికాణి కుర్యాదగస్త్య ఉదితే న శుభాని లిప్సుః. ఇతి. ఉద్యానికా=వ్రతవిశేషః. శివపవిత్రకం=ఆషాఢ్యామథవా మాఘ్యాం విహితం శివపవిత్రారోపణం. మఘపూజా=వ్రతవిశేషః. దూర్వాష్టమీ=భాద్రశుక్లాష్టమీ. ఫలనియోజకం=భాద్రపదశుక్లచతుర్దశ్యాం పాలీవ్రతం (కదలీవ్రతాపరనామకమ్). జాగరం=ఆశ్వినపౌర్ణమాస్యాం కౌముదీ జాగరవ్రతం, కార్తికశుక్లచతుర్దశ్యాం విహి-

తం జాగరవ్రతం వా. అత్రోభయత్రాగస్త్యోదయస్యావశ్యంభావిత్వేన విధేరనవకాశాపత్తేర్వికల్పో జ్ఞేయః. వార్షికాణీత్యత్ర వర్షాసు భవాని వార్షికాణి ఇత్యేవ వ్యుత్పత్తిర్నతు వర్షే భవానీతి. తథా చ సతి శరదాది గ్రీష్మపర్యంతం అగస్త్యోదయానువృత్తేస్తన్మధ్యే విహితానాం స్త్రీవ్రతానాం సర్వథా నారంభ ఏవాపద్యత ఇతి. అగస్త్యోదయకాలశ్చ దివోదాసీయే, ఉపేతి యామ్యాం హరిసంక్రమాద్రవేరేకాధికే వింశతిమేహ్న్యగస్త్యః, స సప్తమేఽస్తం వృషసంక్రమాచ్చ ప్రయాతి గర్గాదిభిరిత్యభాణి.

ఖండాఖండతిథ్యాదిః.

వ్రతారంభసమాప్త్యోస్తిథిం విశినష్టి. హేమాద్రౌ సత్యవ్రతః. ఉదయస్థా తిథిర్యా హి న భవేద్దినమధ్యభాక్, సా ఖండా న వ్రతానాం స్యాదారంభశ్చ సమాపనం. ఏతద్వ్యతిరిక్తాయామఖండాయాం ప్రారంభమాహ. తత్రైవ వృద్ధవసిష్ఠః. అఖండవ్యాపిమార్తాండా యద్యఖండా భవేత్తిథిః, వ్రతప్రారంభణం తస్యామనస్తగురుశుక్రయుగితి. అనస్తమితగురుశుక్రాయాం తిథౌ వ్రతమారంభణీయమిత్యర్థః. రత్నమాలాయాం. సోమసౌమ్యగురుశుక్రవాసరాః సర్వకర్మసు భవంతి సిద్ధిదాః, భానుభౌమశనివాసరేషు న ప్రోక్తమేవ ఖలు కర్మ సిధ్యతి. విరుద్ధసంజ్ఞా ఇహ యే చ యోగాస్తేషామనిష్టః ఖలు పాద ఆద్యః, స వైధృతిస్తు వ్యతిపాతనామా సర్వోఽప్యనిష్టః పరిఘస్య చార్ధం. తిస్రస్తు యోగే ప్రథమే సవజ్రే వ్యాఘాతసంజ్ఞే నవపంచశూలే, గండేఽతిగండే చ షడేవ నాడ్యః శుభేషు కార్యేషు వివర్జనీయాః. దర్శం సంక్రాంతిపాతౌ పరిఘముఖదళం వైధృతిం పాతయోగం విష్కంభాద్యత్రినాడ్యః శుభకృతిషు చ షడ్గండయోః పంచశూలే, వ్యాఘాతే వజ్రకేఽంకాః పితృమృతిదివసో నాధిమాసాన్ కుహూర్యాం జహ్యాజ్జన్మర్క్షమాసౌ జనితిథిఖిలతిథిం వ్యగ్గమాంశ్చాల్పద్గమాంచ. బ్రహ్మయామళే. దినభద్రా యదా రాత్రౌ రాత్రిభద్రా యదా దివా, న త్యాజ్యా శుభకార్యేషు ప్రాహురేవం పురాతనా ఇతి.

వ్రతయోగ్యదేశః.

అథ వేదవ్యాసః—సర్వే శిలోచ్చయాః పుణ్యాః సాగరాః సరితస్తథా, అరణ్యాని చ పుణ్యాని విశేషాన్నైమిశం తథా. జేపి

పురాణే. దేశో నదీ గయా శైలో గంగా నర్మద పుష్కరం, వారాణసీ కురుక్షేత్రం ప్రయాగం జమ్బుకేశ్వరం. కేదారం వాను పాదం చ కుమారం పుష్కరాహ్వయం, సోమేశ్వరం మహాపుణ్యం తథా చామరకణ్టకం. కాలఞ్జరం తథా విన్ధ్యం యత్ర వాసో గుహస్య చ, గుహః=స్వామికార్తికేయః. మనుః సరస్వతీదృషద్వత్యోర్దేవనద్యోర్యదన్తరమ్. తం బ్రహ్మనిర్మితం దేశం బ్రహ్మావర్తం ప్రచక్షతే యస్మిన్ దేశే య ఆచారః పారంపర్యక్రమాగతః, వర్ణానాం సాన్తరాళానాం స సదాచార ఉచ్యతే. కురుక్షేత్రం చ మత్స్యాశ్చ పాఞ్చాలాః శూరసేనికాః, ఏష బ్రహ్మర్షిదేశో వై బ్రహ్మావర్తాదనన్తరః (మత్స్యాః=విరాటాః పాంచాలాః= కాన్యకుబ్జాః. శూరసేనికాః= మధురా దేశాః. అనన్తరః= సమః) హిమవద్విన్ధ్యయోర్మధ్యే యత్ప్రాగ్వినశనాదపి, ప్రత్యగేవ ప్రయాగాచ్చ మధ్యదేశ ఉదాహృతః. వినశనం=కురుక్షేత్రం. ఆసముద్రాత్తు వై పూర్వాదాసముద్రాత్తు పశ్చిమాత్, తయోరేవాన్తరం గిర్యోరార్యావర్తం విదుర్బుధాః. సింధునదీపశ్చిమతీరవ్యావృత్త్యర్థమిత్యాహ. కృష్ణసారస్తు చరతి మృగో యత్ర స్వభావతః, స జ్ఞేయో యజ్ఞియో దేశో మ్లేచ్ఛదేశస్తతః పరః. ఏతాన్ ద్విజాతయో దేశాన్ సంశ్రయేరన్ప్రయత్నతః యాజ్ఞవల్క్యోఽపి— యస్మిన్ దేశే మృగః కృష్ణస్తస్మిన్ ధర్మాన్నిబోధత.

అథ వ్రతాధికారిణః.

స్కాందపురాణే— నిజవర్ణాశ్రమాచారనిరతః శుద్ధమానసః, అలుబ్ధస్సత్యవాదీ చ సర్వభూతహితే రతః. వ్రతేష్వధికృతో రాజన్నాన్యథా విఫలః శ్రమః, శ్రద్ధావాన్ పాపభీరుశ్చ మదదంభవివర్జితః. పూర్వం నిశ్చయమాశ్రిత్య యథావత్కర్మకారకః, అవేదనిందకో ధీమానధికారీ వ్రతాదిషు. నిజవర్ణాశ్రమాచారేత్యనేన చతుర్వర్ణానామధికారో గమ్యతే. అత ఏవ కౌర్మే— బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాశ్శూద్రాశ్చైవ ద్విజోత్తమ, అర్చయంతి మహాదేవం యజ్ఞదానసమాధిభిః. వ్రతోపవాసనియమైర్హోమస్వాధ్యాయతర్పణైః, తేషాం వై రుద్రసాయుజ్యం సామీప్యం చాతినిర్మలం సలోకతా చ సారూప్యం జాయతే తత్ప్రసాదతః. దేవలోఽపి— వ్రతోపవాసనియమైశ్శ

గిరోత్తాపనైస్తథా, వర్ణాస్సర్వే విముచ్యంతే పాతకేభ్యో న సంశయః, అత్ర అధికారివిశేషణస్య పుంస్త్వస్యావివక్షితత్వాత్. స్త్రీణామప్యధికారః.

స్త్రీణాం వ్రతాధికారః.

భారతే — మాసి మాస్యుపవాసిత్వా యేఽపి స్యుః పాపయోనయః, స్త్రియో వైశ్యాస్తథా శూద్రాస్తేఽపి యాంతి పరాం గతిం. క్వచిత్తు మ్లేచ్ఛానామప్యధికారో హేమాద్రౌ దేవీపురాణే. స్నాతైః ప్రముదితైర్హృష్టైర్బ్రాహ్మణైః క్షత్రియైర్నృపైః, వైశ్యైః శూద్రైర్భక్తియుక్తైర్మ్లేచ్ఛైరన్యైశ్చ మానవైః స్త్రీభిశ్చ కురుశార్దూల తద్విధానమిదం శృణు. వైశ్యశూద్రయోస్తు ద్విరాత్రాధికోపవాసో న భవతి. వైశ్యాః శూద్రాశ్చ యే మోహాదుపవాసం ప్రకుర్వతే, త్రిరాత్రం పంచరాత్రం వా తేషాం వ్యుష్టిర్న విద్యతే. ప్రాచ్యలిఖిత నిషేధాత్. (వ్యుష్టిః ఫలం.) సభర్తృకాణాం స్త్రీణాం భర్త్రాజ్ఞాం వినా నాధికారః తథా చ మదనరత్నే మార్కండేయపురాణే యా నారీ ఖల్వనాజ్ఞాతా భర్త్రా పిత్రా సుతేన వా, నిష్ఫలం తు భవేత్తస్యా యత్కరోతి వ్రతాదికం భర్త్రాజ్ఞయా సర్వవ్రతేష్వధికారః భార్యాభర్తుర్మతేనైవ వ్రతాదీనాచరేత్సదా. ఇతి కాత్యాయనోక్తేః. తథా చ. పత్యౌ జీవతి యా నారీ హ్యుపవాసవ్రతం చరేత్, ఆయుష్యం హరతే భర్తుస్సా నారీ నరకం వ్రజేత్. ఇతి విష్ణువచనాదికం చ భర్తురనుజ్ఞాపరం యత్తు కశ్చిత్ — నాస్తి స్త్రీణాం పృథగ్యజ్ఞో న వ్రతం నాప్యుపోషణం, భర్తుః శుశ్రూషయైవైతా లోకానిష్టాన్వ్రజంతి తాః. యద్దేవేభ్యో యచ్చ పిత్రాదికేభ్యః కుర్యాద్భర్తాఽభ్యర్చనం సత్క్రియాం చ, తస్యార్ధం సా ఫలం నాన్యచిత్తా నారీ భుంక్తే భర్తృశుశ్రూషయైవ. ఇతి స్కాందే. తస్మాత్సభర్తృకాణామేకాదశ్యుపవాసాదావనధికార ఇతి, తన్న. తస్యాపి పృథక్ స్వాతంత్ర్యేణ భర్త్రననుజ్ఞాపరత్వాత్. అతఏవ వ్యాసః. కామం భర్తురనుజ్ఞాతా వ్రతాదిష్వధికారిణీ ఇతి. శంఖోఽపి. కామం భర్తురనుజ్ఞయా వ్రతోపవాసనియమాః స్త్రీధర్మా ఇతి. న చానుజ్ఞయా వ్రతేష్వేవ

యజ్ఞేఽపి పృథగధికారాపత్తిరితి శఙ్క్యం, తస్యాః శ్రుత్యధ్యయనా
నధికారాత్. యజ్వా సాఙ్గం వేదే. భర్తృశుశ్రూషాయా స్తత్ఫలస్యైవా
ప్యుపపన్నత్వాదితి. నచ భర్తురనుజ్ఞాదినైవాధికారసిద్ధేః విధవాయాః
వ్రతే అనధికారాపత్తిరితి వాచ్యం. నారీ ఖల్వననుజ్ఞాతా భర్త్రా పిత్రా
సుతేన వా, విఫలం తద్భవేత్తస్యా యత్కరోత్యౌర్ధ్వదైహికం. ఇతి
మార్కండేయోక్తేః. పిత్రాద్యాజ్ఞయా తస్యా అధికార ఇతి హేమా
ద్రిః స్త్రీణాం వ్రతగ్రహణే విశేషో హేమాద్రౌ నారదీయే, స్నానం న
కార్యం శిరసస్తతః ఫలమాప్నుయాత్, స్నాత్వా స్త్రీ ప్రాతరుత్థాయ
పతిం విజ్ఞాపయేత్సతీ.

అథ వ్రతధర్మాః.

వ్రతసంకల్పవిధిర్వ్యాక్రియతే. గృహీత్వౌదుంబరం పాత్రం వారి
పూర్ణముదఙ్ముఖః, ఉపవాసం తు గృహ్ణీయాద్యద్వా సంకల్పయేద్బుధః,
(ఔదుంబరం=తామ్రమయం.) "ఔదుంబరం స్మృతం తామ్రమ్" ఇతి
విశ్వోక్తేః. యద్వాస్యన్నక్తవ్రతాదికం కల్పయేదితి కల్పతరుః. శ్రీద
త్తస్తు కల్పతరుమతే వాకారశ్చార్థే. తేనాయమర్థః; యస్తు నక్తాది
కర్తుమిచ్ఛేత్తదపి ఉక్తవిధినైవ గృహ్ణీయాదితి. తన్మతం పరిమృత్య
వాకారస్యోపవాసపదస్య చ నైయ్యర్థ్యాపత్తేః యత్సంకల్పయేత్త
ద్గృహ్ణీయాదిత్యనేనైవోపపత్తేరిత్యరుచ్యేత్. తామ్రపాత్రాద్యభా
వే హస్తేనాపి జలం గృహీత్వా సంకల్పయేదిత్యుక్తమ్. అతఏవానంత
భట్టాః వర్షేఽవధారయేదితి పాఠః. మదనరత్నే దేవలవాక్యే తు ముఖ్యం
సంకల్పయేదితి పాఠః. యథాకామం ఫలముద్దిశ్యేదిత్యర్థః. అతఏవ
మార్కండేయః. సంకల్పం చ యథా కుర్యాత్ స్నానదానవ్రతాదికే.

వ్రతేషు నియమాః

అనంతరకృత్యమాహ. మదనరత్నే దేవలః. అభుక్త్వా ప్రాతరా
హారం స్నాత్వాఽఽచమ్య సమాహితః, సూర్యాయ దేవతాభ్యశ్చ
నివేద్య వ్రతమాచరేత్. అత్ర ప్రాతర్వ్రతమాచరేదిత్యేవాన్వయః.
ప్రధానక్రియాన్వయస్యాభ్యర్హితత్వాత్. అభుక్త్వేతి తు అశక్తస్యా
భ్యనుజ్ఞాతేక్త్వావిధతుణాప వాచ్యః. కేచిత్తు వ్రతదినే ప్రాతరాహారం అ
భుక్త్వా వ్రతమాచరేదిత్యాహుః. అత్ర ఉపవాసో వ్రతే కార్య ఇత్యనే

నైవాభుక్తవతోఽధికారస్య ప్రాప్తత్వాదేతస్యానైయర్థ్యాపత్తేః. అన్యే తు పూర్వదినే ప్రాతరాహారమభుక్త్వా ఽపరాహ్ణే ఏకభుక్తం కృత్వా స్నాత్వాఽఽచమ్య వ్రతాదికం కుర్యాదిత్యాహుః. పరే తు సర్వత్ర పూర్వేద్యురేవ సాయంసంధ్యోత్తరం వ్రతం గ్రాహ్యం నారదవ్రతాదౌ బహుశస్తథా దృష్టత్వాత్. ప్రాతః స్నాత్వేతి చాన్వయ ఇత్యాహుః.

వ్రతేషు సామాన్యధర్మాః.

సామాన్యధర్మా హేమాద్రౌ భవిష్యే. క్షమా సత్యం దయా దానం శౌచమింద్రియనిగ్రహః, దేవపూజాఽగ్నిహవనం సంతోషః స్తేయవర్జనమ్ సర్వవ్రతేష్వయం ధర్మః సామాన్యో దశధా స్మృతః. (దేవపూజా=యద్దైవత్యం వ్రతం తస్య పూజా. అగ్నిహవనం=పూజ్యదేవతోద్దేశేన హోమః.) ఉపక్రమాంతే తస్య సప్తమీవ్రతే సూర్యపూజాఽగ్నిహవనం. నవమీవ్రతే దుర్గాపూజా అనుక్తదేవతావ్రతే ఇష్టదేవతాపూజా హవనం వ్యాహృతిభిర్హోమ ఇతి కేచిత్. అత్ర క్షమాదీనాం స్వతంత్రతయా చతుర్వర్గసాధనత్వేన విహితానాం వ్రతాంగతయా విధానమ్, ఖాదిరం వీర్యకామస్య యూపం కుర్యాదితివత్సంయోగపృథక్త్వన్యాయేనేతి హేమాద్రిః. సర్వవ్రతేష్వేతత్సర్వవ్రతపదం భవిష్యపురాణోక్తం, సర్వవ్రతపరమతే వ్రతాంతరే విధ్యంతరసత్త్వ ఏవ హోమాదీనామంగత్వం నాన్యథా, అతఏవ ఏకాదశీవ్రతాదౌ శిష్టానాం హోమాద్యనాచరణమితి కేచిత్. యేష్వేవ పురాణాద్యుక్తేషు వ్రతేషు హోమాదివిధిరస్తి తద్విషయ ఏవ సర్వపదమన్యథా తదితరపరత్వేన సంకోచాపత్తేరితి. [illegible]ఽగ్నిపురాణే. స్నాతస్య వ్రతవతా సర్వవ్రతేషు వ్రతమూర్తయః, పూజ్యాః సువర్ణమయ్యాద్యాః శక్త్యా వై భూమిశాయినా. జపో హోమశ్చ సామాన్యం వ్రతాంతే దానమేవ చ, చతుర్వింశద్ద్వాదశ వా పంచ వా త్రయ ఏవ వా, విప్రాః పూజ్యా యథాశక్తి తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణాం. (వ్రతమూర్తయః=తద్దేవప్రతిమాః) దేవలః. బ్రహ్మచర్యమహింసా చ సత్యమామిషవర్జనం, వ్రతేష్వేతాని చత్వారి చరితవ్యాని నిత్యశః. స్త్రీణాం తు ప్రేక్షణాత్ స్పర్శాత్తాభిస్సంకథనాదపి, నశ్యతి బ్రహ్మచర్యం తు న దారేష్వృతుసంగమాత్. స్వదారేష్వృతుసంగమాదితి

క్వచిత్పాఠః. (ఆమిషం-మాంసం-ఆమిషం చాతిపానీయం గోవర్జక్షీర మామిషమ్, మసూరమామిషం సస్యే ఫలే జంబీరమామిషం. ఆమిషం శుక్తి కాచూర్ణ మారనాళం తథాఽఽమిషం ఇతి స్మృత్యంతరోక్తమ్.)

వ్రతారంభే వృద్ధిశ్రాద్ధం.

వ్రతాద్యారంభే వృద్ధిశ్రాద్ధం కార్యం తదాహ శాతాతపః. నానిష్ట్వా తు పితౄన్ శ్రాద్ధే కర్మకించిత్సమారభేత్.

వ్రతపరిత్యాగే దోషః.

గృహీతవ్రతానాచరణే మదనరత్నే భాగవతే చ. పూర్వంవ్రతం గృహీత్వా యో నాచరేత్కామమోహితః; జీవన్భవతి చండాలో మృతశ్శ్వా చాభిజాయతే. కామమోహిత ఇతి విశేషణాద్వ్యాధ్యాదినా అనాచరణే న దోషః.

అవ్రతఘ్నాని.

తథా చ హేమాద్రౌ స్కాందే. సర్వభూతభయం వ్యాధిః ప్రమాదో గురుశాసనం, అవ్రతఘ్నాని పఠ్యంతే సకృదేతాని శాస్త్రతః సర్వేభ్యో భూతేభ్యస్సకాశాద్వ్రతకర్తుర్భయాదితి హేమాద్రిః. మదన రత్నే తు. సర్వభూతభయం వ్యాధిరపరిచితత్వా ద్వ్యాఖ్యాతః. సర్వ భూతభయం భూతేభ్యః సర్పాదిభ్యో భయాశ్చవ్రతాంగం నైకల్ప్యతే. వ్రతహానిర్భవతీత్యర్థః. గురుశాసనం=గురోరాజ్ఞా. సకృదుక్తిః-సకృ త్త్యాగే ప్రాయశ్చిత్తం.

వ్రతభంగే కర్తవ్యనియమః.

తదుక్తం స్కాందగారుడయోః. క్రోధాత్ప్రమాదాల్లోభాద్వా వ్రతభంగో భవేద్యది, దినత్రయం న భుంజీత ముండనం శిరసోఽథవా. నచాత్ర ప్రాయశ్చిత్తోక్తిరతిక్రాంతవ్రతానాచరణమితి వాచ్యంప్రాయ శ్చిత్తమిదం కృత్వా పునరేవ వ్రతీ భవేత్ ఇతిస్కాందాత్.

అథోపవాసధర్మాః.

తత్రోపవాసస్వరూపం కాత్యాయనవృద్ధవసిష్ఠాభ్యాం దర్శితం. ఉపావృత్తస్య పాపేభ్యో యస్తు వాసోగుణైస్సహ, ఉపవాసస్స విజ్ఞేయః సర్వభోగవివర్జితః. గుణా ఇతి. తజ్జన్యయజనధ్యానతత్కథాశ్రవణాదిభిః. ఉపవాసకృతామేతే గుణాః ప్రోక్తామునిపిభిః, దయా చ సర్వభూతేషు క్షాంతి రనసూయా శౌచమనాయాసోఽకార్పణ్యం చ మాంగల్యమ

స్పృహేతి విష్ణుధర్మోత్తరే గౌతమాది ప్రతిపాదితైతచ్ఛబ్దేనోపాస్యదే
వతా వ్రతదేవతా వా. ఏవం చ పాపనివృత్త్యా గుణానుష్ఠానసహితో
నిరాహారస్య వాసోఽవస్థానముపవాస ఇత్యుక్తం భవతి ఏవంచ ఫల
సాధనస్యోపవాసస్య స్వరూపముక్తమ్. ఉపవాసపదార్థస్తు స్మృతౌ పురా
ణేవ్యవహారే రూఢ్యా నిరాహారావస్థానమాత్రేపి. వృద్ధవశిష్ఠః. ఉప
వాసే తథా శ్రాద్ధే న కుర్యాద్దన్తధావనమ్. కాష్ఠైనేతి శేషః. అతఏవ
తన్నిందతి. దన్తానాం కాష్ఠసంయోగో హంతి సప్త కులాని వై. ఇతి
వాక్యశేషాద్విధేరివ నిషేధస్యాపి విశేషపరతా యుక్తైవ. శేషః, అలా
భే వా నిషేధే వా కాష్ఠానాం దంతధావనే, తృణాదినా విశుధ్యేత
జిహ్వోల్లేఖః సదైవ హి. ఇతి పైఠీనసవచనాత్ అలాభే దంత
కాష్ఠానాం నిషిద్ధాయాం తథా తిథౌ, అపాం ద్వాదశగండూషైః ర్విద
ధ్యాద్దన్తధావనమ్. ఇతి వ్యాసవచనమ్.

వ్రతచర్యా.

దేవలః అసకృజ్జలపానాచ్చ సకృత్తాంబూలచర్వణాత్, ఉప
వాసః ప్రణశ్యేత దివాస్వాపాచ్చమైథునాత్. అశక్తౌ తు తేనైవ జలపాన
మభ్యనుజ్ఞాతమ్. అత్యయే చాంబుపానేన నోపవాసః ప్రణశ్యతి.
అత్యయే జలపానం వినా ప్రాణాత్యయే విష్ణుధర్మే. అసకృజ్జలపానం చ
దివాస్వాపం చ మైథునం, తాంబూలచర్వణం మాంసం వర్జయేద్వ్రత
వాసరే. అసకృదుక్త్యా సకృజ్జలపానే న దోషః. అత్ర. పారణాంతం వ్రతం
జ్ఞేయం వ్రతాంతే విప్రభోజనమ్, అసమాప్తే వ్రతే పూర్వే కుర్యా
న్నైవ వ్రతాన్తరమితి. తస్యాపి వ్రతవాసరత్వాన్మాంసనిషేధః. పారణ
దినే ఏవ ఉపవాసప్రసక్త్యభావాత్. అత ఏవ నిర్ణయామృతే. వ్యాసః.
వర్జయేత్పారణే మాంసం వ్రతార్హేఽప్యౌషధం సదా, అష్టౌ తాన్యవ్రత
ఘ్నాని ఆపో మూలం ఫలం పయః, హవిర్బ్రాహ్మణకామ్యా చ గురో
ర్వచనమౌషధమ్. ఇతి స్కాందవచనాత్. ప్రసక్తమౌషధరూపమపి
మాంసం వ్రతాహే వర్జయేదిత్యర్థః. విష్ణుపురాణే స్మృత్యాలోకనగం
ధాదిస్వాదనం పరికీర్తనం, అన్నస్య వర్జయేత్సర్వం గ్రాసానాం చాభి
కాంక్షణమ్. గాత్రాభ్యంగం శిరోభ్యంగం తాంబూలం చానులేపనం,
వ్రతస్థో వర్జయేత్సర్వం యచ్చాన్యద్బలరాగకృత్. ఇతి హారీతః. పతిత

పాషండాదినాస్తికాదిసంభాషణా నృతాశ్లీలాదిక ముపవాసాదిషు వర్జయేత్. అన్నాదిపదేన యత్ పురుషార్థతయా సర్వదా నిషిద్ధం, తదపి క్రత్వర్థతయా సంగృహ్యతే. అతఏవ వ్రతాధికారే సుమంతుః. విహితస్యాననుష్ఠానమింద్రియాణామనిగ్రహః, నిషిద్ధసేవనం నిత్యం వర్జనీయం ప్రయత్నతః.

వ్రతధర్మభంగప్రాయశ్చిత్తాని.

పతితాదేర్దర్శనే తు విష్ణుపురాణే. తస్యావలోకనాత్సూర్యం పశ్యేత మతిమాన్నరః, స్పృష్ట్వా విష్ణుధర్మే- సంస్పృశ్య చ నర స్స్నాత్వా శుచి రాదిత్యదర్శనాత్. సంభాష్య తాన్ శుచిపదం చింతయే దయుతం బుధః. యోగయాజ్ఞవల్క్యః యది వాగ్యమలోపః స్యాద్వ్రతదానక్రియాదిషు, వ్యాహరేద్వైష్ణవం మంత్రం స్మరేద్వా విష్ణుమవ్యయమ్. యమః. మానసే నియమే లుప్తే స్మరేద్విష్ణుమనామయమ్. బృహన్నారదీయే. రజస్వలాం చ చండాలం మహాపాతకినం తథా, సూతికాం పతితం చైవ ఉచ్ఛిష్టం రజకాదికమ్. వ్రతాదిమధ్యే శృణుయాద్యద్యేషాం ధ్వనిముత్తమః, అష్టోత్తరసహస్రం తు జపేద్వై వేదమాతరమ్. (వేదమాతా=గాయత్రీ.) మితాక్షరాయాం దక్షః. సంధ్యాహీనోఽశుచిర్నిత్యమనర్హః సర్వకర్మసు, యదన్యత్కురుతే కించిన్న తస్య ఫలమశ్నుతే.

ఉదయాదివ్రతకాలః.

అత్ర ప్రాతస్సంధ్యైవ అస్యాంగమిత్యాహుః. అవిశేషాత్తత్తత్సంధ్యోత్తరభావిని కర్మణా సాంగమితి యుక్తమాహుః ప్రాజ్ఞాః వ్రతాదికాలః. సంకల్పస్తు ప్రాతస్సంధ్యాంకృత్వైవ కార్యః. ప్రాతస్సంధ్యాంబుధః కృత్వా సంకల్పం తత ఆచరేత్. ఇతి గౌడనిబంధే ధ్రువస్మృతేః. మార్కండేయపురాణే సూర్యోదయం వినా నైవ వ్రతదానాదికక్రమ ఇతి (క్రమః=ఉపక్రమః.) స్నానదానాదికాః క్రియాః, సూర్యోదయశబ్దేన ఉషఃకాలః ప్రశస్యతే. తం వినా రాత్రౌ స్నానాదికం న కార్యమితి కల్పతరౌ. ఛందోగపరిశిష్టే. సదోపవీతినా భావ్యం సదాబద్ధశిఖేన చ, విశిఖోఽవ్యుపవీతిశ్చ యత్కరోతి న తత్కృతం. పిత్ర్యమంత్రానుద్రవణే ఆత్మాలంభే అవేక్షణే, అధోవాయుసముత్సర్గే

ప్రవాసేఽనృతభాషణే. మార్జాలమూషకస్పర్శే ఆక్రోశే క్రోధసంభవే
నిమిత్తేష్వేషు సర్వత్ర కర్మ కుర్వన్నపః స్పృశేత్. మార్కండేయ
పురాణే. అశుచిర్న చ కుర్వీత దైవం పిత్ర్యమథాపి వా. వరాహ
పురాణే. స్నానం సంధ్యా తర్పణాది జపహోమసురార్చనం, ఉపవాస
వతా కార్యం సాయంసంధ్యాహుతీర్వినా. భగవద్గీతాయాం. తస్మాదో
మిత్యుదాహృత్యయజ్ఞదానతపఃక్రియాః, ప్రవర్తంతే విధానోక్తాః సత
తం బ్రహ్మవాదినామ్. తైత్తిరీయే త్రిమాత్రస్తు ప్రయోక్తవ్యః కర్మా
రంభేషు సర్వశః. ఇతి సామాన్యపరిభాషా. విస్తృతా చేయం సామాన్య
పరిభాషా ఆచారమయూఖే ద్రష్టవ్యా అత్ర స్త్రీణాం విశేషో హే
మాద్రౌ పాద్మే. గర్భిణీ సూతికాదిశ్చ కుమారీ చాథ రోగిణీ, యదా
ఽశుద్ధా తదాఽన్యేన కారయేత్ప్రయతా స్వయమ్, ప్రయతా శుద్ధా
స్వయం కుర్యాదిత్యర్థః. పుంసోఽప్యేవంవిధల్లింగస్యావివక్షితత్వాదితి
హేమాద్రిః. ఏవం స్త్రీభిః రజోదర్శనేఽపి కార్యం. తథా చ సత్య
వ్రతే. ప్రారబ్ధదీర్ఘతపసాం నారీణాం యద్రజో భవేత్, న చ తత్ర
వ్రతస్య స్యాదుపరోధః కథంచన. వ్రతస్య ఉపవాసస్యేత్యర్థః. పూజా
దికం తు అన్యేన కారయేత్. తథా చ మదనరత్నే మాత్స్యే. అంతరా
తు రజఃస్పర్శే పూజామన్యేన కారయేత్. సూతికేఽప్యేవం తథా చ
తత్రైవ. పూర్వం సంకల్పితం యచ్చ వ్రతం సునియతవ్రతైః, తత్క
ర్తవ్యం నరైః శుద్ధం దానార్చనవివర్జితమ్. అన్యేన కారయేదిత్యపేక్షా
యాం తత్రైవ పైఠీనసః. భార్యా పత్యుర్వ్రతం కుర్యాద్భార్యా
యాశ్చ పతిర్వ్రతం, అసామర్థ్యే పరస్తాభ్యాం వ్రతభంగో న జాయతే.
తత్రైవ వాయుపురాణే. ఉపవాసే త్వశక్తస్య ఆహితాగ్నేరథాపి వా,
పుత్రాన్వా కారయేదన్యాన్బ్రాహ్మణాన్వాపి కారయేత్. ఉప
వాసం ప్రకుర్వాణః పుణ్యం శతగుణం భవేత్, నారీ చ పతిముద్దిశ్య
ఏకాదశ్యాముపోషితా. పుణ్యం శతగుణం ప్రాప్తి ఇత్యూచే గాలవో
మునిః మాతామహాదీనుద్దిశ్య ఏకాదశ్యాముపోషణే, కృతే చ భక్త్యా
విప్రాస్సమగ్రఫలమాప్నుయుః. మాతృవ్రత ప్రతినిధిః. తథా చ
మండనః. కామ్య ప్రతినిధిర్నాస్తి నిత్యే నైమిత్తికే న చ, కామ్యేఽప్యు
పక్రమాదూర్ధ్వం కేచిత్ప్రతినిధిం విదుః. న స్యాత్ప్రతినిధిర్మంత్ర

స్వామిదేవాగ్నికర్మసు, సుదేశకాలయోః శబ్దే నారణేః పుత్రభార్యయోః, నాపి ప్రతినిధాతవ్యం నిషిద్ధం వస్తు కుత్రచిత్.

వ్రతేహవిష్యాని.

అథ వ్రతే హవిష్యాని హేమాద్రౌ ఛందోగపరిశిష్టే కాత్యాయనః హవిష్యేషు యవా ముఖ్యాస్తదను వ్రీహయస్స్మృతాః, మాషకోద్రవగౌరాదీన్ సర్వాభావేఽపి వర్జయేత. తత్రైవ అగ్నిపురాణే. వ్రీహిశ్చణకముద్గాశ్చ కలాపాః సలిలం పయః, శ్యామాకాశ్చైవ నీవారా గోధూమాద్యా వ్రతే హితాః. కూశ్మాండాలాబు వృంతాక పాలక్యజ్యోతిష్మకాస్త్యజేత, చతుర్భిభక్ష్యం సక్తుగణాగ శాకందధి ఘృతం మధు. శ్యామాకాశ్శాలినీవారా యావకం మూలతండులం, హవిష్యం వ్రతనక్తాదా వగ్నికార్యాదికే హితం. మధు మాంసం విహాతవ్యం సర్వత్రైవ తథా వ్రతం, పాలకీ=పాథరీ; జ్యోతిష్మకా=కోశాతకీ. తత్రైవ భవిష్యే హైమంతికం సితా స్విన్నం ధాన్యం ముద్గా యవా స్తిలాః, కలాపకంగునీవారా వాస్తుకం హిలమోచికా. షష్టికా కాల శాకం చ మూలకం కేముకేతరత్, కందః సైంధవసాముద్రే గవ్యే చ దధిసర్పిషే. పయో దధి ఘృతం చైవ పనసామ్ర హరీతకీ, పిప్పలీ జీరకం చైవ నాగరంగకతింత్రిణీ. కదళీ లవలీ ధాత్రీ ఫలాన్యగుడమైక్షవం, అతైలపక్వం మునయో హవిష్యాణి ప్రచక్షతే. లవణే మధుసర్పిషీ ఇతిక్వచిత్పాఠః. హైమంతికం=ధాన్యం. తిలాః=తిదపి సితం. అస్విన్నం=హవిష్యం. కలాపాః=సతీనాపరపర్యాయాః మటర ఇతి ప్రసిద్ధాః. పటాని ఇతిదక్షిణే ప్రసిద్ధాః వాస్తుకం=బంధువా ఇతిఖ్యాతః శాకః. హిలం శుక్రింమోచయతితిక్షీరస్వామీ. శుక్రాసారో హిల్లసార ఇతి ప్రసిద్ధగశాకః=జలోద్భవః. గౌడదేశే హిలాంచ లేఇతి ప్రసిద్ధా కాలశాకం ఉత్తరదేశే కాలికేతి ప్రసిద్ధం. కేముకం కేవనత్రా ఇతి పూర్వదేశే ప్రసిద్ధం. నాగరం=నారగం. ఐరావతో నాగరంగో నాదేయీ భూమిజంబుకేత్యమరాత్. నాగిరం చైవేతిపాఠే నాగరం=శుంఠి. లవలీ=రాయతివళ్ళి ఇతి మహారాష్ట్రభాషయోచ్యమానం ఫలం. అతైలపక్వం ఇత్యేతత్కథితం హవిష్యాణామేవవిశేషణమనుః. ముస్యన్నాని పయః సోమమాంసం యచ్చానుపస్కృతం. అక్షారలవణం చైవ ప్రకృత్యా హవిరుచ్యతే. అనుపస్కృతమపక్వం. అథ వ్రతాద్యుపయుక్తాని వస్తూని. తత్ర

పంచరత్నాని. ఆదిత్యపురాణే సువర్ణం రజతం ముక్తా రాజవర్తం ప్రవాళకం, రత్నపంచకమాఖ్యాతం శేషం వస్తు బ్రవీమ్యహమ్ కనకం కులిశం నీలం పద్మరాగం చ మౌక్తికమ్, ఏతాని పంచరత్నాని రత్నశాస్త్రవిదో విదుః. ఇతి మేఘప్రదీపధృత కాలికాపురాణోక్తాని వా. కులిశం హీరం. స్మృత్యంతరే. అభావే సర్వరత్నానాం హేమ సర్వత్ర యోజయేత్. విష్ణుధర్మోత్తరే. ముక్తాఫలం హిరణ్యం చ వైడూర్యం పద్మరాగకం, పుష్పరాగం చ గోమేధం నీలం గారుత్మతం తథా, ప్రవాళయుక్తాన్యుక్తాని మహారత్నాని వై నవ. హేమాద్రౌ, బ్రహ్మాండపురాణే. అశ్వత్థోదుంబరప్లక్షచూతన్యగ్రోధపల్లవాః, పంచభంగా ఇతి ఖ్యాతాః సర్వకర్మసు శోభనాః. (పంచభంగాః=పంచపల్లవాః.) పంచగవ్యం చ తత్రైవ స్కాందే. గోమూత్రం గోమయం క్షీరం దధిసర్పిర్యథాక్రమం, విష్ణుధర్మే, గోమూత్రం భాగతస్త్వర్ధం శకృత్ క్షీరస్య చ త్రయం. ద్వయం దధ్నో ఘృతస్యైక మేకశ్చ కుశవారిణః. గోమూత్రప్రమాణం తు ప్రాయశ్చిత్తమయూఖే ద్రష్టవ్యం. విష్ణుధర్మే. గాయత్ర్యాఽఽదాయ గోమూత్రం గంధద్వారేతి గోమయం, ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధిక్రావ్ణోఽఽఽ ఇతి దధి. శుక్రమసీతి ఆజ్యం చ దేవస్యత్వా కుశోదకం, ఏభిశ్చ మంత్రరాజైస్తు పంచగవ్యం ప్రచక్షతే. పంచామృతం తు హేమాద్రౌ శివధర్మే. పంచామృతం దధి క్షీరం సితా మధు ఘృతం స్మృతం అన్యత్ర. పయో దధి ఘృతం చైవ శర్కరా మధు సంయుతం, పంచామృతమితి ఖ్యాతం భాషితం మునయో విదుః మదనరత్నే కాత్యాయనః. ఆజ్యం క్షీరం మధు తథా మధురత్రయముచ్యతే, మధురోఽమ్లశ్చ లవణః కషాయస్తిక్త ఏవచ. కటుకశ్చేతి రాజేంద్ర రసషట్కముదాహృతమ్. చందనంతు గారుడే. కస్తూరికాయా ద్వౌ భాగౌ చత్వారశ్చందనస్య చ, కుంకుమస్య త్రయశ్చైవ శశినస్స్యాచ్చతుస్సమం. కుంకుమం=కేసరమ్, శశీ=కర్పూరః, కర్పూరం చందనం దర్పం కుంకుమం చ సమాంశకం, సర్వగంధమితి ప్రోక్తం సమస్తసురభూషణం. దర్పః=కస్తూరికా. యథా. కస్తూరిహ్యగరుశ్చైవ కర్పూరం చందనం తథా, కంకోలం చ భవేదేభిః పంచభిర్యక్షకర్దమః - అథ సర్వౌషధిః - కుష్ఠం మాంసీ హరిద్రే ద్వే సురా శైలేయచందనమ్, వచా చంపకముస్తం చ సర్వౌషధ్యో దశ స్మృతాః. పాద్మే. ఇక్షువస్త్రేణ

రాజంచ నిష్పావాజాజిధాన్యకం, ఏకారవచ్చగోక్షీరం కుసుమం కుంకు
మం తథా లవణం చాష్టమం తత్రసౌభాగ్యాష్టకముచ్యతే తృణరాజః=
తాళః, అజాజీ=జీరకం. ఆపః క్షీరం కుశాగ్రాణి దధ్యక్షతతిలాస్తథా,
యవాస్సిద్ధార్థకాశ్చేతి హ్యర్ఘోఽష్టాంగః ప్రకీర్తితః. పాంచరాత్రే.
రజాంసి పంచవర్ణాని మండలార్థం హి కారయేత్, శాలితండులచూర్ణేన
శుక్లం వా యదసంభవమ్. రక్తం కుసుంభ సింధూర గైరికాదిసముద్భ
వం, హారితాళోద్భవం పీతం (రజనీసంభవం తథా కృష్ణం దగ్ధంచ హారి
తం పీతకృష్ణవిమిశ్రితం. (రజనీ=హారిద్రా.) కౌతుకసంజ్ఞాని భవిష్యే
దూర్వాయవాంకురాశ్చైవ వాలకం చూతపల్లవాః, హారిద్రాద్వయ
సిద్ధార్థ శిఖిపత్రోరగత్వచః. కంకణౌషధయుక్తైస్తైః కౌతుకాఖ్యా దశ
స్మృతాః, అథ సప్తమృదో మాత్స్యే గజాశ్వరథవల్మీకసంగమా
ద్ధ్రదగోకులాత్, మృదమానీయ కుంభేషు ప్రక్షిపేచ్చత్వరాత్తథా
గోకులావధిసప్త. చత్వరేణ సహాష్టౌ మృదో భవేయురితి. హేమాద్రౌ
భవిష్యే. సువర్ణం రజతం తామ్రమారకూటం తథైవచ, లోహం
త్రపు తథాసీసం ధాతవస్సప్త కీర్తితాః, ఆరకూటం=పిత్తళం. తత్రైవ
షట్ త్రింశన్మతే. యవగోధూమధాన్యాని తిలాః కంగుశ్చముద్గకాః,
శ్యామాకం చీనకం చైవ సప్తధాన్యముదాహృతమ్.

సప్తదశ ధాన్యాని. మార్కండేయపురాణే. వ్రీహయశ్చయవా
శ్చైవ గోధూమాః కంగవస్తిలాః, ప్రియంగవః కోవిదారాః కోర
దూషాః సతీనకాః. మాషా ముద్గా మసూరాశ్చ నిష్పావాస్సకుళత్థ
కాః, ఆఢక్యశ్చణకాశ్చైవ యావనాళాః సప్త షట్స్మృతాః. క్రమాదేవం
విజానీయాద్ధాన్యాః సప్తదశ స్మృతాః. కోరదూషాః=కోద్రవాః, సతీ
నకః=కలాపాః. మాతరా ఇత్యష్టాదశధాన్యాని స్కాందే వ్రీహిర్య
వాస్తిలాశ్చైవ యావనాళాశ్చ మాతరాః, సతీనకాః కుళుత్థాశ్చ కంగు
కాః కోరదూషకాః మాషా ముద్గామసూరాశ్చ నిష్పావాః శ్యామసర్ష
పాః, గోధూమాశ్చణకాశ్చైవ నీవారాఢక్య ఏవచ. ఏవం క్రమేణ జా
నీయాద్ధాన్యాన్యష్టాదశ క్రమాత్. హేమాద్రౌ క్షీరస్వామీ మూలపత్ర
కరీరాగ్రఫలకాండాధిరూఢకాః, త్వక్పుష్పంకవచం చేతి శాకం దశవిధం
స్మృతమ్. కరీరం=వంశాంకురః. అగ్రం=పల్లవః. కాండం=నాళం. కవచం=

ష్టతాళం. కలశా ఉక్తా విష్ణుధర్మే. హేమరాజతతామ్రమాశ్చ మృణ్మయా
లవణాన్వితాః, యాః ప్రోక్తా హ్యప్రతిష్ఠితా కుంభస్సంగ్రహీసేచనే.
పంచాశాంగుళవైపుల్యా ఉత్సేధే షోడశాంగుళాః, ద్వాదశాంగుళ
మూలాస్స్యుర్ముఖమష్టాంగుళం భవేత్. పంచ చ ఆశాశ్చ పంచాశాః.
(ఆశా=దశ) పంచాశం అంగుళాని వైపుల్యం యేషాం తే పంచాశదంగు
ళాని వైపుల్యానీత్యర్థః. కేచిత్తు, పంచదశాంగుళవైపుల్యానీత్యాహుః.

ప్రతిమాద్రవ్యయోః పరిమాణం హేమాద్రౌ భవిష్యే అనుక్త
ద్రవ్యతత్సంఖ్యాదేవతా ప్రతిమా స్వర్ణ, సౌవర్ణీ రాజతీ తామ్రీ మృణ్మయీ
మార్త్తికీతథా. చిత్రజా పిష్టలేపోత్థా నిజవిత్తానుసారతః, ఆమాసాత్పల
పర్యంతం కర్తవ్యా శక్తిసంభవే. అంగుష్ఠపర్వాదారభ్య వితస్త్యవధికా
స్మృతాః. మాత్స్యేతు విశేషః. అంగుష్ఠపర్వాదారభ్య వితస్త్యవధి దేవతాః
గృహేతు ప్రతిమా కార్యా నాధికా శస్యతే బుధైః. ఆషోడశాత్తు
ప్రాసాదే కర్తవ్యా నాధికా తత ఇతి. అధికం కల్పతరౌ ప్రతిష్ఠాకాండే
జ్ఞేయం. తథా. అనుక్తసంఖ్యాహోమేస్యాచ్ఛతమష్టోత్తరం స్మృతమ్.
మాత్స్యే. హోమో గ్రహాదిపూజాయాం శతమష్టోత్తరం భవేత్,
అష్టావింశతి రష్టౌ వా యథాశక్తి విధీయతే. మదనరత్నే ప్రభాసే.
యన్నోక్తం తత్సమస్తం గ్రామ్యాంతదనుకారి యత్, యవాభావే చ
గోధూమాః వ్రీహ్యభావే చ తండులాః. ఆజ్యం ద్రవ్యమనాదేశే జుహో
యాచ్చ యథావిధి, మంత్రస్య దేవతాయాశ్చ ప్రజాపతిరితి స్థితిః. మం
త్రస్య దేవతాయాశ్చ విజ్ఞానే ప్రజాపతి ర్దేవతా, సమస్తవ్యాహృతిర్మం
త్రః. స్మృత్యంతరేఽపి న వ్యాహృత్యా సమం భవతి ఇతి. గారుడే.
ప్రణవాదిసమోంతం చ చతుర్థ్యంతం చ నామ చ, దేవతాయాః స్వకం
నామ మూలమస్త్రం ప్రకీర్తితః. ద్రవ్యాభావే ప్రతినిధిః. దధ్యలాభే
పయో గ్రాహ్యం మధ్వలాభే తథా గుడః, ఘృతే ప్రతినిధిః కార్యః
పయో వా దధి వా నృపతత్త్రైవ ... దర్భాభావే
కాశగి పైతీనసిః. సర్వాభావే యవాగ ఆజ్య హోమేషు సర్వేషు గవ్య
మేవ భవేద్ఘృతం, తదభావే మహిష్యాస్తు ఆజ్యమాపికమేవతు. తద
భావేతు త్రైలం స్యాత్తదభావే తు జార్తిలం, తకభావేతు కౌసుమ్భం
తదభావే తు సార్షపం. అథ పవిత్రం. అనన్తర్గర్భితం సాగ్రం కౌశం ద

దళమేవచ, ప్రాదేశమాత్రం విజ్ఞేయం పవిత్రం యత్రకుత్రచిత్.

అథేధ్మాః. పలాశాశ్వత్థఖదిరవటోదుంబరజన్మభః. అథ ధూపాః. అగరుశ్చందనం ముస్తాసిల్హకం వృషణం తథా, సమభాగంతు కర్తవ్యం ధూపోఽయమమృతాహ్వయః. సిల్హకం=సిల్హాద ఇతి ప్రసిద్ధః. వృషణం=కస్తూరీ. షడ్భాగకుష్ఠం ద్విగుణోఽగరుశ్చ లాక్షాత్రయం పంచ నఖస్య భాగాః, హరీతకీ సర్జరసః సమాంసీ భాగైకమేకం త్రిఫలం శిలాజం, ఘనస్య చత్వారి పరస్య చైకో ధూపో దశాంగః కథితో మునీంద్రైః. సర్జరసః=రాళ ఇతి. మాంసీ=జటామాంసీ. త్రిఫలం=త్రిభాగం. ఘనః=కర్పూరః. పరం=గుగ్గులుః. సువర్ణమానం. యాజ్ఞవల్క్యః. జాలసూర్యమరీచిస్థం త్రసరేణురజః స్మృతః, తేఽష్టౌ లిక్షాస్తు తాస్తిస్రో రాజసర్షప ఉచ్యతే. గౌరస్తు తే త్రయః షట్తే యవో మధ్యస్తు తే త్రయః, కృష్ణలా పంచ తే మాషస్తే సువర్ణస్తు షోడశ. పలం సువర్ణాశ్చత్వారః పంచ వాపి ప్రకీర్తితం రజతమానమాహ. ద్వే కృష్ణలే రూప్యమాషో ధరణం షోడశైవ తే, శతమానం తు దశభిర్ధరణైః పలమేవ తు. నిష్కస్సువర్ణాశ్చత్వార ఇతి. తామ్రమానమాహ. కార్షికః తామ్రికః పణ ఇతి. పలచతుర్థాంశేన కర్షేణాన్వితః కార్షికః తామ్రసంబంధిపణో భవతి. కర్షసంజ్ఞశ్చ నిఘంటౌ—"తేషోడశాక్షః. కర్షో స్త్రీ పలంకర్షచతుష్టయ"మితి. తేషోడశ మాషాః అక్షః హేమాద్రౌ. నారదః అక్షః. సచ కర్ష ఇత్యర్థః. ధరణాస్త్వేవ పురాణే సంజ్ఞాంతరే, తే షోడశ స్యాద్ధరణం పురాణశ్చైవ రాజత ఇతి మితాక్షరాయాం స్మృతేః. శతమానే పలే పర్యాయః సువర్ణచతుష్టయం. సమతోలితం రూప్యం రాజతో నిష్క ఇత్యర్థః, సువర్ణనిష్కస్తు చతుస్సువర్ణకో నిష్కో విజ్ఞేయస్తు ప్రమాణత ఇతి, సచ పణసమాన ఏవ. కోఽత్ర కార్షికః పణ ఇత్యపేక్షాయాం దేశభేదే కార్షపణో భిన్న ఇత్యాహ, హేమాద్రౌ నారదః కార్షపణో దక్షిణస్యాం దిశి రౌప్యః ప్రవర్తతే. పణైర్నిబద్ధః పూర్వస్యాం దిశి షోడశభిః పణైః. అష్టౌ డబ్బుకాః కార్షపణః పూర్వస్యామిత్యర్థః తావతా లభ్యం రూప్యం దక్షిణస్యాం స ఇతి ప్రవృత్తసర్వజ్ఞయోః పితామహాచరణైః లీలావత్యాం. వరాటికానాం దశకద్వయం యత్సా కాకిణీ తాశ్చ పణాశ్చతస్రః, తేషోడశ ద్రమ్మ ఇహావగమ్యో ద్రమ్మైస్తథా షోడశభిశ్చ నిష్కః. అథ ధాన్య

ద్మానం భవిష్యే. పలద్వయం తు ప్రసృతం ద్విగుణం కుడవం మతం, చతుర్భిః కుడవైః ప్రస్థః ప్రస్థాశ్చత్వార ఆఢకః. ఆఢకైస్తైశ్చతుర్భిశ్చ ద్రోణస్తు కథితస్సూర్యతో బుధైః, కుంభో ద్రోణద్వయం శూర్పః ఖారీ ద్రోణాస్తు షోడశ. ద్రోణద్వయస్యైవ శూర్ప ఇతి సంజ్ఞా. పలం చ కుడవః ప్రస్థ ఆఢకో ద్రోణ ఏవ చ, ధాన్యమానేషు బోద్ధవ్యాః క్రమశోఽమీ చతుర్గుణాః. ద్రోణైస్తు షోడశభిః ఖారీ వింశత్యా కుంభ ఉచ్యతే. కుంభైస్తు దశభిర్వాహో ధాన్యసంఖ్యాః ప్రకీర్తితాః. వింశత్యేత్యత్ర తాని ద్రోణైరితి సంబధ్యతే. తథా చ. కుంభో ద్రోణద్వయమితి ... ద్రోణమితః కుంభ ఇతి పక్షాంతరం. ద్రోణ... మానః ... పరాశరేణ. వేదవేదాంగవిద్విప్రైః ధర్మశాస్త్రానుసారతః, ప్రస్థా ద్వాత్రింశతి ద్రోణమితో ద్విప్రస్థ ఆఢక ఇతి. ... శక్తిదేశకాలాద్యపేక్షయా వ్యవస్థితా.

అథ హోమద్రవ్యమానం సిద్ధాంతశేఖరే హోమద్రవ్యప్రమాణాని వక్ష్యంతే తు యథాక్రమం, కర్షప్రమాణమాజ్యం స్యాత్ ... క్షీరం చ తత్సమం. తండులానాం శుక్తిమాత్రం ... ప్రసృతిసమం. కర్షమాత్రాణి భక్ష్యాణి లాజా ముష్టిమితా మతాః. అన్నం గ్రాససమం గ్రాహ్యం శాకం గ్రాసార్ధమాత్రకం, ...లానాం తు త్రిభాగః స్యాత్ ... ఇక్షూణాం పర్వప్రమాణం స్యాదంగుళద్వితయం లతా, ప్రాదేశమాత్రాః సమిధః ... చాంజలిం విదుః. తిలసక్తుకణాదీనాం మృగీముద్రాప్రమాణతః, పత్రపుష్పఫలాదీనాం ప్రమాణాహుతిరిష్యతే చంద్ర ... మాగరుకర్షమాత్రః, హరిమంథసమా ... గుగ్గులుర్ధూపహోమకః. ... మంగళ్శ్చణకః ఆహుతీనామిదం మానం కథితం వేదవేదిభిః, స్యాత్ త్రిముద్రా మృగముద్రా హోమే సర్వఫలప్రదా. మానాంతరం ... తిలకటీకాయాం పదార్థాదర్శే కర్షమాత్రమిదం హోమే శుక్తిమాత్రం పయః స్మృతం. ఉక్తాని పంచగవ్యాని శుక్తిమాత్రాణి సానుభిః. తత్సమం మధు దుగ్ధాన్నగ్రాసమాత్రముదాహృతం, దధి ప్రసృతిమాత్రం స్యాల్లాజాః స్యుర్ముష్టిసంమితాః. పృథుకాః స్త్రుప్రమాణాః స్యుస్సక్తవోఽపి తథావిధాః, ఫలార్ధ గుంజమానం చ శర్కరాపి తథావిధా. గ్రాసార్ధమాత్రమన్నానామిక్షుః పర్వప్రమాణతః, ఏకం

స్యాత్పత్రపుష్పం చ తథా పాకాది కల్పయేత్. మాతులుంగం చతుః ఖండం పనసం దశధాకృతం, అష్టధా నారికేళం చ చతుర్ధా కదలీఫలమ్. త్రిధాకృతఫలం బైల్వం కపిత్థం ఖండితం ద్విధా, వ్రీహయో ముష్టిమానాః స్యుర్ముద్గా మాషా యవాస్తథా. తండులాస్స్యు స్తదర్ధాంశాః కోద్రవా ముష్టిసంమితాః, లవణం శుక్తిమాత్రం స్యాన్మరిచా ఏకవింశతిః ఘృతస్య కార్షికో హోమః క్షీరస్య మధున స్తథా, శుక్తిమానాహుతిర్దధ్నః ప్రసృతిః పాయసస్య చ ఖండత్రయం తు మూలానాం ఫలానాం స్వప్రమాణతః గ్రాసమాత్రం తు హోతవ్యా ఇతరేషాం చ తండులాగ్ని అక్షతాస్తు యవాః ప్రోక్తా అభావే వ్రీహయః స్మృతాః, తదభావే చ గోధూమా నతు ఖండిత తండులాః యేషాం కేషాంచిదన్యేషాం ద్రవ్యాణామప్యసంభవే, సర్వత్రాజ్యముపాదేయం భరద్వాజమునేర్మతాత్ పర్వప్రమాణమాహుత్యా పంచాంగుళగృహీతయేతి సంపూర్ణాని చ సర్వత్ర సూక్తాని పంచ పంచ చ, ఇక్షూణాం పర్వకం మానం లతానామంగుళద్వయం చంద్రచందన కాశ్మీరకస్తూరియక్షకర్దమాన్, కలాపసమ్మితానేతాన్ గుగ్గుళం బదరాస్థివత్. ద్రవః స్రువేణ హోతవ్యః పాణినా కఠినం హవిః, స్రువపూర్ణా ద్రవాః ప్రోక్తాః కఠినా గ్రాసమాత్రకాః. వ్రీహయో యవగోధూమాః ప్రియంగుతిలశాలయః, స్వరూపేణైవ హోతవ్యా ఇతరేషాం చ తండులాః,

అథ ఋత్విగ్వరణం. హేమాద్రౌ పాద్మే. బాలాగ్ని హోత్రిణం విప్రం సురూపం చ గుణాన్వితం సపత్నీకం చ సంపూజ్య భూషయిత్వా చ భూషణైః పురోహితం ముఖ్యతమం కృత్వాఽన్యాంశ్చ తథ ర్త్విజః, చతుర్వింశద్గుణోపేతా న్సపత్నీకాన్నిమంత్రితాన్. అహతాంబర సంఛన్నాన్ స్రగ్విణః శుచిభూషితాన్, అంగుళీయాని చ తథా కర్ణభూషాశ్చ దాపయేత్. తత్రైవ లింగే వస్త్రయుగ్మం తథోష్ణీషం కుండలే కంఠభూషణం, అంగుళీభూషణం చైవ మణిబంధస్య భూషణం. ఏతాని చైవ సర్వాణి ప్రారబ్ధధర్మకర్మణాం, పురోహితాయ దత్వాఽథ ఋత్విగ్భ్యస్సంప్రదాపయేత్. పూర్వోక్తభూషణం సర్వం సోష్ణీషం వస్త్రసంయుతం, దద్యాదేతత్ప్రయోక్తృభ్య ఆచ్ఛాదనపదం తథా. వ్రతానాం మధుపర్కమాహ విశ్వామిత్రః సంపూజ్య మధుపర్కేణ ఋత్విజః

కర్మ కారయేత్, అపూజ్య కారయేత్కర్మ కిల్బిషేణ యుజ్యతే ఋత్విజాంసంఖ్యామాహ సాంఖ్యే. మాత్స్యే. హేమాలంకారిణః కార్యాః పంచవింశతి ఋత్విజః, తోషయేచ్చ సమం సర్వానాచార్య ద్విగుణం భవేత్. దక్షిణయా తోషయేదిత్యర్థః.

సర్వతోభద్రమండలవిధిః.

అథ సర్వతోభద్రమండలం హేమాద్రౌ. స్కాందే. ప్రాగుదీచ్యాగతా లేఖాః కుర్యాద్దేకోనవింశతిమ్, ఖండేందుస్త్రిపదః కోణే శృంఖలాపంచభిః పదైః. ఏకాదశపదా వల్లీ భద్రం తు నవభిః పదైః చతుర్వింశత్పదా వాపి వింశత్యా పరిధిః పదైః మధ్యే షోడశభిః కోష్ఠైః పద్మమష్టదళం స్మృతమ్, శ్వేతేందుశృంఖలా కృష్ణా వల్లీ నీలేన పూరయేత్. భద్రాణ్యరుణా సితా వాపి పరిధిః పీతవర్ణకః బాహ్యాంతరదళా శ్వేతకర్ణికా పీతవర్ణికా, పరిధ్యావేష్టితం పద్మం బాహ్యే సత్త్వం రజస్తమః తన్మధ్యే స్థాపయేద్దేవాన్. బ్రహ్మాద్యాంశ్చ సురాన్వ్రతాన్. ఇతి సర్వతోభద్రపీఠః.

అష్టలింగతోభద్రమండలవిధానమ్.

అథాష్టలింగతోభద్రం. చతుర్వింశతిరా లేఖ్యా రేఖాః ప్రాగ్దక్షిణాయతాః, కోణేషు శృంఖలాః పంచ పదావల్యస్తు పార్శ్వతః. పాదైర్నవభిరాలేఖ్యాశ్చతుర్భిర్లఘుశృంఖలాః, లఘురల్పపదైః మధ్యస్తతోఽష్టాదశభిః పదైః కృత్వాలింగాని వాప్యస్య త్రయోదశభిరంతరా, తతో వీథిద్వయేనైవ పీఠం కుర్యాద్విచక్షణః తస్య పాదాః పంచపదా ద్వారాణ్యపి తథైవ చ, ఏకాశీతిపదం మధ్యపదం స్వస్తికముచ్యతే. కోణేషు శృంఖలాః కార్యాః పదైస్త్రిభిరతః పరమ్, పదైశ్చతుర్భిరితు స్యుర్భద్రాణేషాం సమంతతః ఏకాదశపదావల్యో మధ్యేఽష్టదళమాలిఖేత్, పదం నవపదం హ్యేవమలింగతోభద్రముచ్యతే. శృంఖలాః కృష్ణవర్ణేన వల్లీం నీలేన పూరయేత్, రక్తేన శృంఖలా లఘ్వ్యో వల్ల్యః పీతేన పూరయేత్. లింగాని కృష్ణవర్ణాని శ్వేతేనాప్యథవా పరాః పీఠం సపాదం శ్వేతేన పీతేన ద్వారపూరణమ్. మధ్యస్థాః శృంఖలాః రక్తా వల్లీర్నీలేన పూరయేత్, భద్రాణి పీతవర్ణాని పీతా పంకజకర్ణికా

దళాని శ్వేతవర్ణాని యద్వా చిత్రాణి కల్పయేత్, తిస్రో రేఖా బహిః కార్యాః సితారక్తాసితక్రమాత్.

చతుర్లింగతోభద్రమండలమ్.

అథ చతుర్లింగోద్భవం లైంగే-రేఖాస్త్వష్టాదశ ప్రోక్తాశ్చతుర్లింగసముద్భవే, కోణేందుస్త్రిపదః శ్వేత స్త్రిపదైః కృష్ణశృంఖలాః. వల్లీ సప్తపదా నీలా భద్రం రక్తం చతుష్పదమ్, భద్రం పార్శ్వే మహారుద్రం కృష్ణమష్టాదశైః పదైః. శివస్య పార్శ్వతో వాపీం కుర్యాత్పంచపదం సితామ్, పదమేకం తథా పీతం భద్రవాప్యోస్తు మధ్యతః. శిరసి శృంఖలాయాశ్చ కుర్యాత్పీతం పదత్రయమ్, లింగాని సంధతః కోష్ఠా వింశతీ రక్తవర్ణకాః. పరిధిః పీతవర్ణైస్తు పదైః షోడశభిః స్మృతః, పదైస్తు నవభిః పశ్చాద్రక్తం పద్మం సకర్ణికమ్.

ద్వాదశలింగతోభద్రమండలమ్.

అథ ద్వాదశలింగోద్భవమ్. ప్రాగుదీచ్యాయుతా రేఖాః షట్త్రింశద్ధి ప్రకల్పయేత్. పదాని ద్వాదశ శతం పంచవింశతిరేవ చ. ఖండేందుస్త్రిపదః కోణే శృంఖలాః షట్పదైః స్మృతాః, త్రయోదశపదా వల్లీ భద్రం తు నవభిః పదైః. త్రయోదశపదా వాపి లింగమష్టాదశం స్మృతమ్, లింగత్రయస్య పంక్తౌ తు శోభాః కోష్ఠాశ్చతుర్దశ. తేషాముపరి పంక్తౌ తు కోష్ఠాస్స్యుః పదశైవ తు, పూజాపంక్తిస్తు విజ్ఞేయా పరితః పరికీర్తితా. పూజాపఙ్క్త్యంతరా పఙ్క్తౌ కోష్ఠా స్త్వశీతసంఖ్యయా, పరిధిః స చ విజ్ఞేయో మండలే త్వంతరాంతయోః. పరధ్యంతరకోష్ఠేషు సర్వతోభద్ర మాలిఖేత్, విశేషశ్చాత్ర విజ్ఞేయో శృంఖలా షట్పదా భవేత్. త్రయోదశ పదా వల్లీ భద్రం తు నవభిః పదైః, పంచవింశత్పదా వాపీపరధ్యుః షోడశాత్మకః. మధ్యే నవపదం పద్మంకర్ణికాకేసరాన్వితమ్, సత్త్వం రజస్తమో వర్ణాః పరతో మండలస్యతు త్రయః పరధయః కార్యాస్తత్ర ద్వారాణి కారయేత్, సితేందుః శృంఖలా కృష్ణా వల్లీ నీలా ప్రకీర్తితా. భద్రం చైవారుణం జ్ఞేయం వాపీ స్యాచ్ఛ్వేతకర్ణికా, లింగాని కృష్ణవర్ణాని పార్శ్వతో ద్వాదశైవ తు. పరధిః పీతవర్ణా స్యాత్కమలం పంచవర్ణకమ్. ఇతి సర్వతోభద్రలింగతోభద్రాది మండలాని.

సర్వతోభద్రవినియోగః.

అథ సర్వతోభద్రమండలవిధి రుచ్యతే. శివవ్రతం వినా సర్వవ్రతోద్యాపనేషు సర్వతోభద్రమండలం కారయేత్. తత్ర కారికా. బాహుమాత్రాం యదా వేదిం కుర్యాచ్ఛుద్ధాం మృదా బుధః, తద్వద్యాం సర్వతోభద్రం మండలం విలిఖేత్తతః. విలిఖేత్సర్వతోభద్రం వేదికాయాం తు సుందరమ్, తన్మధ్యే స్థాపయేద్దేవాన్ బ్రహ్మాద్యాంశ్చ సురేశ్వరాన్.

మండలదేవతాసమంత్రకప్రయోగః.

తన్మధ్యే బ్రహ్మణం. బ్రహ్మజజ్ఞానం గౌతమో నామ. దేవో బ్రహ్మ త్రిష్టుప్ - మధ్యే బ్రహ్మావాహనే వినియోగః. ఓం. బ్రహ్మజజ్ఞానం ప్రథమం పురస్తాద్విసీమతస్సురుచో వేన ఆవః, సబుధ్నియా ఉపమా అస్య విష్ఠాస్సతశ్చ యోనిమసతశ్చవివః. భో బ్రహ్మన్! ఇహాగచ్ఛ, ఇహ తిష్ఠ, పూజాం గృహాణ, మమ సమ్ముఖః ప్రసన్నో వరదో భవ. ఇత్యేవం ప్రకారేణ సర్వత్ర దేవతానాం జ్ఞేయము. ౧. తత ఉత్తరమారభ్య వాయవ్యపర్యంతం సోమాదయో వాయ్వంతా అష్టౌ లోకపాలాః స్థాపనీయాః తత్ర ఆప్యాయస్వ రాహూగణో గౌతమస్సోమో గాయత్రీ. ఉత్తరే సోమావాహనే వినియోగః. ఆప్యాయస్వ సమేతు తే విశ్వతస్సోమవృష్ణ్యమ్. భవా వాజస్య సంగథే. ౨. అభిత్వా ఉగ్రశ్యేనశ్వేన ఈశానో గాయత్రీ. ఈశాన్యాం ఈశానావాహనే వినియోగః. అభిత్వా దేవ సవితరీశానం వార్యాణాం, సదావన్ భాగమీమహే. ౩. ఇంద్రం వో మధుచ్ఛందా ఇంద్రో గాయత్రీ. పూర్వే ఇంద్రావాహనే వినియోగః ఓం. ఇంద్రం వో విశ్వతస్పరి హవామహే జనేభ్యః. అస్మాకమస్తు. కేవలః. ౪. అగ్నిం దూతం కాణ్వో మేధాతిథిరగ్నిర్గాయత్రీ ఆగ్నేయ్యాం అగ్న్యావాహనే వినియోగః. ఓం. అగ్నిం దూతం వృణీమహే హోతారం విశ్వవేదసం, అస్య యజ్ఞస్య సుక్రతుం. ౫. యమాయ సోమం వైవస్వతో యమోఽనుష్టుప్, దక్షిణే యమావాహనే వినియోగః. ఓం యమాయ సోమగ్ం సునుత యమాయ జుహుతా హవిః, యమగ్ం హ యజ్ఞో గచ్ఛత్యగ్నిదూతో అరంకృతః. ౬. మోషుణో ఘోరకణ్వో నిరఋతిర్గాయత్రీ, నిరఋత్యాం నిరఋ

త్వావాహనే వినియోగః. ఓం. మోషుణః పరావరానిర్ ఋతిర్దుర్హణా వధీత్. పృథివ్యా త్వ్యసయా సహ. ౭. తత్త్వాయామి శునశ్శేఫోవరుణః స్త్రిష్టుప్. పశ్చిమే వరుణావాహనే వినియోగః ఓం తత్త్వాయామి బ్రహ్మణా వందమానస్తదాశాస్తే యజమానో హవిర్భిః, అహేడ మానో వరుణేహ బోధ్యురుశగ్ంసమాన ఆయుః ప్రమోషీః. ౮. వాయోశతం వామదేవో వాయురనుష్టుప్, వాయవ్యాం వాయ్వా వాహనే వినియోగః ఓం. వాయో శతం హరీణాం యువస్వ పోష్యాణాం, ఉవా తే సహస్రిణో రథ ఆయాతు పాజసా. ౯. వాయు సోమయోర్మధ్యే, అగ్నావసవః, జ్మయా అత్ర త్రితావరుణో వసవస్త్రిష్టుప్, వాయుసోమయోర్మధ్యే వస్వావాహనే వినియోగః. ఓం. జ్మయా అత్ర వసవోరంతిదేవా ఉరావంతరిక్షే మర్జయంత శుభ్రాః, అర్వాక్ పథ ఉరుజ్రయః, కృణుధ్వం శ్రోతా దూతస్య జగ్ముషో నో అస్య. ౧౦. ఆరుద్రాసశ్చ్యావాశ్వ ఏకాదశ రుద్రా జగతీ, సోమేశాన యోర్మధ్యే ఏకాదశ రుద్రావాహనే వినియోగః. ఓం ఆరుద్రాస ఇంద్రవతః సజోషసో హిరణ్యరథాస్సువితాయ గంతన, ఇయం వో అస్మత్ప్రతి హర్యతే మతిస్తృష్ణజేన దివ ఉత్సా ఉదన్యవే. ౧౧. త్వాం ను మత్స్యగి సామదోద్వాదశాదిత్యా గాయత్రీ. ఈశానేంద్రయో ర్మధ్యే ద్వాదశాదిత్యావాహనే వినియోగః ఓం త్వాం ను క్షత్రియాగ్ం అవ ఆదిత్యాన్యాచిషామహే, సుమృడీకాం అభిష్టయే. ౧౨. అశ్వినా వర్తిరాహుగణోగోతమోఽశ్వినావుష్ణిక్, ఇంద్రాగ్న్యోర్మధ్యే అశ్వినా వాహనే వినియోగః. ఓం. అశ్వినావర్తిరస్మదా గోమద్దస్రా హిరణ్యవత్. అర్వాగ్రథగ్ం సమనసా నియచ్ఛతమ్. ౧౩. ఓమాసో మధుచ్ఛందా విశ్వే దేవా గాయత్రీ, అగ్నియమయోర్మధ్యే విశ్వేదేవావాహనే విని యోగః. ఓం. ఓమాసశ్చర్షణీధృతో విశ్వే దేవాస ఆగత, దాశ్వాగ్ంసో దాశుషస్సుతమ్. ౧౪. అభిత్యం దేవం గ్ంతమో వామదేవస్సప్తయక్షా అష్టిః. యమనిర్ఋత్యోర్మధ్యే సప్తయక్షావాహనే. ఓం. అభిత్యం దేవ గ్ం సవితారమోణ్యోః కవిక్రతుమర్చామి సత్యసవసగ్ం రత్నధామభి ప్రియం మతిమూర్ధ్వా యస్యామతిర్భా అదిద్యుతత్సవీమని హిరణ్య పాణిరమిమీత సుక్రతుః కృపాసువః. ౧౫. ఆయం గౌస్సార్పరాజ్ఞీ

సర్పా గాయత్రీ, నిర్ ఋతివరుణయోర్లిఙ్గోక్త సర్పావాహనే. ఓం. ఆయం గౌః పృశ్నిరక్రమీ దసనన్ మాతరం పురః, పితరం చ ప్రయన్త్సువః. ౧౬. అప్సరసామితి శబుష్యశ్చఙ్గో గన్ధర్వాప్సరసాం సుష్టుప్. వరుణవాయ్వోర్లిఙ్గోక్త గన్ధర్వాప్సరసావాహనే వినియోగః. ఓం. అప్సరసాం గన్ధర్వాణాం మృగాణాం చరణే చరన్. కేశీకేతస్య విద్వాన్ సఖాస్వాదుర్మదింతమః. ౧౭. యదక్రన్దఇతి దీర్ఘతమా సాన్ధ్య త్రిష్టుప్, బ్రహ్మసోమయోర్లిఙ్గోక్త స[illegible]వాహనే. ఓం. యదక్రన్దః ప్రథమం జాయమాన ఉద్యన్త్సముద్రాదుత వా పురీషాత్, శ్యేనస్య పక్షా హరిణస్య బాహూ ఉపస్తుత్యం మహి జాతం తే అర్వన్. ౧౮. త్వష్టాతి వృషభ [illegible] రాజో నందీశ్వరో సుష్టుప్. బ్రహ్మసోమయోర్లిఙ్గోక్త నందీశ్వరావాహనే వినియోగః. ఓం ఋషభం మా సమానానాం సపత్నానాం విషాసహిం, హన్తారం శత్రూణాం కృధి విరాజం గోపతింగవాం. ౧౯. శక్రస్య [illegible] దాయ [illegible] గాయత్రీ. త్వష్టాతివ శూలావాహనే వినియోగః, శక్రస్యదాయ ప్రచేతసే మీఢుష్టమాయతవ్యసే, వోచేమ శంతమగ్ం హృదే. ౨౦. కుమారం కుమారో మహాకాలస్త్రిష్టుప్, త్వష్టాతివ, మహాకాలావాహనే వినియోగః. ఓం. కుమారంమాతా యువతిస్సముబ్ధం, గుహా బిభర్తి న దదాతి పిత్రే, అనీకమస్య న మినజ్జనాసః, పురః పశ్యన్తి నిహితమరతౌ. ౨౧. అదితిర్ద్యౌరితి బృహస్పతి [illegible] సుష్టుప్, బ్రహ్మేన్ద్ర[illegible]ర్లిఙ్గోక్త దక్షావాహనే వినియోగః. ఓం. అదితిర్హ్యజనిష్ట దక్ష యా దుహితా తవ, తాం దేవా అన్వజాయంత భద్రా అమృతబంధవః, [illegible] దక్షాదిసప్తగణాన్. ౨౨. తామగ్నివర్ణాం సౌభరీ దుర్గా త్రిష్టుప్, బ్రహ్మేన్ద్రయోర్లిఙ్గోక్త దుర్గావాహనేవి. తామగ్నివర్ణాం తపసా జ్వలన్తీం వైరోచనీం కర్మఫలేషు జుష్టామ్, దుర్గాం దేవీగ్ం శరణమహం ప్రపద్యే సుతరసి తరసే నమః. ౨౩. ఇదంవిష్ణుః కణ్వో మేధాతిథిర్విష్ణుర్గాయత్రీ, బ్రహ్మేన్ద్రయోర్లిఙ్గోక్త విష్ణ్వావాహనే వినియోగః. ఓం. ఇదం విష్ణుర్విచక్రమే త్రేధా నిదధే పదం, సమూఢమస్య పాగ్ంసురే. ౨౪. ఉదీరతామవరశ్శంఖః స్వధా పితరస్త్రిష్టుప్, బ్రహ్మాగ్నిర్లిఙ్గోక్త స్వధావాహనే. ఓం. ఉదీరతామవర ఉత్పరాస ఉన్మధ్యమాః పితరస్సోమ్యాసః, అసుంయ ఈయురవృకా ఋత

జ్ఞానాస్తేనో౽వంతు పితరో హవేషు. ౨౫. పరం మృత్యోః సంకుశికో మృత్యుర్యోగా త్రిష్టుప్. బ్రహ్మాయమయోర్మ ధ్యే మృత్యుర్యోగావాహనే వి. ఓం. పరం మృత్యో అనుపరేహి పన్థాం యస్తే స్వ ఇతరో దేవయానాత్, చక్షుష్మతే శృణ్వతే తే బ్రవీమి, మానః ప్రజాగ్ం రీరిషోమోత వీరాన్. ౨౬. గణానాం త్వా శౌనకో గృత్సమదో గణపతిర్జగతీ, బ్రహ్మనిర్ ఋత్యోర్మధ్యే గణపత్యావాహనే వినియోగః. ఓం. గణానాం త్వా గణపతిగ్ం హవామహే కవిం కవీనాముపమశ్రవస్తమం, జ్యేష్ఠరాజం బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పత ఆనశ్శృణ్వన్నూతిభిస్సీదసాదనమ్. ౨౭. శం నో దేవి రాంబరీషస్సింధుద్వీప ఆపో గాయత్రీ,బ్రహ్మవరుణయో ర్మధ్యే అపా మావాహనే వి. ఓం. శన్నో దేవీ రభిష్టయ ఆపో భవంతుపీతయే. శంయో రభిస్రవంతు నః. ౨౮. మరుతో యస్య రాహూగణో గౌతమో మరుతో గాయత్రీ, బ్రహ్మవాయ్వోర్మధ్యే మరుదావాహనే వి ఓం. మరుతో యస్య హి, క్షయే పాథా దివో విమహసః, ససుగోపాతమో జనః. ౨౯. స్యోనాపృథివి కణ్వో మేధాతిథి ర్భూమిర్గాయత్రీ. బ్రహ్మణః పాదమూలే కర్ణికాధః పృథివ్యావాహనే. ఓం. స్యోనా పృథివి భవాన్నృక్షరా నివేశనీ, యచ్ఛానశ్శర్మ సప్రథః. ౩౦. ఇమం మే గంగే సింధుక్షిత్ప్రియ్యమేధో గంగాదినద్యో జగతీ, తత్రైవ గంగాది నద్యావాహనే వి. ఓం ఇమం మే గంగే యమునే సరస్వతిశుతుద్రిస్తోమగ్ం సచ తా పరుష్ణియా, అసిక్న్యా మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకీయే శ్రుణుహ్యాసుషోమయా. ౩౧. ధామ్నో గౌతమోవామదేవస్సప్తసాగరానుష్టుప్, తత్రైవ సప్తసాగరావాహనే వి.ఓం.ధామ్నో ధామ్నో రాజన్నితో వరుణ నో ముంచ యదాపో అఘ్న్యా వరుణేతి శపామహేతతో వరుణనో ముంచ. మయిపాపా మోషధ్యగ్ంసీత్తో విశ్వవ్యచా భూమస్తేవ్రతో వరుణనో ముంచ. ౩౨. తదుపరి మేరుం నామ మంత్రేణ పూజయేత్. మేరవే నమః మేరుమావాహయామి. తతో మండలాద్బహిః సోమాదిసన్నిధౌ ఆయుధాన్యావాహయేత్. సోమ సమీపే గదాం. ఈశానసమీపే త్రిశూలం, ఇంద్రసమీపే వజ్రం,అగ్ని సమీపే శక్తిం, యమసమీపే దండం, నిర్ ఋతిసమీపే ఖడ్గం, వరుణ సమీపే పాశం, వాయుసమీపే అంకుశం, తద్బాహ్యే ఉత్తరే, గౌతమాయ నమః గౌతమమావాహయామి, ఈశాన్యాం భరద్వాజం

పూర్వే విశ్వామిత్రం, ఆగ్నేయ్యాం కశ్యపం, దక్షిణే జమదగ్నిం, నైరృత్యాం వసిష్ఠం, పశ్చిమే అత్రిం, వాయవ్యాం అరుంధతీమ్ ।। తద్బాహ్యే పూర్వాదిక్రమేణ ఐంద్రీం, కౌమారీం, బ్రాహ్మీం, వారాహీం చాముండాం, వైష్ణవీం, మాహేశ్వరీం, వైనాయకీం. ఇత్యష్టౌ శక్తీః ప్రతిష్ఠాప్య ప్రత్యేకం సహ వా పూజయేత్ ఇతి మండలదేవతాః.

లక్షపూజనోద్యాపనవిధిః.

అథ లక్షపూజనోద్యాపనవిధిరుచ్యతే. అద్యేత్యాది పుణ్యతిథౌ చ్ఛుభతిథౌ ఏవంగుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ మమ అముకదేవతాప్రీత్యర్థం కృతస్య లక్షసంఖ్యాక పుష్పపూజనకర్మణః సాంగతాసిద్ధ్యర్థం తదుద్యాపనం కరిష్యే తదంగత్వేన స్వస్తివాచనం ఆచార్యవరణంచ కరిష్యే. తత్రాదౌ నిర్విఘ్నతాసిద్ధ్యర్థం గణపతిపూజనం కరిష్యే. అస్య లక్షపూజనోద్యాపనకర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు. పుణ్యాహం కృత్వా. అముకశర్మా అహం యజమానః అముకగోత్రం అముకశర్మాణం స్వశాఖాధ్యాయినం బ్రాహ్మణం అస్మిన్ లక్షపూజనోద్యాపనాఖ్యే కర్మణి ఆచార్యం త్వాం వృణే. ఆచార్యత్వేన వృతోఽస్మి యథాజ్ఞానం కర్మ కరిష్యామి ఆచార్యస్తు యథా స్వర్గే శక్రాదీనాం బృహస్పతిః, తథా త్వం మమ యజ్ఞేఽస్మిన్నాచార్యో భవ సువ్రత. ౧. గంధాదినా ఆచార్యపూజనమ్. తథైవ బ్రహ్మాణం వృణుయాత్. యథా చతుర్ముఖో బ్రహ్మా స్వర్గే లోకే పితామహః, తథా త్వం మమ యజ్ఞేఽస్మిన్ బ్రహ్మా భవ ద్విజోత్తమ. అస్య యాగస్యసిద్ధ్యర్థం ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య అముకకర్మ కరిష్యే. కర్మాధికారార్థం ఆత్మనశ్శుద్ధ్యర్థం చ పురుషసూక్తజపహోమం కరిష్యే. పృథ్వీత్యస్య మంత్రస్య, మేరుపృష్ఠ ఋషిః, కూర్మో దేవతా, సుతలం ఛందః ఆసనోపవేశనే వినియోగః. పృథ్వి త్వయా ధృతా లోకా... పురుషసూక్తజపాంతే కలశపూజనం, సర్వతోభద్రలింగతోభద్రే బ్రహ్మాదీనావాహ్య పూజయేత్

ప్రతిమాశుద్ధిరగ్నిసూక్తం చ.

తతో మూర్తౌ అగ్న్యుత్తారణం, అస్యాం మూర్తౌ అవఘాతాది దోషపరిహారార్థం అగ్న్యుత్తారణం దేవతాసాన్నిధ్యార్థం ప్రాణప్రతిష్ఠాం చ కరిష్యే. అగ్నిసప్తిమితిసూక్తం అగ్నిపదరహితం సహితం చ పఠేత్. ఓం అగ్నిస్సప్తిం వాజంభరం దదాత్యగ్నిర్వీరం శ్రుత్యం కర్మనిష్ఠాం. అగ్నీరోదసీ విచరత్సమంజన్నగ్నిర్నారీం వీరకుక్షిం పురంధిం, అగ్నేరప్నసస్సమిధస్తు భద్రా అగ్నిర్మహీ రోదసీ ఆవివేశ, అగ్నిరేకం చోదయత్సమత్స్వగ్నిర్వృత్రాణి దయతే పురూణి, అగ్నిర్హత్యం జరతః కర్ణమావాగ్నిరద్భ్యో నిరదహజ్జరూథం, అగ్నిరత్రిం ఘర్మ ఉరుష్యదంతరగ్నిర్నృమేధం ప్రజయాఽసృజత్సం, అగ్నిర్దాద్ద్రవిణం వీరపేశా అగ్నిరృషిం యః సహస్రా సనోతి, అగ్నిర్దివి హవ్యమాతతానాగ్నేర్ధామాని విభృతా పురుత్రా, అగ్నిముక్థైరృషయో విహ్వయంతేఽగ్నిం నరో యామని బాధితాసః అగ్నిం వయో అంతరిక్షే పతంతోఽగ్నిస్సహస్రా పరియాతి గోనాం, అగ్నిం విశ ఈళతే మానుషీర్యా అగ్నిం మనుషో నహుషో విజాతాః అగ్నిర్గాంధర్వీం పథ్యామృతస్యాగ్నేర్గవ్యూతిర్ఘృత ఆనిషత్తా అగ్నయే బ్రహ్మ ఋభవస్తతక్షురగ్నిం మహామవోచామా సువృక్తిం, అగ్నే ప్రావ జరితారం యవిష్ఠాగ్నే మహి ద్రవిణమాయజస్వ. ఇతి అగ్న్యుత్తారణమ్.

అథ షోడశోపచారపూజనమ్.

సహస్రశీర్షేత్యాది యజ్ఞేనేతి పర్యంతం కుర్యాత్. వీహ్యాది ధాన్య యవతిలైః త్రికూటం కృత్వా, తత్ర మహీద్యౌరిత్యాదినా అవ్రణం కలశం సంస్థాప్య, కలశోపరి ఉపపాత్రం సంస్థాప్య, తదుపరి త్ర్యంబకమంత్రేణ ఉమయా సహ త్ర్యంబకం, విష్ణుమంత్రేణ లక్ష్మ్యా సహ విష్ణుం, సిద్ధిబుద్ధి సహితం గణేశం, అథవా పత్న్యా సహితం సూర్యం వా భవానీం, తత్తన్మంత్రేణ ఆవాహ్య. శివస్య దక్షిణే లక్ష్మ్యా సహ విష్ణుం ఆవాహయేత. శివస్య ఉత్తరే సావిత్ర్యా సహ బ్రహ్మాణం ఏవం విష్ణ్వాదీనామపి.

ప్రాణ ప్రతిష్ఠా

దేవప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా. అస్య శ్రీప్రాణప్రతిష్ఠామంత్రస్య

బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరా ఋషయః ఋగ్యజుస్సామాథర్వాణి ఛందాంసి క్రియామయవపుః ప్రాణాఖ్యా దేవతా, ఆం బీజం, హ్రీం శక్తిః, క్రోం కీలకం, అస్యాం మూర్తౌ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనే వినియోగః ఓం ఆం హ్రీం క్రోం అం యం రం లం వం శం షం సం హం ళం క్షం అః క్రోం హ్రీం ఆం హం సః సోఽహం అస్యాం మూర్తౌ ప్రాణ ఇహ ప్రాణాః తిష్ఠంతు పునః ఓం ఆం హ్రీం ఇత్యాది పఠిత్వా అస్యాం మూర్తౌ జీవ ఇహ స్థితః - పునః ఓం ఇత్యాది పఠిత్వా అస్యాం మూర్తౌ సర్వేన్ద్రియాణి వాఙ్మనస్త్వక్ చక్షుః శ్రోత్ర జిహ్వా ఘ్రాణ పాణిపాదపాయూపస్థాని ఇహాగత్య స్వస్తి సుఖం చిరం తిష్ఠంతు స్వాహా, అసునీతే పునరస్మాసు స్వస్తి గర్భాధానాది పంచదశసంస్కారార్థం, పంచదశ ప్రణవావృత్తిం కరిష్యే - కృత్వా ధ్యానం. రక్తాంభోధిస్థపోతోల్లసదరుణసరోజాధిరూఢాకరాబ్జైః పాశం కోదండమిక్షూద్భవగుణమథ చాప్యంకుశం పంచబాణాన్, బిభ్రాణాసృక్కపాలం త్రిణయనలసితా పీనవక్షోరుహాఢ్యా దేవీ బాలార్కవర్ణా భవతు సుఖకరీ ప్రాణశక్తిః పరా నః. షోడశోపచారైః పంచామృతైశ్చ వైదికమన్త్రైః పురాణోక్తమంత్రైస్సంపూజ్య, రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్. ప్రాతః నిత్యకృత్యం విధాయ - తస్య లక్షపూజనస్య వా వ్రతాచరితస్య సాంగతాసిద్ధ్యర్థం పూజనదశాంశేన తిలయవవ్రీహిభిః పాయసాదిభిర్వా హోమం కరిష్యే - హోమస్తు, వేదోక్తేన మూలమంత్రేణ పురాణోక్తేన వా కుర్యాత్, అథాగ్నిముఖం కృత్వా, తత్రాదౌ ఆచమ్య తిథ్యాది సంకల్ప్య, అముక కర్మాంగతయా విహితం అముక హవనమహం కరిష్యే, ఇతి తత్తదాచారశాఖాగతవిధినా అగ్నిముఖం కృత్వా హవనం కుర్యాత్. పూర్ణాహుత్యవధి.

అథ ముద్రాలక్షణం ముద్రావినియోగస్థానసంఖ్యాదిః.

హేమాద్రౌ సంముఖీకృతహస్తౌ ద్వౌ కించిత్సంకుంచితాంగులీ, ముకులీ తు సమాఖ్యాతా పంకజప్రసృతైవ సా. పూర్వోక్తముకులీయా చ ప్రాదేశోన్యనిసృతాంగులీ, వ్యాకోచముద్రా ముకులా పద్మముద్రాం ప్రదర్శయేత్. అంగుష్ఠౌ కుంచితాంతౌ తు స్వకయోరంగులవేష్టితౌ, ఉచ్చాభిముఖౌ హస్తాయో జయిత్వా తు నిష్ఠురా

తర్జన్యౌ కుంచితే కృత్వా తథైవ చ కనీయసీ, అధోముఖీ దృష్టనఖాస్థితా మధ్యే కరస్య తు. చతుస్రశ్చోచ్ఛ్రితాపి స్పృష్టే అంగుష్ఠావేకతః కుగు. తత్రాంతరే సర్వదేవతాపూజనసాధారణ్యేన షణ్ముద్రా ఉచ్యంతే. దేవతాసన సంతుష్టా సర్వదా సమ్ముఖీభవేత్, అంగుష్ఠౌ నిక్షిపేత్సేయం ముద్రాత్వావాహినీ మతా. సంగ్రథ్య నిక్షిపేత్సేయం ముద్రాత్వావాహిని స్మృతా, అధోముఖీ త్వియం చేత్స్యాత్ స్థాపనీ ముద్రికా మతా. ఉచ్ఛ్రితానుచ్ఛ్రితౌ కుర్యాత్సంముఖీకరణీ భవేత్, ప్రసృతాంగులికౌ హస్తౌ మిథః శ్లిష్టౌ తు సంముఖౌ. కుర్యాత్స్వహృదయం సేయం ముద్రా ప్రార్థనసంజ్ఞికా, ఇత్యేవం సర్వదేవానాం పూజనేమత్ప్రదర్శయేత్. శివపూజనే లింగముద్రా, ఉచ్ఛ్రితం దక్షిణాంగుష్ఠం వామాంగుష్ఠేన బంధయేత్, వామాంగులీర్దక్షిణాభిరంగులీభిశ్చ వేష్టయేత్, లింగముద్రేతి విఖ్యాతా శివసాన్నిధ్యకారిణీ. శ్రీకామశ్శిష్టి కుర్వీత రాజ్యకామస్తు నేత్రయోః, ముఖే త్వన్నాద్యకామస్తు గ్రీవాయాం రోగశాంతికృత్. హృదయే సర్వకామో చ జ్ఞానార్థీ నాభిమండలే, రాజ్యకామస్తు గుహ్యే చ రాష్ట్రకామస్తు పాదయోః. రాజపూజనే సప్తదశముద్రాః. తథా చ రామార్చనచంద్రికాయాం అగస్త్యః. ఆవాహనీ స్థాపనీ చ సన్నిధికరిణీ తథా. సుసన్నిరోధినీ ముద్రా సంముఖీకరణీ తథా, సంకలీకరణీ చైవ మహాముద్రా తథైవ చ, శంఖచక్రగదాపద్మధేనుకౌస్తుభగారుడాః శ్రీవత్సవనమాలే చ యోనిముద్రాం ప్రదర్శయేత్, ఏతాభిస్సప్తదశభిర్ముద్రాభిస్తు విచక్షణః. యో రామమర్చయేన్నిత్యం మోదయేత్స సురేశ్వరమ్, ద్రావయేదపి వీరేంద్రతతః ప్రార్థితమాప్నుయాత్. మూలాధారాద్ద్వాదశాంతమానీతః కుసుమాంజలిః, త్రిస్థానగతతేజోభిర్వనితః ప్రతిమాదిషు, ఆవాహనీ చ ముద్రా స్యాద్దేవార్చనవిధౌ మునే. ఏషైవాధోముఖీ ముద్రా స్థాపనే శస్యతే పునః. ఉన్నతాంగుష్ఠయోగేన ముష్టీకృతకరద్వయమ్, సన్నిధీకరణీ ముద్రా దేవార్చనవిధౌ మునే. అంగుష్ఠగర్భిణీ సైవ ముద్రా స్యాత్సంనిరోధనీ, ఉత్తానముష్టియుగళా సమ్ముఖీకరణీ మతా. అంగైరేవాంగవిన్యాసః సంకలీకరణీ భవేత్. అన్యోన్యాంగుష్ఠసంలగ్న విస్తారితకరద్వయా, మహాముద్రేయమాఖ్యాతా న్యూనాధికసమాపనీ కనిష్ఠానామికామధ్యాంతస్థాంగుష్ఠా తదగ్రతః. కోపితాంగుష్ఠమూలేన సన్నద్ధా

ముకుళీకృత్య, కరద్వయేన ముద్రా సా స్యాదభిముఖీ నామ సురార్చనే. అన్యోన్యాభిముఖస్పృష్ట వ్యత్యయేన తు విన్యసేత్, అంగుళీభిః ప్రము తేస్థ మండలీకరణం మతే. చక్రముద్రేయ మాఖ్యాతా గదాముద్రా తతః పరమ్, అన్యోన్యాభిముఖాశ్లిష్టాంగుళీ తతః సుస్థిర సంగతాః. అన్యోన్యసంలగ్నే అభిముఖం హస్తద్వయం. మధ్యమే అనామికయోరపి వామానామిక సంస్పృష్టా ద్వయా సుస్థిర దక్షిణా, సవ్యానోన్యసంలగ్నం విధీయతే తు యోనయః. అంగుష్ఠాపితాంగుష్ఠం ముద్రా గదితసంజ్ఞితా, తర్జన్యంగుష్ఠమధ్యస్థ మధ్యమానామికా ద్వయా. కనిష్ఠానామికామధ్యతర్జన్యగ్రకనిష్ఠయా, మతే శ్రీవత్స ముద్రేయం వనమాలాభిధేస్తథా. కనిష్ఠానామికానామ్యాంగుష్ఠమధ్యస్థ తర్జనీ, పరిభ్రామితా శిరస్యుచ్చైః తర్జనీభ్యాం దిగ్బంధనః. యోనిముద్రా సమాఖ్యాతా పీఠతత్కరయుగాశ్రితా, తర్జన్యాంగుష్ఠమధ్యాంతరాశ్రితా నామికయుగ్మకా, మధ్యస్థసంస్థితాంగుష్ఠా సైషా శస్త్రాము నేర్చనే.

ఇతి ముద్రాలక్షణమ్.

అథ పూజోపచారసంఖ్యా.

పదార్థాదర్శ జ్ఞానమాలాయాం ద్వాత్రింశత్ షోడశ వా దశపంచోపచారకాః, తాన్విభజ్య ప్రవక్ష్యామి కేతేఽత్ర కృత్యకం. అర్ఘ్యం పాద్యం చాచమనం మధుపర్కముపస్పృశేత్, స్నానం నీరాజనం వస్త్రమాచామం చోపవీతకమ్. పునరాచమభూషే చ దర్పణాలోకనం తతః, గంధపుష్పే ధూపదీపౌ నైవేద్యం చ తతః క్రమాత్. పానీయతోయమాచామహస్తవాసస్తతః పరమ్. (హస్తవాసః కరోద్వర్తనమ్) తాంబూలమనులేపం చ పుష్పవాసం తతః పునః, గీతం వాద్యం తథానృత్యం స్తుతిశ్చైవ ప్రదక్షిణమ్. పుష్పాంజలినమస్కారౌ ద్వాత్రింశదుపచారకాన్. ఇతి ద్వాత్రింశదుపచారాః. అన్యచ్చ ఆసనం స్వాగతంచార్ఘ్యం పాద్యమాచమనీయకం, మధుపర్కాచమస్నానవసనాభరణాని చ సుగంధసుమనోధూపదీపనైవేద్యభోజనమ్, మాల్యానులేపనేచైవ నమస్కారవిసర్జనే. ఇతి షోడశోపచారాః. అత్ర ఆసనగంధపుష్పాణాం ద్విరావృత్త్యా ఏకోనవింశతి భవంతి. అర్ఘ్యం పాద్యం చాచమనం స్నానం వస్త్రసమర్పణం, గంధాదయో నైవేద్యాంతా ఉపచార దశ క్రమాత్.

ఉపచారమూలమ్.

ఉపచారదర్పణే యావద్భిరుపచారైర్యస్సగర్భాంతగుహాశయమ్, వ్యాపకం స్వాత్మచైతన్య బింబే సంభావ్యం భక్తితః పూజయేత్తత్ప్రభావేన పుణ్యం లబ్ధ్వాఽథ తద్బలాత్, కృతస్య కోటిగుణితైరుపచారైస్సుగోచితైః పూజ్యతే తోష మాప్నోతి కామ్యకర్మపరాయణః, వైరాగ్యేణ ఫలం యస్తు దేవతాపూజనోద్భవమ్. కుర్యాద్భక్తిపూర్వాణాం తస్య ముక్తిరేవ ఫలం భవేత్, తస్మాత్కుర్యాద్యథాశక్తిస్సర్వైర్దేవోపచారకైః. దేవతాపూజనం తత్ర భక్తిశ్శ్రద్ధా గరీయసీ.

అథోపచారక్లుప్తిః.

ఏకం పంచ చ షట్పంచాశత్ దశ ద్వాదశ షోడశ, చతుర్వింశతి సంఖ్యాకా ద్వాత్రింశద్వా తతోఽధికాః షట్త్రింశచ్చ చతుష్షష్టిరుపచారాః ప్రకీర్తితాః, తత్ప్రాదిసంజ్ఞకాః సర్వే కార్యాస్తేషు సాధారణా ఇమే ధ్యానమావాహనం చైవ స్వాగతాదిప్రదర్శనమ్, ఆసనం పాద్యమర్ఘ్యం చ తథాస్యాచమనీయకమ్. మధుపర్కం తథా స్నానం వస్త్రం గంధ సహాక్షతాః భూషణం చోపవీతం చ పుష్పం ధూపం ప్రదీపకః భోజనం చైవ పానీయం దక్షిణారార్తికం తథా, తతః పుష్పాంజలిః స్తోత్రం ప్రదక్షిణనమస్కృతీ. చతుర్వింశతిసంఖ్యాకైరేతైర్దేవోపచారకైః, మధ్యే మధ్యే చ పానీయం పునరాచమనాదికమ్. పునః పూజా చ తత్రేచ్ఛా వికల్పేన విధీయతే, ఇతి శారదాతిలకే షోడశోపచారా ఉక్తాః. తథా చ. ఆసనస్నానవస్త్రాణి భూషణాని చ వర్జయేత్, రాత్రౌ దీపార్ఘ్య నైవేద్యైశ్చ పరార్థ్యైర్ద్వాదశైః క్రమాత్. పూజనం నిష్ఫలం తేనోక్తం తత్సర్వం చ విసర్జయేత్, గంధపుష్పాక్షతాదద్యాత్పూర్వవత్స్యాత్క్రమం తతః. దూర్వా చ విష్ణుక్రాంతా చ శ్యామాకం పద్మమేవ చ, పాద్యాంగాని చ చత్వారి కథితాని సమాసతః. కుశాగ్రమగరుః పుష్పం ద్రవ్యాణ్యాచమనీయకే, సిద్ధార్థమక్షతం చైవ దూర్వా చ తిల ఏవ చ. యవగంధం ఫలం పుష్పం అష్టాంగం త్వర్ఘ్యముచ్యతే, స్నానే వస్త్రే తథా భక్ష్యే దద్యాదాచమనీయకమ్ ఉద్వర్తన మపి తత్రైవ. రజసి ససుందేపి చ శిరీషం లక్షణాపి చ, సహభద్రా కుశాగ్రాణి ఉద్వర్తనమిహోచ్యతే. మంత్రతంత్ర ప్రకాశే. అక్షతా గంధపుష్పాణి స్నానపాత్రే తథా త్రయం. ద్రవ్యాభావే ప్రదాతవ్యాః క్షాళితా స్తండులాశ్శుభాః.

ఉపచారవిధానమ్.

తత్త్రైవోక్తమగస్త్యసంహితాయామ్. తథాచమనపాత్రేఽపి దద్యాజ్జాతీఫలం మునే, లవంగమపి కంకోలం శస్త్రం యానమానీ మకమ్. ద్రవ్యాభావే తంత్రాంతరే ఉక్తం. తండులాన్ ప్రక్షిపేత్తత్ర ద్రవ్యాభావే తు తత్ స్మరన్. ప్రయోగపారిజాతే వ్యాసః. ప్రతిమాపటయంత్రాణాం నిత్యం స్నానం న కారయేత్, కారయేత్పర్వదివసే యదా మలధారణమ్. జ్ఞానమాలాయాం. నాక్షతైరర్చయేద్విష్ణుం న తులస్యా గణాధిపం, న దూర్వయా యజేద్దుర్గాం బిల్వపత్రైశ్చ భాస్కరమ్. ఉన్మత్తమర్కపుష్పం చ విష్ణోర్వర్జ్యం సదా బుధైః, న లక్ష్మీం ద్రోణకుసుమైర్న తమాలైస్సరస్వతీమ్. సంగ్రహరత్నమాలాయాం ర్చనే తక్ష్యా సదాశివ ఇతి అక్షతాస్తు మహాప్రోక్తా ఇతి పాదాంగుష్ఠే దద్యాత్ ఉక్తత్వాద్వ్యక్తానామేవాయం ప్రతిషేధః తండులానాం తు సర్వత్ర మహాభిషేకం సర్వత్ర శంఖేనైవ ప్రకల్పయేత్, సర్వత్రైవ ప్రశస్తోఽబ్జ శంఖస్యార్ఘ్యస్నానం వినా.

వ్రతోద్యాపనాకరణే దానాదిః.

పృథ్వీచంద్రోదయే నందిపురాణే. ఉద్యాపనాద్యాపనం తస్య సమాప్తిర్యదుదీరితా, ఉద్యాపనం వినా యత్తు తద్వ్రతం నిష్ఫలం భవేత్. యత్ర చోద్యాపనం నోక్తం వ్రతానుగుణతశ్చ తత్, విత్తానుసారతో దద్యాదనుక్తోద్యాపనే వ్రతే గాం చైవ కాంచనం దద్యాత్ వ్రతస్య పరిపూర్తయే, సమాప్త్యుద్యాపనయోర్నోద్యాపనమిత్యర్థః. ఉద్యాపనే తు ఆశౌచే మధ్యేఽపి వాఽశక్తే వ్రతస్యోద్యాపనం భవేత్ తద్వ్రతోద్యాపనం కార్యం సంపూర్ణఫలమాప్నుయాత్.

వ్రతభంగే సంపూర్ణతాయాం విధిః.

హేమాద్రౌ భవిష్యే. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. సంపూర్ణతామనుష్ఠానే వ్రతానాం నందనస్తన, గురుప్రసాదగుణాచ్ఛ్రుతా సమ్యక్ వక్తుమర్హసి. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. సాధు సాధు మహాబాహో కురుకులయుధిష్ఠిర, రహస్యానాం రహస్యం తే కథయామి వ్రతే తవ. సంపూర్ణతాకృతా యత్ర తత్ర సమ్యక్ ఫలప్రదమ్. యచ్చీర్ణం వరనారీభిర్భవేత్సంపూర్ణతాకరమ్. అవశ్యం తచ్చ కర్తవ్యం సంపూర్ణఫలకాంక్షిభిః, కించ భగ్నం

ప్రమాదేన యద్వ్రతం వ్రతినాస్థితమ్. తత్సంపూర్ణం భవేత్సర్వం వ్రతే నానేన భారత, ఉపద్రవైర్బహువిధైర్మహామోహాచ్చ పాండవ యద్భగ్నం కించిదేవ స్యాద్వ్రతం విఘ్నవినాశితమ్, తత్సంపూర్ణం భవేత్పార్థ సత్యం సత్యం న సంశయః. కాంచనం రూప్యకం రూపం శిల్పినా తు చ కారయేత్, భగ్నవ్రతస్య యో దేవ స్తస్య రూపం వినిర్దిశేత్. వ్రతం స్త్రీపుంసయోః పార్థ ప్రారబ్ధం యద్వ్రతం కిల, నచ నిష్పాదితం కించిద్దైవాత్సర్వం తథా స్థితమ్. ద్విభుజం పంకజారూఢం సౌమ్యం ప్రహాసితాననమ్, నిష్పాదితం శిల్పినా చ తస్మిన్నేవ దినే పునః. తన్మాసేతు పునః ప్రాప్తే బ్రాహ్మణైర్విధినా గృహే, స్నాపయేత్పయసా దధ్నా ఘృతక్షౌద్రరసాంబుభిః వస్త్రచందనపుష్పైశ్చ పూజాం కుర్యాత్సమాహితః, తోయపూర్ణస్య కుంభస్య ముఖే విన్యస్య దేవతామ్ ధూపదీపాక్షతైర్వస్త్రైః రత్నైర్బహువిధైరపి, అర్ఘ్యం ప్రదద్యాత్తన్నామ్నా మంత్రేణానేన పాండవ. ఉపవాసస్య దానస్య ప్రాయశ్చిత్తకృతౌ జలే, శరణం వః ప్రసన్నాస్సన్తః కురుధ్వాద్య దయాం మయి. వ్రతచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం వ్రతకర్మణి, తత్సర్వం త్వత్ప్రసాదేన సంపూర్ణం జాయతాం మమ. కురు ప్రసాదం సంపూర్ణమితి సంప్రార్థయేద్వ్రతీ పూర్వదక్షిణయోః పశ్చాదుత్తరే చ బలిం హరేత్. ఉపర్యథస్తాత్సర్వేభ్యో దిక్పాలేభ్యో నమోనమః, ఇదమర్ఘ్యమిదం పాద్యం తేభ్యస్తేభ్యో నమోనమః. పాదౌ చ జానునీ చైవ కటిశ్శీర్షకవక్షసీ, కుక్షిం తు హృదయం పృష్ఠం వాక్చక్షుషీ శిరోరుహాన్ పూజయిత్వాతు దేవస్య తతః పశ్చాత్సమాపయేత్, పూజిత స్త్వం యథాశక్త్యా నమస్తేఽస్తు సురోత్తమ. ఐహికాముష్మికీం దేవ కార్యసిద్ధిం దిశస్వ మే, ఏవంక్షమాపయిత్వా తు ప్రణమేచ్చ ప్రయత్నతః. తన్మూర్తిం చ ద్విజాతిభ్యో విభవత్ప్రతిపాదయేత్, స్థిత్వా పూర్వముఖో విప్రో గృహ్ణీయాద్దక్షపాణినా. విప్రహస్తే ప్రయచ్ఛేచ్చ దాతా చైవోత్తరాముఖః, మంత్రేణానేన కౌంతేయ సోపవాసః ప్రయత్నతః. ఇదం వ్రతం మయాఽఖండం కృతమాసీత్పురా ద్విజ, తత్సర్వం పూర్ణమేవాస్తు తవ మూర్తిప్రదానతః బ్రాహ్మణోఽపి ప్రయచ్ఛేత మంత్రేణానేన తద్వ్రతం వాక్యం పూర్ణ

మతః పూజా వ్రతేనానేన తే పురా, సంపూర్ణం స్యాత్ప్రసాదేన తవ పూర్ణా మనోరథాః, బ్రాహ్మణా యత్ప్రభాషంతే తన్మన్యంతే దివౌకసః, సర్వదేవమయా విప్రా న తద్వచనమన్యథా. జలధిః క్షారతాం నీతః పావకస్సర్వభక్షతాం. సహస్రనేత్రశ్శక్రో విప్రశ్శాపేన బ్రాహ్మణైః, బ్రాహ్మణానాం తు వచనాత్ బ్రహ్మహత్యా వినశ్యతి. అశ్వమేధఫలం సాగ్రం లభతే నాత్ర సంశయః, వ్యాసవాల్మీకివచనాత్ పరాశర వసిష్ఠయోః. గర్గగౌతమ ధౌమ్యానాం నామదేవపులస్త్యయోః, వచనాన్నారదాదీనాం పూర్ణం భవతు మే వ్రతమ్. ఏవం విధవిధానేన గృహీత్వా బ్రాహ్మణో వ్రజేత్, దాతా తత్రైవ తిష్ఠేత్సర్వం బ్రాహ్మణస్య గృహం స్వయమ్. తతః పంచ మహాయజ్ఞాన్ కృత్వా వ్రతభోజనాదికం, ఏవం యః కురుతే భక్త్యా వ్రతమేతన్నరోత్తమః. తస్య సంపూర్ణతాం యాతి తద్వ్రతం యత్పురా కృతం, అసంపూర్ణం సంపూర్ణతాం యాతి ప్రసన్నే వ్రతదైవతే. భగ్నాని యాని మదమోహవశాత్ గృహీత్వా జన్మాంతరేష్వపి నరేణ సముద్యతేన, సంపూర్ణపూజనమగస్త్యపునర్భవంతి సర్వవ్రతాని పరిపూర్ణఫలప్రదాని.

సర్వవ్రతేషు సామాన్యతః పురుషసూక్త పూజా.

సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్. ఆగచ్ఛాగచ్ఛ దేవేశ తేజోరాశే జగత్పతే, క్రియమాణాం మయా పూజాం గృహాణ సురసత్తమ. పురుష ఏవేదమిత్యాసనమ్ నానారత్నసమాయుక్తం కార్తస్వరవిభూషితమ్, ఆసనం దేవదేవేశ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఏతావానస్యేతి పాద్యమ్. గంగాదిసర్వతీర్థేభ్యో మయా ప్రార్థనయాఽఽహృతం, తోయమేతత్సుఖస్పర్శం పాద్యార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యమ్. నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే ధరణీధర, నమస్తే కమలాకాంత గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తు తే. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనీయమ్. కర్పూరవాసితం తోయం మందాకిన్యా సమాహృతమ్, ఆచమ్యతాం జగన్నాథ మయా దత్తం హి భక్తితః. యత్పురుషేణేతి స్నానమ్. గంగా చ యమునా చైవ నర్మదా చ సరస్వతీ, కృష్ణా చ గౌతమీ వేణీ క్షిప్రాసింధుస్తథైవ చ. తాపీ పయోష్ణీ రేవా చ తాభ్యః స్నానార్థమాహృతమ్, తోయమేతత్సుఖస్పర్శం స్నానార్థం ప్రతిగృహ్య

తామ్. పఞ్చామృతస్నానమ్. పంచ మంత్రైః పృథక్ కుర్యాత్. సప్తాస్యా సన్నితి వస్త్రమ్. సర్వభూషాధికే సౌమ్యే లోకలజ్జానివారణే, వాససీ ప్రతిగృహ్యేతాం మయా తుభ్యం సమర్పితే. వస్త్రం చ సోమదైవత్యం లజ్జాయాస్తునివారకం, వాససీ ప్రతిగృహ్యేతాం మయా తుభ్యం సమర్పితే. తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతమ్. దామోదర నమస్తేఽస్తు త్రాహి మాం భవసాగరాత్, బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం గృహాణ పురుషోత్తమ. తస్మాద్యజ్ఞాదితి గన్ధమ్. శ్రీఖండం చందనం దివ్యం గంధాఢ్యం సుమనోహరం, విలేపనం సురశ్రేష్ఠ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. తస్మాద్యజ్ఞాత్సర్వ ఇతి అక్షతాన్. అక్షతాంశ్చ సురశ్రేష్ఠ కుఙ్కుమాక్తాన్ సుశోభనాన్, మయా నివేదితాన్ భక్త్యా గృహాణ పరమేశ్వర. తస్మాదశ్వా ఇతి పుష్పమ్. మాల్యాని చ సుగంధీని మాలత్యాదీని చ ప్రభో, మయా హృతాని పూజార్థం పుష్పాణి ప్రతిగృహ్యతామ్. ఇతి పుష్పమ్.

అథ హరిహరాష్టోత్తరశతనామాని.

ఓం గోవిందాయ నమః	అంధకరిపవే	గౌరీపతయే
మాధవాయ	హరాయ	గిరీశాయ
ముకుందాయ	నీలకంఠాయ	శంకరాయ
హరయే	వైకుంఠాయ	చంద్రచూడాయ
మురారయే	కైటభరిపవే	నారాయణాయ
శంభవే	కమఠాయ	అసురబర్హణాయ
శివాయ	అబ్జపాణయే	శార్ఙ్గపాణయే
ఈశాయ	భూతేశాయ	మృత్యుంజయాయ
శశిశేఖరాయ	ఖండపరశవే	ఉగ్రాయ
శూలపాణయే	మృడాయ	విషమేక్షణాయ
దామోదరాయ	చండికేశాయ	కామశత్రవే
అచ్యుతాయ	విష్ణవే	శ్రీకాంతాయ
జనార్దనాయ	నృసింహాయ	పీతవసనాయ
వాసుదేవాయ	మధుసూదనాయ	అంబుదనీలాయ
గంగాధరాయ	చక్రపాణయే	

శౌరయే
కృత్తివాససే
త్రిదశైకనాథాయ
లక్ష్మీపతయే
మధురిపవే
పురుషోత్తమాయ
ఆద్యాయ
శ్రీకంఠాయ
దిగ్వాసనాయ
శాంతాయ
పినాకపాణయే
ఆనందకందాయ
ధరణీధరాయ
పద్మనాభాయ
శూలినే
గిరిశాయ
రజనీశకలావతంసాయ
సంప్రాణాశనాయ
కేశినాశాయ
సనాతనాయ
భర్గాయ

త్రినేత్రాయ
భవాయ
భూతపతయే
పురాణాయ
శ్రీరామాయ
రాఘవాయ
పరమేశ్వరాయ
రావణారయే
భూతేశాయ
ప్రమథనాథాయ
చాణూరమర్దనాయ
హృషీకేశాయ
మురారయే
సర్వేశ్వరాయ
త్రిపురసూదనాయ
దేవసేవ్యాయ
బ్రహ్మణ్యదేవాయ
గరుడధ్వజాయ
శంఖపాణయే
త్ర్యక్షాయ
ఉరగాభరణాయ

బాలమృగాంకమౌళ[యే
గోపీపతయే
యజ్ఞపతయే
వసుదేవసూనవే
కందర్పగర్వహరాయ
వృషభధ్వజాయ
ఫాలనేత్రాయ
గోవర్ధనోద్ధరణాయ
ధర్మధురీణాయ
గోపాయ
స్థాణవే
త్రిలోచనాయ
పినాకధరాయ
స్మరారయే
కృష్ణాయ
అనిరుద్ధాయ
కరుణాకరాయ
కల్మషారయే
విశ్వేశ్వరాయ
త్రిపథగార్ద్రజటాయ
కలాపాయ నమః

ఇతి హరిహరాష్టోత్తరశతనామాని.

యత్పురుషమితి ధూపమ్. వనస్పతిరసోద్భూతః గంధాఢ్యో గంధ ఉత్తమః, ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపమ్ సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, దీపం గృహాణ దేవేశ త్రైలోక్యతిమిరాపహ. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యమ్. అన్నం చతుర్విధం స్వాదు రసైః షడ్భిస్సమన్వితం, భక్ష్యభోజ్యసమాయుక్తం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఇదం ఫలమితి ఫలసమర్పణమ్. నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలమ్. పూగీఫలసమా

యుక్తం నాగవల్లీదళైర్యుతం, కర్పూరచూర్ణ సంయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్. వేదాహమితి నీరాజనమ్. చంద్రాదిత్యౌ చ ధరణీ విద్యుదగ్నిస్త్వమేవ చ, త్వమేవ సర్వజ్యోతింషి ఆర్తిక్యం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఇతినీరాజనమ్. ధాతేతి ప్రదక్షిణమ్ యాని కానిచేతి నమస్కారః నమస్సర్వహితార్థాయ జగదాధారరూపిణే, సాష్టాంగోఽయం ప్రణామోఽస్తు మహాదేవ మయాకృతః ఇతి నమస్కారః యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పమ్మందారనీలోత్పలకుందజాతీపున్నాగమల్లీకరవీరపంకజైః పుష్పాంజలిం బిల్వదళైస్తులస్యా దేవ త్వదంఘ్రౌ వినివేశయామి ఇతి మంత్రపుష్పమ్ హిరణ్యగర్భేతి యథాశక్తిమంత్రపుష్పమ్. తతః ఛత్రచామరేత్యాద్యనేకోపచారైరర్చయిత్వా. యస్య స్మృత్యేతిపూజాం సమర్పయేత్. ఇతి సర్వవ్రతసామాన్యపూజావిధిః

అథ వ్రతాని.

ఓం అథ తిథివ్రతాన్యుచ్యన్తే తత్ర ప్రథమావ్రతాని.

నవరాత్రప్రారంభః

తత్ర ప్రతిపత్ పరవిద్ధా గ్రాహ్యా. తదుక్తం గోవిందార్ణవే, మార్కండేయపురాణ దేవీపురాణయోః. పూర్వవిద్ధా తు యా శుక్లా భవేత్ప్రతిపదాశ్వినీ, నవరాత్రవ్రతం తస్యాం న కార్యం శుభమిచ్ఛతా. దేశభంగో భవేత్తత్ర దుర్భిక్షం చోపజాయతే, నందాయాం దర్శయుక్తాయాం యత్ర స్యాన్మంత్రపూజనమ్. తథా దేవీపురాణే. న దర్శకలయాయుక్తా ప్రతిపచ్చండికార్చనే, ఉదయే ద్విముహూర్తాపి గ్రాహ్యా సోదయకారిణీ. యదా పూర్వదినే శుద్ధా భూత్వా పరదినేఽపి చ, వర్ధతే చ తథాభూత్వా సంపూర్ణత్వాదమాం వినా. యాని తుద్వితీయాయోగనిషేధపరాణి వచనాని శ్రుతాని తాని శ్రాద్ధాదిపరాణ్యేవ పరదినే ప్రతిపదోఽసత్వేతు అమాయుక్తాపి గ్రాహ్యా. అమాయుక్తా ప్రవర్త్యేతి నృసింహప్రసాదోదాహృతవచనాన్యేతద్విషయాణ్యేవ, తత్ర దేవీపూజా ప్రాధాన్యేన తిథిప్రధానమ్. అష్టమ్యాం చ నవమ్యాం చ జగన్మాతరమంబికాం, పూజయిత్వాశ్వినే మాసి విశోకో జాయతే నరః యతి చ బ్రహ్మచారీ చ విధవా చ రజస్వలా, నవరాత్రంచోపవాసమేకభుక్తమయాచితమ్. చిత్రావైధృతియుక్తా చేత్ ప్రతిపచ్చండికార్చనే, తయో

రంతే విధాతవ్యం కలశస్థాపనం ప్రపూజనమ్. ప్రతిపద్యాశ్వినే మాసి భవే ద్వైధృతిచిత్రయోః, ఆద్యపాదౌ పరిత్యజ్య ప్రారభేన్నవరాత్రకమ్. చిత్రావైధృతిసంయుక్తా ప్రథమా ప్రతిపద్యది, త్యక్తుం నశక్యా వాపి యుక్తా స్యాత్తదా మధ్యందినే రవౌ. తన్మధ్యే ఆరంభః స్త్రీ సూత్రవద్యా తురీయాంశేతు పూజనమ్.

బలిపూజాప్రయోగః.

వాలఖిల్యాద్రిముఖ్యాః పుణ్యతిథౌ ప్రతిపదినే ప్రతిపద్యాం బలిపూజనే, వర్ధమానా తిథిర్నందా యదా సార్ధత్రియామికా. ద్వితీయా వృద్ధిగామిత్వాత్ ఉత్తరాత్ర విధీయతే, బలిమాలిఖ్య భిత్త్యాం ప్రాంతవర్ణైః పంచరంగైః గృహమధ్యే విశాలాయాం భూమౌ వా పంచవర్ణైః సహాసనం. విధాయాచార్య శిష్యాంతే కరయోః పాదయోస్తలే రక్తవర్ణేనాస్య కేశాన్ కృష్ణేనైవ సమాలిఖేత్, సర్వాంగం పీతవర్ణేన త్రిశుక్లాంగసిలవర్ణకమ్. వస్త్రాద్యం శ్వేతవర్ణేన యథాశోభం ప్రకల్పయేత్, సర్వాభరణ శోభాఢ్యం ద్విభుజం స్వపటిమాయేత్. లోకే లిఖేద్గృహాస్యాంత, శయ్యాయాం శుక్లతండులైః మంత్రేణానేన సంపూజ్య గంధాద్యైరుప చారకైః బలిరాజ నమస్తుభ్యం దైత్యదానవపూజిత, ఇంద్రశత్రో మరారాతే విష్ణుసాన్నిధ్యదో భవ. బలిముద్దిశ్య దీయంతే యాని దానాని పుంగవాః యాన్యశేషాణ్యక్షయాణ్యపి మయైతత్సంప్రదర్శితమ్. కౌముదీతర్పణేర్యస్మాద్దీయతేఽస్యాం యుధిష్ఠిర, పార్థివేంద్ర ప్రస్థనివరా స్త్రీనేయం కౌముదీస్మృతా. యా యా దృశేన భావేన తిష్ఠత్యస్యాం యుధిష్ఠిర, హర్షదైన్యాదిరూపేణ తస్య వర్షం ప్రయాతివత్.

గోక్రీడనప్రయోగః.

బలిపూజాం విధాయైవ పశ్చాద్గోక్రీడనం చరేత్ గవాం క్రీడా దినేయత్ర రాత్రౌ దృశ్యేత చంద్రమాః, సోమో రాజా పశూన్ హంతి సురభిః పూజకాం స్తథా, ప్రతిపద్దర్శసంయోగే క్రీడనం చ గవాం మతమ్ పరవిద్ధే తు యః కుర్యాత్పుత్రదారధనక్షయః అలంకార్యాస్తథా గావో గ్రాసాద్యైశ్చ సమర్చితాః. గీతవాదిత్రనిర్ఘోషైర్నయేన్నగరబాహ్యతః ఆనీయ చ గృహం పశ్చాత్ కుర్యాన్నీరాజనాదికమథ చేత్ప్రతిపత్స్వల్పా నారీనీరాజనం చరేత్, ద్వితీయాయాం తథా కుర్యాత్

సాయం కమలమాలికామ్ ఏవం నీరాజనం కృత్వా సర్వపాపైః ప్రము
చ్యతే, ప్రతిపత్పూర్వవిద్ధైవ ద్యూత్రికా కర్షణీ భవేత్ కుశకాశమయీం
కుర్యాత్ దృష్టికాం సుదృఢాం నవాం, దేవద్వారే నృపద్వారే తథా
యానే చతుష్పథే. తామేకతో రాజపుత్రా హీనవర్ణాస్తథాన్యతః,
గృహీత్వా కర్షయేయుస్తాం తదాసాద్య ముహుర్ముహుః. సమసంఖ్యా
ద్వయోః కార్యా సర్వేఽపి బలవత్తరాః, జయోఽత్ర హీనజాతీనాం
జయో రాజ్ఞస్తు వత్సరమ్. ఉభయోః పృష్ఠతః కార్యా రేఖా స్యాత్సాకరో
పరి, రేఖాం తు యో నయేత్తస్య జయో భవతి నాన్యథా. జయచిహ్న
మిదం రాజా విదధీత ప్రయత్నతః. సనత్కుమారసంహితాయాం వాల
ఖిల్యా ఊచుః కార్తికస్య సితే పక్షే అన్నకూటం సమాచరేత్, గోవ
ర్ధనోత్సవశ్చైవ శ్రీవిష్ణుః ప్రీయతా మితి. ప్రతిపత్కృత్యమ్.

అథ ద్వితీయావ్రతాని.

తత్ర కార్తికశుక్లద్వితీయా యమద్వితీయా. సా అపరాహ్ణవ్యా
పినీ గ్రాహ్యా. ఊర్జే శుక్లద్వితీయాయా మపరాహ్ణేఽర్చయేద్యమం,
స్నానం కృత్వా భానుజాయాం యమలోకం న పశ్యతి, ఊర్జే శుక్ల
ద్వితీయాయాం పూజితస్తర్పితో యమః, వేష్టితః కిన్నరైర్హృష్టైస్తస్మై
యచ్ఛతి వాంఛితమ్. ఇతి స్కాందాత్. దినద్వయే అపరాహ్ణవ్యాప్తౌ
వా పరైవేతి యుగ్మవాక్యాత్. ప్రథమే శ్రావణే మాసి తథా భాద్ర
పదే పరా, తృతీయాశ్వయుజే మాసి చతుర్థీ కార్తికే భవేత్. శ్రావణే
కలుషా నామ్నీ తథా భాద్రే చ నిర్మలా, ఆశ్వినే ప్రేతసంచారా కార్తికే
యామ్యకా మతేతి. తత్రాద్యా ద్వితీయా ఉపద్రవస్య ప్రశమనాయ చే
త్ప్రాయశ్చిత్తమ్. ద్వితీయాయాం సరస్వతీపూజా, తృతీయాయాం
శ్రాద్ధం కర్తవ్యమ్. చతుర్థ్యాం చ యమపూజనమ్. కార్తికే శుక్లపక్షే
తు ద్వితీయాయాం యుధిష్ఠిర, యమో యమునయా పూర్వం పూజితః
స్వగృహేఽర్చితః. అతో యమద్వితీయేయం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతా,
అస్యాం నిజగృహే పార్థ న భోక్తవ్యమతో నరైః. యత్నేన భగినీ
హస్తాత్ భోక్తవ్యం పుష్టివర్ధనం, దానాని చ ప్రదేయాని భగినీభ్యో
విశేషతః స్వర్ణాలంకారవస్త్రాన్నపూజాసత్కారభోజనైః, సర్వా భగిన్య
స్సంపూజ్యా అభావే ప్రతిపన్నకాః. తత్ స్థానేన మాతా. పితృవ్యభగినీ

హస్తాత్ప్రథమాయాం తు ధర్మజ, మాతులస్య సుతాహస్తాద్ద్వితీయాయాం యుధిష్ఠిర. పితు ర్భ్రాతుస్స్వసుశ్చైవ తృతీయాయాం తథాఽకరాన్, భోక్తవ్యం సహజాయాం చ భగిన్యా హస్తతః పరమ్ సర్వాసు భగినీహస్తాద్భోక్తవ్యం బలవర్ధనం, ధన్యం యశస్యమాయుష్యం ధర్మకామార్థసాధకమ్. తస్యాం తిథౌ యమునయా యమరాజదేవః సంభోజితో నిజకరాత్స్వసృసౌహృదేన, తస్యాం స్వసుః కరతలాదిహ యో భునక్తి ప్రాప్నోతి రత్నధనధాన్యమనుత్తమం సః. ఇతి హేమాద్రౌ భవిష్యే యమద్వితీయావిధిః.

అథ యమద్వితీయా కథా.

వాలఖిల్యా ఊచుః కార్తికస్య సితే పక్షే ద్వితీయా యమసంజ్ఞితా, తత్రాపరాహ్ణే కర్తవ్యం సర్వదైవ యమార్చనమ్. ప్రత్యహం యమునాగత్య యమం సంప్రార్థయత్యసౌ, భ్రాతర్మమ గృహం యాహి భోజనార్థం గృహవ్రతః. అద్య శ్వో వా పరశ్వో వేత్యువాచ ప్రత్యహం యమః, నానావ్యాకులచిత్తత్వాద్దివసాన్ న విదన్ స్వయం, తత్రైకదా యమునయా బలాత్కారాన్నిమంత్రితః సుగతః కార్తికే మాసి ద్వితీయాయాం మునీశ్వరాః నారకీయజనాన్ముక్త్వా గతః స్వసా రవేస్సుతః, కృతాతిథ్యో యమునయా నానాపాకైః కృతైస్తథా కృతాతిథ్యంగో యమునయా పుష్పగంధమనోహరైః ఉద్వర్తనం ప్రాపయిత్వా స్నాపితస్సూర్యనందనః తతోఽలంకారకం దత్తం నానావస్త్రాణి చందనమ్, మాల్యాని చ ప్రదత్తాని మహోపహార ఉపాయనైః. పక్వాన్నాని విచిత్రాణి కృత్వా సా స్వర్ణభాజనే, యమం చ భోజయామాస యమునా ప్రీతమానసా. భుక్త్వా యమోఽపి భగినీం పరం కార్ణ్యస్సమర్చయత్, నానావస్త్రైస్తతః ప్రాహ వరం వరయ భామిని. ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా యమునా వాక్యమబ్రవీత్ యమునోవాచ ప్రతివర్షం సమాగచ్ఛ భోజనార్థం తు మద్గృహే, అద్య సర్వే మోచనీయాః పాపినో నరకాద్యమ యేచైవ భగినీహస్తాత్కరిష్యంతి చ భోజనమ్, తేషాం సౌఖ్యప్రదో హి త్వమేతదేవ వృణోమ్యహమ్. యమ ఉవాచ. యమునాయాం తు యః స్నాత్వా సంతర్ప్య పితృదేవతాః, భునక్తి భగినీగేహే భగినీం పూజయేదపి. కదాచిదపి మద్ద్వారం న స పశ్యతి భామినీ, వీగే

చైశానదిగ్భాగే యమతీర్థమ్ ప్రకీర్తితమ్. తత్ర స్నాత్వా చ విధివత్సంతర్ప్య పితృదేవతాః, పఠేదేతాని నామాని ఆమధ్యాహ్నం నరోత్తమః. సూర్యస్యాభిముఖో మౌనీ ద్వ్యశచిత్తస్థిరాసనః. * ఓమ్. యమో నిహంతా పితృధర్మరాజో వైవస్వతో దండధరశ్చ కాలః, భూతాధిపో దత్తకృతానుసారీ కృతాంత మేతద్దశభి ర్జపంతి. ఏతాని దశశస్త్రైః నామదశకేన. తతో యమేశ్వరం పూజ్య భగినీగృహమావ్రజేత్, మంత్రేణానేన చ తథా భోజితః పూర్ణమాదరాత్. భ్రాతస్తవానుజాతాహం భుంక్ష్వ భక్తమిదం శుభమ్, ప్రీతయే యమరాజస్య యమునాయా విశేషతః. తతస్సంతోష్య భగినీం వస్త్రాలంకరణాదిభిః, స్వప్నేఽపి యమలోకస్య భవిష్యతి న దర్శనమ్. స్వపైః కారాగృహే యే చ స్థాపితా మమ వాసరే, అవశ్యం తే ప్రేషణీయా భోజనార్థం స్వసుర్గృహే. విమోక్తవ్యా మయా పాపా నరకేభ్యోఽద్యవాసరే యద్యేవం ధిక్కరిష్యంతి తే దండ్యా మమ సర్వదా. కనీయస్యనుజా నాస్తి తదా జ్యేష్ఠాగృహం వ్రజేత్, తదభావే సపత్న్యాః పైతృవ్యాస్తదభావతః. తదభావే మాతృశీలా. మాతృసమశీలాయాః. పోషణ్యాస్తదభావతః. మాతుర్భ్రాతుర్భగిన్యా వా మాతులస్యాథవా తథా, సాపత్న్యగోత్రసంబంధైః కల్పయేద్వా యథాక్రమమ్. సర్వాభావే మానసీయా భగినీ కాచిదేవ హి, గోనద్యాద్యథవా తస్యా అభావే సతి కారయేత్. తదభావేఽన్యరణ్యాది కల్పయిత్వా సహోదరీమ్, అస్యాం నిజగృహే దేవి న భోక్తవ్యం కదాచన. యే భుంజంతి సురాచార్యా నరకే నిపతన్తి చ, స్నేహేన భగినీహస్తాద్భోక్తవ్యం పుష్టివర్ధనం. దానాని చ ప్రదేయాని భగినీభ్యో విశేషతః, భ్రాతా తు పితృవ్యస్య కన్యాహస్తేన భోజయేత్, మాతులస్య సుతాహస్తాద్భ్రాతృభాగినేయాదాభ్రదయూనసకే, పితుర్భ్రాతుః స్వసుః కన్యే ఆశ్వినేతు తయోః కరాత్. పితృష్వసేయా మాతృష్వసేయా చ. అవశ్యం కార్తికే మాసి భోక్తవ్యం భగినీకరాత్, ఏవముక్త్వా ధర్మరాజో యయౌ సంయమినీం తతః. తస్మాదపి నరాస్సర్వే కార్తికవ్రతకారకాః, భుంజన్తు భగినీహస్తాత్సత్యం సత్యం న సంశయః. యమద్వితీయాం యః ప్రాప్య భగినీగృహభోజనం, న కుర్యాద్వ్షయం పుణ్యం సత్యేతీతి రవేశ్శ్రుతమ్. యాతుభోజయతే నారీ

భ్రాతరం యుగ్మకే తిథౌ, అర్చయేచ్చాపి తాంబూలైర్న సా వైధవ్యమాప్నుయాత్. భ్రాతురాయుఃక్షయో నాస్య న భవేత్తత్ర కస్యచిత్, అపరాహ్ణవ్యాపినీ స్యాద్ద్వితీయా భ్రాతృభోజనే. అన్నేనాద్యదినే వా మోహాన్న భుక్తం భగినీగృహే, ప్రవాసినా వా భోజనాద్వా జ్వరితేనాథ బంధినా. ఏతదాఖ్యానకం శ్రుత్వా భోజనస్య ఫలం లభేత్. ఇతి సనత్కుమారసంహితాయాం యమద్వితీయాఖ్యానకం సంపూర్ణమ్.

భ్రాతృద్వితీయా.

అత్రైవ భ్రాతృద్వితీయాదినే స్థితే స్త్రీ యమం చ చిత్రగుప్తం చ యమదూతాంశ్చ పూజయేత్, అర్ఘ్యశ్చాత్ర ప్రదాతవ్యో యమాయ సహజద్వయైః. భ్రాతృభగినీభిస్సహ అర్ఘ్యమంత్రోయమ్. ఏహ్యేహి మార్తాండజ పాశహస్త యమాంతకాలోకధరామరేశ, భ్రాతృద్వితీయాం కృతదేవపూజాం గృహాణ చార్ఘ్యం భగవన్నమోఽస్తు తే. ధర్మరాజ నమస్తుభ్యం నమస్తే యమునాగ్రజ, పాహి మాం కింకరైస్సార్ధం సూర్యపుత్ర నమోఽస్తు తే. తతః స్వయం తు భోజయేన్నారీ భ్రాతరం యుగ్మకే తిథౌ, అర్చయేచ్చాపి తాంబూలైర్న సా వైధవ్యమాప్నుయాత్. స్కాందే. కార్తికే తు ద్వితీయాయాం శుక్లాయాం భ్రాతృభోజనం, యో న కుర్యాద్వినశ్యంతి భ్రాతరస్తస్య జన్మసు [illegible]. భద్రే భాగిని భో భామే త్వదర్థ్యై నరసీగుహాం, శ్రీదాసి తే నమస్తుభ్యమాగతోఽహం తవాలయమ్. వ్యాదుస్వాద్యం తతశ్శ్రుత్వా సత్వరం క్రియతే తదా, అద్య భ్రాతృవతీ భ్రాతస్త్వమాగన్తాస్య మానద భోక్తవ్యం తేఽద్య యద్గేహే సాయుషే మమ సోదర, కార్తికే శుక్లపక్షస్య ద్వితీయాయాం సహోదరః. యమో యమునయా పూర్వం భోజితస్స్వగృహేఽర్చితః, యస్మిన్ దినే యమీ నామ నారీ వా పురుషోఽపి వా. అపివిద్ధాః కర్మపాశైరస్వతంత్రాశ్చ పాచితాః, పాపేభ్యో నిరయేభ్యశ్చ మోచితాః కర్మబంధనాత్. తేషాం మహోత్సవో వృత్తో యమరాష్ట్రే సుఖావహః, తస్మాద్బంధోఽత్ర మద్గేహే భోజనం కురు కార్తికే. ఆశిషః ప్రతిగృహ్యాథ సమనస్కృత్య సమర్చయేత్, సర్వా భగిన్యస్సంపూజ్యా జ్యేష్ఠా చ భవతస్స్మృతాః. వస్త్రాదినా సమస్కార్యా నిజవిత్తానుసారతః, భ్రాతురాయుష్యవృద్ధ్యర్థం భగినీభిర్యమస్య వై.

పూజనీయాః ప్రయత్నేన ప్రతిమాశ్చ విధానతః, మార్కండేయో బలిర్వ్యాసో హనుమాంశ్చ విభీషణః. కృపో ద్రౌణిః పరశురామ అష్టైతే చిరజీవినః, మార్కండేయ మహాభాగ సప్తకల్పాంతజీవిత. చిరంజీవి యథా త్వం హి తథా మే భ్రాతరం కురు. ఇతి భ్రాతృద్వితీయా.

అథ తృతీయావ్రతాని.

అథ వైశాఖశుక్ల తృతీయాయాం భవిష్యోత్తరోక్తమక్షయతృతీయావ్రతమ్. తీర్థే వా తద్దినే స్నానం తిలైశ్చ పితృతర్పణమ్, దానం ధర్మఘటాదీనాం మధుసూదనపూజనమ్. మాధవే మాసి కుర్వీత మధుసూదనతుష్టిదమ్, తులామకరమేషేషు ప్రాతః స్నానం విధీయతే. హవిష్యం బ్రహ్మచర్యం చ మహాపాతకనాశనమ్, వైశాఖస్నాననియమం బ్రాహ్మణానామనుజ్ఞయా. మధుసూదనమభ్యర్చ్య కుర్యాత్సంకల్పపూర్వకమ్, వైశాఖం సకలం మాసం మేషసంక్రమణే రవేః. ప్రాతస్సన్నియమస్యాథ ప్రీయతాం మధుసూదనః, మధుసూదన సంతోషాద్బ్రాహ్మణానామనుగ్రహాత్. నిర్విఘ్నమస్తు మే పుణ్యం వైశాఖస్నానసంభవమ్, మాధవే మేషగే భానౌ మురారే మధుసూదన. ప్రాతస్స్నానేన మే నాథ ఫలదః పాపహా భవ, యదా నజ్ఞాయతే నామ తస్య తీర్థస్య భో ద్విజాః. తత్ర ఉచ్చారణం కార్యం విష్ణుతీర్థమిదం త్వితి, అపి సమ్యగ్విధానేన నారీ వా పురుషోఽపి వా. ప్రాతః స్నాతః సన్నియమః సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, వైశాఖే విధివత్స్నాత్వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ దశ. కృత్స్నశః సర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః. ఇతి వైశాఖస్నానవిధిర్భవిష్యే.

పరశురామజయంతీ.

ఇయమేవ తృతీయా పరశురామజయంతీ. సాచ ప్రదోషవ్యాపినీగ్రాహ్యా. తదుక్తం భార్గవార్చనదీపికాయాం, స్కాందభవిష్యయోః వైశాఖస్య సితే పక్షే తృతీయాయాం పునర్వసౌ, నిశాయాః ప్రథమే యామే రామాఖ్యస్తాపసో హరిః. రేణుకాయాస్తు యో గర్భాదవతీర్ణో విభుస్స్వయమ్, దినద్వయే తథా వ్యాప్తౌ అంశతః సమవ్యాప్తౌ చ పరా. శుక్లతృతీయా వైశాఖే శుద్ధోపోష్యా దినద్వయే, నిశాయాం పూర్వయామే చేదుత్తరాన్యత్రపూర్వికా.

అక్షయతృతీయా.

తత్ర వైశాఖశుక్లతృతీయా అక్షయతృతీయా. సా చ పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ గ్రాహ్యా దినద్వయే తద్వ్యాప్తౌ తు పరా సతి. ఇయం యుగాదిరపి.

శుక్లకృష్ణమన్వాదియుగాదయః.

యా మన్వాద్యా యుగాద్యాశ్చ తిథయస్తాసు మానవః, స్నాత్వా హుత్వా చ జప్త్వా చ దత్త్వాఽనంతఫలం లభేత్. గ్రాహ్యాస్తేఽపి పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ గ్రాహ్యా. పూర్వాహ్ణే తు సదా గ్రాహ్యాః శుక్లా మనుయుగాదయః, దైవకర్మణి పిత్ర్యే చ కృష్ణే చైవాపరాహ్ణికాః. వైశాఖస్య తృతీయాం యః పూర్వవిద్ధాం కరోతి వై, హవ్యం దేవా న గృహ్ణన్తి కవ్యం చ పితరస్తథా ఇతి. వైశాఖస్య తృతీయాయాం శ్రీసమేతం జగద్గురుమ్, నారాయణం పూజయేత్పుష్పధూపవిలేపనైః. యోఽస్యాం దదాతి కరకాన్వారిబీజసమన్వితాన్, స యాతి పురుషో వీర లోకాన్వై హేమమాలినః. వైశాఖశుక్లపక్షే తు తృతీయాయాం తథైవ చ, గంగాతోయే నరః స్నాత్వా ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. బహునాత్ర కిముక్తేన కిం బహ్వక్షరమాలయా, వైశాఖస్య సితామేకాం తృతీయామక్షయాం శృణు. తస్యాం స్నానం తపో హోమః స్వాధ్యాయః పితృతర్పణమ్, దానం చ క్రియతే యచ్చ తత్సర్వం స్యాదిహాక్షయమ్. ఆదిః కృతయుగస్యేయం యుగాదిస్తేన కథ్యతే, సర్వపాపప్రశమనీ సర్వసౌఖ్యప్రదాయినీ. పురా మహోదయే పార్థ వణిగాసీత్సుసర్ధనః, ప్రియంవదః సత్యవ్రతో దేవబ్రాహ్మణపూజకః. పుణ్యాఖ్యానైకచిత్తోఽభూత్కుటుంబే వ్యాకులోఽపి సన్, తేన శ్రుతా వాచ్యమానా తృతీయా రోహిణీయుతా. యది స్యాద్బుధసంయుక్తా తదా సా తు మహాఫలా, అస్యాం యద్దీయతే కించిదక్షయం స్యాత్తథైవ హి ఇతి శ్రుత్వా చ గంగాయాం సంతర్ప్య పితృదేవతాః, గృహమాగత్య కరకాన్ సాన్నాచోదకసంయుతాన్ అన్నపూర్ణాన్ బృహత్కుంభాన్ జలేన పయసేన చ, యవగోధూమలవణాన్ సక్తుదధ్యోదనం తథా ఇక్షుక్షీరవికారాంశ్చ సహిరణ్యాంశ్చ శక్తితః, శుచిశ్శుద్ధేన మనసా బ్రాహ్మణేభ్యో దదౌ వణిక్. భార్యయా వార్యమాణోఽపి కుటుంబా

సక్తచిత్తయా. తావత్తస్థౌ స్థిరే సత్త్వే మత్వా సర్వం వినశ్వరమ్. ధర్మాసక్తమతిః పార్థ కాలేన బహునా తతః, జగామ పంచత్వమసౌ వాసుదేవ మనుస్మరన్. తతస్స క్షత్త్రియో జాతః కుశవత్యాం యుధిష్ఠిర బభూవ చాక్షయా తస్య సమృద్ధి ర్ధర్మసంయుతా. ఈజే స చ మహా యజ్ఞైః సమాప్తవరదక్షిణైః, స దదౌ గోహిరణ్యాని దానాన్యన్యాన్య హర్నిశమ్. బుభుజే కామతో భోగాన్ దీనానాథాం స్తర్పయన్ ధనైః, తథాఽప్యక్షయమేవాసీత్ క్షయం యాతి తద్ధనమ్. శ్రద్ధాపూర్వం తృతీయాయాం యద్దత్తం విభవం వినా, ఇత్యేతచ్చ సమాఖ్యాతం శ్రూయతామత్ర యో విధిః. తృతీయాయాం సమాఖ్యాతం స్నాత్వా సంతర్ప్య దేవతాః, ఏకభుక్తం తదా కుర్యా ద్వాసుదేవం ప్రపూజయేత్. తస్యాం కార్యో యవైర్హోమో యవైర్విష్ణుం సమర్చయేత్, యవాన్ దద్యాద్ద్విజాతిభ్యః ప్రయతః ప్రాశయేద్యవాన్. ఉదకుంభాన్ సకరకాన్ సాన్నాన్ సర్వరసైస్సహ, యవగోధూమచణకాన్ సక్తుదధ్యోదనం తథా. గ్రైష్మకం సర్వమేవాత్ర సమ్యక్ దానే ప్రశస్యతే, తృతీయాయాం తు వైశాఖే రోహిణ్యర్క్షే ప్రపూజ్య చ. ఉదకుంభ ప్రదానేన శివలోకే మహీయతే. తత్ర మంత్రః. ఏష ధర్మఘటో దత్తో బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకః, అస్య ప్రదానాత్తృప్యంతు పితరోఽథ పితామహాః. గంధోదకతిలైర్మిశ్రం స్నానకుంభం సదక్షిణం, పితృభ్యస్సంప్రదాస్యామి అక్షయ్యముపతిష్ఠతు. ఛత్త్రోపానత్ప్రదానం చ గోభూకాంచనవాససాం, యద్యదిష్టం కేశవస్య తద్దేయమవిశంకయా. ఏతత్తే సర్వమాఖ్యాతం కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి, అనాఖ్యేయం న మే కించిదపి స్వల్పం తు తేఽనఘ. నాస్యాం తిథౌ క్షయముపైతి హుతం చ దత్తం తేనాక్షయేతి కథితా మునిభిస్తృతీయా ఉద్దిశ్య దైవతపితౄన్ క్రియతే మనుష్యైస్తచ్చాక్షయం భవతి భారత సత్య మేవ. ఇతి భవిష్యే. అస్యామేవ పక్షధరోక్తి రేషూకమ్. వైశాఖశుక్లపక్షే తు తృతీయాయాముపోషితః, రాత్రౌ భుఞ్జే వత్సరే తు మన్వాదిషు యుగాదిషు. అభస్స్పృష్టం మంత్రం చ అష్టోత్తరశతం జపేత్, కృతోపవాసాస్సలిలం యే యుగాదిదినేషు చ. నాశ్నస్త్యన్నాదిసహితం తేషాం లోకో మహోదయః, అక్షయం ఫలమా

ప్రాప్తిః సర్వస్య సుకృతస్య చ. తథా సా కృత్తికాసహితా విశేషేణ చ పూజితా, తత్ర జప్తం హుతం దత్తం సర్వమక్షయ ముచ్యతే. అక్షయ్యా సా తిథిస్తస్మాత్తస్యాం సుకృతమక్షయమ్, అక్షయ్యః పూజ్యతే విష్ణుస్తేన సాప్యక్షయా స్మృతా. అక్షతైస్తు నరాః స్నాతా విష్ణోర్దత్త్వా తథాక్షతాన్, సక్తూంశ్చ సంస్కృతాంస్త్వేవ హుత్వా చ భృగునందన. ఏకామక్షయతృతీయాయాం సర్వాసాం తు ఫలం లభేత్. అత్రైవ పరశురామజయంతీ దోలోత్సవశ్చ ఇతి అక్షయతృతీయావ్రతం సంపూర్ణమ్.

అథ జ్యేష్ఠశుక్లతృతీయాయాం రంభావ్రతమ్.

తదుక్తం మాధవీయే భవిష్యే. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. భద్రే కురుష్వ యత్నేన రంభాఖ్యం వ్రతముత్తమమ్, జ్యేష్ఠశుక్లతృతీయాయాం స్నాత్వా నియమతత్పరా. పూర్వాహ్ణే పద్మం స్వర్గ్యం సౌభాగ్య తత్రైవ వ్రతమాచరేత్, బృహత్త్యాం తథా రంభా సావిత్రీవటపత్రికా. కృష్ణాష్టమ్యాం చ భూతే చ కర్తవ్యా సుముఖే తిథౌ ఇతి రంభావ్రతనిర్ణయః.

స్వర్ణగౌరీనామకగౌరీవ్రతమ్.

అథాచారప్రాప్తం శ్రావణశుక్లతృతీయాయాం స్వర్ణగౌరీవ్రతం తచ్చ కర్ణాటదేశే భాద్రపదశుక్లతృతీయాయాం ప్రసిద్ధమ్. తత్ర సంకల్పః. మమ ఇహ జన్మని జన్మాంతరే చ అఖండసౌభాగ్య ప్రాప్తికామాయాః పుత్రపౌత్రధనధాన్యైశ్వర్యప్రాప్త్యర్థం శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం స్వర్ణగౌరీవ్రతమహం కరిష్యే. తత్రపూజా. దేవి దేవి సమాగచ్ఛ ప్రార్థయేఽహం జగన్మయే, ఇమాం మయా కృతాం పూజాం గృహాణ సురసత్తమే. ఆవాహనమ్. భవాని త్వం మహాదేవి సర్వసౌభాగ్యదాయిని, అనేకరత్నసంయుక్తమాసనం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఆసనమ్. సుచారు శీతలం దివ్యం నానాగంధసువాసితమ్, పాద్యం గృహాణ దేవేశి మహాదేవి నమోఽస్తు తే. పాద్యమ్. శ్రీపార్వతి మహాభాగే శంకరప్రియవాదిని, అర్ఘ్యం గృహాణ కల్యాణి భర్త్రా సహ పతివ్రతే. అర్ఘ్యమ్. గంగాతోయం సమానీతం సువర్ణకలశస్థితం, ఆచమ్యతాం మహాభాగే రుద్రేణ సహితేఽనఘే. ఆచమనమ్. గంగాసరస్వతీరేవాకావేరీనర్మదాజలైః, స్నాపితాసి మయా దేవి తథా శాంతిం కురుష్వ మే.

స్నానమ్. సర్వభూషాధికే సౌమ్యే లోకలజ్జానివారణే, వాససీ ప్రతిగృహ్యేతాం మయా తుభ్యం సముర్పితే. వస్త్రమ్. కంచుకం చ. తథాచమనీయమ్. కర్పూరకుంకుమైర్యుక్తం హారిద్రాదిసమన్వితమ్. కస్తూరికాసమాయుక్తం చందనం ప్రతిగృహ్యతామ్. చందనమ్. హారిద్రాకుంకుమం చైవ సిందూరం కజ్జలం తథా, సౌభాగ్యద్రవ్యసంయుక్తం గృహాణ పరమేశ్వరి. సౌభాగ్యద్రవ్యమ్. మాల్యాని చ సుగంధీని మాలత్యాదీని చాంబికే, మయాహృతాని పుష్పాణి ప్రతిగృహ్ణీష్వ శాంకరి. పుష్పమ్.

అథ గౌర్యష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం అగస్త్య ఉవాచ.

ఓం గౌర్యై నమః
గణేశజనన్యై నమః
గిరిరాజతనూభవాయై
గుహాంబికాయై
జగన్మాత్రే నమః
గంగాధరకుటుంబిన్యై
వీరభద్రప్రసువే నమః
విశ్వవ్యాపిన్యై నమః
విశ్వరూపిణ్యై నమః
అష్టమూర్త్యాత్మికాయై
కష్టదారిద్ర్యశమన్యై
శివాయై
శాంభవ్యై
శంకర్యై
బాలాయై
భవాన్యై
భద్రదాయిన్యై
మాంగళ్యదాయిన్యై
సర్వమంగళాయై

మంజుభాషిణ్యై
మహేశ్వర్యై
మహామాయాయై
మంత్రారాధ్యాయై
మహాబలాయై
హేమాద్రిజాయై
హైమవత్యై
పార్వత్యై
పాపనాశిన్యై
నారాయణాంశజాయై
నిత్యాయై
నిరీశాయై
నిర్మలాయై
అంబికాయై
మృడాన్యై
మునిసంసేవ్యాయై
మానిన్యై
మేనకాత్మజాయై
కుమార్యై

కన్యకాయై
దుర్గాయై
కలిదోషనిషూదిన్యై
కాత్యాయన్యై
కృపాపూర్ణాయై
కల్యాణ్యై
కమలార్చితాయై
సత్యై
సర్వమయ్యై
సౌభాగ్యదాయై
సరస్వత్యై
అమలాయై
అమరసంసేవ్యాయై
అన్నపూర్ణాయై
అమృతేశ్వర్యై
అఖిలాగమసంస్తుతాయై నమః
సుఖసచ్చిత్సుధారసాయై నమః

బాల్యారాధితభూతేశాయై నమః
భానుకోటిసమద్యుత్యై నమః
హిరణ్మయ్యై
పరాయై
సూక్ష్మాయై
శీతాంశుకృతశేఖరాయై నమః
హరిద్రాకుంకుమారాధ్యాయై నమః
సర్వకాలసుమంగల్యై
సర్వభోగప్రదాయై
సామశిఖాయై
వేదాంతలక్షణాయై
కర్మబ్రహ్మమయ్యై
కామకలనాయై
కాంక్షితార్థదాయై
చంద్రార్కాయుతతాటంకాయై
చిదంబరశరీరిణ్యై
శ్రీచక్రవాసిన్యై
దేవ్యై నమః
కామేశ్వరపత్న్యై
కమలాయై నమః
మారారాతిప్రియార్ధాంగ్యై
మార్కండేయవరప్రదాయై
పుత్రపౌత్రవరప్రదాయై
పుణ్యాయై నమః
పురుషార్థప్రదాయిన్యై
సత్యధర్మరతాయై
సర్వసాక్షిణ్యై
శశాంకరూపిణ్యై
శ్యామలాయై
బగళాయై
చండ్యై
మాతృకాయై
భగమాలిన్యై
శూలిన్యై
విరజాయై
స్వాహాయై
స్వధాయై
ప్రత్యంగిరాంబికాయై
ఆర్యాయై
దాక్షాయిణ్యై నమః
దీక్షాయై నమః
సర్వవస్తూత్తమోత్తమాయై నమః
శివాభిధానాయై
శ్రీవిద్యాయై
ప్రణవార్థస్వరూపిణ్యై
హ్రీంకార్యై
నాదరూపాయై
త్రిపురాయై
త్రిగుణాంబికాయై
సుందర్యై
స్వర్ణగౌర్యై
షోడశాక్షరదేవతాయై నమః. ౧౦౮

ఏతైర్నామభిస్సంపూజ్య గంధపుష్పాక్షతాదిభిః, సుధూపం షోడశభిర్ద్రవ్యైర్దశాంగం గుగ్గులోపేతం దేవదేవ్యై సుగంధసమన్వితః, అఘ్రేయస్తామయం గృహాణ భవాని ఘ్రాణతర్పణః. ధూపమ్. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా ద్యోతితం మయా, గృహాణ మంగళం దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహమ్. దీపమ్. అన్నం చతుర్విధం స్వాదు రసైష్షడ్భిస్సమన్వితం, భక్ష్యభోజ్యసమాయుక్తం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్. నైవేద్యమ్. తదాచమనమ్. కర్పూరైలాలవంగాది తాంబూలీదళసంయుతమ్, క్రముకాదిఫలం దేవి తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్. తాంబూలమ్.

ఇదంఫలం మయాదేవి స్థాపితం పురతస్తవ, తేనమే సుఫలావాప్తిర్భవేజ్జన్మని జన్మని. పూర్ణఫలసమర్పణమ్. హిరణ్యగర్భగర్భస్థం హేమబీజం విభావసోః, అనంతపుణ్యఫలదమతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే. ఇదం సదక్షిణాకం సతాంబూలం స్వర్ణగౌరీప్రీతిం కామయమానస్తుభ్యమహం సంప్రదదేఇతి దక్షిణాం వేదాహమితి నీరాజనం. నమస్కారః. యాని కానీతి ప్రదక్షిణం తథాపుష్పాంజలిం. పుత్రాన్ దేహిధనం దేహిసౌభాగ్యం దేహి సువ్రతే, అన్యాంశ్చ సర్వకామాంశ్చ దేహి దేవి నమోఽస్తుతే. ఇతిప్రార్థనా భవాన్యాశ్చమహాదేవ్యా వ్రతసంపూర్ణహేతవే, ప్రీతయే ద్విజవర్యాయ వాణకం ప్రదదామ్యహం ఇతి వాయనం. సహ షోడశ పక్వాన్నైర్వేణుపాత్రాది షోడశ, శర్కరాఘృతసంయుక్తాన్యాహరాయ ద్విజదంపతీ. వ్రతోద్యాపనసిద్ధ్యర్థం బ్రాహ్మణేభ్యో దదామ్యహం, స్వలంకృతాస్సువాసిన్యః పాతివ్రత్యేన భూషితాః. మమ కామసమృద్ధ్యర్థం ప్రతిగృహ్ణంతు భూషితాః, ఇతి స్వర్ణగౌరీపూజా.

స్వర్ణగౌరీవ్రతకథా.

సూత ఉవాచ. పురాకైలాసశిఖరే సిద్ధగంధర్వసేవితే, ఉమయా సహితం స్కందః పప్రచ్ఛ శివమద్వయం. స్కందః. కరుణాసాగరేశాన లోకానాం హితకాంక్షయా, వ్రతం కథయ దేవేశ పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనమ్ శంకరః. సాధు పృష్టం మహాభాగ కథయామి షడానన, స్వర్ణగౌరీవ్రతం నామ సర్వసంపత్కరం నృణాం. పురా సరస్వతీతీరే విమలాఖ్యా మహాపురీ, తత్ర చంద్రప్రభో నామ రాజాఽభూద్ధనదోపమః. తస్య దేవ్యౌ విశాలాక్ష్యౌ భార్యే బాలమృగేక్షణే, తయోః ప్రియతరా జ్యేష్ఠా తస్యాసీన్నృపతేర్మతా స కదాచిద్వనం భేజే మృగయాసక్తమానసః, తత్ర శార్దూలవారాహవనమాహిషకుంజరాన్. హత్వా బభ్రామ తృష్ణార్తో విచిన్వన్ ససరో మహత్, చకోరచక్రకారండఖంజరీటశతాకులం. ఉత్ఫుల్లహల్లకోద్దామ కుముదోత్పలమణ్డితమ్, అపూర్వమవనీశోఽసౌదదర్శాప్సరసాంగణాన్. దీక్షితాంశ్చ వ్రతేనాథ దేవార్చనపరాయణాన్, కిమేతదితిపప్రచ్ఛ రాజా రాజీవలోచనః. స్వర్ణగౌరీవ్రతమిదం క్రియతేఽస్మాభిరుత్తమమ్, సర్వసంపత్కరం నృణాం

తత్కురుష్వ నృపోత్తమ. రాజోవాచ. విధానం కీదృశం బ్రూహి కిం ఫలం వ్రతధారణాత్, తా ఊచుర్యోషితస్సర్వా నభోమాసి తృతీయకే. ప్రారబ్ధవ్యం వ్రతమిదం గౌర్యాః షోడశవత్సరాన్, తచ్ఛ్రుత్వా సోఽపి జగ్రాహ వ్రతం నియతమానసః. సూత్రం షోడశభిస్తంతుభిర్దోరకం దక్షిణే కరే, బబంధానేన మంత్రేణ కరిష్యేఽహం వ్రతం తవ. తతః కృత్వా వ్రతం దేవ్యా ఆగమ్య నిజమందిరం, పత్నీభ్యాం తత్సమాచష్ట రాజా గౌర్యాః ప్రపూజనమ్. బద్ధం తద్దోరకం హస్తే దృష్ట్వా భార్యాతి కోపనా, జ్యేష్ఠా త్రుటిత్వా చిక్షేప బాహ్యశుష్కతరోపరి. న కర్తవ్యం నకర్తవ్యమితి రాజ్ఞి వదత్యపి, దోరసంస్పర్శమాత్రేణ తరుః పల్లవితోఽభవత్. తద్ద్వితీయా తతో దృష్ట్వా విస్మయా విస్మితాఽభవత్, తస్మాత్తే దోరకం ఛిన్నం గృహీత్వా సా బబంధ హ. తేన సద్వ్రత మాహాత్మ్యాత్పతిప్రియతరాఽభవత్, జ్యేష్ఠా తు తత్పాపకర్మణా పతి త్యక్తాఽతిదుఃఖితా. ప్రయయౌ సా వనం దేవీం ధ్యాయంతీ నిత్య మన్వితా, మునీనా మాశ్రమే పుణ్యే నివసంతీ క్వచిత్ క్వచిత్. నిష్కాసితా చ నిర్వైరం గచ్ఛ పాపే నాథాసుఖా, ఘోరవస్త్రా విపినం ఘోరం గణాధ్యుషితం దదర్శ సా. తేన దృష్ట్వాపి సా గౌరీ ద్రక్ష్యామ్యహముపోషితా, ఇతి గత్వా దదర్శాగ్రే తటాకం చాపి సరో వరమ్. తతో వనశ్రియం చాగ్రే సర్వాభరణభూషితామ్, పశ్యంతీ శనైస్తద్వద్వ్రజంతీ చైవ మానుషీ. తస్మిన్ గిరౌ రాశ్రమం దృష్ట్వా నిర్విణ్ణా నిషసాద హ, తతస్తు కృపయా గౌరీ ప్రాదురాసీత్పురస్థితా. తాం దృష్ట్వా దండవద్భూమౌ నత్వా తుష్టావ సా శివామ్, జయ దేవి నమస్తుభ్యం జయ భక్తవరప్రదే. జయ శంకరవామాంగి సుభగే సర్వమంగళే, తతో లబ్ధ్వా వరం భక్త్యా గౌరీమభ్యర్చ్య తద్వ్రతం. చక్రే దేవీ వరం తస్యై దదౌ సౌభాగ్యసంపదః, ఇతి గౌరీప్రసాదేన సర్వాన్ భోగానవాప సా. భర్త్రా సపత్న్యా చాన్యైశ్చ నిర్దుఃఖా బహువత్సరాన్, అంతే శివపురం ప్రాప కాంతాభిస్సహితో నృపః. యచ్చోభనం వ్రతమిదం కథితం శివాయాః కుర్యాన్నరః ప్రియతరో భవితా చ గౌర్యాః, ప్రాప్య శ్రియం సుఖమవాప్య చ శత్రుసంఘాన్నిర్జిత్య నిర్మలపదం సహ సా ప్రయాతి ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే గౌరీఖండే స్వర్ణగౌరీవ్రతకథా.

అథ స్వర్ణగౌరీవ్రతోద్యాపనమ్.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. ఉద్యాపనవిధిం బ్రూహి తృతీయాయాం సురేశ్వర, భక్తితః శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్రతసంపూర్తిహేతవే. కృష్ణ ఉవాచ. ఉద్యాపనవిధిం వక్ష్యే సావధానేన వై శృణు, త్రింశద్దణ్డప్రమాణేన ప్రమితం దక్షిణోత్తరే ప్రత్యక్ప్రాగపి రాజేన్ద్రమండపాఙ్గణమిష్యతే, గోచర్మమాత్రం సంలిప్య గోమయేన విచక్షణః. మణ్డపం కారయేత్తత్ర నానావర్ణం సుశోభనం, గ్రహమణ్డలపార్శ్వం తు పద్మమష్టదళం లిఖేత్. తన్మధ్యే స్థాపయేత్కుమ్భమవ్రణం మృణ్మయం శుభం, తామ్రపాత్రం ప్రకుర్వీత ఫలైః షోడశభిస్తథా తదర్ధార్ధేన వా కుర్యాద్విత్తశాఠ్యం వివర్జయేత్, కర్షమాత్రసువర్ణేన ప్రతిమాం కారయేద్బుధః. తదర్ధం మధ్యమం ప్రోక్తం తదర్ధం తు కనిష్ఠకం, కృత్వా రూపం ప్రయత్నేన పార్వత్యాశ్చ హరస్య చ. అథ తామ్రమయే పాత్రే ప్రతిమాం తత్ర విన్యసేత్, శ్వేతవస్త్రయుగచ్ఛన్నం శ్వేతయజ్ఞోపవీతినమ్. భాజనం చ తిలైః పూర్ణం కలశోపరి విన్యసేత్, పార్వత్యాస్తు యుగం దద్యాత్ స్థాపయిత్వా విధానతః. వేదోక్తేన ప్రతిష్ఠా చ కర్తవ్యా తు యథావిధి, పంచామృతేన స్నపనం కృత్వా దేవస్య చోత్తమమ్. స్నానం చ కారయేత్పశ్చాత్తతః పూజాం సమాచరేత్, చందనేన సుగంధేన సుపుష్పైశ్చ ప్రపూజయేత్. ధూపం చ కల్పయేద్గంధం చందనాగురుసంయుతం, నానాప్రకారైర్నైవేద్యం తథా దీపం చ కారయేత్. అర్చయేత్పూజయేద్భక్త్యా గంధపుష్పైః ఫలాక్షతైః, ఆవాహనాది కర్తవ్యం పురాణాజ్ఞసముద్భవైః. కార్యా విధానతః పూజా భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితైః, దేవదేవ సమాగచ్ఛ ప్రార్థయేఽహం జగత్పతే. ఇమాం మయా కృతాం పూజాం గృహాణ సురసత్తమ, ఏవం పూజా ప్రకర్తవ్యా రాత్రౌ జాగరణం తతః. గీతవృత్త్యాదిసంయుక్తం కథాశ్రవణపూర్వకమ్, అర్చయేత్పూర్వవద్దేవిం పశ్చాద్ధోమం సమాచరేత్. స్వగృహోక్తవిధానేన కృత్వాఽగ్నిస్థాపనం తతః, ప్రారభేచ్చ తతో హోమం నవగ్రహపురస్సరమ్. తిలాంశ్చ యవసంమిశ్రానాజ్యేన చ పరిప్లుతాన్, సంకల్పేన మంత్రేణ గౌరీమంత్రేణ వా శివామ్, ఏవం సమాప్య జుహుయాత్తత్రాచార్యం ప్రపూజయేత్, అర్ఘ్యపుష్ప

ప్రదానైశ్చ వస్త్రాలంకారభూషణైః శక్త్యా చ దక్షిణాం దద్యాత్సహ గోధూమలడ్డుకైః, ధేనుం సదక్షిణాం దద్యాత్సుశీలాం చ పయస్వినీమ్. స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురీం కాంస్యదోహసభాజనాం, రత్నపుచ్ఛాం వస్త్రయుతాం తామ్రపృష్ఠా మలంకృతామ్. సవత్సానుప్రదానాం భద్రాం గాస్త్రధాన్యాః ప్రయత్నతః, సువర్ణేన సహోపేతాం సర్వాచార్యాయ చ సాధవే. ఋత్విజః షోడశాప్యేవం పత్న్యః ప్రతియోన్నదా, షోడశ ప్రమితం దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ పాయసమ్. పంచపాత్రస్థితం పశ్చా తక్వాన్నం పాయసైశ్శుభైః, అన్యేభ్యో బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ దక్షిణాం చ ప్రయత్నతః. షోడశాఽపి సువాసిన్యః పూజయేద్భక్తిపూర్వకమ్, బంధుభిస్సహ భుంజీత నియతశ్చ పరేఽహని. ఏవం కృత్వా భవత్స్వర్గ పరిపూర్ణవ్రతీ నరః.

ఇతి శ్రీస్కాంధపురాణే స్వర్ణగౌరీవ్రతోద్యాపనమ్.

అథ చతుర్థీవ్రతారంభః.

అథ చతుర్థీవ్రతాని లిఖ్యంతే, తత్ర శ్రావణకృష్ణచతుర్థ్యాం సంకష్టహరచతుర్థీవ్రతమ్. తత్తు చంద్రోదయవ్యాపిన్యాం కార్యమ్. శ్రావణే బహుళే పక్షే చతుర్థ్యాం తు విధూదయే, గణేశం పూజయిత్వా తు చంద్రాయార్ఘ్యం ప్రదాపయేత్. దినద్వయే తద్వ్యాప్తౌ పూర్వైవ. మాతృవిద్ధా గణేశ్వర ఇతివచనాత్. దినద్వయే అవ్యాప్తౌ పరైవ. హేమాద్రౌ చంద్రోదయాభావే చతుర్థీనిశి షట్ ఘటికా వ్యాప్తౌ పరైవ వ్రతే, ఇతి.

సంకష్టహరణచతుర్థీవ్రతమ్.

మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య శుభతిథౌ, మమ విద్యాధనపుత్రపౌత్రప్రాప్త్యర్థం సమస్తరోగముక్తికామః శ్రీగణేశ ప్రీత్యర్థం సంకష్టహరణచతుర్థీవ్రతమహం కరిష్యే, తత్రాదౌ స్వస్తివాచనం గణపతిపూజనం కలశార్చనంచ కరిష్యే. తామ్రమృణ్మయాదన్యతమాం గణపతిమూర్తిం కృత్వా. జలపూర్ణవస్త్రయుతం కుంభం తస్యాగ్రేస్థాపయిత్వా, షోడశోపచారైః పూజయేత్, అథ ధ్యానమ్. లంబోదరం చతుర్బాహుం త్రినేత్రం రక్తవర్ణకమ్, నానారత్నైః సువేషాఢ్యం ప్రసన్నాస్యం విచింతయేత్. ధ్యాయేద్గజాననం దేవం తప్తకాంచనసుప్రభమ్, చతు

ర్బాహుం మహాకాయం సూర్యకోటిసమప్రభమ్. ఇతి ధ్యానమ్. ఆగచ్ఛ త్వం జగన్నాథ సురాసురనమస్కృత, అనాథనాథ సర్వజ్ఞ విఘ్నరాజకృపాం కురు. సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్. గజాస్యాయ నమః ఆవాహయామి. గోప్తాత్వంసర్వలోకానాంఇంద్రాదీనాంవిశేషతః, భక్త దారిద్ర్యవిచ్ఛేత్తా ఏకదంతనమోఽస్తు తే. పురుష ఏవేదమిత్యాసనమ్. విఘ్నరాజాయ ఆసనమ్. మోదకాన్ ధారయన్ హస్తే భక్తానాం వరదాయక, దేవదేవ నమస్తేఽస్తు భక్తానాం ఫలదో భవ. ఏతావాన స్యేతి పాద్యమ్. మహాకాయ మహారూప అనన్తఫలదాయక, దేవ దేవ నమస్తేఽస్తు సర్వేషాం పాపనాశన. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యమ్. శంకర సూనవే ఇత్యర్ఘ్యమ్. కురుష్వాచమనం దేవ సురవన్ద్యాఖు వాహన, సర్వాఘదళన స్వామిన్ నీలకణ్ఠాత్మజ ప్రభో. తస్మాద్విరాడి త్యాచమనమ్. ఉమాసుతాయ ఆచమనీయమ్. స్నానంపంచామృతేన్నైవ గృహాణ గణనాయక, అనాథనాథ సర్వజ్ఞ నమో మూషకవాహన. పయోదధిఘృతం చైవ శర్కరామధుసంయుతమ్, పఞ్చామృతేనస్నపనం క్రియతాం గణనాయక. వక్రతుణ్డాయ పఞ్చామృతస్నానమ్. గంగా గోదావరీ కృష్ణా తుఙ్గభద్రా సమన్వితమ్, కావేరీ కపిలా సింధుజలం స్నానాయ కల్ప్యతామ్. యత్పురుషేణేతి స్నానమ్. హేరంబాయ స్నానమ్ రక్తవస్త్రయుగం దివ్యం దేవానామపి దుర్లభమ్, గృహాణ మంగళకరం లంబోదర హరాత్మజ. సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రమ్. శూర్ప కర్ణాయ వస్త్రమ్. బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం గృహాణ గణనాయక, ఆరక్తం బ్రహ్మసూత్రం చ కనకస్యోత్తరీయకమ్, తం యజ్ఞమితి యజ్ఞో పవీతమ్. కుబ్జాయ యజ్ఞోపవీతమ్. గృహాణేశ్వర సర్వజ్ఞ దివ్యచన్దన ముత్తమమ్, కరుణాకర విఘ్నేశ గౌరీసుత నమోఽస్తు తే. తస్మాద్యజ్ఞా దితి గన్ధమ్. గౌరీపుత్రాయ గణేశ్వరాయ గన్ధమ్. అక్షతాశ్చ సుప్రశస్తా కుఙ్కుమాక్తాస్సుశోభితాః, మయా నివేదితా భక్త్యా స్వీకార్యా గణ నాయక. వినాయక నమస్తుభ్యం శివసూనో నమోఽస్తు తే మాలామ శివసూనవే మాలికామ్. మాల్యాని చ సుగంధీని మాలత్యా దీని చ ప్రభో, మయా హృతాని పుష్పాణి ప్రతిగృహ్ణీష్వ శంకర. తస్మాదశ్వేతి పుష్పం. విఘ్ననాశనే నమః పుష్పాణి.

అథాంగపూజా.

గణేశాయ నమః పాదౌ పూజయామి
విఘ్నరాజాయ నమః జానునీ పూజయామి
ఆఖువాహనాయ నమః ఊరూ
హేరంబాయ నమః కటిం
కామారిసూనవే నమః నాభిం
లంబోదరాయ నమః ఉదరం
గౌరీసుతాయ నమః స్తనౌ
గణనాయకాయ నమః హృదయం

స్థూలకంఠాయ నమః కంఠం
స్కందాగ్రజాయ నమః స్కంధౌ
పాశహస్తాయ నమః హస్తౌ
గజవక్త్రాయ నమః వక్త్రం
విఘ్నహంత్రే నమః లలాటం పూజయామి
సర్వేశ్వరాయ నమః శిరః పూజయామి
గణాధిపాయ నమః సర్వాంగం పూజయామి

దశాంగం గుగ్గులం ధూపం సుగంధం గణనాయక, గృహాణ దేవదేవేశ ఉమాసుత నమోఽస్తు తే. యత్పురుషమితి ధూపమ్. వికటాయ నమః ధూపమ్. సర్వజ్ఞ సర్వరత్నాఢ్య సర్వేశ విబుధప్రియ, గృహాణ మంగళం దీపం ఘృతవర్తిసమన్వితమ్. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపమ్. వామనాయ నమః దీపమ్. నైవేద్యం గృహ్యతాం దేవ నానామోదకసంయుతమ్, సర్వాన్నఫలసంయుక్తం షడ్రసైశ్చ సమన్వితమ్. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యమ్. శర్వాయ నైవేద్యమ్. కృష్ణావేణీ గౌతమీనాం గంగాదీనాం శుభైర్జలైః, ఆచమ్యతాం గణాధ్యక్ష ప్రసన్నో భవ సర్వదా. ఆచమనమ్. ఫలాన్యమృతకల్పాని సుగంధీన్యఘనాశన, ఆనీతాని యథాశక్తి గృహాణ గణనాయక. సర్వార్తినాశినే ఫలం సమర్పయామి. తాంబూలం గృహ్యతాం దేవ నాగవల్లీదళైర్యుతం, కర్పూరైలాసమాయుక్తం సుగంధం ముఖభూషణమ్, నాభ్యాసీదితి తాంబూలమ్. విఘ్నహర్త్రే తాంబూలమ్. సర్వదేవాదిదేవాయ సర్వసిద్ధిప్రదాయ చ, భక్త్యా దత్తం మయా తుభ్యం గృహాణ స్వర్ణదక్షిణామ్. సర్వేశ్వరాయ దక్షిణామ్. పంచార్తిం పంచవర్తిభిర్వహ్నినా యోజితం మయా, గృహాణ మంగళం దీపం విఘ్నరాజ నమోఽస్తు తే. వేదాహమితి. గణానాం త్వేతి నీరాజనమ్. విఘ్ననాశినే నమః. నీరాజనమ్. యాని కాని చ పాపాని జన్మాంతరకృతాని చ తాని తాని వినశ్యంతి ప్రదక్షిణపదే పదే ధాతేతి చ ప్రదక్షిణమ్. నమోఽస్త్వనంతాయ సహస్రమూర్తయే సహస్రపాదాక్షిశిరోరుబాహవే, సహస్రనామ్నే పురుషాయ శాశ్వతే సహస్రకోటీయుగధారిణే

నమః. ఇత్యనేనస్తోత్రేణనమస్కారాన్. యజ్ఞేనేతిమంత్రపుష్పాంజలిమ్ ఏవం పూజాం ప్రకర్తవ్యా షోడశై రుపచారకైః, మోదకాన్ కారయే దేవ మేకవింశతిసంఖ్యయా. తేషాం మధ్యే ప్రదాతవ్యా దశసంఖ్యాశ్చ పార్వతి, దేవాగ్రే స్థాపయేత్పఞ్చపఞ్చ విప్రాయ కల్పయేత్. పూజయిత్వా తు తం విప్రం భక్తిభావేన దేవతే, దక్షిణాం చ యథాశక్త్యా దత్వా తస్మై పంచమోదకాన్. పూజయేన్నిశి చన్ద్రం చ అర్ఘ్యం దత్వా యథావిధి, క్షీరసాగర సమ్భూత సుధారూప నిశాకర గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం రోహిణ్యా సహిత ప్రభో. రోహిణీచన్ద్రమసే ఇద మర్ఘ్యమ్. క్షీరోదార్ణవసంభూత సుధారూపనిశాకర, గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం రోహిణ్యా సహిత ప్రభో. రోహిణీసహితచన్ద్రాయ ఇద మర్ఘ్యమ్ గణేశాయ నమస్తుభ్యం సర్వసిద్ధిప్రదాయక, సంకష్టంహర మేదేవగృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తు తే అర్ఘ్యమ్ కృష్ణపక్షే చతుర్థ్యాన్తు పూజితస్త్వం విధూదయే, క్షిప్రం ప్రసాదితో దేవ గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తు తే. సంకష్టహరగణేశాయ ఇదమర్ఘ్యమ్. తిథీనాముత్తమే దేవి గణేశ ప్రియవల్లభే, సర్వసంకష్టనాశాయ చతుర్థ్యర్ఘ్యంనమోఽస్తు తే. ఇదమర్ఘ్యమ్. వాయనమంత్రః విప్రవర్య నమస్తుభ్యం మోదకాన్వై దదామ్యహమ్, మోదకాన్ సఫలా న్పఞ్చ దక్షిణాభిస్సమన్వితాన్. ఆపదుద్ధరణార్థాయ గృహాణద్విజసత్తమ ప్రార్థనమ్. అబుద్ధిమతిరిక్తం వా ద్రవ్యహీనం మయా కృతమ్, తత్సర్వంపూర్ణతాంయాతు విప్రరూప గణేశ్వర. ఇతి నతిః బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదేవం యథాసంఖ్యం యథాసుఖం, స్వయంభుంజీత మౌనేన మోదకాన్ బ్రాహ్మణైస్సహా. అశక్తశ్చేకమన్నంచ భుంజీత దధిసంయుతం, అథవా భోజనం కార్యమేకవారం హిమాద్రిజే. ప్రతిమాం గురవే దద్యా దాచార్యాయ సదక్షిణాం, వస్త్రకుంభసమాయుక్తాం ముదా మన్త్రమిమం జపేత్ ఓం నమో హేరంబ సంకష్టం నివారయ నివారయ. ఇతి మూలమంత్రం ఏకవింశతివారం జపేత్. విసర్జనమంత్రః గచ్ఛ గచ్ఛ సురశ్రేష్ఠ స్వస్థానం త్వం గణేశ్వర, వ్రతేనానేన దేవేశ యథోక్తఫలదో భవ. ఇతి పూజవిధిః

సంకష్టహరగణపతివ్రతకథా.

ఋషయ ఊచుః — దారిద్ర్యశోకకష్టాద్యైః పీడితానాం చ రోగిభిః, రాజ్యభ్రష్టైర్ధనభ్రష్టైః క్రియతే కిం శుభార్థిభిః ధనహీనైర్దరిద్రైః స్కంద సర్వోపద్రవపీడితైః, విద్యాపుత్రగృహభ్రష్టైః రోగయుక్తైః శుభార్థిభిః కర్తవ్యం కిం వదోపాయం పునః క్షేమార్థసిద్ధయే. స్కంద ఉవాచ శృణుధ్వం మునయస్సర్వే వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, సంకష్టహరణం నామ సర్వసౌఖ్యప్రదాయకమ్. యేనోపాయేన సంకష్టం తరంతి భువి దేహినః, యదర్చితం దేవర్షిప్రముఖైః ధర్మాయ సముదితవాన్. అరణ్యే క్లిశ్యమానాయ పుత్రేభ్యః క్షేమార్థసిద్ధయే. యుధిష్ఠిరాయ కథితవాన్ పూర్వం గణేశో మాతరం ప్రతి, కథయామాస కృతవాన్ శ్రీకృష్ణో ధర్మపుత్రాయ కథితవాన్ ప్రతి ఋషయ ఊచుః కథం కథితవాన్పుత్రః పార్వతీం ప్రతి గణేశ్వరః తథా పృచ్ఛామి మునయో లోకానుగ్రహకారిణి స్కందః పురా కృతయుగే పూర్వే హిమాచలసుతా సతీ, తపస్తప్తవతీ భూరి నానా లబ్ధుం పతిం శివమ్. తదా సస్మార సా గణేశం పూర్వజం సుతం తత్ క్షణాదాగతం దృష్ట్వా గణేశం పరిపప్రచ్ఛ, పార్వత్యువాచ తపస్తప్తం మయా ఘోరం దుష్కరం రోమహర్షణం న ప్రాప్తస్సు మయా కాంతో గిరిశో మమ వల్లభః సంకష్టహరణం దివ్యం వ్రతం నారదతః శ్రుతవాన్ త్వదీయం యదర్చితం తావత్ కథయస్వ పురాతనమ్. తచ్ఛ్రుత్వా పార్వతీవాక్యం సంకష్టహరణవ్రతం, ప్రీత్యా కథితవాన్ దేవీం ప్రతి నిర్విఘ్నసిద్ధిదః గణేశః శ్రావణే బహులే పక్షే చతుర్థ్యాం తు విధూదయే, గణేశం పూజయిత్వా తు చంద్రాయార్ఘ్యం ప్రదాపయేత్. పార్వత్యువాచ. క్రియతే కేన విధినా కిం కార్యం కిం చ పూజనం, ఉద్యాపనం కదా కార్యం మంత్రాః కే స్యుస్తు పూజనే. కిం ధ్యానం శ్రీగణేశస్య గణేశ వద విస్తరాత్. గణేశః. చతుర్థ్యాం ప్రాతరుత్థాయ దన్తధావనపూర్వకమ్, గ్రాహ్యం వ్రతమిదం పుణ్యం సంకష్టహరణం శుభమ్, కర్తవ్యమితి సంకల్ప్య వ్రతేఽస్మిన్ గణపం స్మరేత్ స్వీకారమంత్రః. నిరాహారోఽస్మి దేవేశ యావచ్చంద్రోదయో భవేత్, భోక్ష్యామి పూజయిత్వాహం సంకష్టాత్తారయస్వ మామ్. ఏవం సఙ్కల్ప్య రాజేన్ద్ర స్నాత్వా కృష్ణతిలైశ్శుభైః ఆహ్నికం తు విధాయైవ

పశ్చాత్పూజ్యో గణాధిపః. త్రిభిర్మాషై స్తదర్ధేన త్వయాంశేన వా పునః, యథాశక్తి తు వా హైమీ ప్రతిమా క్రియతే మమ. మాష మాత్రాత్తదర్ధేన తృతీయాంశేన వా పునః, యథాశక్తి తు వా హైమీ తామ్రస్యాపి యథాసుఖం. సర్వదైవ దరిద్రేణ క్రియతే మృణ్మయీ శుభా, విత్తశాఠ్యం న కర్తవ్యం కృతే కార్యం వినశ్యతి. జలపూర్ణం వస్త్రయుతం కుంభం తస్యాగ్రతో న్యసేత్, పద్మమష్టదళం కార్యం గంధపుష్పైః ప్రపూజయేత్. ఏవం వ్రతం ప్రకర్తవ్యం చతుర్థ్యాం శ్రావణేఽసితే, స్వీకార్యశ్చ తథాచార్యః సంకష్టహరణే తిథౌ. గణాధీశం తథా చార్యం సర్వశాస్త్రవిశారదం, శ్రద్ధయా ప్రార్థయేదాదౌ తేనోక్తవిధిమాచరేత్. ఏకవింశతివిప్రాంశ్చ వస్త్రాలంకారభూషణైః, పూజయేద్గోహిరణ్యాద్యైర్హుత్వాగ్నౌ విధిపూర్వకం. హోమద్రవ్యం మోదకాంశ్చ తిలయుక్తాన్ ఘృతప్లుతాన్, అష్టోత్తరసహస్రం వా నోచేదష్టోత్తరం శతం. అష్టావింశతిసంఖ్యాకైర్మోదకైర్వా సశర్కరైః, అశక్తోఽష్టౌ శుభాన్ స్థూలాన్ జుహుయాజ్జాతవేదసి. వైదికేన చ మంత్రేణ ఆగమోక్తేన వా తథా, అథవా నామమంత్రేణ హోమం కుర్యాద్యథా విధి. పుష్పమండపికా కార్యా గణేశాహ్లాదకారిణీ, పూజయేత్తత్ర గణపం భక్తసంకష్టనాశనం. గీతవాదిత్రనినదైర్భక్తిభావపురస్కృతైః, పురాణవేదనిర్ఘోషైస్తోషయేచ్చ గణేశ్వరం. ఏవం జాగరణం కార్యం శక్త్యా దానాదికం తథా, సపత్నీకం తథాచార్యం తోషయేద్వస్త్ర భూషణైః. ఉపానచ్ఛత్రగోస్వర్ణకమండలుజలాదికం. యథాశక్తి ప్రదాతవ్యం దారిద్ర్యాభావమిచ్ఛతా. ఏకవింశతివిప్రాంశ్చ భోజయేన్నామభిర్మను, గజాస్యో విఘ్నరాజశ్చ లమ్బోదరశివాత్మజౌ. వక్రతుండశ్శూర్పకర్ణః కుబ్జశ్చైవ వినాయకః, విఘ్ననాశోహివికటో వామనస్సర్వదైవతః. సర్వార్తినాశీ భగవాన్ విఘ్నహర్తా చ ధూమ్రకః, సర్వదేవాదిదేవశ్చ సర్వే షోడశ వై స్మృతాః. ఏకదన్తశ్శూర్పకర్ణో బాలచన్ద్రో గణేశ్వరః, గణపశ్చైకవింశశ్చ సర్వ ఏతే గణేశ్వరాః. దుర్గోపేంద్రశ్చ రుద్రశ్చ కులదేవ్యాదికం భవేత్, విశేషేణాష్టసంఖ్యాకైర్మోదకైర్హవనం స్మృతం. ఏవం కృతం విధానేన ప్రసన్నోఽహం నసంశయః, దదామి వాంఛితాన్కామాన్ తద్వ్రతం మత్ప్రియం కురు శ్రీకృష్ణః ఏవం తు కథితం సర్వం గణేశేన స్వయం నృప, పార్వత్యా తత్కృతం రాజన్

వ్రతం సంకష్టనాశనమ్. వ్రతేనానేన సౌగ్రాగ్నే ప్రాప శంభుం పతిం స్వతః, తత్కురుష్వ మహారాజ వ్రతం సంకష్టనాశనం. చతుర్థీ సంకటా నామ స్కందేన కథితా ఋషీన్. ఋషిభిర్నారదాయాపి నారదేన కథితం వ్రతం. సూత ఉవాచ. కృతం యుధిష్ఠిరేణ తత్ రాజ్యకామేన వై ద్విజాః, తేన శత్రూన్నిహత్యాజౌ స్వరాజ్యం ప్రాప్తవాన్ స్వయం తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వ్రతం కార్యం విచక్షణైః, యేన ధర్మాశ్చ కామాశ్చ మోక్షశ్చాపి భవేత్రిషు. యః కరోతి వ్రతం విప్ర సర్వ కామార్థసిద్ధిదం, స వాంఛితఫలం ప్రాప్య పశ్చాద్గణపతిం వ్రజేత్. యదా యదా వ్రతం విప్రా నరః ప్రాప్నోతి సంకటం, తదా తదా ప్రకర్తవ్యం వ్రతం సంకష్టనాశనం. త్రిపురం హంతుకామేన కృతం దేవేన శూలినా, త్రైలోక్యభ్రాంతి కామేన మహేంద్రేణ తదా కృతం. రావణేన కృతం పూర్వం బలిబంధనసంకటే. స్వకీయాం ప్రాప్తవాన్ రాజ్యం గణేశస్య ప్రసాదతః సీతాన్వేషణకామేన కృతం వాయుసుతేన చ, సంకల్ప్య దృష్టవాన్ సోఽయం సీతాం రామప్రియాం పురా. దమయంత్యా కృతం పూర్వం నలాన్వేషణకారణాత్, సాపతిం స్వమథం లేభే పుణ్యశ్లోకం ద్విజోత్తమాః. అహల్యాపి పతిం లేభే గౌతమం ప్రాణవల్లభం, విద్యార్థీ లభతే విద్యాం ధనార్థీ ధనమాప్నుయాత్. పుత్రార్థీ పుత్రమాప్నోతి రోగీ రోగాత్ప్రముచ్యతే. ఇతి శ్రీస్కాందే మహాపురాణే శ్రావణే సంకష్టహరచతుర్థీవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణం.

దూర్వాగణపతివ్రతం కథోద్యాపనం చ.

అథ శ్రావణే కార్తికే వా శుక్లచతుర్థ్యాం దూర్వాగణపతివ్రతం మదనరత్నే సౌరపురాణే. స్కంద ఉవాచ కేన వ్రతేన భగవన్ సౌభాగ్యమతులం భవేత్, పుత్రపౌత్రధనైశ్వర్యైర్మనుజస్సుఖమశ్నుతే. తన్మే వద మహాదేవ వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, అస్తి దూర్వాగణపతి వ్రతం త్రైలోక్యవిశ్రుతం. భగవత్యా పురా చీర్ణం పార్వత్యా శ్రద్ధయా సహ, సరస్వత్యా చ చంద్రేణ విష్ణునా ధనదేన చ. అన్యైశ్చ దేవైర్మునిభిర్గంధర్వైః కిన్నరైస్తథా, చీర్ణమేతద్వ్రతం సర్వైః పురా కల్పే షడానన. చతుర్థీ యా భవేచ్ఛుక్లా నభోమాసస్య పుణ్యదా.

తస్యాం వ్రతమిదం కార్యం కార్త్తిక్యాం వా షడానన, కార్త్తికే శుక్లపక్షేతు చతుర్థ్యాముత్తమం వ్రతం. గజాననం చతుర్బాహు మేకదంతం విపాటితం, విధాయ హేమ్నా విఘ్నేశం హేమపీఠాసనస్థితం. తథా హేమమయీం దూర్వాం తదాధారే వ్యవస్థితామ్, సంస్థాప్య కర్త్తారం కలశే తామ్రభాజనే వేష్టితం రక్తవస్త్రేణ సర్వతోభద్రమండలే, పూజయేద్రక్తకుసుమైః పత్రికాభిశ్చపంచభిః. బిల్వపత్రమపామార్గశ్శమీదూర్వాహరిప్రియాః, గంధమాల్యైశ్చ ధూపైశ్చ కుసుమైశ్చ సుగంధిభిః. ఫలైశ్చ మోదకైః పశ్చాదుపహారం ప్రకల్పయేత్ ఉపహారైస్తు విధినా పూజయేద్గిరిజాసుతం. ఉమాసుత నమస్తుభ్యంవిశ్వవ్యాపిన్ సనాతన, విఘ్నౌఘాన్ ఛింధి సకలాన్ సర్వమాద్యం వదామి తే. గణేశ్వరాయ దేవాయ ఉమాపుత్రాయ వేధసే, పూజయేచ్చ మహాదేవి గృహాణ భగవన్మమ. వినాయకాయ శూరాయ వరదాయ గజానన, ఉమాసుతాయ దేవాయ సర్వవిఘ్నౌఘహారిణే. ఉమాంగమలసంభూతో దానవానాం వధాయ వై, అనుగ్రహాయ లోకానాం స దేవః పాతు విశ్వధృత్. పరంజ్యోతిఃప్రకాశాయ సర్వసిద్ధిప్రదాయ చ, దీపం తుభ్యం ప్రదాస్యామి మహాదేవాయ తేనమః. గణేశ్వర గణాధ్యక్ష గౌరీపుత్ర గజానన, వ్రతంసంపూర్ణతాం యాతు త్వత్ప్రసాదాదిభానన. ఏవం సంపూజ్య విఘ్నేశ యథావిభవవిస్తరైః, సోపస్కరం గణాధ్యక్షమాచార్యాయ నివేదయేత్. గృహాణ భగవన్ బ్రహ్మన్ గణరాజం సదక్షిణం, వ్రతం త్వద్వచనాదద్య సంపూర్ణం మేఽస్తు సువ్రత. దానం. శ్రావణే. శుక్లపక్షస్య చతుర్థ్యాంతు జితేంద్రియః, కుర్యాద్వర్షత్రయం త్వేవం సర్వసిద్ధిప్రదాయకం. ఏవం యః పఞ్చవర్షాణి కృత్వోద్యాపనమాచరేత్, ఈప్సితాన్ లభతే కామాన్ దేహాన్తే శాంకరంపదం. ఉద్యాపనంవినా యస్తు కరోతి వ్రతముత్తమమ్, తేన శుక్లతిలైః కార్యం ప్రాతస్స్నానం షడానన, హేమ్నా వా రాజతేనాపి కృత్వా గణపతిం బుధః, పఞ్చగవ్యేషు సంస్నాప్యదూర్వాభిస్సంప్రపూజయేత్. మన్త్రైస్తుదశభిర్భక్త్యా దూర్వాయుక్తైశ్శమీధ్వజ, దూర్వాయుగ్మైః పంచగవ్యైః పూజనం దశమంత్రికైః. గణాధిపనమస్తేస్తుఉమాపుత్రాఘనాశన, ఏకదంతే

భవత్రేతి తథా మూషకవాహన. వినాయక గణపుత్రేతి సర్వసిద్ధిప్రదాయక, కుమారగురవే తుభ్యం గణేశాయ ప్రపూజయేత్. ఇత్యేవంకథితం సమ్యక్ సర్వసిద్ధిప్రదం శుభం, వ్రతం దూర్వాగణపతేః కిమన్యచ్ఛ్రోతుమిచ్ఛసి. ఇతిసౌరపురాణోక్త దూర్వాగణపతివ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణం.

భాద్రపదే సిద్ధివినాయక వ్రతమ్.

అథ భాద్రపదశుక్లచతుర్థ్యాం సిద్ధివినాయకవ్రతం హేమాద్రౌ స్కాన్దే. తచ్చ మధ్యాహ్నవ్యాపిన్యాం కార్యం ప్రాతశ్శుక్లతిలైస్స్నాత్వా మధ్యాహ్నే పూజయేన్నృప, పార్థివస్య గణేశస్యతు త్రవం పూజనం చరేత్. దినద్వయేతద్వ్యాప్తౌ తదవ్యాప్తౌ వా పూర్వా, అన్యథా పరా. చతుర్థీగణనాథస్య మాతృవిద్ధా ప్రశస్యతే, మధ్యాహ్నవ్యాపినీ సా తు పరతశ్చేత్పరేఽహని. ఇతి బృహస్పత్యుక్తేః. అథ వ్రతవిధిః. మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య.

వినాయకపూజావిధిః.

ఇహ జన్మని పుత్రపౌత్రధనవిద్యాజయయశః శ్రీకామాయుష్యాభివృద్ధ్యర్థం సిద్ధివినాయకప్రీత్యర్థం యథాజ్ఞానేన పురుషసూక్తపురాణోక్తమంత్రైర్ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారైః పంచామృతస్నహ పార్థివగణేశపూజనంకరిష్యే తథాచ. మూర్తౌ ప్రాణప్రతిష్ఠాపూర్వకం ఆసనాది కలశారాధనం పురుషసూక్తన్యాసాంశ్చ కరిష్యే. పార్థివమూర్తౌ దేవస్థాపనం. హేరంబాయ మృదాహరణం సుముఖాయ సంఘట్టనం. గౌరీసుతాయస్థాపనం అథ ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్. అస్య శ్రీప్రాణప్రతిష్ఠామంత్రస్య బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరా ఋషయః, ఋగ్యజుస్సామాథర్వాణి ఛందాంసి, క్రియామయవపుః ప్రాణాఖ్యా దేవతా, ఆం బీజం, హ్రీం శక్తిః, క్రోం కీలకం. అస్యా మూర్తౌ ప్రాణప్రతిష్ఠాపనే వినియోగః. ఓం ఆం హ్రీం క్రోం అం యం రం లం వం శం షం సం హాం ళం క్షం అస్యాం మూర్తౌ ప్రాణా స్తిష్ఠన్తు పునః ఓం ఆం ఇత్యాదినా, అస్యాం మూర్తౌ జీవ ఇహ స్థితః. పునః ఓం ఆం ఇత్యాదినా అస్యాం

మూర్ధా సర్వేంద్రియాణి శ్రోత్రత్వక్ చక్షుర్జిహ్వాఘ్రాణవాక్పాణిపాద పాయూపస్థాని ఇహైవాగత్య సుఖంచిరం తిష్ఠంతు స్వాహా. అసునీతే పునరితి ఋచం పఠిత్వా గర్భాధానాదిపంచదశసంస్కారసిద్ధ్యర్థం పంచదశప్రణవావృత్తిం కరిష్యే. ౧౫ తచ్చక్షు ర్దేవహితం, దేవస్యాజ్యేన నేత్రోన్మీలనం కృత్వా పంచోపచారపూజనమ్. అథ ధ్యానం ఏకదంతం శూర్పకర్ణం గజవక్త్రం చతుర్భుజం, పాశాంకుశధరం దేవం ధ్యాయేత్సిద్ధివినాయకం. సహస్రశీర్షా ఇత్యావాహనం. పురుష ఏవేదమిత్యాసనం సర్వతీర్థసముద్భూతం పాద్యం గంధాదిసంయుతం, విఘ్నరాజ గృహాణేదం భగవన్భక్తవత్సల. ఏతావానస్యేతి పాద్యమ్. అర్ఘ్యం చ ఫలసంయుక్తం గంధపుష్పాక్షతైర్యుతమ్, గణాధ్యక్ష నమస్తేఽస్తు గృహాణ కరుణానిధే. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యం. దధ్యాజ్యమధుసంయుక్తం మధుపర్కం మయాఽఽహృతమ్ గృహాణ సర్వలోకేశ గణనాథ నమోఽస్తుతే. మధుపర్కం. వినాయక నమస్తుభ్యం త్రిదశై రభివన్దిత, గంగోదకేన శుద్ధేన శీఘ్ర మాచమనం కురు. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనీయం. పయో దధి ఘృతం చైవ శర్కరా మధుసంయుతం, పఞ్చామృతేన స్నపనం క్రియతాం గణనాయక. పఞ్చామృతస్నానం. గంగా చ యమునా తుఙ్గా గోదావరి సరస్వతి, గంధతోయ ముమాపుత్ర స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. యత్పురుషేణేతి స్నానమ్. రక్తవస్త్ర మిదం దేవ దివ్యకాఞ్చనసన్నిభమ్, సర్వప్రద గృహాణేదం లంబోదర హరాత్మజ సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం. రాజతం బ్రహ్మసూత్రం చ కాంచనం చోత్తరీయకమ్, గృహాణ చారు సర్వజ్ఞ భక్తానాం వరదో భవ. తం యజ్ఞ మితి యజ్ఞోపవీతం. ఉద్యద్భాస్కరసఙ్కాశం సంధ్యావదరుణం ప్రభో, వీరాలంకరణం దివ్యసిందూరం ప్రతిగృహ్యతామ్. సిందూరం. నానావిధాని దివ్యాని నానారత్నోజ్జ్వలాని చ, భూషణాని గృహాణేశ పార్వతీప్రియనందన ఆభరణాని. కస్తూరిచన్దనం చైవ కేసరేణ సమన్వితం, విలేపనం సురశ్రేష్ఠ చందనం ప్రతిగృహ్యతామ్. తస్మాద్యజ్ఞాదితి గన్ధం. రక్తాక్షతాంశ్చ దేవేశ గృహాణ ద్విరదానన, లలాటఫలకె చంద్రాస్స స్యోపర్యవధార్యతామ్. తస్మాద్యజ్ఞా దిత్యక్షతాన్, మాల్యాదీని సుగంధీని మాలత్యాదీని వై ప్రభో, మయాహృతాని

పుష్పాణి ప్రతిగృహ్ణీష్వ శాంకరీ. కరవీర గంధ్రాణి(?) సుగంధీని పుష్పాణి దేవ మల్లీ శివప్రియః, శతపత్రశ్చ కల్హార రత్నైర్యుక్తాని నానావిధాని. తస్మాదత్ర శ్వేత పుష్పాణి అథాంగపూజా.

గణేశాయ నమః పాదౌ పూజయామి; విఘ్నరాజాయ నమః జానునీ; ఆఖువాహనాయ నమః ఊరూ; హేరంబాయ నమః కటిం; కామారిసూనవే నమః నాభిం; లంబోదరాయ నమః ఉదరం; గౌరీసుతాయ నమః స్తనౌ; గణనాయకాయ నమః హృదయం; స్థూలకంఠాయ నమః కంఠం; స్కందాగ్రజాయ నమః స్కందాగ్రజాయ నమః స్కంధౌ; పాశహస్తాయ నమః హస్తౌ; గజవక్త్రాయ నమః వక్త్రం; విఘ్నహంత్రే నమః లలాటం; సర్వేశ్వరాయ నమః శిరః పూజయామి; గణాధిపాయ నమః సర్వాంగాణి పూజయామి. గణాధిపాయ భృంగరాజపత్రం, ఉమాపుత్రాయ నమః బిల్వపత్రము, గజాననాయనమః శ్వేతదూర్వాం, లంబోదరాయ నమః బదరీపత్రం, హరసూనవే నమః దత్తూరపత్రం, గజకర్ణాయనమః తులసీపత్రం, వక్రతుండాయనమః శమీపత్రం, గుహాగ్రజాయనమః అపామార్గపత్రం, ఏకదంతాయనమః బృహతీపత్రం, వికటాయనమః కరవీరపత్రం, కపిలాయనమః అర్కపత్రం, గజదంతాయ నమః అర్జునపత్రం, విఘ్నరాజాయనమః అథ పత్రపూజా—సుముఖాయ నమః మాలతీపత్రం పూజయామి; విష్ణుక్రాంతిపత్రం. వటవేనమః దాడిమీపత్రం, సురాగ్రజాయనమః, దేవదారుపత్రం, ఫాలచంద్రాయ నమః మరువకపత్రం, హేరంబాయనమః అశ్వత్థపత్రం, చతుర్భుజాయనమః జాజీపత్రం, వినాయకాయనమః కేతకీపత్రం, సర్వేశ్వరాయ నమః అగస్త్యపత్రం.

అథ విఘ్నేశ్వరాష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం అస్య శ్రీ అష్టోత్తరశతవిఘ్నేశ్వర దివ్యనామామృతస్తోత్ర మంత్రస్య, గృత్సమద ఋషిః, గణపతిర్దేవతా, అనుష్టుప్ ఛందః, గం బీజం, నం శక్తిః, ఋం కీలకం, శ్రీగణపతి ప్రసాదసిద్ధ్యర్థే పూజనే వినియోగః. ఓంకారపూర్వక నామాని.

ఓం వినాయకాయనమః	స్కందాగ్రజాయ	ద్విజప్రియాయ
విఘ్నరాజాయ	అవ్యయాయ	అగ్నిగర్వఛిదే
గౌరీపుత్రాయ	పూతాయ	ఇంద్రశ్రీప్రదాయ
గణేశ్వరాయ	దక్షాధ్యక్షాయ	వాణీబలప్రదాయ

సర్వసిద్ధిప్రదాయకా
శర్వతనయాయ [య
శర్వప్రియాయ
సర్వాత్మకాయ
సృష్టికర్త్రే
దేవానీకార్చితాయ
శివాయ
శుద్ధాయ
శుద్ధిప్రియాయ
శాంతాయ
బ్రహ్మచారిణే
గజాననాయ
ద్వైమాతురాయ
మునిస్తుత్యాయ
భక్తవిఘ్నవినాశినే
ఏకదంతాయ
చతుర్బాహవే
శక్తిసంయుతాయ
చతురాయ
లంబోదరాయ
శూర్పకర్ణాయ
హేరంబాయ
బ్రహ్మవిత్తమాయ
కాలాయ
గ్రహపతయే
కామినే
సోమసూర్యాగ్నిలోచ
నాయ నమః
పాశాంకుశధరాయ

చండాయ
గుణాతీతాయ
నిరంజనాయ
అకల్మషాయ
స్వయంసిద్ధాయ
సిద్ధార్చితపదాంబుజా
యయ నమః
బీజపూరకాయ
అవ్యక్తాయ
వరదాయ
శాశ్వతాయ
కృతినే
విద్వత్ప్రియాయ
వీతభయాయ
గదినే
చక్రిణే
ఇక్షుచాపధృతే
అబ్జోత్పలకరాయ
శ్రీశాయ
శ్రీపతయే
స్తుతిహర్షితాయ
కులాద్రిభృతే
జటినే
చంద్రచూడాయ
అమరేశ్వరాయ
నాగయజ్ఞోపవీతినే
శ్రీకంఠాయ
వ్రతినే
స్థూలకంఠాయ

త్రయీకర్త్రే
సామఘోషప్రియా
పురుషోత్తమాయ
స్థూలతుండాయ
అగ్రగణ్యాయ
గ్రామణ్యే
గణపాయ
స్థిరాయ
వృద్ధిదాయ
సుభగాయ
శూరాయ
వాగీశాయ
సిద్ధిదాయ
దూర్వాబిల్వప్రియా
కాంతాయ [య
పాపహారిణే
కృతాగమాయ
సమాహితాయ
వక్రతుండాయ
శ్రీప్రదాయ
సౌమ్యాయ
భక్తకాంక్షితదాయ
అచ్యుతాయ
కేవలాయ
సిద్ధాయ
జ్ఞానినే
మాయాయుక్తాయ
దాంతాయ
బ్రహ్మిష్ఠాయ

భయవర్జితాయ ప్రియ పార్వతీశంకరోత్సంగ ఖేలనోత్సుకాయ ప్రమథోత్కటభయాలనోత్సవలాలనాయ ప్రసన్నాత్మనే వ్యక్తమూర్తయే సమస్తజగదాధారాయ సర్వసిద్ధిప్రదాయకాయ అమూర్తకాయ వరమూషకవాహనాయ నమో నమః

ఇతి. ఇతోఽపి సహస్రనామాదిపూజా చ యథాభక్తి కర్తవ్యా.

దశాంగం గుగ్గులుం ధూపం సుగంధం చ మనోహరం, గృహాణ సర్వదేవేశ ఉమాపుత్ర నమోఽస్తు తే. యత్పురుషమితి ధూపం. సర్వజ్ఞ సర్వలోకేశ త్రైలోక్యతిమిరాపహ, గృహాణ మంగళం దీపం రుద్రప్రియ నమోఽస్తు తే. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపం. నైవేద్యం గృహ్యతాం దేవభక్తిం మే హ్యచలాంకురు, ఈప్సితం మే వరం దేహి పరత్ర చ పరాం గతిం. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యం. నానాసుగంధయుతం దివ్యం తుభ్యం గంధం తే నివేదితమ్, మయా భక్త్యా శివాపుత్ర గృహాణ గణనాయక మధ్యే పానీయం. ఉత్తరాపోశనమ్. ముఖప్రక్షాళనమ్. మలయాచలసంభూత కర్పూరేణ విమిశ్రితమ్, కరోద్వర్తనకం చారు గృహ్యతాం జగతః పతే. కరోద్వర్తనం. పూగఫలనారికేళ కదళీఫలాని. ఏక వింశతిసంఖ్యాకాన్ మోదకాన్ ఘృతపాచితాన్, నైవేద్యం సఫలం దద్యాం నమస్తే విఘ్ననాశినే. గణేశాయ మోదకార్పణమ్, పూగీఫలం మహద్దివ్యం నాగవల్లీదళైర్యుతమ్, కర్పూరైలాసమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్. తాంబూలమ్. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణామ్. వజ్రమాణిక్యవైడూర్యముక్తావిద్రుమమండితం, పుష్యరాగసమాయుక్తం భూషణం ప్రతిగృహ్యతామ్ భూషణాని. దూర్వాయుగ్మం గృహాణేదం గంధపుష్పాక్షతైర్యుతమ్, పూజయేత్పృథక్ ప్రత్యేకం పూర్వనామభిః గణాధిప నమస్తేఽస్తు ఉమాపుత్రాఘనాశన, ఏకదంతే భవక్తేతి తథా మూషకవాహన వినాయకేశ పుత్రేతి సర్వసిద్ధి ప్రదాయక, కుమారగురవే తుభ్యం పూజనీయం ప్రయత్నతః ఇతి దూర్వార్పణమ్. చంద్రాదిత్యౌ చ ధరణీ విద్యుదగ్నిస్తథైవ చ, త్వమేవ సర్వతేజాంసి ఆర్తిక్యం ప్రతిగృహ్యతామ్. గణానాం త్వేతి నీరాజనమ్ విఘ్నేశ్వర విశాలాక్ష సర్వాభీష్టఫలప్రద, ప్రదక్షిణం కరోమి త్వాం

సర్వాన్కామాన్ప్రయచ్ఛ మే నాభ్యా ఆసీదితి ప్రదక్షిణమ్. నమస్తే విఘ్న సంహర్త్రే నమో భక్తేష్టప్రద, నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే గణనాయక. సప్తాస్యానన్నితి నమస్కారాన్. వినాయ కేశపుత్రేతి గణరాజ సురోత్తమ, దేహి మే సకలాన్భోగాన్ వందే సిద్ధివినాయక యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పమ్. అథైకవింశతిం గృహ్య మోదకాన్ ఘృతపాచితాన్, స్థాపయిత్వా గణాధ్యక్షసమీపే కురునందన. దశ విప్రాయ దాతవ్యం స్థాపయేద్దశ ఆత్మనే, ఏకం గణాధిపే దద్యాత్సఘృతం మోదకం శుభమ్. దశానాం మోదకానాం చ ఫలదక్షిణయా యుతం, విప్రాయ తవ తుష్ట్యర్థం వాయనం ప్రదదామ్యహం. వాయనమన్త్రః. వినాయకస్య ప్రతిమాం వస్త్రయుగ్మేన వేష్టితాం, తుభ్యం సంప్రదదే విప్ర ప్రీయతాం మే జనార్దనః. వినాయక గణేశాన సర్వదేవనమస్కృత, పార్వతీప్రియ విఘ్నేశ మమ విఘ్నం వినాశయ. ఇతి ప్రార్థనమ్, ఇతి సిద్ధివినాయకపూజావిధానం సంపూర్ణమ్.

సిద్ధివినాయకవ్రతకథా.

శౌనకాద్యా ఋషిగణా నైమిశారణ్యవాసినః, సూతం పౌరాణికశ్రేష్ఠమిదమూచుర్వచస్తథా ఋషయః. నిర్విఘ్నేనతు కార్యాణి కథం సిధ్యన్తి సూతజ, అర్థసిద్ధిః కథం నౄణాం పుత్రసౌభాగ్యసంపదః దంపత్యోః కలహేచైవ బంధుభేదే తథా నృణాం, ఉదాసీనేషు లోకేషు కథం సుముఖతా భవేత్. విద్యారంభే తదా నృణాం వాణిజ్యే చ కృషౌ తథా, నృపతేః పరచక్రస్య జయసిద్ధిః కథం భవేత్. కాం దేవతాం నమస్కృత్య కార్యసిద్ధిర్భవేన్నృణాం, ఏతత్సమస్తం విస్తార్య బ్రూహి మే సూత పృచ్ఛతః సూత ఉవాచ. సన్నద్ధయోః పురా విప్రాః కురుపాండవసేనయోః, పృష్టవాన్ దేవకీపుత్రం కుంతీపుత్రో యుధిష్ఠిరః. ఉవాచ నిర్విఘ్నేన జయం మహ్యం వదత్వం దేవకీసుత, కాం దేవతాం సమస్కృత్య సమ్యగ్రాజ్యం లభే మహి. కృష్ణ ఉవాచ. పూజయస్వ గణాధ్యక్షం ఉమామలసముద్భవం, తస్మిన్ సంపూజితే దేవే ధ్రువం రాజ్యమవాప్స్యసి. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. కథం కేన విధానేన పూజనీయో గణాధిపః కిం దానం కిం వ్రతే కార్యం కదా బ్రూహి జగత్పతే శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. మాసి భాద్రపదే శుక్లే చాతుర్థ్యాం

గణనాయకం, మధ్యాహ్నే శ్రావణే మాసిమార్గశీర్షేఽథవా| వతి. గజవక్త్రం తు శుక్లాయాం చతుర్థ్యాం సర్వదాఽర్చయేత్, మాఘా చాశ్వద్యుతే భక్తిస్తథా పూజ్యో గణాధిపః. ప్రాతస్స్నాత్వా తిలైః స్నాత్వా మధ్యాహ్నే పూజయేన్నృప, నిష్కమాత్రసువర్ణేన తదర్ధార్ధేన వా పునః స్వశక్త్యా గణనాథస్య స్వర్ణరూప్యమయాం కృతం. అథవా మృణ్మయం కుర్యాద్విత్తశాఠ్యం న కారయేత్. ఏకదంతం శూర్పకర్ణం గజవక్త్రం చతుర్భుజం, పాశాంకుశధరం దేవం ధ్యాయేత్సిద్ధివినాయకమ్ కృత్వా పూజాం ప్రయత్నేన స్నాపయం పంచామృతైః శుభైః, గణాధ్యక్షేతి నామ్నా వై గంధం దద్యాచ్చ భక్తితః. ఆవాహనార్ఘ్యపాద్యం చ దత్వా పశ్చాత్ప్రియవ్రతః, రక్తవస్త్రయుగం చైవ దద్యాదుమాసుతు భక్తితః. వినాయకేతి పుష్పాణి ధూపం చోమాసుతాయ చ, దీపం రుద్రప్రియాయేతి నైవేద్యం విఘ్ననాశినే. కించిత్పుష్పం ఫలం చ తాంబూలం చ సమర్పయేత్, తతో దూర్వాయుగం గ్రాహ్యం వింశతిరేకమేవ హి. పూజనీయః ప్రయత్నేన ఏకైకనామపూర్వకమ్, గణాధిప నమస్తేఽస్తు ఉమాపుత్రాఘనాశన. వినాయకేశ పుత్రేతి సర్వసిద్ధిప్రదాయక, ఏకదంతేభవక్త్రేతి తథా మూషకవాహన. కుమారగురవే తుభ్యం పూజనీయః ప్రయత్నతః, దూర్వాయుగ్మం గృహీత్వా తు గంధపుష్పాక్షతైర్యుతమ్. ఏకైకేన తు నామ్నా వై దద్యాదేకం సర్వనామభిః, అష్టైకవింశతిం భక్త్యా మోదకాన్ ఘృతపాచితాన్. స్థాపయిత్వా గణాధ్యక్షసమీపే కురునందన, దశ విప్రాయ దాతవ్యాః స్వయం గ్రాహ్యాస్తథా దశ ఏకం గణాధిపే దద్యాత్స నైవేద్యం నృపోత్తమ, వినాయకస్య ప్రతిమాం బ్రాహ్మణాయ సమర్పయేత్. తుభ్యం సంప్రదదే దేవప్రియతాం మే గజానన, వినాయక గణేశాన సర్వదేవ నమస్కృత. పార్వతీప్రియ విఘ్నేశ మమ విఘ్నం వినాశయ, గణేశః ప్రతిగృహ్ణాతి గణేశో వై దదాతి చ. గణేశస్తారకోభాభ్యాం గణేశాయ నమోనమః, కృత్వా నైమిత్తికం కర్మ పూజయేదిష్టదేవతామ్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్భుంజీయాత్తైలవర్జితః, ఏవం కృతే ధర్మరాజ గణనాథస్య పూజనే. విజయస్తే భవేన్నూనం సత్యం సత్యం మయోదితమ్, వైష్ణవాద్యాసు దీక్షాసు ఆసాం పూజ్యో గణాధిపః. తస్మిన్

సంపూజితే విష్ణు రీశో భాను స్తథా హ్యుమా, హవ్యవాహముఖా దేవాః పూజితాః స్యుర్న సంశయః చండికాద్యా మాతృగణాః పరితుష్టా భవన్తి చ. తస్మిన్ సంపూజితే విప్ర భక్త్యా సిద్ధివినాయకే. య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం శ్రావయేద్వా సమాహితః, సిధ్యన్తి సర్వకార్యాణి విఘ్నేశస్య ప్రసాదతః. ఇతి వినాయకవ్రతం భవిష్యోక్తం సంపూర్ణమ్.

చతుర్థీచంద్రదర్శనదోషః.

మాసి భాద్రపదే శుక్లే శివలోకే ప్రపూజితా, తస్యాంస్నానం తథా దాన ముపవాసోఽర్చనం తథా. క్రియమాణాం శతగుణం ప్రసాదాద్యాతి కో నృప. చతుర్థ్యనుషంగః అస్యామేవ చన్ద్రదర్శనదోషమాహ. పరాశరః కన్యాదిత్యే చతుర్థ్యాం చ శుక్లే చంద్రస్య దర్శనం, మిథ్యాభిదూషణం కుర్యాత్తస్మాత్పశ్యేన్నతం తదా. తద్దోషశాంతయే జాప్యం విష్ణునోక్తం స్యమంతకం, సింహః ప్రసేన మవధీత్సింహోజాంబవతా హతః సుకుమారక మారోదీస్తవ హ్యేష స్యమన్తకః.

స్కాందే స్యమంతకోపాఖ్యానమ్.

నందికేశ్వర ఉవాచ. శృణుష్వైకాగ్రచిత్తస్త్వం. వ్రతం గాణేశ్వరం మహత్, చతుర్థ్యాం శుక్లపక్షే తు సదా కార్యం ప్రయత్నతః సనత్కుమార యోగీంద్ర యదిచ్ఛేచ్ఛుభమాత్మనః, నారీ వా పురుషో వాపి యః కుర్యాద్విధివద్వ్రతమ్. మోచయత్యాశు విప్రేంద్ర సంకష్టాద్వ్రతినం మతం,అపవాదహరం చైవ సర్వవిఘ్నప్రణాశనమ్ కాంతారే విషమే వాపి రణే రాజకులేఽథవా, సర్వసిద్ధికరం దివ్యం వ్రతానాముత్తమం వ్రతమ్. గజాననప్రియం చాథ త్రిషు లోకేషు విశ్రుతం, అతః న విద్యతే బ్రహ్మన్ సర్వసంకష్టనాశనమ్.

సనత్కుమార ఉవాచ. కేన చాదౌ పురాచీర్ణం మర్త్యలోకే కథం గతం, ఏతత్సమస్తం విస్తార్య బ్రూహి గాణేశ్వరం మహత్. నందికేశ్వర ఉవాచ. చక్రే వ్రతం జగన్నాథః వాసుదేవః ప్రతాపవాన్. ఆదిష్టో నారదేనైవ వృథాలాంఛనముక్తయే. సనత్కుమారః షడ్గుణైశ్వర్యసంపన్నః సృష్టిసంహారకారకః, వాసుదేవో జగద్వ్యాపి

ప్రాప్తవాన్ లాఞ్ఛనం కథమ్ ఏతదాశ్చర్యమాఖ్యానం బ్రూహి త్వం నందికేశ్వర. నందికేశ్వర ఉవాచ. భూమిభారనివృత్త్యర్థం వాసుదేవ సుతావుభౌ, రామకృష్ణౌ సముత్పన్నౌ పద్మనాభశివేశ్వరౌ. జరాసన్ధ భయోత్కృష్టో ద్వారకాం సమకల్పయత్, విశ్వకర్మాణమాహూయ పురీం హాటకనిర్మితామ్, తత్ర షోడశసాహస్రం స్త్రీణాం చైవ శతాధికమ్, భవనాని మనోజ్ఞాని తేషాం మధ్యేఽప్యకల్పయత్. పారిజాత తరుం మధ్యే తాసాం భోగాయ కల్పయత్, యాదవానాం గృహాస్తత్ర షట్పంచశతకోటయః అన్యేఽపి బహవో లోకా వసంతి విగతజ్వరాః, యత్కించిత్ త్రిషు లోకేషు సుస్థిరం తత్ర దృశ్యతే. సత్రాజిత్ప్రసేనాఖ్యౌ పుత్రౌ వుగ్రస్య విశ్రుతౌ, అబ్ధితీరమాసాద్య తన్మనస్కతయా చ సః. సత్రాజిత తపస్తేపే సూర్యముద్దిశ్య బుద్ధిమాన్ వ్రతం నిరశనం గృహ్య సూర్యసంబద్ధలోచనః. తతః ప్రసన్నో భగవాన్ సత్రాజిత్పురస్థితః, సత్రాజితోఽపి తుష్టావ దృష్ట్వా దేవం దివాకరమ్. తేజోరాశే నమస్తేఽస్తు హరిదశ్వ నమోఽస్తు తే, గ్రహరాజ నమస్తేఽస్తు నమస్తే చిత్రరోచిషే. వేదత్రయ నమస్తేఽస్తు సర్వదేవ నమోఽస్తు తే, ప్రసీద పాహి దేవేశ సుదృష్ట్యా మాం దివాకర. ఇత్థం సంస్తూయమానోఽసౌ దేవదేవో దివాకరః, స్నిగ్ధం గంభీర మధురం సత్రాజితమువాచ హ. సూర్యః. వరం బ్రూహి ప్రదాస్యామి యత్తే మనసి వర్తతే, సత్రాజిత మహాభాగ తుష్టోఽహం తవ సేవయాఽనఘ. సత్రాజితః స్యమంతకమణిం దేహి యది తుష్టోఽసి భాస్కర దదౌ తస్య చ తద్రత్నం స్వకంఠాదవతార్య సః. భాస్కరః. భారాష్టకం కాలకుంభం సువతేఽసౌ మహామణిః శుచిష్మతా సదా ధార్యం రత్నమేతన్మహోత్తమమ్. సత్రాజిత క్షణేనైవ దశుభం హాంతి మానవం. ఇత్యుక్త్వాంతర్దధే దేవస్తేజోరాశిర్దివాకరః తతః కంఠరత్నజ్వలమానరూపః పురం స కృష్ణస్య వివేశ సత్వరం, దృష్ట్వా తు లోకా మనసా దివాకరం సంచింతయన్తోఽస్తమితస్వదృష్టయః సమాగతోఽయం హరిదశ్వదీధితిర్జనార్దనం ద్రష్టుమసంశయేన, నాయం సహస్రాంశురితి హ లోకాః సత్రాజితోఽయం మణికంఠభాస్వాన్ స్యమంతకం మహారత్నం దృష్ట్వా తత్కంఠమండలే, స్పృహాం చక్రే జగన్నాథో న జహార

మణిం తతః. సత్రాజిత్తో జాతభయో యాచయిష్యతి మాం హరిః, ప్రసేనాయ దదౌ భ్రాత్రే ధార్యోఽయం శుచినా త్వయా. ఏకదా కంఠదేశేఽసౌ క్షిప్త్వాతం మణిముత్తమం, మృగయాక్రీడనార్థాయ యయౌ కృష్ణేన సంయుతః. అశ్వారూఢ శ్చచిచ్ఛాసౌ హతః సింహేన తత్‌క్షణాత్, రత్నమాదాయ సింహోఽపి గచ్ఛన్ జాంబవతా హతః నీత్వా స వివరే రత్నం దదౌ పుత్త్రాయ జాంబవాన్, పురీం వివేశ కృష్ణోఽపి స్వకైస్సర్వైస్సమావృతః. ప్రసేనోఽద్యాపి నాయాతి హతః. కృష్ణేన నిశ్చితమ్, మణిలోభేన హా కష్టం బాంధవః పాపినా హతః. ద్వారకావాసినస్సర్వే జనా ఊచుః పరస్పరం, వృథాపవాద సంతప్తః కృష్ణోఽపి నిరగాచ్ఛనైః. సహైవ తైర్వ్యథారణ్యే దృష్ట్వా సింహేన పాతితమ్, ప్రసేనం వాహనయుతం తత్పదానుచరైర్హరిమ్. ఋక్షేణ నిహతం దృష్ట్వా కృష్ణశ్చర్క్షబిలం గతః, ప్రవేశ యోజనశతం అంధకారం స్వతేజసా. నివారయన దదర్శాగ్రే ప్రాసాదం బద్ధభూమికమ్, తం కుమారం జాంబవతో డోలాయాముషితద్యుతిమ్. మాణిక్యం లంబమానం చ దదర్శ భగవాన్ హరిః, రూపయౌవనసంపన్నాం కన్యాం జాంబవతీం పునః. డోలాం డోలయమానాం చ దదర్శ కమలేక్షణః, మహాన్తం విస్మితం చక్రే దృష్ట్వా తాం చారుహాసినీమ్. డోలాం డోలాయమానాం చ జగౌ గీతమిదం ముహుః. సింహః ప్రసేనమవధీత్సింహో జాంబవతా హతః. సుకుమారక మారోదీస్తవ హ్యేష స్యమంతకః, మదనజ్వరదాహార్తా దృష్ట్వా తం కమలేక్షణమ్. ఉవాచ లలితం బాలా గమ్యతాం గమ్యతామితి, రత్నం గృహీత్వా వేగేన తవచ్ఛేత్తా స జాంబవాన్. ఇత్యాకర్ణ్య హసన్ శార్ఙ్గ శంఖం దధ్మౌ ప్రతాపవాన్, ఆకర్ణ్య సహసోత్థాయ యుయుధే ఋక్షరాట్ తతః. తయోర్యుద్ధమభూద్ఘోరం హరిజాంబవతోస్తదా, ద్వారకావాసినస్సర్వే గతాస్తే సప్తమే దినే మృతః కృష్ణో నిరీక్ష్యంతో సస్నుందిగ్గం విచార్య చ, పరలోకక్రియాం చక్రుః పరం తస్య తు తే తదా. ఏకవింశద్దినం యావద్బాహుప్రహారణో విభుః, యుయుధే తేన ఋక్షేణ యుద్ధదుర్మణో తోషితః. జాంబవాన్ ప్రాక్తనం స్మృత్వా దృష్ట్వా దేవ బలం మహత్. జాంబవానువాచ. అజయ్యోఽహం సురైస్సర్వై ర్యక్షై

రాక్షసదానవైర్గ, త్వయాజితో౽హం దేవేశ దేవస్త్వమసి నిశ్చితమ్. జానే
త్వాం వైష్ణవం తేజో నాన్యథా బలమీదృశం, ఇతి ప్రసాద్య గోవిం
దం దదౌ మాణిక్యముత్తమమ్. సుతాం జాంబవతీం నామ భార్యార్థం
పరివర్జినీం, పాణిం వై గ్రాహయామాస దేవదేవం చ జాంబవాన్.
మణిమాదాయ దేవో౽పి జాంబవత్యాపి సంయుతః, తద్వృత్తాంతం
సమాచష్టే ద్వారకావాసినాం స్వయమ్. సత్రాజితస్య మాణిక్యం దత్త
వాన్ సంసది స్థితః. మిథ్యాపవాదసంశుద్ధిం ప్రాప్తవాన్ మధుసూదనః.
సత్రాజితో౽పి సంత్రస్తః కృష్ణాయ ప్రదదౌ సుతాం, సత్యభామాం
మహాబుద్ధిం దదౌ సర్వగుణాన్వితామ్. శతధన్వాక్రూరముఖా యదూ
నాం దుష్టమానసాః, సత్రాజితేన తే పూర్వం చక్రుః రత్నాభిలాషిణః.
దురాత్మా శతధన్వాపి గతే కృష్ణే౽థ పాండవాన్, సత్రాజితం నిహ
త్యాశు మణిం జగ్రాహ పాపధీః. కృష్ణస్య పురతస్సత్యా సమాచష్ట
విచేష్టితం, అంతర్హృష్టో బహిః కోపీ కృష్ణః కపటనాటకః బలదేవపురో
వాక్యమువాచ ధరణీధర, హత్వా సత్రాజితం దుష్టో మణిమాదాయ
గచ్ఛతి. నిహత్య శతధన్వానం గృహీత్వా రత్నమావయోః, సత్యభాగ్యం
చ తద్రత్నం కరిష్యావో౽ద్య నిశ్చితమ్ ఏతచ్ఛ్రుత్వా భయత్రస్తశ్శత
ధన్వాపి యాదవః, ఆహూయాక్రూరనామానం మాణిక్యం ప్రదదౌ చ
సః. ఆరుహ్య బడబాం వేగాన్నిర్గతో దక్షిణాం దిశం, రథసమనుగచ్ఛ
తాం తదా రామజనార్దనౌ. శతయోజనమాత్రేణ మమార బడబా
తదా, పలాయమానం నిహతః స కృష్ణేన పదాతినా. రథస్థో బలదేవస్తు
హతే రత్నస్య లోభతః, స దృష్టవంతస్య తద్రత్నమిత్యాచ హలాగ్ర
జమ్. తదాకర్ణ్య మహారోషాదువాచ వచనం బలః, కపటీత్వం సదా
కృష్ణ లోభీ పాపి సునిశ్చితమ్. అద్యాయి స్వజనం హంసి కస్త్వాం బంధుస్స
మాశ్రయేత్, అనేకశపథైః కృష్ణో బలదేవం ప్రసాదయత్. సతు
ధిక్కృష్ణమిత్యుక్త్వా యయౌ విదర్భమండలం, కృష్ణో౽పరిథమారుహ్య
ద్వారకాం ప్రయయౌ పునః. తత్రైవ చూర్ణనాన్నిర్వ న సాధయామాసయం
హరః, నిష్కాసితో రత్నలోభాత్ జ్యేష్ఠభ్రాతా బలో బలః. తచ్ఛ్రుత్వా
దీనవదనః పాపీయానివ సంస్థితః, వృథాభిశాపాత్సంతప్త బభూవ స
జగత్పతిః. అక్రూరో౽పి వినిష్క్రమ్య తీర్థయాత్రానిమిత్తతః, కాశీం

గత్వా సుఖేనాసౌ పూజన్ గణాధిపతిం ప్రభుమ్. సోమముత్పాదయా
మాస తేన ద్రవ్యేణ బుద్ధిమాన్, సురాలయాగ్రహైశ్రీ ర్నగరం సను
కల్పయత్. న దుర్భిక్షం న చైవ రోగా ఈతయో నచ విడ్వరం, శుచి
న్నాద్గాయతే తత్ర మణిసూత్రర్వన్న నిశ్చితమ్. జానన్నపి హితతత్పరమ్
మానుషం భావమాశ్రితః, లోకాచారం తథా మాయామజ్ఞానం
చాశ్రితో యథా. బంధుస్తైరసముత్పన్న లాంఛనం సముపస్థితం, వృథా
పవాదం బహుళం జాయామానం కథం భవేత్. ఇతి చింతాతురం
కృష్ణం నారదస్సముపస్థితః, గృహీత్వా తత్కృతాం పూజాం సుఖా
సన గతో౽బ్రవీత్. నారద ఉవాచ. కిమర్థం ఖిద్యసే దేవ కిం వా తే
శోకకారణమ్, యథా వృత్తం సమాచక్ష్వ. నారదాయ న కేశవః.
జానామి కారణం దేవ యదర్థం లాఞ్ఛనం తవ, త్వయా భాద్రపదే
శుక్లే చతుర్థ్యాం చంద్రదర్శనమ్. కృతం తేన సముత్పన్నం లాఞ్ఛనం తు
వృథైవ హి. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. వద నారద మే శీఘ్రం కో దోష
శ్చంద్రదర్శనే కిమర్థం తు ద్వితీయాయాం తస్య కుర్వన్తి దర్శనమ్.
నారదః. గణనాథేన సంశప్తశ్చంద్రమా రూపగర్వితః, తద్దర్శనే నరా
ణాం హి వృథా నిందా భవిష్యతి. శ్రీకృష్ణః కిమర్థం గణనాథేన
శప్తశ్చంద్రస్సుధామయః ఇదమాఖ్యానకం శ్రేష్ఠం యథావద్వక్తుమ
ర్హసి. నారద ఉవాచ. గణానామాధిపత్యే చ రుద్రేణ విహితః పురా,
అణిమా మహిమా చైవ లఘిమా గరిమా తథా. ప్రాప్తిః ప్రాకా
మ్యమీశత్వం వశిత్వం చాష్టసిద్ధయః, భార్యార్థం ప్రదదౌ దేవో గణే
శస్య ప్రజాపతిః. పూజయిత్వా గణాధ్యక్షం స్తుతిం కర్తుం ప్రచక్రమే.
బ్రహ్మోవాచ. గజవక్త్ర గణాధ్యక్ష లంబోదర వరప్రద, విఘ్నాధిరాజ
దేవేశ సృష్టిసంహారకారక. సంపూజయే గణాధ్యక్షం మోదకాద్యైః
ప్రయత్నతః, తేషాం ప్రజాయతే సిద్ధిర్నిర్విఘ్నేన న సంశయః. అసం
పూజ్య గణాధ్యక్షం యే వాఞ్ఛంతి సురాసురాః, న తేషాం జాయతే
సిద్ధిః కల్పకోటిశతైరపి. త్వద్భక్త్యా తు గణాధ్యక్షం విష్ణుః పాలయతే
సదా, రుద్రో౽పి సంహరత్యాశు త్వద్భక్త్యైవ కరోమ్యహమ్. ఇత్థం
సంస్తూయమానో౽సౌ దేవదేవో గజాననః, ఉవాచ పరమప్రీతో
బ్రహ్మాణం జగతాం పతిః, శ్రీగణేశ ఉవాచ. వరం బ్రూహి ప్రదా
స్యామి యత్తే మనసి వర్తతే. బ్రహ్మా. క్రియమాణా హి మే సృష్టి

ర్నిర్విఘ్నం జాయతాం ప్రభో, ఏవముక్తే తు దేవేన సా గృహీత్వా మోదకాన్ కరే. సర్వలోకా న్సమాగత్య స్వేచ్ఛయా గగనేశ్వరి చంద్రలోకం సమాసాద్య చరితో గణనాయకః. అపహాసం తదా చక్రే సోమో రూపమదాన్వితః, తం దృష్ట్వా కోపసంరక్తాక్షో గణనాథ శ్శశాప హ దర్శనీయః సుమహాన్ సోఽహంసుందరశ్చ మహానిత్యథ, గర్వితోఽసి శశాంక త్వం ఫలం ప్రాప్స్యసి సాంప్రతమ్ అద్యప్రభృతి లోకాస్త్వాం నహి పశ్యన్తి పాపినమ్. యోపశ్యన్తి కదాచిద్దేవ త్వాం నరా మృగలాఞ్ఛనమ్. మిథ్యాభిశాపసంయుక్తా భవిష్యన్తి, నాతే దుర్దినం, హాహాకారో మహాన్ జాత శ్శీతాంశుస్సాపం చ భీషణమ్ అత్యన్తమ్లానవదన శ్చన్ద్రో జలమథావిశత్, కుముదం కౌముదీనాథః స్థితస్తత్ర కృతాలయః తతో దేవా సగంధర్వా స్సనాగాస్సోద్విగ్నమానసాః, తురాసాహం పురోధాయ జగ్ముస్తే తం పితామహమ్ దేవం శశంసుశ్చన్ద్రస్య గణేశస్య చ చేష్టితం, దత్తశ్శాపో గణేశేన కథయామాసు రాదరాత్. విచార్య భగవాన్ బ్రహ్మా తాన్సురానిదమబ్రవీత్, గణేశశాపో దేవేంద్ర శక్యతే కేన నాన్యథా. కథంచిద్రుద్రదేవేన మయా విష్ణునా చాపి నిశ్చితం, తమేవ దేవదేవేశం ప్రవజధ్వం శరణం సురాః స ఏవ శాపమోక్షం చ కరిష్యతి న సంశయః. దేవా ఊచుః. కేనోపాయేన వరదో గజవక్త్రో గణేశ్వరః, పితామహ మహాప్రాజ్ఞ తదస్మాకం వద ప్రభో. పితామహ ఉవాచ. చతుర్థ్యాం దేవదేవోఽసౌ పూజనీయస్సదైవ హి, కృష్ణపక్షే విశేషేణ నక్తం కుర్యాచ్చ తద్వ్రతమ్అపూపైర్ఘృతసంయుక్తైర్మోదకైః పరిలోపమయైః మధురాన్నం హవిష్యం చ స్వయం భుంజీత వాగ్యతః. స్వర్ణరూపం గణేశస్య దాతవ్యం బ్రాహ్మణాయ చ, భక్త్యా చ, దక్షిణాం దద్యాద్విత్తశాఠ్యం న కారయేత్, ఏవం శ్రుత్వైవ తే సర్వే ప్రీతిమయున్ గీష్పతిం సురాః, స గత్వా కథయామాస చంద్రాయ బ్రహ్మణోదితమ్. వ్రతం చక్రే తతశ్చంద్రో యథోక్తం బ్రహ్మణా పురా, ఆవిర్బభూవ భగవాన్ గణేశో వ్రతతోషితః. తం క్రీడమానం గణనాయకం చ దృష్ట్వా తు తుష్టావ కళానిధానః, త్వం కారణం కారణకారణానాం వేత్తాసి వేద్యం చ విభో ప్రసీద. ప్రసీద దేవేశ జగన్నివాస గణేశ

లమ్బోదర వక్రతుణ్డ, విరిఞ్చినారాయణపూజ్యమాన క్షమస్వ మే గర్వకృతం చ హాస్యమ్. యే త్వాను సంపూజ్య గణేశ నూనం వాఞ్ఛన్తి మూఢాః సుకృతాః ప్రసిద్ధిమ్, తే దైవనష్టాశ్చ భవన్తి తస్య జ్ఞాతో భవాన్ తే సకలః ప్రభావః. యే చాప్యుదాసీనతరాస్తు పాపాస్తే యాన్తి నాశం నరకే సదైవ, హేరమ్బ లమ్బోదర మే క్షమస్వ దుశ్చేష్టితం తత్కరుణాసముద్ర. ఏవం సంస్తూయమానోఽపి చన్ద్రేణాథ గజాననః గణేశః. తుష్టోఽహం తవ దాస్యామి యథేచ్ఛసి వరం తవ, తతో బ్రహ్మాదయస్సర్వే సమాజగ్ము ర్భయార్దితాః. విశాపం కురు దేవేన్ద్రం ప్రార్థయామో వయం తవ, విశాపమకరోచ్చన్ద్రం కమలాసనగౌరవాత్. శుక్లపక్షే చతుర్థ్యాం తు యే పశ్యన్తి సదైవ హి మిథ్యాపవాదమావర్ష్ణం ప్రాప్నువన్తి హ న సంశయః. మాసాదౌ పూర్వమేవ త్వాం యే పశ్యన్తి సదా జనాః, చతుర్థ్యాం శుక్లపక్షస్య తేషాం దోషో న జాయతే. తదాప్రభృతి లోకోఽయం ద్వితీయాయాం కృతాదరః, పునరేవ తు పప్రచ్ఛ కలాపాన్ గణనాయకమ్. కేనోపాయేన దేవేశ పూజ్యో భవసి తద్వద. గణేశ ఉవాచ. సదా కృష్ణ చతుర్థ్యాం తు మోదకాద్యైః ప్రపూజ్య మామ్, రోహిణ్యా సహితం త్వాం చ సభ్యర్చ్య విధానతః తదా తస్య కరిష్యామి సంకష్టస్య నివారణమ్, భాద్రశుక్లచతుర్థ్యాం తు మృణ్మయీ ప్రతిమా శుభా. హేమభావే తు కర్తవ్యా నానాపుష్పైః ప్రపూజయేత్, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చా జ్జాగరం చ విశేషతః స్థాపయే దవ్రణం కుంభం ధాన్యస్యోపరి శోభితం, యథా శక్త్యా చ మద్రూపం శాతకుంభేన నిర్మితమ్. వస్త్రద్వయసమాచ్ఛన్నం మోదకాద్యైః ప్రపూజ్య మామ్, రక్తాంబరధరో మర్త్యో బ్రహ్మచర్యవ్రతశ్శుచిః. రాజతస్య తు రూపం మే యథా శక్త్యా వినిర్మితమ్, వస్త్రం శివప్రియాయేతి గణేశాయోపవస్త్రకమ్. గంధం లంబోదరాయేతి పుష్పం సిద్ధిప్రదాయినే, ధూపం గజముఖాయేతి దీపం మూషకగామినే. విఘ్ననాథాయ నైవేద్యం ఫలం సర్వార్థదాయినే, తాంబూలం కామరూపాయ దక్షిణాం ధనదాయ చ. ఇక్షుదండైర్మోదకైశ్చ హోమం కుర్యాచ్చ నామభిః విసర్జనం తతః కుర్యాత్ సర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్. ఏవం సం

పూజ్య విఘ్నేశం కథాం శ్రుత్వా విధానతః, మన్త్రేణానేన తత్పరం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్. దానేనానేన సర్వేశ ప్రీతో భవ గణేశ్వర, సర్వత్ర సర్వదా దేవ నిర్విఘ్నం కురు సర్వదా. సమ్మానోన్నతిం చ రాజ్యం చ పుత్రపౌత్రాన్ప్రదేహి మే, గావశ్చ ధాన్యం చ వాసాంసి దద్యాత్సర్వం స్వశక్తితః దత్వాతు బ్రాహ్మణేభ్యస్తు రాత్రౌ సద్యం భుఞ్జీత వాగ్యతః, మోదకాపూపమధురం లవణక్షారవర్జితమ్ నైవం కరోతి య శ్చన్ద్రే తస్యాహం సర్వదా జయం, సిద్ధిం చ ధనదానే చ దదామి విపులాం ప్రజామ్. ఇత్యుక్త్వాన్తర్దధే దేవో విఘ్నరాజో వినాయకః, తద్వ్రతం కురు కృష్ణ త్వం తతస్సిద్ధిమవాప్స్యసి నారదేనైవ ముక్తశ్చ వ్రతం చక్రే హరిస్స్వయమ్, మిథ్యాపవాదసంశుద్ధ్యై ద్వితీయాం కృష్ణ యాచితమ్. యే శృణ్వన్తి తవాఖ్యానం స్యమన్తకమణేర్యకం. చన్ద్రస్య చరితం సర్వం తేషాం దోషో న జాయతే. భాద్రశుక్ల చతుర్థ్యాంతు క్వచిచ్చన్ద్రస్య దర్శనం, జాతం తత్పరిహారార్థం శ్రోతవ్యం సర్వమేవహి. యదా యదా మనఃకష్టం సన్దేహ ఉపజాయతే, తదాతదా చ శ్రోతవ్యమాఖ్యానాం కష్టనాశనమ్. ఏవముక్త్వా గతో దేవో గణేశః కృష్ణతోషితః యదాయదా శ్రేయసి శౌర్యే ఉత్థితో నారి నరశ్చాపి కరోతి తద్వ్రతం, సిధ్యన్తి కార్యాణి తదీప్సితాని కిం దుర్లభం విఘ్నహారే ప్రసన్నే.

ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే నందికేశ్వరసనత్కుమార సంవాదే
స్యమంతకోపాఖ్యానం సంపూర్ణమ్.

అథ పంచమీవ్రతారంభః

చైత్రశుక్లపఞ్చమీ కల్పాదిః చైత్రమాసి సితేపక్షే పంచమ్యాం పూజయేద్ధరిం, తత్ర డోలోత్సవం కుర్యాత్పుష్పధూపైశ్చ పూజయేత్. నారీనరోవా రాజేంద్ర సంతర్ప్య పితృదేవతాః స్రక్చందన సమాయుక్తాన్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః ఇతిహేమాద్రౌ భవిష్యే.

నాగపఞ్చమీవ్రతమ్.

అథ శ్రావణశుక్లపఞ్చమీ నాగపూజాయాం పరా. పఞ్చమీ నాగ పూజాయాం కార్యా షష్ఠీసమన్వితా. తస్యాంతు తుషితా నాగా ఇతరే సచతుర్థికాః అథనాగపఞ్చమీ వ్రతం హేమాద్రౌ ప్రభాసఖణ్డే.

ఈశ్వర ఉవాచ. శ్రావణే మాసి పఞ్చమ్యాం శుక్లపక్షే తు పార్వతి, ద్వారస్యోభయతో లేఖ్యా గోమయేన విషోల్బణాః. సా తు పుణ్యతమా ప్రోక్తా దేవానామపిదుర్లభా, కుర్యాద్ద్వాదశవర్షేషుపంచమ్యాంచ వరాననే. చతుర్థ్యామేకభుక్తం తు తస్యాం నక్తం ప్రకీర్తితం, భూరిచంద్రమయం నాగమథవా కలధౌతజమ్. కృత్వా దారుమయంవాపి అథవా మృణ్మయంప్రియే, హరిద్రాచందనేనైవ పంచ సప్త చ లేఖయేత్. పంచమ్యామర్చయేద్భక్త్యానాగాన్ పంచఫణాంస్తథా,పూజయేద్విధివద్వీర లాజైః పంచామృతస్నహా. కంపీరైశ్చంపకైశ్చ జాతీపుష్పైశ్చ పద్మకైః, తతోగంధాదిదూపైశ్చపూజయేన్నాగపంచకమ్. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చా ద్ఘృతపాయసమోదకైః, అనంతం వాసుకిం శేషం పద్మకంబళకౌ తథా. తథా కర్కోటకం నాగం భుజంగశ్వేతకౌ తథా, ధృతరాష్ట్రం శంఖపాలం కాళీయం తక్షకం తథా. పింగళంచ మహానాగం మాసి మాసి ప్రపూజయేత్, వ్రతస్యాంతే పారణం స్యాత్ క్షీరైర్బ్రాహ్మణభోజనమ్. సువర్ణం భారనిష్పన్నం నాగం దద్యాచ్చ గాం తథా, తథా వస్త్రాణి దేయాని వాసాయామితి తేజసే. ఏవం సంపూజయేన్నాగాన్ సదా భక్త్యా సమన్వితః, విశేషతస్తు పఞ్చమ్యాం పయసా పాయసేన చ. దివారాత్రం నరైస్త్రీ మేదినిఖననం నహి. ఇతి స్కాందే ప్రభాసఖండే నాగపఞ్చమీవ్రతమ్.

నాగదష్టవ్రతమ్.

హేమాద్రౌభవిష్యే సుమంతురువాచ. నాగదష్టోనరో రాజన్ ప్రాప్య మృత్యుం వ్రజత్యధః, అధో గత్వా భవేత్సర్పో నిర్విషో నాత్ర సంశయః. శతాతపః. నాగదష్టః పితా యస్య భ్రాతావా దుహితాపి చ, మాతా పుత్రోఽథ వా భార్యా కుర్యాత్కిం తద్వదస్వ మే. మోక్షాయ తస్య విప్రేంద్ర దానం వ్రతముపోషణమ్, బ్రూహి మే ద్విజశార్దూల యద్ధ వేత్తి తత్కరోమ్యహమ్. సుమంతుః. ఉపోష్యా పఞ్చమీ సమ్యక్ నాగానాం బలవర్ధని, సమమేకం యావచ్చ విధానం శృణు భారత. సమమేకం వత్సరమ్. ఉపోష్యేతి దివాభోజనాభావః.తస్యాంనక్తమిత్యగ్రేనక్తోక్తేః. శ్రావణే మాసి పంచమ్యాం శుక్లపక్షే నరాధిప, సాపి పుణ్యతమా ప్రోక్తా గ్రాహ్యా సా గతిశామ్యయా చతుర్థ్యా

మేకభుక్తంచ పంచమ్యాం నక్తమాచరేత్, కుర్యాచ్ఛాస్త్రముఖం నాగమథవా కలధౌతజమ్. అథ దారుమయం భవ్యం మృణ్మయం నాప్యశక్తితః, షష్ఠ్యామభ్యర్చయేద్భక్త్యా నాగం పంచఫణం తథా కరవీరై స్తథాపద్మైః జాజీపుష్పై స్సుగంధిభిః, గంధధూపై స్తథా దీపైః స్నాప్య క్షీరాదిభిర్నృప. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్ఘృత పాయసమోదకైః, అనంతం వాసుకిం శంఖం పద్మం కంబళమేవ చ. తథా కర్కోటకం నాగం నాగమశ్వతరం నృప, ధృతరాష్ట్రం శంఖ పాలం కాళీయం తక్షకం తథా. పింగళం చ తథా నాగం మాసి మాసి క్రమాద్యజేత్, పూజయిత్వా ప్రయత్నేన పంచమ్యాం నక్త భుగ్భవేత్. ఏవం ద్వాదశకృత్వో వై శ్రావణే తు సితే నృప, వత్స రాంతే యథాశక్త్యా అన్నదానం చ కారయేత్. బ్రాహ్మణానాం యతీనాం చ నాగానుద్దిశ్య భక్తితః, ఇతిహాసవిదే నాగం కాంచనం రత్నచిత్రితమ్ గాం చ దద్యాత్సవత్సాం వై సర్వోపస్కరసంయుతం, దానకాలే పఠేదేతత్ స్మరన్నారాయణం విభుమ్. సర్వగం సర్వధా కార మనంతమపరాజితం, యే కేచిన్మత్కులే సర్పా దష్టాః ప్రాప్తాః హ్యధో గతిమ్. వ్రతేనానేన గోవిన్దముక్తిభాజో భవంతు తే, ఇత్యుచ్చార్యాక్షతై ర్యుక్తం సితచన్దనమిశ్రితమ్. వాసుదేవాగ్రతో భూప తోయం తో యేఽథ నిక్షిపేత్, అనేన విధినా సర్వే యే మరిష్యంతి వా మృతాః, సర్వతస్తేఽభియాస్యన్తి స్వర్గతిం నృపసత్తమ, కృత్వా సర్వాన్ సము ద్ధృత్య కులజాన్ కురునన్దన. ప్రయాతివిష్ణుసాన్నిధ్యం సేవ్యమానోఽప్స రోగణైః, విత్తశాఠ్యవిహీనో యస్సర్వమేతత్ఫలం లభేత్. నక్తేనభక్తి సహితాస్సితపంచమీషు యే పూజయంతిసుభగాన్ కుసుమోపహారైః, తేషాం గృహేష్వభయదా హి భవన్తి సర్పా అర్చాన్వితా మణి మయూఖవిభాసితాంగాః. యే తస్యాం పూజయన్తిహ నాగాన్ భక్తి పురస్సరాః, న తేషాం సర్పతో వీర భయం భవతి కించన.

ఇతి నాగదష్టపంచమీవ్రతం భవిష్యోక్తమ్.

ఋషిపంచమీవ్రతమ్.

అథ భాద్రపదపఞ్చమ్యామృషిపంచమీవ్రతమ్. తచ్చమధ్యాహ్న వ్యాపిన్యాంకార్యం. తథాచమాధవీయేహారీతః పూజావ్రతేషుసర్వేషు

మధ్యాహ్న వ్యాపినీ తిథిః. దినద్వయే తద్వ్యాప్తౌ వా పూర్వవిద్ధాయాం కార్యమ్. ఇతి మదనరత్నాత్. ప్రాప్య భాద్రపదే మాసి శుక్లపక్షస్య పంచమీం, తస్యాం మధ్యాహ్నసమయే నద్యాదౌ విమలే జలే. కృత్వాఽపామార్గసమిధ అష్టోత్తరశతాధకాః, అథవా కారయేత్సప్త దన్తధావనసమాదితగి వనస్పతిప్రార్థనమ్. ఆయుర్బలం యశో వర్చః ప్రజాః పశువసూని చ, బ్రహ్మప్రజ్ఞాంచ మేధాం చత్వ వో దేహివన స్పతే. సంప్రార్థ్యానేన మన్త్రేణ కుర్యాద్వై దన్తధావనమ్.

దన్తధావనమంత్రః

ముఖదుర్గంధనాశాయ దన్తానాం చ విశుద్ధయే. ష్ఠీవనాయ చ గాత్రాణాం కుర్వేఽహం దన్తధావనమ్. అనేన దన్తాన్ సంశోధ్య స్నాయాన్మృత్స్నానపూర్వకమ్.

పంచగవ్యవిధిః.

తత్ర మస్త్రీ దేశకాలౌ సంకీర్త్య అముకస్య కాయశుద్ధ్యర్థం పఞ్చగవ్యమహం కరిష్యే. గాయత్ర్యాగృహ్య గోమూత్రం గంధద్వా రేతి గోమయమ్, ఆప్యాయస్వేతి చ క్షీరం దధి క్రావణోఽథవై దధి. శుక్రమసి జ్యోతిరసి అమృతమసి నామ ధామాస ప్రియందేవా నామనాజుష్టం దేవయజనమసి. ఇత్యాజ్యం. దేవస్య త్వేతి కుశోదకమ్. ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రయేత్. తస్య చతుర్భాగం హుత్వా. సప్తపత్రా శ్చుభా దర్భా అక్షతాశ్చైవ సంయుతాః, తేనైవోద్ధృత్య హోతవ్యం. అగ్నయే స్వాహా సోమాయ స్వాహా. ఇరావతిధేనుమతీ, ఇదం విష్ణుః, బ్రహ్మజజ్ఞానం, గాయత్ర్యా విష్ణవే, బ్రహ్మణే, రుద్రాయ, సూర్యాయ స్వా హేతి హోమం కుర్యాజ్జలమధ్యే వాప్రణవేన, అథ చ కేశవేతి నామ మన్త్రేణ స్త్రీణాం పంచగవ్యం కుర్యాత్. ప్రాశయే దితి. నద్యాదికే తదా స్నాతస్త్వ కృత్వా నియమమేవ చ, బ్రాహ్మణాః క్షత్రియా వైశ్యాః శూద్రా వాపి శరాననే. కృత్వా నైమిత్తికం కర్మ గత్వా నిజగృహం పునః, వేదిం సమ్యక్ప్రకుర్వీత గోమయేనోపలిప్య తామ్. ఇత హేమాద్రౌ రంగవల్లిసమాయుక్తే సర్వతో భద్రమండలే, అవ్రణం సజలం కుంభం తామ్రం మృణ్మయమేవ చ, సంస్థాప్య వస్త్రసంయుక్తం కంఠదేశే సుశోభితమ్, పంచరత్నసమాయుక్తం ఫల

గంధాక్షతైర్యుతమ్. సహిరణ్యం సమాసాద్య తామ్రేణ ఘటకేన వా, వంశమృణ్మయపాత్రేణ యవపూర్ణేన చైవహి. ఆచ్ఛాదయేత్తం చేలేన లిఖేదష్టదళం తతః, తత్ర సప్తఋషీన్ దేవ్యాన్ భక్త్యా యుక్తః ప్రపూజయేత్.

ఋషిపూజార్థం యమునాపూజా.

అథ సంకల్పః. మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య మమ ఋతుసంపర్క జనిత దోషపరిహారార్థం అరుంధతీసహిత కశ్యపాదిసప్తఋషిప్రీత్యర్థం ఋషిపూజనం కరిష్యే. తదంగయమునాపూజనం కరిష్యే. పాత్రం ప్రక్షాళ్య, శుద్ధోదకంపూరయిత్వా ప్రతిమాంస్థాప్య, కలశం పుష్పమాల్యాదినా అలంకృత్య, తదుపరి రసాలపర్ణాన్యాస్తీర్య, పూర్ణఫలకుంకుమాక్తం వస్త్రయజ్ఞోపవీతద్వయేనాలంకృత్య, గణపతిపూజాం కృత్వా యమునాధ్యానమ్. క్షీరోదార్ణవసంభూతే క్షీరవర్ణసమప్రభే, ప్రసాదం కురు మే దేవి యమునే తే నమో నమః. ఇతి ధ్యానమ్. విష్ణుపాదసముద్భూతే సర్వకామప్రదాయిని, సర్వసౌభాగ్యదే దేవి యమునాయై నమోఽస్తు తే. ఆవాహనమ్. సూర్యపాదాబ్జసంభూతే సర్వలోకహితప్రియే, సర్వపాపవినిర్ముక్తే తుంగాయై తే నమోఽస్తు తే. ఆసనమ్. గరుడాసనసంభూతే సర్వలక్షణసంయుతే, సర్వవ్రతే మహాదేవి భద్రాయై తే నమోఽస్తు తే. పాద్యమ్. కృష్ణవేణ్యై నమస్తుభ్యం కృష్ణవర్ణే సులక్షణే, విష్ణుప్రియే మహాదేవి కృష్ణవేణ్యై నమో నమః. మధుపర్కమ్. నందపాదే నమస్తుభ్యం శంకరార్ధశరీరిణి, సర్వలోకహితే దేవి భీమరథ్యై నమోఽస్తు తే. పంచామృతస్నానమ్. సింహపాదే నమస్తుభ్యం నరసింహనమస్కృతే, సర్వలక్షణసంపూర్ణే భవనాశిని తే నమః. శుద్ధోదకస్నానమ్. విష్ణుపాదోద్భవే దేవి గంగే త్రిపథగామిని, జటాజూటగతే శంభోర్భాగీరథ్యై నమోఽస్తు తే. వస్త్రమ్. గోదావరి నమస్తుభ్యం సర్వాభీష్టప్రదాయిని, సర్వపాపవినిర్ముక్తే వృద్ధగంగే నమో నమః. కంచుకమ్, రాజతం బ్రహ్మసూత్రంచ కాంచనం చోత్తరీయకం, అహం దాస్యామి దేవేశి యమునాయై నమోఽస్తు తే, యజ్ఞోపవీతమ్. మాణిక్యముక్తాఫలవిద్రుమైశ్చ గోమేధవైడూర్యసుపుష్పరాగైః దేవాంగనాభిశ్చ కృతం గృహాణ దివ్యాని రత్నాభరణాని దేవి. ఆభరణమ్.

చందనాగరుకస్తూరీ గోరోచనసకుంకుమైః. హిమవాలుకసంయుక్తం శ్రీగన్ధం ప్రతిగృహ్యతామ్. గన్ధమ్. శాలేయాంశ్చ ద్విపక్షాభాన్ హరిద్రాచూర్ణసంయుతాన్, అక్షతాంశ్చ ప్రయచ్ఛామి యమునే తేనమోనమః.అక్షతాన్ మన్దారైః పారిజాతైశ్చ పాటలాశోకచమ్పకైః. త్వాం పూజయామి దేవేశి వరదాయై నమోఽస్తు తే. పుష్పాణి. అథాంగపూజా.ఓంచంచలాయై నమః పాదౌ పూజయామి. చపలాయై నమః జానునీ, కమలవాసిన్యై నమః కటిం, ధాత్ర్యై నమః నాభిం, మన్మథవాసిన్యై నమః స్తనౌ, లలితాయై నమః భుజౌ, కంబుగ్రీవాయై నమః కంఠం, మాయాయై నమః ముఖం, శ్రియై నమః లలాటం, భాగీరథ్యైనమః శిరః, యమునాయై నమః సర్వాంగం పూజాయామి.

దశాఙ్గం గుగ్గులం ధూపం సుగన్ధం చ మనోహరమ్, గృహాణ సర్వదేవ్యై తే భాగీరథి నమోఽస్తు తే. ధూపమాఘ్రాపయామి. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, గృహాణ మంగళం దీపం త్రైలోక్యతిమిరాపహామ్. దీపం దర్శయామి. సర్వభక్ష్యైశ్చభోజ్యైశ్చ రసైః షడ్భిస్సమన్వితం, నైవేద్యం స్వాదుచానీతం ప్రీత్యర్థం దేవి గృహ్యతామ్. నైవేద్యం. పానీయం పావనం శ్రేష్ఠం గంగాదిసరిదుద్ధృతం, స్వీకురుష్వ మహాదేవియమునాయై నమోఽస్తు తే స్వాదూదకం. హస్తప్రక్షాళనమ్. పాదప్రక్షాళనమ్. పూగీఫలమితి తాంబూలమ్. అజ్ఞానధ్వాన్తవిధ్వంసి కర్మదక్షే సురేశ్వరి, నీరాజయామి దేవేశి యమునాయై నమోఽస్తుతే. వేదాహమితి నీరాజనమ్. కరిష్యామి వ్రతం దేవి యమునాయై నమోఽస్తుతే. ప్రార్థనా త్రాహి త్రాహి మహాదేవి సర్వపాపహరే శుభే, నమామిశిరసా దేవి శరణం త్వాం వ్రజామ్యహమ్. నమస్కారః. ఛత్రచామరాద్యుపచారేణ యస్వస్మృత్యేతి.

ఋషిపూజా.

ఋషే మంత్రకృతామిత్యస్య మంత్రస్య కశ్యప ఋషిః, కశ్యపో దేవతా, పంక్తిశ్ఛందః, కశ్యపావాహనే వినియోగః ఋషే మంత్రకృతాం స్తోమైః కశ్యపోద్వర్ధయం గిరః, స్తోమం నమస్య రాజానం యోజజ్ఞే వీరుధాంపతిః. ఇన్ద్రాదోపచిస్రవజటిలం భస్మదిగ్ధాంగం సాక్షసూత్రకమండలుమ్, వల్కలాజినకౌపీనంసాతపత్రంసదండకమ్. సకుశం

చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. ఇత్థమేవ ప్రతికల్పే ప్రత్యేకం ప్రత్యేకం ఋషిపూజావిధి రుక్తా తత్రాపి ప్రత్యేకస్యాపి వావాహ్య నాపూజాశ్చ తదనంతరం సమష్టిపూజాం కుర్యాత్.

కశ్యపాదిప్రత్యేకపూజా.

ఏవంగుణేత్యాది సంకల్పః. కశ్యపస్సర్వలోకాఢ్యస్సర్వశాస్త్రాగ్ర కోవిదః, ఆత్మయోగబలేనైవ సృష్టిస్థిత్యంతకారకః కశ్యపాయ నమః. ధ్యానమ్. అగ్నిహోత్రరతం శాంతం సదావ్రతపరాయణమ్, సదా ధర్మ నిరతం శాంత మర్చయే దత్రిమవ్యయమ్. అత్రయే నమః ధ్యానమ్. జటిలం తపసాశ్లిష్టం యజ్ఞసూత్రాక్షధారిణమ్, కమండలుధరం నిత్యం భరద్వాజం నతోఽస్మ్యహమ్. భరద్వాజాయ ధ్యానమ్. కృష్ణాజినధరం దేవం సదండపరిధానకమ్, దర్భపాణిం జటాజూటం విశ్వామిత్రం సనాతనమ్. విశ్వామిత్రాయ నమః ధ్యానమ్. యోగాభ్యాస స్సర్వభూతానా మన్నదానరత స్సదా, అహల్యాయాః పతిశ్శ్రీమాన్ గౌతమ స్సర్వపావనః. గౌతమాయ నమః. ధ్యానమ్. అక్షసూత్రధరం దేవ మ్మృషీణా మధిపం ప్రభుం, దర్భపాణిం జటాజూటం మహాతేజస్వినం భజే. జమదగ్నయే నమః ధ్యానమ్. శివధ్యానరతం శాంతం త్రిదశై రభిపూజితమ్, బ్రహ్మసూనుం మహాత్మానం వసిష్ఠం పూజయేత్సదా. వసిష్ఠాయ నమః ధ్యానమ్. జటిలం భస్మదిగ్ధాంగం సాక్షసూత్రకమండలుం, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదండకమ్. సకుశం చోత్తరీయంచ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్, ధ్యాయేన్మరీచితనయం జటావల్కలధారిణమ్. దండాక్షస్రగ్ధరం పత్నీసహితం మునిపుంగవమ్.

ఋషే మంత్రకృతామిత్యస్య కశ్యప ఋషిః కశ్యపో దేవతా, పఙ్క్తిశ్ఛందః, కశ్యపావాహనే వినియోగః. ఋషే మంత్రకృతాంస్తోమైః కశ్యపోద్వర్ధయన్ గిరః, సోమం నమస్య రాజానం యో జజ్ఞే వీరుధాం పతి. రింద్రాయేందో పరిస్రవ. ఓంభూః అదితిసహితకశ్యపమావాహయామి ఓం భువ ఇత్యాదికశ్యపాయ ఆసనమ్. మరీచి పుత్రాయ పాద్యమ్. సూర్యజనకాయ అర్ఘ్యమ్. ఇంద్రతాతాయనమః ఆచమనమ్, వామగురవే నమః మధుపర్కమ్, అదితిభర్త్రే నమః పంచామృతమ్. బ్రహ్మనేత్రే శుద్ధోదకమ్, దేవప్రియాయ వస్త్రద్వయమ్. సువర్చసే యజ్ఞోపవీతమ్ విశాలాక్షాయ ఆభరణాని, సర్వవిదే గంధమ్, మహాతే

అక్షతాన్. విమలాయ పుష్పాణి. కశ్యపాయ నమః, మరీచిపుత్రాయ నమః, రవిజనకాయ నమః, ఇంద్రతాతాయ నమః, వామనగురవే నమః, అదితిభర్త్రే నమః, దేవప్రియాయ నమః, సువర్చసే నమః, విశాలాక్షాయ నమః, పరవిదే నమః, సుహృతే నమః, విమలాయ నమః ఇతిపుష్పాణి. ధీమతే ధూపమ్ అకల్మషాయ దీపమ్. మనోరథాయ నైవేద్యమ్. జటినే తాంబూలమ్. దీప్తతేజసే నమః నీరాజనమ్. దండినే మంత్రపుష్పాణి.

అథఅత్రిపూజా — మరీచితనయం దేవం సాక్షసూత్రకమండలుం అనసూయాపతిం శాన్తమత్రిం నిష్కల్మషం మునిమ్. జటిలం భస్మదిగ్ధాంగం సాక్షసూత్రకమండలుం, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదండకమ్, సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. స్వర్భానోరిత్యస్య మంత్రస్య, మరీచిపుత్రోత్రిఋషిః, అత్రిర్దేవతా, త్రిష్టుప్ఛందః, అత్ర్యావాహనే వినియోగః. స్వర్భానోరధ యదింద్ర మాయా అవో దివా వర్తమానా అవహన్, గూళ్హం సూర్యం తమసాపవ్రతేన తురీయేణ బ్రహ్మణా విందదత్రిః. ఓం భూః అనసూయాసమేతమత్రిమావాహయామి. అత్రయే ఆసనమ్ ధీమతే పాద్యమ్. యోగీంద్రాయ అర్ఘ్యమ్. దత్తాత్రేయప్రియాయ ఆచమనమ్. చంద్రతాతాయ మధుపర్కమ్ అనసూయాపతయే శుద్ధోదకమ్. వల్కలధారిణే గంధాన్. త్రిమూర్తిజనకాయ అక్షతాన్. ఊర్ధ్వరేతసే పుష్పాణి. అత్రయే నమః, ధీమతే నమః, యోగీంద్రాయ నమః, దత్తాత్రేయపియాయ నమః, చంద్రతాతాయ నమః, అనసూయాపతయే నమః, దీప్తిమతే నమః, దండధరాయ నమః, జటిలాయ నమః, ద్యుతిమతే నమః, త్రిమూర్తిజనకాయ నమః, మరీచిపుత్రాయ నమః, ఇతి పుష్పాణి. సుగంధదేహాయ ధూపమ్, ద్యుతిమతే దీపమ్, నిత్యతృప్తాయ నైవేద్యమ్, విరాగిణే తాంబూలమ్, అగ్నిసమ్మతే నీరాజనమ్. బ్రాజిష్ణవే మంత్రపుష్పమ్, సంయమినే ప్రదక్షిణమ్, దమినే నమస్కారం, కల్మషఘ్నాయ పునరర్ఘ్యం, అత్రయే సర్వోపచారపూజా.

అథ భరద్వాజపూజా — భరద్వాజం మహాశాన్తం సుశీలాపతిమూర్జితమ్, అక్షస్రగ్దండహస్తంచ మునిమాంగిరసంభజే. జటిలం భస్మదిగ్ధాఙ్గం సాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదణ్డ

కన్యా సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. అవిందద దిత్యస్య మన్త్రస్య. సాజీకో భారద్వాజఋషిః త్రిష్టుప్ఛందః. భారద్వాజో దేవతా. భరద్వాజావాహనే వినియోగః. అవిందన్త్రి నిహితం యదాసీద్యజ్ఞస్య ధామ పరమం గుహాయాం ధాతుస్తపసా నాత్ర విత్తుశ్చ విశ్వోగ్యభరద్వాజో బృహద్దానకే అగ్నే. ఓంభూః సుశీలాసహితం భరద్వాజ మావాహయామి. భరద్వాజాయ ఆసనమ్. భ్రాజిష్ణవే పాద్యమ్ విరూపే అర్ఘ్యమ్. అకల్మషాయ ఆచమనమ్. వల్కలధారిణే మధుపర్కమ్ పవిత్రదేహాయ పంచామృతమ్ పరిశుద్ధాయ శుద్ధోదకస్నానమ్. జ్ఞానినే వస్త్రమ్. మునయే యజ్ఞోపవీతమ్. బ్రహ్మచారిణే ఆభరణమ్. త్రికాలజ్ఞానినే గంధమ్. మునయే అక్షతాన్. ప్రసిద్ధాయ పుష్పాణి. భరద్వాజాయ నమః, భ్రాజిష్ణవే నమః, విరూపే నమః, అకల్మషాయ నమః, వల్కలధారిణే నమః, పవిత్రదేహాయ నమః, పరిశుద్ధాయ నమః, జ్ఞానినే నమః, మునయే నమః, బ్రహ్మచారిణే నమః, త్రికాలజ్ఞాయ నమః. సుప్రసిద్ధాయ నమః. ఇతి పుష్పాణి. సునాసికాయ ధూపమ్. జ్ఞానినే దీపమ్. అవాప్తసకలకామాయ నైవేద్యమ్ సుమనస్కాయ తాంబూలమ్. సుతేజసే నీరాజనమ్. భ్రాజిష్ణవే మంత్రపుష్పమ్. జితక్రోధాయ ప్రదక్షిణమ్. ఆనందినే నమస్కారమ్. ముముక్షవే పునరర్ఘ్యం. భరద్వాజాయ సర్వోపచారాన్.

అథ విశ్వామిత్రపూజా—హిరణ్యగర్భసంభూతం జటామకుటధారిణమ్, కుముద్వతీపతిం శాన్తం విశ్వామిత్రమహం భజే. జటిలం భస్మదిగ్ధాంగం సాక్షసూత్రకమణ్డలుం, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదణ్డకమ్. సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. ఇమేభోజా ఇత్యస్య మంత్రస్య, ప్రగాథో విశ్వామిత్ర ఋషిః త్రిష్టుప్ ఛందః. గాధిపుత్రో విశ్వామిత్రో దేవతా. విశ్వామిత్రావాహనే వినియోగః. ఇమే భోజా అంగిరసో విరూపా దివస్పుత్రాసో అసురస్య వీరాః, విశ్వామిత్రాయ దదతో మఘాని సహస్రసావే ప్రతిరంత ఆయుః. ఓంభూః కుముద్వతీ సహితం విశ్వామిత్ర మావాహయామి. విశ్వామిత్రాయ ఆసనమ్. దగ్ధకల్మషాయ పాద్యమ్. శుద్ధబుద్ధయే అర్ఘ్యమ్. ఉగ్రతపసే ఆచమనమ్ అవ్యగ్రాయ మధుపర్కమ్ దండపాణయే పంచామృతమ్. కమండలు

ధరాయ శుద్ధోదకమ్. అజినాంబరాయ వస్త్రం తేజస్వినే యజ్ఞోప
వీతమ్. రమ్యాయ ఆభరణమ్ కుశికపౌత్రాయ గంధమ్. వరదాయ
అక్షతాన్. గాధితనూభవాయ పుష్పాణి. గాయత్రీప్రియాయ నమః,
వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞాయ నమః, అమాయినే నమః, బ్రహ్మర్షయే నమః,
ముముక్షవే నమః, వీరాయ నమః, దగ్ధకల్మషాయ నమః, అనేకతేజసే
నమః, బుద్ధిప్రదాయనమః, ఉగ్రతపసేనమః, అవ్యగ్రాయనమః, దండ
పాణయే నమః, కమండలుధరాయ నమః, అజినాంబరాయ నమః, తేజ
స్వినేనమః, రమ్యాయ నమః, కుశికపౌత్రాయ నమః, వరదాయనమః,
గాధితనూభవాయ నమః, ఇతిపుష్పాణి. కమండలుధరాయ ధూపమ్.
తేజసే దీపమ్. రమ్యాయ నైవేద్యమ్. కౌశికాయ తాంబూలమ్. వర
దాయ నీరాజనమ్, గాధితనయాయ మంత్రపుష్పమ్ రుద్రప్రియాయ
ప్రదక్షిణమ్. గాయత్రీజపనిరతాయ నమస్కారమ్. వేదశాస్త్రార్థతత్త్వ
జ్ఞాయ పునరర్ఘ్యమ్, విశ్వామిత్రాయ సర్వోపచారాన్.

గౌతమపూజా.—రహూగణాత్మజం శాన్తం త్రిపుణ్డ్రాంకితమస్తకం,
అక్షస్రక్కుణ్డలే దణ్డాన్ దధానం గౌతమం భజే. జటిలం భస్మదిగ్ధాఙ్గం
సాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదణ్డకమ్,
సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. అభిత్వా గౌతమ
ఇతి మన్త్రస్య గౌతమఋషిః, గాయత్రీ ఛందః, గౌతమో దేవతా,
గౌతమావాహనే వినియోగః. అభిత్వా గౌతమా గిరా జాతవేదో
విచర్షణే, ద్యుమ్నై రభిప్రణో నమః. ఓంభూః అహల్యాపతిం గౌతమ
మావాహయామి. గౌతమాయ ఆసనమ్. భస్మోద్ధూళితవిగ్రహాయ
పాద్యమ్. రుద్రాక్షమాలినే అర్ఘ్యమ్. రుద్రప్రియాయ ఆచమనమ్.
దేవపూజానిరతాయ మధుపర్కమ్. అహల్యాపతయే పంచామృతమ్.
ధ్వస్తపాపాయశుద్ధోదకస్నానమ్. కమండలుధరాయవస్త్రమ్. సువర్చసే
యజ్ఞోపవీతమ్. నిష్కల్మషాయ ఆభరణాని. నిరుపద్రవాయగంధాన్.
నిరహంకారాయ అక్షతాన్. నిర్మోహాయపుష్పాణి. గౌతమాయనమః,
భస్మోద్ధూళితవిగ్రహాయ నమః, రుద్రాక్షమాలినే నమః, శివలింగార్చ
కాయ నమః, అహల్యాపతయే నమః, ధ్వస్తపాపాయ నమః, సువర్చసే
నమః, నిష్కల్మషాయ నమః, నిరుపద్రవాయ నమః, నిరహంకారాయ

నమః, వల్కలాంబరాయ నమః, నిత్యతృప్తాయ నమః ఇతి పుష్పాణి. విమదాయ ధూపమ్. ద్యుతిమతే దీపమ్. నిత్యతృప్తాయ నైవేద్యమ్. అక్లేశాయ తాంబూలమ్. వరదాయ నీరాజనమ్. జటినే మంత్రపుష్పమ్. సంశయామినే ప్రదక్షిణమ్. ముముక్షవే నమస్కారమ్. గౌతమాయ పునరర్ఘ్యమ్. గౌతమాయ సర్వోపచారాన్.

జమదగ్నిపూజా.—దాన్తం జితారిషడ్వర్గం భృగుపుత్రం మహాద్యుతిమ్ దణ్డాక్షసూత్రపాణిం చ జమదగ్నిం నమామ్యహమ్. జటిలం భస్మదిగ్ధాఙ్గం సాక్షసూత్రకమణ్డలుం, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం సదణ్డకమ్ సకుశం చోత్తరీయంచ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. ప్రసూతో భక్షమిత్యస్య మన్త్రస్య, ప్రగాథో జమదగ్ని ఋషిః, జగతీ ఛందః, జమదగ్ని ర్దేవతా, జమదగ్న్యావాహనే వినియోగః, ప్రసూతో భక్షమకరం చరావపి స్తోమం చేమం ప్రథమస్సూరిరున్మృజే సుతే సోమే తేన యద్యాగమం వాం ప్రతివిశ్వామిత్రజమదగ్నీదమే ఓం భూః. రేణుకాపతిం జమదగ్నిమావాహయామి. జమదగ్నయే ఆసనమ్. నిర్మదాయ పాద్యమ్. పీతరాగాయ అర్ఘ్యమ్. కాన్తిమతే ఆచమనమ్. శాన్తాయ మధుపర్కమ్. దాన్తాయ పంచామృతమ్. శుచయే శుద్ధోదకమ్. రామప్రియాయ వస్త్రమ్. అకామాయ యజ్ఞోపవీతమ్. భక్తప్రియాయ ఆభరణమ్ దండినే గంధాన్. చండాయ అక్షతాన్. త్వగంబరాయ పుష్పాణి. కమండలుధరాయ నమః, సాక్షస్రజే నమః, దయాళవే నమః, దోషవర్జితాయ నమః, జ్ఞానినే నమః, విమలాయ నమః, కల్మషాయ నమః, ఇష్టప్రదాయ నమః, ఇష్టాయ నమః, పుష్టాయ నమః, తుష్టాయ నమః, జమదగ్నయే నమః. ఇతి పుష్పాణి దోషవర్జితాయ ధూపమ్. జ్ఞానినే దీపమ్. విమలాయ నైవేద్యమ్. కల్మషాపహాయ తాంబూలమ్. ఇష్టప్రదాయ నమః నీరాజనమ్. శిష్టాయ మంత్రపుష్పమ్. శ్రేష్ఠాయ ప్రదక్షిణమ్. పుష్టాయ నమస్కారమ్. విశిష్టాయ పునరర్ఘ్యమ్. జమదగ్నయే సర్వోపచారపూజామ్.

అథ వశిష్ఠపూజా—తపోనిధిం దయాసిన్ధుం బ్రహ్మణ్యం బ్రహ్మసమ్భవమ్, స్రగ్దండపాణిం వరదం వసిష్ఠం ప్రణమామ్యహమ్. జటిలం భస్మదిగ్ధాఙ్గం సాక్షసూత్రకమణ్డలుమ్, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రం

సదణ్డకమ్. సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. స్విత్యం చోమా ఇత్యస్య మంత్రస్య, మైత్రావరుణో వసిష్ఠఋషిః, త్రిష్టుప్ ఛందః, వసిష్ఠో దేవతా. వసిష్ఠావాహనే వినియోగః. స్విత్యంచో మాదక్షిణతః కపర్దాధియుం జన్వాసో అభిహిప్రమంథుః. ఉత్తిష్ఠ న్వోచే పరిబర్హిషో నౄన్నమే దూరాదవితవే వసిష్ఠః. ఓం భూః, అరుంధతీపతిం వసిష్ఠమావాహయామీత్యాది. వసిష్ఠాయ ఆసనమ్. వశిష్ఠాయ పాద్యమ్. గరిష్ఠాయ ఆచమనమ్ అరుంధతీపతయే మధుపర్కమ్. దీప్తిమతే పంచామృతమ్. త్రికాలజ్ఞాయ శుద్ధోదకమ్. యోగినే వస్త్రమ్. రామప్రియాయ యజ్ఞోపవీతమ్. శరణాగతవత్సలాయ ఆభరణమ్. మనోరథఫలప్రదాయ గంధమ్. భక్తాభీష్టఫలప్రదాయాక్షతాన్. వసిష్ఠాయ పుష్పాణి. వరిష్ఠాయ నమః, ధర్మిష్ఠాయ, అరుంధతీపతయే, దీప్తిమతే, త్రికాలజ్ఞాయ, యోగినే, రామప్రియాయ, శరణాగతవత్సలాయ, మనోరథఫలప్రదాయ, భక్తాభీష్టఫలప్రదాయ, ఇతిపుష్పాణి. నిష్కల్మషాయ ధూపమ్. మైత్రావరుణాయ దీపమ్. బ్రహ్మచారిణే నైవేద్యమ్. విరాగిణే తాంబూలమ్. జ్ఞానినే నీరాజనమ్. జటినే పునరర్ఘ్యమ్. వేదవిదే మంత్రపుష్పమ్. దాన్తాయ ప్రదక్షిణమ్. శాన్తాయ నమస్కారమ్. బ్రహ్మిష్ఠాయ పునరర్ఘ్యమ్. వసిష్ఠాయసర్వోపచారపూజా.

అథ అగస్త్యపూజా.—లోపాముద్రాపతిం దేవమగస్త్యమృషిసత్తమం, దక్షిణాశాపతిం రామతారకప్రియమూర్జితమ్. జటిలం భస్మదిగ్ధాఙ్గంసాక్షసూత్రకమండలుం, వల్కలాజినకౌపీనం సాతపత్రంసదండకమ్. సకుశం చోత్తరీయం చ సపత్నీకం ప్రపూజయేత్. అగస్త్యఖనమాన ఇతి మంత్రస్య, అగస్త్యఋషిః, త్రిష్టుప్ఛందః, అగస్త్యో దేవతా, అగస్త్యావాహనే వినియోగః. అగస్త్యఖనమానః ఖనిత్రైః ప్రజామపత్యం తం బలమిచ్ఛమానాః. ఉభావర్ణావృషిరుగ్రః పుపోష సత్యాదేవేష్వాశిషోజగామ. ఓం భూః లోపాముద్రాసమేతమగస్త్యమావాహయామి. లోపాముద్రాపతయే ఆసనమ్. ఆత్మవతే అర్ఘ్యమ్. ఇచ్ఛాసృష్టాయ పాద్యమ్. ఈషణత్రయవర్జితాయ ఆచమనమ్. ఉత్తమాయ మధుపర్కమ్. ఊర్జితతపసే పంచామృతమ్. ఋగ్యజుస్సామపారగాయ శుద్ధోదకమ్. ఋణమోచనాయ వస్త్రమ్. లుప్తపాపాయ యజ్ఞోపవీతమ్.

లూనలంపటాయ గంధమ్. ఏధసే అక్షతాన్. ఐశ్వర్యప్రదాయ పుష్పాణి. ఓంకారప్రియాయ ఆభరణాని. ఉదారాయ మాలికా. అగస్త్యాయ, లోకపూజితాయ, లోపాముద్రాపతయే కుంభసంభవాయ, సముద్రపాయినే,సాక్షిణే,సనాతనాయ, రామప్రియాయ,రంజితతపసే, తారకాయ, తరాయ, తాపసప్రియాయ, వింధ్యగురవే, వీతరాగాయ, విష్ణురతాయ నమః, విశ్వాత్మనే ఇతి పుష్పాణి. గంధజ్ఞానాయధూపమ్. జ్యోతిష్మతే దీపమ్. సారగ్రాహిణే నైవేద్యమ్. శుచయే తాంబూలమ్. ప్రకాశరూపాయ నీరాజనమ్. ధనదాయ దక్షిణామ్. సువర్చసే మంత్రపుష్పమ్. సురేంద్రవందితాయ ప్రదక్షిణమ్. ఋషివర్యాయ నమస్కారమ్. ప్రసన్నాయ పునరర్ఘ్యం. శ్రీ అగస్త్యాయ సర్వోపచారపూజాః సమర్పయామి.

అథ అరుంధతీపూజా— ఓం అరుంధత్యై నమః ధ్యానమ్. వసిష్ఠపత్న్యై నమః ఆవాహనమ్. సత్యై నమః ఆసనమ్. పతివ్రతాయై నమః పాద్యమ్. సౌమంగల్యపేతివే నమః అర్ఘ్యమ్ తపస్విన్యై నమః ఆచమనమ్. మునిధర్మప్రవర్తిన్యై నమః మధుపర్కమ్. నిత్యసిద్ధలాయై నమః స్నానమ్. మానిన్యై నమః వస్త్రమ్. గోప్త్ర్యై నమః కంచుకిమ్. ధర్మరతాయై నమః గంధమ్. అక్షతవ్రతాయై అక్షతాన్ సుమంగల్యై హారిద్రాచూర్ణమ్. వసిష్ఠప్రియాయై కుంకుమమ్. సుగుణోజ్జ్వలాయై ఆభరణమ్. పావన్యై పుష్పమ్ హృపర్గంధప్రియాయై ధూపమ్. జ్యోతిర్మయ్యై దీపమ్. ధర్మబ్రహ్మానందపత్న్యై నైవేద్యమ్. సర్వభూతానురాగిణ్యై తాంబూలమ్. క్రతుదక్షిణాయై దక్షిణామ్. ఋషిపత్నీసమాశ్రితాయై నీరాజనమ్. మంత్రజ్ఞాయై మంత్రపుష్పమ్. శింశుమారగతయే ప్రదక్షిణమ్. సర్వలోకనమస్కృతాయై నమస్కారం. వసిష్ఠకుటుంబిన్యై నమః పునరర్ఘ్యం స్మృతిమాత్రేణభక్తానాం సర్వపాపాపనోదని,సూక్ష్మాత్సూక్ష్మతరే మాతర్ధర్మిణి పుణ్యదాయిని పతివ్రతగ్రగణ్యా త్వం సౌమంగల్యసుఖప్రదే, అరుంధతి మహాదేవి బ్రహ్మశక్తిచిరంతని. జయ త్వం సత్యకల్యాణి వసిష్ఠైకకుటుంబిని, పావనత్వంచ సౌభాగ్యం సుఖం శాశ్వతమేవ చ. మమ దేహి జగద్వంద్యే వ్రతసంపూర్ణతాం కురు. ఇతి సంప్రార్థ్య.

అథ సప్తమహర్షీన్ అరుంధతీ మగస్త్యమృషిపత్నీశ్చ సమస్తాన్ యథావిభవ మర్చయేత్.

సప్తమహర్షిపూజా.—మరీచి బ్రహ్మణ్యదేవస్య బ్రాహ్మణాం తేజ ఉత్తమం. సూర్యకోటిప్రతీకాశ ప్వషిరూపం విచింతయేత్. ధ్యానం. ఆగచ్ఛన్తు మహాభాగాశ్చ తుర్వేదపరాయణాః. తావద్రక్ష మిదం కుర్వేత్వదయా భవతాం సహామ్. ఆవాహయామి. ఋగ్యజుస్సామవేదానాం స్వరూపేభ్యో నమోనమః, పురాణపురుషేభ్యో హి దేవర్షిభ్యో నమోనమః. ఆసనమ్. గంధపుష్పాక్షతైర్యుక్తం పాద్యం గృహ్ణంతు వైద్విజాః, ప్రసాదం కురుత ప్రీతాస్సప్తర్షయస్సదా మమ. పాద్యమ్. నభస్యే శుక్లపంచమ్యా మర్చితా ఋషిసత్తమాః, దహంతు పాపం మే సర్వం గృహ్ణంత్వర్ఘ్యం నమోనమః. అర్ఘ్యమ్. లోకానాం తుష్టికర్తారో యూయం సర్వే తపోధనాః, నమో వో ధర్మవిజ్ఞేభ్యో మహర్షిభ్యో నమోనమః. ఆచమనీయమ్. పయో దధి ఘృతం చైవ శర్కరామధుసంయుతం, పంచామృతేనస్నపనం కరోమిఋషిసత్తమాః. పఞ్చామృతస్నానమ్. మందాకిన్యాస్సమానీతం యమునాగౌతమీజలం, కృష్ణా మరుద్వృధానర్మదాభ్యః స్నానార్థమాహృతమ్. స్నానమ్. సర్వే నిత్యం తపోనిష్ఠా బ్రహ్మజ్ఞా స్సత్యవాదినః, వస్త్రాణి ప్రతిగృహ్ణన్తు ముక్తిదా స్సన్తు మే సదా. వస్త్రమ్. నానామంత్రై స్సముద్భూతం త్రివృతం బ్రహ్మసూత్రకం ప్రత్యేకం చ ప్రయచ్ఛామి ఋషయః ప్రతిగృహ్యతామ్. ఉపవీతాని. కుంకుమాగరుకర్పూరసుగంధైర్మిశ్రితం శుభం, గంధాఢ్యం చందనం దివ్యం గృహ్ణన్తు ఋషిసత్తమాః. గన్ధం. శుభ్రాక్షతాశ్చ సంపూర్ణాః ప్రక్షాల్య చ నియోజితాః. శోభార్థై వో మయాదత్తాః గృహ్యంతాం మునిసత్తమాః అక్షతాన్, మాలతీచంపకా మల్లీమాలత్యాదీని వై ద్విజాః, సమర్పయామి పుష్పాణి పూజార్థం వః పదాంబుజే. పుష్పాణి.

అథ ఋష్యష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం బ్రహ్మర్షిభ్యో నమః
మహాత్మభ్యో నమః
సిద్ధేభ్యో నమః
వేదవిద్భ్యః
మాన్యేభ్యో
కర్మరతేభ్యో
తపస్విభ్యో
బ్రహ్మచర్యరతేభ్యో
యోగిభ్యో

అగ్నిహోత్రపరాయణేభ్యో నమః
సత్యవ్రతేభ్యో
ధర్మాత్మభ్యో
నియతాశిభ్యో
బ్రాహ్మణేభ్యో
బ్రహ్మవిద్భ్యః
బ్రహ్మదండధరేభ్యో
బ్రహ్మశిక్షావిద్భ్యః
గాయత్రీసిద్ధేభ్యో
సావిత్రీసిద్ధేభ్యో
సరస్వతీసిద్ధేభ్యో
యజమానేభ్యో
యాజకేభ్యో
ఋత్విగ్భ్యః
అధ్వర్యుభ్యో
యజ్వభ్యో
యజ్ఞదీక్షితేభ్యో
పూతేభ్యో
పురాతనేభ్యో
సృష్టికర్తృభ్యో
స్థితికర్తృభ్యో
లయకర్తృభ్యో
జపకర్తృభ్యో
హోతృభ్యో
ప్రస్తోతృభ్యో
ప్రతిహర్తృభ్యో
ఉద్గాతృభ్యో
ధర్మప్రవర్తకేభ్యో

ఆచారప్రవర్తకేభ్యో
సంప్రదాయప్రవర్తకేభ్యో
అనుశాసితృభ్యో
వేదవేదాంగపారగేభ్యో
వేదాచారప్రచారకేభ్యో
లోకశిక్షకేభ్యో
శాపానుగ్రహసమర్థేభ్యో
సత్యాసక్తేభ్యో
స్వాధీనచిత్తేభ్యో
స్వరూపసుఖిభ్యో
ప్రవృత్తిధర్మపాలకేభ్యో
నివృత్తిధర్మదర్శకేభ్యో
భగవత్ప్రసాదిభ్యో
దేవగురుభ్యో
లోకగురుభ్యో
సర్వవంద్యేభ్యో
సర్వపూజ్యేభ్యో
గృహిభ్యో
సూత్రకృద్భ్యః
భాష్యకృద్భ్యః
మహిమసిద్ధేభ్యో
జ్ఞానసిద్ధేభ్యో
నిర్దుష్టేభ్యో
శమదనేభ్యో
తపోధనేభ్యో
శాపశక్తేభ్యో
మంత్రమూర్తిభ్యో
అష్టాంగయోగిభ్యో
అణిమాదిసిద్ధేభ్యో

జీవన్ముక్తేభ్యో
శివపూజారతేభ్యో
ప్రవణేభ్యో
మునిముఖ్యేభ్యో
జితేంద్రియేభ్యో
శాంతేభ్యో
దాంతేభ్యో
తితిక్షుభ్యో
ఉపరతేభ్యో
శ్రద్ధాళుభ్యో
విష్ణుభక్తేభ్యో
వివేకిభ్యో
విరక్తేభ్యో
బ్రహ్మిష్ఠేభ్యో
బ్రహ్మనిష్ఠేభ్యో
భగవద్భ్యః
భస్మధారిభ్యో
రుద్రాక్షధారిభ్యో
స్నా[illegible]భ్యో
తీర్థగేభ్యో
శుద్ధేభ్యో
ఆస్తికేభ్యో
విప్రేభ్యో
ద్విజేభ్యో
బ్రాహ్మణేభ్యో
ఉపవీతిభ్యో
మేధావిభ్యో
పవిత్రపాణిభ్యో
సంస్కృతేభ్యో

సత్కృతేభ్యో	జటిలేభ్యో	స్మృతికర్తృభ్యో
సుకృతిభ్యో	కమండలుధారిభ్యో	శ్రీకశ్యపాదిసర్వమహ
సుముఖేభ్యో	సపత్నీకేభ్యో	ర్షిభ్యో
వల్కలాజినధారిభ్యో	సాంగేభ్యో	అరుంధత్యాదిసర్వర్షి
బృసీవిష్టేభ్యో	వేదవేద్యేభ్యో	పత్నీభ్యో నమః

నానావిధ పరిమళపత్ర పుష్పాణి పూజయామి.

వనస్పతిరసోద్భూతో గంధాఢ్యస్సుమనోహరః, ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. ధూపమ్. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తమితి దీపమ్. నానాపక్వాన్నసంయుక్తం రసైష్షడ్భిస్సమన్వితం, గృహ్ణంతు ఋషయస్సర్వే నైవేద్యం వసుదాయకాః. నైవేద్యమ్. మధ్యేపానీయమ్. ఉత్తరాపోశనమ్. కరోద్వర్తనమ్. కరే చందనమ్. నమో వేదవిదాం శ్రేష్ఠా ఋషయస్సూర్యసన్నిభాః, గృహ్ణంత్విదం ఫలం తుష్టా మయా దత్తం హి భక్తితః. ఫలమ్. పూగీఫలమితి తాంబూలమ్. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణామ్ మంత్రబ్రాహ్మణాది వేదపారాయణేన మంత్రపుష్పాంజలిమ్. యానికాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాసమాని చ, తానితాని వినశ్యంతి ప్రదక్షిణపదేపదే. ప్రదక్షిణాని. నమో మహర్షిబృందేభ్యో దేవర్షిభ్యో నమోనమః, సర్వపాపహరేభ్యోఽస్తు వేదవిద్భ్యో నమోనమః నమస్కారమ్. ఏతే సప్తర్షయస్సర్వే భక్త్యాసంపూజితా మయా, సర్వే పాపం వ్యపోహన్తు జ్ఞానతోఽజ్ఞానతః కృతమ్. ఇతి ప్రార్థనా. అథ వాయనదానమ్. కృతాయాః పూజాయాస్సాఙ్గతాసిద్ధ్యర్థం బ్రాహ్మణాయ ప్రత్యేకం వాయనప్రదానం కరిష్యే. తథా చ బ్రాహ్మణం సంపూజ్య. వాయనం ఫలసంయుక్తం సఘృతం దక్షిణాన్వితమ్, ద్విజవర్యాయ దాస్యామి వ్రతసంపూర్తిహేతవే. భవన్తః ప్రతిగృహ్ణన్తు తేజోరూపాస్తపోధనాః, ఉభయోస్తారకాస్సన్తు వాయనస్య ప్రదానతః. వాయనమ్. న్యూనాతిరిక్తకర్మాణి మయా యాని కృతాని చ, క్షమధ్వం తాని సర్వాణి యూయం సర్వే తపోధనాః. ఇత్యుపచారాన్. ఏవంసంపూజ్య విధివద్భక్తియుక్తేన చేతసా, శ్రోతవ్యమగ్రతస్తేషాం శుభం పూర్వకథానకమ్. ఇతి ఋషిపూజావిధిః. ఏవం ప్రతియామం పూజాంకృత్వా వాయనాని దత్త్వా కథాం శ్రుత్వా తతః

పరేద్యుః నిత్యకర్మ సమాప్య స్వగృహ్యోక్తవిధినాగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య ఋషి
పఞ్చమీవ్రతోద్యాపనహోమం కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య. సప్తర్ష్యుక్త
మంత్రేణ పరమాన్నద్రవ్యేణ సమిదాజ్యైః అష్టోత్తరశతసంఖ్యయా అష్టా
వింశత్యా వా జుహుయాత్. అనన్తరం సహస్రేణేన వా, దేవా
పతస్య ఇతి మన్త్రేణ వా. సప్తతే అగ్నే ఇతి వా ఏతేషాం మధ్యే
ఏకేన మన్త్రేణ అష్టావింశతివారం జుహుయాత్. పూర్ణాహుతిం హుత్వా
హుత్వా హోమశేషం సమాపయేత్ తతః పునస్సంకల్ప్య కలశం పున
స్సంపూజ్య వ్రతసాఙ్గతాసిద్ధ్యర్థం ప్రధానకలశవస్త్రప్రతిమాదిద్రవ్యాణి
తత్తదృత్విజే దానమన్త్రేణ దత్వా ఆచార్యం దమ్పతిపూజయా
సత్కృత్య, తదనన్తరం నానాగోత్రేభ్యః విబుధవరేభ్యః శోభితాగ్ర్యా
వస్త్రాభరణ ఛత్రచామరశయ్యావ్యజనపాత్రగ్రామ దధ్యన్న దీపపాదుకా
ఆజ్యకన్యాదానాదిమహాదానాని స్వశక్త్యా విస్తరతః కృత్వా, భూరి
దక్షిణాం దత్వా, బ్రాహ్మణసువాసినీభ్యః వాయనదానాని చ దత్వా
బ్రాహ్మణాన్ పూజయిత్వా తాంబూలానన్తరం ఆశిషః ప్రాప్య. తై
రనుజ్ఞాతః పుత్రమిత్రకళత్రాద్యైస్స్వయం భుఞ్జీత. ఇతి బ్రహ్మాండపురా
ణోక్త ఋషిపంచమీవ్రతోద్యాపనవిధి స్సంపూర్ణా.

ఋషిపఞ్చమీ వ్రతకథా.

హేమాద్రౌ బ్రహ్మాండే—శ్రుతాని దేవదేవేశ వ్రతాని సుబ
హూని చ, సాంప్రతం మే సమాచక్ష్వ వ్రతం పాపప్రణాశనమ్.
బ్రహ్మోవాచ శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి వ్రతానాముత్తమం వ్రతం,
ఋషిపంచమీతి విఖ్యాతం సర్వపాపహరం పరమ్. యేన చీర్ణేన నారీ(స్త్రీ)
నరకం నైవ పశ్యతి, అత్రైవోదాహరంతీమ మితిహాసం పురాతనమ్.
వైదర్భే చ ద్విజవర ఉదంకో నామ నామతః, తస్య భార్యా సుశీలేతి
పతివ్రతాపరాయణా. తస్యా అపత్యయుగళం పుత్రో హి సువిభీషణః,
అధీతవాన్ సుతస్తస్య వేదాన్ సాంగపదక్రమాన్. సమానేన కులీ
నేన సుతాచాపి వివాహితా, నవోఢాత్వేఽపి సా దైవాత్ వైధవ్యం
ప్రాపసత్తమా. సతీత్వం పాలయన్తీ సా ఆస్తే నిజపితుర్గృహే, తస్యా
దుఃఖేన సంతప్తః సుతం సంస్థాప్య వేశ్మని గంగాతీరే వనం ప్రాప్తః
కదాచిత్తు తయా సహ, స తత్రాధ్యాపయామాస శిష్యాన్ వేదం

ద్విజోత్తమః సుతాచ కురుతే తస్య పితుః శుశ్రూషణం పరం, పితుశ్శుశ్రూషణం కృత్వా పరిశ్రాన్తా కదాచన. నిశీథే కిల సుప్తాయాం క్రిమిరాశిరజాయత, శిష్యాస్తథావిధాం దృష్ట్వా వివస్త్రాం ప్రస్తరే స్థితామ్. గత్వానివేదయామాసుస్తన్మాతుఃకరుణాంగతాః, నజానీమో వయం కించిద్దేవి సాధ్వితథావిధాం క్రిమిరాశిమయీజాతామాత స్సంప్రతిదృశ్యతే, వజ్రపాతసమంశ్రుత్వా యచ్ఛిష్యైస్సముదాహృతం. సా భ్రాంతమానసా శీఘ్రం తత్సమీప ముపాగమత్ , సుతాం తథావిధాం దృష్ట్వా విలలాప సుదుఃఖితా. ఉరశ్చ తాడయామాస సుతరాంమోహమాప చ, క్షణేనప్రాప్యచైతన్యముత్థాప్య పరిమృజ్య చ.సమాలింగ్యచ బాహుభ్యాం నిన్యే తత్పితు రన్తికమ్, స్వామిన్ కథయ మే సాధ్వీ కేన దుష్కృతకర్మణా. నిశీథే చ ప్రసుప్తేయం జాయన్తే క్రిమిసఙ్కులా, ఏవం శ్రుత్వా తతో వాక్యమృషి ర్ధ్యానపరాయణః. జ్ఞాత్వా నివేదయామాస తస్యాఃప్రాగ్జన్మచేష్టితమ్.ఋషిరువాచ.ప్రాగియంసప్తమేఽతీతే జన్మని బ్రాహ్మణీ హ్యభూత్ , రజస్వలా చ సంజాతా భాండాదీనస్పృశత్తదా.అస్యాస్తు పాప్మనా తేన జాయతే క్రిమివద్వపుః,రజస్వలాయాః పాపేన యుక్తాభవతి సానఘే. ప్రథమేఽహనిచండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతిని, తృతీయే రజకీ ప్రోక్తాచతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి. తదా తయా సఖీసంఘాద్వ్రతందృష్ట్వావమానితం, దృష్టప్రభావేనజాతాబాలా ద్విజకులేఽమలే. అవమానాద్వ్రతస్యాస్య క్రిమిరాశిరివాధునా, ఏతత్తే కథితంసర్వం కారణం దుష్కృతస్యచ.సుశీలోవాచ.దర్శనాదపి జంతోః స్యాద్విప్రాణాం నిర్మలే కులే, జన్మయుష్మద్విధానాం హి జాయతే బ్రహ్మతేజసాం. అవజ్ఞయా ప్రజాయంతే నిశీథే క్రిమిరాశయః, మహాశ్చర్యం కథం నాథ తద్వ్రతం కథయస్వ మే. ఉదంకః. సుశీలే శృణు తత్సమ్యక్ వ్రతానా ముత్తమం వ్రతం, యేన చీర్ణేన సహసా పాపాదస్మాత్ప్రముచ్యతే. దుఃఖత్రయాచ్చ ముచ్యేత నారీ సౌభాగ్యమాప్నుయాత్ ,కల్యాణాని వివర్ధంతే సంపదశ్చ నిరాపదః. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. శ్రుతాని దేవదేవేశ వ్రతాని సుబహూని చ, సాంప్రతం త్వన్యదాచక్ష్వ వ్రతం పాపప్రణాశనం, శ్రీకృష్ణః. అథాన్యదపి రాజేన్ద్ర పంచమ్యా మృషిపూజనమ్, కథయిష్యామి యత్కృత్వా నారీ పాపాత్ప్ర

ముచ్యతే. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. కీదృశీ పంచమీ కృష్ణ కథం తదృషి
పూజనమ్, పాతకాన్ముచ్యతే కస్మాన్నారీ యదుకులోద్భవ. పాపానిచ
బహూన్యత్ర విద్యన్తే కిల కేశవ, కథం సా ఋషిపఞ్చమ్యాం నారీ
తస్మాత్ప్రముచ్యతే. కృష్ణః. అజ్ఞానాత్ జ్ఞానతో వాపి యా స్త్రీ జాతా
రజస్వలా, దృష్ట్వా స్పృశతి భాణ్డాని గృహకర్మణి సంస్థితా. ప్రాప్నోతి
సా మహాపాపం సర్వా నార్యో రజస్వలాః, శృణు తత్కారణం యస్మా
ద్వర్జనీయా రజస్వలాః. ప్రోత్సార్యా గృహాత్ దూరం చాతుర్వర్ణ్యేన
భారత, బ్రహ్మహత్యాం పురా శక్రో వృత్రం హత్వా హ్యవాప చ.
తయా వై రాజశార్దూల పీడితో వృత్రసూదనః, బ్రహ్మాణం సముపా
గచ్ఛ దాత్మనశ్శుద్ధి కారణాత్. శుద్ధిం శక్రస్య రాజేన్ద్ర ప్రహృష్టే
నాన్తరాత్మనా, విభజ్య బ్రహ్మహత్యాంతు చకార స చతుర్ముఖః. ప్రాక్షి
పద్రాజశార్దూల చతుస్థానేషు వై తదా, వహ్నేః ప్రథమజ్వాలాసు
నదీనాం ప్రథమోదకే. గిరివృక్షాదిభూమౌ చ నారీరజసి పార్థివ, తతో
రజస్వలా నారీ ప్రోత్సార్యా చ ప్రయత్నతః. బ్రహ్మణా శ్శాసనాత్పార్థ
చాతుర్వర్ణ్యే చ సర్వదా, ప్రథమేఽహని చణ్డాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మ
ఘాతుకీ. తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా చతుర్థేఽహని శుద్ధ్యతి, అజ్ఞానాత్
జ్ఞానతో వాపి జాతం సంపర్కపాతకమ్. తత్పాపసంక్షయార్థే వై
కార్యేయమృషిపంచమీ, సర్వపాపప్రశమనీ సర్వోపద్రవనాశినీ. బ్రహ్మ
క్షత్రియవిట్ శూద్రస్త్రీభిః కార్యా విశేషతః. కృష్ణః. అత్రార్థే
యత్పురావృత్తం ప్రవక్ష్యామి తదాత్మకం, పురా కృతయుగే రాజా
విదర్భాణాం బభూవ హ. శ్యేనజిన్నామ రాజర్షి శ్చాతుర్వర్ణ్యాను
పాలకః, తస్య దేశేఽవసద్విప్రో వేదవేదాఙ్గపారగః. సుమిత్రో నామ
రాజేంద్రసర్వభూతహితే రతః, కృషివృత్త్యాసదా యుక్తః కుటుంబపరి
పాలకః. తస్యభార్యా సుసాధ్వీ చ పతిశుశ్రూషణే రతా, జయశ్రీర్నామ
విఖ్యాతా బహుభృత్యసుహృజ్జనా. అతిచింతాన్వితా సాచ ప్రావృట్
కాలే సుమధ్యమా, క్షేత్రాదిషు రతా సాధ్వీ వ్యాకులీకృతమానసా.
ఏకదా సాత్మనః ప్రాప్త మృతుకాలం వ్యలోకయత, రజస్వలాసి సా
రాజన్ గృహకర్మ చకార హ. భాండాదీన్యస్పృశద్రాజన్ ప్రాప్తర్తు
రపి భామినీ, కాలేన బహునా సాధ్వీ పంచత్వమగమత్తదా. తస్యా

భర్తాపి విప్రోఽసౌ కాలధర్మముపేయివాన్, ఏవం తౌ దంపతీ రాజన్ స్వకర్మవశగౌ తథా. భార్యా తస్య జయశ్రీస్సా ఋతుసంపర్కదోషతః. శునీయోనిసముత్పన్నా శునీ చాభూన్నరేశ్వర. తస్యాస్సంపర్కదోషేణ బలీవర్దో బభూవ సః, ఏవం తౌ దంపతీ రాజన్ స్వకర్మవశగౌ తదా ఋతుసంపర్కదోషేణ తిర్యగ్యోనిముపాగతౌ, స్వధర్మాచరణాజ్జాతౌ వుభౌ జాతిస్మృతౌ తథా సుతస్యైవ గృహే రాజన్ స్మరంతౌ పూర్వపాతకమ్, సుమిత్రస్య చ పుత్రోఽభూద్గురుశుశ్రూషణే రతః. సుమతిర్నామ ధర్మజ్ఞో దేవతాతిథిపూజకః, అథ క్షయాహే సంప్రాప్తే పితుస్తు సుమతిస్తదా. భార్యాం చంద్రమతీం ప్రాహ పైతృకశ్రద్ధయాన్వితః, అద్య సాంవత్సరదినం పితుర్మే చారుహాసిని. పూజనీయా ద్విజా భీరు పాకశుద్ధిర్విధీయతామ్, తయా కృతా పాకశుద్ధిః సుమతేశ్శాసనాద్గృహే. ముక్తం పాయసభాండే వై సర్పేణ గరళం తతః, దృష్ట్వా బ్రహ్మవధాద్భీతా శునీ భాండానిసాఽస్పృశత్. ద్విజభార్యా చ తాం దృష్ట్వా ఉల్ముకేన జఘాన హ, భాండాదీని చ ప్రక్షాళ్య త్యక్త్వా పాకం సుమధ్యమా పునః పాకం చ కృత్వా తు శ్రాద్ధం కృత్వా విధానతః, తతో భుక్తేషు విప్రేషు నోచ్ఛిష్టం చ దదౌ బహిః. భూమౌ క్షిప్తం తయా శున్యా ఉపవాసస్తతోఽభవత్, తతో రాత్ర్యాం ప్రవృత్తాయాం సా శునీ క్షుధితా భృశమ్. బలీవర్దముపాగత్య భర్తారమిదమబ్రవీత్, బుభుక్షితా గృహే భర్తర్న దత్తం భోజనాదికమ్. గ్రాసాదికం చ సంప్రాప్తం క్షుధా మాం బాధతే భృశం, అన్యస్మిన్ దివసే పుత్రో మమ లేహ్యం దదాత్యసౌ. అద్య మహ్యం కిమప్యేష ఉచ్ఛిష్టమపి నో దదౌ, పాయసాన్నే పపాతాద్య గరళం సర్పసంభవమ్. మయా విచిన్త్య మనసా మరిష్యన్తి ద్విజోత్తమాః, సంస్పృష్టం పాయసం గత్వా తత్రాహం తాడితా భృశమ్. దుఃఖితం తేన మే గాత్రం కటిర్భగ్నా కరోమి కిమ్, పతిః ప్రాహ సచానడ్వాన్ భద్రే తే పాపజం ఫలమ్. కింకరోమి హ్యశక్తోఽహం భారవాహోఽద్యసుస్థితః, అద్యాహమాత్మజక్షేత్రే వాహితస్సకలం దినమ్. మారితశ్చాత్మజేనాహం ముఖం బద్ధ్వా బుభుక్షితః, వృథా శ్రాద్ధం కృతం తేన జాతాద్య మమ కష్టతా. కృష్ణ ఉవాచ. తయోస్సంవదతోరేవం మాతాపిత్రోశ్చ భారత, శ్రుత్వా పుత్రస్తదా వాక్యం యదుక్తం చ తదోభయోః. తతో

రజస్యాం తత్కాలం దదౌ తస్యైవ పూజనము, పితరౌ తే విదిత్వా తు దత్తవా న్నుమతిస్తద. తతో౽సౌ సుగుణోపేత పుత్రో జ్ఞాత్వా౽వస్థాం తదా తయోః, మాతా పిత్రోస్తు రాజేన్ద్ర దుఃఖార్తః ప్రస్థితో వనమ్. జ్ఞాతుమిచ్ఛామి కష్టం వై మాతాపిత్రోశ్చ భారత, తత్ర గత్వా జ్ఞానవృద్ధాన్ నృషీన్ సప్త వనాశ్రితాన్ ప్రణిపత్య బ్రవీద్వాక్యం హితం చైవ తదా తయోః సుమతిః. కిం ధ్యాయథ్వం విప్రవర్యాః ప్రశ్నమేకం సమాహితాః, కేన కర్మవిపాకేన పితరౌ మే తపోధనాః. ఇమామవస్థాం సంప్రాప్తౌ ముచ్యేతే పాతకాత్కథమ్. శ్రీకృష్ణః. తథాకర్ణ్య వచస్తస్య సుమతేస్తు ఋతస్య చ, ఋషిస్సర్వ తపో నామ సర్వజ్ఞః కరుణాన్వితః సుమతిం ప్రత్యువాచేదం తత్పిత్రోర్ముక్తయే తదా, ఋషయ ఊచుః. తవ మాతా పురా విప్రవర్యగృహం బాలభావతః, ఋతుం ప్రాప్తం విదిత్వా తు సంపర్కమకరోద్ద్విజ. తేన కర్మవిపాకేన శునీయోనిముపాగతా, పితాపిస్పర్శదోషేణ బలీవర్దో బభూవ హ. ఏతయోర్ముక్తికామార్థం కురుత్వమృషిపఞ్చమీమ్, భార్యయా స్సహ విప్రేన్ద్రఋషీన్ సమ్యక్పూజ్య యత్నతః. ఆచరన్వ్రతం తత్ర సప్తవర్షం ద్విజోత్తమ, అంతే చోద్యాపనం కుర్యా ద్విత్తశాఠ్యవివర్జితః. శాకాహారస్తు కర్తవ్యో నివారైశ్శ్యామకైస్తథా, కథం వాథ ఫలం మూలం హలకృష్టం న భక్షయేత్. ప్రాప్య భాద్రపదే మాసి శుక్లపక్షస్య పఞ్చమీమ్, తస్యా మధ్యాహ్నసమయే నద్యాదౌ విమలే జలే, కృత్వాపామార్గసమిధా దన్తధావనమాదితః, ఆయుర్బలం యశోవర్చః ప్రజాః పశువసూని చ. బ్రహ్మప్రజ్ఞాం చ మేధాం చ త్వన్నో దేహి వనస్పతే, సంప్రార్థ్యానేన మన్త్రేణ కుర్యాద్వై దంతధావనమ్. ముఖదుర్గన్ధనాశాయ దన్తానాం చ విశుద్ధయే, ష్ఠీవనాయ చ గాత్రాణాం కుర్వే౽హం దన్తధావనమ్. అనేన దన్తాని సంశోధ్య స్నాయాన్మృత్తికాస్నానపూర్వకం, తిలామలకకల్కేన కేశాన్ సంశోధ్య యత్నతః. పరిధాయ నవం శుద్ధం వాససీ యుక్తస్సమాహితః, విధాయ నిత్యకర్మాణి గత్వా ద్వారవతీమృషీన్. ద్వారవతీం = అగ్నిహోత్రశాలామ్. స్థాపయేద్విధివద్భక్త్యా పఞ్చామృతస్నానైశ్శుభైః. చన్దనాగరుకర్పూరైః ర్విలిప్య చ సుగన్ధిభిః. పూజయేద్దీపధూపైః పుష్పైః గన్ధధూపాదిపుష్పకైః, సమాచ్ఛాదయ

శుభైర్వస్త్రైర్గి సోపవీతైరథావిధి తతో నైవేద్యసంపన్నై రర్ఘ్యం దద్యాచ్ఛుభైః ఫలైః, పూజయస్వ ఋషీన్ దివ్యానరుంధత్యా సమన్వితాన్. కశ్యపో౽త్రిర్భరద్వాజో విశ్వామిత్రో౽థ గౌతమ, జమదగ్నిర్వసిష్ఠశ్చ సాధ్వీ చైవాప్యరుంధతీ. ముని తేనానేన సప్తర్షీన్ పూజయేత్సుసమాహితః. వ్రతేన ఋషిపంచమ్యాః కృతేన వధిరజోభ్యను ఋతుసంకర్యజో దోషః క్షయం యాతి న సంశయః. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ తచ్ఛ్రుత్వా సుమతిర్వాక్యం పరమం ఋషిభాషితమ్. గృహమేత్య వ్రతం చక్రే సభార్యశ్చ ప్రియాన్వితః. వ్రతం తు ఋషిపంచమ్యాః సర్వపాపప్రణాశనం, కృత్వా సర్వం యథోక్తం చ మాతాపిత్రో, ఫలం దదౌ. వ్రతపుణ్యప్రభావేన మాతా తస్య శునీ యోనితః, ముక్తా నృపతిశార్దూల విమానవరమాస్థితా. దివ్యాంబరధరా భూత్వా గతా స్వర్గం చ భారత, పితా౽పి సముత్తో౽గచ్ఛత్ సుమతే పశుయోనితః. స్వర్గం ప్రాప్తో మహారాజ వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః, దివ్యాంబరధరో భూత్వా గతస్స్వర్గం స భారత. కాయికం వాచికం వాపి మానసం యచ్చ దుష్కృతం, తత్సర్వం విలయం యాతి వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః. తస్య యజ్జాయతే పుణ్యం తచ్ఛృణుష్వ నృపోత్తమ, సర్వవ్రతేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలమ్. సర్వదానేషు దత్తేషు తదేతద్వ్రతచారణాత్, కురుతే యా వ్రతం నారీ సా భవేత్సుఖభాగినీ. రూపలావణ్యయుక్తా చ పుత్రపౌత్రాదిసంయుతా, ఇహలోకే సుఖం యాయాత్ పరత్ర చ పరాం గతిమ్. ఏతత్తే కథితం రాజన్ వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, సర్వసంపత్ప్రదం చైవ నారీణాం పాపనాశనమ్. ధనం యశశ్చ స్వర్గం చ పుత్రాదపి యుధిష్ఠిర, పఠతాం శృణ్వతాం చాపి దద్యాత్పాపప్రణాశనమ్. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే ఋషిపంచమీవ్రతకథా సంపూర్ణా.

ఋషిపంచమీవ్రతోద్యాపనమ్.

యుధిష్ఠిరః.—కిమస్యోద్యాపనం ప్రోక్తం వ్రతపూర్ణఫలప్రదం, సుమతిః కేన విధినా చకార వద తత్త్వతః. శ్రీకృష్ణః. పూర్వస్మిన్ దివసే కుర్యాదేకభుక్తం సమాహితః, ప్రాతరుత్థాయ సుస్నాతస్తతో గురుగృహం వ్రజేత్. ప్రార్థయేత్తం మమాచార్యో భవోద్యాపనకర్మణి, పూర్వోక్తేనైవ విధినా స్నాత్వా భక్త్యా సమాహితః. శుచౌ దేశే

సమాలిప్య సర్వతో భద్రమండలే, అవ్రణం సజలం కుంభం తామ్రం
మృణ్మయమేవ చ. సంస్థాప్య వస్త్రసంవీతం కంఠదేశే సుశోభనం, పంచ
రత్నసమాయుక్తం ఫలగంధాక్షతైర్యుతమ్. సహిరణ్యాం సమాసాద్య
తామ్రేణ పటలేన వా, వంశమృణ్మయపాత్రేణ యవపూర్ణేన సువహి.
ఆచ్ఛాదయేత్తచ్ఛేలేన లిఖేదష్టదళం తతః, సౌవర్ణీః ప్రతిమాః కార్యా
ఋషీణాం భావితాత్మనామ్ పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః,
శక్త్యా వా కారయేత్తత్ర విత్తశాఠ్యవివర్జితః. వితానం పంచవర్ణం చ
ఫలపుష్పసమన్వితం, బధ్నీయాదుపరి శ్రీమత్స్తంభారాన్ సంవిధాయ చ.
మధ్యాహ్నే పూజయేద్భక్త్యా ఋషీన్ శ్రద్ధాసమన్వితః, కశ్యపోఽత్రి
ర్భరద్వాజో విశ్వామిత్రోఽథ గౌతమః. జమదగ్నిర్వసిష్ఠశ్చ సాధ్వీచై
వాప్యరుంధతీ, గృహ్ణంత్వర్ఘ్యం మయా దత్తం తుష్టా భవతు మే
సదా. ఏవం పూజాం చ నిర్వర్త్య ఋషీన్ ధ్యాత్వా సమాహితః,
అనేనవిధినా సప్తవర్షాణి వ్రతమాచరేత్. అంతే మాఘే తథా చాన్తే
కుర్యాదుద్యాపనం బుధః, ఆచార్యాన్ వరయేత్సప్త వేదవేదాఙ్గ
పారగాన్. ప్రతిమాస్సప్త సంస్థాప్య సువర్ణేన స్వశక్తితః, జటిలాస్సాక్ష
సూత్రాశ్చ కమణ్డలుసమన్వితాః. సంస్థాప్య కలశేష్వేతాన్ సంపూర్ణేష్వ
వ్రణేషు చ, స్నాపయేద్విధివద్భక్త్యా పంచామృతరసాదిభిః పూర్వోక్త
విధినా రాజన్ కృత్వా పూజాం సమాహితః, రాత్రౌ జాగరణం కుర్యా
త్పురాణశ్రవణాదిభిః కృతనిత్యక్రియః ప్రాతర్జుహుయాన్మూలమన్త్రైస్తిలసర్పిషా,
వైదికో వాథ పౌరాణ అధికారో మనుస్స్మృతః సమస్తైర్వా స్వహా
వాథ నామమంత్రైస్తు వా పఠన్, అష్టోత్తరసహస్రం వా శతమష్టోత్తరం
తు వా. పునఃపూజాం తతః కృత్వా గురుం సంపూజయేద్వ్రతీ,
స్వర్ణాఙ్గులీయవాసోభిః కుండలాద్యైర్యథాజనైః. సప్త గాశ్చైవ దా
తవ్యా వస్త్రాలంకారసంయుతాః, దద్యాదేకాం సవత్సాం చ గురవే
గాం పయస్వినీమ్. పూజయేదృత్విజస్సప్త వాసోభిర్దక్షిణాదిభిః, కల
శానుపవీతాంశ్చ దద్యాత్తేభ్యస్సుభక్తితః. ఆచార్యం చ సపత్నీకం
ప్రణిపత్య క్షమాపయేత్, పూజయేద్బ్రాహ్మణాన్ భక్త్యా దీనా
నాథాన్ ప్రతర్ప్య చ. సోపస్కరాస్తాః ప్రతిమా ఆచార్యాయ నివేద
యేత్, లబ్ధ్వానుజ్ఞాం తు భుఞ్జీత ఇష్టైర్బన్ధుజనైస్సహా. ఉద్యాపనవిధిః

ప్రోక్తస్సర్వవ్రతాయం ఫలార్థినామ్, అనేక విధినా సమ్యగ్ వ్రతమేత త్సమాచరేత్. సర్వవ్రతేషు యత్పుణ్యం సర్వతీర్థేషు యత్ఫలం, సర్వ దానేషు దత్తేషు తదేతద్వ్రతచారిణామ్. ఏవం యా కురుతే భూప ఉద్యాపనవిధిం పరం, సర్వపాపవినిర్ముక్తా స్వర్గలోకే మహీయతే. ఇహ లోకే చిరం కాలం భర్త్రా సహ శుచిస్మితా, పుత్రపౌత్రైః పరివృతా భుక్త్వాభోగాన్మనోహరాన్. నిష్పాపా సుభగా నిత్యం లభతే చాక్ష యాం గతిమ్. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే ఋషిపంచమీవ్రతోద్యాప నవిధి స్సంపూర్ణా.

మాఘశుక్లపంచమ్యాం వసన్తప్రవృత్తిః.

సా మధ్యాహ్నవ్యాపినీ కార్యా. ముహూర్తమాత్రసత్త్వేఽపి పరా గ్రాహ్యా. తత్ర విష్ణోః పూజా కార్యా. మాఘమాసి సితే పక్షే పఞ్చమ్యాం పూజయేద్ధరిమ్, పూర్వవిద్ధా ప్రకర్తవ్యా వసంతాద్యా తథైవచ. చైత్రశుక్ల పఞ్చమీవత్ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేదితి ప్రసంగః

షష్ఠీవ్రతారంభః లలితావ్రతమ్.

తత్ర భాద్రపదశుక్లషష్ఠ్యాం లలితావ్రతమ్. సా మధ్యాహ్న వ్యాపినీ గ్రాహ్యా. ఇదం ఘూర్జరదేశే ప్రసిద్ధమ్. అత్ర భాద్రపదకృష్ణ షష్ఠ్యాం కపిలాషష్ఠీవ్రతం. తత్ర యోగవిశేషేణ పూర్వస్యాం వా కార్యమ్ భాద్రే మాస్యసితే పక్షే భానౌ చైవ కరేస్థితే, పాతే కుజే చ రోహిణ్యాం సా షష్ఠీ కపిలా స్మృతా. సంయోగే తు చతుర్ణాం చ నిర్దిష్టాపరమేష్ఠినా. తత్ర సూర్యదేవతాప్రార్థన తత్పూజన తర్పణ హవ నాదికం కృత్వాకపిలాం గాం దద్యాదితి వ్రతవిధిః.

కపిలాషష్ఠీ.

కపిలాం పూజయేద్దేవీం సవత్సాంపాపనాశనీమ్, వస్త్రయుక్తాం సఘంటాం చ స్వర్ణశృంగవిభూషితామ్. తామ్రపృష్ఠీం రౌప్యఖురీం కాంస్యదోహసమన్వితామ్, మంత్రేణానేన తాం దద్యాత్ బ్రాహ్మ ణాయేతి శక్తితః. కపిలే సర్వభూతానాం పూజనీయాసి రోహిణి, సర్వతీర్థమయీ యస్మాద్దతశ్శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే కపిలే పుణ్యకర్మాసి

నిష్పాపే పుణ్యకర్మణి, మాముద్ధరయ పాపాత్త్వం దదతో మే హ్యక్షయం కురు. ఇతి ప్రార్థ్య గోదానముక్తమ్.

కార్తికే స్కందషష్ఠీవ్రతమ్. తత్ర సుబ్రహ్మణ్యపూజా కార్యా

మార్గశీర్ష శుక్లే భాద్రపదే వా చమ్పాషష్ఠీవ్రతమ్.

అథ సప్తమీవ్రతాని.

చైత్రశుక్ల సప్తమ్యాం గఙ్గోత్పత్తిః తత్ర గఙ్గాపూజా విశేష ఫలదా. శ్రావణకృష్ణసప్తమ్యాం శీతలావ్రతమ్.

భాద్రపదశుక్లసప్తమ్యాం ముక్తాభరణవ్రతమ్.

స్నాత్వా. ఆచమ్య. సంకల్ప్య. ఉమాశోభితవామాఙ్గం శుద్ధ స్ఫటికసన్నిభం, బాహుభిశ్శూలడమరుకపాలాభయశోభితైః. చతుర్భిస్సహితం హస్తైశ్శంకరం లోకశఙ్కరం. ఉమామహేశ్వరాయ నమః. ధ్యాయామి. ఆవాహయామి దేవేశం భవన్తం భక్తవత్సలం, గృహాణ మత్కృతాం పూజాం పార్వతీసహిత ప్రభో. ఆవాహనమ్. సుమౌక్తికైః పుష్యరాగైశ్చ నానారత్నైశ్చ శోభితం, దివ్యం సింహాసనం చారు ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఆసనమ్. స్వర్ణపాత్రస్థితం దివ్యం జాహ్నవీజల శోభితం, గంధపుష్పాక్షతైస్సార్థం పాద్యం స్వీకురు శఙ్కర. పాద్యమ్. పవిత్రోదకసంయుక్తం సువర్ణకలశస్థితమ్, అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశ శూలపాణే నమోఽస్తు తే అర్ఘ్యమ్. ఆచమ్యతాం మహాదేవ మయా భక్త్యా ప్రకల్పితైః, సర్వతీర్థాహృతైః స్వచ్ఛైః స్వర్ణపాత్రస్థితైర్జలైః. ఆచమనమ్. గన్ధైః పఞ్చామృతైశ్శుద్ధైః పంచగవ్యాద్యైశ్శుద్ధైః, స్నాపయామి మహాదేవ భవన్తం నిత్యనిర్మలమ్. పఞ్చామృతస్నానమ్. త్ర్యమ్బకాయ చ శర్వాయ సర్వభూతప్రియాయ చ, స్నానేనానేన దేవేశ సుప్రీతో భవ శఙ్కర. ఆపోహిష్ఠేతి మంత్రైః. శుద్ధోదకస్నానమ్ గజాజిన పరీవీత వ్యాఘ్రచర్మాంబరప్రియ, దుకూలవస్త్రయుగళం గృహ్యతాం పార్వతీపతే. వస్త్రమ్. ఉపవీతం గృహాణేశ ఫణిరాజవిభూషిత, బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం సువర్ణపరికల్పితమ్. యజ్ఞోపవీతమ్. నానాభరణ నాగేంద్రకంకణానంతవైభవ, నానావిధానలంకారాన్ గృహాణ పరమేశ్వర. ఆభరణాని, విభూతిభూషణ శ్రీమన్ విభూతిభరవాసిత, సుగంధం

చందనంచారు గృహ్యతా మనులేపమ్. గంధమ్. సుగంధీనిసుపుష్పాణి నానాగంధాక్షతాని చ, సంపాదితాని రమ్యాణి, గృహాణేష్టఫలప్రద. తిలాక్షతపుష్పాణి. అథాంగపూజా. శంకరాయనమః పాదౌ పూజాయామి. గౌర్యై. పా... మి. శర్వాయనమః జానునీ శర్వాణ్యైనమః జాను... మి. ఆనందాయనమః జంఘే. శోకవినాశిన్యై జంఘే. శివాయ ఊరూ. శుభాయై ఊరూ. ఆనందాయనమః కటిం. ఆనందిన్యైనమః కటిం. భవాయ నాభిం. భవాన్యై నాభిం. శంకరాయ హస్తౌ ఆనందకారిణ్యై హస్తౌ. నీలకంఠాయ కంఠం. ఉత్కంఠిన్యైనమః కంఠం. రుద్రాయ కరౌ. నృత్తశీలాయైకరౌ. నృత్తశీలాయ బాహూన్. లలితాయై బాహూన్. వృషేశాయ ముఖమ్. విలాసిన్యై ముఖం విశ్వచక్రాయస్మితమ్. విశ్వచక్రాయై స్మితమ్. త్రినేత్రాయ నేత్రాణి. త్రినేత్రాయై నేత్రే. తాండవేశాయ భ్రువౌ. నృత్తప్రియాయై భ్రువౌ. హవ్యవాహనాయ లలాటం. ఇంద్రాణ్యై లలాటమ్. గంగాధరాయ మకుటమ్. స్వాహాయై మకుటమ్. సర్వేశాయ శిరః. సర్వేశ్వర్యై శిరః. మహాదేవాయ సర్వాంగాని. పార్వత్యైనమః సర్వాంగాని. అథ దోరగ్రంథిపూజా. కామరూపాయ నమః ప్రథమగ్రంథిం పూజయామి. ఆద్యంతరహితాయ ద్వి. గ్రం. హరాయ తృ. గ్రం. చంద్రచూడాయ నమః చ. గ్రం. స్మరహరాయ పం. గ్రం. పార్వతీప్రియాయ షష్ఠ. గ్రం. మదనమథనాయ సప్త. గ్రం. సోమసూర్యాగ్నిలోచనాయ అ. గ్రం. ప్రమథాధిపతయే న. గ్రం. బ్రహ్మేంద్రార్చితాయ ద. గ్రం. అర్ధనారీశ్వరాయ నమః ఏ. గ్రం. ఉమామహేశ్వరాభ్యాం. ద్వాదశగ్రంథిం. నమస్తే దక్షయజ్ఞఘ్న సర్వలోకపితామహ, దేవ్యా సహ మహాదేవ ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. వనస్పత్యుద్భవైర్ఘ్రాణసేత ధూపః. నమస్త్రైలోక్యనాథాయ నమస్తే త్రిపురాంతక, గృహాణ దీపకం దేవ త్రైలోక్యతిమిరాపహ. సాజ్యం త్రివర్తిదీపమ్. దివ్యాన్నం షడ్రసోపేతం నానాభక్ష్యసమన్వితం, నైవేద్యం గృహ్యతాం దేవ భుక్తిముక్తిప్రదాయక. నైవేద్యమ్. సురాసురార్చిత విభో కర్పూరేణ చ సంయుతమ్, తాంబూలముత్తమం దేవ దేవేశ ప్రతిగృహ్యతామ్ తాంబూలమ్. హిరణ్యరూప ఇతి సువర్ణపుష్పమ్ సోమో వా ఏతస్యేతి నీరాజనమ్. త్ర్యంబకేతి మంత్రపుష్పమ్. ఉమాపతే పశు

పతే త్రైలోక్యాధిపతే ప్రభో, ప్రదక్షిణం కరోమి త్వాం మమ పుత్రఫల ప్రద ప్రదక్షిణమ్. విశ్వవాయా విశ్వముఖా విశ్వపాతకరా శివా, ప్రసన్నవదనా వందే పార్వతీపరమేశ్వరౌ. నమస్కారః. ఉమామహేశ్వరౌ దేవౌ సర్వలోకపితామహౌ, వ్రతేనానేన సుప్రీతౌ భవతాం మమ సర్వదా. ఇతి ప్రార్థనా. వంధ్యాత్వనాశనార్థం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధయే, మాహేశ్వర మిదం సూత్రం ధారయామి మహేశ్వర. దోరగ్రహణమ్. నమః ప్రమథనాథాయ నమః కైలాసవాసినే, నమో గ్రంథిషు సంస్థాయ నమస్సూత్రస్వరూపిణే. సంతానసౌఖ్యముపలబ్ధుమతీ ప్రహృష్టా వాఞ్ఛన్తి నిర్మలగుణా వసుదేవముఖ్యాః, సంపూజ్య శైలతనయాపతిమాదిదేవం బధ్నన్తి దక్షిణకరే వరదోరకం తే. దోరబన్ధనమ్. గోత్రజాపతయే తుభ్యం నేత్రత్రయసుశోభిత, విసృజామి మహాదేవ జీర్ణదోరం శివాజ్ఞయా. జీర్ణదోరవిసర్జనమ్. ఆదిత్యతేజసోత్పన్నాః రాత్రింకరవినిర్మితాః వటకాః కామదా నిత్యం శాస్త్రం యచ్ఛన్తు దానతః. వాయనదానం. ఉమేశః ప్రతిగృహ్ణాతు ఉమేశో వై దదాతి చ, ఉమేశస్తారకోభాభ్యాం ఉమేశాయ నమో నమః. ఇతి పూజావిధానమ్.

అథ కథా.

ఋషయః. పురా సూతం మహాత్మానం దృష్ట్వా సత్కారపూర్వకం, శౌనకస్తు మునయస్సర్వే వంధ్యాత్వహరముత్తమమ్. వదస్వ శ్రోతుమిచ్ఛామో వ్రతం సంపత్కరం శుభమ్. సూతః. పురా కృష్ణం మహాత్మానం ధర్మపుత్రో యుధిష్ఠిరః, వంధ్యాత్వనాశనం బ్రూహి వ్రతం కృష్ణ మహామతే. కృష్ణః. మునీంద్రో లోమశో నామ మథురాఖ్యాం పురీం గతః, అర్చితో వసుదేవేన దేవక్యా చ యుధిష్ఠిర. ఉపవిష్టః కథాః పుణ్యాః కథయిత్వా మనోరమాః, తతః కథయితుం భూయః కథామేతాం ప్రచక్రమే. కంసేన తే హతాః పుత్రా జాతాస్సర్వే పునః పునః, మృతవత్సా దేవకి త్వం పుత్రదుఃఖేన దుఃఖితా. యథా చంద్రముఖీ దీనా బభూవ నహుషప్రియా, పశ్చాచ్చీర్ణవ్రతా చైవ బభూవ ధృతవత్సకా. త్వం చాపి దేవకిదేవి భవిష్యసి న సంశయః. దేవ్యువాచ. కథం చంద్రముఖీ బ్రహ్మన్ బభూవ నహుషప్రియా, కిం వా చీర్ణం వ్రతం పుణ్యం తయా సంతతివర్ధనమ్. సపత్నీదర్పదలనం సౌభాగ్యారోగ్యదం

ప్రభో, ఏతత్సమస్తం విస్తార్య బ్రూహి మే మునిపుఙ్గవ. రోమష
ఉవాచ. అయోధ్యాయాం పురా రాజా నహుషో నామ విశ్రుతః,
తస్యాసీద్రూపసంపన్నా దేవీ చన్ద్రముఖీ ప్రియా. తథా తస్యైవ నగరే
విష్ణుగుప్తోఽభవద్ద్విజః, ఆసీద్గుణవతీ తస్య పత్నీ భద్రముఖీ ప్రియా.
తయోరాసీ ద్దృఢా ప్రీతిః స్పృహణీయా పరస్పరం, అథ తే ద్వే చ
సఖ్యౌ చ స్నానార్థం సరయూజలే. ప్రాప్తే ప్రాప్తాశ్చ తత్రైవ బ్రాహ్మణ్యో
నాగరాఙ్గనాః, స్నాత్వా తాం మణ్డలం చక్రు స్తన్మధ్యేఽ
వ్యక్తరూపిణమ్. లేఖయిత్వా శివం శాన్తం ఉమయా సహ శఙ్కరం,
గన్ధపుష్పాక్షతై ర్భక్త్యా పూజయిత్వా యథావిధి. ప్రణమ్య గన్తు
మనసో వ్రతమూచుశ్చ తాః స్త్రియః, ఊచుశ్శఙ్కరోఽస్మాభిః పార్వత్యా
సహ పూజితః. బద్ధ్వా సూత్రమయం తన్తుం శివస్యాత్మా నివేదితః,
ధారణీయ మిదం తావద్యావత్ప్రాణావధారణమ్. తాసాం తద్వచనం
శ్రుత్వా సఖ్యౌ తచ్చక్రతుర్వ్రతం, కృత్వా తన్తుమయం తత్ర
బద్ధ్వా దోర్భ్యాం సుదోరకమ్. తతస్తా స్స్వగృహం జగ్మతుః స్వసఖీభిస్స
మావృతాః, కాలేన మహతా తాభ్యాం విస్మృతం తద్వ్రతం
శుభమ్. ప్రమత్తయా చన్ద్రముఖ్యా విస్మృతం చ సుదోరకమ్,
భద్రముఖ్యా తథా భద్రం విస్మృతం సర్వమేవ తత్. మృతే
కైశ్చిదహోరాత్రైః సా బభూవ ప్లవఙ్గమా, భద్రాఖ్యా కుక్కుటీ
జాతా వ్రతభఙ్గా చ్ఛుభాననే. కాలేన పఞ్చతాం ప్రాప్తే సఖీభావాత్స
హైవ తే, తత్రైవ మాధురే దేశే జాతే గోకులసంకులే. బ్రాహ్మణా
బ్రాహ్మణీ జాతా క్షత్రియా క్షత్రియా తథా, రాజ్ఞో జాయా బభూ
వాథ లక్ష్మీనాథస్య వల్లభా. ఈశ్వరీనామ విఖ్యాతా యా సా చన్ద్ర
ముఖీ పురా, నామ్నా భద్రముఖీ యాసే ద్భూషణా నామ సాభవత్.
అగ్నిమీళస్య యాదత్తా పిత్రా తస్య పురోధసః, అతివ వల్లభా చాసీ
ద్భూషణా భూర్తుఃప్రియా. భూషితా భూషణవరై రూపేణాలంకృతా
స్వయం, పుత్రా బభూవు ర్బహవో భూషణాయా స్తథైవ చ, మాతృ
వద్రూపసంపన్నాః పితృవద్ధర్మశాలినః, సఖ్యౌ బభూవతు స్తద్వజ్జాతే
జాతిస్మరే కిల. పునర్నిరంతరా ప్రీతి స్తయోరాసీ ద్దృఢా పురా,
కాలే బహుతిథా యాతే త్యక్తాశా త్యక్తయౌవనా. మధ్యే వయసి
సా రాజ్ఞీ వరం పుత్రమజీజనత్, ఈశ్వరీ రోగిణం మూకం ప్రజ్ఞాహీనం

చ నిస్స్వనమ్. తాదృశోఽపి మహాభాగే మృతోఽసౌ నవవార్షికః, తతస్తాం భూషణా ద్రష్టుం ఈశ్వరీం పుత్త్రసంయుతామ్. సుభగా వాదతి స్నేహాత్ పుత్త్రైః స్వైః పరివారితా, అముక్తాభరణా భద్రస్వరూపే ణైవ శోభితా. తాం దృష్ట్వా తాదృశీం భవ్యాం ప్రజజ్వాలేశ్వరీ రుషా. తతో గృహం ప్రేషయిత్వా బ్రాహ్మణీం తాం ప్రమత్సరా. చింత యామాస సా రాజ్ఞీ తస్యాః పుత్త్రవధం ప్రతి, నిశ్చిత్య చేతసా క్రూరా ఘాతయామాస తత్సుతాన్. హతా హతాశ్చ తే పుత్త్రాః పునర్జీవంత్య నామయాః, తదద్భుతతరం దృష్ట్వా సమామాహూయ భూషణామ్. ఉపవేశ్యాసనే శ్లక్ష్ణే బహుమానపురస్సరం, అపృచ్ఛద్విస్మయావిష్టా రాజ్ఞీ సా భృశవిస్మితా. బ్రూహి తథ్యం మహాభాగే కిం త్వయా సుకృతం కృతం, దానం వ్రతం తపో వాపి శుశ్రూషణముపోషి తమ్. యేన తే నిహతాః పుత్త్రాః పునర్జీవంత్యనామయాః, స్వతంత్రా బహుపుత్త్రా సా జీవవత్సా సుశోభనే. అముక్తాభరణా నిత్యం భర్తుశ్చైతస్య వశస్థితా. అతివ శోభనే భద్రే యథార్థం వక్తుమర్హసి. భూషణా. శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి జన్మాంతరవిచేష్టితము, కం తత్పవిస్మృతం సర్వం మయోధ్యాయాం కృతం చ యత్. ఆవాభ్యాం వ్రతవైకల్యం ప్రవృత్తాభ్యాం వరాననే, యేన త్వం ప్లవగీ జాతా జాతాహం కుక్కుటీ తథా. తథాపి వ్రతవైకల్యం త్వయా చావశ్యతః కృతమ్, మయా తు సర్వభావేన చేతస్యాధాయి శంకరమ్. తిర్యగ్యోన్యనుసా రేణ మనోవృత్త్యా వ్యనుష్ఠితమ్, ఏతద్ధి కారణం భద్రే నాన్యత్కించి త్కరోమ్యహమ్. రోమశః. ఇత్యాకర్ణ్య చ సంస్మృత్య పూర్వజన్మ విచేష్టితమ్, ఈశ్వరీ చ తయా సార్ధం పునశ్చక్రే వ్రతం శుభమ్. వ్రత స్యాస్య ప్రభావేన పుత్త్రపౌత్రాదిసంపదమ్. భుక్త్వా సౌభాగ్యమతులం మృతా శివపురం గతా, తస్మాత్త్వమపి కల్యాణి వ్రతమేతత్సమాచర, కృతే చాస్మిన్ వ్రతే దివ్యజీవపుత్త్రా భవిష్యసి. దేవ. బ్రహ్మన్నాఖ్యాహి మే సమ్యగ్వ్రతమేతత్సుఖప్రదం, సంతానవృద్ధికరణం శివలోకప్రదం నృణామ్. రోమశః. భద్రే భాద్రపద శుక్లసప్తమ్యాం సలిలాశయే, స్నా త్వా తు మండలం కృత్వా విలిఖేత్పార్వతీం శివమ్. భక్త్యా సంపూజ్య విధి వత్కరే బద్ధ్వా సుదోరకం, యావజ్జీవం మయాత్మా తు శివస్య వినివేదితః.

ఇత్యేవం సమయం కృత్వా తతః ప్రభృతి దోరకం, సౌవర్ణం రాజతం వాపి సూత్రం వా ధారయేత్కరే. వటకాన్నిష్కకాన్ దద్యాత్ శ్రోత్రియాయ కుటుంబినే, భుంజీత స్వయమప్యేవం మహాదేవ మనుస్మరన్. ఏవం ద్వాదశవర్షాణి వ్రతం కుర్యాద్యథాక్రమం, ఆదౌ మధ్యే తథా చాంతే కుర్యాదుద్యాపనం మహత్. ఆచార్యం వరయిత్వా తు శివభక్తం సుధార్మికం, విప్రాన్ ద్వాదశసంఖ్యాకాన్ వేదశాస్త్రవిశారదాన్. తేషాం చ వరణం కృత్వా బ్రాహ్మణాన్ వృణుయాత్తతః. ఏవం వస్త్రాణి ప్రతిమాః కలశాన్ ద్వాదశాన్ శుభాన్. ప్రతిమా వస్త్రసంయుక్తాః పూజయిత్వా యథావిధి, త్ర్యంబకేతి మంత్రేణ ఉపచారాన్ యథాక్రమం. రాత్రౌ జాగరణం కృత్వా ఉమాపతిమనుస్మరన్, గృహమాగత్య మేధావీ పూజయిత్వా సదాశివం స్వగృహ్యోక్తప్రకారేణ హోమం కుర్యాద్విచక్షణః తిలాక్షతాజ్యసహితం మూలమంత్రేణ హావయేత్. ప్రతిమా వస్త్రసంయుక్తా బ్రాహ్మణేభ్యో నివేదయేత్, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్దక్షిణాభిశ్చ తోషయేత్. బంధుభిస్సహ, భుంజీత సదా ప్రీతికరో భవేత్, ఏతత్తే కథితం దేవి త్వం కురు వ్రతముత్తమమ్. వ్రతస్యాస్య ప్రభావేన జీవపుత్రా భవిష్యసి, తచ్ఛ్రుత్వా దేవకీ దేవీ చకార వ్రతముత్తమమ్. శివప్రసాదాద్దేవక్యా జాతోఽహం పాండవాగ్రజ, ఇదం వ్రతం తు సర్వేషాం వంధ్యాత్వవినివృత్తయే. ఇదం తు ధర్మరాజస్య వాసుదేవేన చోదితం, ఏతద్వః కథితం సర్వం శృణుధ్వం మునిపుంగవాః. ఇదం సత్యమిదం సత్యం రోమశేన సుభాషితమ్. యే పఠంతీదమాఖ్యానం శృణ్వంతి శ్రద్ధయాఽన్వితాః. తే సర్వే పాపనిర్ముక్తాస్తే యాంతి శివమవ్యయమ్. ఇతి స్కాందపురాణే అముక్తాభరణసప్తమీవ్రతమ్.

మూలర్క్షే సరస్వతీస్థాపనమ్.

అథాశ్వీజశుక్లసప్తమ్యాం సరస్వతీపూజా ఉదయవ్యాపినీ గ్రాహ్యా యుగాద్యా వర్షవృద్ధిశ్చ సప్తమీ పార్వతీప్రియా, రవేరుదయమీక్షంతే లతాసు తిథయుగ్మకే ఇతి ప్రతాపమార్తాండే భవిష్యోత్తరే. వర్షవృద్ధిర్జన్మతిథిః, తత్రైవ మూలానక్షత్రేపుస్తకస్థాపనముక్తమ్. రుద్రయామళే. మూలఋక్షే సురాధీశ పూజనీయా సరస్వతీ, పూజయేత్ప్రత్యహం యావత్ శ్రవణాంతే విసర్జయేత్. నాధ్యాపయేన్న చ లిఖేత్

నాధీయీత కదాచన, పుస్తకే స్థాపితే దేవ్యాం విద్యాకామో ద్విజో త్తమః అహం భద్రా చ భద్రాహం నావ యోరంతరం క్వచిత్. సరస్వతీ మూలేనావాహయేద్దేవీం శ్రవణేన విసర్జయేత్. ఇతి సరస్వతీ స్థాపనమ్.

రథసప్తమీస్నానవిధిః.

అథ మాఘశుక్లసప్తమ్యాం రథసప్తమీవ్రతమ్ అస్యాం స్నాన విధిరుక్తః. తచ్చ అరుణోదయవ్యాపిన్యాం కార్యం. తదుక్తం మదన రత్నే స్మృతిసంగ్రహే. సూర్యగ్రహణతుల్యా సా శుక్లా మాఘస్య సప్తమీ, అరుణోదయవేళాయాం స్నానం తత్ర మహాఫలమ్. మాఘ మాసి సితేపక్షే సప్తమీ కోటిపుణ్యదా, కుర్యాత్ స్నానార్ఘ్యదానా భ్యామాయురారోగ్యసంపదః. దినద్వయే అరుణోదయవ్యాప్తౌ పూ ర్వైవ. సావర్ణే రాజతే తామ్రే భాస్వల్లోహమయే తథా, [illegible] తైలేన వర్తి గాఢవ్యామహాపాత్రే తు ఖజ్జికా సమాహితమనా భూత్వా దీపం శిరసి ధారయేత్, భాస్కరం హృదయే ధ్యాత్వా ఇదం మంత్రముదీరయేత్. నమస్తే రుద్రరూపాయ రసానాం పతయే నమః అరుణాయ- నమ స్తేఽస్తు హరిదశ్వ నమోఽస్తు తే జలే ప్రదీపాన్సంప్లావ్య తర్పయేత్ పితృదేవతాః, లోలార్క-రథసప్తమ్యాం స్నాత్వా గంగాదిసఙ్గమే. సప్త జన్మకృతైః పాపైః ముక్తిర్భవతి తత్ క్షణాత్. ఇతి గర్గః. షష్ఠీ సప్తమి యోగే వా రథారూఢాంశుమాలినః, యోగోఽయం పద్మకో నామ సహస్రార్క గ్రహైస్సమః. ఏతచ్చ స్నానదానాదిస్మరణానంతరం శిష్టా చారాత్. సప్తార్క-పర్ణాని సప్తబదరీపత్రాణి [illegible] సిద్ధార్థాన్. మంత్ర మంత్రేణ. యద్యత్ కర్మ కృతం పాపం మయా సప్తసు జన్మసు, తన్మే రోగం చ శోకం చ మాకరీ హన్తు సప్తమీ. స్నానానంతరమర్ఘ్యం చ దాతవ్యం మంత్రపూర్వకం, సప్తసప్తివహ ప్రీత సప్తలోకప్రదీపన. సప్తమ్యాసహితో దేవ గృహాణార్ఘ్యం దివాకర, సప్తసప్త మహాసప్త సప్తద్వీపా వసుంధరా. సప్తార్క పర్ణాన్యాదాయ సప్తమ్యాం స్నాన మాచరేత్. అర్ఘ్యం. జననీ త్వం హి భూతానాం సప్తమీసప్త సప్తికే, సప్తవ్యాహృతికే దేవి నమస్తే సూర్యమాతృకే ప్రార్థనా. ఇతి స్నానవిధిః. అనేనైవ తు మన్త్రేణ పూజయేచ్చ దివాకరమ్, కృత్వా షోడశధారాజన్ సప్తాశ్వరథమండలే,

రథసప్తమీవ్రతకథా.

యుధిష్ఠిరఉవాచ కథం సా క్రియతే కృష్ణ మనుష్యై రథసప్తమీ, చక్రవర్తిత్వఫలదా యా హి ఖ్యాతా త్వయా మమ. కృష్ణ ఉవాచ. ఆసీత్కాంభోజవిషయే యశోవర్మా నరాధిపః, వృద్ధే వయసి తస్యాసీత్సుగ్వ్యాధియుతస్సుతః. తత్కర్మ పాపం సోఽపృచ్ఛ ద్వినీతం ద్విజ పుంగవమ్, స ప్రాహ రాజన్ వైశ్యోఽయం కృపణః పూర్వజన్మని. దదర్శ రథసప్తమ్యాః క్రియమాణం వ్రతం నృప, వ్రతదర్శనమాహాత్మ్యాత్త్వదుత్పన్నో జఠరే తవ. అదాతా విభవే యస్మాత్తస్మాత్స వ్యాధితో భవేత్, తతస్తు రాజా పప్రచ్ఛ కిమేతస్య విధీయతామ్. యస్య సందర్శనాత్ప్రాప్తో లోభే స్థానమనుత్తమమ్, తదేవ క్రియతాం రాజన్ రథసప్తమిసంజ్ఞితమ్. వ్రతం పాపహరం యేన చక్రవర్తిత్వ మాప్యతే. రాజోవాచ. బ్రూహి విప్ర వ్రతం కృత్స్నం సవిధానం సమన్త్రికమ్, రోగిణాం చ దరిద్రాణాం సర్వసంపత్ప్రదాయకమ్. ద్విజ ఉవాచ. శుక్లపక్షే తు మాఘస్య షష్ఠ్యామామన్త్ర్య యేద్గృహీ, స్నానం శుక్లతిలైః కార్యం నద్యాదౌ విమలే జలే. వాపీకూప తటాకేషు విధివద్వర్ధధర్మతః, దేవాదీన్ పూజయిత్వా తు గత్వా సూర్యాలయం తతః. సూర్యం సమ్యఙ్నమస్కృత్య పుష్పధూపాక్షతైశ్శుభైః, ఆగత్య భవనం పశ్చాత్పుణ్యయజ్ఞాంశ్చ నిర్వపేత్. సంభోజ్యాతిథిబృందాంశ్చ బాలకానాశ్రితాన్ స్వయం, విద్యమానే దినేఽశ్నీయాత్ వాగ్యతస్తైలవర్జితమ్. రాత్రౌ విప్రాన్ సమాహూయ సర్వజ్ఞాన్వేదపారగాన్, సంపూజ్య నియమం కుర్యాత్పూర్యమాదాయ చేతసి. సప్తమ్యాం తు నిరాహారో భుక్త్వా భోగవివర్జితః, భోక్ష్యేఽష్టమ్యాం జగన్నాథ నిర్విఘ్నం తత్ర మే కురు. ఇత్యుచ్చార్య నృపశ్రేష్ఠ తోయం తోయేషు నిక్షిపేత్, తతో విసృజ్య తం విప్రం స్వపేద్భూమౌ జితేంద్రియః. తతః ప్రాత స్సముత్థాయ కృత్వా శౌచం శుచిర్నరః, కారయిత్వా రథం దివ్యం కింకిణీజాలమాలినమ్. సర్వోపస్కర సంయుక్తం రత్నైస్సర్వాంగచిత్రితం, కాఞ్చనం రాజతం వాథ హయసారథిసంయుతమ్. తతో మధ్యాహ్నసమయే కృతస్నానాదికో వ్రతీ, అతిర్యగ్వీక్షమాణస్తు పాషండాలాపవర్జితః. సౌరసూక్తం

జపేత్త్వాజ్ఞ ఆగచ్ఛేత స్వమాలయమ్, నివృత్తనిత్యకార్యస్తు కృత్వా బ్రాహ్మణవాచనమ్. వస్త్రమంటపికామధ్యే స్థాపయేత్తం రథోత్తమం, కుంకుమేనసుగంధేన చర్చయిత్వా సమంతతః. మాలాభిః పుష్పదీపైశ్చ సమన్తాత్పరివేష్టితమ్, ధూపేనాగరుమిశ్రేణ ధూపయిత్వా తతః పరమ్. రథస్థం పూజయేద్భానుం సర్వసంపూర్ణలక్షణమ్, విత్తానుసారం హైమం చ విత్తశాఠ్యవివర్జితః. శాత్మ్యాద్ద్విజాతి నైకల్యం నైకల్యాద్వ్యభవం భవేత్, తతో దేవం సముభ్యర్చ్య సగణం సహసారథిమ్. పుష్పైర్ధూపైస్తథా గంధై ర్వస్త్రాలంకారభూషణైః, ఫలైర్నానావిధైర్భక్ష్యైర్వైద్యైర్ఘృతపాచితైః. పూజయేద్భాస్కరం భక్త్యా మంత్రైరేభిస్త్రిభిః క్రమాత్, భానో దివాకరాదిత్య మార్తాండ జగతాంపతే. అపాంనిధే జగద్రక్ష భూతభావన భాస్కర. ప్రణతార్తిహరాచిన్త్య విశ్వచింతామణే విభో. విష్ణోఽహంసాదిభూతేశ ఆదిమధ్యాంతభాస్కర, భక్తిహీనం క్రియాహీనం మంత్రహీనం జగత్పతే ప్రసాదాత్తవ సమ్పూర్ణమర్చనం యదిహాస్తు మే, ఏవం సంపూజయేద్దేవం ప్రార్థయేత్సమనోగతమ్. దదాతి ప్రార్థితం భాను ర్భక్త్యా సంతోషితం నరైః, విత్తహీనోఽపి విధివత్సర్వమేతత్ప్రకల్పయేత్. రథం ససారథిం సాశ్వం వర్ణైర్భిన్న లేఖితం, ప్రాగుక్తేన విధానేన పూజయిత్వా సువిస్తరమ్. జాగరం కారయేద్రాత్రౌ గీతవాదిత్రనిస్వనైః, ప్రేక్షణీయైర్విచిత్రైశ్చ పుణ్యాఖ్యానకథాదిభిః. రథయాత్రాం ప్రపశ్యేత భానోరాయతనం శ్రియా, అనిమీలితనేత్రస్తు నయేత్తాం రజనీం బుధః. ప్రభాతే విమలే స్నాత్వా కృతకృత్యస్తతో ద్విజాన్, తర్పయేద్వివిధైరన్నైర్ధాన్యై ర్వాసోవిభూషణైః. అశ్వమేధేన తుల్యం తదిదం బ్రహ్మవిదో విదుః, తతో దేయాని దానాని యథాశక్త్యా విచక్షణైః. రథస్తు గురవే దేయో యథోపస్కరసంయుతః, సరక్తవస్త్రయుగళో రక్తదేవసమన్వితః. ఏవం చీర్ణవ్రతో రాజన్ కిం వాప్నోతి జగత్త్రయే, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కురు త్వం రథసప్తమీమ్. యో వా రోగీ భవేత్పుత్రో స్త్వదేయో నృపసత్తమ, వ్రతస్యాస్య ప్రభావేన ప్రసాదాద్భాస్కరస్య చ. భవిష్యతి మహాతేజా మహాబలపరాక్రమః, భోగాన్ సువిపులాన్ రాజన్ భుక్త్వా రాజ్యమకంటకమ్. దత్వాఽసౌ రథసప్తమ్యాం జాయతే మానవో

త్తమః, లభతే పుత్రపౌత్రాంశ్చ సూర్యలోకం స పశ్యతి. తత్ర స్థిత్వా కల్పమేకం చక్రవర్తిర్భవిష్యతి. కృష్ణ ఉవాచ ఇతి సర్వం సమాఖ్యాయ తపో యుక్తో ద్విజో త్తమః, యథాగతం జగామాసౌ నృపస్సర్వం చకార హ. యథాశిషం ద్విజేన్ద్రేణ తత్తత్సర్వం బభూవహ. ఏవం స చక్రవర్తిత్వం ప్రాప్తవాన్ నృపనన్దనః. శ్రూయతే యస్తుమాంధాతా పురాణేషు పరంతపః, య ఇదం శృణుయాద్భక్త్యా శ్రావయేచ్చ యథావిధి. తస్యైవ తుష్యతే భానుర్యచ్ఛత్యేవం సుసంపదః ఏవంవిధం రథవరం రథవాజియుక్తం హైమం చ హైమశతదీధితినా సమేతమ్, దద్యాచ్చ మాఘసితసప్తమివాసరే యోఽసౌ సర్వచక్రగతిరేవ మహీం భునక్తి. ఇతి రథసప్తమీ వ్రతకథా సమాప్తా. అత్రైవాచలా సప్తమీవ్రతం చ.

అష్టమీవ్రతారంభః.

చైత్రశుక్లాష్టమ్యాం భవాన్యుత్పత్తిః. తత్ర యుగ్మవాక్యాత్పరా గ్రాహ్యా, అథ భవానీయాత్రోక్తా కాశీఖండే.

భవానీం యస్తు పశ్యేత శుక్లాష్టమ్యాం మధౌ నరః, న జాతు శోకం లభతే సదానందమయో భవేత్.

అశోకాష్టమీ.

అశోకకలికా శ్చాష్టౌ యే పిబంతి పునర్వసౌ, చైత్రే మాసి సితాష్టమ్యాం న తే శోకమవాప్నుయుః. త్వామశోకహరాభీష్టం మధుమాససముద్భవమ్, పిబామి శోకసంతప్తో మామశోకం సదా కురు. పునర్వసుబుధోపేతాం చైత్రమాసి సితాష్టమీం, ప్రాతస్తు విధివత్ స్నాత్వా వాజపేయఫలం లభేత్. చైత్రే మాసి చ సంధ్యాయాం ప్రసుప్తే చ జనార్దనే, బుధాష్టమీ న కర్తవ్యా హన్తి పుణ్యం పురాకృతమ్. శుక్లపక్షేఽష్టమీ చైవ శుక్లపక్షే చతుర్దశీ, పూర్వవిద్ధా న కర్తవ్యా కర్తవ్యా పరసంయుతా. దినద్వయే తద్వ్యాప్తావవ్యాప్తౌ హి పూర్వా. ముహూర్తమాత్రసత్త్వేఽపి పరా. అత్రవ్రతవిధిః ఔత్తరీయేషు ప్రశస్తతయా క్రియతే.

దశఫలవ్రతమ్.

అథ శ్రావణకృష్ణాష్టమ్యాం దశఫలవ్రతమ్. తచ్చార్ధరాత్ర వ్యాపిన్యాం కార్యం. రోహిణీసహితా కృష్ణా మాసి భాద్రపదేఽ

ష్టమీ, అర్ధరాత్రేతు యోగోఽయం తులావత్స్యాదయే తథా. నియతాత్మా శుచిస్సమ్యక్ పూజాతంత్రం ప్రవర్తయేత్. విష్ణుధర్మోత్తరే తస్య పూజాకాలత్వోక్తేః. దినద్వయే అర్ధరాత్రవ్యాప్తౌ వా పరైవ, ప్రాతస్సంకల్పకాలసత్త్వాత్, దివారాత్రియోగాచ్చ వర్జనీయా ప్రయత్నేన సప్తమీ సంయుతాష్టమీ. ఇతి బ్రహ్మవైవర్తే సప్తమీయుక్తా నిషేధాచ్చ. యదా పూర్వేద్యుర్నిశీథే కేవలాష్టమీ ఉత్తరే ద్యుర్నిశీథాస్పర్శినీ అష్టమీరోహిణీయుక్తా తదా పూర్వైవ గ్రాహ్యా అష్టమ్యాః కర్మకాలసత్త్వాత్. రోహిణీయోగస్తు నవమీబుధాదియోగవత్ స్తావకః నతు నిర్ణాయకః. ఇతరథా. ప్రేతయోనిగతానాంతు ప్రేతత్వం నాశితం నరైః, యైః కృతా శ్రావణే మాసి అష్టమీరోహిణీయుతా. కింపునర్బుధవారేణ సోమేనాపి విశేషతః, కింపునర్నవమీయుక్తా కులకోట్యాస్తు ముక్తిదా ఇతి పాద్మవచనాత్. సరోహిణీమప్యష్టమీం విహాయ బుధనవమీయుతా కార్యా స్యాత్, విశేషావాప్తౌ రోహిణీయోగాదిమతీ స్వల్పార్ధరాత్రవ్యాపినీ గ్రాహ్యా. యథాకథంచిదపి అష్టమ్యైవ ప్రధానం జన్మాష్టమీవ్రతే.

కృష్ణజన్మాష్టమీజయన్తీనిర్ణయః.

జయన్త్యాఖ్యం వ్రతం భిన్నం కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రతాత్. ఇతి మాధవోక్తస్యాష్టమీవ్రతాపేక్షయా భిన్నస్య జయన్తి వ్రతస్య తు రోహిణీనక్షత్రం ప్రధానమ్. యథా తు ఏకస్మిన్నేవ దినే అష్టమీరోహిణ్యోర్నిశిథయోగః తదానుష్ఠానం తన్త్రేణ కర్తవ్యమ. ద్రవత్త క్యాత్. యదా తు భిన్నభిన్నదినే కేవలాష్టమీ నిశిథయోగః ఉత్తరదినే తదా ఉభయం పృథక్కర్తవ్యమ్. ఉభయకరణాశక్తౌ తు జయంతి వ్రతమేవ కర్తవ్యమ్. జన్మాష్టమీం పరిత్యజ్య జయన్తీం సముపోషయేదితి మాధవీయే దర్శనాత్. ఈషదష్టమీ సకలనవమీబుధవారే రోహిణీయుతా చేదపి జయన్తీ వ్రతం ప్రథగేవ. ఉదయే చాష్టమీ కించిన్నవమీ సకలా యది, భవేతుబుధసంయుక్తా ప్రాజాపత్యర్క్షసంయుతా. అపి వర్షశతేనాపి లభ్యతే యది వా నవా, ప్రాజాపత్యర్క్షసంయుక్తా కృష్ణా నభసి చాష్టమీ. ముహూర్తమపి లభ్యేత సోపా

ష్యా సా మహాఫలా. ఇతి విష్ణురహస్యాదా రహస్యాత్, యదా తు హ్రాసవృద్ధివశాత్ జన్మాష్టమీవ్రతం కర్కటస్థే రవౌ భవతి జయన్తీ యోగః, తదా ప్రాయేణ సింహస్థే రవౌ భవత్యేవ, తదా ఉభయ వ్రతినా ముభయత ఉభయమాసే కర్తవ్యమ్. యదాసింహస్థేరవావపి జయన్తీయోగో న ఘటతే తదా స్మార్తజయన్తీవ్రతలోప ఏవ. ఇతి ప్రామాణికాః.

అన్యేతు వైష్ణవజయన్తీవ్రతదినే వా స్మార్తజయన్తీవ్రతినోఽపి కుర్యుః, అకరణాదస్య కరణం శ్రేయ ఇతి న్యాయాత్.

మాధ్వవైష్ణవానాం శ్రీజయన్తీ.

వైష్ణవజయన్తీనిర్ణయస్తు తదీయాగమబలాత్ అష్టమ్యారభ్య దశమీపర్యన్తం సంభవతీతి తత ఏవం జ్ఞాతవ్యః. అత్ర మాధ్వమతే ఇమాని సాధకాని తథా భాద్రపదే మాసి కృష్ణాష్టమ్యాం కలౌ యుగే, అష్టావింశతిమే జాతః కృష్ణోఽసౌ దేవకీసుతః. ఇతి కల్పతరౌ బ్రహ్మోక్తిః. యే న కుర్వన్తి జానన్తః కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రతమ్, తే భవన్తి నరాః ప్రాజ్ఞ వ్యాళా వ్యాఘ్రాశ్చ కాననే. ఇతి స్కాందే దివా వా యదివా రాత్రౌ నాస్తి చేద్రోహిణీకలా, రాత్రియుక్తాం ప్రకుర్వీత విశేషేణేందుసంయుతామ్. ఇతిపురాణాంతరమ్. శ్రావణే బహుళే పక్షే కృష్ణజన్మాష్టమీవ్రతం, న కరోతి నరో యస్తు భవతి క్రూరరాక్షసః. ఇతి భవిష్యే అథ జయన్తీసాధకాని. కృష్ణాష్టమ్యాం భవేద్యత్రకలైకా రోహిణీయది, జయన్తీనామ సా ప్రోక్తా ఉపోష్యా సా ప్రయత్నతః. ఇతి వహ్నిపురాణే అష్టమీకృష్ణపక్షస్య రోహిణీఋక్ష సంయుతా, భవేత్ప్రోష్ఠపదేమాసి జయన్తీనామ సా స్మృతా. ఇతివిష్ణు రహస్యే. ఇయం చాన్ద్రశ్రావణే యదా న ఘటతే తదా సౌరశ్రావణే కర్తవ్యేత్యస్య సాధకాని. మాసి భాద్రపదేఽష్టమ్యాం నిశీథేఽకృష్ణ పక్షకే, శశాంకే వృషరాశిస్థే ఋక్షే రోహిణిసంజ్ఞితే. యోగేఽస్మిన్ వసుదేవాచ్చ దేవకీమామజీజనత్, భగవత్యాశ్చతత్రైవ క్రియతేసుమ హోత్సవః. యోగేఽస్మిన్ కథితేఽష్టమ్యాం సింహరాశిగతే రవౌ. సప్తమ్యాం లఘుభుక్కుర్యాదితి యుధిష్ఠిరం ప్రతిభగవదుక్తిః. శ్రావ ణేవా నభస్యేవా రోహిణీసహితాఽష్టమీ, జన్మాష్టమీ జయన్తీచ

సింహరాశిగతే రవౌ. యదాకృష్ణాష్టమీ రోహిణీ సా జయన్తీ ప్రకీర్తితా, శ్రావణేన భవేద్యోగః నభస్యే తు భవేద్యదివ ఇతి వసిష్ఠసంహితా. జన్మాష్టమీ జయన్తీ చ శివరాత్రిస్తథైవ చ, పూర్వవిద్ధైవ కర్తవ్యా తిథిభాంతే చ పారణమ్. ఇతి పృథక్తిథిద్వయైకత్వబోధకాచ్చ వ్రతభేద స్వరసతః సిద్ధ ఇతి ప్రబలమిదం మతమ్.

పారణనిర్ణయః.

జయన్తీవ్రతే ఉభయన్తే ముఖ్యమ్. తిథిరష్టగుణం హన్తి నక్షత్రం చతుర్గుణమ్, తస్మాత్ప్రయత్నతః కుర్యాత్తిథిభాంతే చ పారణమ్. ఇతి బ్రహ్మవైవర్తాత్. మహానిశాయాం ప్రాగ్రాత్రావపి ఉభయాన్తసంభవే ఉభయాన్తే ఏవ కర్తవ్యా. అష్టమయామపూర్వాత్మక మహానిశాయాముభయాన్తసంభవే తృతీయదినే కర్తవ్యేతి స్మార్తగౌడానాం మతమ్. తిథ్యర్క్షయోర్యదాచ్ఛేదో నక్షత్రాన్తమథాపివా, అర్ధరాత్రే వ వా కుర్యాత్పారణం తు పరేఽహని. న రాత్రౌ పారణం కుర్యాత్ ఋతే వై రోహిణీవ్రతాత్, తత్ర నిశ్యపి తత్కుర్యాత్ వర్జయిత్వా మహానిశామ్. ఇతి హేమాద్రౌ బ్రహ్మాండపురాణే దర్శనాత్. సర్వేష్వేవోపవాసేషు దివా పారణమిష్యత ఇతి బ్రహ్మవైవర్తాత్. ఉభయాన్తః అన్యతరాన్తో వాదివైవ గ్రాహ్యః. రాత్రిపారణ విధాయకస్య స్తావకపరత్వాత్. గౌణమాహ వహ్నిపురాణే. భాన్తే కుర్యాత్తిథేర్వాపిశస్తం భారత పారణమ్. ఇతి గారుడేఽపి. జయన్త్యాం పూర్వవిద్ధాయాముపవాసం సమాచరేత్, తిథ్యంతే వోత్సవాన్తేవా వ్రతీకుర్వీత పారణమ్ సర్వవిశేషాణాం అపవాదమాహ. తిథ్యన్తే తిథిభాంతే వా పారణం యత్ర చోదితమ్, యామత్రయోర్ధ్వగామిన్యాం ప్రాతరేవ హి పారణమ్. అయమేవ ఉత్సవాన్తగ కాలః, తిథ్యన్తే వోత్సవాంతే వా వ్రతీ కుర్వీత పారణమ్ ఇతి కాలాదర్శాచ్చ. ఇతి సంక్షేపః.

జన్మాష్టమీ పూజావిధిః.

సప్తమ్యాం దన్తధావనపూర్వకం ఏకభుక్తం కృత్వా రాత్రౌ జితేన్ద్రియః ఉత్సవ ఉపవాసదినే ప్రాతః నిత్యనైమిత్తికం కృత్వా. సూర్యస్సోమోయమః కాలస్సంధ్యే భూతాన్యహః క్షపా, పవనోదిక్ప

తిష్ఠామి రాకాశం ఖేచరా చరాః, బ్రాహ్మం శాసనమాస్థాయ కల్పధ్వమిహ సన్నిధిమ్. ఇతి ప్రార్థ్య. సఫలపుష్పాక్షతం జలపూర్ణం తామ్రపాత్రమాదాయ మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య సకల పాపక్షయద్వారా అముకకామోఽహం శ్రీకృష్ణప్రీతయే అముకవ్రతం కరిష్యే ఇత్యుక్త్వా తథా. వాసుదేవం సముద్దిశ్య సర్వపాపప్రశాన్తయే ఉపవాసం కరిష్యామి కృష్ణాష్టమ్యాం నభస్యహమ్. అద్య కృష్ణాష్టమీదేవ త్వాంచ చంద్రం చ రోహిణీమ్. అర్చయిత్వోపవాసేన భోక్ష్యేఽహం తు పరేఽహని. ఏనసో మోక్షకామోఽస్మి యద్గోవింద ప్రియోఽనిశం, తన్మే ముంచతు మాం త్రాహి పతితం శోకసాగరే ఆజన్మమరణం యావన్మయా యద్దుష్కృతం కృతం, తత్ప్రణాశయ గోవింద ప్రసీద పురుషోత్తమ. ఇతి చోక్త్వా పాత్రస్థం జలం భూమౌ జలే వా నిక్షిపేత్. తతః కదలీ స్తంభవాస్తూభిః తామ్రపల్లవయుత జలపూర్ణ నానావర్ణనూతన కలశైర్దీపైః పుష్పమాలైశ్చ యుతం మఙ్గళోపేతం, షష్ఠ్యా దేవ్యా అధిష్ఠితం, దేవక్యాః సూతికాగృహం నిర్మాయ - తస్య సమన్తాద్భిత్తిషు సకుసుమాఞ్జలీన్ దేవగంధర్వాదీన్ ఖడ్గచర్మధరవసుదేవ దేవకీనన్దన యశోదాగర్భగోపీగోపాలాన్ కంసనియుక్తాన్ గోధేను కుఞ్జరాన్ యమునాంతర్మధ్యే కాలీయం అన్యచ్చ తాత్కాలికం గోకుల చరితం యథాసంభవం విలిఖ్య; సూతికాగృహమధ్యే ప్రచ్ఛాద్యపటావృతం మంచకం స్థాపయిత్వా; కలశార్చనం శంఖార్చనం చ కుర్యాత్. పురుషసూక్తేన న్యాసం కుర్యాత్. రంగవల్లీసమాయుక్తే సర్వతో భద్రమండలే, అవ్రణం సజలం కుంభం తామ్రం మృణ్మయమేవ వా. సంస్థాప్య వస్త్రం సంవీతం కణ్ఠదేశే సుశోభితం, పంచరత్నసమాయుక్తం ఫలగన్ధాక్షతైర్యుతమ్. సహిరణ్యం సమాచ్ఛాద్య తామ్రేణ పటలేన వా, వంశమృణ్మయపాత్రేణ యవపూర్ణేన చైవ హి. ఆచ్ఛాదయేచ్చ చేలేన లిఖేదష్టదళం తతః, కాంచనీ రాజతీ తామ్రీ పైత్తలీ మృణ్మయీ చ వా. వార్క్షీ మణిమయీ చైవ వర్ణకైర్లిఖితాఽథవా. ఇత్యుక్తాన్యతమేన ప్రతిమాం విధాయ, అగ్న్యుత్తారణం కృత్వా, ప్రతిమాకపోలౌ స్పృష్ట్వా, తత్రదేవతా నామ మూలమంత్రం ప్రణవాదిచతుర్థ్యన్తనామ "అస్మై దైవత్వ సంస్థాయై స్వా" హేతి మన్త్రం పఠన్ ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్.

అస్మిన్నిత్యస్య స్థానే తత్తద్దేవతానామ గ్రాహ్యమ్. గాయద్భిః కిన్నరా
ద్యైః సతతపరివృతా వేణువీణానినాదైః శృంగారాదర్శకుంభప్రవరకృత
కరైః కిన్నరైః సేవ్యమానా, పర్యంకే స్వాస్తృతే యా ముదితతర
ముఖీ పుత్రిణీ సమ్యగాస్తే సా దేవీ దేవమాతా జయతి సువదనా దేవకీ
దివ్యరూపా. ఇతి దేవకీం మంచకే బాలకం సుప్తం మాత్రజేఽస్తన
పాయినమ్, శ్రీవత్సవక్షం శాన్తం నీలోత్పలదళచ్ఛవిమ్. ఏవం దేవక్యా
సహ శ్రీకృష్ణం ధ్యాత్వా ఓం నమో దేవ్యై శ్రియై ఇతి శ్రియం,
దేవకీ సహితం వసుదేవం, యశోదాసహితం నన్దం, శ్రీకృష్ణసహితం
బలదేవం, చండికాం చ, తత్తన్నామమన్త్రైః ధ్యాత్వాఽఽవాహ్య
పూజాం కుర్యాత్, తతో గవ్యఘృతేన అగ్నౌ వసోర్ధారాం జుహు
యాత్. తతో జాతకర్మనాళచ్ఛేదనషష్ఠీపూజానామకకర్మాణి కుర్యాత్
తతశ్చన్ద్రోదయే రోహిణీసహితం చన్ద్రం స్థండిలే ప్రతిమాయాం వా
వక్ష్యమాణమన్త్రైః సంపూజయేత్, సోమాయ సోమేశ్వరా
యేతి చన్ద్రపూజాయామ్ ధ్యాత్వా చతుర్భుజం దేవం శంఖచక్ర
గదాధరమ్. పీతాంబరం గోపయుతం లక్ష్మీయుక్తం విభూషితమ్. లస
త్కౌస్తుభశోభాఢ్యం మేఘశ్యామం సులోచనమ్. ఇతి ధ్యానమ్.
ఆగచ్ఛ దేవదేవేశ జగద్యోనే రమాపతే, కలశేఽస్మిన్నధిష్ఠానే
సన్నిధేహి కృపాం కురు. ఆవాహనమ్ దేవదేవ జగన్నాథ గరుడాసన
సంస్థిత, గృహాణాసనకం దివ్యం జగద్ధాతర్నమోఽస్తు తే. ఆసనమ్
నానాతీర్థాహృతం శుద్ధం నిర్మలం పుష్పమిశ్రితమ్, పాద్యం గృహాణ
దైత్యారే విశ్వరూప నమోఽస్తు తే. పాద్యమ్. గంగాదిసర్వతీర్థేభ్యో
మయానీతం సుశీతలం, గృహాణాచమనం కృష్ణ విశ్వపాయ
నమోఽస్తు తే. ఆచమనమ్. గంధపుష్పాక్షతోపేతం ఫలేన చ సమ
న్వితమ్, అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశ మయా దత్తం హి భక్తితః.
అర్ఘ్యమ్. దధిక్షౌద్రం ఘృతం శుద్ధం కపిలాయాస్సుగంధిమత్, సుస్వాదు
మధురం శౌరే మధుపర్కం గృహాణ మే మధుపర్కమ్ పంచామృతేన
స్నపనం కరిష్యామి సురోత్తమ, క్షీరోదధినివాసాయ లక్ష్మీకాంతాయ
తే నమః. పంచామృతమ్. మందాకినీ గౌతమీ చ తామువాచ సర
స్వతీ, తాభ్యాం స్నానార్థమానీతం గృహాణ శిశిరం జలమ్. స్నానమ్.
శుద్ధజాంబూనదప్రఖ్యం తటిద్భాసురరోచిషే, మయోపపాదితే తుభ్యం

వాససీ చ గృహాణ భో. వస్త్రం. యజ్ఞోపవీతమితి యజ్ఞోపవీతం. కిరీట కుండలాదీని కాంచీవలయయుగ్మకం, కౌస్తుభం వనమాలాం చ భూష ణాని భజస్వ భో ఇత్యాభరణాని మలయాచల సంభూతం గంధసారం మనోహరం, హృదయానందనం చారు ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. చందనమ్. మాలతీచంపకాదీని యూథికావకులాని చ. తులసీపత్ర మిశ్రాణి గృహాణ సురసత్తమ. ఇతి పుష్పాణి. అథాంగపూజా. అనఘాయనమః పాదౌ. వామనాయ గుల్ఫౌ. శౌరయే జంఘే. వైకుంఠ వాసినే ఊరూ. పురుషోత్తమాయ మేఢ్రమ్. వాసుదేవాయ కటిం. హృషీకేశాయ నాభిమ్ మాధవాయ హృదయమ్. మధుసూదనాయ కంఠం. వరాహాయ బాహూ నృసింహాయ హస్తౌ. దైత్యసూదనాయ ముఖం దామోదరాయ నాసికాం. పుండరీకాక్షాయ నేత్రే. గరుడ ధ్వజాయ శ్రోత్రే. గోవిందాయలలాటం. అచ్యుతాయ శిరః కృష్ణాయ సర్వాంగం దేవకీం వసుదేవం చ రోహిణీం సబలాం తథా, సాత్యకిం చోద్ధవా క్రూరవుగ్రసేనాథ యాదవాన్. నన్దం యశోదాం తత్రత్యే ప్రసూతాగోపగోపికాః, కాళిన్దీం కాలియం చైవ పూజయేన్నామ మంత్రతః. ఉగ్రసేన ఇత్యాదిపదేన కంసప్రహిత దానవాదికానాం గ్రహణం చకారేణ యోగమాయాయాః దారికాయాః గవాం చ గ్రహణం పరివారదేవతాః సాత్యక్యాదయః దేవక్యాదయో నందా దయశ్చాంగదేవతాః.

అథ కృష్ణాష్టోత్తరశతనామావళిః.

శ్రీకృష్ణాయ నమః	యశోదావత్సలాయ	బలభద్రప్రియానుజా
కమలానాథాయ	హరయే	య నమః [య
వాసుదేవాయ	చతుర్భుజాత్తచక్రాసి	పూతనాజీవితహరా
సనాతనాయ	గదాశంఖాద్యా	శకటాసురమర్దనాయ
వసుదేవాత్మజాయ	యుధాయ	నందవ్రజజనానన్దినే
పుణ్యాయ	[య దేవకీనందనాయ	సచ్చిదానందవిగ్రహా
లీలామానుషవిగ్రహా	శ్రీశాయ	య నమః
శ్రీవత్సకౌస్తుభ ధరా	నన్దగోపప్రియాత్మజాయ	నవనీతవిలిప్తాంగా
య నమః	యమునావేగసంహారిణే	నవనీతనటాయ [య

అనఘాయ నమః
నవనీతనవాహారిణే
ముచుకున్ద ప్రసాదకా
యా [య
షోడశస్త్రీ సహస్రేశా
త్రిభంగినే
లలితాకృతయే
శుకవాగమృతాబ్ధీన్దవే
గోవిందాయ
యోగినాంపతయే
వత్సవాటచరాయ
అనంతాయ
ధేనుకాసురభఞ్జనాయ
తృణీకృత తృణావర్తా
యా [య
యమళార్జున భంజనా
ఉత్తాలతాళభేత్త్రే [యే
తమాలశ్యామలాకృత
గోపగోపీశ్వరాయ
యోగినే [య
కోటిసూర్యసమప్రభా
ఇలాపతయే
పరస్మైజ్యోతిషే
యాదవేన్ద్రాయ
యదూద్వహాయ
వనమాలినే
పీతవాససే
పారిజాతాపహారకాయ
గోవర్ధనాచలోద్ధర్త్రే

గోపాలాయ
సర్వపాలకాయ
అజాయ
నిరంజనాయ
కామజనకాయ
కంజలోచనాయ
మధుఘ్నే
మధురానాథాయ
ద్వారకానాయకాయ
బలినే
బృన్దావనాన్తసంచారిణే
తులసీదామభూషణా
యా
స్యమంతకమణేర్హర్త్రే
నరనారాయణాత్మకా
యా [య
కుబ్జాకృష్టాంబరధరా
మాయినే
పరమపురుషాయ
ముష్టికాసురచాణూర
మల్లయుద్ధవిశారద
దాయ
సంసారవైరిణే
కంసారయే
మురారయే
నరకాంతకాయ
అనాదిబ్రహ్మచారిణే
కృష్ణావ్యసనకర్శకాయ
శిశుపాలశిరశ్ఛేత్త్రే

దుర్యోధనకులాంత
కాయ [య
విదురాక్రూర వరదా
విశ్వరూప ప్రదర్శకా
సత్యవాచే [య
సత్యసంకల్పాయ
సత్యభామారతాయ
జయినే
సుభద్రాపూర్వజాయ
జిష్ణవే [కాయ
భీష్మముక్తిప్రదాయ
జగద్గురవే
జగన్నాథాయ
వేణునాదవిశారదాయ
వృషభాసురవిధ్వంసినే
బాణాసుర కరాంతకా
యా
యుధిష్ఠిరప్రతిష్ఠాత్రే
బర్హిబర్హావతంసకాయ
పార్థసారథయే
అవ్యక్తగీతాయ
అమృతమహోదధయే
కాళీయ ఫణిమాణిక్య
రంజిత శ్రీపదాంబు
జాయ
దామోదరాయ
యజ్ఞభోక్త్రే
దానవేన్ద్రవినాశకా
నారాయణాయ [య

పరబ్రహ్మణే	పుణ్యశ్లోకాయ	సర్వతీర్థాత్మకాయ
పన్నగాశన వాహనా	తీర్థపాదాయ	సర్వగ్రహరూపిణే
జలక్రీడాసమాసక్త గోపీ	వేదవేద్యాయ	పరాత్పరాయ
వస్త్రాపహారకాయ	దయానిధయే	

అథ సహస్రనామాదినా చ యథాశక్తి భక్త్యా విధివదర్చయేత్.

వనస్పతిరసోద్భూతం కాలాగరుసమన్వితమ్, ధూపం గృహాణ గోవిన్ద గుణసాగర గోపతే. ఇతి ధూపం. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, దీపం గృహాణ దేవేశ త్రైలోక్యతిమిరాపహ. ఇతి దీపం. శాల్యోదనం పాయసం చ సితాఘృతవిమిశ్రితమ్, నానాపక్వాన్నసంయుక్తం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఇతి నైవేద్యమ్. ఉత్తరాపోశనమ్. పూగీఫలమితి తాంబూలం. ఇదం ఫలమితి ఫలం, హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణామ్. నీరాజయేత్తతో భక్త్యా మంగళం సముదీరయన్, జయమఙ్గలనిర్ఘోషైర్దేవదేవం సమర్చయేత్. వేదాహమితి నీరాజనమ్. దత్వా పుష్పాంజలిం చైవ ప్రదక్షిణపురస్సరమ్, ప్రణమేద్దండవద్భూమౌ భక్తిప్రహ్వః పునఃపునః. స్తుత్వా నానావిధైః స్తోత్రైః ప్రార్థయేత జగత్పతిం, నమస్తుభ్యం జగన్నాథ దేవకీతనయ ప్రభో. వసుదేవాత్మజానంత యశోదానందవర్ధన, గోవిన్ద గోకులాధార గోపికాంత నమోఽస్తు తే.

కృష్ణార్ఘ్యమంత్రాః.

తతస్తు దాపయేదర్ఘ్యమిన్దోరుదయతిః శ్శుచిః, కృష్ణాయ ప్రథమం దద్యాద్దేవకీసహితాయ చ. నారికేళేన శుద్ధేన దద్యాదర్ఘ్యం విచక్షణః, కృష్ణాయ పరయా భక్త్యా శయే కృత్వా విధానతః. మంత్రః. జాతః కంసవధార్థాయ భూభారోత్తరణాయ చ, పాండవానాం హితార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ. కౌరవాణాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయ చ, గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం దేవకజనితప్రభో. దేవకీసహితాయ కృష్ణాయ ఇదమర్ఘ్యం పూజితేభ్యస్సర్వేభ్యో దేవేభ్యస్తత్తన్నామమంత్రేణార్ఘ్యం దద్యాత్. తతస్తు రోహిణీయుక్తం చన్ద్రం సంపూజ్య భక్తితః, స్తుత్వా తు స్తోత్రమన్త్రేణ చంద్రాయార్ఘ్యం ప్రదాపయేత్, చన్ద్రస్తోత్రమ్. జ్యోత్స్నాపతే నమస్తుభ్యం నమస్తే జ్యోతిషాంపతే,

నమస్తే రోహిణీకాన్త నమస్తే జనమోహన. శంఖే కృత్వా తతస్తోయం సపుష్పఫలచన్దనమ్, జానుభ్యా మవనీం గత్వా చన్ద్రాయార్ఘ్యం నివేదయేత్. చంద్రార్ఘ్యమంత్రః. క్షీరోదార్ణవసంభూత అత్రిగోత్రసముద్భవ, రోహిణీశ గృహాణార్ఘ్యం రమాభ్రాతర్నమోఽస్తు తే. ఇది మర్ఘ్యమ్.

కృష్ణజయన్తీవ్రతోద్యాపనమ్.

ఇత్థం సంప్రార్థ్య దేవం చ రాత్రౌ జాగరణం చరేత్, గీతనృత్యాదినా చైవ పురాణశ్రవణాదిభిః. ప్రభాతే విమలే స్నాత్వా పూజయిత్వా జగద్గురుమ్, పాయసేన తిలాద్యైశ్చ మూలమన్త్రేణ భక్తితః. అష్టోత్తరశతం హుత్వా తతః పురుషసూక్తతః, ఇదం విష్ణురితి ప్రోచ్య జుహుయాద్వై ఘృతాహుతీ హోమశేషం సమాప్యాథ పూర్ణాహుతిపురస్సరమ్, ఆచార్యం పూజయేద్భక్త్యా భూషణాచ్ఛాదనాదిభిః. గామేకాం కపిలాం దద్యాద్వ్రతసంపూర్తిహేతవే, పయస్వినీం సుశీలాం చ సవత్సాం సగుణాం తథా. స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురీం కాంస్యదోహనికాయుతామ్, రక్తపుచ్ఛాం తామ్రపృష్ఠీం కణ్ఠే ఘణ్టాసమన్వితామ్. వస్త్రచ్ఛన్నాం దక్షిణాఢ్యామేవం సంపూర్ణతాం భవేత్, కపిలాయా అభావే తు గౌరన్యాపి ప్రదీయతే. తతో దద్యాచ్చ ఋత్విగ్భ్యశ్చాన్యేభ్యశ్చ యథార్హతః, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్దద్యాత్తేభ్యశ్చ దక్షిణాం. కలశాం స్త్రక్సంపూర్ణాన్ దద్యాచ్చైవ సమాహితః, ప్రాప్యానుజ్ఞాం తతస్తేభ్యో భుంజీత సహ బంధుభిః. ఏవం కృతే మహారాజ వ్రతోద్యాపనకర్మణి, నిష్పాపస్తత్క్షణాదేవ జాయతే విబుధోత్తమః. పుత్త్రపౌత్త్రసమాయుక్తో ధనధాన్యసమన్వితః, భుక్త్వా భోగాంశ్చిరం కాలమన్తే మమ పురం వ్రజేత్. ఇతి భవిష్యోత్తరే కృష్ణయుధిష్ఠిరసంవాదే జయన్తీవ్రతముద్యాపనం చ సంపూర్ణం.

జ్యేష్ఠావ్రతమ్.

అథ భాద్రపదశుక్లాష్టమ్యాం జ్యేష్ఠావ్రతం. ఇదం చ జ్యేష్ఠాయోగవశేన పూర్వవిద్ధాయాం పరవిద్ధాయాం వా కార్యం. జ్యేష్ఠాపూజనం లైంగే. కన్యాస్థే చాష్టమీ శుక్లా జ్యేష్ఠర్క్షే మహతీ స్మృతా, అలక్ష్మీపరిహారాయ జ్యేష్ఠాం తత్ర ప్రపూజయేత్. కన్యార్కే సూగోఽత్ర

కేవలం స్థాపక ఏవ. మాసస్తు భాద్రపదశ్చాన్ద్ర ఏవ గ్రాహ్యః. మాసి భాద్రపదే శుక్లే పక్షే జ్యేష్ఠర్క్షసంయుతే, యస్మిన్ కస్మిన్ దినే వాపి జ్యేష్ఠాదేవీం ప్రపూజయేత్. హేమాద్రౌ నవమ్యా సహ కార్యా స్యాదష్టమీ నాత్ర సంశయః, మాసి భాద్రపదే శుక్లే పక్షే జ్యేష్ఠర్క్ష సంయుతా. రాత్రౌ యస్మిన్ దినే కుర్యా జ్జ్యేష్ఠాయాః పరిపూజనమ్, యస్మిన్ దినే భవేజ్జ్యేష్ఠా మధ్యాహ్నాదూర్ధ్వ మప్యణుః తస్మిన్ హావిష్యం పూజా చ న్యూనా చేత్పూర్వవాసరే. పూజాది పూర్వదినే అనూరాధాయా మావాహనముత్తరదినే పూజనం మూలే చ విసర్జయేత్. తథాచ స్కాన్దే మైత్రేణావాహయే ద్దేవీం జ్యేష్ఠాయాం తు. ప్రపూజయేత్, మూలే విసర్జయే ద్దేవీం త్రిదినం వ్రత ముత్తమం. ఇతి నియమః. కర్తృయోగ్యతా. మృతవన్ధ్యాతు యా నారీ కాకవన్ధ్యా తథా పరా, గర్భస్రావీ తృతీయా చ నానాదోషైస్తు దూషితా. కర్తవ్యేతి. అలక్ష్మీవినాశాయ చ పూజయేత్.

అథ దూర్వాష్టమీవ్రతమ్.

హేమాద్రౌ భవిష్యే. బ్రహ్మన్ భాద్రపదే మాసి శుక్లాష్టమ్యా ముపోషితః, పూజయేచ్ఛఙ్కరం భక్త్యా యో నరః శ్రద్ధయాన్వితః. స యాతి పరమం స్థానం యత్ర దేవస్త్రిలోచనః, గణేశం పూజయేద్యస్తు దూర్వయా సహితం మునే. గణేశః=శివః. ఫలానాం శకలై ర్దివ్యై ర్గంధపుష్పైర్విలేపనైః, దూర్వాభిః పూజయేచ్ఛంభుం ముచ్యతే సర్వ పాతకైః. దూర్వాప్రార్థనా. త్వం దూర్వేఽమృతజన్మాఽసి వందితాఽసి సురైరపి, సౌభాగ్యం సన్తతిం దేహి సర్వకార్యకరీ భవ. యథా శాఖా ప్రశాఖాభి ర్విస్తృతాసి మహీతలే, తథా విస్తృతసంతానం దేహి త్వమజరామరే. ఇతి మన్త్రముచ్చార్య శివలిఙ్గపూజా కార్యేతి. తద్దినే ఏకభుక్తనియమేన ఫలాహారేణ బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా స్వయమపి ఫలహారేణైవ వస్తవ్యం. అక్షారలవణం బ్రహ్మన్నశ్నీయాన్మధురాన్వితమ్, దద్యాత్ఫలాని విప్రేషు ఫలాహార స్స్వసంభవ ఇత్యుక్తత్వాత్. దూర్వా ప్రశస్తా సుశ్వేతా హ్యుత్తరాశాభగామినీ, పూజయే ద్గృహ మానీయ గన్ధమాల్యానులేపనైః. అనగ్నిపక్వం యత్సర్వం నైవేద్యం చ కథంచన, భోక్తవ్యం చ తథా బ్రహ్మ న్నగ్నిపక్వం విసర్జయేత్.

దూర్వాష్టమీవ్రతం పుణ్యం యః కరోతీహ మానవః, న తస్య క్షయమాప్నోతి సంతతిస్సప్తపౌరుషీ. నన్దతే వర్ధతే నిత్యం యథాదూర్వా తథా కులమ్. ఇతి భవిష్యోత్తరే దూర్వాష్టమీవ్రతమ్.

మహాలక్ష్మీవ్రతం అశోకాష్టమీ.

అథ భాద్రపదశుక్లాష్టమీమారభ్య షోడశదినపర్యన్తం మహాలక్ష్మీవ్రతమ్. అర్ధరాత్రమతిక్రమ్య వర్తతే యోత్తరా తిథిః, తస్యాం జ్యేష్ఠాయుతాయాం తు కర్తవ్యం వ్రతముత్తమమితి. చంద్రప్రకాశే స్మృత్యన్తరోక్తం స్త్రీకర్తృకపరపతి చ.

అథాశ్వయుజశుక్లాష్టమీ మహాష్టమీ. తత్రాష్టమ్యాం భద్రకాళీ దక్షయజ్ఞవినాశినీ, ప్రాదుర్భూతా మహాఘోరా యోగినీకోటిభిర్వృతా. ఇదం సప్తమీవేధరహితం కార్యమితి చ ఔత్తరీయే జనే ప్రసిద్ధమ్. అథ ఆశ్వయుజకృష్ణాష్టమ్యాం అశోకాష్టమీవ్రతం హేమాద్రౌ ఆదిత్యపురాణే. అథ మార్గశీర్షకృష్ణాష్టమ్యాం కాశీఖండే కాలభైరవస్య పూజోక్తా. ఇత్యష్టమీవ్రతాని.

అథ నవమీవ్రతాని.

శ్రీరామనవమీనిర్ణయః.

తత్ర చైత్రశుక్లనవమ్యాం రామనవమీవ్రతమ్. ఇదం చ పరవిద్ధాయాం మధ్యాహ్నవ్యాపిన్యాం కార్యమ్. తదుక్తమగస్త్యసంహితాయామ్. చైత్రశుద్ధా తు నవమీ పునర్వసుయుతా యది, సైవ మధ్యాహ్నయోగేన మహాపుణ్యతమా భవేత్. దినద్వయే ఋక్షయోగే మధ్యాహ్నవ్యాప్తౌ వైకదేశవ్యాప్తౌ వా పరాఽన్యథా పూర్వా తదుక్తం తత్రైవ నవమీ చాష్టమీవిద్ధా త్యాజ్యా విష్ణుపరాయణైః, ఉపోషణం నవమ్యాం వై దశమ్యాం పారణం భవేత్, చైత్రమాసే నవమ్యాం తు జాతో రామస్స్వయం హరిః, పునర్వస్వృక్షసంయుక్తా సా తిథిస్సర్వకామదా. శ్రీరామనవమీ ప్రోక్తా కోటిసూర్యగ్రహాధికా, కేవలాపి సదోపోష్యా నవమీశబ్దసంగ్రహాత్. తస్మాత్సర్వాత్మనా సర్వైః కార్యం వై నవమీవ్రతమ్. అథాగస్త్యసంహితాయాం. చైత్రే నవమ్యాం ప్రాక్పక్షే దివా పుణ్యే పునర్వసౌ, ఉదయే గురుగౌరాంశే స్వోచ్చస్థగ్రహపంచకే, మేషం పూషణి సంప్రాప్తే లగ్నే కర్కటకాహ్వయే, ఆవిరాసీత్సకలయా కౌసల్యాయాం పరః పుమాన్

ప్రాక్ పక్షే=శుక్లపక్షే ఉదయే=ఉదయలగ్నే. గురుగౌరాంశే=గురనవాంశే. తస్మిన్ దినేతు కర్తవ్యముపవాసవ్రతం సదా. తత్రజాగరణం కుర్యాద్రఘునాథపరో భువి. ఇతి ఖట్వాదివ్యాఖ్యావృత్త్యర్థమ్.

శ్రీరామనవమీవ్రతవిధివిస్తరః

ప్రాతర్దశమ్యాం కృత్వా తు, సంధ్యాద్యాః కాలికాః క్రియాః. సంపూజ్య విధివద్రామం భక్త్యా విత్తానుసారతః. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్భక్త్యా దక్షిణాభిశ్చ తోషయేత్, గోభూతిలహిరణ్యాద్యై ర్వస్త్రాలంకారభూషణైః. రామం భక్త్యా ప్రయత్నేన పూజయేత్పరయా ముదా, ఏవం యః కురుతే భక్త్యా శ్రీరామనవమీవ్రతమ్. అనేకజన్మసిద్ధాని పాతకాని బహూన్యపి, భస్మీకృత్వా వ్రజత్యేవ తద్విష్ణోః పరమం పదం సర్వేషామప్యయం ధర్మో భుక్తిముక్త్యేకసాధనః, అశుచిర్వాపి పాపిష్ఠః కృత్వేదం వ్రతముత్తమమ్ పూజ్యస్స్యాత్సర్వభూతానాం యథారామస్తథైవ సః, యస్తు రామనవమ్యాం వై భుంక్తే సచ నరాధమః. కుంభీపాకేషు ఘోరేషుపచ్యతే నాత్రసంశయః, అకృత్వా రామనవమీవ్రతం సర్వవ్రతోత్తమమ్ వ్రతాన్యన్యాని కురుతే న తస్య ఫలభాగ్భవేత్, రహస్యకృతపాపాని ప్రఖ్యాతాని బహూన్యపి మహాన్తి చ ప్రణశ్యన్తి శ్రీరామనవమీవ్రతాత్, ఏకామపి నరో భక్త్యా శ్రీరామనవమీం మునే. ఉపోష్య కృతకృత్య స్స్యాత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, నరో రామనవమ్యాం తు శ్రీరామప్రతిమాప్రదః. ప్రధానేన మునిశ్రేష్ఠ స ముక్తో నాత్ర సంశయః. సుతీక్ష్ణ ఉవాచ. శ్రీరామప్రతిమాదానం విధానం వా కథం మునే, కథయస్వ మునిశ్రేష్ఠ భక్తస్య మమ విస్తరాత్. అగస్త్యః. కథయిష్యామి తద్విద్వన్ ప్రతిమాదానముత్తమమ్, విధానం చాపి యత్నేన యత స్త్వం వైష్ణవోత్తమః. అష్టమ్యాం చైత్రమాసే తు శుక్లపక్షే జితేన్ద్రియం, దంతధావనపూర్వం తు ప్రాతః స్నాయాద్యథావిధి. నద్యాం తటాకే కూపే వా హ్రదే ప్రస్రవణేఽపి వా, తతస్సంధ్యాదికాః కార్యాః సంస్మరన్ రాఘవం హృది. గృహమాసాద్య విప్రేంద్ర కుర్యాత్పూజాం జపం పరం, దాన్తం కుటుంబినం విప్రం వేదశాస్త్రపరం సదా. శ్రీరామపూజానిరతం సుశీలం దమ్భవర్జితమ్, విధిజ్ఞం రామమన్త్రాణాం

రామమంత్రైకసాధనమ్ ఆహూయ భక్త్యా సంపూజ్య ప్రణయాత్ప్రార్థయన్నితి. శ్రీరామప్రతిమాదానం కరిష్యేఽహం ద్విజోత్తమ భక్త్యాచార్యో భవ ప్రీతః శ్రీరామోఽసి త్వమేవ చ, ఇత్యుక్త్వాపూజ్య విప్రేంద్రం స్నాపయిత్వా తతః పరం. తైలేనాభ్యజ్య చ స్నాయాచ్చింతయన్రాఘవం హృది. తైలేన స్నాపయిత్వేత్యన్వయః. శ్వేతాంబరధరశ్శ్వేతగంధమాల్యాని ధారయన్, అర్చితో భూషితశ్చైవం కృతమాధ్యాహ్నిక క్రియః. అర్చితః=కృతార్చనః ఆచార్యం భోజయేద్భక్త్యా సాత్త్వికాన్నైః సువిస్తరం, భుంజీత స్వయమప్యేవం హృది రామమనుస్మరన్. ఏకభుక్తం వ్రతీ తత్ర సహాచార్యో జితేంద్రియః, శృణ్వన్రామకథాం దివ్యామహశ్శేషం నయేన్మునే. సాయంసంధ్యాదికాః కుర్యాత్ క్రియా రామమనుస్మరన్, ఆచార్యసహితో రాత్రావధశ్శాయీ జితేంద్రియః. వసేత్స్వయం నచైకాంతే శ్రీరామార్పితమానసః, తతః ప్రాతః సముత్థాయ స్నాత్వా సంధ్యాం యథావిధి. ప్రాతస్సర్వాణి కర్మాణి శీఘ్రమేవ సమాపయేత్, తతస్స్వస్థమనా భూత్వా విద్వద్భిః సహితోఽనఘ. స్వగృహస్యోత్తరమండపం, స్వగృహస్య సమీపే. చతుర్ద్వారం పతాకాఢ్యం సువితానం సుతోరణం, మనోహరం మహోత్సేధం పుష్పాద్యైః సమలంకృతమ్. శంఖచక్రహనూమద్భిః ప్రాగ్ద్వారే సమలంకృతమ్, గరుత్మచ్ఛార్ఙ్గబాణైశ్చ దక్షిణే సమలంకృతం. గదాఖడ్గాంగదైశ్చైవ పశ్చిమే సువిభూషితం, పద్మస్వస్తికనీలైశ్చ కౌబేరే సమలంకృతం. మధ్యే హస్తచతుష్కాఢ్యవేదికాయుక్తమాయతం, ప్రదిశ్య నృత్తగీతైశ్చ. వాద్యైశ్చాపి సుసంయుతం. పుణ్యాహం వాచయేత్తత్ర విద్వద్భిః ప్రీతమానసః, తతస్సంకల్పయేద్దేవం రామమేవ స్మరన్మునే. అస్యాం రామనవమ్యాం చ రామారాధనతత్పరః, ఉపోష్యాష్టసు యామేషు పూజయిత్వా యథావిధి ఇమాం స్వర్ణమయీం రామప్రతిమాం చ ప్రయత్నతః, శ్రీరామప్రీతయే దాస్యే రామభక్తాయ ధీమతే ప్రీతో రామో హరత్వాశు పాపాని సుబహూని మే, అనేకజన్మసిద్ధాని అభ్యస్తాని మహాంతి చ విలేఖేత్సర్వతోభద్రం వేదికోపరి సుందరం, మధ్యే తీర్థోదకైర్యుక్తం పాత్రం సంస్థాప్య చర్చితం సౌవర్ణే రాజతే తామ్రే పాత్రే షట్కోణమాలిఖేత్, తత్ర స్వర్ణమయీం

రామప్రతిమాం పలమాత్రతః. నిర్మితాం ద్విభుజాం దివ్యాం వామాఙ్కస్థితజానకీం, బిభ్రతీం దక్షిణకరే జ్ఞానముద్రాం మహామునే. వామే నాధఃకరేణేశాం దేవీమాలిఙ్గ్య సంస్థితాం, సింహాసనే రాజతేఽత్ర పలద్వయవినిర్మితే. పంచామృతస్నానపూర్వం సంపూజ్య విధివత్తతః, మూలమంత్రేణ నియతో న్యాసపూర్వమతంద్రితః దివైవం విధివత్కృత్వా రాత్రౌ జాగరణం చరేత్. దివ్యాం రామకథాం శ్రుత్వా రామభక్తిసమన్వితః. నృత్యగీతాదిభిశ్చైవ రామస్తోత్రైరనేకధా, రామాష్టకైస్తథా పూజా గంధపుష్పాక్షతాదిభిః కర్పూరాగరుకస్తూరీకల్హారాద్యైరనేకధా, పూజయన్ వివిధం భక్త్యా దివారాత్రం నయేద్బుధః. తతః ప్రాతస్సముత్థాయ స్నానసంధ్యాదికాః క్రియాః, సమాప్య విధివద్రామం పూజయేద్విధివన్మునే. తతో హోమం ప్రకుర్వీత మూలమన్త్రేణ మన్త్రవిత్, పూర్వోక్తం పద్మకుండే వా స్థండిలే వా సమాహితః. లౌకికాగ్నౌ విధానేన శతమష్టోత్తరం తతః, అష్టేన పాయసేనైవ స్మరన్ రామమనన్యధీః. తతో భక్త్యా సుసంతోష్య స్వాచార్యం పూజయేన్మునే, కుండలాభ్యాం సరత్నాభ్యాం మంగుళీయైరనేకధా. గంధపుష్పాక్షతైర్వస్త్రైర్విచిత్రైస్సుమనోహరైః, తతో రామం స్మరన్ దద్యాదేవం మంత్రముదీరయేత్. ఇమాం స్వర్ణమయీం రామ ప్రతిమాం సమలంకృతామ్, చిత్రవస్త్రయుగచ్ఛన్నాం రామోఽయం రాఘవాయ తే. శ్రీరామప్రీతయే దాస్యే తుష్టో భవతు రాఘవః, ఇతి దత్వా విధానేన దద్యాద్వై దక్షిణాం పునః. అన్యేభ్యశ్చ యథాన్యాయ్యం గోహిరణ్యాది శక్తితః, దద్యాద్వాసోయుగం ధాన్యం యథావిభవమాదృతః బ్రాహ్మణైస్సహ భుంజీత తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణాం, బ్రహ్మహత్యాదిపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః. తులాపురుషదానాదిఫలం ప్రాప్నోతి సువ్రతః, అనేకజన్మసంసిద్ధపాపేభ్యో ముచ్యతే ధ్రువమ్. బహునా కిమిహోక్తేన ముక్తిస్తస్య కరే స్థితా, కురుక్షేత్రే మహాపుణ్యే సూర్యపర్వణ్యశేషతః. తులాపురుషదానాద్యైః కృతైర్యల్లభ్యతే ఫలం, తత్ఫలం లభతే మర్త్యో దానేనానేన సద్వ్రతీ. ఇతి రామప్రతిమాదానోద్యాపనవిధిః.

అథ శ్రీరామనవమీవ్రతపూజావిధిః.

ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య, మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య, సకలపాప

క్షయకామః, శ్రీరామప్రీతయే శ్రీరామనవమీవ్రతం కరిష్యే. తదంగత్వేన శ్రీరామపూజాం కరిష్యే. తథా రామమన్త్రేణ షడంగన్యాసం కలశార్చనం చ కరిష్యే. ఫలపుష్పాక్షతసహితం జలపూర్ణం తామ్రపాత్రం గృహీత్వా. ఉపోష్యే నవమీం త్వద్య యామేష్వష్టసు రాఘవ తే, తేన ప్రీతో భవ త్వం మే సంసారాత్త్రాహి మాం హరే. ఇతి మన్త్రేణ పాత్రస్థజలం క్షిపేత్. తతశ్శక్తితః స్వర్ణమయీం రామప్రతిమాం కృత్వా, అగ్న్యుత్తారణపూర్వకం కపోలౌ స్పృష్ట్వా, మూలమంత్రం ప్రణవాదిచతుర్థ్యంతం నామ రామాయ దేవత్వాం సంఖ్యాయ స్వాహేతి మంత్రం పఠన్ ప్రాణప్రతిష్ఠాం కుర్యాత్. తత్ర-కోమలాంగం విశాలాక్షం మింద్రనీలసమప్రభమ్, దక్షిణాంగే దశరథం పుత్రాపేక్షణతత్పరమ్. పృష్ఠతో లక్ష్మణం దేవం సచ్ఛత్రం కనకప్రభమ్, పార్శ్వే భరతశత్రుఘ్నౌ తాళవృన్తకరావుభౌ. అగ్రేవ్యగ్రం హనూమంతం రామానుగ్రహకాంక్షిణమ్. ఇతి ధ్యాయేత్. అథ షోడశోపచారైః పూజయేత్. ఆవాహయామి విశ్వేశం జానకీవల్లభం ప్రభుమ్, కౌసల్యాతనయం విష్ణుం శ్రీరామం ప్రకృతేః పరమ్. సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్. శ్రీరామాగచ్ఛ భగవన్ రఘునాథ నృపోత్తమ, జానక్యా సహ రాజేంద్ర సుస్థిరో భవ సర్వదా. రామభద్ర మహేష్వాస రావణాన్తక రాఘవ, యావత్పూజాం సమాప్యేహం తావత్త్వన్నిహితో భవ. సన్నిధానం. రఘునాయక రాజర్షే నమో రాజీవలోచన, రఘునన్దన మే దేవ శ్రీరామాభిముఖో భవ. ఇతి సమ్ముఖీకరణమ్. రాజాధిరాజ రాజేన్ద్ర రామచన్ద్ర మహీపతే, రత్నసింహాసనం తుభ్యం దాస్యామి స్వీకురు ప్రభో. పురుష ఏవేద మిత్యాసనమ్. త్రైలోక్యపావనానన్త నమస్తే రఘునాయక, పాద్యం గృహాణ యజ్ఞర్షే నమో రాజీవలోచన ఏతావానస్యేతి పాద్యమ్. పరిపూర్ణ పరానంద నమో రామాయ వేధసే, గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం కృష్ణ విష్ణో జనార్దన. త్రిపాదిత్యర్ఘ్యమ్. నమస్సత్యాయ శుద్ధాయ నిత్యాయ జ్ఞానరూపిణే, గృహాణాచమనం నాథ సర్వలోకైకనాయక తస్మాద్విరాడిత్యాచమనమ్. నమశ్శ్రీవాసుదేవాయ తత్త్వజ్ఞానస్వరూపిణే, మధుపర్కం గృహాణేదం జానకీపతయే నమః. మధుపర్కమ్. పఞ్చామృతం మయానీతం పయో దధి

ఘృతం మధు, శర్కరాజలసంయుక్తం రామ త్వం ప్రతిగృహ్యతామ్. పఞ్చామృతస్నానమ్, శుద్ధోదకమ్. యత్పురుషేణేతి స్నానమ్. తతో లఘుతంత్రేణ సర్వోపచారాన్ కుర్యాత్. సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రమ్. తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతమ్ తస్మాద్యజ్ఞా ఇతిగంధమ్. తస్మాద్యజ్ఞాదిత్యక్షతాన్. తస్మాదశ్వేతి పుష్పమ్. యత్పురుషమితి ధూపమ్ బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపమ్. చంద్రమా ఇతి నివేదనమ్ నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలమ్, వేదాహమితి నీరాజనమ్. ధాతేతి ప్రదక్షిణమ్. యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పమ్. యస్యస్మృత్యేతి పూజాసమర్పణమితి. మధుపర్కానంతరో పార్చనమ్. తతగనిర్మాల్యంవిసృజ్య. రామతాపిన్యా పురుషసూక్తేన నారాయణాద్యైరభిషిచ్య. బ్రహ్మాండోదరమధ్యస్థైస్తీర్థైశ్చ రఘునందన, స్నాపయిష్యామ్యహం భక్త్యా త్వం గృహాణ జనార్దన. స్నానమ్. తప్తకాఞ్చనసంకాశం పీతాంబరమిదం హరే, సంగృహాణ జగన్నాథ రామచన్ద్ర నమోఽస్తు తే. తం యజ్ఞమితి వస్త్రమ్. శ్రీరామాచ్యుత యజ్ఞేశ శ్రీధరానన్త రాఘవ, బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం గృహాణ రఘునందన. యజ్ఞోపవీతమ్. కుంకుమాగరుకస్తూరీకర్పూరం చందనం తథా, తుభ్యం దాస్యామి రాజేన్ద్ర శ్రీరామ స్వీకురు ప్రభో. తస్మాద్యజ్ఞా ఇతి గన్ధమ్. అక్షతాగ పరమా దివ్యాః కుంకుమాగరుభూషితాగమయాఽఽహృతాశ్చ పూజార్థం స్వీకార్యా రఘునాయక. అక్షతాన్. తులసీకుంద మందార జాజిపున్నాగ చంపకైగ, కదంబకరవీరైశ్చ కుసుమైశ్శతపత్రకైగ నీలాంబుజైర్బిల్వదలై రర్చయేద్రాఘవం విభుం, పూజయిష్యామ్యహంభక్త్యాసంగృహాణ జనార్దన. పుష్పాణి అథాంగపూజా. శ్రీరామచంద్రాయ పాదౌ, రాజీవలోచనాయ గుల్ఫౌ. రావణాంతకాయ జానునీ వాచస్పతియే ఊరూ. విశ్వరూపాయ జంఘే. లక్ష్మణాగ్రజాయ కటిమ్. విశ్వమూర్తయే మేఢ్రమ్. విశ్వామిత్రప్రియాయ నాభిమ్. పరమాత్మనే హృదయమ్. శ్రీకంఠాయ కంఠమ్. సర్వాస్త్రధారిణే భాహూః. రఘూద్వహాయ ముఖమ్ పద్మనాభాయ జిహ్వామ్. దామోదరాయ దన్తాన్. సీతాపతయే లలాటమ్ జ్ఞానగమ్యాయ శిరగ సర్వాత్మనే సర్వాంగం పూజయామి.

అథ శ్రీరామాష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం శ్రీరామాయ నమః
రామభద్రాయ
రామచంద్రాయ
శాశ్వతాయ
రాజీవలోచనాయ
శ్రీమతే
రాజేంద్రాయ
రఘుపుంగవాయ
జానకీవల్లభాయ
జైత్రే
జితామిత్రాయ
జనార్దనాయ
విశ్వామిత్రప్రియాయ
దాంతయా
శరణత్రాణతత్పరాయ
వాలిప్రమథనాయ
వాగ్మినే
సత్యవాచే
సత్యవిక్రమాయ
సత్యవ్రతాయ
వ్రతధరాయ
సదాహనుమదాశ్రయాయ
కౌసలేయాయ
ఖరధ్వంసినే
విరాధవధపండితాయ
విభీషణపరిత్రాత్రే
దశగ్రీవశిరోహరాయ

సప్తతాళప్రభేత్త్రే
హరకోదండఖండనాయ
జామదగ్న్యమహాదర్పదళనాయ
తాటకాంతకాయ
వేదాంతసారాయ
వేదాత్మనే
భవరోగస్యభేషజాయ
దూషణత్రిశిరోహంత్రే
త్రిమూర్తయే
త్రిగుణాత్మకాయ
త్రివిక్రమాయ
త్రిలోకాత్మనే
పుణ్యచారిత్రకీర్తనాయ
త్రిలోకరక్షకాయ
ధన్వినే
దండకారణ్యపుణ్యకృతే
అహల్యాపావనాయ
పితృభక్తాయ
వరప్రదాయ
జితేంద్రియాయ
జితక్రోధాయ
జితామిత్రాయ
జగద్గురవే
ఋక్షవానరసంఘాతా

చిత్రకూటసమాశ్రయాయ
జయంతత్రాణవరదాయ
సుమిత్రాపుత్రసేవితాయ
సర్వదేవాదిదేవాయ
మృతవానరజీవదాయ
మాయామారీచసంహర్త్రే
మహాభాగాయ
మహాభుజాయ
సర్వదేవస్తుతాయ
సౌమ్యాయ
బ్రహ్మణ్యాయ
మునిసత్తమాయ
మహాయోగినే
మహోదారాయ
సుగ్రీవరాజ్యదాయకాయ
సర్వపుణ్యాధిఫలదాయ
స్మృతసర్వాఘనాశనాయ
ఆదిదేవాయ
మహాదేవాయ
పురాణపురుషోత్తమాయ
పుణ్యోదయాయ

దయాసారాయ
పుణ్యశ్రవణకీర్తనాయ
స్మితవక్త్రాయ
మితభాషిణే
రాఘవాయ
అనంతగుణగంభీరాయ
ధీరోదాత్తగుణోత్తమాయ నమః
మాయామానుషచారిత్రాయ నమః
మహాదేవాదిపూజితాయ నమః
సేతుకృతే
జితవారాశయే
సర్వతీర్థమయాయ
హరయే
శ్యామాంగాయ
సుందరాయ
శూరాయ
పీతవాససే
ధనుర్ధరాయ
సర్వయజ్ఞాధిపాయ
యజ్వనే
జరామరణవర్జితాయ
శివలింగప్రతిష్ఠాత్రే
సర్వాపగుణవర్జితాయ
పరమాత్మనే
పరబ్రహ్మణే
సచ్చిదానందవిగ్రహాయ నమః
పరస్మై జ్యోతిషే
పరస్మైధామ్నే
పరాకాశాయ
పరాత్పరాయ
పరేశాయ
పారగాయ
సర్వదేవాత్మకాయ
శివాయ

వనస్పతి రసోద్భూతో గంధాఢ్యో గంధ ఉత్తమః, రామచంద్ర మహీపాల ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. యత్పురుషమితిధూపమ్. జ్యోతిషాంపతయే తుభ్యం నమో రామాయ వేధసే, గృహాణ దీపకం చైవ త్రైలోక్యతిమిరాపహ. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపమ్. ఇదం దివ్యాన్నమమృతం రసైష్షడ్భిస్సమన్వితం, రామచంద్రేశ నైవేద్యం సీతేశ ప్రతిగృహ్యతామ్. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యమ్. తతః ఆచమనం. ఇదం ఫలమితి ఫలమ్. నాగవల్లీదళైర్యుక్తం పూగీఫలసమన్వితమ్. తాంబూలం గృహ్యతాం రామ కర్పూరాదిసమన్వితమ్. నాభ్యాం ఆసీదితి తాంబూలమ్. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణామ్. రాజాధిరాజాయేతినీరాజనమ్. నృత్యైర్గీతైశ్చ వాద్యైశ్చపురాణపఠనాదిభిః, రాజోపచారైరఖిలైస్సంతుష్టో భవ రాఘవ మఙ్గళార్థం మహీపాల నీరాజనమిదం హరే, సంగృహాణ జగన్నాథ రామచంద్ర నమోఽస్తు తే. కర్పూరనీరాజనమ్. నమో దేవాది దేవాయ రఘునాథాయ శార్ఙ్గిణే, చిన్మయానన్దరూపాయ సీతాయాః పతయే నమః. సప్తాస్యాసన్నితి నమస్కారః. సర్వలోకశరణ్యాయ రామచన్ద్రాయ వేధసే, బ్రహ్మానందైకరూపాయసీతాయాఃపతయేనమః.

యజ్ఞేశ్వరేతి పుష్పాఞ్జలిః. యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాసమాని చ, తాని తాని వినశ్యన్తి ప్రదక్షిణపదేపదే. ఇతి ప్రదక్షిణం. అశోకకుసుమైర్యుక్తం రామాయార్ఘ్యం నివేదయేత్, దశాననవధార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయ చ. రాక్షసానాం వినాశాయ దైత్యానాం నిధనాయ చ, పరిత్రాణాయ సాధూనాం జాతో రామస్స్వయం హరిః. గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం భ్రాతృభిస్సహితోఽనఘ. ఇత్యర్ఘ్యమ్. ఇతి పూజావిధిః.

అగస్త్య ఉవాచ. రహస్యం కథయిష్యామి సుతీక్ష్ణ మునిసత్తమ, చైత్రమాసే నవమ్యాం తు శుక్లపక్షే రఘూత్తమః. ప్రాదురాసీత్తతో బ్రహ్మ బ్రహ్మానందైక కేవలః, తత్రజాగరణం కుర్యాద్రామస్య పురతో బుధః. ప్రతిమాయాం యథాశక్తి పూజా కార్యా యథావిధి, ప్రాతర్దశమ్యాం స్నాత్వైవ కృత్వా సంధ్యాదికాః క్రియాః. సంపూజ్య విధివద్రామం భక్త్యా విత్తానుసారతః, బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్సమ్యక్ దక్షిణాభిశ్చ తోషయేత్. గోభూతిలహిరణ్యాద్యైర్వస్త్రాలంకారభూషణైః, రామభక్తాన్ప్రయత్నేన ప్రీణయేత్పరయా ముదా. ఏవం యః కురుతే భక్త్యా శ్రీరామనవమీవ్రతమ్, అనేకజన్మజాతాని పాపాని సుబహూని చ. జ్ఞానేన భస్మసాత్కృత్వా యాతి విష్ణోః పరం పదమ్, సర్వేషామప్యయం ధర్మో భుక్తిముక్త్యేకసాధనః. అశుచిర్వాపి పాపిష్ఠః కృత్వేదం వ్రతముత్తమమ్, పూజ్యస్స్యాత్సర్వభూతానాం యథారామస్తథైవ సః. యస్తు రామనవమ్యాం వై భుఙ్క్తే సతు నరాధమః, కుంభీపాకేషు ఘోరేషు పతత్యేవ నసంశయః. అకృత్వా రామనవమీవ్రతం సర్వోత్తమోత్తమమ్, వ్రతాన్యన్యాని కురుతే న తస్య ఫలభాగ్భవేత్. మహాన్త్యపి ప్రణశ్యంతి పాపాని నవమీవ్రతాత్, ఏకామపి తతో భక్త్యా శ్రీరామనవమీం వ్రతీ. ఉపోష్య కృతకృత్యస్స్యాత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, తతో రామనవమ్యాంతు శ్రీరామప్రతిమాం పరః. విధానేన నరశ్రేష్ఠ స ముక్తో నాత్ర సంశయః. సుతీక్ష్ణః. ప్రాయేణ హి నరాః సర్వే దరిద్రాః కృపణా మునే, కథం కుర్వన్తి విస్తార్య శ్రీరామనవమీవ్రతమ్. అగస్త్యః. దరిద్రశ్చ మహాభాగ స్వస్య విత్తానుసారతః, ఫలార్థేన తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః. విత్తశాఠ్యమకృత్వైవ కుర్యాదేవం

వ్రతం మునే, యది ఘోరతరం దుష్టం పాతకం రహసి క్వచిత్. అకిం
చనోఽపి యత్నేన ఉపోష్య నవమీదినే, ఏకచిత్తోఽతియత్నేన సర్వ
పాపైః ప్రముచ్యతే ప్రాప్తే శ్రీరామనవమీదినే మర్త్యో విమూఢధీః,
ఉపోషణం న కురుతే కుంభీపాకేషు పచ్యతే. యత్కించిద్రామముద్దిశ్య
క్రియతే న స్వశక్తితః, రౌరవే స తు మూఢాత్మా పచ్యతే నాత్ర
సంశయః సుతీక్ష్ణః యామాష్టకేషు పూజా వై తత్ర చోక్తా మహా
మునే, మూలమన్త్రేణ సంయుక్తాం తాం కథాం వద సువ్రత. అగస్త్యః.
సర్వేషాం రామమన్త్రాణాం మన్త్రరాజం షడక్షరమ్. ఇదం తు స్కాన్దే,
మోక్షఖండే, రుద్రగీతాయాం, శ్రీరామం ప్రతి రుద్రవాక్యమ్. ము
మూర్షోర్మణికర్ణ్యాం తే అర్ధోదకనివాసినః, అహం దిశామి తే మంత్రం
తారకస్యోపదేశతః. శ్రీరామ రామ రామేతి ఏతత్తారకముచ్యతే, అత
స్త్వం జానకీనాథ పరం బ్రహ్మాభిధీయతే తారకం బ్రహ్మ చేత్యుక్తం
తేన పూజా ప్రశస్యతే, పీఠాఙ్గదేవతానాం తు ఆవృత్తీనాం తథైవ చ,
ఆదావేవ ప్రకుర్వీత దేవస్య ప్రతిమార్చనమ్, ఉపచారైః షోడశభిః
పూజా కార్యా యథావిధి ఆవాహనం స్థాపనం చ సమ్ముఖీకరణం
తథా, ఏవం ముద్రాః ప్రార్థనాం చ పూజాముద్రాం ప్రయత్నతః శంఖ
పూజాం ప్రకుర్వీత పూర్వోక్తవిధినా తతః కలశం వామభాగే చ పూజా
ద్రవ్యాణి చాదరాత్, పీఠే సంపూజ్య యత్నేన ఆత్మానాం మంత్రము
చ్చరేత్, పాత్రాసాదనమప్యేవం కుర్యాద్ధ్యామేష్వన్ద్రితః, పీతాంబ
రాణి దేవాయ ప్రార్థయన్నర్పయేత్సుధీః, స్వర్ణయజ్ఞోపవీతాని దద్యా
ద్దేవాయ భక్తితః. నానారత్నవిచిత్రాణి దద్యాదాభరణాని చ,
హిమాంబుఘృష్టరుచిరం ఘనసారం మనోహరం క్రమాత్తు మూలమ
న్త్రేణ ఉపచారాన్ప్రకల్పయేత్, కల్హారైః కేతకైర్జాతిపున్నాగాద్యైః
పరిపూజయేత్. చంపకైశ్శతపత్త్రైశ్చ సుగన్ధైస్సుమనోహరైః. పాద్య
చన్దనధూపైశ్చ తత్తన్మన్త్రైః పరిపూజయేత్. భక్ష్యభోజ్యాదికం భ
క్త్యా దేవాయ విధినాఽర్పయేత్, యేన సోపస్కరం దేయం దత్వా పాపైః
పరిముచ్యతే. జన్మకోటికృతైర్ఘోరైర్నానారూపైశ్చ దారుణైః, విముక్తః
స్యాత్ క్షణాదేవ రామ ఏవ భవేన్మునే శ్రద్ధధానస్య దాతవ్యం శ్రీరామ
నవమీవ్రతమ్, సర్వలోకహితాయేదం పవిత్రం పాపనాశనమ్. లోకే

న నిర్మితం వాపి శిలయా దారుణాఽపివా, ఏకేనైవ ప్రకారేణ యస్మై కస్మై తథా మునే. కృతం సర్వం ప్రయత్నేన యత్కించిదపి భక్తితః, జపేదేకాంతమాసీనో యావత్స దశమాదినమ్. అనేన స్వాత్మనః పూజా దశమ్యాం భోజయేద్ద్విజాన్, భక్త్యా భోజ్య గృహాద్విప్రాన్ ద్రవ్యాచ్ఛక్త్యా చ దక్షిణామ్, కృతకృత్యో భవేత్తేన సద్యో రామః ప్రసీదతి, తూష్ణీం తిష్ఠన్నరో వాపి పునరావృత్తివర్జితః ద్వాదశాబ్దైః కృతేనాపి యత్పాపం చావిముచ్యతే, విలయం యాతి తత్సర్వం శ్రీరామనవమీవ్రతాత్. జపశ్చ రామమంత్రాణాం యో న జానాతి తద్వ్రతే, ఉపోష్య సంస్మరేద్రామం ధ్యానపూర్వమతన్ద్రితః. గురులబ్ధే తు మంత్రేస్తు న్యాసే న్యాసపురస్సరః, యామే యామే చ విధినా కుర్యాత్పూజాం సమాహితః ముముక్షుశ్చ సదా కుర్యాత్ శ్రీరామనవమీవ్రతమ్, ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో యాతి బ్రహ్మ సనాతనమ్. ఇతి శ్రీస్కందపురాణే అగస్త్యసంహితాయాం మగస్త్యసుతీక్ష్ణసంవాదే శ్రీరామనవమీవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ రామనామవ్రతమ్.

తత్రైవ రామనవమీ మారభ్య అథ చ సర్వకాలేఽపి రామనామజపలేఖనం కుర్యాత్. ఆచమ్య ప్రాణానాయమ్య మానసపత్రముల్లిఖ్య. సకలపాపక్షయకామో వా విష్ణులోకప్రాప్తికామో వా శ్రీరామప్రీతయే రామనామజపలేఖనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య.

అథ రామనామపూజా.

రామమన్త్రేణ షోడశోపచారైః పూజయేత్.

అథ రామనామలేఖనవ్రతముద్యాపనం కథా చ

పార్వత్యువాచ. ధన్యాస్మ్యనుగృహీతాస్మి కృతార్థాస్మి జగత్ప్రభో, విచ్ఛిన్నో మేఽద్య సందేహగ్రంథిర్భవదనుగ్రహాత్. త్వన్ముఖాద్గలితం రామతత్త్వామృతరసాయనం, పిబన్తో మే మనో నైవ సతృప్యతి భవాపహమ్. శ్రీరామస్యామృతం నామ శ్రుతం సంక్షేపతో మయా ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి విస్తరేణ స్ఫుటాక్షరమ్. శ్రీమహాదేవః శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి గుహ్యాద్గుహ్యతరం మహత్, ప్రాప్నోతి పరమాం సిద్ధిం దీర్ఘాయుశ్చ పుత్రసంపదమ్. రామనామ లిఖేద్యస్తు లక్షకో

కోటిశతావధి. ఏకైకమక్షరం పుంసాం మహాపాతకనాశనమ్, సకామో ఽపి లిఖేద్యస్తు నిష్కామేన తు కింపునః. ఇహైవ సుఖమాప్నోతి అంతే చ పరమం పదం, ఆదావంతే చ మధ్యే చ వ్రతస్యోద్యాపనం చరేత్. ఉద్యాపనం వినా నైవ ఫలసిద్ధిమవాప్నుయాత్, తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేన నామ్న ఉద్యాపనం కురు. పార్వత్యువాచ నతాస్మి దేవ దేవేశ భక్తానుగ్రహకారక, నామ్నాముద్యాపనం బ్రూహి విస్తరేణ మమ ప్రభో. శ్రీశివః. శృణు దేవి ప్రవక్ష్యామి విస్తరేణ యథావిధి, నామ్నాముద్యాపనం చాత్ర భక్త్యా రామప్రసాదతః. సౌవర్ణం సుందరం కుర్యాత్సీతారామం సలక్ష్మణమ్, హనూమత్ప్రతిమాం తత్ర చతుర్థాంశేన హాటకైః. సువర్ణస్య ప్రమాణం తు పలాష్టకముదీరితం. అశక్తశ్చేత్పలేనైవ తదర్ధార్ధేన వా పునః శ్రీరామప్రతిమాం కృత్వా విత్తశాఠ్యం న కారయేత్, రాజతేనాసనం కుర్యాన్సాష్టైషోడశసంమితైః. పీతవస్త్రేణ సంవేష్ట్య స్థాపయేత్తండులోపరి, తండులానాం ప్రమాణం తు భవేద్ద్రోణచతుష్టయమ్. శుచౌ దేశే గృహే తీర్థే మంటపం కారయేత్సుధీః, తోరణాని చతుర్ద్వారే బాధయేదామ్రపల్లవైః. భూమౌ గోమయలిప్తాయాం సర్వతోభద్రసంజ్ఞకం, రచయేత్సప్తధాన్యేన నానారత్నైస్సుశోభనమ్. కుంభానష్టౌ చ పూర్వాదిస్థాపయేదవ్రణాన్ శుభాన్, కుంభమేకం మధ్యదేశే స్థాపయేత్తండులోపరి గంగాజలేన సంపూర్య పంచరత్నైస్సపల్లవైః, నారికేళఫలాన్యష్టౌ ఏకం రామాయ దాపయేత్. ఆచార్యం వరయేత్తత్ర వేదశాస్త్రవిశారదమ్, బ్రహ్మాది ఋత్విజాం తత్ర వరణం కారయేత్తతః మధుపర్కేణసంపూజ్యవస్త్రాలంకారభూషణైః, ఋత్విజః షోడశాప్యష్టౌ వరయేద్వేదపారగాన్. స్నాత్వా నిత్యం విధాయాదౌ పూజయేద్గణనాయకమ్, పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు పూజయేద్రాఘవం తతః, తతోఽగ్నించప్రతిష్ఠాప్య స్వశాఖోక్త విధానతః, విష్ణుసూక్తేన హోతవ్యం మూలమంత్రేణ వా పునః నవగ్రహాంశ్చదిక్పాలానత్రాసుక్తాంశ్చహోమయేత్, హోమాంతే పూజనం కుర్యాద్రామచంద్రాదిదేవతాః. పూజయిత్వా తతో హుత్వా బలిం పూర్ణాహుతిం తతః, శ్రేయస్సంపాద్య దానం చ అభిషేకం సమాపయేత్. రామం సత్వార్చయిత్వా చ ప్రార్థయిత్వాపునః

పునః, ఆచార్యం యోజయేత్పశ్చాత్సువర్ణైర్వస్త్రధేనుభిః. ప్రతిమాం రామమన్త్రేణ ఆచార్యాయ నివేదయేత్, నమోఽస్తు దేవదేవేశ బహుబుద్ధిమహాత్మభిః. యశ్చిన్త్యతే కర్మసాక్షాత్ హృది నిత్యం ముముక్షుభిః, మాయయా గుణమయ్యా త్వం సృజస్యవసి హంసి తతస్త్వత్పాదకమలే భక్తిరేవ సదాఽస్తు మే, సంసారామయతప్తానాం భేషజం భక్తిరేవ తే. సీతాసౌమిత్రిహనుమద్భక్తియుక్త నరేశ్వర, దానేనానేన మే రామ భుక్తిముక్తిప్రదో భవ. ప్రతిమాదానసిద్ధ్యర్థం శక్త్యా స్వర్ణం తు దాపయేత్, దానం యద్దక్షిణాహీనం తత్సర్వం నిష్ఫలం భవేత్. బ్రాహ్మణాన్ శతసాహస్రం భోజయేన్మధుసర్పిషా, పక్వాన్నైః పాయసైస్స్వాద్వైర్లడ్డుకైశ్శర్కరాన్వితైః. ఋత్విగ్భ్యో దక్షిణాం దద్యాద్భూయసీం దక్షిణాం చరేత్, తద్వద్ఘృతపాత్రం చ తిలపాత్రం చ దాపయేత్. శయ్యాం చ రథదానాని గజదానాని శక్తితః, అశక్తశ్చేత్సువర్ణమేకం దత్త్వా రామం నమేత్పునః. తిలకం కారయేత్పశ్చాదభిషించేత్సపల్లవైః, ద్విజైస్తు ఆశిషో దేయా నత్వా స్తుత్వా విసర్జయేత్. ఉమామహేశ్వరౌ పూజ్య భోజయేద్వటుకం తథా, కుమారీణాం శతం భోజ్యం యోగిరాజం చ భోజయేత్. క్షేత్రపాలబలిం దత్త్వా ధ్యాత్వా రామం సదా జపేత్, బ్రహ్మాదిభిస్తుతత్పుణ్యం వక్తుం శక్యం న కించన. అశ్వమేధసహస్రాణి వాజపేయశతాని చ, ఏకేన రామనామ్నా తు తత్ఫలం లభతే నరః నారీ వా పురుషో వాపి శూద్రో వాప్యధమో నరః, రామనామ్నా తు ముక్తాస్తేసత్యం సత్యం వరాననే. మూలే కల్పద్రుమస్యాఖిలమణివిలసద్రత్నసింహాసనస్థం కోదణ్డం ధారయన్తం లలితకరయుగే నార్చితం లక్ష్మణేన, వామాంకన్యస్తసీతం భరతధృతమహామౌక్తికచ్ఛత్రకాన్తం శత్రుఘ్నం చామరాభ్యాం విలసితమనిశం రామచంద్రం భజేఽహమ్. వందామహే మహేశానచండకోదణ్డఖణ్డనమ్, జానకీహృదయానన్దచన్దనం రఘునన్దనమ్. చరితం రఘునాథస్య శతకోటిప్రవిస్తరం, ఏకైకమక్షరం పుంసాం మహాపాతకనాశనమ్. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే ఉమామహేశ్వరసంవాదే రామలేఖనోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

భాద్రపదశుక్లనవమ్యాం ముహూర్తమాత్రసత్త్వేఽపిపరయుతాయాం కార్యమ్. తత్ర గౌరీముద్దిశ్య పూజనముక్తమ్. అథాశ్వినీశుక్లనవమ్యాం దేవీవ్రతం హేమాద్రౌ విష్ణుధర్మే. భద్రకాళీపూజా గౌత్తరీయేషు ప్రసిద్ధా.

సరస్వతీపుస్తకమండలపూజా.

అత్రైవాశ్వినశుక్లనవమ్యాం సరస్వతీపూజా. మూలే త్వావాహయే ద్దేవీం పూర్వాషాఢే తు పూజయేత్, ఉత్తరాషాఢే బలిం దద్యాచ్ఛ్రవణాంతే విసర్జయే దిత్యుక్త వచనరీత్యా ఉత్తరాషాఢయుక్తనవమ్యాం కల్పోక్తవిధినా వాణీపూజనం దాక్షిణాత్యేషు ప్రసిద్ధమ్. తచ్చ నవమీపూజావిశేషాత్ కేవలనవమ్యామపి పూజ్యా. నమస్కృత్య జగత్పూజ్యాం శారదాం విశదప్రభాం, సితపద్మాసనాం దేవీం త్ర్యంబకీం శశిభూషణామ్. ఇతి ధ్యానమ్. అథాతః సంప్రవక్ష్యామి దేవ్యాః పూజామనుత్తమాం, సర్వదా పూజయేద్దేవీం నవమ్యాం తు ప్రయత్నతః మాసి చాశ్వయుజే ప్రాప్తే శుక్లపక్షే సమాగతే, యా తిథిర్నవమీ సద్భిః సా మహానవమీస్మృతా. ఉపస్యుత్థాయ సంకల్పమాచరేత తథాసుధీః, అర్చయిష్యే జగత్పూజ్యాం శారదాం విశదప్రభామ్. సితపద్మాసనాం దేవీం త్ర్యంబకీం శశిభూషణామ్. ఇతి సంకల్ప్య. ఆవాహ్య పూజయేద్దేవీం విద్యాపుస్తకమండలే, రుచిరం మండలం కృత్వా విశాలం లిప్తభూమికమ్. తత్ర నిక్షిప్య పీఠం తు ఛన్నం విశదవాససం, గ్రంథజాలమశేషం తు విన్యస్య పరిపూజయేత్. గంధపుష్పైరలంకృత్య వాణీమావాహయే త్తతః. ధ్యానమ్. విద్యాత్మానమశేషలోకజననీం దేవీమిమామిష్టదా మిచ్ఛాకల్పితభూషణాం త్రిణయనాం వందేఽనవద్యాం సదా, భక్త్యానమ్రసురాసురేంద్రమకుటప్రత్యగ్రరత్నాంకురచ్ఛాయారంజితపాదపద్మయుగలా మిష్టార్థసంపాదినీమ్. ఆవాహనమ్. సింహాసనే కుసుమగంధమనోహరేఽస్మిన్ దివ్యాభిరాభరణజాలభ రుపాస్యమానే, మాతర్నిషీద సహ శక్తిభరప్రభ స్త్వం వాణి ప్రసీద మమ దేహి చ మానసేప్సితమ్. త్వత్పాదపద్మయుగళే పరిదత్తమేతత్ పాద్యం పయస్సకలసంపదవాప్తి హేతుః సంభావితం శిరసి మే చిరపుణ్యయోగా ద్వాక్కాంక్షమాణసుకృతం దురితం హినస్తి

పాద్యమ్. పుష్పాక్షతాది ఫలమిశ్రితమర్ఘ్యమేతద్దత్తం మయా భువన మాతరిదం గృహాణ, సంరక్షితం సమభివీక్ష్య జగత్ప్రతీక్ష్య కుందావదాతహాసితే సుఘనేఽనవద్యే, అర్ఘ్యమ్. మయా దత్తమిదం దేవి గృహాణాచమనీయకమ్, శారదే శరదభ్రాభే సర్వవిద్యాధిదేవతే ఆచమనీయమ్. త్వద్గాత్రసంగపరపూతతమైరజస్ర మంభోభిరుల్లసితపద్మసుగంధివత్తైః. స్నానేన తే విలసితైరపి కామమస్తు మూర్ధ్నా ధృతేన పయసా పరిశుద్ధిరేషా. స్నానమ్. ఇదమంబరమంబ భాసమానం రుచిరం సూక్ష్మతరం విచిత్రచిత్రం, పరిధత్స్వ సమస్తలోకసేవ్యే సకలానామధిదేవతే కలానామ్. వస్త్రమ్ బ్రహ్మసూత్రమిదం బ్రాహ్మీ త్రిగుణీకృతముజ్జ్వలమ్, ఆనీతం నియుతాం వక్షస్త్వదీయం విశదప్రభే. ఉపవీతమ్ సర్వలోకస్య సిద్ధ్యర్థం సర్వసన్నిధికారణే, మయా దత్తమిదం దేవీ గృహాణాభరణం నవమ్. ఆభరణమ్. సరసమంబ సరస్వతి చందనం సురభిగంధ మనిన్ద్య మసన్నితే, ఇదమనేన విలింప శరీరకం విశదమాశు విధేస్తు తనుప్రియే. గంధమ్. హరిద్రాకుంకుమోపేతా నక్షతాన్ శాలిసంభవాన్, మయా దత్తాననేకాంశ్చ స్వీకురుష్వ మహేశ్వరీ అక్షతాన్. కుసుమాని సుగంధీని నవాని విశదాని చ, అజస్రం చ స్రజం చిత్రం గృహాణ త్వం భువనప్రియే. పుష్పమాలామ్.

ఆథాష్టపుష్పాణి.

సరస్వత్యై నమః, భారత్యై నమః, వాగ్దేవతాయై నమః, మాతృకాయై నమః, హంసాసనాయై నమః, చతుర్ముఖప్రియాయై, వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞాయై, సకలవిద్యాధిదేవతాయై నమః అథాఙ్గపూజా. సరస్వత్యై నమః పాదౌ పూజయామి, భారత్యై గుల్ఫౌ, వాగ్దేవతాయై జానునీ, మాతృకాయై ఊరూ, హంసాసనాయై కటిం, చతుర్ముఖప్రియాయై నాభిం, వేదశాస్త్రార్థతత్త్వజ్ఞాయై హృదయం, సకలవిద్యాధిదేవతాయై స్తనౌ, పాశపుస్తకధరాయై హస్తౌ, సకలమంగళాయై కంఠం, శుద్ధస్ఫటికసంకాశాయై ముఖం, కామరూపాయై నాసికాం, తుహినాభాయై నేత్రే, ఆదిశక్తయే నమః లలాటం, సురాసురవందితాయై శిరః, సర్వకార్యనియామకాయై నమః సర్వాంగం పూజయామి.

ఓం సరస్వత్యై నమః
మహాభద్రాయై
మహామాయాయై
వరప్రదాయై
శ్రీప్రదాయై
పద్మనిలయాయై
పద్మాక్ష్యై
పద్మవక్త్రాయై
శివానుజాయై
పుస్తకహస్తాయై
జ్ఞానముద్రాయై
రమాయై
కామరూపిణ్యై
మహావిద్యాయై
మహాపాతకనాశిన్యై
మహాశ్రయాయై
మాలిన్యై
మహాభోగాయై
మహాభుజాయై
మహాభాగాయై
మహోత్సాహాయై
దివ్యాంగాయై
సురవందితాయై
మహాకాళ్యై
మహాపాశాయై
మహాకారాయై
మహాంకుశాయై
పీతాయై
విమలాయై

విశ్వాయై
విద్యున్మాలాయై
వైష్ణవ్యై
చంద్రికాయై
చంద్రలేఖావిభూషి[తాయై
సావిత్ర్యై
సురసాయై
దేవ్యై
దివ్యాలంకారభూషి[తాయై
వాగ్దేవ్యై
వసుధాయై
తీవ్రాయై
మహాభద్రాయై
భోగదాయై
భారత్యై
భామాయై
గోవిందాయై
గోమత్యై
జటిలాయై
వింధ్యవాసాయై
చండికాయై
వైష్ణవ్యై
బ్రాహ్మ్యై
బ్రహ్మజ్ఞానైకసాధనా[యై
సౌదామిన్యై
సుధామూర్తయే
సుభద్రాయై
సురపూజితాయై
సువాసిన్యై

సువాసాయై
వినిద్రాయై
పద్మలోచనాయై
విద్యారూపాయై
విశాలాక్ష్యై
బ్రహ్మజాయాయై
మహాఫలాయై
త్రయీమూర్తయే
శాస్త్రరూపిణ్యై
శుంభాసురప్రమథిన్యై
శుభదాయై
సర్వాత్మికాయై
రక్తబీజనిహంత్ర్యై
చాముండాయై
అంబికాయై
ముండకాయై
ప్రహరణాయై
ధూమ్రలోచనమర్దనాయై
సర్వదేవస్తుతాయై
సౌమ్యాయై
సురాసురనమస్కృతా[యై
కాళరాత్ర్యై
కలాధారాయై
వాగ్దేవ్యై
వరారోహాయై
వారాహ్యై
వారిజాసనాయై
చిత్రాంబరాయై

చిత్రగన్ధాయై [తాయై శ్వేతాననాయై చతురాననసామ్రాజ్యా
చిత్రమాల్యవిభూషి నీలభుజాయై యై
కాంతాయై సుపూజితాయై సర్వసిద్ధిఫలప్రదాయై
కామప్రదాయై రక్తమధ్యాయై హంసాసనాయై
వంద్యాయై [న్యై నీలజంఘాయై బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికా
రూపసౌభాగ్యదాయి నిరంజనాయై యై

ధూపముద్గన్ధముద్భూతమిద మాగరవం వరం, గృహీతాఖిలదిక్చక్రే గృహాణ త్రిదశే శుభే. ధూపమ్. అజ్ఞానధ్వాన్తవిధ్వంసకర్మదక్షే సరస్వతి, సస్నేహవర్తిసంయుక్తం దీపమేనం ప్రతిగృహ్యతామ్. దీపమ్. నానారత్నసమాయుక్తం నానాఫలసమన్వితం, అపూపఘృతపక్వాన్నం పాయసాదిసుపూజితమ్ స్వాదుభిర్దంశసంయుక్తం నైవేద్యమిదమర్జితం, దత్తం జుషస్వ వాగ్దేవి ప్రసీద మమ సర్వదా. నైవేద్యమ్. పూగీఫలసమాయుక్తం నాగవల్లీదళైర్యుతమ్, కర్పూరచూర్ణసంయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్. తాంబూలమ్. వేదాహమితి నీరాజనమ్. యజ్ఞేనేతి మన్త్రపుష్పమ్. అంతర్వ్యాప్య బహిశ్చ విశ్వమనిశం లోకే స్వశక్త్యా స్థితం ఆపయ్యాభతి సమస్తలోకజననీత్రాణక్షమా ప్రక్రియాం, దేవీం వాచముపాస్మహే త్రిణయనామామ్నాయపారే స్థితాం భాస్వన్మౌక్తికహారరాజితకుచాభోగశ్రియం సంతతమ్. ఇతి ప్రదక్షిణమ్. నమో విధానలంపటై ర్నతస్వపూళిభిర్గణై ర్నమస్కృతాం సురాసురై ర్నమామి భారతీమిమాం, సమస్తజంతుజీవనప్రదాయినీ యతశ్శివా సమస్తవాఙ్మయీ గతిర్జగత్త్రయస్య భారతీ. నమస్కారమ్. భువనాధిప నిస్సంస్తుతయం భువనానామసిశంస పిపటయా, విదధాతు సమగ్రమగ్ర్యమిష్టం ఫలమక్లిష్టమశేషలోకసేవ్యా. యా కుందేందుతుషారహారధవళా యా శుభ్రవస్త్రావృతా యా వీణావరదండమండితకరా యా శ్వేతపద్మాసనా, యా బ్రహ్మాచ్యుతశంకరప్రభృతిభిర్దేవైస్సదా పూజితా సా మాం పాతు సరస్వతీ భగవతీ నిశ్శేషజాడ్యాపహా. దోర్భిర్యుక్తా చతుర్భిః స్ఫటికమణిమయీమక్షమాలాం దధానా హస్తేనైకేన పద్మం సితమపి చ శుకం పుస్తకం చాపరేణ, భాసా కుందేందుశంఖస్ఫటికమణినిభా భాసమానాసమానా

సా మే వాగ్దేవతేయం నివసతు వదనే సర్వదా సుప్రసన్నా. కవిలోక చకోరబృందసేవ్యాం నిఖిలానామనిశం నిషేవణీయా, విదధాతు ముదం సరస్వతీ నః సకలానాం జననీ సురాసురాణామ్. ఇతి ప్రార్థనా. ఛత్ర చామరాందోళనాద్యుపచారాః. యస్య స్మృత్యేతి పూజాసమర్పణమ్. ఇతి సరస్వతీపూజా విధిః.

అక్షయనవమీవ్రతం, తులసీవివాహాదికథా

వాలఖిల్యః, కార్తికే శుక్లనవమీ త్రేతాభూద్ద్వాపరం యుగం, పూర్వాపరాప్త్యాగా గ్రాహ్య క్రమాద్ధానోపవాసయోః. అత కూష్మాండకో నామ హత్వో దైత్యస్తు విష్ణునా, తద్రోమభిస్సముద్భూతా వల్ల్యః కూష్మాండసంభవాః తస్మాత్కూష్మాండదానేన ఫలమాప్నోతి నిశ్చితం కూష్మాండం బహుబీజాఢ్యం బ్రహ్మణా నిర్మితం పురా. దాస్యామి విష్ణవే తుభ్యం పితౄణాం తారణాయ చ. కూష్మాండం పూజయేచ్చైవ గంధ పుష్పాక్షతాదినా. పంచరత్నసమాయుక్తం గోధూమేన సమన్వితమ్, ఫలాన్నదక్షిణాయుక్తం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్. దేవస్య త్వేతి మన్త్రేణ పితౄణాం దత్తమక్షయమ్, అస్యామేవ నవమ్యాం తు కుర్యాత్ కృష్ణేన యోనరః స్వశాఖోక్తేన విధినా తులస్యాః కరపీడనమ్, కన్యాదానఫలం తస్య జాయతే నాత్ర సంశయః హరిం విధాయ సౌవర్ణం తులస్యా సహితం శుభం, పూజయేద్విధివద్భక్త్యా వ్రతీ తత్ర దిన త్రయమ్. ఏవం యథోక్తవిధినా కుర్యాద్వైవాహికం విధిమ్, గ్రాహ్యాం త్రిరాత్రమత్రైవ నవమ్యా మనురోధతః మధ్యాహ్నవ్యాపినీ గ్రాహ్య నవమీ పూర్వవేధితా, ధాత్ర్యశ్వత్థౌ చ ఏకత్ర రోపయిత్వా సముద్వహేత్. న శక్యతే తస్య పుణ్యం కల్పకోటిశతైరపి, అత్రై వోదాహరంతీమ మితిహాసం పురాతనమ్. బభూవ విష్ణుకాంచ్యాం తు క్షత్రియః కనకాభిధః, ధనాఢ్యో వైశ్యవృత్తిశ్చ వైష్ణవోదారపూజితః బహుకాలో గతస్తస్య వినాఽపత్యం మునీశ్వరాః, తతో నానావ్రతైర్జాతా కన్యా కమలలోచనా సురూపా లక్షణోపేతా నానాగుణసమన్వితా, పితా తస్యా నామ చక్రే కిశోరీతి చ విశ్రుతమ్. ఏకదా తద్గృహం యాతో జన్మపత్రనిరీక్షకః, దర్శయిత్వా జన్మపత్రీం కథం కన్యా భవేదియమ్. తతస్త్వేవ క్షణం ధ్యాత్వా కనక శృణు మే వచః,

యది బ్రవీమి సత్యం చేత్తవ దుఃఖం భవిష్యతి. యద్యసత్యం మహం బ్రూయాం మిథ్యాత్వం మమ కాయతే, తస్మాత్సత్యంవదిష్యామిరోచతే యత్తథా కురు. అస్యాః కరగ్రహం కుర్యాద్యో౽సౌ మ్రజాస్యద్రిష్యతి, ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా కనకో దుఃఖితో౽భవత్. న చకార వివాహం చ సా తు బ్రాహ్మణపూజనే, నియుక్తా సా స్వగృహం దత్తం నానేయా మనుష్యాగతః. దృష్ట్వేమాం రూపసంపన్నాం దుఃఖం మే బాధకం భవేత్, స్థిత్వాన్యస్మిన్ గృహే సా తు ద్విజాతిభక్తిమాచరత్. కదాచిద్దైవయోగేన తీర్థాగాద్ద్విజపుంగవః, యాత్రార్థం విష్ణుకాంచ్యాం తు వైశాఖే మాసి శంకరః. కనకో విప్రముఖ్యేషు స్నానార్థైరివ సమాగతః, ఆగత్యాంగణమధ్యే తు ఉపవిష్టో ద్విజోత్తమః. కిశోర్యాగత్వా చాతిథ్యం శంకరస్యాకరోత్తదా, దృష్ట్వా తాం తరుణీం నమ్రాం సువేషాం వినయాన్వితామ్. అజాతకరపీడాంచ సఖీం దృష్ట్వాభ్యువాచ సః, శంకరః. చన్దనే వద శీఘ్రం త్వం కిశోరీ న వివాహితా, కిమత్ర కారణం జాతం తరుణీ కామరూపిణీ. ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా చన్దనా సర్వమబ్రవీత్, తదా కృపాలునా తేన తత్పితురగ్రే నివేదితమ్. అస్యై మంత్రం ప్రయచ్ఛామి శ్రీవిష్ణోర్ద్వాదశాక్షరమ్, కరోతు వస్త్రత్రితయం జపమస్య సులోచనా. ప్రాతస్స్నానవతీ చాస్తు తులసీమణిమాలయా, కార్తికస్య సితేపక్షే నవమ్యాం విష్ణునా సహ. సౌవర్ణేన తులస్యాశ్చ వివాహం కారయత్వియమ్, తేన వ్రతప్రభావేన విధవా న భవిష్యతి. తత్పిత్రా౽పి తథేత్యుక్తం ప్రాయశ్చిత్తం న దత్తవాన్, కిశోర్యై వైష్ణవం ధర్మం సమగ్రం చాదిదేశ సః ద్విజేన తేన యత్ప్రోక్తం కిశోర్యపి తథాకరోత్, వస్త్రత్రయం యథాశాస్త్రం కిశోర్యా తద్వ్రతం కృతమ్. చతుర్థే కార్తికే మాసి కిశోరీ స్నపనాయ చ, ప్రాతఃకాలే గతా బాలా సరోమార్గే సులోచనా. క్షత్రియేణ యదా దృష్టా ప్రాప మోహం జడాత్మకః, పృష్ఠే తస్యాస్తు సంలగ్నో భావయంస్తామనిందితామ్. కేచిత్తాం దదృశుర్దూరా తే౽పి చిత్తస్యాంతి గుప్తతః, స్త్రియో౽పి యం ప్రపశ్యన్తి పురుషాణాం తు కా కథా. యథా ద్వితీయా చంద్రస్య దర్శనే చేతుస్సుఖా జనాః, తథా రాత్రౌ ప్రతీ

క్షన్తే తద్ద్వారే సకలా జనాః నిమేషమాత్రమాత్రేణ దృష్ట్వా స్థిత్వా తు బాలికా, అధికం కిం వర్ణనీయం తత్సౌందర్యం మునీశ్వరాః. కేచిద్వదన్తి దేవీయం నాగకన్యేతి చాపరే, రుద్రసంమోహనార్థాయ జాతా సా విశ్వమోహినీ సా న పశ్యతి లోకాంశ్చ న మార్గం న సఖీగణమ్, ధ్యాయన్తీ హృదయే విష్ణుం తులసీం దేవరూపిణీమ్. తాం గృహీతుం మనశ్చక్రే విలేపీ ద్రవ్యవాన్ బలీ, నానాభేదాః కృతాస్తేన న లేభే చాంతరం క్వచిత్. మాలాకారగృహం గత్వా తస్యై ద్రవ్యమయచ్ఛత, యేన కేనప్రకారేణ కిశోర్యా సహ సఙ్గమమ్. యథా స్యాత్తత్క్రియతాం భద్రే దేయమస్మాచ్ఛతగుణమ్. ప్రతిమాసం కిశోర్యా దీయమానాత్ ద్రవ్యాత్ అధికం దదామీతి. తయాలోచ్య బహూపాయాః కృతా స్తద్గ్రహణాయ చ, న దదర్శ హితోపాయమవదత్సా విలేపనమ్. న దృశ్యతే మయోపాయస్త్వయా యత్ప్రోచ్యతేఽధునా, మయా తదేవ కర్తవ్యం ద్రవ్యగ్రహణసిద్ధయే. విలేప్యువాచ. తవ గత్వా తు భూత్వాఽహం నయామి కుసుమాని చ, అగ్రే యద్భావి భవతు గృహాణాహిం శతం శతమ్. తయాపి చ తథేత్యుక్తం సప్తమ్యాం నిశ్చయః కృతః, అష్టమ్యాం సా గతా తత్ర కిశోరీ తాముబాచ హ. మాలాకారే శ్వో నవమీ తులస్యాః పాణిపీడనం, తిష్ఠత్వతస్త్వయా నేయా ముకురాః పుష్పసంభవాః. మాలిన్యువాచ. మత్కన్యా సంగతా గ్రామాన్నా నా కౌతుకకారిణీ, యద్యత్ప్రోక్తం త్వయా బాలే సా సమానయతి త్వరా. తయాపి చ తథేత్యుక్త్వా మాలినీ స్వగృహం యయౌ, కథితస్సర్వవృత్తాంతో విలేప్యగ్రే తతోఽభవత్. ప్రాప్తా మహేంద్రపదవీ త్వేవం సుఖమవాప సః, మాలిన్యా రచితా రాత్రౌ ముకురా వివిధాస్తదా. విష్ణుకాఞ్చ్యాం తదా రాజా జయసేనో బభూవహ, తస్య పుత్రో ముకుందోఽభూత్సూర్యభక్తిపరాయణః. కిశోర్యాస్తు శ్రుతా తేన వార్తేయమతిసుందరీ, తదా తేన ముకుందేన సంకల్పః కృత ఏవ హి. కిశోరీ యది భార్యా మే భవిష్యతి దివాకర, తదాన్న మహామశ్నామి అన్యథా స్యాన్మృతిర్మమ. కృత్వేత్థం సతు సంకల్పముపవాసాన్ప్రచక్రమే, సప్తమేఽహని సూర్యోఽసౌ స్వప్నే వచనమబ్రవీత్. సూర్యః. కిశోర్యా విధవాయోగో వర్తతే

సా కథం భవేత్, అన్యాం పత్నీం ప్రదాస్యామి తవ పద్మాయతేక్షణామ్. ముకున్దః. యది దేవ ప్రసన్నోఽసి విశ్వం సృజసి లుంపసి, బాలవైధవ్యయోగం చ హన్తుం త్వం హి క్షమో హ్యసి. ఇతి తస్య వచశ్శ్రుత్వా సాంత్వనా బహుళాకృతా, న మన్యతే ముకుందోఽ సా తథేత్యుక్త్వా గతో రవిః తులసీవ్రతమాహాత్మ్యా త్స్వప్నేఽభూత్తన కస్య తు, ఇయం కన్యా త్వయా దేయా ముకుందాయ మహామతే తులస్యుద్వాహమాహాత్మ్యాదవిధవాత్వం గమిష్యతి, రాత్రౌ స్వప్నగి కిశోర్యాశ్చ తస్యా మేవాప్యజాయత. ఆగతా కన్యకా కాచిద్భర్త్రా సహ సమన్వితా, భర్తారం వదతి స్వప్నే మమ మాతా కిశోరికా. తద్భర్త్రాసి తథేత్యుక్తం ప్రదాస్యే బలిముత్తమం, ఏతద్ధస్తేన పశ్చాత్తేవివాహోఽస్యా భవిష్యతి. శ్రుత్వా బలిప్రదానం సా స్వప్నే చిన్తాతురాఽభవత్, క్వ ద్వాదశాక్షరీ విద్యా క్వేదం విష్ణుసమర్పణమ్. నరకద్వారమూలం క్వ మద్ధస్తాత్పశుమారణం, ఏవం సా తు సముత్థాయ స్వప్నోఽయమితి నిశ్చితం. భావయిత్వా సమాహూయ చన్దనాం వాక్యమబ్రవీత్, నివేద్య కృష్ణం స్వప్నం తు కీదృగస్య ఫలం వద. చందనోవాచ. ఫలం తు సమ్యక్కల్యాణి తవానిష్టం వినశ్యతి, వివాహో భవితా శీఘ్రం తులసీవ్రతకారణాత్. ఇత్థం స్వప్న ఫలం శ్రుత్వా తతః కుక్కుటశబ్దితమ్, శ్రుత్వా సా సహసోత్థాయ స్నాతోఽద్యోగమచీకరత్. యావదాయాతి సా స్నానం కృత్వా గేహే కిశోరికా, తావద్విలేపీ మాలిన్యాః పుత్రీ భూత్వా సమాయయౌ. కృత్వా కేశాంశ్చ గోపుచ్ఛైః శ్మశ్రు చోద్ఘాటితం బలాత్, ఇతరే శాటకే గృహ్యానింబాభ్యాం చ స్తనౌ కృతౌ. సర్వాలంకారశోభాఢ్యా కటాక్షయతి చాపరాన్, న జ్ఞాతా సా తు కేనాపి పుమాన్. స్త్రీరూపధారకః. ధ్యానం ధృత్వా తయా హస్తౌ ప్రసార్యేతే యదా తదా, దత్తే విలేపీ పుష్పాణి విలోకయతి సర్వతః. కథమస్యా మమ స్పర్శో భవిష్యతి విచిన్తయన్, ఏవం దినత్రయం తస్య ప్రయాతం తు మునీశ్వరాః తస్మిన్నహని సంజాతో కనక శ్శోకపీడితః, కిం కార్యమధునాఽస్మాభీ రాజపుత్ర్యో వరిష్యతి. ఏవం చింతయత స్తస్య ప్రాతఃకాలో బభూవ హ, రాజలోకాన్సమాయాతా గృహీత్వా వస్త్రవాహనమ్. అభ్యన్తరే సమాగత్య మన్త్రి

వచనమబ్రవీత్, గృహేఽస్తితవ కన్యకా ముకుందాఖ్యే ప్రదీయతాం. మా విచారోఽస్తు భవతాం నృపాజ్ఞా పరిపాల్యతాం, కనకేన తథేత్యుక్తం మమ భాగ్యముపస్థితమ్. మహారాజకుమారస్య వధూః కన్యా భవిష్యతి, తతః ప్రోవాచ మన్త్రీ తం ద్వాదశ్యాం లగ్నముత్తమమ రాత్రౌ తిష్ఠతి యుగ్మాఖ్యం రవిగ వృషే విధుశ్చ ఖే, భవేద్భౌమో గురుర్ధర్మే పంచమే బుధభార్గవౌ. శనిస్తృతీయే రాహుశ్చ వివాహసమయస్స తు, ఉభౌ సంభృతసంభారావుభావపి ధవాన్వితౌ. ద్వాదస్యాగూయయా సాయం రాజపుత్రస్ససైనికః, అబ్రవీత్తత్రకనకం తేకీ రాజపురోహితః. తేకీగ. అథో నిరోధః క్రియతాం కిశోర్యాశ్చ నృపాజ్ఞయా, భవిష్యతి మహాదేవీ నోద్దృశ్యా పురుషైః క్వచిత్. ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా పురుషాస్తు నిరాకృతాః, జాయారూపా విలేపీ తు దైవాత్తత్రైవ సంస్థితః తతోఽర్ధరాత్రివేళాయాం ముకుందోఽభ్యన్తరం యయౌ, తులస్యగ్రే స్థితా బాలా కిశోరీ సంస్మరద్ధరిం తతో ఘుటఘుటాశబ్దస్తుములస్సముపద్యత, మహావాయుర్వవౌ తత్ర ప్రశాంతాస్సర్వదీపికాః. విద్యుల్లతాశ్చ క్రమితా అంధీభూతోఽఖిలోజనః, మిథ్యా న భాస్కరవచో ముకుందోఽచిన్తయద్ధృది. అన్యైః ప్రకీర్తితం లోకే వైధవ్యస్య తు కారణం, భీతో ముకుందో హృదయే యావద్ధ్యాయతి భాస్కరమ్. తస్యాం సంధౌ ధృతం తస్యాః కరపద్మం విలేపినా, తస్యాః కరస్య సంసర్గాత్ స్వర్గాద్వజ్రం పపాత హా. నీతస్తేన విలేపీతు తత్కాలం యమమన్దిరం, బాహ్యా ఆసీత్కలకలో ముకుందోఽయం మృతస్త్వితి. క్షణాదేవ తతో జ్ఞానం మాలాకారసుతా మృతా, తతస్తయోర్వివాహోఽభూద్రాజ్యం ప్రాపకిశోరికా కిశోర్యాశ్చ సముత్పన్నాభ్రాంతిరస్తులసీవ్రతాత్, ఆదౌ శాస్త్రం సత్యమాసీత్తతో దేవో దివాకరః తులసీవ్రతమాహాత్మ్యాత్కథం న స్యుర్మనోరథాః, సౌభాగ్యార్థం ధనార్థం వా విద్యార్థం రుజ్ఞవృత్తయే, సంతత్యర్థం ప్రకర్తవ్యం తులస్యాః పాణిపీడనమ్. ఇతి సనత్కుమారసంహితాయాం అక్షయనవమీవ్రతం సంపూర్ణమ్.

దశమీవ్రతాని దశహరదశమీ.

జ్యేష్ఠశుక్లదశమ్యాం దశహరాఖ్యం వ్రతం స్నానదానాదికం

తత్ర. స్కాందే. జ్యేష్ఠస్య శుక్లదశమీ సంవత్సరముఖా స్మృతా,
తస్యాం స్నానం ప్రకుర్వీత దానం చైవ విశేషతః. యాం కాంచిత్సరితం
ప్రాప్య ప్రదద్యాచ్చ తిలోదకం, ముచ్యతే దశభిః పాపైర్విష్ణులోకం స
గచ్ఛతి జ్యేష్ఠశుక్లదశమ్యాం తు భవేత్సౌమ్యదినం యది, జ్ఞేయా
హస్తర్క్ష సంయుక్తా సర్వపాపహరా తిథిః. దశమీ శుక్లపక్షే తు జ్యేష్ఠ
మాసే బుధేఽహని, అవతీర్ణా యతః స్వర్గాద్ధస్తర్క్షే చ సరిద్వరా.
హరతే దశ పాపాని తస్మాద్దశహరా స్మృతా, జ్యేష్ఠమాసి సితే పక్షే
దశమ్యాం బుధహస్తయోః గరానందె వ్యతీపాతే కన్యాచంద్రే వృషే
రవౌ, దశయోగే నరస్స్నాత్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే ఇతి. తత్ర
గంగాస్తోత్రం గంగాపూజా చోక్తా.

ఆషాఢశుక్లనవమీ - దిగ్దేవతావ్రతం చ.

అథ ఆషాఢశుక్లనవమీ మన్వాదిః. సా పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ
గ్రాహ్యా. తత్ర శుక్లదశమ్యాం ఆషాఢదశమీ వ్రతముక్తం. హేమా
ద్రౌ భవిష్యే. తత్ర దిక్పాలకదేవతాపూజోక్తా. సౌవర్ణీః కారయే
దాశా రౌప్యాశ్శిష్టాతకేన వా, జ్ఞాతిబంధుజనైస్సార్థం తతస్సమ్య
గలంకృతః పూజ్యాశ్చ క్రమయోగేన మంత్రైరేభిర్గృహాంగణే, త్వయి
సన్నిహితః శక్రస్సురాసురనమస్కృతః. పూర్వా త్వం భువనస్యాస్య
ఐంద్రీ దిగ్దేవతే నమః, అగ్నేః పరిగ్రహాద్దాశు త్వమాగ్నేయీతి
పఠ్యసే. తేజోరూపా పరా శక్తిరాగ్నేయీ వరదా భవ. ధర్మరాజం
సమాశ్రిత్య లోకాన్ సంయమయస్యమూన్, తేన సంయమినీ చాసి
యామ్యే సత్త్వామదా భవ. ఖడ్గహస్తోఽపి వికృతో నిరృతిస్థాన
మాశ్రితా, తేవ నిరృతినామాసి త్వమాశాం పూరయస్వ మే.
త్వయ్యాస్తే భువనాధారో వరుణో యాదసాంపతిః, కామార్థం మమ
ధర్మార్థం వారుణీప్రవణాభవ అధిష్ఠితాసి యస్మాత్త్వం వాయునా జగదా
యుషా, వాయవ్యే త్వమతః శాంతిం నిత్యం యచ్ఛ మమాలయే. ధన
దేనాశ్రితా త్వం హి ప్రఖ్యాతా త్వమిహోత్తరా, నిరుత్తరాథ వాస్మాసు
దత్వా సద్యో మనోరథమ్. ఐశాని జగదీశేన శంభునా త్వమలం
కృతా, పూరయాశ్వాశు మే దేవి వాంఛితాని నమోనమః. భుజంగాష్ట
కులేన త్వం సేవితాసి యతో హ్యధః, నాగాంగనాభిస్సహితా సుఖే

భవ మమాద్య వై. సర్వలోకే పరిగతా సర్వదా త్వం శివాయ చ, సన కాద్యైర్గ పరివృతా బ్రాహ్మీణాం పాహి సర్వదా. నక్షత్రాణి చ సర్వాణి గ్రహాస్తారాగణస్తథా, నక్షత్రమాతరో యాశ్చ భూత ప్రేతవినాశకాః సర్వే మమేష్టసిద్ధ్యర్థం భవన్తు ప్రవణాస్సదా, ఏభి ర్మన్త్రై స్సుశుభైర్గన్ధ పుష్పధూపాదినా తతః. వాసోభిరభిషేకాద్యైః ఫలాని వినివేదయేత్, తతో ఘంటానినాదేన గీతవాదిత్రమంగళైః, నృత్యైస్త్రీభిర్వరస్త్రీభిర్జాగరత్యా చ నిశాం నయేత్, కుంకుమాక్షత తాంబూలం దానమానాదిభిస్సుఖమ్. ప్రభాతే వేదవిదుషే బ్రాహ్మ ణాయ నివేదయేత్, అనేన విధినా సర్వం సమాప్య ప్రణిపత్య చ. భుంజీత మిత్రసహితః సుహృద్బంధుజనేన చ, ఏవం యః కురుతే పార్థ దశమీవ్రతమాదరాత్. సర్వాన్ కామానవాప్నోతి మనోభిల షితాన్ నరః, స్త్రీభిర్విశేషతః కార్యం వ్రతమేతద్యుధిష్ఠిర ప్రాణివర్గే యతో నార్యః శ్రద్ధాకామపరాయణా, ధన్యం యశస్యమాయుష్యం సర్వకామఫలప్రదమ్. కథితం తే మహారాజ మయా వ్రత మనుత్త మమ్. యే మానవా మనుజపుంగవ కామకామాః సంపూజయంతి దశ మీషు సదా దశాశాః, తేషాం విశేషవిహితాన్ హృదయేఽపి కామా నాశాః ఫలంత్యలమలం బహునోదితేన. ఇతి భవిష్యోత్తరే దశహారవ్రతమ్.

దశావతారవ్రతం విజయదశమీ.

అథ భాద్రపదశుక్లదశమ్యాం దశావతారవ్రతం భవిష్యోత్తరే. తత్ర దశావతారసువర్ణప్రతిమాః కృత్వా షోడశోపచారైః పూజయే దిత్యుక్తమ్.

అథ ఆశ్వయుజశుక్లదశమ్యాం విజయదశమీవ్రతమ్.

సా తు తారకోదయవ్యాపినీ గ్రాహ్యా. తదుక్తం చింతామణౌ. ఆశ్వినస్య సితే పక్షే దశమ్యాం తారకోదయే, స కాలో విజయో నామ సర్వకామార్థసాధకః. రత్నకోశే. ఈషత్సంధ్యామతిక్రాంతః కించి దుద్భిన్న తారకః, విజయో నామ కాలోఽయం సర్వకామస్య సాధకః. దినద్వయే తద్వ్యాప్తౌ వా అపరా. అపరాజితపూజాయాం పూర్వైవ. తదుక్తం హేమాద్రౌ స్కాందే. దశమ్యాం తు నరై స్సమ్యక్ పూజనీయా విరాజితా, ఐశానీం దిశమాశ్రిత్య అపరాహ్ణే ప్రయ

త్సతః. యా పూర్ణా నవమీయుక్తా తస్యాం పూజ్యాఽపరాజితా, క్షేమార్థం విజయార్థం చ పూర్వోక్తవిధినా నరైః. నవమీశేషసంయుక్తదశమ్యా మపరాజితా, దదాతి విజయం దేవీపూజితం జయవర్ధినీ. ఆశ్వీజశుక్లపక్షే తు దశమ్యాం పూజయేన్నరః, ఏకాదశ్యాం న కుర్వీత పూజనం చాపరాజితమ్. ఆశ్వినస్య సితే పక్షే దశమీ సర్వరాశిషు, సాయంకాలే శుభాయాత్రా దివా చ విజయక్షణే. ఏకాదశముహూర్తో యో విజయః సంప్రకీర్తితః, తస్మిన్ నరైర్వ్యాధాతవ్యా యాత్రా విజయకాంక్షిభిః. దినద్వయే ఏకాదశముహూర్తవ్యాప్తావవ్యాప్తౌ వా శ్రవణయుక్తా గ్రాహ్యా. తథాచ హేమాద్రౌ మదనరత్నే కశ్యపః. ఉదయే దశమీ కించిత్సంపూర్ణైకాదశీ యది, శ్రవణర్క్షే తు పూర్ణాయాం కాకుత్స్థః ప్రస్థితో యతః. ఉల్లంఘయేయుః సీమానం తద్దినర్క్షే తతో నరాః. అత్ర కృత్యం భవిష్యే. శమీం సులక్షణోపేతామీశాన్యాశాప్రతిష్ఠితాం, సంప్రార్థ్య తాం చ సంపూజ్య త్వీశానీం సంముఖో భవేత్. శమీపూజా. శమీ శమయతే పాపం శమీ శత్రువినాశనీ, అర్జునస్య ధనుర్ధాత్రీ రామస్య ప్రియవాదినీ. శమీ శమయతే పాపం శమీ లోహితకంటకా, ధారిణ్యర్జునబాణానాం రామస్యప్రియవాదినీ కరిష్యమాణయాత్రాయాం యథాకాలం సుఖం మయా, తత్ర నిర్విఘ్నకర్త్రీ త్వం భవ శ్రీరామపూజితే. గృహీత్వా సాక్షతామార్ద్రాం శమీమూలగతాం మృదమ్, గీతవాదిత్రనిర్ఘోషై రానయేత్స్వగృహం ప్రతి. తతో భూషణ వస్త్రాది ధారయేత్ స్వజనైః సహ. శమ్యభావే వనరాజపూజా. తత్ర మంత్రః. ఆదిరాజ మహారాజ వనరాజ వనస్పతే, ఇష్టం దర్శయ మృష్టాన్నం కురు శత్రోః పలాయనమ్. రాజ్ఞాం విశేషేణ లక్ష్మీపూజోక్తా. ఇతి దశమీవ్రతాని.

ఏకాదశీనిర్ణయః.

తత్రైకాదశ్యాముపవాస ఉక్తః. నిషేధపరిపాలనాత్మకో వ్రతరూపశ్చ సా చ ద్వివిధా శుద్ధా దశమీవిద్ధా చ, వేధోఽపి ద్వివిధః, అరుణోదయే దశమీసంబంధాత్సూర్యోదయే చ తత్రాద్యో వైష్ణవైస్త్యాజ్యస్తథా భవిష్యే అరుణోదయకాలే తు దశమీ యది దృశ్యతే,

సా విద్ధైకాదశీతత్ర పాశమూలముపోషణమ్. తథా. దశమీ శేషసంయుక్తో యది స్యాదరుణోదయః. నైవోపోష్యం వైష్ణవేన తద్దినైకాదశీవ్రతమ్. అరుణోదయకాలస్వరూపంతు హేమాద్రిస్మృత్యంతరే దర్శితమ్. నిశి ప్రాంతేతు యామార్ధే దేవవాదిత్రనిస్వనే. సారస్వతే అధ్యయనే అరుణోదయ ఉచ్యతే. యామార్ధం ముహూర్తద్వయలక్షణమ్. అత ఏవ సౌరధర్మే. ఆదిత్యోదయవేలాయాం యామముహూర్తద్వయాన్వితా, ఏకాదశీతు సంపూర్ణా విద్ధాన్యాపరికీర్తితా. యచ్చ మాధవీయే స్కాన్దే. ఉదయాత్ప్రాక్ చతస్రస్తు ఘటికా అరుణోదయః తదపి ద్వాత్రింశద్ఘటికా రాత్రిమానపక్షే ముహూర్తద్వయస్య తావత్పరిమాణముక్తమితి ద్వైతనిర్ణయః. బ్రహ్మవైవర్తం. చతస్రో ఘటికాః ప్రాతరరుణోదయనిశ్చయః, చతుష్టయవిభాగోఽత్ర వేధాదీనాంకిలోదితః. అరుణోదయవేధస్స్యాత్సార్ధం తు ఘటికాత్రయమ్, అతివేధో ద్విఘటికః ప్రభాతం దర్శనాద్రవేః. మహావేధోఽపి తత్రైవ దృశ్యతేఽర్కోన దృశ్యతే, తురీయస్తత్ర విహితో యోగస్సూర్యోదయే సతి. అన్యచ్చ పంచ పంచ ఉషఃకాలః సప్తపంచారుణోదయః, అష్టపంచ భవేత్ప్రాతః శేషస్సూర్యోదయః స్మృతః.

వైష్ణవలక్షణమ్ శుద్ధా విద్ధా చ ఏకాదశీ చతుర్ధా.

వైష్ణవలక్షణం తు స్కాందే పరమాపదమాపన్నో హర్షే వా సముపస్థితే, నైకాదశీం త్యజేద్యస్తు యస్య దీక్షాతు వైష్ణవీ. భవిష్యే. యథా శుక్లా తథా కృష్ణా యథా కృష్ణా తథేతరా, తుల్యే తే మన్యతే యస్తు సహి వైష్ణవ ఉచ్యతే. అతివేధాదయస్సర్వే యే వేధాస్తిథిషు స్మృతాః. సర్వేఽప్యవేధా విజ్ఞేయా వేధస్సూర్యోదయః స్మృతః. తత్ర శుద్ధా విద్ధా ఏకాదశీ చతుర్ధా. అధికా ఏకాదశీ చ, అధికా ద్వాదశీ, ఉభయాధికా, అనుభయాధికా చ శుద్ధాయాం ఏకాదశ్యాధిక్యే పరేద్యురుపవాసమాహ. నారదః సంపూర్ణైకాదశీ యత్ర ద్వాదశీ వృద్ధిగామినీ, ద్వాదశ్యాం లంఘనం కార్యం త్రయోదశ్యాం తు పారణమ్. వృద్ధవసిష్ఠః. ఏకాదశీ యదాఽలుప్తా పరతో ద్వాదశీ భవేత్, ఉపోష్యా ద్వాదశీ తత్ర యదీచ్ఛేత్పరమాం గతిమ్. భృగుః. సం

పూర్ణైకాదశీ యత్ర ప్రభాతే పునరేవ సా, తత్రోపోష్యాద్వితీయాతు పరతో ద్వాదశీ యది ప్రథమేఽహని సంపూర్ణా వ్యాప్యాహోరాత్ర సంయుతా, ద్వాదశ్యాం తు తథోపోష్యా దృశ్యతే పున రేవ సా. పూర్వా కార్యా గృహస్థైశ్చ యతిభిశ్చోత్తరా విభో. మార్కండేయః. సంపూర్ణైకాదశీ యత్ర పరత్ర పునరేవ చ, పూర్వాముపవసేత్కామీ నిష్కామస్తు పరాం వసేత్. హేమాద్రౌ. అవిద్ధాపి చ విద్ధా స్యాత్ పరతో ద్వాదశీ యది, ఏకాదశీ వివృద్ధా చేత్ శుక్లే కృష్ణే విశేషతః. ఉత్తరాం తు యతిః కుర్యాత్ పూర్వా ముపవసేద్గృహీ. సనత్కుమారః. న కరోతి హి యో మూఢ ఏకాదశ్యాముపోషణం, స నరో నరకం యాతి రౌరవే తమసావృతే. యదీచ్ఛేద్విపులాన్ భోగాన్ ముక్తిం చాత్యన్తదుర్లభాం, ఉపోష్యైకాదశీ నిత్యం పక్షయోరుభయోరపి. మాధవీయేఽప్యుక్తమ్. ఏకాదశీ ద్వాదశీ చేత్యుభయం వర్ధతే యదా, తదా పూర్వదినం త్యాజ్యం స్మార్తైర్గ్రాహ్యం పరం దినమ్. త్రయోదశ్యాం న లభ్యేత ద్వాదశీ యది కించన, ఉపోష్యైకాదశీ తత్ర దశమీమిశ్రితా యది. ఇతి స్కాందాత్. హేమాద్రిమతే. శుద్ధావిద్ధా ద్వే నందాతిథ్యా న్యూనసమాధిక్యైః. షట్ప్రకారాపునస్త్రేధా ద్వాదశ్యా నసమాధిక్యైః. ఇత్యష్టైకాదశీభేదాః పాద్మే సంపూర్ణైకాదశీ త్యాజ్యా పరతో ద్వాదశీ యది, ఉపోష్యా ద్వాదశీ శుద్ధా ద్వాదశ్యామేవ పారణమ్. పారణేన న లభ్యేత ద్వాదశీ కలయాపి చేత్, తదానీం దశమీవిద్ధా ఉపోష్యైకాదశీ తిథిః. బహువాక్యవిరోధేన సందేహో జాయతే యదా, ద్వాదశీ తు తదా గ్రాహ్యా త్రయోదశ్యాం తు పారణ మితి మార్కండేయోక్తేః. కాత్యాయనస్తు. అష్టవర్షాధికో మర్త్యోఽశీతిన్యూనవయా నరః, ఏకాదశ్యాముపవసేత్ పక్షయోరుభయోరపి. భవిష్యే బ్రహ్మచారీ చ నారీ చ శుక్లామేవ తదా గృహీ, విధవాయాస్తు భర్త్రాజ్ఞయా వినా అనధికారః. పత్యౌ జీవతి యా నారీ ఉపోష్య వ్రతమాచరేత్, ఆయుష్యం హరతే భర్తుః సా నారీ నరకం వ్రజేత్. కూర్మే తదుక్తమ్. మదనరత్నే స్మృత్యంతరే. శయనీబోధనీమధ్యే యా

కృష్ణైకాదశీ భవేత్. నైవోపోష్యా గృహస్థేన నాన్యా కృష్ణా కదాచన. నాన్యా కృష్ణేతి న నిషేధః.

శుక్లకృష్ణైకాదశ్యధికారినిర్ణయః.

సంక్రాంత్యాముపవాసం చ కృష్ణైకాదశివాసరే, చంద్రసూర్యగ్రహే చైవ న కుర్యాత్పుత్రివాన్ గృహీ. నారదః. ఆదిత్యేఽహని సంక్రాన్తౌ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః, పారణం చోపవాసం చ న కుర్యాత్పుత్రివాన్ గృహీ. మాధవీయే కాత్యాయనః. అర్కే పర్వద్వయే రాత్రౌ కల్యష్టమ్యో ర్దివాపి చ, ఏకాదశ్యామహోరాత్రం భుక్త్వా చాంద్రాయణం చరేత్.

కామ్యవ్రతవిధిః, ఏకాదశీశ్రాద్ధవిషయః వ్రతధర్మాశ్చ.

కామ్యం మాంసం మసూరాంశ్చ చణకాన్ కోరదూషణాన్, శాకం మధు పరాన్నం చ త్యజేదుపవసన్ స్త్రియమ్. శాకం మాషం మసూరాంశ్చ పునర్భోజనమైథునే, ద్యూతం మద్యం చ మాంసం చ దశమ్యాం వైష్ణవ స్త్యజేత్. మదనరత్నే నారదీయే. అక్షారలవణాస్సర్వే హవిష్యాన్ననిషేవణాః, అవనీతల్పశయనాః ప్రియాసఙ్గవివర్జితాః. హేమాద్రౌ దేవలః. అసకృజ్జలపానాచ్చ సకృత్తాంబూలచర్వణాత్, ఉపవాసః ప్రణశ్యేత దివాస్వాపాచ్చ మైథునాత్. అశక్తౌతు మదనరత్నే దేవలః. అత్యయే చాంబుపానేచ నోపవాసః ప్రణశ్యతి. అత్యయే=కష్టే. విష్ణురహస్యే. గాత్రాభ్యంగం శిరోభ్యంగం తాంబూలం చానులేపనమ్, వ్రతస్థో వర్జయేత్సర్వం యచ్చాన్యచ్చ నిరాకృతమ్. తేషు ప్రాయశ్చిత్తమాహ. ప్రాయశ్చిత్తం వ్రతీ కుర్యాత్ జపేన్నామశతత్రయమ్, మిథ్యావాదే దివాస్వాపే బహుశోఽంబునిషేవణే. అష్టాక్షరం జపేన్మన్త్రం శతమష్టోత్తరం శుచిః. హేమాద్రౌ వసిష్ఠః ఉపవాసే తథా శ్రాద్ధే న కుర్యాద్దన్తధావనమ్, దంతానాం కాష్ఠసంయోగే దహత్యాసప్తమం కులమ్. ఏకాదశ్యాం శ్రాద్ధే ప్రాప్తే. మాధవీయే కాత్యాయనః. ఉపవాసో యదా నిత్యః శ్రాద్ధం నైమిత్తికం భవేత్, ఉపవాసం తదా కుర్యాదాఘ్రాయ పితృసేవితమ్. మాతాపిత్రోః క్షయే ప్రాప్తే భవే దేకాదశీ యది, అభ్యర్చ్య పితృదేవాంశ్చ ఆజిఘ్రేత్పితృ

సేవితమ్. ప్రాప్తే హరిదినే సమ్యగ్విధాయ నియమం నిశి, దశమ్యా ముపవాసం చ ప్రకుర్యాద్వైష్ణవం వ్రతమ్.

వంజుళ్యైకాదశ్యాది.

దేవలః తత్రైకాదశ్యాం సంకల్పః. గృహీత్వౌదుంబరం పాత్రం వారిపూర్ణముదఙ్ముఖః, ఉపవాసం తు గృహ్ణీయాద్యథా సంకల్పయేద్బుధః. ఔదుంబరం=తామ్రం. మంత్రః. ఏకాదశ్యాం నిరాహారః స్థిత్వాహమపరేఽహని, భోక్ష్యామి పుండరీకాక్ష శరణం మే భవాచ్యుత. శైవాదీనాం తు హేమాద్రౌ సౌరపురాణే సావిత్ర్యా హ్యథవా నామ్నా సంకల్పం తు సమాచరేత్. వారాహే ఇత్యుచ్చార్య తతో విద్వాన్పుష్పాంజలిమథార్పయేత్, అష్టాక్షరేణమంత్రేణ త్రిర్జపేనాభి మంత్రితమ్. ఉపవాసఫలం ప్రేప్సుః పిబేత్పాత్రగతం జలమ్. ఇతికాత్యాయనోక్తేః. మధ్యరాత్రే ఉదయే వా దశమీవేధే రాత్రౌ సంకల్ప ఇతి మాధవః విద్ధోపవాసో నశ్యేత దినం త్యక్త్వా సమాహితః, రాత్రౌ సంపూజయేద్విష్ణుం సంకల్పం చ తదాఽఽచరేత్. దేవలః. దేవస్యా పురతః కుర్యాజ్జాగరం నియతో వ్రతీ, అజ్ఞానతిమిరాంధస్య వ్రతేనానేన కేశవ. ప్రసీద సుముఖో నాథ జ్ఞానదృష్టిప్రదో భవ, దివా నిద్రాం పరాన్నం చ పునర్భోజనమైథునమ్. క్షౌద్రం కాంస్యం మాషతైలం ద్వాదశ్యామష్ట వర్జయేత్, పునర్భోజనమధ్యాయో భార ఆయాస మైథునే. ఉపవాసఫలం హన్యుర్దివానిద్రా చ పంచమీ. స్కాందే. అసంభాష్యాన్విసంభాష్య తులస్యాశ్చర్పితం దళమ్, ఆమలక్యాః ఫలం వాపి పారణే భక్ష్య శుద్ధ్యతి. భోజనానంతరం విష్ణోరర్పితం తులసీదళమ్, భక్షణాత్పాపనిర్ముక్తి శ్చాంద్రాయణశతాధికమ్ ఇతి విష్ణూక్తేః. సూతకాన్తే నరః స్నాత్వా పూజయిత్వా జనార్దనమ్, దానం దత్వా విధానేన వ్రతస్య ఫలమశ్నుతే. స్త్రీభిస్తు రజోదర్శనేఽపి కార్యమ్, ఏకాదశ్యాం న భుంజీత నారీ దృష్టే రజస్యపి ఇతి మాత్స్యోక్తేః. యదా ద్వాదశ్యాం శ్రవణర్క్షం తదా శుద్ధామప్యేకాదశీం త్యక్త్వా ద్వాదశీముపవసేత్. శుక్లావా యదివా కృష్ణా ద్వాదశీ శ్రవణాన్వితా, తయోరేవోపవాసశ్చ త్రయోదశ్యాం తు పారణమ్. ఇతి నారదోక్తేః. తత్ర శుద్ధాధికైకాదశీయుతా ద్వాదశీ. ఉన్మీలినీ ద్వాదశీ వర్ధతే చేత్సా

వ్యంజులీ. వాసరత్రయస్పర్శినీ త్రిస్పృశా, అగ్రేపర్వణః సంపూర్ణాధికత్వే పక్షవర్ధనీ, పుష్యర్క్షయుతా జయా, శ్రవణయుతా విజయా, పునర్వసుయుక్తా జయన్తీ, రోహిణీయుతా పాపనాశినీ, ఏతా అష్టౌ మహాద్వాదశ్యః ఏతాః పాపఘ్న్యో ముక్తికామ ఉపవసేత్. అత్రమూలం హేమాద్రౌ జ్ఞేయమ్. ద్వాదశ్యాః ప్రథమః పాదో హరివాసరసంజ్ఞితః, తమతిక్రమ్య కుర్వీత పారణం విష్ణుతత్పరః. అన్యత్ర. సర్వేషాముపవాసానాం ప్రాతరేవ హి పారణమ్. ఇతి ఏకాదశీ నిర్ణయః.

అథ శుక్లకృష్ణైకాదశ్యుద్యాపనమ్.

మార్గశీర్షే శుక్లపక్షే కార్తికే వా తథైవచ, శుభమాసే తు కార్యా సా శుక్లకృష్ణ ఉభే తయోః. వ్రతవిధిః. దశమ్యామేకభుక్తం తు దంతధావనపూర్వకమ్, ఏకాదశ్యాం శుచిర్భూత్వా ఆచార్యం వరయేత్తతః. తత్ర సంకల్పః. గణేశస్మరణపూర్వకం మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య తిథ్యాది సంకీర్త్యమయా ఆచరితస్య ఆచరిష్యమాణస్యచశుక్లకృష్ణైకాదశీవ్రతస్య సాఙ్గతాసిద్ధ్యర్థం సంపూర్ణఫలప్రాప్త్యర్థం దేశ కాలాద్యనుసారతః యథాజ్ఞానేన శుక్లకృష్ణైకాదశీవ్రతోద్యాపన మహం కరిష్యే. తదంగత్వేన గణపతిపూజనం పుణ్యాహవాచనం ఆచార్యవరణం చ కరిష్యే. తతో గణేశం షోడశోపచారైః పూజయేత్. తతః కరిష్యమాణ శుక్లకృష్ణైకాదశీవ్రతోద్యాపనకర్మణః పుణ్యాహం భవంతో బ్రువంతు అస్తు పుణ్యాహః స్వస్తి భవన్తో బ్రువంతు. ఆయుష్మతే స్వస్తిబుద్ధిం భవంతో బ్రువంతు. కర్మ ఋధ్యతామ్ శ్రీరస్త్వితి భవంతో బ్రువంతు. అస్తు శ్రీః. వర్షశతం పూర్ణమస్తు. శివం కర్మాస్తు. గోత్రాభివృద్ధిరస్తు. ప్రజాపతిః ప్రీయతాం ఉద్యాపనకర్మణి ఆచార్యం వరయేత్. శ్రుతాధ్యయనసంపన్నో క్రోధలోభవివర్జితో, ఆచార్యో వరయేత్పశ్చాద్బ్రహ్మజ్ఞానసమన్వితో. అస్మిన్ కర్మణి ఆచార్యో భవ. యథాజ్ఞానేన కర్మ కరిష్యామి. ఉపోష్య సయుతో రాజా ఆచార్యసహితో వ్రతీ, కుర్యాదారాధనం విష్ణోర్యథా శక్త్యా జగద్గురోః. దేవాలయే వనే గోష్ఠే శుచౌ దేశేఽథవా గృహే, అష్టాంగుళోచ్ఛ్రితాం వేదిం చతు

రక్షాం ప్రకల్పయేత్. వితస్తిద్వయవిస్తీర్ణం తిలైః కృష్ణైః ప్రపూర
యేత్, తస్యాం షోడశపత్త్రం చ కమలం పరికల్పయేత్. తన్మధ్యే స్థాపయే
త్కుంభం నవీనం చావ్రణం శుభం, కృష్ణైస్తిలైశ్చ సంపూర్ణం కృష్ణ
వస్త్రోపశోభితమ్. అశ్వత్థపర్ణయుగ్మేన పంచరత్నైశ్చ సమన్వితం, సమంతా
దన్తికం చైవ నామసఙ్కర్షణాదిభిః. ఉపచారైః షోడశభిః పూజయే
త్ప్రయతో నరః, ఆగ్నేయాదిచతుష్పత్త్రే పూజయేద్గణమాతృకాః.
గణేశం మాతృకాం చైవ దుర్గాం క్షేత్రాధిపం తథా, సమాహితమనాః
కోణేష్వాగ్నేయాదిషు విన్యసేత్. శుక్లామేకాదశీం తద్వత్తిలైః శుక్లైశ్చ
పూరయేత్, శుక్లవస్త్రేణ సంవేష్ట్య పూజయేత్పరయా ముదా సమన్తా
దన్తికాచ్చైవ నామభిః కేశవాదిభిః గణేశం మాతృకాం చైవ దుర్గాం
క్షేత్రాధిపం తథా. సమాహితమనాః కోణేష్వాగ్నేయాదిషు విన్యసేత్.
తదగ్రే సర్వతోభద్రం లిఖేత. దేవతాసాన్నిధ్యార్థం సువర్ణమూర్తౌ
అగ్న్యుత్తారణం కరిష్యే. తతో దేవం చ సౌవర్ణం స్నాపయ్య పంచా
మృతాదిభిః, గంధపుష్పాక్షతోపేత మథ పుణ్యజలైః శుభైః
గృహీత్వాఽఽవాహయేత్కుంభే రమాయుక్తం చతుర్భుజం. ఏవం
జిష్ణుమావాహయేత్. ఓం నమో విష్ణవే తుభ్యం భగవన్పరమాత్మనే,
కృష్ణోఽసి దేవకీపుత్ర పరమేశ ఉత్తమ. అజోఽనాదిశ్చ విశ్వాత్మా
సర్వలోకపితామహః, క్షేత్రజ్ఞః శాశ్వతో విష్ణుః శ్రీమన్నారాయణః
పరః త్వమేవ పురుషస్సత్త్వోఽతీంద్రియోఽసి జగత్పతే, యత్తే తేజః
పరం సూక్ష్మం తేనే మాం వేదికాం విశ. ఓం భూః పురుషమావాహ
యామి, ఓం భువః పురుషం, ఓం సువః పురుషం, ఓం భూర్భువః స్వః
పురుషమావాహయామి, విష్ణో ఇహాగచ్ఛ ఇహ తిష్ఠ పూజాం గృహాణ,
సుప్రసన్నో భవ. వరదో భవ. రుక్మిణీం జాంబవతీం సత్యభామాం
శ్రియం చ పూర్వపశ్చిమదళాభ్యంతరేషు షోడశస్త్రీసహస్రాణి కల్ప
యేత్. శంఖం చక్రం గదాం పద్మం ఈశానాదిషు కల్పయేత, తద్బహిః
పూర్వపత్త్రాదిష్వష్టపత్త్రేష్వనుక్రమాత్. విమలో ౧ త్కర్షిణీ ౨ జ్ఞాన
౩ క్రియా ౪ యోగా ౫ స్తథైవ చ, ప్రహ్వీ ౬ సత్యా ౭ తథా
జ్ఞానా ౮ నుగ్రహాః పద్మమధ్యగాః. దేవస్యాగ్రే తతః కృత్వా వేది
కాయాం ఖగేశ్వరమ్, ఆవాహ్య లోకపాలాంశ్చ స్థాప్య పూర్వాదిషు

క్రమాత్. అతో దేవా ఇత్యాది షోడశమంత్రై ష్షోడశోపచారైః
పూజయేత్. తతః పూర్వాదిద్వాదశపద్మపత్త్రేషు కేశవాదీనావాహ్య.
అతో దేవా ౧ ఇదంవిష్ణు ౨ విష్ణోః కర్మాణిపశ్యత ౩ త్రీణి పదా ౪
తద్విష్ణోః ౫ తద్విప్రాసో విచక్రమే ౬ విష్ణోర్నుకం ౭ విష్ణోరరాటం ౮
ప్రతద్విష్ణు ౯ న తే విష్ణోః ౧౦ ప్రవిష్ణవే ౧౧ తదస్యే ౧౨ ఇరావతీ
౧౩ తా వాం ౧౪ వషట్తే ౧౫ విష్ణవే ౧౬ ఇతి క్రమేణ, ప్రదద్యా
దాసనం పాద్య మర్ఘ్యమాచమనీయకమ్, స్నానం వస్త్రం చోపవీతం
గంధపుష్పాణికై తతః ధూపం దీపంచ నైవేద్యం నీరాజనప్రదక్షిణే.
కేశవాయ, నారాయణాయ, మాధవాయ, గోవిందాయ, విష్ణవే, మధు
సూదనాయ, త్రివిక్రమాయ, వామనాయ, శ్రీధరాయ, హృషీకేశాయ
పద్మనాభాయ, దామోదరాయ, ఏతాః శుక్లైకాదశ్యాం మండల
దేవతాః. ఏవమేవ కృష్ణైకాదశీమండలే. సంకర్షణ, వాసుదేవ,
ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, పురుషోత్తమ, అధోక్షజ, నారసింహ, అచ్యుత,
జనార్దన, ఉపేంద్ర, హరే శ్రీకృష్ణ. ఇతి కృష్ణైకాదశ్యాః. ఉభయైకా
దశ్యాం యదా ఏక ఆచార్యః తదా ద్వాదశదళ పద్మేషు పూర్వాది
క్రమేణ ఏకత్రదేవతాః స్థాప్య పూజయేత్. స్నపనం విష్ణుసూక్తైశ్చ
పరిచర్యాం చ నామభిః, సమస్తైర్వైష్ణవైర్మంత్రై స్తన్మూర్త్యా పూజయే
త్సుధీః. అతో దేవాద యోభూమా సర్వతో భద్రమండలే, బ్రహ్మాద్యా
దేవతాస్సర్వాః పూజనీయా అనుక్రమాత్. ఉపచారాదికం కుర్యాత్
నైవ కార్యం విసర్జనమ్, గీతవాద్యైస్తథానృత్త్యైరితిహాసైర్మనోరమైః
పురాణై స్సత్కథాభిశ్చ రాత్రిశేషం నయేత్సుధీః, ప్రభాతే విమలే
స్నాత్వా కృత్వాశౌచాదికాః క్రియాః. చతుర్వింశతి సంఖ్యాకాన్
విప్రానాగమదర్శనః, ఆకారయేత్త్రితః శ్చైతాన్పూజయేచ్చ సమాగతాన్.
ఆచార్యేణ సమంకుర్యా దుపచారాదికంతతః, హోమసంఖ్యానుసారేణ
స్థండిలం కారయేత్తతః. ఉల్లేఖనాదికం కృత్వా ప్రణీతాస్థాపనం చరేత్.
అస్మిన్ శుక్ల కృష్ణైకాదశీవ్రతోద్యాపనహోమె దేవతాపరిగ్రహార్థము
న్వాధానం కరిష్యే. చక్షుషీ ఆజ్యేనేత్యంతముక్త్వా అత్రప్రధానమ్.
అగ్నిం, ఇంద్రం, ప్రజాపతిం, విశ్వాన్, దేవాన్, బ్రహ్మాణం, పురుషం,

నారాయణం, ప్రత్యృచం ఆజ్యేన, వాసుదేవం. బలదేవం, శ్రీవిష్ణుం, సప్తవారమ్. అగ్నిం వాయుం, సూర్యం ప్రజాపతిం ఏతాః ప్రధాన దేవతాః పాయసద్రవ్యేణ కేశవాది ద్వాదశదేవతాః. ఆజ్యమిశ్రిత పాయసద్రవ్యేణ విష్ణుం అష్టోత్తరశతాహుత్యా వా, పాయసద్రవ్యేణ, బ్రహ్మాదిదేవతాశ్చ ఏకైకతయా ఆహుత్యా శేషేణ స్విష్టకృతమిత్యాది ప్రణీతాప్రణయాంతం కృత్వా అన్వాధానసమిధం జుహుయాత్. పాయసం శ్రపయిత్వాఽథ చరోః ప్రాపణముద్ధరేత్, పవిత్రంతే ఇతి మంత్రం జపన్ పాయస ముద్ధరేత్. పాయసాదుద్ధృతం కించిత్ ప్రాపణం తత్ప్రకీర్తితమ్, అన్వాధానాదికం కుర్యాదాజ్యభాగాంతమేవచ. ఆజ్య సంస్కారాదికం ఆజ్యభాగాన్తం కృత్వా ఇదం ఉపస్థితం హవనీయ ద్రవ్యం యథాదైవతమస్తు. అనాదేశాహుతీః పంచ హోతవ్యాః సర్పిషా తతః, పౌరుషేణాథ సూక్తేన ప్రత్యృచం జుహుయాద్ఘృతమ్. పాయసం సఘృతం చైవ హువేదష్టోత్తరం శతం, ఘృతాక్త తిలపాలాశ సమిద్భి ర్జుహుయాత్పృథక్. అష్టోత్తరాహుతీనాం చ విష్ణుమంత్రేణ కారయేత్, ఇదం విష్ణ్వితి సూక్తేన జుహుయాత్తిలసర్పిషా. వాసు దేవాయ స్వాహా, బలదేవాయ స్వాహా, శ్రియై, విష్ణవే, విష్ణోర్నుకం ఋక్, తదస్యప్రియం, ప్రతద్విష్ణుః, పరోమాత్రయా, ఇదం విష్ణు ర్విచక్రమే, త్రీణిపదా ఋచా, వ్యాహృతిభిశ్చేతి జుహుయాత్. కేశ వాది ద్వాదశనామభిః పాయసం హుత్వా విష్ణ్వష్టోత్తరశతం పాయసేన జుహుయాత్. కృష్ణైకాదశ్యాం తు సంకర్షణాదద్వాదశనామభిరేవం శుక్లకృష్ణైకాదశ్యోః ఏకఆచార్య ఏకం స్థండిలమితి పక్షే చతుర్వింశతి నామభిర్హుత్వా, ముఖ్యదేవతాం అష్టోత్తరశతం హుత్వా, బ్రహ్మాది దేవతా ఏకైకయా ఆజ్యాహుత్యా హువేత్. తతః ప్రాపణార్థం భగవత్ప్రార్థనా త్వామేకమాద్యం పురుషం పురాణం నారాయణం విశ్వసృజం భజామహే, మయైకభాగో విహితో విధేయో గృహాణ హవ్యం జగతామధీశ. ఇతి ప్రాపణం నివేద్య, ఉపతిష్ఠేత త్రిచతురో వా ప్రదక్షిణమగ్నివేదికాం చ పరిక్రమ్య ఇతి భూం వి విశ్వాఇతిజానునీ నిపాత్య ధ్రువసూక్తం జపేత్. పురుషసూక్తం వా. అష్టాపదాని ప్రతి

దిశం ఏతైర్మంత్రైర్జపన్ వ్రజేత్. కృష్ణాయ వాసుదేవాయ హరయే పరమాత్మనే, శరణ్యాయాప్రమేయాయ గోవిందాయ నమోనమః. నమః స్థూలాయ సూక్ష్మాయ వ్యాపకాయావ్యయాయ చ, అనంతాయ జగద్ధాత్రే బ్రహ్మణేఽనంతమూర్తయే. అథ తం నివేదితం ప్రాపణం మూర్ధ్ని కృత్వా ఘోషయేత్. కే వైష్ణవాః ఇతి ఉచ్చైర్వదేత్. వయం వైష్ణవా వయం వైష్ణవా ఇతి ప్రతివదేత్, తేభ్యః సమానేభ్యో హవిర్దేయం ద్వాదశాక్షరమంత్రేణ, ఓం నమో వాసుదేవాయేతి, ఇదమమృతం ప్రాశ్నామి ఇతి ప్రాశ్య. ఆచమ్య గృహమాగత్య సిద్ధగౌ స్వాహేతి జుహుయాత్. స్విష్టకృదాది హోమశేషం సమాప్య ఉత్తరపూజాం కృత్వా విష్ణుసూక్తాని జప్త్వా. అతో దేవా ఇతి. ఓం భూః పురుషం ఉద్వాసయామి, ఇతి క్రమేణ ఉద్వాసయేత్. తతో హోమావసానే చ గామరోగాం పయస్వినీం, సవత్సాం కృష్ణవర్ణాం చ సవస్త్రాం కాంస్యదోహినీం. దద్యాద్వ్రతసమాప్త్యర్థమాచార్యాయ సదక్షిణాం, భూషణాని విచిత్రాణి వాసాంసి వివిధాని చ. చతుర్వింశతిసంఖ్యాని పక్వాన్నాని చ దాపయేత్, ఆచార్యాయైవ దేయాని దక్షిణా భూయసీ తథా. యదిచ్ఛేదాత్మనః శ్రేయో వ్రతస్యోద్యాపనం చరేత్, విప్రాన్ ద్వాదశసంఖ్యాకాన్ నామభిః పృథగర్చయేత్. ఉపవీతాని తేభ్యో వై దద్యాత్కుంభాన్ సదక్షిణాన్, పక్వాన్నఫలసంయుక్తాన్ వస్త్రయుక్తాంస్తు దాపయేత్. భోజయిత్వా తతో విప్రాన్ పక్వాన్నేన చ భక్తితః, అన్యానపి యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్ భోజయేద్వ్రతీ. వ్రతం మమాస్తు సంపూర్ణమిత్యుక్తే పూజితైర్ద్విజైః, అస్తు సంపూర్ణ మిత్యుక్త్వా ఆచార్యసహితో వ్రతీ. జప్త్వా వైష్ణవసూక్తాని ప్రణమేచ్చ పునః పునః. ఓంభూః పురుషముద్వాసయామి. ఇతి క్రమేణోద్వాసయేత్. ఇదం విష్ణురితి పీఠం ఆచార్యాయ తుభ్యమహం సంప్రదదే. దేవస్య త్వేతి మంత్రేణ ప్రతిగృహ్య తాం ప్రతిగృహ్ణామి. అస్య మయా కృతస్య శుక్లకృష్ణైకాదశీవ్రతోద్యాపనకర్మణః సాంగతాసిద్ధ్యర్థం చతుర్వింశతి బ్రాహ్మణాన్ భోజయిష్యే. న మమ. తతో బంధుజనైస్సార్ధం శిష్టైరిష్టైశ్చ భోజయేత్. ఇత్యాహ భగవాన్ బోధాయనః. ఇతి బోధాయ

నోక్త శుక్లకృష్ణైకాదశీవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్. అథ పూజావిధి ర్బ్రాహ్మే. ఏకాదశ్యా ముభేపక్షే నిరాహారస్సమాహితః, నానాపుష్పై ర్మునిశ్రేష్ఠ విచిత్రం మంటపం శుభమ్ స్నాత్వా సమ్యగ్విధానేన సోపవాసో జితేంద్రియః, సంపూజ్య విధివద్విష్ణుం శ్రద్ధయా సుసమాహితః. గంధపుష్పైస్తథా ధూపై ర్దీపనైవేద్యకైః పరైః, ఉపచారైర్బహు విధైర్జపహోమప్రదక్షిణైః. స్తోత్రైర్నానావిధై ర్దివ్యైర్గీతవాద్యై ర్మనోహరైః, దండవత్ప్రణిపాతైశ్చ జయశబ్దైస్తథోత్తమైః. ఏవం సంపూజ్య విధివద్రాత్రౌ కృత్వా ప్రజాగరం, యాతి విష్ణోః పరం స్థానం నరో నాస్త్యత్ర సంశయః. పంచామృతేన సంస్నాప్య ఏకాదశ్యాం జనార్దనం, ద్వాదశ్యాం పయసా స్నాప్య హరిసారూప్యమశ్నుతే. ఇతి పూజావిధిః.

అథ శుక్లైకాదశ్యుద్యాపనవిధిః.

అర్జున ఉవాచ. కీదృగ్వ్రతవిసర్గోఽత్ర విధానంచాత్ర కీదృశం, సంపూర్ణంహి భవేద్యేన తన్మేవద కృపానిధే. శ్రీకృష్ణః. శృణు పాండవ యత్నేన ప్రవక్ష్యామి తదవ్యయమ్, శక్తః స్వర్ణసహస్రం తు అశక్తః కాకిణీం తదా. దదాతి శ్రద్ధయా పార్థ సమం స్యాదుభయోరపి, శక్త శ్చేద్ద్విగుణం దద్యాద్యథోక్తోమధ్యమోవిధిః ఉక్తార్థమప్యశక్తశ్చేద్దానం పూర్ణఫలప్రదం, తద్రూపవిధిమప్యేకం కథయామి తవాగ్రతః. యాని కష్టేన చీర్ణాని వ్రతాని కురుసత్తమ, విఫలాన్యేవ సర్వాణి ఉద్యాపన విధిం వినా. ప్రబోధసమయే పార్థ కుర్యాదుద్యాపనక్రియామ్, మార్గశీర్షే విశేషేణ ఉద్యాపనవిధిం చరేత్. దశమ్యాం దినశేషేణ రాత్రౌ గురుగృహం వ్రజేత్, ఏకాదశీదినే ప్రాప్తే గురుమభ్యర్చ్య శక్తితః. ప్రణమేచ్చరణౌ మూర్ధ్నా తదర్థం చ విచక్షణః, పుణ్యదేశోద్భవం విప్రం శాంతం సర్వగుణాన్వితమ్ సదాచారరతం పార్థ వేదవేదాంగ పారగం, అస్మదీయవ్రతం విప్రవిష్ణువాసరసంభవం సంపూర్ణం తు భవే ద్యేన తత్కురుష్వద్విజోత్తమ, తస్యాగ్రే నియమః కార్యోదంతధావన పూర్వకః. ఏకాదశ్యాం నిరాహారః స్థిత్వా చైవ పరేఽహని, భోక్ష్యామి పుండరీకాక్ష శరణం మే భవాచ్యుత. ఏవం ప్రభాతసమయే శుచి

ధ్యాత్వా సమాహితః, పాషండినాం చ సర్వేషాం పతితానాంచ సంగమం. కామం దురాచారంపార్థ దూరతః పరివర్జయేత్,స్నానం కృత్వా మంత్రపూర్వం నద్యాంగా విమలే జలే. తర్పయిత్వా పితౄన్ దేవాన్ పూజయేన్మధుసూదనం, ఉపవిశ్య శుచౌ దేశే కీట కేశాదివర్జితే. వర్ణైశ్చ సర్వతోభద్రం నీలపీతసితాసితైః, మండలం చోద్ధరే ద్ధ్యాత్వ సర్వకర్మసు పూజితమ్. అష్టాంగుళోచ్ఛ్రితాం వేదిం చతురశ్రాం ప్రకల్పయేత్, తన్మధ్యే స్థాపయేత్కుంభం నవీనం సుస్థిరం శుభమ్. అథవా తండులానాం చ అష్టపత్రాంబుజం చరేత్,వారిపూర్ణం ఘటంతామ్రం పాత్రం కార్పాసముద్భవమ్. జాతరూపమయం దేవం లక్ష్మ్యా యుక్తం జనార్దనం, పల్లవైశ్చ సమాయుక్తం సహిరణ్యం సవాసనమ్. అక్షమాలాసమాయుక్తం శంఖచక్రగదాధరమ్ ఓం భూః పురుషమావాహయామి ఓం భువః పురుషమా ఓంసువః పురుషమా.ఓంభూర్భువస్సువః పురుషమా. రుక్మిణీం, జాంబవతీం, సత్యభామాం, శతోత్తరషోడశసహస్రైః సహ శ్రియా సహ తత్పార్శ్వే కల్పయేత్.బ్రహ్మాది దేవతా స్సర్వాః పూజనీయా అనుక్రమాత్, శక్త్యాసువర్ణపుష్పైశ్చ పూజనం పుష్టివర్ధనమ్. అన్యై ఋతూద్భవైః పుష్పై రర్చయేద్విధివన్నరః, నైవేద్యాంశ్చ చతుర్వింశత్యథ ఉద్యాపనం క్రమాత్ భక్త్యా చతుర్వింశతిషు తిథిష్వపి పరంతప, ఇచ్ఛయా వా తథా దద్యాద్వర్షేవోద్యాపనం భవేత్. మోదకాన్ గుడసంపూర్ణాన్ ఘృతపూరకమండకాన్, సోహాళికాదికం సారం సర్వాన్పక్త్వ ఏవచ. వటకం పాయసం దుగ్ధం శాలిదధ్యోదనం తథా, ఇడ్డికాన్ సూర్జితా న్పార్థ అపూపాన్ గుడమోదకాన్. తిలపిష్టం మాషపిష్టం శాలిపిష్టం సశర్కరమ్ రంభాఫలం చ సఘృతం ముద్గచూర్ణం గుడోదనమ్. ఏవం క్రమేణ నైవేద్యం పృథగ్వా చరమేఽహని, దామోదరాయ పాదౌ తు జానునీ మాధవాయ చ గుహ్యం వై కామపతయే కటిం వామనమూర్తయే పద్మనాభాయ నాభిం తు ఉదరం విశ్వమూర్తయే.హృదయం జ్ఞానగమ్యాయ కంఠం శ్రీకంఠసంగినే,సహస్రబాహవేబాహూ చక్షుషీ యోగయోగినే. లలాట మురుగాయేతి నాసాం నాకసురేశ్వర,శ్రవణౌ శ్రవణేశాయ శిఖాయాం సర్వకామదమ్.సహస్రశీర్ష్ణాయ

శిరః సర్వాంగం సర్వరూపిణే, శుభేన నారికేళేన బీజపూరేణవా పునః హృది ధ్యాత్వా జగన్నాథం దద్యాదర్ఘ్యం విధానతః. సాక్షతం చ సపుష్పం చ సజలం చందనాన్వితం. రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాద్గీతశాస్త్రవినోదతః, ఇష్టం దత్తం ధరా దత్తా పిండో దత్తో గయాశిరే. కృతం దానం కురుక్షేత్రే యైః కృతం జాగరం హరేః, నృత్యం గీతం ప్రకుర్వంతి వీణావాద్యం తథైవచ. యే పఠన్తి పురాణాని తే నరాః కృష్ణవల్లభాః, శాస్త్రైర్వాప్యథవా భక్త్యా శుచిర్వాప్యథవాఽశుచిః కృత్వా జాగరణం విష్ణోః ముచ్యతే పాపకోటిభిః, భుక్త్వా వాప్యథవాఽభుక్త్వా జాగరే సముపస్థితః. ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. యావత్ప్రయాతి స్వగృహాత్ కేశవాయతనం ప్రతి. అశ్వమేధసమాని స్యుర్జాగరార్థం ప్రగచ్ఛతః, పాదయోః పాంసుకణికా ధరణ్యాం నిపతంతి యాః. తావద్వర్ష సహస్రాణి జాగరాద్వసతే దివి. బహూన్యపి చ పాపాని కృతం జాగరణం హరేః. నిర్దహేన్మేరుతుల్యాని యుగకోటి కృతాన్యపి మనసా సంస్మరేత్తేవం తాం రాత్రిమతిపావన్యా చ. ప్రభాతే విమలే స్నాత్వా విప్రానాకారయేత్సుధీః, చతుర్వింశతిసంఖ్యాకాన్ విప్రానాగమదర్శకాన్. సర్వం కుర్యాద్విధానేన జపహోమార్చనాదికమ్, స్వగృహ్యోక్తేన విధినా కృత్వాగ్నిస్థాపనం తతః. ఉల్లేఖనాదికం కుర్యాత్ప్రణీతాస్థాపనాదికం, తతాగ్నౌ చ చరుం కృత్వా చరోః ప్రపణముద్వహేత్. పవిత్రం తే వితతమిత్యృచం స చరణాం పఠేత్, అన్వాధానాదికం కుర్యాదాజ్యభాగం సమాచరేత్. తిలాజ్యపాయసాద్యైశ్చ సమిద్భిర్జుహుయాత్ పృథక్, శతమష్టోత్తరం హోమః సర్వస్యాపి ప్రశస్యతే. ఇదం విష్ణుర్ద్విజాతీనాం హోమమంత్రః ప్రకీర్తితః, శూద్రాణాం చైవ సర్వేషాం మంత్రమష్టాక్షరం విదుః, విప్రైరపి వస్త్రైశ్చ భాజనై రాసనైస్సహ, ఛత్రోపానహగోభిశ్చ దద్యాత్స్వర్థ పృథక్పృథక్. ద్వాదశైవాథవా శక్త్యా వస్త్రాలంకారభూషణైః, పూజయేత్పుష్పమాలాభిః సపత్నీకాన్ ద్విజోత్తమాన్. కుంభా ద్వాదశ దాతవ్యాః పక్వాన్న జలపూరితాః, భోజయిత్వా తతో విప్రాన్ శక్తితో విచరేత్సుధీః. ఏకా హి కపిలా దేయా సర్వకామఫలప్రదా, యథా స్వర్గశ్చ మోక్షశ్చ ఇహ సంపూర్ణదా వ్రతే.

నమస్తే కపిలే దేవి సంసారార్ణవతారిణి, మయా దత్తా ద్విజేంద్రాయ ప్రీయతాం మే జనార్దనః. సపత్నీకో గురుః పూజ్యో మండలే హరి సన్నిధౌ, భూషణాచ్ఛాదనైర్భోజ్యైః ప్రకారైః పరితోషయేత్. సమాప్య వైష్ణవం ధర్మం దద్యాత్సర్వం ధనంజయ, ఇష్టం చాన్య ద్యథాశక్తి విత్తశాఠ్యవివర్జితః. జలదానం విశేషేణ భూమిదానమతః పరమ్, ప్రార్థయేత్సుసమాధిశ్చ తతో భక్త్యా కృతాఞ్జలిః మయాఽద్యాస్మిన్వ్రతే దేవ యదపూర్ణం కృతం విభో, సర్వం భవతు సంపూర్ణం త్వత్ప్రసాదా జ్జనార్దన త్వయి భక్తిస్సదైవాస్తు మమ దామోదర ప్రభో, పుణ్యేబుద్ధిః సతాం సేవా సర్వధర్మఫలంచ మే జపచ్ఛిద్రం తపశ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం వ్రతకర్మణి, సర్వం సంపూర్ణతాం యాతు త్వత్ప్రసాదాద్రమాపతే. ప్రదక్షిణంతతః కృత్వా దండవత్ప్రణిపత్య చ, మండలం మూర్తిసంయుక్తం సోపహారం సదక్షిణమ్. ప్రీయతాం విష్ణురిత్యుక్త్వా ఆచార్యాయ నివేదయేత్, సర్వం విసర్జయేత్పశ్చాత్ సంతోష్య పరభోజ్య చ. తదాజ్ఞయా తతః కుర్యాత్పారణం బంధుభిస్సహ, ఏకాదశీ వ్రతం చైవ యథావిధికృతం పురా. యావనాశ్వేన భూపేన కథితం పురతస్తవ, ధనంజయ తవ ప్రీత్యా భక్తానుగ్రహ కారణాత్. యః కరోతి నరో భక్త్యా వ్రతమేతద్భయాపహం, స యాతి వైష్ణవం స్థానం దాహప్రలయవర్జితమ్. ఉక్తమిద్యాపనం చైవ ముఖయోః కురుసత్తమ, కిమన్యైర్బహుభిర్వాక్యైః ప్రశంసాపరమా భువి. ఏకాదశ్యాః పరతరం త్రైలోక్యే నహి విద్యతే, కృతమాత్రతు గోదానం భూమిదానమథాపివా. గోలోమబీజమూలానాం నవసంఖ్యా యుగాని హి, దాతారో విష్ణుభవనే ఏకాదశ్యాం వసంతి హి. యేఽపి శృణ్వంతి సతతం కథ్యమానాం కథామిమామ్, తేఽపి పాపవినిర్ముక్తాః స్వర్గం యాన్తి న సంశయః. ఇత్యాకర్ణ్యార్జునో వాక్యం కృష్ణస్య పరమాద్భుతమ్, ఆనందం పరమం ప్రాప సౌఖ్యం చాపి నిరంతరమ్. ఇతి సాధారణైకాదశీ వ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ గోపద్మవ్రతోద్యాపనపూజావిధిః.

తత్ర పూజావిధిః. చతుర్భుజం మహాకాయం జాంబూనదసమప్రభం, శంఖచక్రగదాపద్మరమాగరుడశోభితమ్ సేవితం మునిభి

ర్ధేవైర్యక్షగంధర్వకిన్నరైః. ఏవం విధం హరిం ధ్యాత్వా తతో యజన
మారభేత్. ధ్యానమ్. ఆవాహయామి దేవేశ భక్తానా మభయప్రద,
సువర్ణ మణిభిర్దివ్యైః ఖచితే దేవనిర్మితే. దివ్యసింహాసనే స్నిగ్ధే ప్రవిశ
త్వం సురాధిప. ఆసనమ్. గంగోదకం సురశ్రేష్ఠ సువర్ణ కలశే స్థితమ్,
గంధపుష్పాక్షతైర్యుక్తం గృహాణ రమయా సహ. పాద్యమ్ అష్ట
గంధసమాయుక్తం స్వర్ణపాత్రే స్థితం జలమ్, అర్ఘ్యం గృహాణ భో
దేవ భక్తానామభయప్రద. అర్ఘ్యమ్. దేవదేవ నమస్తుభ్యం పురాణ
పురుషోత్తమ, మయా దత్తమిదం తోయం గృహీత్వాచమనీయ
కమ్ ఆచమనమ్. పయోదధిఘృతైః స్నానం మధుశర్కరయాయుతైః,
మధ్యే మధ్యే చ పూజా చ కర్తవ్యా పత్రిభిస్సహ. పంచామృతమ్.
నదీనాం చైవ సరసాం మయాఽఽనీతం జలంశుభం, అనేనకురు సుస్నా
నం మంత్రైర్వారుణసంభవైః శుద్ధోదకస్నానమ్. వస్త్రయుగ్మం సమా
నీతం పట్టసూత్రేణ వినిర్మితం, సూక్ష్మం కార్పాసతంతూనాం సువర్ణేన
విరాజితమ్. వస్త్రమ్. నారాయణ నమస్తేఽస్తు త్రాహి మాంభవ
సాగరాత్; బ్రహ్మసూత్రం చోత్తరీయం గృహాణ పురుషోత్తమ.
యజ్ఞోపవీతమ్. కేయూరమకుటైశ్చైవ నూపురై రంగుళీయకైః,
పూజితోఽసి ప్రయత్నేన రత్నైశ్చాభరణైర్విభో. ఆభరణమ్ చంద
నం మలయోద్భూతం కస్తూర్యగరుసంయుతమ్, కర్పూరేణ చ సం
మిశ్రం స్వీకురుష్వానులేపనమ్. చందనమ్. శతపత్రైశ్చ కర్ణికారై
శ్చంపకై ర్మల్లికాదిభిః పుష్పై ర్నానావిధైశ్చైవ పూజయామి
సురేశ్వర. పుష్పాణి. అథవిష్ణో రష్టోత్తరనామాదిపూజాం కృత్వా.
దశాంగగుగ్గులోద్భూతఃసుగంధశ్చమనోహరః, ఆఘ్రేయో దేవదేవేశ
ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్ ధూపమ్. ఏకార్తికం గురుశ్రేష్ఠ
గోఘృతేన సువర్తినా, సంయుక్తం తేజసా కృష్ణ గృహాణాదిత్య
దీపక. దీపమ్. అన్నం చ పాయసం భక్ష్యం సితా లేహ్యసమన్వితం,
దధిక్షీరఘృతైర్యుక్తం గృహాణ సురపూజిత నైవేద్యమ్. నాగవల్లీ
దళైర్యుక్తం పూగీఫలసమన్వితమ్, ఏలాకర్పూరసంయుక్తం తాం
బూలం ప్రతిగృహ్యతామ్ తాంబూలమ్, హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణామ్.
నీరాజనం గృహాణేశ పంచవర్తిభిరావృతం, తేజోరాశే మయా
దత్తం లోకానందకర ప్రభో నీరాజనమ్. అంజలిస్థాని పుష్పాణి

అర్పయామి జగత్పతే, గృహాణ సుముఖో భూత్వాజగదానందకారక. పుష్పాఞ్జలిమ్. యాని కానీతి ప్రదక్షిణమ్. నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే గరుడధ్వజ, నమస్తే విష్ణవే తుభ్యం వ్రతస్య ఫలదాయక. నమస్కారాన్. మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం సురేశ్వర, వ్రతేనానేన సుప్రీత స్సంపూర్ణ ఫలదో భవ. ఇతి ప్రార్థనా. అథ కృతవ్రతసాంగతా సిద్ధ్యర్థం వాయనప్రదానం కరిష్యే. పరమాన్నమిదం దివ్యం కాంస్య పాత్రేణ సంయుతం, వాయనం ద్విజవర్యాయ సహిరణ్యం దదామ్యహమ్. ఇతి పూజావిధి స్సమాప్తః.

అథ గోపద్మవ్రతకథా.

వ్యాసం వసిష్ఠనప్తారం శక్తేః పౌత్రమకల్మషమ్, పరాశరాత్మజం వందే శుకతాతం తపోనిధిమ్. సూతః. ద్వాపరే ద్వారవత్యాంచ నారదః కృష్ణదర్శనే, ఉత్సాహేనాభ్యగాత్తత్ర దదర్శ యదునందనమ్. పూజితశ్చైవ కృష్ణేన విష్టరాదిభిరాదరాత్, తతః ప్రోవాచ తం విష్ణుర్నారదం లోకపూజితః. శ్రీకృష్ణః. శృణు లోకజ్ఞ దేవర్షే భువనే విచరన్ సదా, లోకాంతరేషు చరితం యద్విశేషం వదస్వమే నారదః. భగవన్ దేవదేవేశ భక్తోఽస్మి తవ చాంతికం, తత్రాశ్చర్యమిదం వక్ష్యే ధర్మస్య సదసి స్థితమ్. తత్ర సర్వే సమాసీనాః సురా ఇంద్రాశ్చతుర్దశ, ఆహుశ్చైకాదశా రుద్రా ఆదిత్యా ద్వాదశ స్మృతాః. వసవోఽష్టౌ తథా నాగా యక్షరాక్షసపన్నగాః, తే సర్వే యమమహుశ్చ స్థితం సింహాసనే శుభే మానుషం దుందుభేశ్చర్మ ఛాదనార్థం దదస్వ నః. యమః. చాతుర్మాస్యవ్రతం చైకం సంక్రాంతివ్రతమేవ చ, న కుర్వంతి చ యా నార్యస్తాసామాచ్ఛాదనం త్విదమ్. కుర్వంతు దుందుభేశ్చాస్య విచార్యధ్వం మహాభటాః, తే తస్య వచనం శ్రుత్వా భటాః ప్రవివిశుర్భువమ్ స్వామిన్నిదం మహాశ్చర్యమతస్త్వాం ప్రవదామి చ, తచ్ఛ్రుత్వా త్వరితం కృష్ణః ప్రాహ లోకాన్పురస్థితాన్. తథా కుర్వంతు లోకాశ్చ నార్యః పుర్యాం వసంతి యాః, యథానయమదూతాస్సర్వ్యశ్చాతుర్మాస్య వ్రతం పరమ్. కృష్ణాజ్ఞయా కృష్ణదూతాః ప్రోచుర్హ్యే సర్వయోషితః, పతివ్రతాః ప్రశృణ్వంతు నగరస్థాశ్చ యోషితః. అన్యత్ర యత్ర కుత్రాపి ఘోషయన్తో వ్రతోత్తమం, కురుధ్వ మన్యథా యుష్మాన్

యమదూతా హరంతి హి. న కాంచన స్త్రియం దృష్ట్వా ఊచుస్తే యమ
నందనం, త్వత్సోదరీం వినా స్వామిన్యా న్యా నార్యోఽత్ర సంతి హి.
తచ్ఛ్రుత్వా భయసంత్రస్తః సోదరీం ప్రత్యభాషత. శ్రీకృష్ణః. సుభద్రే
కింకరోషీహ ఆగతా యమసేవకాః, వ్రతం త్వయా కృతం భద్రే పురా
పుణ్యోచ్ఛ్రితం కిము. సుభద్రోవాచ. సర్వవ్రతాని హే కృష్ణ కృతా
న్యద్య న సంశయః, నో చేత్త్వత్సోదరీ న స్యాం యోషిచ్చాప్యర్జున
స్య చ. న స్యాం మాతాభిమన్యోర్వై యమదూతాః కథం విభో.
శ్రీకృష్ణః సుభద్రే తాని తిష్ఠంతు ప్రకృతే యమసేవకాః, ఏతద్వ్రత
విహీనానాం చర్మహర్తుం సమాగతాః కురుత్వం భగినీ మేఽద్య వ్రత
మేకం శుభప్రదమ్, గోపద్మమితి విఖ్యాతం వ్రతం లోకేషు విశ్రుతమ్.
సూతేన కథితంపూర్వ మృషీణాం హితమిచ్ఛతా, నైమిషే హిమవ
త్పార్శ్వే సిద్ధాశ్రమమనుత్తమమ్ తత్ర సూతోఽగమద్ద్రష్టుం మునీ
నాం యజ్ఞముత్తమమ్, తం దృష్ట్వా మునయః సర్వే హర్షితాశ్చ
ముహుర్ముహుః. అర్చితశ్చ తతస్సర్వైరర్ఘ్యాద్యైస్స యథావిధి, అభ్య
ర్చ్యైతం మునిం విప్రా ఊచుస్తే ప్రీతిపూర్వకమ్. ఋషయ ఊచుః.
భవాన్ లోకస్య ధర్మజ్ఞో భక్తానాం జ్ఞానసాధనః, సమర్థం సర్వముక్తీ
నాం సర్వసౌభాగ్యకారకమ్. కృతయా మునిశార్దూల కథయస్వోత్తమ
వ్రతమ్. సూత ఉవాచ. శృణుధ్వమృషయస్సర్వే వ్రతానాముత్తమం
వ్రతమ్, గోపద్మమితి విఖ్యాతం సర్వపాపహరం పరమ్ సర్వదుఃఖోప
శమనం సర్వసంపత్ప్రదాయకమ్, యమస్య దండనం యస్మాద్దూరీ
కృత మనుత్తమమ్. సువాసిన్యాస్తుసౌభాగ్యంపుత్త్రపౌత్త్రప్రవర్ధనమ్.
ఋషయ ఊచుః. కస్మిన్ మాసి కథం కృత్వా కిం ఫలం కస్య
పూజనం, కేన చీర్ణం పురా సాధో తత్సర్వం కథయస్వ నః సూతః.
ఆషాఢశుక్లపక్షస్య ఏకాదశ్యాం ప శేమతః, తదాదితః కార్తికస్య
ద్వాదశ్యన్తం వ్రతం చరేత్. గోష్ఠే చ శుద్ధగోష్ఠానే గోమయేన
విలిప్య చ, త్రయస్త్రింశచ్చ పద్మాని కారయేద్వ్రీహిపిష్టకైః,
శోభయేత్పంచవర్ణైశ్చ గంధపుష్పైః ప్రపూజయేత్. తత్సంఖ్య
యా హ్యపూపాంశ్చ బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్ పాయసం ద్విజవ
ర్యాయ ప్రథమే వత్సరే శుభం, ద్వితీయే వత్సరే దద్యాత్పాయసం

స్వేన నిర్మితమ్. తృతీయే మండకాన్ దద్యాచ్చతుర్థే పూర్ణమిశ్రితాన్, పంచమే ఘారికా దద్యాత్పూర్ణే ఉద్యాపనం చరేత్. ఏకాదశ్యాముపవసేద్దంతధావనపూర్వకమ్, మంటపం కారయేత్తత్ర కదలీస్తంభమండితమ్. నానాపుష్పైశ్చ శోభాఢ్యం ముకురం తత్ర కారయేత్, తన్మధ్యే సర్వతోభద్రం పంచరంగైః సమన్వితమ్. పుణ్యాహం వాచయిత్వా తు ప్రతిమాయాం యజేద్ధరిం, కర్షమాత్రసువర్ణేన తదర్ధార్ధేన వా పునః. ఆచార్యం వరయిత్వా చ కలశం స్థాపయేత్తతః, లక్ష్మీనారాయణం స్థాప్య సౌవర్ణేన ప్రకల్పితమ్. బ్రహ్మాద్యావాహనం తత్ర పూజయేద్ధూపదీపకైః, ద్వాదశైవ తు నామాని ప్రత్యేకం పూజయేద్వ్రతీ రాత్రౌ జాగరణం కృత్వా గీతవాద్యాదిమంగళైః, తతః ప్రభాత ఉత్థాయ స్నాత్వా హోమం తు కారయేత్ సతిలాజ్యసమిద్ద్రవ్యం జుహువే ద్వాదశనామభిః. పాయసం చ శతం చాష్టౌ హుత్వా పూర్ణాహుతిం చరేత్. వత్సేన సహితాం ధేనుం స్వాచార్యాయ నివేదయేత్, విప్రాన్ పంచ సపత్నీకాన్ భోజయేత్ మృష్టాన్నైర్వ్రతీ. భుంజీత బంధుభిస్సార్ధమేకాగ్రకృతమానసః, అన్యానపి యథాశక్త్యా బ్రాహ్మణానపి భోజయేత్. కృత్వేదం వ్రతం పుణ్యం పాపైస్సర్వైః ప్రముచ్యతే, పతివ్రతాభిస్సర్వాభిరిదమాచరితం పురా. యాశ్చైతద్వ్రతహీనాః స్యుర్గృహ్ణంతి తా యమసేవకాః, యశ్చైతత్కురుతే భక్త్యా సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్. అంతే స్వర్గపదం గచ్ఛేత్సర్వపాపవివర్జితః, సూతస్యోక్తమితి శ్రుత్వా ఋషిపత్నీభిరాచితమ్. ఇదానీం నహి నాన్యోఽత్ర త్వం సుభద్రే కురు వ్రతం, త్వయైకయా కృతేనాపి సర్వేషాం రక్షణం భవేత్. కృష్ణస్య వచనం శ్రుత్వా శుభద్రా తత్తదాఽకరోత్, పంచాబ్దవ్రతమేతస్య రాత్రౌ యామచతుష్టయే గోపదాని చ సంపూజ్య పాత్రస్థాత్వా హుతాశనం, ఏవం వ్రతే కృతే పశ్చాత్పుర్యాం యమభటాన్ విశన్. యమభటా ఊచుః. సుభద్రే తవ దేహస్య చర్మార్థే చాగతా వయమ్. సుభద్రోవాచ. గోష్ఠే పద్మాని చాన్యత్ర సర్వం పశ్యంతు హే భటాః, అన్యోన్యవాదసమయే విష్ణుదూతాస్సమాగతాః. తాన్ దృష్ట్వా తాడయామాసుర్వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః, పలాయితా మహాభీదా స్మరంతో యమశాసనమ్. తాన్ దృష్ట్వా రక్తదిగ్ధాంగా

న్నామో భయసమన్వితః, కస్యేదం కృత్యమితి చ జ్ఞాత్వాఽతీంద్రియదర్శనాత్. ఉవాచ దూతాః శృణుత యత్ర సంపూజ్యతే హరిః, న గన్తవ్యం భవద్భిశ్చ సత్యం సత్యం వదామ్యహమ్. హరిర్గ్వాగో వా నో యత్ర పూజ్యతే తత్ర గమ్యతామ్, దైవాద్గతా ఇమాః పఙ్క్త్యా న్న గచ్ఛధ్వం భటా మమ. ఇత్యుక్త్వా ధర్మరాజోఽసౌ శాలాయాంతర్వివేశహ, త్వైనైవర్షివరస్యాదా కథితం వ్రతమీదృశమ్. దమయన్త్యా తథాబాల్యే రాజ్యభ్రంశాత్కృతం వ్రతం, వ్రతస్యాస్య ప్రభావేన ప్రాప్య సౌభాగ్యసంపదః. పుత్త్రపౌత్త్రాదిసౌభాగ్యం భుక్త్వా మోక్షమవాప్నుయాత్. ఋషయ ఊచుః. త్వత్ప్రసాదాత్కృతార్థా భో గచ్ఛామః స్వాశ్రయాలయం, ప్రణమ్య మునిభిస్సూకం సూతశ్చాంతర్హితోఽభవత్. మునిభిస్సర్వలోకేషు కథితం వ్రతముత్తమమ్, నాతఃపరతరం పుణ్యం త్రిషు లోకేషు విశ్రుతమ్. ఇతీదం సౌతినా ప్రోక్తం శ్రుత్వా సర్వైః కృతం భువి, య ఇదం శృణుయాద్భక్త్యా సర్వమృత్యుభయం త్యజేత్. ఇతి శ్రీపద్మపురాణే గోపద్మవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథాదిమాసే శుక్లైకాదశీ పురుషోత్తమసంజ్ఞికా
తత్ర లక్ష్మీపూజోక్తా.

అథ కార్తికశుక్లైకాదశ్యాం ప్రబోధనవిధిః.

హేమాద్రౌ బ్రాహ్మే. ఏకాదశ్యాం తు శుక్లాయాం కార్తికేమాసి కేశవం, ప్రసుప్తం బోధయేద్రాత్రౌ శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః. నృత్యైర్గీతైస్తథా వేదైః ఋగ్యజుస్సామమంగళైః, వీణాపణవవాద్యైశ్చ పురాణశ్రవణేన చ. వాసుదేవకథాభిశ్చ స్తోత్రైరన్యైశ్చ వైష్ణవైః, సుభాషితైరింద్రజాలైర్యాభిశ్శోభాభిరేవ చ. పుష్పైర్ధూపైశ్చ నైవేద్యైర్దీపమాలాసు శోభనైః. హోమైర్భక్ష్యైరపూపైశ్చ ఫలైః శర్కరపాయసైః. ఇక్షోర్వికారైర్మధురైర్ద్రాక్షాద్యైః సహ దాడిమైః, కుటేరకస్య మంజర్యామాలత్యా కమలేన చ. కుటేరకః=పర్ణశరః. కృష్ణతులసీతి కేచిత్. హృతాభ్యాం శ్వేతరక్తాభ్యాం చందనాభ్యాం చ సర్వదా, కుంకుమారక్తకాభ్యాం చ రక్తసూత్రైరనేకజైః. తథా నానావిధైర్ధూపైర్దివ్యైర్విక్రియాహృతైః, క్రీయమాణక్రమో వీరః దత్వా మూల్యం క్రయే హితమ్.

తస్యాం రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాం ద్వాదశ్యా మరుణోదయే. ఆదా
ఘృతే నైక్షవేణ మధునా స్నాపయేత్తతః. దధ్నా క్షీరేణ చ తథా
పంచగవ్యేన పూజయేత్, ఉద్వర్తయేన్మాషచూర్ణ శర్కరామలకైస్తథా
సర్షపాంశ్చ ప్రియఙ్గూంశ్చ మాతులుంగరసాంస్తథా, సర్వౌషధీః
సర్వగంధాన్ సర్వబీజాని కాంచనమ్ మంగళాని యథాకామం రత్నాని
చ కుశోదకం, ఏవం సంశోధ్య దేవేశం దద్యాద్గోరోచనం శుభమ్.
తతస్తు కలశాన్ స్థాప్య యథాప్రాప్తాన్ స్వలంకృతాన్, జాతీపల్లవ
సంయుక్తాన్ సఫలాంశ్చ సకాఞ్చనాన్. పుణ్యాహం వేదశబ్దేన వీణావేణు
రవేణ చ, ఏవం సంస్నాప్య గోవిన్దం స్వనులిప్తం స్వలంకృతమ్. సువాసి
నీంతు సంపూజ్య సుమనోభి స్సకుఙ్కుమైః, ధూపైర్దీపైర్మనోజ్ఞైశ్చ
పాయసేన చ భూరిణా. హవిష్యైశ్చాన్నదానైశ్చ హోమైః పుష్పైస్స
దక్షిణైః, వాసోభిర్భూషణై రన్యైర్గోభిరశ్వైర్మనోజ్ఞైః, బ్రాహ్మణాః
పూజనీయాశ్చ విష్ణోరీడ్యాశ్చ మూర్తయః, యత్తు శిష్టామృతం పశ్చా
ద్భోక్తవ్యం బ్రాహ్మణై స్సహ. ఇతి ఉత్థాపన ఉత్సవవిధిః.

అథ కార్తికశుక్లైకాదశ్యాం భీష్మపంచకవ్రతమ్.

హేమాద్రౌ నారదీయే. నారదః. యదేతదచలం పుణ్యం వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, కర్తవ్యం కార్తికే మాసే ప్రయత్నాద్భీష్మపంచకమ్ విజ్ఞానం తస్య విస్పష్టం ఫలం చాపి తతో వరం, కథయస్వ ప్రసాదేన మునీనాం హితకామ్యయా. బ్రహ్మోవాచ. ప్రవక్ష్యామి మహాపుణ్యం వ్రతం వ్రతవిదాం వర, భీష్మేణైవ చ సంప్రాప్తం వ్రతం పంచదినాత్మకమ్. సకాశాద్వాసుదేవస్య కేనోక్తం భీష్మపంచకమ్, వ్రతస్యాస్య గుణాన్వక్తుం కః శక్తః కేశవాదృతే. వ్రతం చైతన్మహాపుణ్యం మహాపాతకనాశనమ్, అతో వ్రతం ప్రయత్నేన కర్తవ్యం భీష్మపంచకమ్. వాలఖిల్యా ఊచుః. కార్తికస్య సితే పక్షే స్నాత్వా సమ్యగ్ధృతవ్రతః, ఏకాదశ్యాంతు గృహ్ణీయా ద్వ్రతం పంచదినాత్మకమ్. శరపంజరసుప్తేన భీష్మేన తు మహాత్మనా, రాజధర్మా దానధర్మా మోక్షధర్మాస్తతఃపరమ్. కథితాః పాండుదాయాదాత్ కృష్ణేనాపి శ్రుతా స్తదా, తతః ప్రీతేన మనసా వాసుదేవేన భాషితమ్. ధన్య ధన్యోఽస్మి భీష్మ

త్వం ధర్మ స్సంశ్రావితస్త్వయా, ఏకాదశ్యాం కార్తికస్య యాచితం చ జలం త్వయా. అర్జునేన సమానీతం గాంగం బాణస్య వేగతః, తుష్టాని తవ గాత్రాణి తస్మాదద్య దినావధి. పూర్ణిమాంతం సర్వలోకా స్తర్పయం త్వర్ఘ్యదానతః, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన మమ సంతుష్టికారకమ్. ఏతద్వ్రతం ప్రకుర్వంతు భీష్మపంచకసంజ్ఞకమ్, కార్తికస్య వ్రతం కృత్వా న కుర్యాద్భీష్మపంచకమ్. సమగ్రం కార్తికవ్రతం వృథా తస్యభవిష్యతి, అశక్తశ్చేన్నరో భూయాదసమర్థశ్చ కార్తికే. భీష్మస్య పంచకం కృత్వా కార్తికస్య ఫలం లభేత్, సత్యవ్రతాయ శుచయే గాంగేయాయ మహాత్మనే. భీష్మాయైతద్దదామ్యర్ఘ్య మాజన్మబ్రహ్మచారిణే, సవ్యేనానేన మంత్రేణ తర్పణం సార్వవర్ణికమ్ వ్రతాంగత్వా త్పూర్ణిమాయాం ప్రదేయః పాపపూరుషః, అపుత్రేణ ప్రకర్తవ్యం సర్వదాభీష్మపంచకమ్. ప్రదత్వా పాపపురుషం వర్షమధ్యేసుతంలభేత్, అవశ్యమేవ కర్తవ్యం తస్మాద్భీష్మస్య పంచకమ్ విష్ణుప్రీతికరం ప్రోక్తం మయా భీష్మస్య పంచకమ్. ఇతి భీష్మపంచక విధిః. అత్రైవ హి ప్రకర్తవ్యః ప్రబోధస్తు హరేః ఖగ, హతః శంఖాసురో దైత్యో న భసఃశుక్లపక్షకే. ఏకాదశ్యాం తతో విష్ణుశ్చాతుర్మాస్యేషు సుప్తవాన్, క్షీరోదధౌ జాగ్రతోఽసౌ వేకాదశ్యాం తు కార్తికే. అతః ప్రబోధనం కార్య మేకాదశ్యాం తు వైష్ణవః. మంత్రః. ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ శంఖఘ్న ఉత్తిష్ఠ శ్రుతిసాధక, ఉత్తిష్ఠ జగదాధార త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠధరణీధార మంథానగిరిధారక, కూర్మరూపధరోత్తిష్ఠ త్రైలోక్యం మంగళంకురు. ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ వారాహ దంష్ట్రోద్ధృతవసుంధర, హిరణ్యాక్ష ప్రాణఘాతిన్ త్రైలోక్యం మంగళం కురు. హిరణ్యకశిపుఘ్న త్వం ప్రహ్లాదానందదాయక, లక్ష్మీపతే సముత్తిష్ఠ త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠ బలిదర్పఘ్న దేవేంద్రపదదాయక, ఉత్తిష్ఠాదితిపుత్రత్వం త్రైలోక్యం మంగళం కురు ఉత్తిష్ఠ హైహయాధీశ సమస్తకులనాశన, రేణుకాఘ్నత్వముత్తిష్ఠ త్రైలోక్యంమంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠ రక్షోదళన అయోధ్యాస్వర్గదాయక, సముద్రసేతుకర్త స్త్వం త్రైలోక్యం మంగళం కురు ఉత్తిష్ఠ కంసహారణ మదఘూర్ణితలోచన, ఉత్తిష్ఠ హాలపాణే త్వం త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠ త్వం లయా

హాసిన్ త్యక్త్వా లౌకికవృత్తిక, ఉత్తిష్ఠ పద్మాసనగ త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠ మ్లేచ్ఛనివహ ఖడ్గసంహారకారక, అశ్వవాహాయుగాంత త్వం త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఉత్తిష్ఠోత్తిష్ఠ గోవింద ఉత్తిష్ఠ గరుడధ్వజ, ఉత్తిష్ఠ కమలాకాంత త్రైలోక్యం మంగళం కురు. ఇత్యుక్త్వా శంఖభేర్యాది ప్రాతఃకాలే తు నాదయేత్, వీణా వేణుమృదఙ్గాది నృత్తగీతాది కారయేత్. ఉత్థాపయిత్వా దేవేశం పూజాం తస్య విధాయ చ, సాయంకాలే పరికర్తవ్యం స్తులస్యుద్వాహజో విధిః. అవశ్యమేవ కర్తవ్యాశి ప్రతివర్షం తు వైభవైః, విధిం తస్య ప్రవక్ష్యామి యథా సాంగా క్రియా భవేత్. విష్ణోస్తు ప్రతిమాం కుర్యాత్ఫలస్య స్వర్ణజాం శుభాం, తదర్ధార్ధం తదర్ధార్ధం యథాశక్త్యా ప్రకల్పయేత్. ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా చ తులసీవిష్ణురూపయోః, తత ఉత్థాపయే ద్దేవం పూర్వోక్తైశ్చ స్తవాదిభిః. ఉపచారైః షోడశభిః పురుషసూక్తేన పూజయేత్, దేశకాలౌ తతస్స్మృత్వా గణేశం తత్ర పూజయేత్. పుణ్యాహం వాచయిత్వాఽథ నాందీశ్రాద్ధం సమాచరేత్, వేదవాద్యాది నిర్ఘోషై ర్విష్ణుమూర్తిం సమానయేత్ తులస్యా నికటే సా తు స్థాప్యా చాంతర్హితా పటైః, ఆగచ్ఛ భగవన్ దేవ అర్చయిష్యామి కేశవ తుభ్యం దదామి తులసీం సర్వకామప్రదో భవ, దద్యాత్త్రివారమర్ఘ్యం చ పాద్యం విష్టర మేవ చ. తతశ్చాచమనీయం చ త్రిరుక్త్వా చ ప్రదాపయేత్, తతో దధి ఘృతం క్షౌద్రం కాంస్యపాత్రపుటే ధృతమ్. మధుపర్కం గృహాణ త్వం వాసుదేవ నమోఽస్తు తే, తతో యే స్వకులాచారాః కర్తవ్యా విష్ణుతుష్టయే. హారిద్రాలేపనాభ్యంగాః కార్యస్సర్వం విధాయ చ, గోధూళిసమయే పూజ్యౌ తులసీకేశవౌ పునః పృథక్ పృథక్ తతః కార్యాసుముఖం మంగళం పఠేత్, ఇష్టదేశే భాస్వరే తు సంకల్పం తు సమర్పయేత్, స్వగోత్రప్రవరానుక్త్వా తథా త్రిపురుషాదికమ్, అనాదిమధ్యనిధన త్రైలోక్యప్రతిపాలక. ఇమాం గృహాణ తులసీం వివాహవిధి నేశ్వర, పార్వతీబీజసంభూతాం బృందాభస్మని సంస్థితామ్. అనాదిమధ్యనిధనాం వల్లభాం తే దదామ్యహమ్, పయోఘృతైశ్చ సేవాభిః కన్యావద్వర్ధితా మయా. త్వత్ప్రియాం తులసీం తుభ్యం దాస్యామి త్వం గృహాణ భో, ఏవం దత్త్వా తు తుల

సీం పశ్చాత్తాం పూజయేత్తతః. రాత్రౌ జాగరణం కుర్యా త్కార్తిక వ్రతసిద్ధయే. ఇతి సనత్కుమారసంహితాయాం కార్తికశుక్లైకాదశ్యాం ద్వాదశ్యాం వా తులసీవివాహవిధిః.

తులసీ విష్ణువివాహః బోధనైకాదశీకథా; ఉద్యాపనం చ.

వాలఖిల్యా ఊచుః. తతః ప్రభాతసమయే తులసీం విష్ణుం సమర్చయేత్, వహ్నిసంస్థాపనం కృత్వా ద్వాదశాక్షరవిద్యయా. పాయసాజ్యక్షౌద్రతిలైర్హవే దష్టోత్తరం శతమ్, తతః స్విష్టకృతం హుత్వా దద్యాత్పూర్ణాహుతిం తతః ఆచార్యం చ సమభ్యర్చ్య హోమశేషం సమాపయేత్, చతురో వార్షికా న్మాసా న్నియమం యస్య యత్కృతమ్. కథయిత్వా ద్విజేభ్యస్తత్తథాన్యత్పరిపూజయేత్, ఇదం వ్రతం మయా దేవ కృతం ప్రీత్యై తవ ప్రభో. న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతు త్వత్ప్రసాదాజ్జనార్దన, రేవతీతుర్యచరణే ద్వాదశీసంయుతే నరః. న కుర్యాత్పారణం కుర్వన్ వ్రతం నిష్ఫలతాం వ్రజేత్, తత ఏషాం పదార్థానాం వర్జనం తు కృతం భవేత్. చాతుర్మాస్యేఽథవా తూర్ణే బ్రాహ్మణేభ్యస్సమర్పయేత్, తతస్సర్వం సమశ్నీయాత్ యద్యన్ముక్తం వ్రతే స్థితః. దంపతిభ్యాం సహైవాత్ర భోక్తవ్యం వా ద్విజైస్సహ, తతో భుక్తోత్తరం యాని గళితాని దళాని చ. తులస్యాస్తాని భుక్త్వా తు సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, భోజనానంతరం విష్ణోరర్పితం తులసీదళమ్. భక్షణాత్పాపనిర్ముక్తిశ్చాంద్రాయణశతాధికమ్, ఇక్షుకంబంతథాధాత్రీఫలంపూగీఫలం తథా. భుక్త్వాతు భోజనస్యాంతే తస్యోచ్ఛిష్టంవినశ్యతి, ఏషు త్రిషు న భుక్తంచే దేకైకమపి యేన తు. జ్ఞేయ ఉచ్ఛిష్ట ఆవర్షం నరోఽసౌ నాత్ర సంశయః, తతస్సాయం పునః పూజ్యౌ ఇక్షువంశైశ్చ మండితౌ. తులసీవాసుదేవౌ చ కృతకృత్యో భవేత్తతః, తతో విసర్జనం కుర్యా ద్దత్వా దేయాదికం హరేః. వైకుంఠం గచ్ఛ భగవన్ తులస్యా సహిత ప్రభో, మత్కృతం పూజనం గృహ్య సంతుష్టో భవ సర్వదా. గచ్ఛ గచ్ఛ సురశ్రేష్ఠ స్వస్థానం పరమేశ్వర, యత్ర బ్రహ్మాదయో దేవాస్తత్ర గచ్ఛ జనార్దన. ఏవం విసర్జ్య దేవేశ మాచార్యాయ ప్రదాపయేత్, మూర్త్యాదికం సర్వమేవ కృతకృత్యో భవేన్నరః. ప్రతివర్షం

కరోత్యేవ తులస్యుద్వాహనం శుభమ్, ఇహలోకే పరత్రాపి విపులం సదృశో భవేత్. ప్రతివర్షం తు యః కుర్యాత్తులసీకరపీడనమ్, భక్తిమాన్ ధనధాన్యైశ్చ యుక్తో భవతి నిశ్చితమ్. ఇతి శ్రీసనత్కుమారసంహితాయాం కార్తికశుక్లైకాదశీవ్రతమ్.

మార్గశీర్షైకాదశీతిథిః, కథా చ.

అర్జున ఉవాచ. ఓం నమో నారాయణాయావ్యక్తాయాత్మస్వరూపిణే, సృష్టిస్థిత్యంతకర్త్రే చ కేశవాయ నమోఽస్తు తే. త్వమేవ జగతాం నాథ అంతర్యామీ త్వమేవ చ, శాస్త్రాణాం చ కవీశశ్చ వక్తా తత్త్వం జగత్పతే. ఏకాదశీ కథం స్వామిన్నుత్పన్నేతి ప్రగీయతే, ఏతం హి సంశయం మహ్యం ఛేత్తుమర్హసి మే ప్రభో. బ్రూయుః స్నిగ్ధస్య శిష్యస్య గురవో గుహ్యమప్యుత, మమోపరి కృపాం కృత్వా ఇదానీం వక్తుమర్హసి. మార్గశీర్షే కృష్ణపక్షే కిన్నామైకాదశీ భవేత్, కిం నామ కో విధిస్తస్యాః కో దేవస్తత్ర పూజ్యతే. కృతా కేన పురా దేవ ఏతద్విస్తరతో వద. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి కథాం పాతకనాశినీం, పృష్టా చ యా త్వయా రాజన్ లోకానాం హితకామ్యయా. మార్గశీర్షే కృష్ణపక్షే చోత్పత్తిర్నామ నామతః, తస్యాముపోషణేనైవ ధార్మికో జాయతే నరః. ధర్మాద్భవతి సత్యం వై లక్ష్మీస్సత్యానుసారిణీ, పురా వై మురనాశాయ ఉత్పన్నాం మమ వల్లభామ్. యే కుర్వంతి నరా రాజన్ తేషాం సౌఖ్యం భవేద్ధ్రువమ్, తథా పాపాని నశ్యన్తి న యాన్తి హి యమాలయమ్. అర్జున ఉవాచ. ఉత్పన్నా సా కథం దేవ కథం పుణ్యాధికా శుభా, కథం దేవ పవిత్రా వై కథం సా దేవతాప్రియా. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. పురా కృతయుగే పార్థ మురనామక దానవః, అత్యద్భుతో మహారౌద్రః సర్వలోకభయంకరః. ఇంద్ర ఉచ్ఛేదితస్తేన హృద్యోపి దేవః పురందరః, ఆదిత్యశ్చ శివో బ్రహ్మా వాయురగ్నిస్తథైవ చ. నవం ప్రతిష్ఠితం తేన ఏవమాది ధనంజయ, దేవతా నిర్జితాస్తేన అత్యుగ్రేణ తు పాండవ. స్వర్గాన్నిరాకృతా దేవా విచరన్తి మహీతలే, సాశంకా భయభీతాస్తే గతాస్సర్వే మహేశ్వరమ్. ఇంద్రేణ కథితం సర్వమీశ్వరస్యాపి చాగ్రతః, స్వర్గలోకం

పరిత్యజ్య విచరంతి మహీతలే. మర్త్యేషు సంస్థితా దేవా న శోభంతే మహేశ్వర, ఉపాయం బ్రూహి మే దేవ అమరాణాం తు కా గతిః. శివః గచ్ఛ గచ్ఛ సురశ్రేష్ఠ యత్రాస్తే గరుడధ్వజః, శరణాగతదీనార్త పరిత్రాణపరాయణః. ఈశ్వరస్య వచశ్శ్రుత్వా దేవరాజో మహామతిః, త్రిదశైస్సహిత స్సర్వైర్గతస్తత్ర ధనంజయ. అప్సరోగణ గంధర్వై స్సిద్ధవిద్యాధరోరగైః, యత్రైవ స జగన్నాథః సుప్తోఽస్తి చ జనార్దనః కృతాంజలిపుటో భూత్వా ఇదం స్తోత్రముదీరయత్, ఓం నమో దేవ దేవేశ దేవానామపి వందిత. దైత్యారే పుండరీకాక్ష త్రాహి మాం మధుసూదన, నమస్తే స్థితిమూలాయ నమస్తేఽస్తు జగత్పతే నమో దైత్యవినాశాయ త్రాహి మాం మధుసూదన, సురాస్సర్వే సమాయుక్తా భయభీతాస్సమాగతాః. శరణం త్వాం జగన్నాథ త్రాహి మాం భయవిహ్వలం, త్రాహి మాం దేవదేవేశ త్రాహి మాం త్వం జనార్దన. త్రాహి మాం త్వం సురానంద దానవానాం వినాశక, త్వం గతిస్త్వం మతిర్దేవ త్వం కర్తా త్వం పరాయణమ్ త్వం మాతా సర్వగోఽసి త్వం త్వమేవ హి జగత్పితా, అత్యుగ్రేణ తు దైత్యేన నిర్జితా స్త్రిదశాః ప్రభో. స్వర్గం త్యక్త్వా జగన్నాథ విచరన్తి మహీతలే, ఇంద్రస్య వచనం శ్రుత్వా విష్ణుర్వచనమబ్రవీత . కీదృశో వా భవచ్ఛత్రుః కస్నామా కీదృశం బలం, కిం స్థానం తస్య దుష్టస్య కిం వీర్యం కః పరాక్రమః. ఇంద్రః. బభూవ పూర్వం దేవేశాసురో బ్రహ్మసముద్భవః, తాలజంఘ ఇతి ఖ్యాత అత్యుగ్రోఽసౌ మహాబల. తస్య పుత్రోఽతివిఖ్యాతో ముంనామక దానవః, ఉత్కటశ్చ మహావీర్యో బ్రహ్మలబ్ధవరో మహాన్. పురీచంద్రవతీనామ తత్ర స్థానే వసత్యసౌ, నిర్జితా దేవతా స్సర్వాః స్వర్గాచ్చైవ నిరాకృతాః. ఇంద్రోఽన్యశ్చ కృతస్తేన అన్యో దేవో హుతాశనః, చంద్రసూర్యౌ కృతౌ చాన్యౌ యమోవరుణ ఏవచ. సర్వమాత్మీకృతం తేన సత్యం సత్యం జనార్దన, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా కోపావిష్టో జగత్పతిః. హనిష్యే దానవం దుష్టమిత్యాహ భగవాన్ హరిః, త్రిదశైస్సహిత స్తత్ర గతశ్చంద్రవతీం పురీమ్. దృష్ట్వా దేవాన్ సంయుయుధే దానవో బలదర్పహా, అసంఖ్యాతైశ్చ శస్త్రాస్త్రై ర్దివ్యప్రహరణాయుధః. హన్యమానాస్తు తైర్దేవా అసురైశ్చ పునః పునః,

త్రస్తా దేవాస్తతః సర్వే గతాస్తత్ర దిశో దశ. హరిం నిరీక్ష్య తత్రస్థం తిష్ఠ తిష్ఠేత్యబ్రవీద్వచః, సత్యం నిరీక్ష్య ప్రోవాచ అసురం మధుసూదనః. రే దానవ దురాచార మమ బాహుం నిరీక్ష్య చ, చక్రం చైవ సహసా యాతం స క్రోధో రక్తలోచనః. తతస్తే సమ్ముఖాస్సర్వే విష్ణునా దానవా హతాః, హతో బాణైః పునర్విద్ధైర్బభూవాసౌ తు విహ్వలః. చక్రం ముక్తం తు కృష్ణేన దైత్యసైన్యే చ పాండవ, తేనైవ ఛిన్న శిరసో బహవో నిధనం గతాః. ఏకాంగో దానవ స్తత్రి యుధ్య మానో ముహుర్ముహుః, నష్టాస్సర్వే సురాస్తేన నిర్జితో మధుసూదనః. నిర్జితేన చ దైత్యేన బాహుయుద్ధం చ యాచితం, బాహుయుద్ధం కృతం తేన దివ్యం వర్షసహస్రకమ్. విష్ణుశ్చింతాం ప్రపన్నశ్చ నష్టాః సర్వే దివౌకసః, విష్ణుః పరాజితస్తేన గతో బదరికాశ్రమమ్. గుహాం సింహావతీం నామ తత్ర సుప్తో జనార్దనః, దానవః పృష్ఠతో లగ్నః ప్రవిష్టస్తాం గుహాంతమాన్. ప్రసుప్తం తత్ర మాం దృష్ట్వా దానవేన తు భాషితం, హనిష్యామి న సందేహ అసురాణాం భయంకర, ఇత్యేవముక్తే వచనే దైత్యేనామిత్రకర్శన, నిర్గతా కన్యకా చైకా జనార్దనశరీరతః. రూపేణాతిస్వరూపాఢ్యా దివ్యప్రహరణాయుధా, విష్ణుతేజఃసముద్భూతా మహాబలపరాక్రమా. మోహితో దానవ స్తత్ర మురనామా తు పాండవ. సా కన్యా యుయుధే తేన సర్వయుద్ధ విశారదా. నిహతో దానవస్తత్ర తథా దేవః ప్రబుద్ధవాన్, పతితం దానవం దృష్ట్వా తతో విస్మయమాగతః కేనేత్థం నిహతో రౌద్రో మమ శత్రుర్భయంకరః, న దేవో నచ గంధర్వో న సమోఽస్యాస్తి భూతలే. ఏవం పార్థ తదా జాతో విస్మితో మధుసూదనః, అకస్మాదేవ సోవాచ వాచా దివ్యశరీరిణీ.

ఏకాదశీసముత్పత్తిః.

ఏకాదశ్యువాచ. మయా చ నిహతో దుష్టో దేవాసురభయంకరః, జితా యేన సురాస్సర్వే స్వర్గాచ్చైవ నిరాకృతాః తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వా విష్ణుర్వచనమబ్రవీత్. విష్ణుః. ఉపకారస్త్వయా భద్రే మమ కారుణ్యభావతః, దానవో నిహతో దుష్టః సురాణాం చ భయంకరః. సోఽహం విసర్జితో యేన కంసో యేనాతితాతితః, విష్ణోస్తద్వచ

సం శ్రుత్వా దేవీ వచనమబ్రవీత్. ఏకాదశీ ఇయం విష్ణో సర్వశత్రు
వినాశనీ, మయా చ నిహతో దైత్యః సురాణాం త్రాసకారకః. ఇత్యేత
ద్వచనం శ్రుత్వా దేవదేవో జనార్దనః, ప్రాహ తుష్టోఽస్మి భద్రం తే
వరం వరయ వాంఛితమ్ నిహతే దానవేంద్రే చ సంతుష్టాస్తత్ర దేవతాః,
హృష్టపుష్టాస్తతో గత్వా ఆనందం చ సమాగతాః. ఆనంద త్రిషు
లోకేషు తదారభ్య ప్రకాశతే, బ్రూహి తం వచనం భద్రే యత్తే మనసి
వర్తతే, దదామి చ న సందేహః సురాణామపి దుర్లభమ్. ఏకాదశ్యు
వాచ. యది తుష్టోఽసి మే దేవ సత్యముక్తం జనార్దన, యది సత్యం
జగన్నాథ త్రిసో వాచో దదస్వ మే. శ్రీభగవానువాచ. సత్యమేతన్మ
యా ప్రోక్తమవశ్యం తవ సువ్రతే, త్రిసో వాచో మయా దత్తాస్త్వద
వశ్యం భవేదితి. ఏకాదశ్యువాచ త్రైలోక్యేషు దేవేశ మన్వంతరయు
గేష్వపి, అహం చ త్వత్ప్రియా నిత్యం యథా స్యాత్తు రు మే వరమ్.
తిథిప్రధానమేవైషా సర్వవిఘ్నవినాశినీ, సర్వపాపాపహార్త్రీ చ ఆయుర్బల
వివర్ధినీ. యే ఉపోష్యంతి మే మర్త్యా మహాభక్త్యా జనార్దన, సర్వసిద్ధి
ర్భవేత్తేషాం యది తుష్టోఽసి మాధవ. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. యత్త్వం వదసి
కల్యాణి తత్సర్వం చ భవిష్యతి, ధర్మార్థకామమోక్షం చ యాస్త్వామేవం
కరిష్యతి. మమ భక్తాశ్చ యే లోకా యే చ భక్తాస్తవాపి చ, చతుర్యు
గేషు విఖ్యాతా త్రిషు లోకేషు వై పరమ్. త్వాం చ భక్తామహం
మన్యే ఏకాదశవ్రతే స్థితాః, మమ పూజాం కరిష్యన్తి ఏకాదశ్యాం న
సంశయః. సర్వతిథ్యుత్తమా త్వం చ మత్ప్రసాదాద్భవిష్యసి, ఏవ
ముక్త్వా తతస్తాం తు తత్రైవాంతరధీయత. పురా కైకట దేశే కర్ణికనగ
రేషు చ, కర్ణసేనాఖ్య రాజర్షిర్న్యవసద్వృద్ధిమత్ప్రజః. బ్రాహ్మణైః క్షత్రి
యైర్వైశ్యైః శూద్రైశ్చైవానుమోదితః, న దుర్భిక్షం న దారిద్ర్యం
తస్మిన్ రాజ్ఞి స్థితే తదా, అకాలవృష్టిర్న వ్యాధిర్నైవ తస్కరతాపి చ,
రాజర్షేః పుత్రహీనో వా కోపి తత్ర న విద్యతే పుత్రదుఃఖం పితా క్వాపి
న పశ్యతి న కుత్రచిత్, ఏతాదృశే మహారాజే ప్రశాసతి ప్రజాః ప్రభో.
ధనహీనో ద్విజః కోఽపి క్షుత్ క్షామో విపదం గతః. కుటుంబభర
ణాశక్తః కృచ్ఛ్రాచ్చింతమనువర్తతే. భర్తృశుశ్రూషణే సక్తా సదా
చారా గృహే స్థితా, సుదామా నామ విప్రర్షి భార్యా సాధ్వీ చ సత్తమా.

రమా: పృచ్ఛతి భర్తారం మ్లానా తు వదనేన సా, స్వామిన్ పాపే కృతే పూర్వం ధర్మహీనస్తు జాయతే. ధర్మహీనే ధనం నాస్తి ధనహీనే క్రియా నహి, తస్మాత్తే౽నాప్యుపాయేన ధర్మస్యాజననం కురు. ఏతస్మిన్నంతరే స్వర్గాద్దేవర్షి స్సముపాగతః, దంపతీ చోత్థితౌ తత్ర మధుపర్కం గృహాణ భో. ఆసనే తిష్ఠ భో స్వామిన్ అర్ఘ్యం గృహ్ణీష్వ తే నమః, అద్య మే సఫలం జన్మ అద్య మే సఫలాః క్రియాః. అద్య మే సఫలం సర్వం భవతో దర్శనేన చ, అస్మిన్ పురే తు యే స్వామిన్ సర్వే తే సుఖినో జనాః. అహం తు ధనహీనత్వాన్మహద్దుఃఖేన పీడితః, కథయస్వ ప్రసాదేన ధనాఢ్యస్స్యామహం కథం. ధనహీనస్య లోకే౽స్మిన్ వృథా జన్మ మనోరథాః, ఏవం శ్రుత్వా తు రాజేంద్ర వచనం నారదో౽బ్రవీత్. నారద ఉ. మార్గశీర్షే సితే పక్షే ఉత్పత్తి ర్నామ నామతః, తస్యా ముపోషణేనైవ ధనాఢ్యో జాయతే ధ్రువమ్. తథా పాపాని నశ్యంతి ఏతత్సత్యం వదామి తే, సర్వసౌఖ్యకరం నృణాం హరివాసరముత్తమమ్ ॥ గతే తు నారదే పశ్చాద్వ్రతం కృత్వా ప్రయత్నతః. తస్యా వ్రత ప్రభావేన సుప్రసన్న జనార్దనః స్వయమేవాశ్రితా లక్ష్మీర్యత్రాసీ ద్ద్విజమందిరం, భోగాంస్తు విపులాన్ లబ్ధ్వా గతో వైకుంఠసన్నిధిమ్. ఏతస్మాత్కారణాద్రాజ న్కర్తవ్యం హరివాసరమ్, అంతరం నైవ కర్తవ్యం ప్రశస్త వ్రతకారిభిః. తిథిరేకా భవేత్సర్వా పక్షయో రుభయోరపి, ఉదయైకాదశీ స్వల్పా అంతరే చ త్రయోదశీ మధ్యే చ ద్వాదశీ పూర్ణా త్రిస్పృష్టా సా హరిప్రియా, ఏకా ఉపోషితా చైవ సహస్రైకాదశీఫలమ్. సహస్రగుణితం దానం ఏకాదశ్యాం తు పారతే, అష్టమ్యేకాదశీ షష్ఠీ తృతీయా చ చతుర్దశీ. పూర్వవిద్ధా న కర్తవ్యా కర్తవ్యా పరసంయుతా, ఏకాముపోషయేత్తాం తు ద్వాదశీం విష్ణువల్లభామ్. దశమీవేధసంయుక్తా హంతి పుణ్యం పురాతనం, ఏకాదశీ అహోరాత్రం ప్రభాతే ఘటికా భవేత్. సా తిథిః పరిహర్తవ్యా ఉపోష్యా ద్వాదశీయుతా, ఏవంవిధా మయా ప్రోక్తా పక్షయో రుభయోరపి. ఏకాదశ్యాం ప్రకుర్వీత ఉపవాసం న సంశయః, స యాతి పరమం స్థానం యత్రాస్తే గరుడధ్వజః ధన్యాస్తే మానవా లోకే విష్ణుభక్తిపరాయణాః, ఏకాదశ్యాశ్చ మాహాత్మ్యం పర్వకాలే తు యః పఠేత్ తస్య గోదాన సాహస్రపుణ్యం భవతి భారత, దివా వా యదివా రాత్రౌ యః

శృణోతి హి భక్తితః. కులకోటిసమాయుక్తో విష్ణులోకే వసేచ్చిరం, ఏకాదశ్యాశ్చ మాహాత్మ్యం పఠ్యమానం శృణోతియః. బ్రహ్మహత్యాది పాపాని నశ్యంతే నాత్ర సంశయః, ఏకాదశీసమా నాస్తి సర్వపాతక నాశినీ. ఇది శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే మార్గశీర్షకృష్ణైకాదశ్యుత్పత్తి ర్నామ మాహాత్మ్యం సమాప్తమ్.

వైతరణీవ్రతమ్.

అథ మార్గశీర్షశుక్లైకాదశ్యాం వైతరణీవ్రతమ్ హేమాద్రౌ భవిష్యే. కృష్ణ ఉవాచ శరతల్పగతం భీష్మం పర్యపృచ్ఛద్యుధిష్ఠిరః, వ్రతేన యేన పుణ్యేన యమలోకం న దృశ్యతే. నారీ వా పురుషో వాపి యమలోకం న పశ్యతి, తత్సమాచక్ష్వ ధర్మజ్ఞ పితామహ కృపాం కురు. భీష్మ ఉవాచ. ఏకాదశీం వైతరణీం నా కృత్వా చ విముచ్యతే, యమలోకం న పశ్యేచ్చ శోకం చైవ న విందతి యుధిష్ఠిరః. కేన తాత విధానేన కర్తవ్యా సా మహాఫలా, పితామహ సమాఖ్యాహి తద్విధానం మమ ప్రభో. భీష్మః. ఏకాదశీతిథిం కృత్వా మార్గశీర్షగతాం శుభాం, తామాసాద్య నరస్సమ్యగ్ గృహ్ణీయాన్నియమం శుచిః ఏకాదశీతిథిః శుక్లా నామ్నా వైతరణీ శుభా, సా వ్రతేన త్వయా కార్యా వర్ష నక్తోపవాసినా. మధ్యాహ్నే తు నరః స్నాత్వా నిత్యా నిర్వర్త్య సత్క్రియాః, రాత్రౌ సురభిమానీయ కృష్ణామర్చేద్యథావిధి. సా పూర్వాభిముఖీ కార్యా కృష్ణా గౌః కిల భూతలే, అగ్రపాదాత్సమారభ్య పశ్చాత్పాదద్వయావధి. గోపుచ్ఛం తు సమాసాద్య కుర్యాద్వా పితృతర్పణమ్, తతః పూజా ప్రకర్తవ్యా శాస్త్రదృష్టవిధానతః గాం చైవ శ్రద్ధయా యుక్తశ్చందనేనానులేపితామ్, గంధతోయేన చరణౌ శృంగే ప్రక్షాళ్య శక్తితః. తతోను పూజయేద్భక్త్యా పుష్పైర్గంధాది వాసితైః, మంత్రైః పురాణసంప్రోక్తైర్యథాస్థానం యథావిధి. తతో గోరగ్రపాదాభ్యాం గోరాస్యాయ నమోఽస్తు తే గోశృంగాభ్యాం చ సంపూజ్య గోస్కంధాభ్యాం తథైవచ. గోపుచ్ఛాయ నమస్తేఽస్తు గోః పశ్చాత్పాదయోస్తథా, గోస్సర్వాంగేషు సంపూజ్య స్థానే స్థానేషు దేవతాః స్థానేష్వేతేషు గంధాంశ్చ ప్రక్షిపేచ్ఛుద్ధమానసః, పశ్చా

త్రిపదాపయేద్ధూపం గార్ధిపః ప్రతిగృహ్యతామ్. అసిపత్రాదికం ఘోరం నదీం వైతరణీంతథా, ప్రసాదాత్తే తరిష్యామి గౌర్మాతస్తే నమోనమః. యజ్ఞసాధనభూతా యా విశ్వస్యాఘౌఘనాశినీ, విశ్వరూపధరో దేవః ప్రీయతామనయా గవా. సుఖేన తార్యతే తస్మాన్నదీం వైతరణీం ధ్రువమ్, తస్మాదేకాదశీం కృత్వా నామ్నా వైతరణీం నరః. హైమ శృంగీం రౌప్యఖురీం సఘంటాభరణాంబరాం, తామ్రపృష్ఠీం కాంస్య దోగ్ధ్రీం సువర్ణోత్తరదక్షిణామ్ సవత్సాం ద్విజముఖ్యాయ పూజయిత్వా సమర్పయేత, ఆనందకృత్సర్వలోకే దేవానాం హి సదాప్రియా. గౌస్త్వం పాహి జగన్నాథే దీపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం, ఆచ్ఛాదనం గవే దద్యాత్సమ్యక్శుద్ధం సునిర్మలమ్. సురభిర్వస్త్రదానేన ప్రీయతాం పరమేశ్వరీ, మార్గశీర్షాదికే భక్త్యా వర్షమేకం తు పూజయేత్. మాసి మాసి ప్రకుర్వీత మాసద్వాదశకవ్రతమ్.

వైతరణీవ్రతోద్యాపనం.

ఉద్యాపనం తతః కుర్యాత్పూర్ణే సంవత్సరే తదా. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. మార్గశీర్షే సితే పక్షే ఉద్యాపనవిధిం వద. శ్రీకృష్ణః. య ఇచ్ఛేత్సఫలం జన్మ జీవితం చ సుజీవితం, వినాశం సర్వపాపానాం స కుర్యాద్ద్వాదశీమిమామ్. యుధిష్ఠిర కిమేష్టైన శిష్టైరన్యైరనుష్ఠితైః, దుష్టానీతర మార్గాణి దోషయస్వ చ కేశవమ్. మార్గశీర్షే సితే పక్షే ద్వాదశ్యాం కారయేదిదమ్, యదా వా భక్తిరుత్పన్నా దేవదేవం జనార్దనమ్. ఏకాదశ్యాం నిరాహారో మాసి మాస్యర్చయేద్ధరిమ్, ద్వాదశ్యాం ద్వాదశైతాని నామాని పరికీర్తయేత్. కేశవం మార్గశీర్షే చ పౌషే నారాయణం విదుః, మాధవం మాఘమాసే తు గోవిందమథ ఫాల్గునే. చైత్రే విష్ణుం తథా వింద్యాద్వైశాఖే మధుసూదనం, త్రివిక్రమం తథా జ్యేష్ఠే ఆషాఢే వామనం విదుః. శ్రావణే శ్రీధరం విద్ధి హృషీకేశం తు భాద్రకే, ఆశ్వినే పద్మనాభం చ ఊర్జే దామోదరం విదుః. కృష్ణోఽనంతోఽచ్యుతశ్చక్రీ వైకుంఠోఽథ జనార్దనః, ఉపేంద్రో యజ్ఞపురుషో వాసుదేవస్తథా హరిః. యోగీశః పుండరీకాక్షో మాసనామాన్యనుక్రమాత్, ఏతాని ప్రాతరుత్థాయ యః పఠేత్పురుషస్సదా. అపి

దుర్గతిం స్వపితరః స్వర్గమాప్నుయుః, తిలపాత్రద్వాదశకం యో దద్యాత్ప్రత్యహం ద్విజే. ఏవం ద్వాదశభిర్మాసై ర్వ్రతం పారం గమిష్యతి, వ్రతాన్తే బ్రాహ్మణాన్ శాన్తాన్ ద్వాదశైవ నిమంత్రయేత్. ద్వాదశాశ్వత్థపాత్రేషు స్థాపయేచ్ఛుక్లతండులైః, ఓం తస్మై నమఆయాతు ఇతి ఆవాహయేత్పృథక్. సంస్థాప్యాగ్నిం తతః ప్రాచ్యాం ధ్యాయేత్తాంశ్చాత్మసమ్ముఖాన్, ఆసనం పాద్యమర్ఘ్యం చ గంధపుష్పాదినా తథా. ధూపదీపాంశ్చ వాసాంసి హోమశేషం సమాపయేత్, దత్వా చాచమనం పశ్చాద్ధోమశేషం నివేదయేత్. అష్టాష్టసమిధో హోమే హుత్వాష్టాష్ట ఘృతాహుతీః, అగ్నౌ ప్రతిష్ఠితే హోమం దేవేభ్యశ్చ నివేదయేత్. పూర్ణాహుతౌ భవేన్మంత్రస్తద్విష్ణోః పరమం పదం, ఏవం కృతే తు హోమాన్తే గావః కృష్ణా ద్వాదశాష్ట వా. షట్ చతస్రోఽపి వాదేయా ఏకా వాపి పయస్వినీ, శయ్యా సతూలికా కార్యా దంపత్యోః పరిధానతామ్. సవత్సా కృష్ణవర్ణా తు ధేనుర్దేయా తపస్వినే, సౌవర్ణీం సురభిం కృత్వా స్థాపయేత్తూలికోపరి. సురభిం పూజయేన్మంత్రైః పూర్వోక్తై ర్భక్తిసంయుతః, తతస్తు గురవే దద్యాత్సర్వం తత్ర సమాపయేత్. కృష్ణభక్తాయ శాన్తాయ విధిజ్ఞాయ మహాత్మనే, తే ప్రయన్తామితి ప్రోక్తా దేవ ద్వాదశ మాసికాః. వ్రతినం చోద్ధరేయుస్తే భక్తితుష్టో హరిర్వ్రతే, మమైవముద్ధరస్వేతి గవాం వాచ్యపరిగ్రహః. మాసిమాసి భవేత్తేషు తిలపాత్రేషు వర్ధనం, తస్మిన్కాలే ప్రదాతవ్యా ఘంటాస్తే మాసనామభిః. సమాప్య తు వ్రతం పుణ్యం తస్మాదర్ఘ్యం ప్రదాపయేత్, ఉద్ధారయేత్పితృగణాన్ దశ పూర్వాన్ దశాపరాన్. ఆత్మానమేకవింశం చ కృష్ణైకాదశ్యుపోషణాత్, భారో లోహస్య దాతవ్యః కార్పాసో ద్రోణసంయుతః. వైతరిణ్యాః సమాప్త్యర్థం బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే, నారీ వా పురుషో వాపి వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః రాజ్యం బహుధనంభుక్త్వా స్వర్గలోకే మహీయతే. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తర పురాణే మార్గశీర్షే కృష్ణైకాదశ్యాం వైతరణీవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్ ఇత్యేకాదశీ వ్రతాని సమాప్తాని.

ద్వాదశీవ్రతోద్యాపనమ్.

అథ ద్వాదశీ వ్రతాని లిఖ్యంతే. తత్రైవ చైత్రశుక్లద్వాదశ్యాం దమనోత్సవః. ద్వాదశ్యాం చైత్రమాసస్య శుక్లాయాం దమనోత్సవః, బోధాయనాదిభిః ప్రోక్తః కర్తవ్యః ప్రతివత్సర. మితి రామార్చన చంద్రికోక్తేః. ఊర్జే వ్రతం మధౌ డోలాం శ్రావణే తంతుపూజనమ్, చైత్రే తు దమనారోప మకుర్వాణో వ్రజత్యధః. ఇదం శుక్రాస్తాదావపి కార్యమ్. ఉపాకర్మోత్సర్జనం చ పవిత్రం దమనార్పణం, ఈశానస్య బలిం విష్ణోః శయనం పరివర్తనమ్. కుర్యాచ్ఛుక్రే గురౌ మూఢే వృద్ధగార్గ్యేణ ఉచ్యతే. ఇతి చైత్రశుక్లద్వాదశీ.

వైశాఖశుక్లద్వాదశ్యాం యోగవిశేషో హేమాద్రౌ పంచాననస్థౌ గురుభూమిపుత్రౌ మేషే రవిః స్యాద్యది శుక్లపక్షే. పాశాభిధానా కరభేణ యుక్తా తిథిర్వ్యతీపాత ఇతీహ యోగః అత్ర. స్నాన దానాదికం కుర్యాద్గోభూవస్త్రహిరణ్యకైః, నరైః పాపం ప్రముచ్యేత మాధవస్య తు పూజనాత్. పంచాననః=సింహరాశిః. పాశాభిధానా= ద్వాదశీ. కరభో=హస్తః. ఇతి వైశాఖద్వాదశీ.

ఆషాఢశుక్లద్వాదశ్యాం అనూరాధాయోగరహితాయాం పారణం కుర్యాత్. తథా చ హేమాద్రౌ భవిష్యే. ఆషాఢాసితపక్షేషు మైత్ర శ్రవణ రేవతీ, సంగమేన హి భోక్తవ్యం ద్వాదశ ద్వాదశీ హరేత్. ఆషాఢభాద్రపదకార్తిక శుక్లద్వాదశీషు అనూరాధా శ్రవణ రేవతీ యోగే పారణం న కుర్యాత్. అత్ర విష్ణుధర్మే. మైత్రాద్యపాదే స్వపితీహ విష్ణుః పౌష్ణాంత్యపాదే ప్రతిబోధమేతి, శ్రుతేస్తు మధ్యే పరివృత్తిమేతి స్యాత్పారణం వర్జమిహ త్రయేఽపి. ఇతి ఆషాఢశుక్లద్వాదశీ.

శ్రావణశుక్లద్వాదశ్యాం దధివ్రతమ్. తక్రాదీనాంననిషేధః తత్ర దధివ్యవహారాత్తత్రైవ ద్వాదశ్యాం విష్ణోః పవిత్రారోపణముక్తమ్. హేమాద్రౌ విష్ణురహస్యే. శ్రావణస్య సితే పక్షే కర్కటస్థే దివాకరే, ద్వాదశ్యాం వాసుదేవాయ పవిత్రారోపణం స్మృతమ్. ద్వాదశ్యాం శ్రవణే వాపి పంచమ్యామథవా ద్విజః, అనుకూలేష్వకర్తవ్యం పంచదశ్యామథాపి వా. పవిత్రారోపణం విష్ణోస్తు శ్రావణే న భవేద్యది, కార్తిక్యవధి శుక్రాస్తే కర్తవ్యమితి నారదః. హేమకాప్యక్షౌమతామ్రైః సూత్రైః, కౌశేయపద్మజైః, కుశైః కాశైశ్చ కార్పాసైః బ్రాహ్మణ్యా

కారిత్రైశ్చభిః కృత్వా త్రిగుణితం సూత్రం త్రిగుణీకృత్య శోధయేత్, తత్రోత్తమం పవిత్రం తు షష్ట్యా సహ శతైస్త్రిభిః. సప్తత్యా సహితం ద్వాభ్యాం శతాభ్యాం మధ్యమం స్మృతం, సాశీతినా శతేనైవ కనిష్ఠం తత్ప్రకీర్తితమ్. సాధారణపవిత్రాణి త్రిభిస్సూత్రైస్సమాచరేత్, ఉత్తమం తు శతగ్రంథి పంచాశద్గ్రంథి మధ్యమమ్. కనిష్ఠం తు పవిత్రం స్యాత్ షట్త్రింశద్గ్రంథిశోభితం, షట్త్రింశచ్చ చతుర్వింశ ద్వాత్రింశదితి కేచన. చతుర్వింశద్ద్వాదశాష్టౌ ఇత్యేకే మునయో విదుః. శివపవిత్రం తు తత్రైవ. సూత్రైస్త్వేకాదశభి స్త్రింశతా వాష్టయుక్తయా, పంచాశతా వా కర్తవ్యం తుల్యం గ్రంథ్యంతరాళికమ్. ద్వాదశాంగుళ మానాని వ్యాసాదష్టాంగుళాని చ, లింగవిస్తారమానాని చతురంగుళ కాని చ న కరోతి విధానేన పవిత్రారోపణం తు యః, తస్యసాంవత్సరీ పూజా నిష్ఫలా మునిసత్తమ. తస్మాద్భక్తిసమాయుక్తైర్నరైర్విష్ణుపరాయణైః, వర్షేవర్షే ప్రకర్తవ్యం పవిత్రారోపణం హరేః ఇతి భవిష్యోత్తరే శ్రావణశుక్లద్వాదశీయోగే కార్యమ్. తథా చ మాత్స్యే. ద్వాదశీ శ్రవణస్పృష్టా స్పృశేదేకాదశీం యది, స ఏవ వైష్ణవో యోగో విష్ణుశృంఖలసంజ్ఞితః. తస్మిన్నుపోష్య విధివన్నరః సంక్షీణకల్మషః, ప్రాప్నోత్యనుత్తమాం సిద్ధిం పునరావృత్తిదుర్లభామ్. విష్ణుధర్మే. ఏకాదశీ ద్వాదశీ చ వైష్ణవ్యమపి యత్ర చ, తద్విష్ణుశృంఖలం నామ విష్ణుసాయుజ్యకృద్భవేత్. అస్యామేవ వామనజయంతివ్రతమ్. హేమాద్రౌ భవిష్యే. శ్రీకృష్ణః. ద్వాదశ్యాం తే విధిః ప్రోక్తః శ్రవణేన యుధిష్ఠిర, సర్వపాపప్రశమనః సర్వసౌఖ్యప్రదాయకః. ఏకాదశీ యదా సా స్యాచ్ఛ్రవణేన సమన్వితా, విజయా సా తిథిః ప్రోక్తా వ్రతినామభయప్రదా. పురా దేవగణైస్సర్వైస్సమేత్య చ యుధిష్ఠిర, వరదః ప్రార్థితో విష్ణురింద్రాగ్న్యనిలసంయుతైః. బలవానజితో దైత్యో బలిర్నామ మహాబలః తేన దేవగణాస్సర్వే పాతితా నిజమందిరాత్ త్వం గతిః సర్వదేవానాం శీఘ్రం కష్టాత్సముద్ధర, దైత్యం జహి మహాబాహో బలిం బలవతాం వర. శ్రుత్వా విష్ణుస్తదా వాక్యం దేవానాంకరుణోదయం, ఉవాచ వాక్యం వాక్యజ్ఞో దేవానాం హితకామ్యయా. విష్ణురువాచ. జ్ఞాత్వా వైరోచనేః పుత్రం బలిం త్రైలోక్యశంకితం, తపసా భావి

తాత్మానం శాన్తం దాన్తం జితేన్ద్రియమ్. మద్భక్తం మద్గతప్రాణం సత్య
సంధం మహాబలం, ప్రజాపతిసమం స్వాత్మప్రజానాం ప్రియకారణమ్.
న గుణాస్తస్య శక్యంతే వక్తుం కేనాపి భూతలే. అవశ్యం తపసోపేతై
ర్భోక్తవ్యం తపసః ఫలమ్ తతస్తోఽస్య తు బహునా కాలేనాస్య భవి
ష్యతి, యదా చ విజితం దైత్యం జ్ఞాస్యే కాలేన కేనచిత్. సమా
హృత్య శ్రియం తస్య తదా దాస్యే దివౌకసాం, అదితిర్మాం ప్రగృహ్య తే
నద్య పుత్రార్థే పుత్రగంధినీ తస్యా మనీషితం దేవ్యాః కార్యం విస్తారి
తీరయన్. స చింతయిత్వా సుచిరం దేవ్యాం గర్భావధారణమ్ అదితిం
వర్తయామాస వాఞ్ఛితం తే భవిష్యతి, అథ కాలే బహుతిథా గతే
సా గర్భిణీ హ్యభూత్. సుషువే నవమే మాసి పుత్రం సా వామనం
హరిం, హ్రస్వపాదం హ్రస్వకాయం మహాశిరసమర్భకమ్. పాణిపాదో
దరకృశం హ్రస్వజంఘోరు కేసరం, దృష్ట్వా తు వామనం జాత మదితి
ర్మోదమాప హ. భయం బభూవ దైత్యానాం దేవానాం తోష ఆగ
మత్, జాతకాదీన్ శుభకరాన్ సంస్కారాన్ స్వయమేవ హి. చకార
కశ్యపో ధీమాన్ ప్రజాపతి సమన్వితః, ఆబద్ధమేఖలో దండీ జటీ
యజ్ఞోపవీతవాన్. కుశచర్మాజినధరః, కమండలువిభూషితః, బలేర్బల
వతో యజ్ఞం జగామ బహువిస్తరమ్. దృష్ట్వా దైత్యబలం సర్వం
వామనస్తు జగాద హ, అర్థయేఽహం యజ్ఞపతే దీయతాం మమ
మేదినీ. పదత్రయప్రమాణో హి పదనార్థో మతో మమ, దత్తా దత్తా
తవ తథా బలిః ప్రాహ ద్విజోత్తమమ్. తతో వర్ధితుమారబ్ధో వామనో
ఽనంతవిక్రమః, పాదౌ భూమౌ ప్రతిష్ఠాప్య శిరసాఽఽవృత్య రోదసీ.
తాభ్యాం స్వర్గాదికాన్ లోకాన్ లలాటే బ్రహ్మణః పదం, సతృతీయం
పదం లేభే కిం మే దాస్యసి తద్వద. తద్దృష్ట్వా మహదాశ్చర్యం సిద్ధా
దేవర్షయస్తథా, సాధు సాధ్వితి దేవేశం ప్రశశంసు ర్ముదాన్వితాః.
తతో దైత్యగణాన్ సర్వాన్ జిత్వా త్రిభువనం వశీ, బలిం ప్రాహ చ
భో గచ్ఛ పాతాళం స్వబలానుగః. తత్ర త్వమీప్సితాన్ భోగాన్
భుక్త్వా మద్బాహుపాలితః, అస్యేంద్రస్యావసానే తు త్వమేవేంద్రో
భవిష్యసి. ఏవముక్తో బలిః ప్రాయా న్నమస్కృత్య సురోత్తమమ్,
విసృజ్య చ బలిం దేవో లోకపాలానువాచ హ. స్వాని ధిష్ణ్యాని గచ్ఛ

ధర్మం తిష్ఠధ్వం విగతజ్వరాః, దేవేనోక్తా గతా దేవాః పరిహృష్టాః
పూజ్య వామనమ్. దేవః కృత్వా జగత్కార్యం తత్రైవాంతరధీయత.
ఏతత్సర్వం సముద్భవ ద్వాదశ్యాం నరాధిప. తేనేష్టా దేవదేవస్య సర్వదా
విజయా తిథిః, మాసి భాద్రపదే శుక్లే ద్వాదశీ శ్రవణాన్వితా. విజయా
ప్రోచ్యతే సద్భిః కోటికోటిగుణోత్తరా, ఏకాదశ్యాం సోపవాసో
రాత్రౌ సంపూజయేద్ధరిమ్. కార్యో సువర్ణపాత్రే వా దారువంశమయే
ఽపి వా, సౌవర్ణం వామనం కుర్యాత్ స్వవిత్తస్యానుసారతః, శిఖాకమం
డలుధరం ఛత్రీ యజ్ఞోపవీతకమ్, ఏవం లక్షణసంపన్నం వామనం పూజ
యేద్ధరిమ్ ఆచ్ఛాద్య పాత్రం వాసోభిరహతైః ఫలసంయుతైః, మార్గేణ
చర్మణా కుర్యాద్భక్త్యా వా శక్త్యపేక్షయా, తిలాఢకేన సంపూర్ణం
ప్రస్థేన కుడపేన చ, అలాభే యవగోధూమైః ఫలైః శుక్లతిలైర్భవేత్.
అతసీపుష్పసంకాశం తిలకృష్ణాజినోపరి, పుష్పైర్గంధైః ఫలైర్ధూపైః
కాలోత్థైరర్చయేద్ధరిమ్. నానావిధైశ్చ నైవేద్యైర్భక్ష్యభోజ్యైర్గుడో
దనైః, స్వస్య విత్తానుసారేణ సహిరణ్యం చ కారయేత్ ఏభిర్మంత్ర
పదైస్తత్ర పూజయేద్గరుడధ్వజమ్, ఉపహారైర్నరశ్రేష్ఠ శుచిర్భూత్వా
సమాహితః. ధృత్వా బాలమయం దేవం దేవదేవం తు చక్రిణం
బ్రహ్మాండముదరే యస్య మహాద్భూతై రధిష్ఠితమ్. మాయావీ వామనః
శ్రీశః సమాయాతు జగత్పతిః. యుధిష్ఠిర ఉవాచ. ఉపవాసాసమ
ర్థానాం యాచేఽహం పురుషోత్తమ, ఏకాం చ ద్వాదశీం పుణ్యాం వదస్వ
వదతాంవర. శ్రీకృష్ణః. మాసి భాద్రపదే శుక్లే ద్వాదశీ శ్రవణాన్వితా,
సర్వకామప్రదా పార్థ ఉపోష్యా నియమాత్సదా. సరితాం సంగమే
స్నాత్వా ద్వాదశీం సముపోషయేత్, సమగ్రం ఫలమాప్నోతి ద్వా
దశ్యాం యత్కృతం పరమ్ శ్రవణేన సమాయుక్తాం ద్వాదశీం
సముపోషయేత్, స్నానం దానం జపో హోమః స్వాధ్యాయః పితృ
తర్పణమ్. తస్యాం యత్క్రియతే పార్థ తదనంతఫలం భవేత్ యుధి
ష్ఠిరః. త్వత్ప్రసాదాచ్ఛ్రుతం కృష్ణ మయా యద్వామనవ్రతం,
ఇదానీం బ్రూహి మే విద్వన్ వ్రతోద్యాపనముత్తమమ్. శ్రీకృష్ణః.
శృణు పాండవ వక్ష్యామి వ్రతోద్యాపనకర్మ యత్, కృతేన సఫలం

పార్థ వ్రతం భవతి నిశ్చితమ్. ఆద్యౌ మధ్యే తథాంతే చ వ్రతస్యో ద్యాపనం భవేత్.

శ్రీవామనపూజా.

మమ ఇహ జన్మని జన్మాంతరే చ కృతదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం పుత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యర్థం చ వామనజయంతీ వ్రతమహం కరిష్యే. వ్రతస్య సంపూర్ణతాసిద్ధ్యర్థం ఉద్యాపనం చ కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య. శ్రవణద్వాదశీవ్రతాఙ్గత్వేన పురుషసూక్తేన షోడశోపచారై ర్వామన పూజనం కరిష్యే. ద్వాదశీ శ్రవణోపేతా యదా భవతి భారత, సరితాం సంగమే స్నాత్వా హ్రదే వాపి యథాక్రమాత్. పితృదేవార్చనం కృత్వా ధ్యాయేచ్చ పరమేశ్వరమ్, జలేన పూరయేత్కుంభం స్థాపయిత్వా విచక్షణః. పంచరత్నమయోపేతం తిలతండులపూరితమ్, తస్మిన్ ససూత్రఘటికే స్థాపయిత్వా చ వామనమ్ సౌవర్ణం చ యథాశక్త్యా శంఖశార్ఙ్గవిభూషితమ్, సుభగం వస్త్రసంయుక్తం ద్వాదశాంగుళముచ్ఛ్రితమ్. పీతవస్త్రైః శ్రుభై శ్శ్వేష్టై అజినం చ కమండలమ్, అతసీపుష్పసంకాశం తిలకృష్ణాజినోపరి. స్థాపయిత్వా విధానేన చందనేనానులేపయేత్, ధృత్వా బాలమయం రూపం దేవదేవస్య చక్రిణః. బ్రహ్మాండముదరే యస్య మహద్భూతై రధిష్ఠితమ్, మాయాపి వామనః శ్రీశో సమాయాతు జగత్పతిః. ఆవాహనం. అజేయాయ మహేశాయ జలజాస్యాయ శంఖినే, నమస్తే కేశవానన్త వాసుదేవ నమోఽస్తు తే. ధ్యానం. కమణ్డలుశిఖాధారీ కుబ్జరూపోఽసి వామన, ఛత్రదండధరో దేవ పాద్యం స్వీకురు తే నమః. పాద్యం. సహస్రశీర్ష స్త్వం దేవ శ్రవణర్క్షసమన్వితః, అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశ ద్వాదశ్యా సహితో హరే. అర్ఘ్యం. కమణ్డలుస్థితం చారు గంగోదకసమన్వితమ్, దేవేశాచమనార్థం చ తోయం మే ప్రతిగృహ్యతాం. ఆచమనీయం. గంగాసరస్వతీ రేవా పయోష్ణీయమునాజలైః, స్నాపితోఽసి మయా దేవ తథా శాన్తిం ప్రయచ్ఛ మే. స్నానం. అతసీపుష్పసంకాశం తిలకృష్ణాజినోపరి, కురుక్షేత్రే ప్రతిష్ఠాప్య వామనం స్థాపయామ్యహమ్ ప్రతిష్ఠాపనం. ప్రసీద దేవదేవేశ నమస్తే స్వస్తి వామన, నమస్తే బ్రహ్మరూపాయ పీతనిర్మలవాససే. వస్త్రం. శ్రీఖండచందనం దివ్యం గంధాఢ్యం సుమనోహరం,

విలేపనం సురశ్రేష్ఠ చందనం ప్రతిగృహ్యతాం. చన్దనం. మల్లికాశత
పత్త్రం చజాజీపుష్పంసుగంధికమ్, చంపకైర్జలజైర్యుక్తం పుష్పంస్వీకురు
తే నమః. పుష్పం. నమః కమలకిఞ్జల్క-పీతనిర్మలవాససే.మహాహవరిపు
స్కంధ ధృష్టచక్రాయ చక్రిణే. ఇతి పూజామంత్రః.మత్స్యం కూర్మం
వరాహం చ నారసింహం చ వామనమ్, రామం రామం రామకృష్ణం
బౌద్ధం కల్కిం నమామ్యహం. పాదాద్యేకైకమస్యాంగం పూజయే
చ్ఛీర్ష మంతతః, పాదౌ మత్స్యాయ చ నమోనమః కూర్మాయ జాను
నీ. వరాహాయ నమో గుహ్యం నృసింహాయేతి నాభితః, ఉరస్తే వామ
నాయేతి భుజౌ రామాయ వై నమః. కణ్ఠం రామాయ చ నమః
కృష్ణాయ చ నమో ముఖం, బౌద్ధాయ చ నమో నేత్రే కల్కినే చ
నమశ్శిరః. ఇత్యఙ్గపూజా. అథాష్టోత్తరాది కార్యం అథ కేశవాదిచ
తుర్వింశతినామభిః సంపూజ్య. తతః షోడశపుష్పాణి దదాతి.ఓం వామ
నాయ నమః, కశ్యపాత్మజాయ నమః, ఆదితేయాయ నమః, బ్రహ్మ
చారిణే నమః, బలిభిక్షాటనాయ నమః, ప్రతిగ్రహీత్రే నమః, త్రివిక్ర
మాయ నమః, ఉపేంద్రాయ నమః, బలిబంధకాయ నమః, బ్రహ్మాబన్ధనే
నమః, ధర్మస్థాపనాయ నమః, బ్రహ్మజ్యోతిషే నమః, గాయత్రీవల్ల
భాయ నమః, మేధావినే నమః, సర్వజ్ఞాయ నమః, విష్ణవే నమః,ఇతి
సంపూజ్య ధూపోఽయం దేవదేవేశశంఖచక్రగదాధర, అచ్యుతానంత
గోవింద వాసుదేవ నమోఽస్తు తే ధూపం. త్వమేవ పృథివీ జ్యోతి
ర్వాయురాకాశమేవ చ, త్వమేవ జ్యోతిషాం జ్యోతిర్దీపోఽయం ప్రతి
గృహ్యతాం. అన్నం చతుర్విధం స్వాదు రసైః షడ్భిస్సమన్వితం,
మయా నివేదితం దేవ ప్రసీద పరమేశ్వర. నైవేద్యం. అగ్నిర్యమో
వైశ్రవణః పాపం మే హన్తు చావ్యయః. నైవేద్యం ఆచమనం కరోద్వ
ర్తనం ఫలం తాంబూలం. దక్షిణాం. నీరాజనం, మంత్రపుష్పాం
జలిం. ప్రదక్షిణనమస్కారాన్. ప్రార్థనాం జగదాదిర్జగద్రూప అనాది
ర్జగదంతకృత్, జలాశయో జగద్యోనిః ప్రియతాం మే జనార్దనః. అనేక
కర్మనిర్బంధధ్వంసినంజలశాయినం, నతోఽస్మి మధురావాసంమాధవం
మధుసూదనం, నమో వామనరూపాయ నమస్తేఽస్తు త్రివిక్రమ.
నమస్తే బలిబంధాయ వామదేవ నమోఽస్తు తే, ఇత్యుక్త్వాఽథ గురుం

నత్వా పూజయిత్వా జనార్దనం. భూమౌ జపేజ్జితక్రోధః శబ్దాదివిషయాజితః, ఉద్యాపనం తతః కుర్యా ద్ద్వాదశైర్వత్సరైస్తథా. సౌవర్ణీం రాజతీం తామ్రీం మూర్తిం కృత్వా చతుర్భుజాం, ద్వాదశ్యాస్తు దినే ప్రాప్తే గురుమభ్యర్చ్య శక్తితః. సదాచారరతం పార్థ వేదవేదాంగ పారగం, అస్మదీయం వ్రతం విప్ర విష్ణువాసరసంభవం. సంపూర్ణం తు భవేద్యేన తత్కురుష్వ ద్విజోత్తమ, తస్యాగ్రే నియమః కార్యో దంత ధావనపూర్వకమ్. స్నానం కృత్వా మన్త్రపూర్వం నద్యాదౌ విమలే జలే, తర్పయిత్వా పితౄన్ దేవాన్ పూజయేన్మధుసూదనం. ఏవం సంపూజ్య విధివద్రాత్రౌ జాగరణం చరేత్, తతః ప్రభాతసమయే స్నాత్వాఽచార్యాదిభిస్సహ. వామనం పూజయేద్భక్త్యా గ్వత్ హోమం కుర్యాద్విధానతః, మంత్రేణేదం విష్ణురితి సమిదాజ్యతిలోదనైః. ప్రతిద్రవ్యం సహస్రం వా శతమష్టోత్తరం హువేత్, బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా తు ద్వాదశాష్టవ్రతీ నృప. ప్రతిమాం చ తథా ధేను మాచార్యాయ నివేదయేత్, ఏవం కృతే తు రాజేంద్ర గాః కృష్ణాః ద్వాదశాష్ట వా. షట్ చతస్రోఽథవా దేయా ఏకా వాపి పయస్విని, వామనః ప్రతిగృహ్ణాతి వామనో వై దదాతి చ వామనస్తార కోభాభ్యాంవామనాయ నమోనమః, ఏవం దత్వా తతః ప్రాతర్భోజనం పృషదాజ్యకమ్. పూర్వం దద్యాద్బ్రాహ్మణేభ్యః పశ్చాద్భుంజీత వాగ్యతః, ప్రత్యేకం బ్రాహ్మణాన్ కుంభదక్షిణాద్యైశ్చ తోషయేత్. భూయో యథేచ్ఛయా రాజన్ సర్వత్రైష విధిః స్మృతః, ఏవం వ్రతే కృతే బ్రహ్మన్ యత్పుణ్యం తన్నిబోధత. యావత్కల్ప శతం పూర్ణ మేక సప్తతిసంఖ్యయా, ప్రాప్య విష్ణుపురం భోగాన్ భుక్తే కాలమథాక్షయం, ఇహాగత్య భవేద్రాజా రాజభిశ్చ నిషేవితః. అథ శిక్యదానసంకల్పః. కృత శ్రవణద్వాదశీవ్రతాంగత్వేనవిహితం శ్రీవామనప్రీత్యర్థం ఇదందధ్యోదనసహితం శిక్యదానం కరిష్యే. బ్రాహ్మణపూజనం. వాయనమంత్రః. దధ్యోదనయుతం శిక్యం వారిధానియుతం విభో, ఛత్రోపానహ సంయుక్తం బ్రాహ్మణాయ దదామ్యహమ్. ఇదం దధ్యోదనసహితం శిక్యం అముకశర్మణే బ్రాహ్మణాయ తుభ్యమహం సంప్రదదే. ఇతి వాయనం. ఇతి భవిష్యోత్తరపురాణే వామనద్వాదశీవ్రతం ఘూర్జ రాచారే ప్రసిద్ధమ్.

క్షీరాబ్ధిశయనవ్రతమ్.

అథ కార్తికశుక్లద్వాదశ్యాం క్షీరాబ్ధివ్రతం తచ్చాంధ్రదేశేషు ప్రసిద్ధం. తద్యథా. తులసీసహితధాత్రీలక్ష్మీనారాయణముద్దిశ్య తులసీసహితధాత్రీ లక్ష్మీనారాయణప్రీత్యర్థం కల్పోక్తప్రకారేణ యావచ్ఛక్తి ధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజనం కరిష్యే. అథ ధ్యానం. దక్షిణాగ్రకరేశంఖం పద్మంతస్యాప్యధఃకరే, చక్రమూర్ధ్వాకరే వామే గదాం తస్యాప్యధఃకరే. దధానం సర్వలోకేశం సర్వాభరణభూషితమ్, క్షీరాబ్ధిశాయినం దేవం ధ్యాయేన్నారాయణం ప్రభుం. తులసీసహితధాత్రీలక్ష్మీనారాయణస్వామినే నమః ధ్యాయామి. ఆగచ్ఛ దేవదేవేశ లక్ష్మ్యా సహ జనార్దన, ఇమాం మయా కృతాం పూజాం గృహాణ సురపూజిత. అనేకహారసంయుక్తం నానామణివిరాజితమ్, రత్నసింహాసనం దేవ ప్రీత్యర్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. సింహాసనం పద్మనాభ సురారాధ్యపదాంబుజ, పాద్యం గృహాణ భగవన్మయాఽనీతం శుభావహమ్. పాద్యం. నిష్కళంక గుణారాధ్య జగత్త్రితయరక్షక, అర్ఘ్యం గృహాణ మద్దత్తం శుద్ధోదకవినిర్మితమ్. అర్ఘ్యం సర్వారాధ్య నమస్తేఽస్తు సంసారార్ణవతారక, గృహాణ దేవ మద్దత్తం పరమాచమనీయకం. ఆచమనం. స్వపాదపద్మసంభూతగంగాశోధితవిష్టపం, పంచామృతైస్స్నపయిష్యే తతశ్శుద్ధోదకేన చ. పంచామృతస్నానం. విద్యుద్విలాసరమ్యేణ స్వర్ణవస్త్రేణ సంయుతం, వస్త్రయుగ్మం గృహాణేదం భక్త్యా దత్తం. మయా ప్రభో. వస్త్రయుగ్మం. నారాయణ నమస్తేఽస్తు నాకనాథాధిపూజిత, స్వర్ణసూత్రమిదం భక్త స్వర్గద ప్రతిగృహ్యతాం. యజ్ఞోపవీతం రమాలింగనసంసక్తరమ్యకాశ్మీరవక్షసే, కస్తూరీమిళితం దాస్యే గంధం ముక్తిప్రదాయక. గంధం. అక్షతానక్షతాన్ శుభ్రాన్ పక్షిరాజధ్వజావ్యయ, గృహాణ స్వర్ణవర్ణాంశ్చ కృపయా భక్తవత్సల అక్షతాన్. శామంతికావకులచంపక పాటలాబ్జ పున్నాగజాజికరవీరరసాలపుష్పైః, బిల్వప్రవాళతులసీదళమల్లికాభిస్త్వాం పూజయామి జగదీశ్వరం వాసుదేవ. పుష్పాణి పూజయామి. అథాంగపూజా. పాదావనతనాకేశాయ నమః పాదౌ పూజయామి. సర్వనిమేషాదికాలాత్మనే నమః జంఘే.

విశ్వరూపాయ జానునీ. జగన్నాథాయ గుహ్యం. పద్మనాభాయ నాభిం. కుక్షిస్థాఖిలవిష్టపాయ కుక్షిం లక్ష్మీవక్షసే వక్షః. చక్రహస్తాయ హస్తాన్. కంబుకంఠాయ కంఠం. చంద్రముఖాయ ముఖం. వాచస్పతయే వక్త్రం. కేశవాయ నాసికాం. నారాయణాయ నేత్రే గోవిందాయ శ్రోత్రే నిగమశిరోగమ్యాయ శిరః. సర్వేశ్వరాయ సర్వాణ్యంగాని పూజయామి. అథ విష్ణ్వష్టోత్తరశత నామార్చనం కుర్యాత్. దశాంగం గుగ్గులూపేతం చందనాగరువాసితం, ధూపం గృహాణ దేవేశ ధూర్జటిస్తుతసద్గుణ. ధూపమాఘ్రాపయామి. అజ్ఞానధ్వాన్తనాశాయ అఖండాలోకశాలినే, ఘృతాక్తవర్తి సంయుక్తం దీపం దాస్యే ఉద్యశక్తితః. దీపం. ధూపదీపానంతరం శుద్ధాచమనీయం. పృథుకానిక్షుఖండాంశ్చ కదలీఫలకాని చ, దాపయిష్యే భవత్ప్రీత్యై గృహాణ సురపూజిత. నైవేద్యం. విస్తీర్ణపర్ణసంయుక్తం పూగీఫలవిరాజితం, కర్పూరేణ సుసమ్మిశ్రం తాంబూలం స్వీకురుష్వభో. తాంబూలం ప్రదీపితం చ కర్పూరఖండైర్ జ్ఞానప్రదాయకం, గృహాణేదం మయాదత్తం నీరాజనమిదం ప్రభో. నీరాజనం. నీరాజనానంతరం శుద్ధాచమనీయం. పుష్పాంజలిం ప్రదాస్యామి భక్త్యా భక్తాశ్రయప్రభో, అనుగృహ్ణాంతు భద్రమ్మే దేహి దేవేశ్వరాచ్యుత. మన్త్రపుష్పం ప్రదక్షిణం కరిష్యామి సర్వభ్రమనివారణం, సంసారసాగరాన్మాంత్వముద్ధరస్వ మహాప్రభో. నమస్కారాన్ ఇతి పూజావిధానమ్.

అథ కథా.

శ్లో. క్షీరాంబోధితరంగోత్థ బిందుచంద్రకితాకృతిమ్, తులసీవన సీమాయామాగతం మాధవం భజే. బ్రహ్మోవాచ. క్షీరాబ్ధిశయనాద్విష్ణురుత్థాయ ద్వాదశీదినే, బృందావనం సమాయాతి లక్ష్మీబ్రహ్మాదిభిస్సహ. తత్ర బృందావనే పూజాం యాం కుర్యాద్బుద్ధిమాన్నరః, ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం ప్రాప్నుయాన్నాత్ర సంశయః. కార్తిక్యాం శుక్లపక్షే చ ద్వాదశ్యామస్తగే రవౌ, తస్మిన్ కాలే మహాపుణ్యం స్నానం దానం చ పూజనం. క్షీరాబ్ధిశయనాద్దేవో లక్ష్మ్యా సహ సమాగతః యత్ర బృందావనే క్షేత్రే నివసేన్మునిభిస్సహ. అత్ర బృందావనే పూజ్యం నారాయణమనామయం, తులసీం పూజయేద్భక్త్యా

బ్రహ్మాద్యైస్సర్వదైవతైః. వసిష్ఠాదిమునిశ్రేష్ఠైః పూజిత స్తులసీవనే, తదా ప్రభృతి యద్విష్ణుః ప్రతిజ్ఞాం కృతవాన్ ప్రభుః, తస్మిన్ దినే తులస్యాస్తు యః పూజాం కురుతే నరః, సర్వపాపవినిర్ముక్తో మమ సాయుజ్యమాప్నుయాత్. ఇదమేవ సునిశ్చిత్య ప్రతిజ్ఞాం కృతవాన్ హరిః, దేవో వాప్యథవా యక్షో నారదాది మునీశ్వరాః బృందావనే స్థితం విష్ణు మర్చయ న్త్యఘనాశనమ్, పతితో వాథ శూద్రో వా ద్వాదశ్యాం విష్ణుమర్చయేత్. మహాపాతకయుక్తో వాప్యుపపాతకసంయుతః, తస్య పాపాని నశ్యన్తి తూలరాశిరివానలాత్. నకుర్యాద్యః పుమాన్ పూజాం తులసీసహితం హరిం, పూర్వపుణ్యేన హీయేత రౌరవం నరకం ప్రవ్రజేత్. స్త్రియో వా ప్రాప్యతే స్వర్గః కిం పునర్బ్రాహ్మణాదిభిః బృందావనస్య మాహాత్మ్యాద్విష్ణోశ్చ ప్రీతికారణాత్. దేవగంధర్వ ఋషయః పూర్వం విష్ణుమపూజయన్, నార్చయేత్తులసీం దేవీం కార్తిక ద్వాదశీదినే. జాయతే పాపరూపేణ చండాలః కోటిజన్మసు, తమేవ పూజయేద్ధీమాన్ తస్మిన్ బృందావనే హరిం. బ్రహ్మహత్యా సురాపాన సువర్ణస్తేయసంభవాః, గురుతల్పకసంయుక్తా ఉపపాతకకోటయః, తత్సర్వం క్షణమాత్రేణ దహ్యతే తూలరాశివత్, కల్పోక్తవిధినా సమ్యక్పూజయేచ్ఛ్రద్ధమానసః. వేదోక్తమంత్రపూతేన పురుషసూక్తేన వా పునః, పంచామృతస్నానపూర్వం తతశ్శుద్ధోదకేన చ. అభిషిచ్య తతో దేవం స్వర్ణవస్త్రేణ సంయుతం, పుష్పై ర్నానావిధైర్దివ్యైర్ధూపైర్దీపై స్సదార్చయేత్. నైవేద్యం చ తథా సమ్యగ్దత్వా సద్భక్తిపూర్వకం, తాంబూలం దాపయేత్పశ్చాన్నీరాజనమతః పరమ్. పూజామేవం తు యః కుర్యాత్సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, సర్వసంపత్సమృద్ధిశ్చ సర్వదా విజయీ భవేత్. తత్ర సమ్మార్జనం కృత్వా గోమయేనోపలిప్య చ, పంచవర్ణాని చూర్ణాని నీలపీతసితైరపి. స్వర్ణగౌరాదివర్ణేన చాలంకారం తు కారయేత్, పద్మం శంఖం మహాశార్ఙ్గం చక్రం కౌమోదకీం తథా, గోపాలాన్వత్సపాదాంశ్చ అర్చయేద్వేదికోపరి, గీతవాద్యైర్వేదఘోషైః శ్రావయేత్తులసీకథామ్. పూజాన్తేఽపి చ సంతుష్ట స్స్వస్థచిత్తో భవేన్నరః, తులసీపత్రమాహాత్మ్యం శ్రోతవ్యం పుణ్య

మిచ్ఛతా. యదిచ్ఛేద్విష్ణుసాయుజ్యం శ్రోతవ్యం బ్రాహ్మణైస్సహ, విష్ణోః ప్రీతిశ్చ కర్తవ్యా శ్రోతవ్యా తులసీకథా. ద్వాదశ్యాం శ్రవణాత్తస్యాః పునర్జన్మ న విద్యతే. యశ్శృణోతి పఠేత్తాం వా విష్ణులోకం స గచ్ఛతి ధూపదీపం తు యః పశ్యేద్గంగాస్నానఫలం లభేత్. నీరాజనాదికాలే తు యః పశ్యేత్పాపసంయుతః. తత్సర్వం నశ్యతే పాపం తూలరాశిరివానలే, యేన నీరాజనజ్యోతిశ్చక్షుశ్శిరసి చార్పితం. తేన పుణ్యేన మనుజో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. అనంతరం తు నైవేద్యం నారికేళగుడాదిమాన్. ఖర్జూరకదళీశ్చైవ ఇక్షుఖండాన్ సమర్పయేత్, ఏతాన్ సమర్ప్య నైవేద్యం తులస్యాః కేశవస్య చ లబ్ధ్వా ప్రసాదం విష్ణోశ్చ మోక్షార్థీ బుద్ధిమాన్నరః, తతస్సమర్పయేద్విద్వాన్ గంధపుష్పాక్షతాదిభిః. ఫలాని చ ప్రదద్యాద్వై దక్షిణాం చ స్వశక్తితః, ఏవం విధిం చ యః కుర్యాత్కోటిజన్మాఘనాశనమ్. ఇహ గచ్ఛేత్సర్వభోగాన్పరత్ర చ పరాం గతిం, బృందావనే దీపదానం కుర్యాద్వై ద్వాదశీదినే ఏకేన దీపమాత్రేణ ఉపపాతకనాశనమ్, దశసంఖ్యాప్రదీపైశ్చ మహాపాతకనాశనమ్. శతసంఖ్యాకదీపైశ్చ శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్, అత ఊర్ధ్వం దీపఫలం మయా వక్తుం న శక్యతే. ఇంద్రాది దేవతాస్సర్వాః కార్తిక్యాం దీపదానతః, త్రిదివేశా బభూవుస్తే దీపదానం చ కుర్వతి తథా బ్రహ్మాదిదేవాశ్చ వైకుంఠే శాశ్వతేఽవసన్, బృందావనసమీపే తు దీపదానం కరోతి యః వైకుంఠే విపులాన్ భోగాన్ భుక్త్వా సాయుజ్యమాప్నుయాత్, ప్రజ్ఞాయురాయుర్బలం ధైర్యం సంపదాంచ వివర్ధనం. జాతిస్మరత్వం మోక్షశ్చ దీపదర్శనమాత్రతః, ఉత్తమం గోఘృతం ప్రోక్తం మధ్యమం తిలతైలకం. అధమం మధుతైలం స్యాదధమం వన్యసంభవం, గోఘృతాజ్జ్ఞానసిద్ధిశ్చ మోక్షప్రాప్తిస్తతః పరం సంపద్వృద్ధిర్యశో వృద్ధిస్తిలతైలం దదాతి చేత్. భోగస్త్వైహికశ్చైవ మధుతైలం దదాతి చేత్. వన్యాదికం తు కామ్యార్థం తతస్సర్షపతైలకం, అగస్త్యసంభవం తైలం శత్రునాశనకారణం. ఏరండతైలదీపేన సంపదాయుశ్చ నశ్యతి. ఘృతం మాహిషకం స్యాచ్చేత్పూర్వపుణ్యం వినశ్యతి. యతి కించిద్గోఘృతోపేతే కశ్చిద్దోషో న విద్యతే, దీపదానస్య మాహాత్మ్యం న వక్తుం కోఽపి చ

ప్రభుః. ఏకవర్తిం చ యో దీపం దద్యాద్విష్ణుపరాయణః, స ఏవ పాపనిర్ముక్తస్సతేజా బుద్ధిమాన్ భవేత్. చతుర్వర్తిక్రియాయుక్తైర్దీపైర్యాతి శివత్వం ప్రజాయతే, దశవర్తిప్రదానేన చక్రవర్తీ భవేన్నరః. పంచాశద్వర్తిదీపేన దేవత్వం తస్య జాయతే. శతసంఖ్యాప్రమాణేనవిష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్. సహస్రవర్తిదీపేన విష్ణురూపో భవేన్నరః. ఏతత్ఫలం హరిక్షేత్రే ద్విగుణం తులసీవనే త్రిగుణం జాహ్నవీతీరే కార్తిక్యాం తు చతుర్గుణం. క్షీరాబ్ధిశాయినః పూజాం యః కుర్యాద్ద్వాదశీదినే. బృందావనసమీపే చ లభతే పరమాం గతిం, బృందావనే వేదికాయాం ప్రతిమాం పుష్పమాలికాం. ఫలాదిదీపమాలాం చ మండపం చాప్యలంకృతమ్, యో దృష్ట్వా ఽఽనందమాప్నోతి సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ఏవం యః కురుతే భక్త్యా విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్. ఇదం పవిత్రం పాపఘ్నం కార్తికే ద్వాదశీదినే. బృందావనే సమాసీనో యశ్శృణోతి పఠేన్నరః, ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం ప్రాప్నుయాత్పరమం పదం. ఇతి శ్రీవైష్ణవే విష్ణుధర్మోత్తరే క్షీరాబ్ధిశయనవ్రతమ్. సంత్యన్యాని ద్వాదశీవ్రతాని. ఇతి ద్వాదశీవ్రతాని.

అథ త్రయోదశీవ్రతాని.

ఆషాఢశుక్లత్రయోదశ్యాం జయాపార్వతీవ్రతమ్. భవిష్యోత్తరే. దేశాన్తరే కుర్యుః. అథ భాద్రపదశుక్లత్రయోదశ్యాం గోత్రిరాత్రవ్రతం హేమాద్రౌ భవిష్యోత్తరే ఘూర్జరేషు ప్రసిద్ధం. అథ ఆశ్వినశుక్లత్రయోదశ్యాం అశోకత్రిరాత్రవ్రతం భవిష్యే. సా చ పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ దక్షిణదేశేష్వతిప్రసిద్ధం. అథ చైత్రకృష్ణత్రయోదశ్యాం మహావారుణీసంజ్ఞికో యోగః. తదుక్తం వాచస్పతినిబంధే. శనివారసమాయుక్తా సా మహావారుణీ స్మృతా, మధౌ కృష్ణత్రయోదశ్యాం శనౌ శతభిషా యది, మహామహేతి విఖ్యాతా త్రికోటికులముద్ధరేత్. ఇతి వారుణీ మహావారుణీ త్రయోదశీ.

అథ స్కందపురాణే శనిత్రయోదశీవ్రతం సూతః శనౌ శుక్లత్రయోదశ్యాం శ్రావణే కార్తికేఽపి వా, జయా పూర్వపరాహ్ణవ్యాప్తా చేద్రజనీముఖం. లోమశః. పురా పుత్రాదిభిర్దైత్యైర్వర్ధమానే

మహాహవే, హతః శక్రేణ నముచిరపాం ఫేనేన వై బలీ. దైత్యాన్ పలాయితాన్ దృష్ట్వాహన్యమానాన్సురైర్భృశం, వృత్రఃకోపసమావిష్టో దేవాన్యోద్ధుమథాయయౌ. కాలాగ్నిరూపసదృశం రూపం కృత్వాఽ సుమహాజవమ్, వ్యవర్ధత మహాతేజా రోదసీ పూరయన్నివ. తం దృష్ట్వాభయవిత్రస్తా దేవాః శక్రపురోగమాః, కర్తవ్యం నాభ్యపద్యన్త తతో గురురువాచ హ తపసా సుమహోగ్రేణ వ్రతేన నియమేన చ, అజయోఽయం మహాతేజా వృత్రశ్శత్రువినాశనః ఆరాధయత తం దేవం పూజ్యం శంకరమవ్యయమ్, వ్రతేన విధియుక్తేన వృత్రం జేష్యథ మాచిరం. దేవా ఊచుః. గురో కేన విధానేన కీదృశేన వ్రతేన చ, ఆరాధనీయో గౌరీశ స్త్వస్మాభిర్జయకాముకైః. తద్వదస్వసురాచార్య త్వం హి నః పరమా గతిః. గురురువాచ. కార్తికాదిషుమాసేషు మందవారే త్రయోదశీ, విశేషాచ్ఛుక్లపక్షే తు సర్వకామకరీ స్మృతా. తస్యాం ప్రదోషసమయే లింగరూపీ సదాశివః. పూజనీయో హి హే దేవేంద్ర సర్వకామసమృద్ధయే. స్నాత్వా మధ్యాహ్నసమయే తిలామలకసంయుతం, శివస్య చార్చనం కుర్యాద్గంధపుష్పఫలాదిభిః. పశ్చాత్ప్రదోషసమయే స్థావరం లింగమర్చయేత్, స్వయంభుస్థాపితం చాపి పౌరుషేయమపౌరుషమ్. జనే వా విజనే వాపి అరణ్యేవా తపోవనే, గ్రామాద్బహిః స్థితం లింగం గ్రామాచ్ఛతగుణం స్మృతం. బాహ్యాచ్ఛతగుణం పుణ్యమరణ్యే చ ప్రపూజనే, వన్యాచ్ఛతగుణం పుణ్యం లింగం వై పర్వతస్థితం. పర్వతాచ్ఛాయుతం పుణ్యం తపోవనసమాశ్రితమ్, కాశ్యాం తు సంస్థితం లింగం పూజితం స్యాదనంతకం. ఏవం విశేషలిఙ్గానాం తీర్థానాం నిపుణైర్భృశం, జ్ఞాత్వా చ శివపూజాయా విధిం శంభుం ప్రపూజయేత్. వాపీకూప తటాకేషు దేవఖాతనదీషు చ, క్రమాచ్ఛతగుణం పుణ్యం గంగాయాం స్యాదనంతకం. పంచ పిండాన్ సముద్ధృత్య పస్నాయాత్పరవారిణే, తతః ప్రదోషసమయే స్నాత్వా మౌనం సమాచరేత్. ప్రదీపానాం సహస్రేణ దీపనీయ స్సదాశివః, శతేనాప్యథవా దేవో ద్వాత్రింశద్దీపమాలయా. ఘృతేన దీపయేద్దీపాన్ శివస్య పరితుష్టయే, తథా ఫలైశ్చ ధూపైశ్చ నైవేద్యైర్వివిధైరపి. ఉపచారైః షోడశభిర్లింగరూపీ సదాశివః, పూజ్యః ప్రదోషసమయే నృభిస్సర్వార్థ

సిద్ధయే. నామ్నాం శతేన రుద్రోఽసౌ స్తోతవ్యశ్చ స్తుతిప్రియః, నమో
రుద్రాయ భీమాయ నీలకంఠాయ వేధసే. కపర్దినే సురేశాయ వ్యోమ
కేశాయ వై నమః, వృషధ్వజాయ సోమాయ సోమనాథాయ వై నమః
దిగంబరాయ భర్గాయఉమేశాయకపర్దినే, తపోమయాయ వ్యాసాయ
శిపివిష్టాయ వై నమః. వ్యాళప్రియాయ వ్యాళాయ వ్యాళానాం
పతయే నమః, మహీధరాయ వ్యాఘ్రాయ పశూనాం పతయే నమః.
త్రిపురఘ్నాయ సింహాయ శార్దూలాయ ఋషభాయ చ, మిత్రాయ మిత్ర
నాథాయ సిద్ధాయ పరమేష్ఠినే. కామినాస్త్రకాయ బుద్ధాయ బుద్ధీనాం
పతయే నమః, కపోతాయ విశిష్టాయ శిష్టాయ పరమాత్మనే. వేదశాస్త్రాయ
గుప్తాయ వేదగుహ్యాయ వై నమః, దీర్ఘాయ దీర్ఘరూపాయ దీర్ఘార్థాయ
మృడాయ చ. నమో జగత్ప్రతిష్ఠాయ వ్యోమరూపాయ వై నమః,
గర్వాక్ష్ణఘ్నమహాదైత్యఅంధకాసురభేదినే నీలలోహితశుక్లాయ చండ
ముండప్రియాయ చ, మహేశాయ నమస్తుభ్యం మహాతే చ హరాయ
చ. త్రినేత్రాయ త్రివేదాయ వేదాంగాయ నమోనమః, అర్థాయ
చార్థరూపాయ పరమార్థాయ వై నమః. విశ్వరూపాయ విశ్వాయవిశ్వ
నాథాయ వై నమః, శంకరాయ చ కాలాయ కాలావయవరూపిణే,
అరూపాయ విరూపాయ సూక్ష్మసూక్ష్మాయ వై నమః, శ్మశానవాసినే
తుభ్యం నమస్తే కృత్తివాససే. శశాంకశేఖరాయైవ రుద్రభూమ్యాశ్ర
యాయ చ, దుర్గాయ దుర్గపారాయ దుర్గావయవసాక్షిణే. లింగ
రూపాయ లింగాయ లింగానాంపతయే నమః, నమః ప్రభావరూపాయ
ప్రణవార్థాయవై నమః, నమోనమః కారణకారణాయమృత్యుంజయా
యాత్మభవస్వరూపిణే, త్రియంబకాయాసితకంఠభర్గగౌరీపతే మంగళ
హేతవే నమః. నామ్నాంశతం మహేశస్య ఉచ్చార్యం ప్రతినాసదా,
ప్రదక్షిణనమస్కారా ఏతత్సంఖ్యాః ప్రయత్నతః. కార్యాః ప్రదోష
సమయే తుష్ట్యర్థం శంకరస్య చ, ఏతద్వ్రతం మయాఽఽదిష్టం తవ శక్ర
మహామతే. శీఘ్రంకురుమహాభాగ పశ్చాద్యుద్ధంకురు ప్రభో, శంభోః
ప్రసాదాత్సర్వం తే భవిష్యతి జయాదికం. శక్ర ఉవాచ. వృత్రః కదా
మహేశానంసమారాధయదాదరాత్, కథం చ స వరం ప్రాప్తః పురా
కశ్చాభవద్ద్విజ గురురువాచ. వృత్రో హ్యయం మహాతేజాః స్త్వష్టుస్స్వ

తపసా పురా, శివం ప్రసాదయామాస పర్వతే గంధమాదనే. నామ్నా చిత్రరథో రాజా వనం చిత్రరథస్య తత్, ఏతజ్జానీహి భో ఇంద్ర తవ పుర్యాస్సమీపతః. యస్మిన్వనే మహాభాగవసన్తి చ మహర్షయః, తస్మాచ్చైత్రరథం నామ వనం పరమమంగలమ్. తస్య దత్తం శివేనైవ యానం చ పరమాద్భుతమ్, కామదం కింకిణీయుక్తం సిద్ధచారణసంయుతమ్, గంధర్వై రప్సరోయక్షైః కిన్నరై రుపశోభితమ్, తతస్తేనైవ యానేన పృథివీం పర్యటన్ పురా. తథా గిరిసముద్రాంశ్చ ద్వీపాంశ్చ వివిధాంస్తథా, ఏకదా పర్యటన్ రాజా నామ్నా చిత్రరథో మహాన్. కైలాసమాగతస్తత్ర దదర్శ పరమాద్భుతం, తదా సభాం మహేశస్య గణైశ్చైవ విరాజితాం. అర్ధాంగలగ్నయా దేవ్యా శోభితం చ మహేశ్వరం. నిరీక్ష్య దేవ్యా సహితం సదాశివం కర్పూరగౌరం వరదం త్రిలోచనం, కపర్దినం చంద్రకలావిభూషితం గంగాధరం దేవవరం సభాయాం. ప్రహస్య రాజా చ తదా గిరీశం న్యాయాన్వితం వాక్యమిదం బభాషే, వయం చ శంభో విషయాన్వితాశ్చ మర్త్యాదయః స్త్రీవిజితా స్తథాన్యే న లోకమధ్యే చ మయా విలోకితా శ్చాలింగ్య కాన్తాం సదసి ప్రవిష్టాః. ఏవం వాక్యం నిశమ్యాథ గిరీశః ప్రహసన్నివ, ఉవాచ న్యాయసంయుక్తం సర్వేషామపి శృణ్వతాం. శివః. మమ లోకాపవాదశ్చ సర్వేషాం న భవేద్యథా, భక్షితం కాలకూటం మే సర్వేషామపి దుర్జయం. లోకాతీతం చ మే వృత్తం తథాప్యుపహసత్యసౌ, తతశ్చిత్రరథం దేవీ గిరిజా వాక్యమబ్రవీత్. కథం దురాత్మనా త్వస్తు శంకరశ్చోపహాసితః, మయా సహైవ మందాత్మన్నీక్షసే కర్మణః ఫలం. సాధూనాం సమచిత్తానా ముపహాసం కరోతి యః, దేవో వాప్యథవా మర్త్యః సవిజ్ఞేయో నరాధమః. ఏతే మునీంద్రాశ్చ మహానుభావా స్తథాహ్యేతే ఋషయో వేదగర్భాః, తథైవ సర్వే సనకాదయో మే విజ్ఞానసిద్ధాశ్శివమర్చయంతి. రే మూఢ సర్వేషు జనేష్వభిజ్ఞ స్త్వమేవ చైకోఽసి పరో న కశ్చన, తస్మాదతి ప్రౌఢతరం నరం త్వాం సంశిక్షయే నైవ యథా భవేస్త్వం. అస్మాత్పత విమానాత్త్వం దైత్యో భూత్వా సుదుర్మతే, మమ శాపేన దగ్ధస్త్వం గచ్ఛాద్యైవ మహీతలం. ఏవం శప్తస్తదా దేవ్యా భవాన్యా రాజసత్తమః, రాజా చిత్రరథ స్సద్యః పపాత సహసా

దివః. ఆసురీం యోనిమాపన్నో వృత్రో నామ్నాఽభవత్తదా, తపసా పరమేణైవ త్వష్ట్రా సంయోజితః క్రమాత్. తపసా బ్రహ్మచర్యేణ శంభోరారాధనేన చ, వ్రతేనానేన చ బలీ జేతుం శక్యో న కేనచిత్. ఆసురేణ హి భావేన వ్యంగ్యం చక్రే వ్రతం యతః, తేన చ్ఛిద్రేణ వై వాసౌ పశ్చాజ్జేయో భవిష్యతి. తస్మాత్త్వమపి దేవేంద్ర కృత్వా చేదం వ్రతం శుభం, హనిష్యసి మహాభాగ వృత్రం నాస్త్యత్ర సంశయః. గురోస్తద్వచనం శ్రుత్వా హ్యువాచాథ శతక్రతుః, ఉద్యాపనవిధిం బ్రూహి ప్రదోషస్య చ మేఽధునా. గురురువాచ. కార్తికే శ్రావణే ప్రాప్తే మందవారే త్రయోదశీ, సంపూర్ణా తు భవేద్యా సా సమగ్రవ్రతసిద్ధయే. వృషభో రాజతః కార్యో పృష్ఠే తస్య సుపీఠకమ్, తస్యోపరి న్యసేద్దేవముమాకాంతం త్రిలోచనమ్. పంచవక్త్రం దశభుజమర్ధాంగే గిరిజాం సతీం, సౌవర్ణీం ప్రతిమాం కృత్వా తామ్రకుంభజలైర్యుతం. పంచరత్నఫలోపేతం పంచపల్లవశోభితం, చందనేన సుగంధేన మిశ్రితం శోభితం తథా. రౌప్యపాత్రం తతః కృత్వా కుంభస్యోపరి విన్యసేత్, అశక్తౌ మృణ్మయం కుంభం వంశపాత్రమథాపి వా. పూర్ణం శరావం సంస్థాప్య సౌవర్ణీం ప్రతిమాం తథా, శక్త్యా కృతాం ప్రతిష్ఠాప్య వస్త్రమాల్యవిభూషణైః. పూజయిత్వా విధానేన రాత్రౌ జాగరణం చరేత్, పుష్పమంటపకాద్యాదౌ కృత్వా శ్రద్ధాసమన్వితః. వితానమంటపం కుర్యాన్నానావర్ణైః సమన్వితం, తతః ప్రభాతసమయే నద్యాదౌ విమలే జలే.

స్నాత్వా పునస్సమభ్యర్చ్య జుహుయాత్పాయసేన చ, ఉమయా సహితం రుద్రం పృథగష్టోత్తరం హువేత్. గౌరీమిమాయమంత్రేణ త్ర్యంబకేణ చ శంకరం, ఆచార్యం చ సపత్నీకం వస్త్రాలంకారచందనైః. తోషయిత్వా శుచిం దాంతం గాం చ దద్యాత్పయస్వినీం, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్దక్షిణాభిః ప్రతోషయేత్. దీనానాథాంశ్చ సంతర్ప్య హ్యచ్ఛిద్రం వాచయేత్తతః, లబ్ధ్వాఽనుజ్ఞాం బ్రాహ్మణేభ్యో బంధుభిస్సహితశ్శుచిః హృది స్మరన్ శివం భక్త్యా భుంజీత నియమేన చ, అనేనైవ విధానేన కుర్యాదుద్యాపనం వ్రతీ ఏవం యః కురుతే భక్త్యా ప్రదోషవ్రతముత్తమమ్, శనివారేణ సంయుక్తం సోద్యాపనవిధిం నరః. ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం పుత్రపౌత్రసమన్వితః, శత్రూన్విజ

యతే నిత్యం ప్రసాదాచ్ఛశిశేఖరస్య చ. తస్మాత్త్వమపి రాజేంద్ర పూజయస్వ సదాశివం, ఏవం ప్రదోషవిధినాయుద్ధే న్నృత్త్రూన్ విజేష్యసి. ఏవం నిశమ్య గురుణా కథితం తదానీమింద్రోఽయమేవ విధినా గిరిశం ప్రపూజ్య, లోకం గ్రసంతమివ దైత్యపతిం ప్రవృద్ధం తం తత్క్షణాద గమయత్క్షయమీశతుష్ట్యా. ఈశ్వర ఉవాచ. త్రయోదశ్యాం తథా రాత్రౌ సోపహారం త్రిలోచనం, పశ్యేద్యః ప్రథమే యామే ముచ్యతే సర్వపాతకైః. దేవ్యువాచ. దేవ కేన విధానేన ప్రదోషవ్రతముత్తమం, విధాతవ్యం నరైః స్త్రీభిః సంతానఫలసిద్ధయే. ఈశ్వరః. యదా త్రయోదశీ కృష్ణా మందవారేణ సంయుతా, ఆరబ్ధవ్యం వ్రతం తత్ర సంతానఫలసిద్ధయే. ఋణనిర్మోచనార్థాయ భౌమవారేణ సంయుతా, ఆయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థం భానువారేణ సంయుతా. ఏకవత్సరపర్యంతం ప్రతిపక్షే త్రయోదశీ, ప్రదోషే శివమభ్యర్చ్య నక్తం భోక్ష్యామి శంకర. తత్ర చోక్తేన మంత్రేణ వ్రతసంకల్పమాచరేత్, స్నాత్వాతు లోహితే భానౌ సద్యోదా నియమీ వ్రతీ. శివాలయం తతో గత్వా ప్రదోషే శివమర్చయేత్.

పూజామంత్రాః. ఓంభవాయనమః, మహాదేవాయ,రుద్రాయ, నీలకంఠాయ,శశిమౌళయే, ఉగ్రాయ,ఉమాకాంతాయ, ఈశానాయ, విశ్వేశ్వరాయ, త్ర్యంబకాయ, త్రిపురుషాయ, త్రిపురాంతకాయ, త్రికాగ్నికాలాయ, కాలాగ్నిరుద్రాయ, నీలకంఠాయ, సర్వేశ్వరాయ నమః. పంచామృతేన స్నపనమభిర్మంత్రైః ప్రపూజయేత్, దధిభక్తేన నైవేద్యం దద్యాదన్నం ఘృతసంయుతం. దత్వా సుముఖవాసం చ తాంబూలం క్రముకాదికం, సముద్భూతదిశస్తత్ర దీపానాజ్యసమన్వితాన్ యథా భవాన్ సమస్తానాం భక్తానాంపాపమోచనః,తథా వ్రతేన సంతుష్టః పుత్రం దేహి సులక్షణం. ఋణరోగాదిదారిద్ర్య పాపక్షుద్రాపమృత్యవః,భయశోకమనస్తాపానశ్యంతు మమ సర్వదా. పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సాగరాంతాని యాని చ, అండమాశ్రిత్య తిష్ఠంతి ప్రదోషే గోవృషస్య తు. స్పృష్ట్వా తు వృషణౌ తస్య శృంగమధ్యే విలోక్య చ, పుచ్ఛం చ కకుదం చైవసర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, నివేద్య కర్మజాతం చ దద్యాద్విత్తానుసారతః,దక్షిణాం బ్రాహ్మణేభ్యశ్చ

దత్వా మౌనం విసర్జయేత్. మందవారే ప్రదోషే తు శుక్లకృష్ణ త్రయోదశీం, యశ్చతుర్వింశతిం కుర్యాత్ స యథోక్తఫలమాప్నుయాత్.

ఓం... సంకల్ప్య. ఉపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వర ప్రీత్యర్థం ఋణాదికష్టవిముక్త్యర్థం చ శనిత్రయోదశీ ప్రదోషవ్రతం కరిష్యే. అథ శనిప్రదోషవ్రతపూజా. ఆవాహయేత్ప్రథమతో మంత్రేణానేన సువ్రతిమ్, ఏహ్యేహి త్వ ముమాకాంత స్థానే చాత్ర స్థిరో భవ. యావద్వ్రతం సమాప్యేత కృపయా దీనవత్సల. ఆవాహనం. ఆసనేఽస్మిన్నుమాకాంత సుఖస్పర్శే తు నిర్మలే, ఉపవిశ్య మృడేదానీం సర్వశాంతిప్రదో భవ. ఆసనం. పాద్యం చ తే మయా దత్తం పుష్పగంధసమన్వితమ్, గృహాణ దేవదేవేశ ప్రసన్నో వరదో భవ. పాద్యం. తామ్రపాత్రే స్థితం తోయం ఫలగంధాదిసంయుతం, అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశ మయా దత్తం హి భక్తితః. అర్ఘ్యం. శీతలం నిర్మలం తోయం కర్పూరేణ సువాసితం, ఆచమ్యతాం సురశ్రేష్ఠ మయా దత్తం హి భక్తితః. ఆచమనీయమ్. పంచామృతేన స్నపనం తత్తన్మంత్రైశ్చ కారయేత్, గోక్షీరధామన్ దేవేశ గోక్షీరేణ మయా కృతం. స్నపనం దేవదేవేశ గృహాణ పరమేశ్వర. దుగ్ధస్నానమ్. దధ్నా చైవ మయా దేవ స్నపనం క్రియతే తవ, గృహాణ భక్త్యా యద్దత్తం ప్రసన్నో మే భవావ్యయ. దధ్నా స్నపయామి. సర్పిషా దేవదేవేశ స్నపనం క్రియతే మయా, ఉమాకాంత గృహాణేదం శ్రద్ధయా సురసత్తమ. ఘృతేన స్నానం. ఇదం మధు మయా దత్తం తవ తుష్ట్యర్థ మేవ చ, గృహాణ శంభో త్వం భక్త్యా మమ శాంతిప్రదో భవ. మధునా స్నపనం. సితయా దేవదేవేశ స్నపనం క్రియతే మయా, గృహాణ శంభో మే భక్త్యా సుప్రసన్నో భవ ప్రభో శర్కరయా. కావేరీ నర్మదా వేణీ తుంగభద్రా సరస్వతీ, గంగా చ యమునా చైవ తాభ్యః స్నానార్థమాహృతం. గృహాణ త్వముమాకాంత సర్వతీర్థాహృతం జలం. శుద్ధోదకస్నానం. ఏతద్వాసో మయా దత్తం సోత్తరీయం సుశోభనం, గృహాణ త్వం సురశ్రేష్ఠ మమ వాసఃప్రదో భవ. వస్త్రం. యజ్ఞోపవీతం సౌవర్ణం మయా దత్తం చ శంకర, గృహాణ పరయా తుష్ట్యా తుష్టిదో భవ సర్వదా. ఉపవీతం. సుగంధం చందనం దివ్యం

మయా దత్తం తవ ప్రభో, భక్త్యా పరమయా శంభో సుగంధం కురు మే భవ. చందనం. అక్షతా వ్రీహిసంభూతా రత్నాఢ్యాశ్చాప్యఖండితాః, అలంకారాయభూయాసు ర్మద్దత్తాశ్శివమండితాః అక్షతాన్. మాలతీచంపకాదీని కుముదాన్యుత్పలాని చ, బిల్వపత్రాణి పూజార్థం స్వీకురు త్వముమాపతే. పుష్పం. ఓం. మహాదేవాయ నమః, దేవాయ, శంభవే, శంకరాయ, వృషవాహనాయ, నీలకంఠాయ, చతుర్బాహవే, పంచవక్త్రాయ, త్రిలోచనాయ, మహారుద్రాయ, మహానందినే, మహాకాలాయ, గణేశ్వరాయ, మహామాయామయాయ, సౌమ్యాయ, సర్వజ్ఞాయ, భక్తవత్సలాయ, పార్వతీరమణాయ, సిద్ధాయ, సాధ్యాయ, నారాయణప్రియాయ, చంద్రార్ధమస్తకాయ, స్థాణవే, జితశత్రవే, జితేంద్రియాయ, అనంతాయ, సకలానంతాయ, సహస్రాక్షాయ, సనాతనాయ, కైలాసనిలయాయ, శాంతాయ, కామినే, కామాంగనాశనాయ, నిర్గుణాయ, నిష్కళాయ, నిత్యాయ, నిర్వికల్పాయ, నిరంజనాయ, కృత్తివాససే, జటినే, శూలినే, పినాకినే, పింగలోచనాయ, గంగాధరాయ, సురశ్రేష్ఠాయ, సువ్రతాయ, సుప్రభాకరాయ, పురుషాయ, పుష్కరాయ, శూరాయ, పూర్ణానందాయ, పరాత్పరాయ, సంహారమూర్తయే, విశ్వాత్మనే, వేదాత్మనే, కరుణాకరాయ, త్రిగుణాత్మనే, త్రిలోచనాయ, త్రిమూర్తయే, త్రిపురాంతకాయ, ఉగ్రాయ, సేనాపతయే, స్కందాయ, శ్మశాననిలయాయ, భవాయ, వీరభద్రాయ, విరూపాక్షాయ, గజవక్త్రాయ, గణాధిపాయ, క్షేత్రపాలకాయ, లోకపాలాయ, కపాలినే, కమలేక్షణాయ, దేవదేవాయ, జగన్నాథాయ, జగద్వంద్యాయ, జగద్గురవే, జగత్కర్త్రే, జగత్సాక్షిణే, జగదాత్మనే, జనార్దనాయ, అష్టమూర్తయే, అనాద్యంతాయ, శుద్ధదేహాయ, ఉత్తమోత్తమాయ, అతిస్నిగ్ధాయ, అతిగంభీరాయ, రౌద్రాయ, సంకర్షణాయ, హరాయ, మహాబలాయ, అంధకరిపవే, మహాతేజసే, హుతాశనాయ, భూతనాథాయ, జగద్యోనయే, భస్మశాయినే, మహేశ్వరాయ, భక్తప్రియాయ, మహాయోగినే, భోగినే, కల్యాణవతే, ప్రభవే, అంతర్వ్యాపినే, త్రిధామ్నే, వాచస్పతయే, అహర్పతయే

భాగే చ గిరిజాం భక్తవత్సలాం. భాస్వజ్జపాప్రసూనాభాముదయార్క-
సమప్రభాం, విద్యుత్పుంజనిభాం తన్వీం మనోనయననందినీం.
బాలేందుశేఖరాం స్నిగ్ధాం నీల కుంచితకుంతలాం, భృంగసంఘాతరుచిర
నీలాలకవిరాజితాం. మణి కుండలవిద్యోతముఖమండల విభ్రమాం,
నవకుంకుమపంకాభాం కపోలతలదర్పణాం. మధురస్మితవిభ్రాజదరుణా
ధరపల్లవాం, కంబుకంఠీం శివాముదగ్ర తుంగ చకుంజకుట్మలాం.
పాశాంకుశాభయాభీష్ట విలసంతీం చతుర్భుజాం, అనేక రత్నవిలస
త్కంకణాంగదముద్రికాం. వస్త్రేణ విలస చ్ఛుభ్రమతాం కాంచీ గుణా
న్వితాం, రక్తమాల్యాంబరధరాం దివ్యచందనచర్చితాం. దిక్పాలవనితా
మౌళి సన్నుతాంఘ్రిసరోరుహాం. రత్నసింహాసనారూఢాం సర్వరాజ
పరిచ్ఛదాం. పంచబ్రహ్మాసనాసీనాం హరమోహకుటుంబినీం, అనేకకోటి
బ్రహ్మాండజననీం శివసుందరీం. సర్వశక్తిం మహేశస్య ప్రసన్నాం
సర్వదేవతాం, సర్వానుల్లంఘ్యమర్యాదాం చ సుముఖీం సర్వమంగళాం.
ఏవం ధ్యాత్వా మహాదేవం దేవీంచ గిరిజాం శుభాం, గణేశస్కందనం
ద్యాదిపరివారసమన్వితం. స్వాత్మలింగం బాహ్యలింగే ధ్యాత్వా వేదాంత
లక్షణైః, న్యాసక్రమేణ సంపూజ్య దేవం గంధాదిభిః క్రమాత్.
పంచభి ర్బ్రహ్మభిః కుర్యా త్ప్రోక్తస్థానేషు సా హృది, పృథక్
పుష్పాంజలిం దేహే మూలేన చ హృది త్రయం. పునః స్వయం శివో
భూత్వా మూలమంత్రేణ సంయుతః, తత స్సంపూజయేద్దేవం బాహ్య
పీఠే పునః క్రమాత్. సంకల్పం ప్రవదేత్తత్ర పూజారంభే సమాహితః,
కృతాంజలిపుటో భూత్వా చింతయేద్ధృది శంకరం. ఋణపాతకదౌర్భాగ్య
దారిద్ర్యవినివృత్తయే, అశేషాఘవినాశాయ ప్రసీద మమ శంకర.
దుఃఖశోకాగ్నిసంతప్తం సంసారభయపీడితం, బహురోగాకులం దీనం
త్రాహి మాం వృషవాహన ఆగచ్ఛ దేవదేవేశ మహాదేవాభయంకర,
గృహాణ సహ పార్వత్యా త్వం చ పూజాం మయా కృతామ్. ఇతి
సంకల్ప్య విధివద్బాహ్యపూజాం సమాచరేత్, గుహం గణపతిం
చైవ యజేత్సవ్యాపసవ్యయోః క్షేత్రేశమీశకోణే తు యజేద్వాస్తో
ష్పతిం క్రమాత్, వాగ్దేవీం చ యజేత్తత్ర తతః కాత్యాయనీం
యజేత్. ధర్మం జ్ఞానం చ వైరాగ్య మైశ్వర్యం చ నమోంతకైః,
స్వరైరీశాదికోణేషు పీఠ పాదాద్యనుక్రమాత్. ఆభ్యాం బిందు

విసర్గాభ్యాం పుమర్థాభ్యాం పరిపూజయేత్, గాత్రరూపం చతు ర్దిక్షు మధ్యేఽనంతం సతారకమ్. సత్త్వాది త్రిగుణాన్ తంతు రూపాన్ పీఠేషు విన్యసేత్, అత ఊర్ధ్వం చ దేవాయ లక్ష్మ్యాత్మ దేవ్యా శివేన చ. తదన్తే చాంబుజం భూయః సకలం మండ లోత్తమమ్, పత్రకేసరకింజల్కవ్యాప్తం తత్త్రాక్షరైః క్రమాత్. ఆత్మ త్రయసుధాభ్యర్చ్య మధ్యే సుంటసమాదరాత్, వామాం జ్యేష్ఠాం చ గౌరీం చ భావార్థేదిక్షు పూజయేత్. వామాద్యావివశక్తిశ్చ నవస్వర యుతా జపేత్, హ్రాది బీజత్రయాద్యైశ్చ పీఠమంత్రేణ చార్చయేత్. ఆవృత్తిప్రథమాంగైస్తు పంచభిర్మూర్తిపఙ్క్తిభిః, త్రింశద్భిర్మూర్తిభి శ్చాద్యైర్నిధిద్వయసమన్వితైః. అనంతాద్యైః పరార్థ్యైన్యమాత్ర భిశ్చ వృషాదిభిః, సిద్ధిభిశ్చాణిమాద్యాభి రింద్రాద్యైశ్చ తథాఽఽ యుధైః. వృషభక్షేత్రచండీశదుర్గాశ్చ స్కందనందనౌ, గణేశసైన్యపౌ చైవ సర్వలక్షణలక్షితౌ. అణిమా మహిమా చైవ గరిమా లఘిమా తథా, ఈశిత్వం చ వశిత్వం చ ప్రాప్తిః ప్రాకామ్యమేవ చ. అష్టైశ్వ ర్యాణి చోక్తాని తేజోరూపాణి కేవలం, పంచభిర్బ్రహ్మభిః పూర్వం హృల్లేఖాద్యాదిభిః క్రమాత్. అంగైరుమాద్యైరింద్రాద్యైః పూర్వో క్తైర్మునిభిస్తతః, ఉమాచండేశ్వరాదీంశ్చ పూజయే దుత్తరాదితః. ఏవమావరణైర్యుక్తం తేజోరూపం సదాశివం, ఉమయా సహితం దేవ ముపచారైః ప్రపూజయేత్. సుప్రతిష్ఠితశంఖస్య తీర్థైః పంచామృతై రపి, అభిషిచ్య మహాదేవం రుద్రసూక్తై స్సమాహితః. పంచబ్రహ్మశిరో భిశ్చ పఞ్చరుద్రై ర్యథావిధి, కల్పయే ద్వైదికైర్మన్త్రై రాసనాద్యుప చారకాన్. ఆసనం కల్పయేద్ధైమం దివ్యవస్త్రసమన్వితమ్, అర్ఘ్యమష్ట గుణోపేతం పాద్యం శుద్ధోదకేన చ. తేనైవాచమనం దద్యా న్మధు పర్కం మధూత్తమమ్, పునరాచమనం దత్వా స్నానమంత్రైః ప్రకల్ప యేత్. వసనం చోపవీతం చ భూషణాని నివేదయేత్, తతశ్చ బిల్వ మందారకల్హారాన్ సరసీరుహాన్. ధత్తూరం కర్ణికారం చ ద్రోణపుష్పం చ మల్లికాం, అపామార్గం చ తులసీం మాధవీచంపకాదికం. బృహతీ కరవీరాణి యథా లబ్ధాని భామిని, నివేదయే త్సుగంధీని మాల్యాని

వివిధాని చ. ధూపం కాలాగరూత్పన్నం దీపం చ విమలం శుభం,అథ పాయస నైవేద్యం సఘృతం సోపదంశకమ్ మోదకాపూపసంయుక్తం శర్కరాగుడసంయుతం, మధురాన్నం దధియుతం జలపానసమన్వితం. తేనైవ హవిషా వహ్నౌజుహుయాన్మన్త్రభాషితే, ఆగమోక్తేనవిధినా గురువాక్యనియంత్రితః. నైవేద్యం శంభవే భూయో దత్వాతామ్బూల ముత్తమమ్, ఫలం నీరాజనం దివ్యం ఛత్రాద్యం దర్పణాదికం. సమర్ప యిత్వా విధివన్మంత్రైర్వైదికతాంత్రికైః,యద్యశక్తః స్వయం నిఃస్వో యథావిభవమర్చయేత్ . భక్త్యా దత్తేన గౌరీశః పుష్పమాత్రేణతుష్య తి, అథాంగభూతాన్ సకలాన్ గణేశాదీన్ప్రపూజయేత్ . స్తవైర్నా నావిధైః స్తుత్వా సాష్టాంగంప్రణమేత్సుధీః,తతః ప్రదక్షిణీకృత్య వృషం చండేశ్వరాదికం. పూజాం సమర్ప్య విధివత్ప్రార్థయేద్గిరిజాపతిం,జయ దేవ జగన్నాథ జయ శంకర శాశ్వత. జయ సర్వసురాధ్యక్ష జయ సర్వసురార్చిత, జయ సర్వగుణాతీత జయ సర్వవరప్రద. జయ నిత్య నిరాధార జయ విశ్వంభరావ్యయ, జయ విశ్వైకవంద్యేశ జయ నాగేంద్రభూషణ. జయ గౌరీపతే శంభో జయ నిత్యనిరంజన, జయ నాథ కృపాసింధో జయ భక్తార్తిభంజన. జయ దుస్తరసంసారసాగరో త్తారణప్రభో, ప్రసీద మే మహాదేవ సంసారార్తస్య ఖిద్యతః. సర్వ పాపక్షయం కృత్వా రక్షమాం పరమేశ్వర, మహాదారిద్ర్యదగ్ధస్య మహాపాపహతస్య చ. మహాశోకనివిష్టస్య మహారోగాతురస్య చ,ఋణ భారపరీతస్య దహ్యమానస్య కర్మభిః. గ్రహైఃప్రపీడ్యమానస్యప్రసీద్య మమ శంకర, దరిద్రః ప్రార్థయే దేవం పూజాంతే గిరిజాపతిం.అభాగ్యో వాపి రాజా వా ప్రార్థయేద్దేవ మీశ్వరం, దీర్ఘమాయుస్సదారోగ్యం కోశవృద్ధిర్బలోన్నతిః మమాస్తునిత్యమానందః ప్రసాదాత్తవ శంకర, శత్రవశ్చక్షయం యాంతు ప్రసీదంతుమమ ప్రజాః.నశ్యంతో దస్యవో రాజ్యే జనాస్సన్తు నిరాపదః, దుర్భిక్షమరిసంతాపాః శమం యాంతు మహీతలే. సర్వసస్యసమృద్ధిశ్చ భూయాస్సుఖమయాదిశః, ఏవమారా ధయే ద్దేవం ప్రదోషే గిరిజాపతిం. విష్ణుబ్రహ్మాదిభిర్దేవైః కశ్యపాద్యై ర్మహర్షిభిః, మహాప్రదోషసమయే నృత్తగీతాదితోషితం బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్దక్షిణాభిశ్చ పూజయేత్, సర్వపాపక్షయకరీ సర్వ

దారిద్ర్యనాశినీ. శివపూజేయమాఖ్యాతా సర్వాభీష్టఫలప్రదా, మహా పాతకసంఘాత మధికం చోపపాతకం. శివద్రవ్యాపహరణా త్సర్వమస్య ద్వినాశయేత్, బ్రహ్మహత్యాదిపాపానాం పురాణేషుస్మృతిష్వపి. ప్రాయ శ్చిత్తాని దృష్టాని నశివద్రవ్యహారిణాం, శివో బ్రాహ్మణవర్గస్య కీర్తితః కులదైవతం. ప్రదోషసమయే యస్మాద్విష్ణుబ్రహ్మాదయస్సురాః, అర్చ యంతి శివం యస్మాచ్ఛివ ఏవ జగత్పతిః. జిజ్ఞాస్యోఽపిచ జన్మాదిశ్శాస్త్ర యోనిస్సదాశివః, తస్మాత్ప్రదోషే కర్తవ్యమవశ్యం శివపూజనం. కామి నాం చ ముముక్షూణాం భుక్తిముక్తిప్రదం ధ్రువం, సద్యస్సిద్ధికరం లోకే సర్వ పాపహరం పరం. బహునాఽత్ర కిముక్తేన శ్లోకార్థేన బ్రవీమ్యహం, బ్రహ్మహత్యాశతం వాపిశివపూజా వినాశయేత్. మయా కథిత మేతత్తే ప్రదోషే శివపూజనం, రహస్యం సర్వజంతూనామ త్రాస్త్యేవ న సంశయః. ఏతాభ్యామపి పుత్రాభ్యాం శివపూజావిధీయ తాం, అతః సంవత్సరాదేవ పరాం సిద్ధిమవాప్స్యథ. ఇతి శాండిల్యవచన మాకర్ణ్య ద్విజభామినీ, తాభ్యాం తు సహ బాలాభ్యాం ప్రణనామ మునేః పదే. స్త్ర్యువాచ. అహమద్య కృతార్థాఽస్మి తవ దర్శనమాత్రతః, ఏతౌ కుమారౌ భగవాన్ త్వామేవ శరణం గతౌ. ఏష మే తనయో బ్రహ్మన్ శుచివ్రత ఇతీరితః, ఏష రాజసుతో నామ్నా ధర్మగుప్తాహ్వయో మయా. ఏతౌ వయం చ భగవన్ భవచ్ఛరణకింకరాః, సముద్ధరాస్మాన్ పతితాన్ ఘోర దారిద్ర్యసాగరే. ఇతి ప్రపన్నాం శరణం ద్విజాంగనాం తిస్యాథ వాక్యై రమృతోపమానైః, ఉపాదదేశాపి తయోః కుమార యోర్మునిః శివారాధనమంత్రపద్యాం. అథోపదిష్టౌ మునినా కుమా రౌ సా బ్రాహ్మణీ శాంభవదీక్షితాశ్చ, శివప్రసాదేన మహేశభక్తాస్త్ర ద్వారవాత్సర్వజనాభివంద్యాః. తం ప్రణమ్య సమామంత్ర్య జగ్ముస్తే శివ మందిరం, తతః ప్రభృతి తౌ బాలౌ మునివర్యోపదేశతః. ప్రదోషే పార్వతీశస్య పూజాం చక్రతురంజసా, ఏవం పూజయతోరేవం ద్విజ రాజకుమారయోః. సుఖేనైవ వ్యతీయాయ తయోర్మాసచతుష్టయం, కదాచిద్రాజపుత్రేణ వినాఽసౌ ద్విజనందనః. స్నాతుం గతో నదీతీరే చ చార బహులీలయా, తత్ర నిర్ఝరసమ్పాతసంభిన్నే వప్రకర్దమే. నిధానకలశం స్థూల ప్రస్ఫురంతం దదర్శ సః, తం దృష్ట్వా సహసాఽఽగత్యహ్లా

కౌతుకవిహ్వలః. దేవోపపన్నం మన్వానో గృహీత్వా శిరసా దధౌ, ససంభ్రమం సమానీయ నిధానకలశం బలాత్. నిధాయభవనస్యాంతం మాతరం సముభాషత, మాతర్మాతరిమం పశ్య ప్రసాదం గిరిజాపతేః. నిధానం కుంభరూపేణ దర్శితం కరుణాత్మనా, అథ సా విస్మితా సాధ్వీ సమాహూయ నృపాత్మజం. స్వపుత్రం ప్రతిసంహృష్టా మానయంతి శివార్చనం, శృణుతం మే వచః పుత్రౌ నిధానకలశమిమం. జీవరత్న సహస్రాఢ్యం సహస్రోపభోగదాం, సముం విభజ్య గృహ్ణీత మమ శాసనగౌరవాత్. ఇతి మాతృవచః శ్రుత్వా తుతోష ద్విజనందనః, ప్రత్యాహ రాజపుత్రస్తు విస్రబ్ధః శంకరార్చనే. మాతస్తవ సుతస్యైవ సుకృతేన సమాగతమ్, నాహం గృహీతుమిచ్ఛామి విభక్తం ధనసంచయం. ఆత్మనః సుకృతాల్లబ్ధం స్వయమేవ భునక్త్వసౌ, సఏవ భగవానీశః కరిష్యతి కృపాం మయి. ఏవమభ్యర్చ్యతౌ శంభుం భూయోఽపి పరయా ముదా, సంవత్సరం వ్యతీయాయ తస్మిన్నేవ గృహే తయోః. అథైకదా రాజసూనుః సహ తేన ద్విజన్మనా, వసంతసమయే ప్రాప్తే విజహార వనాంతరే. అథ దూరం గతౌ క్వాపి వనే ద్విజనృపాత్మజౌ, గంధర్వకన్యాః క్రీడంతీః శతశస్తావపశ్యతాం. తాస్సర్వాశ్చారుసర్వాంగీర్విహరంతీర్మనోహరం, దృష్ట్వా ద్విజాత్మజో దూరాదువాచ నృపనందనం. ఇతః పరం న గంతవ్యం విహరంత్యగ్రతః స్త్రియః, స్త్రీసన్నిధానం విబుధాస్త్యజంతి విమలాశయాః. ఏతాః కైతవధారిణ్యో ధనయౌవనదుర్మదాః, మోహయంత్యో జనం దృష్ట్వా వాచాఽనునయకోవిదాః అతః పరిత్యజేత్ స్త్రీణాం సన్నిధం సదా భామినామ్, యాహితాం సంగమాత్రేణ మృత్యుమాప్నోతి మానవః. నిజధర్మరతో విద్వాన్ బ్రహ్మచారి విశేషతః, అతోఽహం నోత్సహే గంతుం క్రీడాస్థానం మృగీదృశాం. ఇత్యుక్త్వా ద్విజపుత్రస్తు నివృత్తో దూరతః స్థితః, అథా సౌ రాజపుత్రస్తు కౌతుకావిష్టమానసః. తాసాం విహారపదవీమేక ఏవాభయో యయౌ, తత్ర గంధర్వకన్యానాం మధ్యే త్వేకా వరాంగనా. దృష్ట్వా యాంతం రాజపుత్రం చింతయామాస చేతసా, అహో కోఽయముదారాంగో యువా సర్వాంగసుందరః. మత్తమాతంగగమనో లావణ్యామృతవారిధిః, లీలాలోలవిశాలాక్షో మధుర

స్మితపేశలని. మదనోపమరూపశ్రీః సుకుమారాంగలక్షణః, ఇత్యాశ్చర్య యుతా బాలా దూరా ద్దృష్ట్వా నృపాత్మజం. సర్వాశ్చ సఖీస్సమాలోక్య వచనం చేదమబ్రవీత్, ఇతో౽స్యదూరే హే సఖ్యో వనమస్త్యేకముత్తమం. విచిత్రం చంపకాశోకపున్నాగవకులై ర్యుతం, తత్ర గత్వా త్వరయా నర్వా నపచిత్య సుమోత్కరం భవన్తః పునరాయాన్తు తావత్తిష్ఠామ్యహం త్విహ, ఇత్యాదిష్టసఖీవర్గో జగామ విపినాంతరం. సాపి గంధర్వజాతిస్థానన్యస్తదృష్టిర్నృపాత్మజే. తాం సమాలోక్యతన్వంగీం నవయౌవనశాలినీం. బాలాం స్వరూపసంపత్త్యా పరిభూతతిలోత్తమాం, రాజపుత్రస్సమాగత్య కౌతుకోత్ఫుల్లలోచనః. అవాపద్దైవయోగేన మదనస్య శరవ్యథాం, గంధర్వతనయా సాపి ప్రాప్తాయ నృపసూనవే. ఉత్థాయ తరసా తస్మై ప్రదదౌ పల్లవాసనం, కృతోపచారమాసీనం తమాసాద్య సుమధ్యమా. పప్రచ్ఛ తద్రూపగుణై ర్ధ్వస్తధైర్యాకులేంద్రియా, కస్త్వం కమలపత్రాక్ష కస్మాద్దేశాదిహాగతః. కస్య పుత్రో ఇతి ప్రేమ్ణా పృష్టస్సర్వం న్యవేదయత్, విదర్భరాజతనయం విధ్వస్తపితృమాతృకం. శత్రుభిశ్చ హృతస్థానమాత్మానం పరయా గిరా, సర్వాభావేన భూయస్తాం పప్రచ్ఛ నృపనందనః. కాత్వం వామోరు కించాత్ర కార్యం తే కస్య చాత్మజా, కిమిదం ధ్యాయసి హృది కింవా వక్తుమిహేచ్ఛసి. ఇత్యుక్తా సా పునః ప్రాహ శృణు రాజేంద్రసత్తమ, అస్తీంద్రవికో నామ గంధర్వాణాం కులాగ్రణీః తస్యాహమస్మి తనయా నామ్నా చారుమతీ శ్రుతా, త్వామాయాంతం విలోక్యాహం త్వత్సంభాషణలాలసా. త్యక్త్వాన్వేషజనం సర్వమేకైవాస్మి కుహాసు తే. సర్వసంగీతవిద్యాసు నమత్తో౽న్యాస్తి కాచన. మమ గానేన తుష్యన్తి సర్వా అపి సురస్త్రియః, సా౽హం సర్వకలాభిజ్ఞా జ్ఞాతసర్వజనేంగితా. తవాహామీప్సితం వేద్మి మయి తే సంగతం మనః, తథా మమాపి తే సౌఖ్యం దైవేన ప్రతిపాదితం. ఆవయోః స్నేహభేదో౽త్ర నైవభూయాదితః పరమ్, ఇతి సంభాష్య తేనాశు ప్రేమ్ణా గంధర్వకన్యకా. ముక్తాహారం దదౌ తస్మై స్వకుచాంతరభూషణమ్, తమాదాయాద్భుతం హారం స తస్యాః పరమాకులః. గూఢ ఆర్తపరాసక్త మిదమాహ నృపాత్మజః, సత్యముక్తం త్వయా భీరు తథాప్యేకం వదామ్యహం. త్యక్తరాజ్యస్య నిస్స్వస్య కథం

మే భవసి ప్రియా, యాత్వం పితృమతీ బాలా విలంఘ్య పితృశాసనమ్. స్వచ్ఛందాచరణం కర్తుం మూఢే త్వం కథమర్హసి, ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా తం ప్రత్యాహ శుచిస్మితా. అస్తు నామ తథైవాహం కరిష్యే పశ్య కౌతుకమ్, గచ్ఛ స్వభవనం కాంత పరశ్వః ప్రాతరేవ తు. ఆగచ్ఛ పునరత్రైవ కార్యమస్తి చ నో నృప, ఇత్యుక్త్వా తం నృపం కాంతం సా సంగతసఖీగణా. అథాక్రామత చార్వంగీ సచాపి నృపనందనః, స సమభ్యేత్య మార్గేణ ద్విజపుత్రస్య సన్నిధిం. సర్వమాఖ్యాయ తేనైవ సార్ధం స్వభవనం యయౌ, తాం చ విప్రవతీం భూయో హర్షయిత్వా నృపాత్మజః. పరశ్వో ద్విజపుత్రేణ సార్ధం తస్మిన్ వనే యయౌ స తయా పూర్వనిర్దిష్టం స్థానం ప్రాపన్నృపాత్మజః. గంధర్వరాజ మద్రాక్షీ ద్దుహిత్రా చ సమన్వితమ్, స గంధర్వపతిః ప్రాప్తా వభినంద్య కుమారకౌ. ఉపవేశ్యాసనే రమ్యే రాజపుత్రమభాషత. గంధర్వ ఉవాచ. రాజేంద్రపుత్ర పూర్వేద్యుః కైలాసం గతవానహమ్. తత్రాపశ్యం మహాదేవం పార్వత్యా సహితం విభుమ్. ఆహూయ మాం స దేవేశః సర్వేషాం త్రిదివౌకసాం, సన్నిధావాహ భగవాన్ కరుణామృత వారిధిః, ధర్మగుప్తాహ్వయః కశ్చిద్రాజపుత్రోఽస్తి భూతలే, అకించనో భ్రష్టరాజ్యో హతబంధుశ్చ శత్రుభిః. స బాలో గురువాక్యేన మదర్చాయాం రతస్సదా, అద్య తత్పితరస్సర్వే మాం ప్రాప్తాస్తత్ప్రభావతః. తస్య త్వమపి సాహాయ్యం కురు గంధర్వసత్తమ, యథా స నిజరాజ్యస్థో హతశత్రుర్భవిష్యతి. ఇత్యాజ్ఞప్తోఽహమీశేన సంప్రాప్య నిజ మందిరమ్, అనయాద్య దుహిత్రా చ బహుశోఽభ్యర్థితస్తథా. జ్ఞాత్వేమం సకలం శంభోర్నియోగం కరుణాత్మనః, ఆదాయేమాం దుహితరం ప్రాప్తోఽస్మీదం వనాంతరం అత ఏనాం ప్రయచ్ఛామి కన్యామంశుమతీం తవ, హత్వా శత్రూన్ స్వరాష్ట్రే త్వాం స్థాపయామి శివాజ్ఞయా. అస్మిన్పురే త్వమనయా భుక్త్వా భోగాన్యథోచితాన్, దశవర్ష సహస్రాంతే గంతాసి గిరిశాలయం. తత్రాపి మమ కన్యేయం త్వామేవ ప్రతిపత్స్యతే, అనేనైవ స్వదేహేన దివ్యేన శివసన్నిధౌ. ఇతి గంధర్వరాజస్తమాభాష్య నృపనందనమ్, తస్మిన్వనే స్వదుహితుః పాణిగ్రహమకారయత్. పారిబర్హమదాత్తస్మై రత్నభారాన్మహోజ్జ్వలాన్,

చూడామణిం చంద్రనిభం ముక్తాహారాంశ్చ భాసురాన్. దివ్యాలంకారవాసాంసి కార్తస్వరపరిచ్ఛదాన్, గజానామయుతం భూయో నియుతం నీలవాజినామ్. స్యందనానాం సహస్రాణి సౌవర్ణానాం మహాన్తి చ, పునరేకం రథం దివ్యం ధనుశ్చ శక్రాయుధోత్తమమ్. మంత్రాస్త్రాణాం సహస్రాణి తూణీ చాక్షయసాయకౌ, అభేద్యాం సర్వజంతూనాం శక్తిం చ రిపుమర్దినీమ్. దుహితుః పరిచర్యార్థం దాసీనాం చ సహస్రకం దదౌ ప్రీతమనాస్తస్మై ధనాని వివిధాని చ గంధర్వసైన్య మత్యుగ్రం చతురంగసమన్వితం, పునశ్చ తత్సహాయార్థం గంధర్వాధిపతిర్దదౌ. ఇత్థం రాజేంద్రతనయః సంప్రాప్య శ్రియముత్తమామ్, అభీష్టజాయా సహితో ముముదే నిజసంపదా కారయిత్వా స్వదుహితు ర్వివాహం సముపాగతమ్, యయౌ విమానమారుహ్య గంధర్వాధిపతిర్దివమ్. ధర్మగుప్తః కృతోద్వాహః సహ గంధర్వసేనయా, నిశ్శేషితారాతిబలః ప్రవివేశ నిజం పురమ్. తతోఽభిషిక్తస్సచివైర్బ్రాహ్మణైశ్చ మహోత్తమైః, రత్నసింహాసనారూఢ శ్చక్రే రాజ్యమకంటకమ్. యా విప్రవనితా పూర్వం తం పుపోషాత్మపుత్రవత్, సైవ మాతాఽభవత్తస్య స భ్రాతా ద్విజనందనః. గంధర్వతనయా జాయా విదర్భవిషయేశ్వరః, ఆరాధ్య దేవం గిరిశం ధర్మగుప్తో నృపోఽభవత్. ఏవమన్యే సమారాధ్య ప్రదోషే గిరిజాపతిం, లేభిరేఽభీప్సితాన్ కామాన్ దేహాంతే తు పరాం గతిం. సూత ఉవాచ. ఏతన్మహావ్రతం పుణ్యం ప్రదోషే శంకరార్చనం, ధర్మార్థకామమోక్షాణాం యదేతత్సాధనం పరమ్. జ్ఞానార్థమృషయః ప్రాంచో ధనార్థం చ ధనార్థినః, జయాధికార్యసిద్ధ్యర్థ మింద్రోపేంద్రపురోగమాః విద్యార్థినోఽపి విద్యార్థం సుతార్థం పుత్రకాంక్షిణః, ఆరోగ్యార్థం చ రోగార్తా శ్చక్రురేతద్వ్రతోత్తమమ్. బ్రాహ్మణానామిదం ముఖ్యం విశేషాత్కలితారకమ్, య ఏతచ్ఛృణుయాన్నిత్య మాఖ్యానం పరమాద్భుతమ్ ప్రదోషే శివపూజాంతే పఠేద్వా సమాహితః, న భవేత్తస్య దారిద్ర్యం జన్మాంతరశతేష్వపి. జ్ఞానైశ్వర్యసమాయుక్తః సోఽంతే శివపురం వ్రజేత్. యే ప్రాప్య దుర్లభమిదం మనుజాశ్శరీరం కుర్వంత్యహోఽత్ర పరమేశ్వరపాదపూజాం, ధన్యాస్త ఏవ నిజపుణ్యజిత త్రిలోకా స్తేషాం పదాంబుజరజో భువనం

పునాతి. అథోద్యాపనమ్. శనిప్రదోషవత్. తిథ్యాదీనాం తు సంకల్ప పుణ్యాహశ్రుతిపూర్వకం,అబ్దమేవం వ్రతం కృత్వా తత్రోద్యాపనమాచరేత్. ఉమయా సహితం రుద్రం సువర్ణేన చ కారయేత్, రౌప్యేణ వృషభం కృత్వా కలశోపరి పూజయేత్. (బ్రహ్మణాగ్నా నారాయణ్యేత్తత్ర) లింగతోభద్రమండలే, స్వశాఖోక్తేన విధినా సులగ్నే హుతశిలోదనమ్. పృథక్ శివశివామంత్రై రష్టోత్తరశతసంఖ్యయా. ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే సోద్యాపనపక్షప్రదోషకథా. అథ పూజావిధిః. అథ సాయాహ్నకాలే స్నాత్వా. కృతనిత్యక్రియః,పుణ్యాహం వాచయిత్వా, పూజాగృహే, ఘంటానాదాదినా భూతోచ్చాటనాదికం కృత్వా ప్రాణానాయమ్య. దేశకాలాది సంకీర్త్య సంకల్ప్య మమ స్వరూపాజ్ఞాన ప్రయుక్త సంసారిణః శివప్రసాదలబ్ధనరజన్మకర్మాదికారిణః ఉపాత్త దురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం సకలపాపనివృత్తి పూర్వక శాశ్వత సుకృతలాభేన సుఖప్రచురభోగసిద్ధ్యర్థం పరలోకే శివానందసిద్ధ్యర్థం చ (శిష్టాచార సంప్రదాయసిద్ధం పక్షప్రదోషవ్రతం యథాశాస్త్రమిహ యథాశక్తి సంభవతా నియమేన సంభవద్భిర్ద్రవ్యైః సంభవద్భిరుపచారైశ్చ నిరంతరం కరిష్యే. కలశమారాధ్య యథోపకరణసంభారసిద్ధిం కృత్వా న్యాసానంతరమ్ పీఠపూజాదికం విధాయ. దేవస్య ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా. ఆవాహ్య పూజయేత్ ఓం. ఆత్వా వహంతు... శగ్గ్వం. తత్పురుషాయ... ప్రచోదయాత్. ప్రణవేన వ్యాహృతిభిశ్చ మహాదేవముమాంచావాహ్య, సద్యోజాతాదిపంచమంత్రైః పంచాక్షరైశ్చ పంచముఖమర్చయేత్. గౌరిమిమాయేతి గౌరీమ్. గణానాం త్వేతి గణపతిమ్ కుమారం మాతామహాసేనాయేతి స్కందమ్, వృషభం... మాసమానానాం చక్రతుండాయేతి వృషభమ్. తద్విష్ణోరితి విష్ణుమ్. బ్రహ్మదేవానాం... బ్రహ్మజజ్ఞానమితి బ్రహ్మాణమ్ రాజాధిరాజయేతి శ్రీద. దేవాస్త ఇతి దేవాన్ఋషీంశ్చ, తత్తద్గాయత్ర్యా తత్తన్మంత్రైశ్చ సపరివారం పరమేశ్వరమావాహ్య నమశ్శివాయ సాంబాయ సగణాయ ససూనవే, సనందినే సగంగాయ సవృషాయ నమోనమః. ఆగచ్ఛాగచ్ఛ భగవన్ సర్వవ్యాపక శంకర, బింబేఽస్మిన్ సన్నిధేహి త్వం పరివారయుతః ప్రభో. దేహోదేవాలయః ప్రోక్తో జీవో దేవస్సనాతనః, త్యజేదజ్ఞాననిర్మాల్యం సోహంభావేన

పూజయేత్. ఇత్యావాహనమ్. ధ్యాయేచ్చైతన్యమాత్మానం సర్వజ్ఞం సర్వకారణం, స్వతన్త్రేచ్ఛం మహాదేవం మాయయా సగుణం విభుమ్. ఉమాపతిం పశుపతిం నీలగ్రీవం త్రిలోచనం, గంగాధరం చంద్రమౌళిం వ్యాళయజ్ఞోపవీతినమ్. వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరం భస్మరుద్రాక్షభూషణం, పంచవక్త్రం దశభుజం ప్రసన్నం సర్వసుందరమ్. సర్వాలంకారసంయుక్తం సర్వాభరణశోభితం, సాంగం సవాహనం సత్యం సాయుధం సర్వశక్తికమ్ సచ్చిత్సుఖాత్మకం శుద్ధం సాత్త్వికం సాదరం శివం, కాలకాలం కలామూర్తిం కరుణారసతుందిలమ్, నిత్యతృప్తం భక్తరక్షాధురీణం భక్తసేవకం, విష్ణ్వాద్యనుచరైర్నృత్తగీతవాద్యవిశారదైః. విద్యాభిస్సిద్ధిభిస్సిద్ధైః స్తుతైశ్చాపి సుసేవితం, దేవీం సింహాసనే స్థాప్య న్యత్యస్తం నిజలీలయా. సర్వశాస్త్రప్రవక్తారం సర్వదుఃఖనివారకం, భిషక్తమం చ భిషజా మష్టమూర్తిం సభాపతిమ్ సర్వమంగళయోపేతం జగదీశం సమావ్యాహామ్. ఇతి ధ్యానమ్. హృదయాంబుజే సుషుమ్నాంతే బాహ్యలింగే చిదంబరే, ఆసనం కల్పితం భక్త్యా గృహాణ పరమేశ్వర. ఆసనమ్. భక్త్యా చ శ్రద్ధయా గంగాయమునాద్యైశ్చ కల్పితం, సుగంధజలమానీతం పాద్యం శంభుపదే మయా. పాద్యమ్. అర్ఘ్యద్రవ్యైరర్ఘ్యక్లృప్తమయైః కావేర్యా చ కుశాదిభిః, లౌకికైశ్చ మహాదేవం శుద్ధైరారాధయామ్యహమ్. అర్ఘ్యమ్. యజ్ఞామృతేన పూర్ణేందుజ్యోత్స్నయా గంగయాఽపి చ, ఆచమ్యతాం మహాదేవ శుద్ధేన మధురాంభసా ఆచమనమ్. రసోఽపి రస్యవర్గేషు సుఖరూపోఽసి శంకర, మధుపర్కం జగన్నాథ దాస్యే తుభ్యం జనార్దన. మధుపర్కమ్. పంచామృతైః పంచమంత్రైస్సర్వౌషధరసైశ్శుభైః, సర్వతీర్థోదకైశ్చంద్రజ్యోత్స్నాద్యైరమృతైరపి. భక్తిశ్రద్ధాదిభిస్స్నానైః పంచరుద్రాదిభిస్తథా, అభ్యషించేన్మహాదేవం రుద్రం పశుపతిం ప్రభుమ్. స్నానమ్. న్యాసపూర్వకం నిర్మాల్యం విసృజ్య. వేదమంగళఘోషైర్విశ్వేశ్వరం స్నాపయేత్. తతస్తు లింగముద్వర్త్య దేవస్య శ్వేతి కీర్తయన్, బ్రహ్మమాయా విష్ణుపీఠే స్నాపయేత్సానుగం విభుమ్. దిగంబర మహాదేవ గజచర్మాంబర ప్రభో, వ్యాఘ్రాజినధర స్వామిన్ వసనం ప్రతిగృహ్యతామ్. అభి

వస్త్రేత్యాదినా వస్త్రమ్. బ్రహ్మసూత్రధర స్వామిన్ నాగయజ్ఞోపవీతినే, ఉపవీతం ప్రదాస్యామి గృహాణ బ్రాహ్మణప్రియ. యజ్ఞోపవీతమిత్యాదినా ఉపవీతమ్. చంద్రఖండం చ గంగాం చ పార్థరేఖాం ఫణీశ్వరం, గరళం భక్తపాదాఖ్యద్రోణపుష్పం త్రిశూలకమ్. పినాకం డమరుం ఖడ్గం శక్తిం పాశాఙ్కుశౌ శరః, క్రకచం పరశుం వజ్రం మహాపాశుపతం తథా. హరిణం చాక్షమాలాం చ ఘంటాం ఘర్ఘరమేవ చ, హంసకం మేఖలాం వీరం వలయం కవచం తథా. కిరీటహార కేయూర కుండలాదీన్యథావిధి, తత్త్వాత్మకాంస్తథా సిద్ధాన్ భూతికానపి భక్తితః. ... స్యామ్యాభరణాని గృహాణేంద్వర్ధభూషణ. హిరణ్యరూప ఇత్యాదినా ఆభరణమ్. సురభిస్త్వం పృథివ్యాం తు ఘ్రాణం ఘ్రాతా చ శంకర, త్వాం లేపయామి గంధేన మహిర్గంధసువాసితమ్. గంధద్వారామిత్యాదినా గంధమ్. అక్షతవ్రత గమ్యోఽసి త్వమక్షతగుణార్ణవః, శాల్యక్షతైశ్చ రక్తైశ్చ పూజయే త్వాం వృషధ్వజ. ఆయనే త ఇత్యాదినా అక్షతాన్. పాపిష్ఠానపి పాపాని నరకం దుఃఖమేవ చ, కామం భస్మీకరోషి త్వం భగవన్ భస్మ ధార్యతామ్. మానస్తోకాగ్నిరిత్యాదినా భస్మ. రుద్రాక్షమాలామపి నాగహారం బిల్వాబ్జమాలా స్ఫటికాదిమాలాః, మహేశ్వరాయ ప్రథమేఽర్పయామి శ్రితప్రియాయాశ్రితరక్షకాయ. రుద్రాక్షాదిమాలామ్. అంబికాధిపతయేఽస్తు కేముకం కాళికాధిపతయేఽస్తు కజ్జలం, కుంకుమం భవతు సాంబమూర్తయే చంద్రికాధిపతయే హారిద్రకమ్ మంగళద్రవ్యాణి. సర్వమంగళమాంగల్యే సచిత్రమిత్యాదినా కుంకుమాదికమ్. పవిత్రం తే వితతమిత్యాదినా కుశగ్రంథిమ్. అర్కచంపకపున్నాగ నంద్యావర్తాసి పాటలం, బృహతీం కరవీరం చ ద్రోణపుష్పం సమర్పయేత్. పుష్పాణి నిధనపతయే నమ ఇత్యాది. జ్యేష్ఠాయ నమ ఇత్యాది. శివసహస్రనామాష్టోత్తరనామాదభిశ్చ పూజయేత్. కాలాగ్నిరుద్రాత్మక లోకదాహిన్ కాలాంతకస్త్వం త్రిపురఘ్నశంభో, యజ్ఞఘ్న వీరేశ్వర మన్మథారే మహేశ్మశానప్రియ మంత్రమూర్తే. సత్కర్మపూర్వార్జితవాసనాభిః శ్రీగంధజైరాగరవైశ్చ దివ్యైః, దశాంగకైర్గుగ్గుళజైశ్చ ధూపైరాధూపయే త్వం జగదార్తిహారిన్. వనస్పత్యా ధూపయం త్విత్యాదినా ధూపమ్.

రవిశిఖిచంద్రత్రిణయననక్షత్రాలంకృతంస్వామిన్, సర్వప్రకాశకత్వాభిభా మూర్తిప్రైగ్మ్రిశీక్షయే భగవన్. ఉద్దీప్తస్వేద్యాదినా దీపావళిమ్. భక్ష్యై ర్భోజ్యైర్లేహ్యచోష్యైశ్చ ఖాద్యైరన్యైర్నానావ్యంజనైస్సోపదంశైః, శాకైః సూపైః పాయసైః స్సాధుమ్మష్టైర్ధధ్నా క్షీరేణాజ్యత స్తోషయే త్వామ్. సనారికేళాంబు సగాంగతోయం సగవ్యదుగ్ధం వివిధోప భోజ్యం, రుచ్యం రసాఢ్యం హవిరాజ్యసిక్తం మంత్రక్రియాసంస్కృత మీశ భుజ్క్ష్వ. గుడోదనం చాపి సశర్కరోదనం శాల్యోదనం చిత్ర తిలోదనం చ, మాషోదనం ముద్గహరిద్రకోదనం దధ్యోదనం గవ్య ఘృతోదనాని. జంబీరచించాదిరసోదనాని లవజ్గజాత్యోదనపూర్వకాణి, భక్ష్యాణి గోధూమగుడాదిభేదైర్విచిత్రితానీశ్వర భుజ్క్ష్వశంభో. యస్య బ్రహ్మా చ క్షత్రం చోభే వేద యత్రౌసః చంద్రమాహమన, గాయత్ర్యాచ నైవేద్యమ. నివేదయేచ్ఛంభు ముమాసమేతం గణేశ్వరం సానుచరం సభక్తం, తథా ప్రతిగ్రాసముపాసనాభిః స్తోత్రై రనేకై రుపచార పూర్వమ్ అనంతకల్యాణగుణైకధామ్న శ్శివస్యగాయన్న పదానపృత్తం, అవాప్తకామం గిరిశం స్వతుష్ట్యై సంతర్పయే దేవ విధి ర్ద్విజానామ్.

ఇతి నైవేద్యసమర్పణమ్. త్వయి తృప్తే జగన్నాథ జగత్తృప్తం భవి ష్యతి, తృప్తిం విధేహి మే పూర్ణాం పునరాపోశనం పిబ. ఇత్యుత్తరా పోశనమ్. సనాగవల్లీదళపూగ గమ్యం లవంగజాతీఘనసారయుక్తమ్. తాంబూలమ్ సాఫల్యహేతుః కిల దక్షిణా మా సర్వస్య యజ్ఞస్య చ యజ్ఞమూర్తినే, హిరణ్యపుష్పం ప్రదదే గృహాణ వ్రతం సుసంపూర్ణ మిదం కురుష్వ. హిరణ్యగర్భేత్యాదినాదక్షిణామ్. నారాయణాదినిఖిలా మరమౌళిరత్ననీరాజతాంఘ్రియుగళం గిరిజేశమద్య, కర్పూరతైల ఘృతవర్తిశతాఢ్యదీపై ర్నీరాజయామి మమ మోహనివృత్తిరస్తు. యదాదిత్య. సత్రసూర్యో సోమో వా సామ్రాజ్యమ్. హిరణ్య పాత్రమ్. సంస్పృష్టము సంరాజం చేత్యాదినా నీరాజనాని. శంభో బ్రహ్మ శిరశ్ఛేదిన్ బ్రహ్మాండలయనాటక, మహాగ్రాస మహాభాగ యజ్ఞేశ పర మేశ్వర. సర్వస్వతంత్రసామ్రాజ్య సర్వయజ్ఞఫలప్రద, దయాళో భక్త సంరక్ష త్రినేత్ర ఫలముత్తమమ్. తుభ్యం దాస్యామిభగవన్ సంపూర్ణ

ఫలదోభవ. ఇతి ఫలసమర్పణమ్. తతః పుష్పాంజలిం దద్యాత్పరమేశ్వర పాదయోర్గిరి, వేదాన్తాగమసిద్ధాన్తవాక్యైర్వేదాన్తార్థగా. పంచ రుద్రపంచబ్రహ్మోపనిషచ్ఛతరుద్రమంత్రైః పుష్పాంజలిమ్ పదేపదే సర్వ తమోనికృన్తనం పదేపదే సర్వసుఖప్రదాయినం, ప్రదక్షిణం భక్తి యుక్తేన చేతసా కరోమి శంభో జగదీశ రక్ష మామ్ యాని కాని చేత్యాదినా ప్రదక్షిణమ్. రుద్రాధ్యాయం పఠన్ భక్త్యా శ్రీరుద్రహృదయం తథా, అథర్వశిఖాశీర్షి పంచ బ్రహ్మాదికానపి సమస్తార్యాద్యథాశక్తి మహార్షమహురతంత్రితః, సాష్టాంగం దండవద్భూమౌ ప్రార్థయేద్గిరిజా పతిమ్. నమస్కారాన్. తిష్ఠన్బాహ్యే మౌళిస్థకృతాంజలిపుటో వ్రతీ, తదేకాయత్తచిత్తస్సన్ వేదపాదస్తవం పఠేత్, మాతాపితారౌ మహా శైలం మహాస్తదపి తామహాం, కారణం జగతాం వందే కంఠాదుపరి వారణమ్, కనకసభాపతయే నమశ్శివాయ. ఇతి సంప్రార్థ్య. పునరర్ఘ్యం తతో దద్యాత్సూక్తైర్మంత్రైర్యథావిధి, పునః పూజాం ప్రకుర్వీత రాజ రాజార్చితాయ చ. పునరర్ఘ్యమ్. ఛత్రం చ చామరం ఘంటాం దర్పణం వృషభధ్వజం, సర్వదేవోత్తమత్వాది వ్యంజనానపి. సమగ్ర్య స్తోత్రరత్నైశ్చ స్తుత్వా శంభుం ప్రపూజయేత్, నృత్తగీతాది భిశ్చైవ నానావీణావివాదనైః. ఛత్రచామరాద్యుపచారాన్ తతో యోగేన విశ్వేశం ధ్యాత్వా శంభుముమాపతిం. బ్రాహ్మణాన్ పూజయిత్వాశ్చ దేవం స్వాత్మని యోజయేత్. ఇతి పూజావిధిః. ఇతి పక్షప్రదోషవ్రతం సమాప్తమ్. అథ మార్గశీర్ష శుద్ధత్రయోదశ్యామనంగ త్రయోదశీవ్రతమ్. ఇతి త్రయోదశీ వ్రతాని.

అథ చతుర్దశీవ్రతాని.

చైత్రశుక్లచతుర్దశీ పూర్వా నిశి భ్రమన్తి భూతాని శక్తయః శూలభృద్యతః, అతస్తత్ర చతుర్దశ్యాం సత్యాం తత్పూజనం భవేత్. మధోః శ్రావణమాసస్య శుక్లాయాంతు చతుర్దశీ, సా రాత్రివ్యాపినీ గ్రాహ్యా నాన్యా శుక్లా కదాచన. చైత్రకృష్ణచతుర్దశ్యాం విశేషః స్మర్యతే, పృథ్వీచంద్రోదయే పులస్త్యః. చైత్రకృష్ణచతుర్దశ్యాం యః స్నా యాచ్ఛివసన్నిధౌ, న ప్రేతత్వమవాప్నోతి గంగాయాం తు విశేషతః. ఇయం పూర్వా గ్రాహ్యా.

శ్రీనృసింహజయంతీ.

అథ వైశాఖశుక్లచతుర్దశ్యాం నృసింహజయన్తీవ్రతమ్. తచ్చ ప్రదోషవ్యాపిన్యాం కార్యమ్. తదుక్తం నృసింహపురాణే హేమాద్రౌ. వైశాఖశుక్లపక్షే తు చతుర్దశ్యాం నిశాముఖే, మజ్జన్మసంభవం పుణ్యం వ్రతం పాపప్రణాశనమ్. వర్షే వర్షే తు కర్తవ్యం మమ సన్తుష్టికారణమితి. స్కాందేఽపి. వైశాఖస్య చతుర్దశ్యాం సోమవారేఽనిలర్క్షే, అవతారో నృసింహస్య ప్రదోషసమయే ద్విజాః. అనిలర్క్షం=స్వాతీ. దినద్వయే తద్వ్యాప్తావవ్యాప్తౌ వాంశతస్సమవ్యాప్తౌ త్వధికవ్యాప్తిరితి దినద్వయే వ్యాప్తౌ పూర్వా పూర్వదినే గౌణకాలవ్యాప్తేః సత్త్వాత్పరదినే చ తదభావాత్. అస్యాం చ సంకల్పదినే గౌణకాలవ్యాప్తేః సత్త్వాత్పరదినే చ తదభావాత్. అస్యాం చ సంకల్పరూపవ్రతోపక్రమో మధ్యాహ్న ఏవ కర్తవ్యః. స్వాతీనక్షత్రయోగే చ శనివారే మహద్వ్రతమ్, సిద్ధియోగస్య సంయోగే వణిజే కరణే తథా. పుంసాం సౌభాగ్యయోగేన లభ్యతే దైవయోగతః, ఏభిర్యోగైర్వినాఽపిస్యాన్మద్దినం పాపనాశనమ్. సర్వేషామేవ వర్ణానామధికారోఽస్తి మద్వ్రతే. తథా. అనన్తేన సమాయుక్తా న సోపోష్యా చతుర్దశీ. ధనాపత్యైర్వియుజ్యేత తస్మాత్తాం పరివర్జయేత్. ఇతి తత్రైవ నిషేధాత్. విజ్ఞాయ మద్దినం యస్తు లంఘయేత్పాపకృన్నరః, స యాతి నరకం ఘోరం యావచ్చన్ద్రదివాకరౌ. తతో మధ్యాహ్నవేలాయాం నద్యాదౌ స్నానమాచరేత్, పరిధాయ తతో వస్త్రం వ్రతకర్మ సమాచరేత్. ఇతి వ్రతవిధిః. అథ కథా.

శ్రీనృసింహజయంతీకథా

సూత ఉవాచ. హిరణ్యకశిపుం హత్వా దేవదేవం జగద్గురుమ్, సుఖాసీనం చ నృహరిం శాన్తకోపం రమాపతిమ్. ప్రహ్లాదో జ్ఞానినాం శ్రేష్ఠః పాలయన్రాజ్యముత్తమమ్, ఏకాన్తే చ తముత్సంగే ప్రియం వచనమబ్రవీత్. ప్రహ్లాదః. నమస్తే భగవన్ విష్ణో నమస్తే సింహరూపిణే, త్వద్భక్తోఽహం సురశ్రేష్ఠ త్వాం పృచ్ఛామి తు తత్త్వతః స్వామిన్ త్వయి మమాభిన్నా భక్తిర్జాతా త్వనేకధా, కథం చ తే ప్రియో జాతః కారణం మే వద ప్రభో. నృసింహః. కథయామి మహాప్రాజ్ఞ

శ్శృణు ప్రైకాగ్రమానసః, భక్తేర్యత్కారణం వత్స ప్రియత్వస్య చ
కారణమ్. పురా కాలే హ్యభూద్విప్రః కించిదప్యనధీతవాన్, నామ్నా
త్వం వాసుదేవో౽సి వేశ్యాసంసక్తమానసః. తస్మిన్ జాతు న చైవత్వం
చతుర్థం సువ్రతం కిమన్, కృతం వాప్యదరిద్రతం ... వేశ్యాసంగతి
లాలసః. మద్వ్రతస్య ప్రభావేన భక్తిర్జాతా తవానఘ. ప్రహ్లాద ఉవాచ.
శ్రీనృసింహోచ్యతాం తావత్తస్య పుత్రస్య కిం వ్రతం, వేశ్యాయాం
వర్తమానేన కథం తచ్చ కృతం మయా. యేన త్వత్ప్రీతిమాపన్నో
వక్తుమర్హసి సాంప్రతమ్. శ్రీనృసింహః. పురావంతీపురే హ్యాసీ
ద్బ్రాహ్మణో వేదపారగః, తస్య నామ సుశర్మేతి బహులోకేషు విశ్రుతః
నిత్యహోమక్రియాం చైవ విదధాతి ద్విజోత్తమః, బ్రహ్మక్రియాసు
నిరతః సర్వాసు కిల తత్పరః. అగ్నిష్టోమాదిభిర్యజ్ఞైరిష్టవాన్ ద్విజ సురో
త్తమాః, తస్య భార్యా సుశీలా౽భూద్విఖ్యాతా భువనత్రయే. పతివ్రతా
సదాచారా పతిభక్తిపరాయణా జజ్ఞిరే౽స్యాం సుతాః పంచ తస్మా
ద్ద్విజవరాత్తదా. సదాచారేషు విద్వాంసః పితృభక్తిపరాయణాః, తేషాం
మధ్యే కనిష్ఠస్త్వం వేశ్యాసంగతితత్పరః. కృతవాన్ బహుదురితం చాన్యత్
సురాపానాదిపాతకం, సువర్ణం చాప్యపహృతం చోరైస్సార్థం త్వయా
బహు విలాసిన్యా సమం చైవ త్వయా చీర్ణ మధుపురా, ఏకదా
తద్గృహే చాసీత్తయా సహ మహాన్ కలిః. తేనా౽కలహసిద్ధ్యర్థం వ్రతమే
తత్త్వయా కృతం, అజ్ఞానాన్మద్వ్రతం జాతం వ్రతానాముత్తమం
హితత్. తస్యాతిహారయోగేన రాత్రౌ జాగరణం కృతం, వేశ్యాయా
వల్లభం కించిత్ ప్రీత్యాంతం న త్వయా సహ. రాత్రౌ జాగరణం
చీర్ణం త్యక్త్వం భోజ్యమనేకధా, వ్రతేనానేన చీర్ణేన మోదంతి దివి
దేవతాః. సృష్ట్యర్థే చ పురా బ్రహ్మచక్రే హ్యేతదనుత్తమమ్, మద్వ్ర
తస్య ప్రభావేన నిర్మితం సచరాచరమ్. ఈశ్వరేణ పురాచీర్ణం వధార్థం
త్రిపురస్య చ మహాప్రాజ్ఞేన విహితం వ్రతమేతన్మహాఫలమ్. ఏతద్వ్రత
ప్రభావేన సర్వే సిద్ధిముపాగతాః, వేశ్యా౽పి మత్ప్రియా జాతా
త్రైలోక్యే సుఖచారిణీ. ఈదృశం మద్వ్రతం వత్స త్రైలోక్యేషు సువి
శ్రుతం, కలహేన విలాసిన్యా వ్రతమేతదుపస్థితమ్. ప్రహ్లాద తేన తే భక్తి

ర్మయి జాతా హ్యనుత్తమా, ధూర్తయా చ విలాసిన్యా జ్ఞాత్వా వ్రత
మిదం మహత్. కలహశ్చ కృతో యేన మద్వ్రతం యత్కృతం భవేత్,
సా వేశ్యా తు పరా జాతా భుక్త్వా భోగా ననేకశః. ముక్తా కర్మ
విలీనా తు త్వం ప్రహ్లాద విశస్వ మామ్, కార్యార్థం చ భవానాస్తే
మచ్ఛరీరాత్ పృథక్త్వయా. విధాయ సర్వకార్యాణి శీఘ్రం చైవ గమి
ష్యసి, య ఇదం వ్రతమావశ్యం ప్రకరిష్యంతి మానవాః. న తేషాం
పునరావృత్తిర్గ్నత్తః కల్పశతైరపి, అపుత్రో లభతే పుత్రం ధనకామో
ధనం తథా. జ్ఞానీ చ మమ భక్తశ్చ దివ్యం సౌఖ్యం లభేన్నరః. స్త్రియో
వా పురుషాశ్చాపి కుర్వంతి వ్రత ముత్తమమ్. తేభ్యో దదామ్యహం
సౌఖ్యం భుక్తిముక్తిసమన్వితమ్, బహునోక్తేన కిం వత్స వ[illegible]స్య
ఫలముత్తమమ్. ప్రహ్లాదః. వ్రతస్యాస్య ఫలం సాధు త్వయి మే భక్తి
కారకమ్, స్వామిన్ జ్ఞాతం విశేషేణ తత్త్వతః పాపనికృన్తనమ్. అధునా
శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్రతస్యాస్య విధిం పరం, కస్మిన్మాసే భవేదేతత్క
స్మిన్వా తిథివాసరే. ఏతద్విస్తరతో దేవ వక్తుమర్హసి సాంప్రతమ్,
విధినా యేన వై స్వామిన్ సమగ్రఫలభాగ్భవేత్. మమోపరి కృపాం
కృత్వా బ్రూహి త్వం సకలం ప్రభో. శ్రీనృసింహ ఉవాచ. సాధుసాధు
మహాభాగ వ్రతస్యాస్య విధిం పరమ్, సర్వం కథయతో మేఽద్య
త్వమేకాగ్రమనాః శృణు వైశాఖశుక్లపక్షే తు చతుర్దశ్యాం
సమాచరేత్, మజ్జన్మసంభవం పుణ్యం వ్రతం పాపప్రణాశనమ్. వర్షే
వర్షే తు కర్తవ్యం మమ సంతుష్టికారకం, మహాపుణ్యమిదం శ్రేష్ఠం
మానుషైర్భవభీరుభిః తేనైవ క్రియమాణేన సహస్రద్వాదశీఫలం,
జాయతే మద్వ్రతాద్వచ్మి మనుష్యాణాం మహాత్మనామ్ స్వాతీనక్షత్ర
యోగే చ శనివాసరసంయుతే, సిద్ధయోగస్య యోగే చ వణిజే కరణే
తథా. పుణ్యసౌభాగ్యయోగేన లభ్యతే దైవయోగతః, సర్వై
రేకేన సంయుక్తం హత్యాకోటివినాశనమ్. కేవలేఽపి చ కర్తవ్యం మద్దినే
వ్రతముత్తమం, అన్యథా నరకం యాతి యావచ్చంద్రదివాకరమ్.
యథా యథా ప్రవృత్తిః స్యాత్ పాతకస్య కలౌ యుగే, తథా తథా
ప్రణశ్యంతి సర్వేధర్మా న సంశయః. ఏతద్వ్రతప్రభావేన మద్భక్తిగ
స్యాద్దురాత్మనాం, విచార్యేత్థం ప్రకర్తవ్యం మాధవేమాసి తద్వ్రతమ్.

నిశ్చయశ్చ ప్రకర్తవ్యో దంతధావనపూర్వకం, శ్రీనృసింహదయాం కృత్వా మహావిష్ణోమమోపరి. అద్యాహంతు విధాస్యామి వ్రతం నిర్విఘ్నతాంనయ. ఇతి నియమమంత్రః. వ్రతస్థేన న కర్తవ్యః సంగతిః పాపిభిస్సహ, మిథ్యాలాపో న కర్తవ్యః సమగ్రేషు [illegible] స్త్రీభిర్దుష్టైశ్చ

చాలాపాన్ వ్రతస్థో నైవ కారయేత్, స్నా[illegible]వ్యం చ [illegible] మద్దినే సకలే శుభే. తత్ర [illegible] విమలే జలే, గృహే వా దేవఖాతే వా తటాకే [illegible]. వైదికేన చ మన్త్రేణ స్నానం కుర్యాద్విచక్షణః. మృత్తికా గోమయే నైవ తథా ధాత్రీఫలేన చ. తిలైశ్చ స[illegible] స్నానం కార్యం మహాత్మభిః, పరిధాయ శుచిర్వాసో నిత్యకర్మ సమాచరేత్. తతో గృహం సమాగత్య స్మరన్ మాం భక్తియోగతః. గోమయేన ప్రలిప్యాథ కుర్యాదష్టదళం శుభమ్. కలశం తత్ర సంస్థాప్య తామ్రం రత్నసమన్వితం, తస్యోపరి న్యసేత్పాత్రం వంశజం వ్రీహిపూరితమ్. హైమీంచ తత్ర మన్మూర్తిం స్థాప్య లక్ష్మ్యాస్సహైవ చ, పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధార్ధేన వా పునః. యథాశక్తి క్రియా తావత్ కార్యా విత్తశాఠ్యవివర్జితః, పంచామృతేన సంస్నాప్య పూజనం తు సమాచరేత్. తతో బ్రాహ్మణమాహూయ తమాచార్యమలోలుపం, సదాచారసమాయుక్తం శాన్తం దాన్తం జితేంద్రియం. తేనైవ కారయేత్పూజాం దృష్ట్వా శాస్త్రానుసారతః, ఆచార్యవచనాద్ధీమాన్ పూజాం కుర్యాద్యథావిధి. మంటపం కారయేత్తత్ర పుష్పస్తబకశోభితం, ఋతుకాలోద్భవైః పుష్పైః పూజయేత్ స్వస్థమానసః. ఉపచారైష్షోడశభిర్మంత్రైర్వేదోద్భవైస్తథా, తతః పౌరాణికైర్మంత్రైః పూజనీయో యథావిధి, చందనం శీతలం దివ్యం కస్తూరీకుంకుమం తథా, దదామి తవ తుష్ట్యర్థం నృసింహ పరమేశ్వర. చందనమ్. కాలోద్భవాని పుష్పాణి తులస్యాదీని వై ప్రభో, సమ్యగ్గృహాణ దేవేశ లక్ష్మ్యా సహ నమోఽస్తు తే. పుష్పాణి

శ్రీనృసింహాయ నమః	కరాళాయ	హిరణ్యకశిపోర్వక్షో
పుష్కరాయ	వికృతాయ	విదారణనఖాంకురాయ

వికృతాననాయ
ప్రహ్లాదవరదాయ
శ్రీమతే [మాయ
అప్రమేయ పరాక్ర
నఖచ్ఛటాభిన్నఘనా
భక్తానామభయప్రదా
యనమః
జ్వాలాముఖాయ
తీక్ష్ణకేశాయ
తీక్ష్ణదంష్ట్రాయ
భయంకరాయ
ఉత్తప్తహేమ సంకా
శాయనమః [య
సాధూనాం బలవర్ధనా
త్రినేత్రాయ
కపిలాయ
హ్రించవే
సోమసూర్యాగ్నిలోచ
నాయ
స్థూలగ్రీవాయ
ప్రసన్నాత్మనే
జాంబూనదపరిష్కృ
తాయ నమః
వ్యోమకేశప్రభృతభిస్త్రి
దశైరభిసంస్తుతాయ
ఉపసంహృత సప్తార్చిషే
కబళీకృతమారుతాయ
దిగ్దంతావళదర్పఘ్నా
కద్రుజోల్బణ నాశనా

అభిచారక్రియాహంతే
బ్రహ్మణ్యాయ
భక్తవత్సలాయ
సముద్ర సలిలోద్భూత
హాలాహాలవిశీర్ణకృ
తే నమః
ఓజః ప్రపూరితాశేష
చరాచర జగ
త్త్రయాయ నమః
హృషీకేశాయ
జగత్త్రాణాయ
సర్వగాయ
సర్వరక్షకాయ
నాస్తిక ప్రత్యవాయార్థ
దర్శితాత్మప్రభావవతే
హిరణ్యకశిపోరగ్రే స
భాస్తంభ సముద్భ
వాయ నమః
ఉగ్రాయ
అగ్నిజ్వాలామాలినే
సుతీక్ష్ణాయ
భీమదర్శనాయ
ముగ్ధాఖిలజగజ్జీవాయ
జగత్కారణాయ
సర్వభూతసమాధానా
ఈశ్వరాయ [య
సర్వాధారకాయ
విష్ణవే
జిష్ణవే

జగద్ధామ్నే [త్రే
బహిరంతః ప్రకాశకృ
యోగిహృత్పద్మమధ్య
స్థాయినే
యోగినే
యోగవిదుత్తమాయ
స్రష్ట్రే
హర్త్రే
అఖిలత్రాత్రే
వ్యోమరూపాయ
జనార్దనాయ
చిన్మయాయ
ప్రకృతయే
సాక్షిణే
గుణాతీతాయ
గుణాత్మకాయ
పాశవిచ్ఛేదకృతే
కర్త్రే [య
సర్వపాపవిమోచకా
వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపా
య నమః
సూక్ష్మాయ
సదసదాత్మకాయ
వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపా
సూక్ష్మాయ [య
అవ్యయాయ
శాశ్వతాయ
అనంతాయ
విరజితే

పరమేశ్వరాయ
మాయావినే
జగదాధారాయ
అనిమిషాయ
అక్షరాయ
అనాదినిధనాయ
నిత్యాయ [య
పరబ్రహ్మాభిధాయకా
శంఖ చక్రగదాశార్ఙ్గవి
రాజితచతుర్భుజాయ
పీతాంబరధరాయ
స్రగ్విణే [య
కౌస్తుభాభరణోజ్జ్వలా

శ్రియాధ్యాసితవక్షసే
శ్రీవత్సేనవిరాజితాయ
ప్రసన్నవదనాయ
శాంతాయ
లక్ష్మీప్రియపరిగ్రహాయ
వాసుదేవాయ
మహాదేవాయ [య
శతపుష్పైస్సుపూజితా
కఠోరకుటిలేక్షణాయ
దైతేయవక్షోదళనసా
క్రూరనఖాయుధాయ
అశేషప్రాణభయద [ప్ర
చండోద్దండ
తాండవాయ నమః

నిటలస్రుత ఘర్మాంబు
బిందు సంజ్వలితాన
నాయ నమః
వజ్రజిహ్వాయ
మహామూర్తయే
భీషణాయ
భీమపరాక్రమాయ
స్వభక్తార్పితకారుణ్యా
య నమః
బహుదాయ
బహురూపధృతే
శ్రీహరయే నమః

కృష్ణాగరూద్భవం ధూపం శ్రీనృసింహ జగత్పతే, తవ తుష్ట్యై ప్రదాస్యామి సర్వదేవ నమోఽస్తు తే. ధూపమ్. సర్వప్రదీపికం తేజస్తస్మాద్దీపం దదామి తే, శ్రీనృసింహ మహాబాహో తిమిరం మే వినాశయః. దీపమ్. నైవేద్యం గృహ్యతాం దేవభక్ష్యభోజ్యసమన్వితమ్, దదామి తే రమాకాంత సర్వపాపక్షయం కురు. నైవేద్యమ్. పీతాంబర మహాబాహో ప్రహ్లాదాభయదాయక, తథాభూతేనార్చనేన యథోక్తఫలదో భవ. ఇతి ప్రార్థనా. రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాద్ గీతవాదిత్రనిస్వనైః, పురాణశ్రవణాద్యైశ్చ శ్రోతవ్యాశ్చ కథాశ్శుభాః. తతః ప్రభాతసమయే స్నానం కృత్వా జితేంద్రియః పూర్వోక్తేన విధానేన పూజయేన్నృసింహం ప్రయత్నతః వైష్ణవాన్ ప్రజపేన్మంత్రాన్ మదగ్రే స్వస్థమానసః, తతో దానాని దేయాని వక్ష్యమాణాని చానఘ. పాత్రేభ్యస్తు ద్విజేభ్యో హి లోకద్వయజిగీషయా, సింహః స్వర్ణమయో దేవో మమ సంతోషకారకః, గోభూతిలహిరణ్యాని దేయాని చ ఫలేప్సుభిః, శయ్యా సతూలికా దేయా సప్తధాన్యసమన్వితా. అన్యానిచ

యథా శక్త్యా దేయాని మమ తుష్టయే, విత్తశాఠ్యం న కుర్వీత యథో క్తఫలకాంక్షయా బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా శ్చ తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణాం, విధనేనాపి కర్తవ్యం దేయం శక్త్యనుసారతః. సర్వేషా మేవ వర్ణానామధికారోఽస్తి మద్వ్రతే. మద్భక్తైస్తు విశేషేణ కర్తవ్యం మత్పరాయణైః. తద్వంశే న భవేద్దుఃఖం న దోషో మత్ప్రసాదతః, మాంసముద్ధర దేవేశ దుస్తరాద్భవసాగరాత్, పాతకార్ణవమగ్నస్య వ్యాధిదుఃఖాభ్రవాసిభిః. జీవైస్తు పరిభూతస్య మోహదుఃఖగతస్య మే, కరావలంబనం దేహి శేషశాయిన్ జగత్పతే. శ్రీనృసింహ రమా కాన్త భక్తానాంభయనాశన, క్షీరాంబునిధివాసిం స్త్వం చక్రపాణే జనార్దన. వ్రతేనానేన దేవేశ భుక్తిముక్తిప్రదో భవ, ఏవం ప్రార్థితతో దేవం విసృజ్యచ యథావిధి. ఉపహారాదికం సర్వం స్వాచార్యాయ నివేదయేత్, దక్షిణాభిస్తు సంతోష్య బ్రాహ్మణానాం విసర్జయేత్. మధ్యాహ్నేతు సమాయుక్తో భుంజీతా తిథిబంధుభిః, య ఇదం శృణు యాద్భక్త్యావ్రతం పాపప్రణాశనమ్. యస్య స్మరణమాత్రేణ బ్రహ్మ హత్యాం వ్యపోహతి, పవిత్రం పరమం గుహ్యంకీర్తయేద్యస్తుమానవః. సర్వాన్కామానవాప్నోతి వ్రతస్య చ ఫలం లభేత్. ఇతిహేమాద్రౌ బ్రహ్మాండపురాణే శ్రీనృసింహచతుర్దశీవ్రతకథా సమాప్తా.

అనంత చతుర్దశీనిర్ణయః పూజావిధిశ్చ.

అథ భాద్రపదశుక్ల చతుర్దశ్యామనన్తచతుర్దశీవ్రతమ్. సాప్రాతః పరా కార్యా, పూజనకాలవ్యాపిత్వాత్. తథాచ. అనంతం పూజ యేద్యస్తు ప్రాతఃకాలే సమాహితః, అనంతాం లభతే సిద్ధిం చక్ర పాణేః ప్రసాదతః. ఇతి బ్రహ్మాణపురాణాత్. తదభావే పూర్వా. ఉభ యదినే సూర్యోదయవ్యాపిత్వేఽపి పరైవ గ్రాహ్యా. భాద్రే సితే చతుర్దశ్యా మనంతం పూజయేత్సుధీః. ప్రహాసేన సర్వకర్మాణి ప్రాత రేవ హి పూజనమ్ శుక్లభాద్రపదస్యాపి అనంతాఖ్యాచతుర్దశీ, ఉదయే వ్యాపినీగ్రాహ్యా ఘటికైకాఽపివా భవేత్. ఇతి హేమాద్రిః. తస్మాత్పరైవ వ్రత పర్వసంమతం. అథానంత పూజావిధిః కథ్యతే. ప్రాతర్మా ధ్యాహ్నికంస్నాత్వా నిత్యకర్మ సమాప్య చ, అనంతం హృదయే కృత్వా శుచిస్సన్ సమాహితః. ప్రవణం కలశం చైవ వస్త్రయుగ్మేన వేష్టితం, ముష్టిమాత్రేణ దర్భేణ ఫణిరాజం చ కారయేత్. స్థాపయే

తల్ప శయ్యాగే) జగదాధారమవ్యయమ్, ఆరాధయేదనన్తంచ తస్మిన్ కోణే విశేషతః, గోచర్మమాత్రమాలిప్య గోమయేన విశేషతః. తన్మధ్యే స్థండిలంకృత్వా పద్మమష్టదళం లిఖేత్. తస్యోపరి న్యసే త్కుంభం చూతపల్లవసంయుతమ్, ప్రాణాయామం తతః కృత్వా తిథ్యాదిం పరికల్పయేత్.

అనంతవ్రతార్థం యమునాపూజా.

మమోపాత్తదురితక్షయద్వారా శ్రీపరమేశ్వరప్రీత్యర్థం సహకుటుంబస్య మమక్షేమస్థైర్యాయురారోగ్య చతుర్విధ ఫలపురుషార్థసిద్ధ్యర్థం మయాఽఽచరితస్య ఆచరిష్యమాణస్య వ్రతస్య సంపూర్ణఫలప్రాప్త్యర్థంచ శ్రీమదనన్తపూజానమహంకరిష్యే. కలశస్యేతి. సితాసితేతి. కలశేవరుణం సంపూజ్యతతశ్శంఖం ఘంటాంచ పూజయేత్, శ్రీమదనన్తవ్రతాంగత్వేన శ్రీయమునాపూజనం కరిష్యే. తద్యథా. లోకపాలస్తుతాం దేవీ మింద్రనీలసమప్రభామ్. యమునే త్వామహం ధ్యాయే సర్వకామార్థసిద్ధయే. ధ్యానం. సరస్వతి నమస్తుభ్యం సర్వకామప్రదాయిని, ఆగచ్ఛ దేవి యమునే వ్రతసంపూర్తి హేతవే. ఇమం మే గంగే ఇత్యావాహ్య. సింహాసనసమారూఢే దేవి శక్తిసమన్వితే. సర్వలక్షణసంపూర్ణే యమునాయై నమోఽస్తు తే. ఆసనమ్. రుద్రపాదేనమస్తుభ్యం సర్వలోకహితే ప్రియే, సర్వపాపప్రశమని తరంగిణ్యై నమోఽస్తు తే. పాద్యం. గరుడాగ్రజసంజాతే శంకరప్రియభామిని, సర్వకామప్రదేదేవి యమునే తే నమోనమః అర్ఘ్యమ్. విష్ణుపాదోద్భవేదేవి సర్వాభరణభూషితే, కృష్ణమూర్తే మహాదేవి కృష్ణవేణ్యై నమోనమః. ఆచమనం. సర్వపాపహరే దేవి విశ్వేశప్రియదర్శిని, సౌభాగ్యం యమునే దేహి యమునాయై నమోఽస్తు తే. మధుపర్కం. నందిపాదే మహాదేవి శంకరార్ధశరీరిణి, సర్వలోకహితే దేవి భీమరథ్యై నమోఽస్తు తే. పంచామృతస్నానం. సింహపాదోద్భవే దేవి నారసింహసమప్రభే, సర్వలక్షణసంపూర్ణే భవనాశిని తే నమః శుద్ధోదకస్నానం. విష్ణుపాదాబ్జసంభూతే గంగే త్రిపథగామిని. సర్వపాపహరే దేవి భాగీరథ్యై నమోఽస్తుతే, శ్వేతవస్త్రం. త్ర్యంబకస్య జటోద్భూతే గౌతమస్యాఘనాశిని,

సప్తధా సాగరం యాతే గోదావరినమోఽస్తుతే. కంచుకమ్. మాణిక్య ముక్తా మణి కౌస్తుభాంశ్చ గోమేధ వైడూర్యసపుష్యరాగైః, వజ్రైశ్చ నీలైశ్చ సుశోభితాని గృహాణ సర్వాభరణాని దేవి. ఆభరణాని. చందనాగరుకస్తూరిరోచనం కుంకుమం తథా, కర్పూరేణ సమాయుక్తం గంధం దద్మి చభక్తితః. గంధమ్. శ్వేతాంశ్చ చంద్రవర్ణాభాన్ హరిద్రారాగరంజితాన్, అక్షతాంశ్చ సుగ్రశ్రేష్ఠే దదామి యమునే శుభే. అక్షతాన్. మందారమాలతీజాతీ కేతకీపాటలైశ్శుభైః, పూజయామి చ దేవేశి యమునే భక్తవత్సలే. పుష్పాణి. అథాంగపూజా. చంచలాయై నమః పాదౌ పూజయామి. చపలాయై నమః జానునీ. భక్తవత్సలాయై కటిమ్. హారాయై నాభిం. మన్మథవాసిన్యై గుహ్యమ్ అజ్ఞాననాశిన్యైనమః హృదయమ్ భద్రాయైనమః స్తనౌ. అఘహంత్ర్యై నమః భుజౌ. రక్తకణ్ఠ్యైనమః కంఠమ్. భవహ్లాదయాయై ముఖమ్. గౌర్యై నేత్రే భాగీరథ్యై లలాటమ్. యమునాయై శిరః సరస్వత్యైనమః సర్వాంగం పూజయామి అథ నామపూజా. యమునాయై నమః, సితాయైనమః, విపులాయై నమః, ఉత్పలాయై నమః, అభీష్టదాయై, ధాత్ర్యై, హరిహరరూపిణ్యైనమః, గంగాయై నర్మదాయై, గౌర్యై, భాగీరథ్యై, తుంగాయై, భద్రాయై, కృష్ణవేణ్యై, భవనాశిన్యై, సరస్వత్యై, కావేర్యై, సింధవే, గౌతమ్యై, గోమత్యై, గాయత్ర్యై, గరుడాయై, గిరిజాయై, చంద్రభాగాయై, సర్వేశ్వర్యై నమః, మహాలక్ష్మ్యై నమః సర్వపాపహారే దేవి సర్వోపద్రవనాశిని, సర్వసంపత్ప్రదే దేవి యమునాయై నమోఽస్తుతే ఇతి పూజా దశాంగం గుగ్గులోద్భూతం సుగంధం ఘ్రాణతర్పణం, కపిలాఘృత సంయుక్తం ధూపం స్వీకురుసూర్యజే. ధూపమ్. ఘృతవర్తి సమాయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, గృహాణ దీపకం దేవి సర్వైశ్వర్యప్రదాయిని. దీపమ్. శర్కరామధు సంయుక్తం దధి క్షీరంచ సర్పిషా, పక్వమన్నం మయా దత్తం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతామ్ నైవేద్యమ్. పానీయంపావనం శ్రేష్ఠం గంగాదిసరిదుద్భవమ్, హస్తప్రక్షాళనం దేవి గృహాణముఖశోధనమ్. హస్తప్రక్షాళనమ్. ముఖప్రక్షాళనమ్. కర్పూరేణ సమాయుక్తం

యమునే చారుచందనం, సమర్పితం మయా తుభ్యం కరస్యోద్వర్తనం కురు. కరోద్వర్తనార్థే చందనం ఇదం ఫలమితి ఫలం. పూగీఫలమితి తాంబూలం. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణాం. త్రైలోక్యపావనగంగే అంధకారవినాశిని, పంచార్తిక్యం గృహాణేదం విశ్వేశ్వరి నమో౽స్తు తే. ఆర్తిక్యం. కేతకీజాతికుసుమైర్మల్లికామాలతీభవైః, పుష్పాంజలిర్మయాదత్తో రుద్రప్రీత్యై నమో౽స్తు తే. పుష్పాంజలిం. యాని కాని చేతి ప్రదక్షిణం. అన్యథా శరణం నాస్తీతి నమస్కారః. సురాసురేంద్రాదికిరీటమౌక్తికైర్యుక్తం సదా యుత్తవపాదపంకజం, పరంపరం పాతు వరం సుమంగళం నమామి భక్త్యా మమ కామసిద్ధయే. భవాని చ మహాలక్ష్మి సర్వకామప్రదాయిని, వ్రతం సంపూర్ణతాం యాతు యమునాయై నమో౽స్తు తే. ఇతి ప్రార్థనా. ఇతి యమునాపూజాసమాప్తా,

అనంతపూజా.

తతస్తు మూలమంత్రేణ సమభ్యర్చ్య జనార్దనం, నవామ్రపల్లవాభాసం పింగభ్రూశ్మశ్రులోచనమ్. పీతాంబరధరం దేవం శంఖచక్రగదాధరం, విశ్వాకారం విశ్వయోనిం విశ్వాధారం పరం హరిం. సహస్రశిరసం విష్ణుం శేషసంజ్ఞరమాపతిం, అలంకృతం సముద్రస్థం విశ్వరూపం విచింతయేత్. ధ్యాయామి. తద్విష్ణోరిత్యాదినా పురుషసూక్తక్రమేణ పూజయేత్. ఆగచ్ఛానంత దేవేశ తేజోరాశే జగత్పతే, ఇమాం మయా కృతాం పూజాం గృహాణ పురుషోత్తమ. సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్. విష్టరం క్వను గోవింద గోవర్ధనధర ప్రభో, అనంతదీయతే తుభ్యం రత్నసింహాసనే విశ. పురుష ఏవేత్యాసనం. యథాత్వం సర్వదేవానామింద్రాదీనాం చ రక్షకః, తథా మాం పాలయానంత త్వదంఘ్రిశరణాగతమ్. ఏతావానస్యేతి పాద్యం. అనంతానంత దేవేశ అనంతఫలదాయక, అనంతానంతరూపో౽సి గృహాణార్ఘ్యం నమో౽స్తు తే. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యమ్. గంగోదకం సమానీతం హేమకుంభేన యోజితం, ఆచమ్యతాం హృషీకేశ ప్రసీద పురుషోత్తమ. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనం. అనన్తగుణరూపాయ విశ్వరూపధరాయ చ, నమో మహాత్మనే దేవాయానంతాయ నమో నమః. యత్పురుషేణేతి స్నానం. తతః పంచామృతేస్నపనం సురభేస్తు సముత్పన్నం దేవానామపి

దుర్లభం, పయో దదామి దేవేశ స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్ ఆప్యా
యస్వేతి క్షీరం. చంద్రమండలసంకాశం సర్వదేవప్రియం హి యత్,
దదామి దధి దేవేశ స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. దధిక్రావ్ణ్ణో దధ్నా
స్నపయామి. ఆజ్యం సురాణామాహార మాజ్యం యజ్ఞే ప్రతిష్ఠితమ్,
తేజః పవిత్రం పరమం స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఘృతం మిమిక్షే రే
ఇతి ఘృతస్నానం. ఇక్షుదండా త్సముద్భూతాం శర్కరాం మధు
రాం శుభాం, స్నానాయ తే మయాదత్తాం గృహాణ పరమేశ్వర.
స్వాదుః పవస్వేతి శర్కరాస్నానమ్. శుద్ధోదకస్నానం. నామమంత్రైః
పూర్వపూజాం కుర్యాత్. పురుషసూక్తేన అభిషేకః. తప్తకాంచన
వర్ణాభం కౌశేయం చ సునిర్మలం, వస్త్రం గృహాణ దేవేశరశ్మియుక్త
నమోఽస్తు తే. సస్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం. వస్త్రానంతరమాచమనం.
దామోదర నమస్తేఽస్తు త్రాహి మాం భవసాగరాత్, బ్రహ్మసూత్రం
చోత్తరీయం గృహాణ పురుషోత్తమ. తం యజ్ఞ మితి యజ్ఞోపవీతం.
ఆచమనం. హిరణ్యరూప ఇత్యాభరణాని. శ్రీఖండచందనం [illegible]ం
గంధాదిషు మనోహరం, విలేపనం సురశ్రేష్ఠ కస్తూరీకుంకుమా[illegible]ం.
అలంకారార్థమానీత మక్షతాంశ్చ గృహాణ భో. తస్మాద్యజ్ఞాదితి [illegible]ధా
క్షతాన్. మాల్యాదీని సుగంధీని మాలత్యాదీని చ ప్రభో, మయా
ఽఽహృతాని పూజార్థం పుష్పాణి స్వీకురు ప్రభో. తస్మాదశ్వేతి
పుష్పం. మహాలక్ష్మ్యై హారిద్రాదిమంగళద్రవ్యం. విష్ణవే పవిత్రం.
తతస్తు దోరకం స్థాప్య నవీనం దేవసన్నిధౌ, చతుర్దశగ్రంథిపూజాం
కుర్యాత్ప్రత్యేక నామభిః. అథ గ్రంథిపూజా. శ్రియై నమః, మోహిన్యై,
మహాబలాయై, అజాయై, మంగళాయై, శుభాయై, జయాయై, విజ
యాయై, జయంత్యై, పాపనాశిన్యై, విశ్వరూపాయై, సర్వమంగళాయై,
ఇతి గ్రంథిపూజా. మత్స్యాయ పాదౌ. కూర్మాయ గుల్ఫౌ. వరాహాయ
జానునీ. నారసింహాయ ఊరూ. వామనాయ కటిం. రామాయ
ఉదరం. శ్రీరామాయ హృదయం. కృష్ణాయ ముఖం సహస్రశిరసే
శిరః శ్రీమదనన్తాయ సర్వాంగమ్.

అనంతావరణపూజా.

అనంతస్య దక్షిణపార్శ్వే రమాయై. వామపార్శ్వే భూమ్యై.

ఇతి ప్రథమావరణపూజా. ఆవరణదేవతామావాహ్య హస్తం ప్రక్షాళ్య. గంధపుష్పైస్సర్జనీమధ్యమాంగుష్ఠైర్గృహీత్వా. మధ్యే శంఖోదకం గృహీత్వా మంత్రాన్తే శంఖోదకం భూమౌ నిక్షిప్య పుష్పం దేవోపరి నిక్షిపేత్. దయాబ్ధే త్రాహి సంసారసర్పాన్మాం శరణాగతం ఇతిమంత్రము చ్చార్య జలం త్యక్త్వా పుష్పం దేవోపరి న్యసేత్. ఇతి పూర్వాద్విక్రమేణ వృద్ధోల్కాయ, మహోల్కాయ, శతోల్కాయ, సహస్రోల్కాయ. దయాబ్ధే త్రాహి సంసార, ఇతి పూర్వోక్తం. ద్వితీయావరణం. వాసుదేవాయ, సంకర్షణాయ, ప్రద్యుమ్నాయ, అనిరుద్ధాయ దయాబ్ధే త్రాహి ఇతి తృతీయావరణం. ప్రాచ్యాం. కేశవాయ, నారాయణాయ, మాధవాయ, గోవిందాయ, విష్ణవే, మధుసూదనాయ. త్రివిక్రమాయ, వామనాయ, శ్రీధరాయ, హృషీకేశాయ, పద్మనాభాయ, దామోదరాయ. దయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి చతుర్థావరణం. పూర్వాదితో మత్స్యాయ, కూర్మాయ, వరాహాయ, నారసింహాయ, వామనాయ, రామాయ, శ్రీరామాయ, కృష్ణాయ, బౌద్ధాయ, కల్కినే, అనంతాయ, విశ్వరూపిణే దయాబ్ధే త్రాహి పంచమావరణం. పూర్వస్యాం దిశి. అనంతాయ, దక్షిణస్యాం బ్రహ్మణే, పశ్చిమాయాం వాయవే. ఉత్తరస్యాం ఈశానాయ. ఆగ్నేయ్యాం భారత్యై. నైరృత్యాం గాయత్ర్యై. వాయవ్యాం భారత్యై ఈశాన్యాం. గిరిజాయై. అగ్రే గరుడాయ వామే సుపర్ణాయ. దయాబ్ధే షష్ఠావరణం. ఇంద్రాయ, అగ్నయే, యమాయ, నిరృతయే, వరుణాయ, వాయవే, సోమాయ. ఈశానాయ. తదయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి సప్తమావరణం అగ్నేయ్యాం శేషాయ నైఋత్యాం విష్ణవే. వాయవ్యాం విధయే ఈశాన్యాం ప్రజాపతయే దయాబ్ధే త్రాహి. ఇత్యష్టమావరణం. ఆగ్నేయ్యాం గణపతయే నైరృత్యాం సప్తమాతృభ్యః. వాయవ్యాం దుర్గాయై. ఈశాన్యాం క్షేత్రాధిపతయే. దయాబ్ధే త్రాహి ఇతి నవమావరణం మధ్యే బ్రహ్మణే, భాస్కరాయ, శేషాయ, సర్వవ్యాపినే, ఈశ్వరాయ, సర్వయోనయే, ఈశాయ, విశ్వరూపాయ, మహాకాయాయ, సృష్టికర్త్రే, కృష్ణాయ, హరయే, శివాయ, స్థితికారకాయ, అంతకాయ. దయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి దశమావర

ణమ్. శౌరయే, వైకుంఠాయ, మహాబలాయ, పురుషోత్తమాయ, అజాయ, పద్మనాభాయ, మాంగల్యాయ, హృషీకేశాయ, వరదాయ, మాధవాయ, మధుసూదనాయ, అచ్యుతాయ, అనంతాయ, గోవిందాయ, విజయాయ, అపరాజితాయ, కృష్ణాయ, దయాబ్ధే త్రాహి. ఇత్యేకాదశావరణమ్. అనంతాయ, కపిలాయ, శేషాయ, సంకర్షణాయ, హలాయుధాయ, తారణాయ, సీరపాణయే, భలభద్రాయ, దయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి ద్వాదశావరణమ్. క్షీరాబ్ధిశాయినే, అచ్యుతాయ, భూమ్యాధారాయ, లోకనాథాయ, ఫణామణివిభూషణాయ, సహస్రమూర్ధ్నే, సహస్రార్చిషే, దయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి త్రయోదశావరణం. కేశవాదిచతుర్వింశతినామభిః, దయాబ్ధే త్రాహి. ఇతి చతుర్దశావరణం. అథ పత్రపూజా. కృష్ణాయ పలాశపత్రం. విష్ణవే ఔదుంబరపత్రం. భాస్కరాయ అశోకపత్రం. శేషాయ కపిత్థపత్రం. సర్వవ్యాపినే వటపత్రం. ఈశ్వరాయ ఆమ్రపత్రం. విశ్వరూపిణే కదళీపత్రం. మహాకాయాయ అపామార్గపత్రం. సృష్టికర్త్రే కరవీరపత్రం. స్థితికర్త్రే పున్నాగపత్రం. అంతకాయ నాగవల్లీ. అథపుష్పపూజా. అనంతాయ పద్మపుష్పం. విష్ణవే జాతీపుష్పం. కేశవాయ చంపకపుష్పం. అవ్యయాయ కల్హారపుష్పం. సహస్రజితే కేతకపుష్పం. అనంతరూపిణే వకుళపుష్పం. ఇష్టాయ శతపుష్పం. విశిష్టాయ పున్నాగపుష్పం. శిష్టేష్టాయ మాలతీపుష్పం. శిఖండినే మత్తూరపుష్పం. నహుషాయ కున్దపుష్పం. విశ్వబాహవే మల్లికాపుష్పం. మహీధరాయ మాలతీపుష్పం. అచ్యుతాయ కర్ణికారపుష్పం సమర్పయామి.

అనంతాష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం అనంతాయ నమః	అగ్నివపుషే	అహోఘ్నాయ
అచ్యుతాయ	అదృశ్యాయ	అష్టమూర్తయే
అద్భుతకర్మణే	అత్రిపుత్రాయ	అనిరుద్ధాయ
అమితవిక్రమాయ	అనుకూలాయ	అనిర్విణ్ణాయ
అపరాజితాయ	అఘనాశినే	అచలాంగాయ
అఖండాయ	అనఘాయ	శబ్దాతిగాయ
అగ్నినేత్రాయ	అప్సునిలయాయ	అచలరూపాయ

అఖిలాధారాయ
అవ్యక్తాయ
అనురూపాయ
అభయంకరాయ
అక్షతాయ
అవపుషే
అయోనిజాయ
అరవిందాక్షాయ
అశనవర్జితాయ
అధోక్షజాయ
అదితిపుత్రాయ [య
అంబికాపతిపూర్వజా
అపస్మారనాశనే
అవ్యయాయ
అనాదయే
అప్రమేయాయ
అఘశత్రవే
అ... రిఘ్నాయ
అ... రాయ
[illegible]
అఘోరాయ
అనాదినిధనాయ
అమరప్రభవే
అగ్రాహ్యాయ
అక్రూరాయ
అనుత్తమాయ
అరూపాయ
అహ్నే
అశోకాధిపతయే

అజాయ
అక్షయాయ
అమృతాయ
అఘోరవీర్యాయ
అవ్యంగ్యాయ
విఘ్నాయ
అతీంద్రియాయ
అమితతేజసే
అమితాయ
అష్టమూర్తయే
అనిలాయ
అవశాయ
అణోరణీయసే
అశోకాయ
అరవిందాక్షాయ
అధిష్ఠానాయ
అమితనయాయ
అరణ్యవాసినే
అప్రమత్తాయ
అనంతరూపాయ
అనలాయ
అనిమేషాయ
అస్త్రరూపాయ
అగ్రగణ్యాయ
అప్రమితాయ
అంతకాయ
అచింత్యాయ
అపాంనిధయే
అతిసుందరాయ

అమరప్రియాయ
అష్టసిద్ధిప్రదాయ
అరవిందప్రియాయ
అరవిందోద్భవాయ
అనయాయ
అర్థాయ
అక్షోభ్యాయ
అర్చిష్మతే
అనేకమూర్తయే
అనంతబ్రహ్మాండపతయే
అనంతశయనాయ
అమరాధిపతయే
అనాథాధారాయ
అనంతనామ్నే
అనంతశ్రీయే
అసురాయ
అమేయాయ
ఆశ్రమస్థాయ
ఆశ్రమాతీతాయ
అన్నదాయ
ఆత్మయోనయే
అవనీపతయే
అవనీధరాయ
అనాదయే
ఆదిత్యాయ
అమృతాయ
అపవర్గప్రదాయ
అనంతాయ నమః

అపరిమితమహాత్మ్యాయ నమః. దశాంగం గుగ్గులోద్భూతం చందనాగరుసంయుతం, సర్వేషాముత్తమం ధూపం గృహాణ సురపూజిత. యత్పురుషమితి ధూపం. సాద్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, దీపం గృహాణ దేవేశ త్రైలోక్యతిమిరాపహా. బ్రాహ్మణోఽస్య దీపం అన్నం చతుర్విధం స్వాదు పయో దధి ఘృతం తథా, నానావ్యంజనశోభాఢ్యం నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతాం. చంద్రమాఇతినైవేద్యం. మధ్యే మధ్యేపానీయం. ఉత్తరాపోశనార్థం తే దద్మి తోయం సువిస్తరమ్, గృహాణ సుముఖో భూత్వా అనంతాయ నమో నమః. ఉత్తరాపోశనం. ముఖప్రక్షాళనం. హస్తప్రక్షాళనం కరోద్వర్తనకం దేవ మయా దత్తం హి భక్తితః, సుచారుచంద్రప్రభవం గృహాణ జగదీశ్వర. కరోద్వర్తనం. ఇదం ఫలం మయా దేవ స్థాపితం పురతస్తవ, తేన మే సఫలావాప్తిర్భవేజ్జన్మని జన్మని. నారికేళఫలార్పణం. పూగీఫలం మహద్దివ్యం నాగవల్లీదళైర్యుతమ్, కర్పూరేణ సమాయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం. నాభ్యా ఆసీదితి తాంబూలం. వేదాహమితి మంత్రేణ నీరాజనం. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణాం. యాని కాని చ పాపాని జన్మాంతరకృతాని చ, తానితాని వినశ్యంతి ప్రదక్షిణ పదేపదే ప్రదక్షిణాని నమస్తే భగవన్ భూయో నమస్తే ధరణీధర, నమస్తే సర్వనాగేంద్ర నమస్తే మధుసూదన. సప్తాస్యాసన్నితి నమస్కారమ్. నమస్తే దేవదేవేశ నమస్తే గరుడధ్వజ, నమస్తే కమలాకాంత అనంతాయ నమోనమః. యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పం. అథ దోర ప్రార్థనా. అనంతాయ నమస్తుభ్యం సహస్రశిరసే నమః, నమోఽస్తు పద్మనాభాయ నాగానాం పతయే నమః. అనంతః కామదః శ్రీమాననంతో మే ప్రయచ్ఛతు, అనంతో దోరరూపేణ పుత్రపౌత్రాన్ ప్రవర్ధయేత్. ఇతి దోరకం దోరకబంధనమంత్రః. అనంతసంసారమహాసముద్రమగ్నం సమభ్యుద్ధర వాసుదేవ, అనంతరూపే వినియోజయస్వ హ్యనంతసూత్రాయ నమో నమస్తే. ఇతి నత్వా. సంసారగహ్వరగుహాసు సుఖం విహర్తుం వాంఛంతి యే కురుకులోద్భవ శుద్ధసత్త్వాః, సంపూజ్య చ త్రిభువనేశమనంతదేవం బద్ధ్నంతి దక్షిణకరే వరదోరకం తే. ఇతి దోరం బద్ధ్వా. నమస్సర్వహితానంత జగదానందకారక, జీర్ణదోర

మముం దేవ విసృజేఽహం త్వదాజ్ఞయా. జీర్ణదోరం విసర్జయేత్. అథ వాయనం. గృహాణేదం ద్విజశ్రేష్ఠ వాయనం దక్షిణాయుతం, త్వత్ప్రసాదాద్వ్రతీ దేవ ముచ్యతే కర్మబంధనాత్ ప్రతిగృహ్ణ ద్విజశ్రేష్ఠ అనంతఫలదాయక, పక్వాన్నఫలసంయుక్తం దక్షిణాఘృతసంయుతం. అథ జీర్ణదోరకదానమంత్రః. అనంతః ప్రతిగృహ్ణాతి హ్యనంతో వై దదాతి చ, అనంతస్తారకోభాభ్యా మనంతాయ నమోనమః. ఇతి దద్యాత్. తతో యథాశక్తి బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్. ఉత్తరనీరాజనమ్ యస్యస్మృత్యా అనంతవ్రతపూజనేన శ్రీమదనంతః ప్రీయతాం. ఇతి పూజావిధిః.

అథానంతకథా.

సూత ఉవాచ. పురా తు జాహ్నవీతీరే ధర్మో ధర్మపరాక్రమః, జరాసంధవధార్థాయ రాజసూయముపాక్రమత్. కృష్ణేన సహ ధర్మోఽసౌ భీమార్జునసమన్వితః, యజ్ఞశాలాం ప్రవిశ్యాథో మహేంద్రాలయసన్నిభామ్. యజ్ఞారంభోపకరణాన్ సమానీయ ప్రయత్నతః, జ్ఞాతీనాకారయామాస తుల్యానపి సబంధుకాన్. గాంధారీతనయో రాజా ఏకదా నృపనందనః, దుర్యోధన ఇతి ఖ్యాతః సమాగత్య మఖాలయం. దృష్ట్వా దుర్యోధనస్తత్ర ప్రాంగణం జలసన్నిభం, ఊర్ధ్వం కృత్వా తు వస్త్రాణి తత్రాగచ్ఛచ్ఛనైశ్శనైః. స్మితవక్త్రాస్స్థితాస్సర్వా ద్రౌపద్యాది వరాంగనాః, దుర్యోధనస్తతో గచ్ఛన్ జలమధ్యే పపాత హా. పునస్సర్వే నృపాశ్చైవ ఋషయశ్చ తపోధనాః, అపహాసం తదా చక్రుర్ద్రౌపద్యాది సులోచనాః. మహారాజాధిరాజోఽసౌ మహాక్రోధపరాయణః, వినివృత్య స్వకం స్థానం మాతులేనాన్వితోఽవసత్. తస్మిన్ కాలే తు శకునిః ప్రోవాచ మధురం వచః, ముంచ రాజన్ మహారోషం పురతః కార్యగౌరవాత్. ఝడిత్యుత్తిష్ఠ రాజేంద్ర సత్రాత్స్వసదనం ప్రతి, ఇత్యుక్త్వా మహారాజ స్సమాగత్య మఖాలయాత్, వినిర్గచ్ఛన్ మఖాత్సర్వే త్యక్త్వా యజ్ఞం స్వరాష్ట్రకం. రాజభిస్సమాగత్య దుర్యోధనపురోగమాః ఆనాయ్య పాండుతనయాన్ ధర్మభీమార్జునాన్వరాన్, ద్యూతారంభమథాకుర్వన్ తద్రాజ్యం ప్రాప్తుమిచ్ఛయా. ద్యూతేనైవ జితాస్సర్వే పాండవాః పతితకల్మషాః, తతోఽరణ్యాంతరే గత్వా వర్తంతే వనచారిణః. తతో వృత్తాంత

మాపనోష్టి భ్రాతృభిస్సహ పాండవః సూత ఉవాచ. అరణ్యే వర్త
మానాస్తే పాండవా దుఃఖకర్శితాః, కృష్ణం దృష్ట్వా మహాత్మానం
ప్రణిపత్య యథాక్రమం. యుధిష్ఠిరః అహం దుఃఖీ చ సంజాతో
భ్రాతృభిః పరివారితః కథం ముక్తిర్భవేదస్మాకమనన్తాద్దుఃఖసాగరాత్
కం దేవం పూజయిష్యామి రాజ్యం కేనాప్నుయామహం, అథ వా
కిం వ్రతం కృత్వా త్వత్ప్రసాదాద్భవేద్ధితం. శ్రీకృష్ణః అనన్తవ్రత
మస్త్యేక మథాపత్యమనుత్తమమ్, సర్వపాపహరం నృణాం స్త్రీణాం
చైవ యుధిష్ఠిర. శుక్లపక్షే చతుర్దశ్యాం మాసి భాద్రపదే భవేత్,
తస్యానుష్ఠానమాత్రేణ సర్వపాపం వ్యపోహతి. యుధిష్ఠిరః కృష్ణ
కోఽయమనంతాఖ్యః ప్రోచ్యతే యస్త్వయా విభో, కిం నాగశేష అథా
హోస్విదనన్తస్తక్షకః స్మృతః పరమాత్మాఽథవాఽనన్త ఉతాహో
బ్రహ్మ గీయతే, క ఏషోఽనంతసంజ్ఞో వై తథ్యం మే బ్రూహి కేశవ
శ్రీకృష్ణః అనన్త ఇత్యహం పార్థ మమ రూపం నిబోధత, ఆదిత్యాది
గ్రహాత్మాసౌ యః కాల ఇతి పఠ్యతే. కలాకాష్ఠాముహూర్తాదిదివా
రాత్రి శరీరవాన్, పక్షమాసర్తువర్షాదియుగకాలవ్యవస్థయా. యోఽ
యం కాలో మహాన్ ఖ్యాతః సోఽనంత ఇతి కీర్త్యతే, సోఽహం
కృష్ణోఽవతీర్ణోఽత్ర భూభారోత్తారణాయ చ దానవానాం వధార్థాయ
వసుదేవకులోద్భవం, మాం విద్ధి సతతం పార్థ సాధూనాం పాల
నాయ చ. అనాదిమధ్యనిధనం కృష్ణం విష్ణుం హరిం శివం, వైకుంఠం
భాస్కరం సోమం సర్వవ్యాపినమీశ్వరం. ప్రత్యగ్రూపం మహాబాహో
యోగిధ్యేయమనుత్తమం, విశ్వరూపమనంతం చ యస్మిన్నింద్రా
శ్చతుర్దశ. వసవో ద్వాదశాదిత్యా రుద్రా ఏకాదశ స్మృతాః, సప్త
ర్షయస్సముద్రాశ్చ పర్వతాస్సరితో ద్రుమాః. నక్షత్రాణి దిశో భూమిః
పాతాళం భూర్భువాదికం, మా కురుష్వాత్ర సందేహం సోఽహం
పార్థన సంశయః, యుధిష్ఠిరః అనంతవ్రతమాహాత్మ్యం విధిం విధి
విదాం వర, కిం పుణ్యం కిం ఫలం చాస్య స్యాదనుష్ఠానవతాం నృణాం.
కేన చాదౌ పురా చీర్ణం మర్త్యలోకే ప్రకాశితం, ఏవం సవిస్తరం
బ్రూహి అనంతస్య వ్రతం హరే. కృష్ణః ఆసీత్పురా కృతయుగే సుమం
తుర్నామ వై ద్విజః, వసిష్ఠగోత్రసంభూతాం సురూపాం చ భృగో

సుతాం. దీక్షానామ్నీం చోపయేమే వేదోక్తవిధినా నృప, తస్యాః
కాలేన సంజాతా దుహితాఽనంతలక్షణా. శీలానామ్నీ సుశీలా వా
వవృధే పితృవేశ్మని, మాతా చ తస్యాః కాలేనజ్వరదాహేన పీడితా.
వినష్టా సా నదీతోయే యయౌస్వర్గం పతివ్రతా, సుమంతు స్తు తతోఽ
న్యాం వై ధర్మనున్నసుతాం పునః ఉపయేమే స వై కన్యాం దుశ్శీలాం
నామ నామతః, దుశ్శీలాం కర్కశాం చండీం నిత్యం కలహకారిణీం.
సాపి శీలా పితుర్గేహే గృహార్చనపరా బభౌ, కుడ్య స్తంభ బహి
ర్ద్వారగేహాళీతోరణాదిషు. వర్ణైశ్చిత్రమకరో న్నీలపీతైః సితా
సితైః, స్వస్తికై శ్శంఖపద్మైశ్చ అర్చయంతీ పునః పునః తతః కాలే
బహుగతే రోహిణీవశవర్తినీ, ఏవం సా వర్ధతే శీలా పితృవేశ్మని
యుక్తితః. తాం దృష్ట్వాచింతయామాస వరాననుగుణాన్ భువి, కస్మై
దేయా మయా కన్యా విచార్యేతి సుదుఃఖితః ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు
మునిర్వేదవిదాంవరః, కన్యార్థీ చాగతః శ్రీమాన్ కౌండిన్యో ముని
సత్తమః. ఉవాచ రూపసంపన్నాం త్వదీయాం తనయాం వృణే, పితా
దదౌ ద్విజేంద్రాయ కౌండిన్యాయ శుభే దినే. గృహ్యోక్తవిధినాపార్థ
వివాహమకరోత్తదా, మంగళాచారనిర్ఘోషం తంత్రంకుర్వంతి యోషితః.
బ్రాహ్మణాస్స్వస్తివచనం జనఘోషం చ వందినః, నిర్వర్త్యోద్వాహికం
సర్వం ప్రోక్తవాన్ కర్కశాం ద్విజః. సుమంతుః. కించిద్దాయాదికం
దేయం జామాతుః పారితోషికం, తచ్ఛ్రుత్వా కర్కశా క్రుద్ధా
ప్రోత్సార్య గృహమండనం. పేటికేసుస్థిరం బద్ధ్వాగృహం భో గమ్య
తామితి, ఉవాచ విత్తం నైవాస్తి గృహే పశ్య యది స్థితం
తచ్ఛ్రుత్వా విమనాః పార్థ సంయుతాత్మా మునిస్తదా, భోజ్యావశిష్ట
చూర్ణేన పాథేయం వై చకార సః. కౌండిన్యోఽపి వివాహ్యానాంపథి
గచ్ఛన్ శనైశ్శనైః, శీలాం సుమంతో రాదాయ నవోఢాం గోరథేన
హి. దదర్శ యమునాం పుణ్యాం తాముత్తీర్య తటే రథం, సంస్థాప్యా
వశ్యకం కర్తుం సతశ్శిష్యా న్నియుజ్య వై. మధ్యాహ్నే భోజ్యవేళా
యాం సముత్తీర్య సరిత్తటే, దదర్శ శీలా సా స్త్రీణాంసమూహంరక్త
వాససాం, చతుర్దశ్యా మర్చయంతం భక్త్యా దేవం జనార్దనం, ఉపగమ్య
శనైశ్శీలాపప్రచ్ఛస్త్రీకదంబకం. ఆర్యాః కిమేతన్మేబ్రూథకిన్నామవ్రత

మీదృశం తా ఊచుర్యోషితస్తాం తు శీలాం శీలవిభూషణాం, అనంత వ్రతమేతద్ధి వ్రతేఽనంతస్తు పూజ్యతే. సాఽబ్రవీదహమప్యేతత్ కరిష్యే వ్రతముత్తమం, విధానం కీదృశం తస్త్వత్ర కిం దానం కోఽత్రపూజ్యతే. స్త్రియ ఊచుః. శీలే సదన్నప్రస్థస్య పున్నామ్నా సంస్కృతస్య చ, అర్ధం విప్రాయ దాతవ్యమర్ధమాత్మని భోజనం శక్త్యాచ దక్షిణాందద్యాద్విత్తశాఠ్యవివర్జితః, కర్తవ్యం యోఃస్సరిత్తీరే కథాం శ్రుత్వా హరేరిమాం. శేషం కుశమయం కృత్వా వంశపాత్రే నిధాయ చ, స్నాత్వాఽనంతం సమభ్యర్చ్య మండలే గంధదీపకైః. పుష్పైర్ధూపైశ్చ నైవేద్యైర్నానాపక్వాన్నసంయుతైః, తస్యాగ్రతో దృఢం సూత్రం కుంకుమాక్తం సుదోరకం. చతుర్దశగ్రంథియుతమేవం కరతలే న్యసేత్. అనంతసంసార మహాసముద్రే మగ్నం సమభ్యుద్ధర వాసుదేవ, అనంతరూపేఽసినియో జయస్వ హ్యనంతసూత్రాయ నమో నమస్తే. అనంతంచ కరే బధ్వా భోక్తవ్యం స్వస్థమానసైః, ధ్యాత్వా నారాయణం తావదనంతం విశ్వరూపిణం. భుక్త్వాచాంతే వ్రజేద్వేశ్మ భద్రే ప్రోక్తం వ్రతం తవ. శ్రీకృష్ణః. ఏవమాకర్ణ్య రాజేంద్ర ప్రహృష్టేనాంతరాత్మనా, సాఽపి చక్రే వ్రతం శీలా కరే బధ్వా సుదోరకం. చతుర్దశగ్రంథియుతం వామే బాహౌ యథోదితం, పాథేయమర్ధం విప్రాయ దత్వా భుక్త్వా స్వయం తతః. పురం జగామసంహృష్టా గోరథేన స్వకం గృహం, భర్త్రా సహైవ శనకైః ప్రత్యయస్తత్క్షణాదభూత్. తేనానంతవ్రతేనాస్య బభౌ గోధనసంకులం, గృహాశ్రమం శ్రియా జుష్టం ధనధాన్యసమన్వితం. ఆకులం వ్యాకులం రమ్యం సర్వత్రాతిథిపూజనైః, సాపి మాణిక్యకాంచీభిర్ముక్తాహారైర్విభూషితా. దివ్యస్రగ్వస్త్రసంఛన్నా సావిత్రీప్రతిమాఽభవత్, విచచార గృహే భర్తుస్సమీపే తు సురూపిణీ. కదాచిదుపవిష్టాయా దృష్టో బద్ధస్సుదోరకః, శీలాయా హస్తమూలే తు భర్త్రా తస్యా ద్విజన్మనా. కిమిదం దోరకం శీలే మమ వశ్యాయ కల్పితమ్, ధృతం తు దోరకం త్వేతత్కిమర్థం బ్రూహితత్వతః. శీలా. యస్య ప్రసాదాత్సకలా ధనధాన్యాదిసంపదః, లభ్యంతే మానవైశ్చాపి సోఽనంతోఽయం మయా ధృతః, శీలాయాస్తు వచః శ్రుత్వా భర్త్రా తేన ద్విజన్మనా, కిమిదం దోరకం శీలే మమ వశ్యాయ

కల్పితం. శ్రీమదాంధేన విప్రేణ సాక్షేపం త్రుటితస్తదా, కోఽనంత ఇతి మూఢేన జల్పతా పాపకారిణా. క్షిప్తో జ్వాలాకులే వహ్నౌ హాహా కృత్వా ప్రధావతీ, శీలా గృహీత్వా తత్సూత్రం క్షీరమధ్యే సమాక్షిపత్. తేన కర్మవిపాకేన సా శ్రీస్తస్య క్షయం గతా, గోధనం తస్కరైర్నీతం గృహం దగ్ధం ధనం గతం. యద్యదేవాగతం గేహే తత్తత్రైవ పునర్గతం, స్వజనైః కలహో నిత్యం బంధుభిస్తాడనం తథా అనంతాక్షేపదోషేణ దారిద్ర్యం పతితం గృహే, న కశ్చిద్వదతే లోకే తేన సార్ధం యుధిష్ఠిర. శరీరేణాతిసంతప్తో మనసాఽప్యతిదుఃఖితః, నిర్వేదం పరమం ప్రాప్తః కౌండిన్యః ప్రాహ తాం ప్రియాం. కౌండిన్య ఉవాచ. శీలే మమేదముత్పన్నం సహసాశోకకారణం, యేనాతిదుఃఖదోఽస్మాకం జాతస్సర్వధనక్షయః. స్వజనైః కలహో గేహే న కశ్చిన్మాం ప్రభాషతే, శరీరే నిత్యసంతాపః ఖేదశ్చేతసి దారుణః జానాసి దుర్నయః కోఽత్ర కిం కృత్వా సుకృతం భవేత్, ప్రత్యువాచాథ తం శీలా సుశీలా శీలమండనా. ప్రాప్తానంతకృతాక్షేపపాపసంభవజం ఫలం, దుస్సహం యన్మహాభాగ తచ్ఛాంతౌ యత్నమాచర. ఏవముక్తస్స దేవర్షిర్జగామ మనసా హరిం, నిర్వేదం నిర్జగామాథ కౌండిన్యః ప్రయయౌ వనం. తపసే కృతసంకల్పో వాయుభక్షో ద్విజోత్తమః, ధ్యాయన్ననంతం మనసా క్వ ద్రక్ష్యామి చ తద్విభుం యస్యాహం ప్రసాదాత్సంజాతమాక్షేపాన్నిధనం గతం, ధనాదికం మమాతీవసుఖదుఃఖప్రదాయకం ఏవం సంచింతయన్సోఽథ బభ్రామ విజనే వనే, తత్రాపశ్యన్మహాభూతం పుష్పితం ఫలితం ద్రుమం. వర్జితం పక్షిసంఘాతైః కీటకోటిసమావృతం, తమపృచ్ఛ ద్విజోఽనంతః క్వచిద్దృష్టో మహాం స్త్వయా. బ్రూహి సౌమ్య మమాతీవ దుఃఖం చేతసి వర్తతే, సోఽబ్రవీద్వృద్ధ నానన్తః క్వచిద్దృష్టో మయా ద్విజ. ఏవం నిరాకృతస్తేన సంజగామాథ దుఃఖితః, క్వ ద్రక్ష్యామీతి గచ్ఛన్ సగాం దదర్శ సవత్సకాం. వనమధ్యే ప్రధావన్తీమితశ్చేతశ్చ పాండవ, సోఽబ్రవీద్ధేనుకే బ్రూహి యద్యనన్తస్త్వయేక్షితః. గౌరువాచాథ కౌండిన్యం నానంతం వేద్మ్యహం ద్విజ, తతో వ్రజన్ దదర్శాగ్రే వృషభం శాద్వలే స్థితం. దృష్ట్వా పప్రచ్ఛ గోస్వామిన్ననన్తో వీక్షితస్త్వయా, వృషభస్తమువాచేదం నానన్తో వీక్షితో

మయా. తతో వ్రజన్ దదర్శాగ్రే రమ్యం పుష్కరిణీద్వయం, అన్యోన్యం జలకల్లోలైర్వీచీపర్యంతసంగమమ్. ఛన్నం కమలకల్హారైః కుముదోత్పలమణ్డితమ్, సేవితం భ్రమరైర్హంసైశ్చక్రకారండవైర్బకైః. తేచాపృచ్ఛద్ద్విజోఽనంతో యువాభ్యాం కిము వీక్షితః, తే ప్రత్యూచతురావాభ్యాం నానంతో వీక్షితః క్వచిత్ తథోచతుః ఖరశ్చైవ కుంజరశ్చ యుధిష్ఠిర, ఏవం స పృచ్ఛన్ నష్టాశస్తత్రైవ నిషసాద హ. కౌండిన్యో విహ్వలీభూతో నిరాశో జీవితే నృప, దీర్ఘముష్ణం చ నిశ్వస్య పపాత భువి భారత ప్రాప్య సంజ్ఞామనంతేతి జపన్నుత్థాయ స ద్విజః, నూనం త్యక్ష్యామ్యహం ప్రాణానితి సంకల్ప్య చేతసి. ఉపాయాద్బద్ధ్వా వృక్షేఽస్మిద్ధపద్భరతసత్తమ, కృపయాఽఽనంతదేవోఽపి ప్రత్యక్షస్సముజాయత. వృద్ధబ్రాహ్మణరూపేణ ఇత ఏహీత్యువాచ తమ్, ప్రగృహ్య దక్షిణే పాణౌ గుహాయాం ప్రవివేశ చ. స్వాం పురీం దర్శయామాస దివ్యనారీనరైర్యుతామ్, యస్యాం నివిష్టమాత్మానం దివ్యసింహాసనే శుభే. పార్శ్వస్థం శంఖచక్రాబ్జగదాగరుడశోభితమ్, దర్శయామాస విప్రాయ విశ్వరూపమనంతకమ్. విభూతిభేదైశ్చానంతైరనంతరమిదం జగత్, కౌస్తుభే నవిరాజన్తం వనమాలావిభూషితం. తం దృష్ట్వా తాద్వ ం రూప మనన్తమపరాజితం, వంద్యమానో జగాదోచ్చైర్జయశబ్దపురస్సరం. పాపోఽహం పాపకర్మాహం పాపాత్మా పాపసంభవః, త్రాహి మాం పుండరీకాక్ష సర్వపాపహరో భవ. తచ్ఛ్రుత్వాఽఽనంతదేవేశః ప్రాహ సుస్నిగ్ధయా గిరా, మాభైషీస్త్వం బ్రూహి విప్ర యత్తే మనసి వర్తతే. కౌండిన్యః. మయా ప్రాగవలిప్తేన త్రుటితోఽనంతదోరకః, తేన పాపవిపాకేన భూతిర్మే ప్రలయం గతా. స్వజనైః కలహో గేహే న కశ్చిన్మాం ప్రభాషతే, సర్వేదాద్భ్రమతోఽరణ్యే తవ దర్శనకాంక్షయా. కృపయా దేవదేవేశ త్వయాత్మా సంప్రదర్శితః, తస్య పాపస్య మే శాన్తిం కారుణ్యాద్వక్తుమర్హసి. శ్రీకృష్ణః. తచ్ఛ్రుత్వాఽనంతదేవేశ ఉవాచ ద్విజసత్తమం, భక్త్యా సన్తోషితో దేవః కం న దద్యాద్యుధిష్ఠిర. అనంత ఉవాచ. స్వగృహం గచ్ఛ కౌండిన్య మావిలంబం కురు ద్విజ. చరానన్తవ్రతం భక్త్యా నవవర్షాణి పంచ చ. సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా ప్రాప్స్యసే సిద్ధిముత్తమామ్, పుత్రాన్ పౌత్రాన్సముత్పాద్య

భుక్త్వాభోగాన్యథేప్సితాన్. అంతే మత్స్మరణం ప్రాప్య మాముపైష్య
స్యసంశయః, అన్యచ్చ తే వరం దద్మి సర్వలోకోపకారకమ్. ఇద
మాఖ్యానకవరం శ్రుత్వానస్తవ్రతాదికం, కరిష్యతి నరో యస్తు
కుర్వన్ వ్రతమిదం శుభమ్. సోఽచిరాత్పాపనిర్ముక్తః ప్రాప్నోతిపర
మాం గతిం, గచ్ఛ విప్ర గృహం శీఘ్రం యథా యేనాగతోఽస్యసి.
కౌండిన్యః. స్వామిన్ పృచ్ఛామి మే బ్రూహి కించిత్కౌతూహలం
మయా, అరణ్యే భ్రమతా దృష్టం తద్వదస్వ జగద్గురో. కశ్చూత
వృక్షస్తత్ర కా గౌః కో వృషభస్స్మృతగ, కమలోత్పలకల్హారైః
శోభితం సుమనోహరమ్. మయా దృష్టం మహారణ్యే కిం తత్పుష్కరిణీ
ద్వయం, కః ఖరః కుంజరః కో వా కోఽసౌ వృద్ధో ద్విజోత్తమః.
అనంతః. స చూతవృక్షో విప్రోఽసౌ విద్యావేదవిశారదః, విద్యా నదత్తా
శిష్యేభ్య స్తేనాసౌ తరుతాం గతః. యా గౌర్వసుంధరా దృష్టా
పూర్వం సా బీజహారిణీ, వృషో ధర్మక్రియా దృష్ట స్తూష్ణీం శాద్వ
లమాస్థితః. ధర్మాధర్మవ్యవస్థాసంతచ్చపుష్కరిణీద్వయం, బ్రాహ్మణ్యౌ
కేచితస్యాస్తాం భగిన్యౌ తే పరస్పరమ్ ధర్మాధర్మాదియత్కించిత్సన్ని
వేదయతో మిథః, విప్రాయ వేదవిదుషే న దత్తం దుర్బలాయ వై.
భిక్షా దత్తా న చార్థిభ్యస్తేన పాపేన కర్మణా, వీచీకల్లోలమాలాభి
ర్గచ్ఛతస్తే పరస్పరమ్. ఖరః క్రోధస్తథా దృష్టః కుంజరో మద ఉచ్యతే,
బ్రాహ్మణోఽసావనంతోఽహం గుహా సంసారగహ్వరమ్. ఇత్యుక్త్వా
దేవదేవేశ స్తత్రైవాంతరధీయత, స్వప్నప్రాయం తతో దృష్ట్వా తత
స్స్వగృహమాగతః. కృత్వాఽనంతవ్రతం సమ్యఙ్నవవర్షాణి పంచ చ,
భుక్త్వా సర్వమనంతేన యథోక్తం పాండునందన అంతే చ స్మరణం
ప్రాప్య గతోఽనంతపురం ద్విజః, తథాత్వమపి రాజర్షే కథాంశృణ్వన్
వ్రతంకురు. ప్రాప్స్యసే చింతితంసర్వమనంతస్య వచో యథా, యద్వ
చ్చతుర్దశే వర్షే ఫలంప్రాప్తం ద్విజన్మనా. ఏకవర్షే తదాప్నోతిశ్రుత్వో
పాఖ్యానకవ్రతం, ఏతత్తే కథితం భూప వ్రతానాముత్తమంవ్రతమ్.
యచ్ఛ్రుత్వా సర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః, యేఽపి
శృణ్వంతి సతతం పఠ్యమానం పఠంతి యే. తేఽపి పాపవినిర్ముక్తా
ప్రాప్స్యంతి చ హరేఃపదమ్. సంసారగహ్వరగుహాసు సుఖం విహర్తుం

వాంఛంతి యే కురుకులోద్భవ శుద్ధసత్త్వాః, సంపూజ్య చ త్రిభువనేశమనంతదేవం బధ్నంతి దక్షిణకరే వరదోరకం తే. ఇత్యనంతవ్రతకథా సమాప్తా.

అథానంత వ్రతోద్యాపనమ్.

యుధిష్ఠిరః. త్వత్ప్రసాదాచ్ఛ్రుతం కృష్ణ మయానంతవ్రతం శుభం, ఇదానీం బ్రూహి మేఽనంతవ్రతోద్యాపనముత్తమమ్ శ్రీకృష్ణః. శృణు పాండవ వక్ష్యామి వ్రతోద్యాపనముత్తమం, కృతేన సఫలంపార్థ వ్రతం భవతి నిశ్చితమ్ ఆదౌ మధ్యే తథా చాన్తే వ్రతస్యోద్యాపనం భవేత్, యది విత్తస్య చిత్తస్య సంపత్తిశ్శుభకాలతా. తథా చోద్యాపనం కుర్యాచ్ఛుభలగ్నే శుభే దినే, చతుర్దశసు వర్షేషు ముఖ్యముద్యాపనవ్రతమ్. కాయశుద్ధ్యై త్రయోదశ్యాం బ్రహ్మచారీ వ్రతీ తతః, ఏకభక్తేన నియమం కృత్వా భక్తిసమన్వితః. తతః ప్రాతశ్చతుర్దశ్యాం స్నాత్వా తీర్థే శుభే శుచిః, సంకల్ప్యేద్రమాకాంతం దేశకాలావనుస్మరన్. తతో నద్యాం దేవఖాతే తీర్థే ప్రస్రవణే తథా, సర్వౌషధైస్సర్వగంధైస్తిలకల్కైరథామలైః. వేదోక్తవిధినా స్నాయాత్సంతర్ప్య పితృదేవతాః, తతో గృహం సమాగత్య వేదీం కృత్వా సుశోభనామ్. తన్మధ్యే హ్యుపవేశ్యాథ దేశకాలౌ స్మరేత్తతః, గణేశం పూజయిత్వాఽథ పుణ్యాహం వాచయేద్ద్విజైః. ఆచార్యం చ సపత్నీకం వరయేద్వేదపారగం, బ్రాహ్మణం చ సదస్యం చ ఋత్విజశ్చ చతుర్దశ. సర్వాన్వస్త్రైరలంకారైర్జలపాత్రాదినాఽర్చయేత్, తైర్లేఖయేన్మండలకం పంచవర్ణైస్సుశోభనైః. విరచ్యసర్వతోభద్రం మంటపాంతస్తుమధ్యగమ్, బ్రహ్మాదిదేవతాస్తస్మిన్నావాహ్యాపి చ పూజయేత్. తన్మధ్యే పంకజే ధాన్యం యథాశక్తి క్షిపేత్తతః, సౌవర్ణం రాజతం వాపి తామ్రజం వాపి మృణ్మయమ్ తస్యోపరిన్యసేత్కుంభమవ్రణం సునవం దృఢమ్, తస్మిన్ జలం గంధపుష్పం ఫలపల్లవమృత్తికాః. క్షిప్త్వారత్నం హిరణ్యం చ వస్త్రయుగ్మేన వేష్టయేత్, సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వంశజం తథా. పాత్రం తదుపరి న్యస్య వసనం పట్టతూలజమ్, లిఖేదష్టదళంతత్ర చందనేనసుగంధినా. పద్మం విరచ్య తన్మధ్యేఽనంతమూర్తిం నిధాయ చ, పలేన వా తదర్ధేన మాషకేనాపి వా

కృతామ్. సౌవర్ణం రమయా యుక్తాం శంఖచక్రగదాబ్జకామ్, ఆవాహ
నాదిశాస్త్రోక్తంపూజయేత్సుసమాహితః పంచామృతేనసన్నపయేత్తతశ్చ
వసనద్వయముమ్, పట్టతూలాదికం పీతమర్పయిత్వార్చయేద్వ్రతీ. పుష్ప
ధూపై స్తథా దీపై ర్నైవేద్యైశ్చ ప్రపూజయేత్, పునః పుష్పాణి
సంగృహ్య పూజయేన్నామభిః క్రమాత్. అనన్తాయ నమః పాదౌ
గుల్ఫౌ సంకర్షణాయ చ, కాలాత్మనే జానునీ చ జఘనే విశ్వరూపిణే.
కటిం వై విశ్వరూపాయ మేఢ్రం వై విశ్వసాక్షిణే, నాభిం తు పద్మ
నాభాయ హృదయం పరమాత్మనే. కంఠం శ్రీకంఠనాథాయ బాహూ
సర్వాస్త్రధారిణే,ముఖంతు వాచస్పతయే చక్షుషీకపిలాయ చ. లలాటే
కేశవాయేతి శిరస్సర్వాత్మనే తథా, నమః పాదౌ పూజయామీ
త్యేవమాది ప్రపూజయేత్. ఏవంసంపూజ్యవిధినా రాత్రౌ జాగరణం
చరేత్, గీతవాదిత్రనృత్తాది పురాణశ్రవణాన్వితమ్. ప్రతియామం
ప్రకుర్వీత పూజాం గన్ధాదినా హరేః, నానాఫలాని భక్ష్యాణిస్వాదూ
నిచ నివేదయేత్. తతః ప్రభాతసమయే స్నాత్వాచార్యాదిభిస్సహ,
అనంతం పూజయేత్ ప్రాగ్వజ్జుహుయాచ్చ యథావిధి. కుండే వా
స్థండిలే కుర్యాదగ్నిస్థాపనపూర్వకమ్, ఆజ్యభాగాంతమాచార్యః స్వగృ
హ్యోక్తవిధానతః తతో ఽశ్వత్థసమిద్భి స్తదభావే ఽన్యాభిరేవ వా, దుగ్ధ
మధ్వాజ్యదధిభిస్తిలై ర్వా పాయసేన చ. ఆజ్యేన చ ప్రతిద్రవ్య
మష్టోత్తరసహస్రకం, అష్టోత్తరశతం వాష్టావింశతిం జుహుయాత్
క్రమాత్. అతో దేవేతి మన్త్రేణ స్త్రీణాం వై నామమంత్రతః, ప్రణ
వాదిచతుర్థ్యంతం నమోంతానంతనామతః. నామమంత్రైశ్చ జుహు
యాచ్చతుర్దశభిరాదరాత్, పురుషసూక్తేన జుహుయా దతో దేవేతి
వా పునః. శతమష్టోత్తరం యావత్ప్రత్యేకం జుహుయాద్గురుః,
చరుహోమస్తథా కార్యో మంత్రైరేతై ర్విచక్షణైః. ఏతైరుత్విగ్భి
ర్వక్ష్యమాణమంత్రై ర్జుహుయాచ్చరుణా తథా. ఓం అనంతాయ
స్వాహా. ఓం కాలాయ. ఓం అహోరాత్రాయ. ఓం అర్ధమాసాయ.
ఓం అయనాయ ఓం ఋతుభ్యః, పరవత్సరాయ. ఓం కపిలాయ.
ఓం శేషాయ. ఓం కాలాత్మనే. ఓం ఉషసే. ఓం కాష్ఠాయై.
ఓం ముహూర్తాయ. ఓం శేషాయ. ఓం భూరగ్నయేచ పృథివ్యై
మహతే చ స్వాహా. ఓం భువో వాయవే చాంతరిక్షాయ

స్వాహా. ఓం సువరాదిత్యాయ చ దివే చ మహతే చ స్వాహా. ఓం భూర్భువస్సువశ్చంద్రమసే చ నక్షత్రేభ్యశ్చ దిగ్భ్యశ్చ మహతే చ స్వాహా. ఆజ్యతిలైః స్విష్టకృతం ప్రజాపతిభ్యో జుహుయాత్. సమిదాదిభిరేవం చ ప్రత్యేకం జుహుయాద్విధానాత్. ఏవం స్విష్టకృదాదీని పూర్ణపాత్రాంతమాచరేత్. జపేత్పురుషసూక్తం తు స్తుత్వాఽనంతం సురోత్తమం, పూర్ణాహుతిం చ జుహుయాద్ధోమాన్తే విశ్వమిత్స్వృచా. హోమశేషం సమాప్యాథ కృత్వా త్ర్యాయుషమేవ చ, తతో వై లోకపాలాంశ్చగ్రహాన్సంపూజ్య యథాక్రమమ్. గీతవాదిత్రనినదైర్దత్వా పూర్ణాహుతిం వ్రతీ. శేషాంచిన్నతే రాత్రౌ హోమః. పూజయిత్వా హరిం దేవ మాచార్యం పూజయేత్తతః, పరిపూజ్య సపత్నీకంవస్త్రాలంకారభూషణైః. వస్త్రాలంకారభూషాద్యైస్తతో ధేనుం సమర్పయేత్, పయస్వినీం సుశీలాం చ వస్త్రాలంకారభూషణామ్. స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురీం తామ్రపృష్ఠీం సుశోభనాం, కాంస్యదోహాం రక్తపుచ్ఛాం నిష్కకంఠీం సవత్సకామ్. సురభిర్వైష్ణవీ మాతా నిత్యం విష్ణుపదే స్థితా, గ్రాసం గృహాణ మద్దత్తం గౌర్మాతస్త్రాతుమర్హసి గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ, యస్మాత్తస్మాచ్ఛుభం మే స్యా దిహ లోకే పరత్ర చ. గావో మే పురతస్సన్తు గావో మే సంతు పృష్ఠతః, గావో మే హృదయే సంతు గవాం మధ్యే వసామ్యహమ్ మంత్రేణానేన పరిపూజ్య స్వాచార్యాయ నివేదయేత్, గోదానస్య విధానార్థం దద్యాత్స్వర్ణం యథావిధి. అనంతం పరివారం చ బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్, ఋత్విజః పూజయిత్వాఽథ తేభ్యో దద్యాచ్చదక్షిణామ్. చతుర్దశైవ కుంభాంశ్చపక్వాన్నపరిపూరితాన్, వస్త్రోపవీతే దద్యాచ్చ అనంతః ప్రీయతా మితి. ఆచార్యాదీన్ భోజయిత్వా పూర్ణతాంవాచయేత్తతః అథానంతం విసృజ్యాపి గృహ్ణీయాదాశిషస్తతః భక్తియుక్తో నమస్కృత్య బ్రాహ్మణానాం క్షమాపయేత్, తతో హృష్టో బంధుయుతో భుంజీయాత్సుసమాహితః, ఏవం కృతేఽనంతఫలం దాతానంతాల్లభేన్నృణామ్. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే అనంత వ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

దోరే నష్టే కర్తవ్యమ్.

అథ నష్టదోరకవిధిః. అనంతవ్రతమాహాత్మ్యం కృత్స్నం కృష్ణ త్వయోదితం, భగవన్ దోరరూపేణ భాగ్యదోఽసి మహాత్మనాం. దోరం ప్రమాదతో నష్టం యది స్యాద్విదితం జనైః, తదా కిం కరణీయం స్యాద్ వ్రతం త్రైలోక్యపావనం. శ్రీకృష్ణః. దోరే నష్టే మహాన్ దోషః ప్రభవేద్వ్రతినామిహ, తస్మాత్తద్దోషనాశార్థం ప్రాయశ్చిత్తం విధీయతే. గురుం ప్రదక్షిణీకృత్య సోపహారస్సమాహితః, విజ్ఞాప్య దోరనాశం చ కృత్వా దోరం వ్రతీ తతః. హవ్యవాహం ప్రతిష్ఠాప్య తస్మిన్ ధ్యాత్వా హరిం వరం, ఆజ్యమగ్నావధిశ్రిత్య దద్యాద్విప్రాయ చాసనం. అష్టోత్తరశతం హుత్వా మూలమంత్రేణ వైష్ణవం, నామమంత్రేణ తత్కృత్వా ద్వాదశాక్షరసంమితమ్. కేశవాదిసకృద్ధుత్వా ప్రాయశ్చిత్తం తు శక్తితః పూర్ణాహుతిం తతో హుత్వా హోమశేషం సమాపయేత్. వ్రతచ్ఛిద్రం క్రియాచ్ఛిద్రం యచ్ఛిద్రం వ్రతకర్మణి, వచనాద్భూమిదేవానాం సర్వం సంపూర్ణతాం వ్రజేత్. మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం జనార్దన, యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు మే. ఆచార్యపూజనం కార్యం దక్షిణాద్యైర్నృపోత్తమ, ఏవం శాంతివిధిం కృత్వా పూర్వవద్వ్రతమాచరేత్. తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ప్రాయశ్చిత్తం చరేత్సుధీః. ఇతి భవిష్యోత్తరే నష్టదోరకవిధిస్సమాప్తః.

కదలీవ్రతమ్.

అథ భాద్రపదశుక్లచతుర్దశ్యాం కార్తిక్యాం మాఘ్యాం వైశాఖ్యాం వా కదలీవ్రతం హేమాద్రౌ భవిష్యోత్తరే. సా పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ గ్రాహ్యా. తత్ర కదలీవృక్షసహితం ఉమామహేశ్వరం పూజయేదితి వ్రతకల్పః ఘూర్జరేషు ప్రసిద్ధః.

నరకచతుర్దశీ.

అథ పౌర్ణిమాంతమానేన కార్తికకృష్ణచతుర్దశీ నరకచతుర్దశీ. తస్యాం తిలతైలేన స్నానముక్తం భవిష్యే. కార్తికస్యాసితే పక్షే చతుర్దశ్యాం నిశాముఖే, యమదీపం బహిర్దద్యాదపమృత్యుర్వినశ్యతి. కార్తికస్యాసితే పక్షే చతుర్దశ్యాం విధూదయే, అవశ్యమేవ కర్తవ్యం స్నానం నరకభీరుభిః. దినద్వయే విధూదయే చతుర్దశీసత్త్వే. పూర్వ

విద్ధచతుర్దశ్యాం కార్తికస్యాసితేతరే, పక్షే ప్రత్యూషసమయే స్నానం కుర్యాత్ప్రయత్నత ఇతి. నిర్ణయదీపికోక్తేః. పరదిన ఏవేత్యన్యే. దినద్వయే చతుర్దశ్యభావే తు చతుర్దశ్యాం చతుర్థయామే స్నానమితి దివోదాసనిబంధే స్మృతిదర్పణే. చతుర్దశీ చాశ్వయుజస్య కృష్ణాస్వాత్యర్కయుక్తా చ భవేత్ప్రభావాత్, స్నానం సమభ్యర్చ్య నరైస్తు కార్యం సుగన్ధైస్తైలేన చ విప్రయుక్తైః. తైలే లక్ష్మీర్జలే గంగా దీపావళ్యాశ్చతుర్దశీమ్. ప్రాప్నోతి శేషః. ఆశ్వినస్యాసితే పక్షే భూతాయాం వోదితో రవిః, యామిన్యాః పశ్చిమే యామే తైలాభ్యంగో విశిష్యతే. మృగాంకోదయవేళాయాం త్రయోదశ్యాం యదా భవేత్, దర్శే వా మంగళస్నానం దుఃఖశోకభయప్రదం. కాలాదర్శే త్రయోదశీనిషేధశ్చ. త్రయోదశీ యదా ప్రాప్తా క్షయం యాతి చతుర్దశీ, రాత్రిశేషే త్వమావాస్యా తదాభ్యంగస్త్రయోదశీం. చతుర్థయామే స్నానముక్తం జ్యోతిర్నిబంధే. నారదోఽపి. ఇష్యాపితే చతుర్దశ్యామిన్దుక్షయతిథావపి, యదా తు స్వాతిసంయుక్తే తదా దీపావళీభవేత్. తైలే లక్ష్మీర్జలేగంగా దీపావళ్యాశ్చతుర్దశీం,ప్రాతస్స్నానం తుయఃకురా. ద్యమలోకం న పశ్యతి. అపామార్గ మథో తుమ్బీం భ్రామయేచ్ఛీర్షస్యకోపరి, అపామార్గస్య పత్రాణి నరకస్యక్షయాయ వై. తతశ్చ తర్పణం కార్యం ధర్మరాజస్య నామభిః, అమావాస్యాశ్చతుర్దశ్యాః ప్రదోషే దీపదానతః. యమమార్గాంధకారేభ్యో ముచ్యతే కార్తికే నరః.

అథ నరకచతుర్దశీవ్రతకథా.

వాలఖిల్యా ఊచుః. పూర్వవిద్ధచతుర్దశ్యా మాశ్వినస్య సితేతరే, పక్షే ప్రత్యూషసమయే స్నానం కుర్యాత్ప్రయత్నతః. తస్యాబ్దికభవో ధర్మో నశ్యత్యేవ న సంశయః, తథా కృష్ణచతుర్దశ్యా మాశ్వినేఽరుణోదయే సురాః. యామిన్యాం పశ్చిమే యామే తైలాభ్యఙ్గో విశిష్యతే యదా చతుర్దశీ న స్యాద్ద్విదినం చేద్విధూదయే. దినద్వయం భవేచ్చాపి తదా పూర్వైవ గృహ్యతే, బలాత్కారా ద్ధతాద్వాపి శిష్టత్వాన్న కరోతి చేత్. తైలాభ్యంగశ్చతుర్దశ్యాం రౌరవం నరకం వ్రజేత్, తైలే లక్ష్మీర్జలే గంగా దీపావళ్యాశ్చతుర్దశీమ్. అపామార్గ మథో తుంబీం ప్రపున్నాట మథాపరం, భ్రామయేత్ స్నాన

మధ్యే తు నరకస్య క్షయాయ వై. దినత్రయం త్రివారం చ పఠిత్వా శాస్త్రముత్తమమ్, సితాలోష్ట సమాయుక్తం సకంటం కదళాన్వితం. హరేత్త్వాప మపామార్గో భ్రామ్యమాణః పునః పునః, ఇష్టబంధుజనై స్సార్ధం స్నానమేవం సమాచరేత్. తతో మంగళవాసాంసి పరిధాయాత్మభూషణం, కృత్వా చ తిలకం దత్వా కార్తికస్నానమాచరేత్. స్నానాంగతర్పణం కృత్వా యమం సంతర్పయేత్తతః, యమాయ ధర్మరాజాయ మృత్యవే చాంతకాయ చ. వైవస్వతాయ కాలాయ సర్వభూతక్షయాయ చ, ఔదుంబరాయ దధ్నాయ నీలాయ పరమేష్ఠినే వృకోదరాయ చిత్రాయ చిత్రగుప్తాయ తే నమః, చతుర్దశైతే మంత్రాస్స్యుః ప్రత్యేకం చ నమోఽన్వితాః. ఏకైకేన తిలైర్మిశ్రాన్ దద్యాత్త్రీనుదకాంజలీన్, యజ్ఞోపవీతినా కార్యం ప్రాచీనావీతినా తథా. దేవత్వం చ పితృత్వం చ యమస్యాస్తి ద్విరూపతా, జీవత్పితాపి కుర్వీత తర్పణం యమభీష్మయోః. నరకాయ ప్రదాతవ్యో దీపస్సంపూజ్య దేవతాః, అత్రైవ లక్ష్మీకామస్య విధిస్సాఽనుమోచ్యతే. ఇషభూతే చ దర్శే చ కార్తిక ప్రథమే దినే, యదా స్వాతీ తదాభ్యంగస్నానం కుర్యాద్దినోదయే, ఊర్జశుక్ల ద్వితీయా చ యది స్వాతీ భవేత్తదా, మానవో మంగళస్నాయీ నైవ లక్ష్మ్యా వియుజ్యతే. దీపైర్నీరాజనా త్రత్ర సైషా దీపావళి స్మృతా, ఇంగుతుమేఽపి సంక్రాన్తే రవౌ వాతే దినక్షయే అభ్యంగో న దోషాయ ప్రాతః పాపాపనుత్తయే, తిలమాషాపూపశాకాన్ భుక్త్వాఽస్మిన్ దినే నరః ప్రేతాఖ్యాయాం చతుర్దశ్యాం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, ఇషే సితచతుర్దశ్యా మిందుక్షయతిథావపి, ఊర్జాదౌ స్వాతిసంయుక్తే తదా దీపావళిర్భవేత్, కుర్యాత్సల్లగ్న మేతచ్చ దీపోత్సవదినత్రయం. ఆశ్వినస్యాసితే పక్షే త్రయోదశ్యాదిషు త్రిషు, క్రమాత్పాదైస్త్రిభిర్విష్ణు రాక్రమద్భువనత్రయం. మహారాజో బలిః ప్రోక్తస్తుష్టేన హరిణా తతః, వరం యాచయ భద్రం తే యద్యన్మనసి వర్తతే ఇతి విష్ణువచః శ్రుత్వా బలిర్వచన మబ్రవీత్, ఆత్మార్థేన చ యాచేఽహం సర్వం దత్తం మయా తవ. లోకార్థం యాచయిష్యామి శక్తశ్చేద్దేహి మే ప్రభో, మయా యా తే ధరా దత్తా వామనచ్ఛద్మరూపిణే. త్రిభిః పాదైస్త్రిది

వసైః సా చాక్రాన్తా మకస్వ కృతా, తస్మాదేతద్బలే రాజ్యమస్త్వహ్నాం త్రితయం హరే. మద్దాత్త్య దీపదానం యే భువి కుర్వన్తి మానవాః, తేషాం గృహే తవ శ్రీర్యథా సదా తిష్ఠతు సుస్థిరా. మమ రాజ్యే గృహే యేషా మంధకారః పతిష్యతి, అలక్ష్మీసహితాస్తేషా మంధ కారోఽస్తు సర్వదా. చతుర్దశ్యాం తు యే దీపాన్నరకాయ దదంతి చ, తేషాం పితృగణాస్సర్వే నరకాత్స్వర్గమాప్నుయుః బలిరాజ్యం సమా సాద్య యైర్న దీపావళీ కృతా, తేషాం గృహే కథం దీపాః ప్రజ్వ లిష్యంతి కేశవ బలిరాజ్యం తు యే లోకాః శోకదుఃఖానుకారిణః, తేషాంగృహే సదా శోకః పతేదితి నచాన్యథా చతుర్దశీ దినే రాజ్యం బలేరస్త్వితి యాచయేత్, పురా వామనరూపేణ ప్రార్థయిత్వా ధరా మియాం. దదా వతిథి రింద్రాయ బలిం పాతాళవాసినమ్, కృత్వా దైత్య పతిం దద్యా దహోరాత్రత్రయం హరిః. తస్మాత్స హోత్సవం చాత్ర సర్వదైవ హి కారయేత్, మహాత్రిస్సముత్పన్నా చతుర్దశ్యాం మునీశ్వరాః. అతస్తదుత్సవః కార్యః శక్తిపూజాపరాయణైః, బలిం రాజ్యం సమాసాద్య యక్షగంధర్వకిన్నరాః. ఓషధ్యశ్చాపి జాతాని మంత్రాశ్చమణయస్తథా, సర్వే ఏవ ప్రహృష్యన్తి నృత్యన్తి చ నిశా సుతే. తత్తన్మంత్రాశ్చ సిద్ధ్యంతి బలిరాజ్యస్య సంశయః, బలిరాజ్యం సమాసాద్య యథా లోకాస్సుహర్షితాః. తథా తద్దివమధ్యేఽపి జనాః స్యుర్హర్షితా భృశం, తులాసంస్థే సహస్రాంశౌ ప్రదోషే భూత దర్శయోః. ఉల్కాహస్తా నరాః కుర్యుః పితౄణాం మార్గదర్శనం, నరకస్థాశ్చ యే ప్రేతాస్తే మార్గంతు వ్రతాత్సహ. పశ్యంత్యేవ న సందేహః కార్యోఽత్ర మునిపుంగవః, ఆశ్వినస్యాసితే పక్షే భూతా దితిథయస్త్రయః, దీపదానాదికార్యేషు గ్రాహ్యా మధ్యాహ్నకాలకాః, తతః ప్రదోషసమయే దీపాన్ దద్యాన్మనోరమాన్. బ్రహ్మవిష్ణుశివా దీనాం మఠేషు భవనేషు చ, ప్రాకారోద్యానవాపీషు ప్రతోళీసకటేషు చ. మందురాసు వివిక్తాసు హస్తిశాలాసు చైవహి. ఇతి పశేమాంతరం లైజ్ఞే. తతః ప్రేతచతుర్దశ్యాం భోజయిత్వా తపోధనాన్, శైవాన్స్వ్రాం ప్రథ వరాన్ శివలోకే మహీయతే. దానం దత్త్వాతు తేభ్యశ్చ యుమ

లోకం న గచ్ఛతి, నక్తం ప్రేత చతుర్దశ్యాం యః కుర్యాచ్ఛివతుష్టయే. తతః క్రతుశతేనాపి ప్రాప్యతే పుణ్య మీదృశం, శివరాత్రౌ స్తథాతస్యా లింగస్యాపి ప్రపూజయా. అతుల్యాన్ లభతే భోగాన్ శివసాయుజ్య మాప్నుయాత్, యది స్యుః సంగమాదర్వాగ్ గేతాశ్చ నిధయస్త్రయః. దీపదానాదికార్యేషు కర్తవ్యా పూర్వసంయుతాః. ఇతి నరకచతుర్దశీ దీపదానం సమాప్తమ్.

అథ వైకుంఠచతుర్దశీవ్రతమ్.

అథ కార్తికశుక్లచతుర్దశ్యాం వైకుంఠచతుర్దశీవ్రతం. తదుక్తం సనత్కుమారసంహితాయాం వర్షే వై హేమలంబాఖ్యే మాసి శ్రీమతి కార్తికే, శుక్లపక్షే చతుర్దశ్యా మరుణోదయసంభవే. మహాదేవ తిథౌ బ్రాహ్మే ముహూర్తే మణికర్ణికే, స్నాత్వా విశ్వేశ్వరో దేవ్యా విశ్వేశ్వరమపూజయత్. సంక్షేపం జ్యోతిషస్తస్య ప్రతిష్ఠాఖ్యం తదాఽకరోత్, స్వయమేవ తదాత్మానం చరన్ పాశుపతవ్రతం. తతః ప్రభాతే విమలే కృత్వా పూజాం మహోద్భుతాం, దండపాణేర్మహానామ్ని వనే ఽస్మిన్ కృతపారణః. శ్రీమద్భవానీసదనం ప్రవిశ్యేద మనుత్తమం. ఇతి సనత్కుమారసంహితోక్తే.

వైకుంఠచతుర్దశీవ్రతకథా.

వాలఖిల్యా ఊచుః. కార్తికస్య సితే పక్షే చతుర్దశ్యాం సమాగమాత్, వైకుంఠేశస్తు వైకుంఠాత్ వారాణస్యాం కృతే యుగే. రాత్ర్యాం తురీయశేషాయాం స్నాత్వా సౌ మణికర్ణికే, గృహీత్వా హేమపద్మానాం సహస్రం వై తతో హరిః. అతిభక్త్యాఽర్చయామాస శివయా సహితం విభుం, విధాయ పూజాం వైశ్వేశీం తతః. పద్మైరపూజయత్. సహస్రసంఖ్యాం కృత్వాఽదౌ వేదనామ్నా తతఃపరం, ఆరబ్ధం పూజనం తేన శివస్తద్భక్తిమైక్షత. ఏకపద్మం పద్మమధ్యాన్నిలీనం హరమాయయా, తతః పూజితవాన్విష్ణు రేకోనం కమలం త్వభూత్. ఇతస్తతస్తేన దృష్టం పద్మం తిష్ఠతి న క్వచిత్, కమలేషు భ్రమో జాతోఽథవా నామసు మే భ్రమః. క్షణం విచార్య స హరిర్నమే నామభ్రమో భవేత్, పద్మేష్వేవ భ్రమో జాతో విచార్యైవం పునః పునః. సహస్రపద్మసంకల్పః పూజార్థం తు కృతో

మయా, అర్చ్యః కథం మహాదేవ ఏకోనకమలైర్మయా. యద్ధ్యానేతుం
గమిష్యామి భంగస్స్యాద్ధ్యానస్య తు, కిం విధేయమతః సంతి పూజనేఽ
చింతయద్ధరిః. ఏకః ప్రకార ఉత్పన్నో హ్యాదయోఽస్య మునీశ్వరాః,
పుండరీకాక్ష ఇత్యేవం మాం వదన్తి మునీశ్వరాః. నేత్రం మే పద్మ
సదృశం పద్మార్థే త్వర్పయామ్యహం, ఇతి నిశ్చిత్య మనసి దత్వా తర్జని
కానఖం. నేత్రమధ్యే తదుత్పాట్య మహాదేవస్తు పూజితః, తతో
మహేశ్వర స్తుష్టో వాక్య మేతదువాచ హ. మహాదేవః. త్వత్సమో
నాస్తి మద్భక్తస్త్రైలోక్యే సచరాచరే, రాజ్యం దత్తం త్రిలోక్యాస్తే
వ త్వం లోకపాలకః. అన్యద్వరయ భద్రం తే వరం యం మనసే
ప్సితం, అవశ్యమేవ దాస్యామి నాత్ర కార్యా విచారణా. మద్భక్తిం తు
సమాలంబ్య యే ద్విషంతి జనార్దనం, తే యద్వేష్యా నరా విష్ణో వ్రజే
యుర్నరకం ధ్రువం. విష్ణురువాచ. త్రైలోక్యరక్షాచరణం మమాదిష్టం
మహేశ్వర, దుర్మదాశ్చ మహాసత్త్వా దైత్యా మార్గ్యాః కథం మయా.
శివః. ఏతత్సుదర్శనం చక్రం సర్వదైత్యనికృన్తనం, గృహాణ భగవన్
విష్ణో మయా తుభ్యం నివేదితమ్. అనేన సర్వదైత్యానాం భగవన్
కదనం కురు, ఏవం చక్రం హరేణాస్య దత్వా వచనమబ్రవీత్. శివ
ఉవాచ. వర్షేచ హేమలంబాఖ్యే మాసి శ్రీమతి కార్తికే, శుక్లపక్షే
చతుర్దశ్యా మరుణాభ్యుదయే ప్రతి. మహాదేవతిథౌ బ్రాహ్మే
ముహూర్తే మణికర్ణికే, స్నాత్వా వైశ్వేశ్వరం లింగం వైకుంఠత్వమ
పూజయః. సహస్రకమలైస్సా తు భవిష్యతి మమ ప్రియా, విఖ్యాతా
సర్వలోకేషు వైకుంఠాఖ్యా చతుర్దశీ. అన్యం వరం ప్రదాస్యామి
శృణు విష్ణో వచో మమ, పూర్వరాత్రౌ తు తే పూజా కర్తవ్యా సర్వ
జాతిభిః. ఉపవాసం దివా కుర్యాత్ సాయంకాలే తవార్చనమ్, పశ్చాన్మ
మార్చనం కార్యమన్యథా నిష్ఫలం భవేత్. గ్రాహ్యా తు వార
పూజాయాం రాత్రివ్యాప్తా చతుర్దశీ, అరుణోదయవేళాయాం
శివపూజాం సమాచరేత్. సహస్రకమలైర్విష్ణు రాదౌ యైః పూజితో
నరైః, పశ్చాదీశః పూజితశ్చ జీవన్ముక్తస్స ఏవ హి. సాయం స్నాత్వా
పంచనదే బిందుమాధవమర్చయేత్, సహస్రనామభిర్విష్ణోః కమలైస్సు
మనోహరైః. మణికర్ణ్యాం తతః స్నాత్వా విశ్వేశం చార్చయేత్తథా.

సహస్రనామభిః పుణ్యైర్జీవన్ముక్తస్సఏవ హి. స్నాత్వా యో విష్ణు
కాంచ్యాం వా అనంతేశం సమర్చయేత్, రుద్రకాంచ్యాం తతః
స్నాత్వా ప్రణవేశం సమర్చయేత్. పృథివ్యాంచ ప్రసూతా యే యేధర్మాః
ప్రోక్తా మహర్షిభిః, సర్వేషాం ఫలమాప్నోతి నాత్ర కార్యావిచా
రణా. ఆదౌ స్నాత్వా వహ్నితీర్థే యజ్ఞేనారాయణం తతః, బిందు
తీర్థేతతః స్నాత్వా కేదారేశం సమర్చయేత్. ఇహైవ తీర్థవతాం
నాథో భవేన్నాస్త్యత్ర సంశయః, స్థలపద్మైస్తత్ర పూజాం కృత్వా
జలజక్షయాత్. ఆదౌ స్నాత్వా. సూర్యపుత్ర్యాం వేణీమాధవమర్చ
యేత్, జాహ్నవ్యాం చ తతః స్నాత్వాసంగమేశం ప్రపూజయేత్.
రక్తపద్మైః శ్వేతపద్మైర్హరిం రుద్రం క్రమేణ తు, సర్వాః స్త్రియస్తస్య
వశ్యాః సత్యం విష్ణో మయోదితమ్. మాఘార్కం కాశికామధ్యే తిష్ఠత
శ్శుభదాయకౌ, బిందుమాధవవిశ్వేశౌ జగదానందదాయకౌ. సల
ఖేత్పూజయిత్వా కిం మోక్షం విశ్వేశ్వరం హరమ్, వినా యో హరి
పూజాం తు కుర్యాద్రుద్రస్య చార్చనం. వృథా తస్య భవేత్పూజా
తస్యమేతద్వచో మమ, ఏవముక్త్వా వరం దత్వాతత్రైవాంతరధీయత.
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన పూజ్యౌ హరిహరౌ శుభౌ, ప్రాప్తే కలియుగే
ఘోరే శౌచాచారవివర్జితే. తత్త్వసంఖ్యైర్వర్షశతైర్గతైర్దేవో
మహేశ్వరః, వారాణస్యాస్స్థలింగాని పాతాళేఽపి నయిష్యతి. తతో
ద్విగుణవర్షేషు గంగా వారాణసీ తతః, భవిష్యతి అదృశ్యా సా తతో
వైష్ణుమునీశ్వరాః. అంతర్హితా యదా కాశీ భవిష్యతి తదా మునే,
నాశస్తు లింగచిహ్నానాంనిష్ప్రభాస్సకలాజనాః. చతుర్దశాబ్దందుర్భిక్షం
మహామారీ సముద్భవః, గోవర్ధనాచ్చాపి సర్వా మృత్తికా భస్మ
సన్నిభా. గంగోత్తర్యాం తు యా ధారా భగీరథవశేఽపతత్, హర
ద్వారాచ్చ వాయవ్యే తస్యా లోపో భవిష్యతి. భాగీరథ్యాం గతా
యాంతుమరకటేతింతుసన్నిభాః, భవిష్యంతి జలే కీటాస్తోయంనీలనిభం
తథా. చతుర్వర్షసహస్రైస్తు శైలస్సర్వదేవతాః, సత్యం త్యక్త్వాగ
మిష్యంతి మానసంచసరోవరం. గతేషు శైలదేశేషు రాజానో ధర్మ
వర్జితాః, పాపిష్ఠాశ్చదురాచారా నానారోగఖిన్న దుఃఖితాః. కిరయుత
వర్షాణి భవిష్యంతియుదాభుగ, శ్రౌతస్మార్తస్యలోపోహి భవిష్యతి నసం

శయః. తదా లోకా భవిష్యంతి మద్యపానపరాయణాః. స్వల్పాయుష స్స్వల్పభాగ్యా నానారోగైశ్చ పీడితాః. శూద్రాస్తు దక్షిణే దేశే వేదజ్ఞా స్సంభవంతి చ, ఆసీయ తాన్ భావికే కర్తా సంస్థాపయిష్యతి. సర్వ ధర్మాన్ పరిత్యజ్య మామేకం శరణం వ్రజ, ఇతి గీతోక్తి మాశ్రిత్య ముముక్షుచ్ఛద్మనా జనాః. సర్వవ్రతవిహీనాశ్చ పంచయజ్ఞవివర్జితాః, ప్రపత్తిచ్ఛద్మనా నానాజాతి సాంకర్యకారిణః. భేదవాదరతాశ్చాన్యే తారతమ్యాదిదుర్మదాః, లుప్తపౌరాణికాచారా నానాభాషసమన్వితాః. పరస్పరద్వేషపరాః కామక్రోధాదిబంధనైః, కుమతైస్త్యక్తసన్మార్గా వైదికజ్ఞానవర్జితాః. శివే జగద్గురౌ భక్తిం త్యక్త్వా విష్ణుం తథాన్యథా, జానంతస్తారతమ్యేన బ్రహ్మవిద్యావిలోపినః. నానాచిహ్నసమాయుక్తా స్సర్వచిహ్నవివర్జితాః చండాలపుల్కసమ్లేచ్ఛాద్యైర్నాస్తికైశ్చాపి సంకరాః. బ్రహ్మసత్యం జగన్మిథ్యేత్యుక్త వేదాంతవాక్యతః, సత్యంతు బ్రహ్మవస్త్విదం మిథ్యాత్వం ప్రతిభాసనాత్ ఇదానీం వ్యవహారేణ నాద్వైతం సిద్ధ్యతి క్వచిత్, బ్రహ్మజ్ఞానాత్పరం సిద్ధేర్నిత్యం జ్ఞాత్వావివేకినః. ఇదానీమేవ మిథ్యేతి మత్వా వా కలిదోషతః, సిద్ధాంతాభాసదోషేణ జీవన్ముక్తా ఇవ స్థితాః, లుప్తసర్వక్రియాశ్చైవ వర్ణాశ్రమవివర్జితాః, అజాతిభిక్షాం కుర్వంతి శిశ్నోదరపరాయణాః. పరస్య బ్రహ్మణః కేచిదంగాదిపరికల్పితాః, దైవజ్ఞమపి దైవం చ వదంతి స్వేచ్ఛయా జనాః. అనాచారరతాశ్చైవ లుప్తధర్మాః కలౌ జనాః, సముద్రయాననిరతాః నీచభాషావిశారదాః. నీచానాం లౌకికే తంత్రే శిల్పవైచిత్ర్యమోహతః, తానుత్తమాంశ్చ మన్వానా స్సర్వే వంచనతత్పరాః. శ్రుతాని యాని పాపాని దృశ్యంతే సర్వభూమిషు, బ్రాహ్మణ్యం సర్వథా కష్టం కలికాలే విశేషతః. చండాలాః సేవకాస్సన్తి వైదికా హంత దుఃఖితాః, అశాస్త్రమన్యథావాద మధర్మశ్చాభివర్ధతే తస్మాదద్యైవ కర్తవ్యస్త్వవశ్యం ధర్మసంగ్రహః, ఇత్యాస్తికాస్తు నిశ్చిత్య కుర్వంతు వ్రతముత్తమం. యో వైకుంఠ చతుర్దశ్యా మర్చయేచ్ఛివకేశవౌ, సర్వపాప వినిర్ముక్తః ప్రయాతి పరమాంగతిమ్. ఇతి సనత్కుమార సంహితాయాం వైకుంఠ చతుర్దశీకథా సమాప్తా.

అథ మహాశివరాత్రివ్రతమ్.

అమాంతమాసీనమాఘకృష్ణచతుర్దశ్యాంమహాశివరాత్రివ్రతమ్. తచ్చ అర్ధరాత్రవ్యాపిన్యాం కార్యమ్. తదుక్తం నారదసంహితాయాం. అర్ధరాత్రయుతా యత్ర మాఘకృష్ణచతుర్దశీ, శివరాత్రివ్రతం తత్ర సాశ్వమేధఫలం లభేత్. ఈశానసంహితాయామపి. మాఘకృష్ణచతుర్దశ్యామాదిదేవో మహానిశి, శివలింగమభూత్తత్ర కోటిసూర్యసమప్రభం తత్కాలవ్యాపినీ గ్రాహ్యా శివరాత్రివ్రతే తిథిః, మాఘకృష్ణత్వం చాత్రామాంతమాసపరత్వేన. అతఏవ. చతుర్దశ్యాం తు కృష్ణాయాం ఫాల్గునే సివపూజనం, తాముపోష్య ప్రయత్నేన విషయాన్ పరివర్జయేత్. ఇతి సుమంతువచనేన పూర్ణిమాన్తమాసోఽప్యుక్తః. మహానిశా చ. మహానిశా ద్వే ఘటికే రాత్రౌ మధ్యమయామయో రితి దేవలోక్తేర్నిశీథరూపైవ. ఏవం చార్ధరాత్రశబ్దోఽపి తత్పర ఏవ. దినద్వయే నిశీథ వ్యాప్తావవ్యాప్తౌ వా పరైవ ప్రదోషవ్యాపినీలాభాత్. నిశీద్వయేచతుర్దశ్యాం పూర్వా త్యాజ్యా పరా శుభా, ఆదిత్యాస్తమయే కాలే అస్తి చేద్యా చతుర్దశీ. ప్రదోషవ్యాపినీ గ్రాహ్యా శివరాత్రేశ్చతుర్దశీ, రాత్రౌ జాగరణం యస్మాత్తస్మాత్తాం సముపోషయేత్. అహోరాత్రవ్రతం యచ్చ ఏకమేవ తిథౌ గతం, తస్యాముభయయోగిన్యామాచరేత్తద్వ్రతం వ్రతీ. ఇతి కామికాశివరాత్రిగ. శివరహస్యస్మృత్యంతరాది వచనాచ్చ. నచ పూర్వదినే అధికవ్యాప్తివశాత్పూర్వైవేతి శంక్యం. ఏతస్య భూయసాం స్యాత్ స్వధర్మత్వమితి న్యాయమాత్రపరత్వేన వచనబాధకత్వాయోగాత్. ప్రత్యుత నిరుక్త వచనైరేవ తద్బాధాచ్చ పూర్వదినే నిశీథే పగదినే ప్రదోషే తదా పూర్వైవ. అర్ధరాత్రాత్పురస్తాచ్చేజ్జయాయోగో యదా భవేత్ పూర్వవిద్ధైవ కర్తవ్యా శివరాత్రిః శివప్రియా. ఇతి పాద్మే. జయాయోగస్య విహితత్వాత్. మహతామపి పాపానాం దృష్ట్వా వై నిష్కృతిః పురా, నదృష్టా కుర్వతాం పుంసా కుహూయుక్తాం తిథిం శివామ్. ఇతి స్కాందే. దర్శయోగస్య నిందితత్వాచ్చ. యత్తు కాలతత్త్వ వివేచనే దినద్వయే నిశీథవ్యాప్తావేవ పూర్వవిద్ధావిధాయకాన్యుత్తరవిద్ధానిషేధకాని వచనాని సావకాశానీత్యుక్త్వా పూర్వైవగ్రాహ్యే

త్యక్తం. తన్న సమంజసం. నిశాద్వయే చతుర్దశ్యాం పూర్వాత్యాజ్యా పరా శుభేతి, మాధవాద్యుదాహృతకామికవచననిరోధాత్. నచ న పూర్వవిద్ధావిధాయకానాం ఉత్తరవిద్ధానిషేధకానాం విషయాలాభ ఇతి శక్యం. ప్రదోషనిశీథయోర్విరోధే నిశీథగ్రాహ్యతాయా ఉపోద్ఘాతబలత్వేన విషయలాభస్యానుపదమేవోక్తత్వాత్. ప్రదోషవ్యాప్తిసద్భావాత్. యదా దినద్వయే నిశీథవ్యాప్తిస్తదా పరైవ మాఘాసితే భూతదినం హి రాజన్నుపైతి యోగం యది పంచదశ్యాః జయాప్రయుక్తాం న తు జాతు కుర్యాచ్ఛివస్య. ఇతి హేమాద్రౌ మాధవీయేఽప్యుదాహృతపురాణవచనాదితి పరైవ అస్మిన్ వ్రతే ఉపవాస జాగరణపూజానాం ఫలసంబంధాత్ త్రయమపి ప్రధానమ్. తథా చ నాగరఖండే ఉపవాసప్రభావేన బలాదపి చ జాగరాత్, శివరాత్రేస్తథా తస్యాం లింగస్యాపి ప్రపూజయా. అక్షయాన్ లభతే కామాన్ శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్, బ్రాహ్మణానాం శివో దేవః శివోఽగ్నిః కర్మదైవతమ్. శివ ఏవ పరబ్రహ్మ శివో వేదశ్శివో గతిః, శివో గురుర్హి జగతాం శివః పశుపతిః ప్రభుః. శివాగ్రభూతా విష్ణ్వాద్యాస్తస్మాద్విప్రశ్శివం యజేత్, శివరాత్రివ్రతం యస్తు న కుర్యాదనుపోషితః. కోటిజన్మసు కీటస్స్యాత్పతత్యర్ధే తమస్యపి, శివరాత్రౌ తు యోభుంక్తే శ్వా భవేల్లక్షజన్మసు. శివరాత్రివ్రతం కృత్వా శివలోకే మహీయతే, ఇదం చ వ్రతం సంయోగపృథక్త్వన్యాయేన నిత్యం కామ్యం చ వ్రతం పరాత్పరం నాస్తి శివరాత్రిః పరాత్పరా, న పూజయతి భక్త్యేశం రుద్రం త్రిభువనేశ్వరం. జంతుర్జన్మసహస్రేషు యుజ్యతే నాత్రసంశయః. ఇతి స్కాందే, పారణం చైతద్వ్రతే. స్కాందే. తిథిమధ్యే తదంతే చోక్తం ఉపోషణం త్రయోదశ్యాం చతుర్దశ్యాం తు పారణం, కృతైస్సుకృతలక్షైశ్చ లభ్యతే యదివా నవా. బ్రహ్మాండోదరమధ్యే తు యాని తీర్థాని సంతి వై, సంస్థితాని భవంతీహ భూతాయాం పారణే కృతే. తిథ్యంతే పారణం కుర్యాద్వినా శివచతుర్దశీమ్ తథా. కృష్ణాష్టమీ స్కందషష్ఠీ శివరాత్రిస్తథైవ చ, ఏతాః పూర్వయుతా గ్రాహ్యాస్తిథ్యంతే పారణం భవేత్. అనయోర్విరుద్ధవచనయోః వ్యవస్థైవం మాధవేనోక్తా. యామత్రయోర్ధ్వగామిన్యాం ప్రాతరేవ హి పారణం. ఇతివచనాద్యా

మత్రియామధ్యే చతుర్దశీసమాప్తౌ తిథ్యంతే తదుత్తరగామిత్వే తు ప్రాతస్తిథిమధ్యే ఏవేతి తిథిమధ్యకాలో ముఖ్యస్తదంత్యకాలో గౌణః. ఉత్తరభావిత్వాదిత్యాహుః. కేచిత్తు. శక్తస్తిథ్యంతే అశక్తస్తిథిమధ్య ఏవేత్యాహుః. శివరాత్రిగ్రహణం తు పూర్వవిద్ధావిధానార్థమితి. వస్తుతస్తు. సా త్వస్తమయపర్యంతవ్యాపినీ చేత్పరేఽహాని, దివైవ పారణం కుర్యాత్తత్కర్తా నైవదోషభాక్. శివరాత్రిప్రకరణ పఠితకాలాదర్శాది లిఖితవచనాద్దివా తిథిసమాప్తౌ తిథ్యంతేఽన్యథా తన్మధ్యఏవేతినిర్ణయః.

అథ మహాశివరాత్రిపూజావిధిః.

మమ సర్వపాపక్షయార్థమక్షయ్యభోగమోక్షప్రాప్త్యర్థం చ శివరాత్రివ్రతం కరిష్యే బోధాయనాద్యుక్తతంత్రేణ షోడశోపచారైః శివపూజాం కుర్యాత్. తత్ర పూజా. ఆగచ్ఛ దేవదేవేశ మర్త్యలోకహితేచ్ఛయా, పూజయామి విధానేన ప్రసన్నస్సుముఖో భవ. సహస్రశీర్షేత్యావాహనమ్. పాదాసనం కురు ప్రాజ్ఞ నిర్మలం స్వర్ణనిర్మితం, భూషితం వివిధై రత్నైః కురు త్వం పాదుకాసనం. పురుష ఏవేదమిత్యాసనం. గంగాదిసర్వతీర్థేభ్యో మయా ప్రార్థనయాఽఽహృతం, తోయమేతత్సుఖస్పర్శం పాద్యార్థం ప్రతిగృహ్యతాం. ఏతావానస్యేతి పాద్యం. గంధోదకేన పుష్పేణ చందనేన సుగంధినా, అర్ఘ్యం గృహాణ దేవేశ భక్తిం మే హ్యచలాం కురు. త్రిపాదూర్ధ్వ ఇత్యర్ఘ్యం. కర్పూరోశీరసురభిశీతలం విమలం జలం, గంగాయాస్తు సమానీతం గృహాణాచమనీయకం. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనం. మందాకిన్యాస్సమానీతం హేమాంభోరుహవాసితం, స్నానాయ తే మయా భక్త్యా నీరం స్వీక్రియతాం విభో. యత్పురుషేణేతి స్నానం. వస్త్రం సూక్ష్మం దుకూలం చ దేవానామపి దుర్లభం, గృహాణ త్వముమాకాన్త ప్రసన్నో భవ సర్వదా. సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం. యజ్ఞోపవీతం సహజం బ్రహ్మణా నిర్మితం పురా, ఆయుష్యం భవ వర్చస్యముపవీతం గృహాణ భో. తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతం. శ్రీఖండ చందనం దివ్యం గంధాఢ్యం సుమనోహరం, విలేపనం సురశ్రేష్ఠ మద్దత్తం ప్రతిగృహ్యతాం. తస్మాద్యజ్ఞాదితిగంధం. అక్షతాంశ్చంద్రవర్ణాభాన్ శాలీయాన్ సతిలాన్ శుభాన్, అలంకారార్థమానీతాన్ ధారయస్వ మహాప్రభో. తస్మాద్యజ్ఞాదిత్యక్షతాన్.

మాల్యాదీని సుగంధీని మాలత్యాదీని వై ప్రభో, మయాఽఽహృతాని పుష్పాణి పూజార్థం తవ శంకర తస్మాదశ్వేతి పుష్పమ్.

అథ శివాష్టోత్తరశతనామావళి ప్రారంభః.

ఓం శివాయ నమః
మహేశ్వరాయ
శంభవే
పినాకినే
శశిశేఖరాయ
వామదేవాయ
విరూపాక్షాయ
కపర్దినే
నీలలోహితాయ
శంకరాయ
శూలపాణయే
ఖట్వాంగినే
విష్ణువల్లభాయ
శిపివిష్టాయ
అంబికానాథాయ
శ్రీకంఠాయ
భక్తవత్సలాయ
భవాయ
శర్వాయ
త్రిలోకేశాయ
శితికంఠాయ
శివాప్రియాయ
ఉగ్రాయ
కపర్దినే
కౌమారయే [య
అంధకాసుర సూదనా

గంగాధరాయ
లలాటాక్షాయ
కాలకాలాయ
కృపానిధయే
భీమాయ
పరశుహస్తాయ
మృగపాణయే
జటాధరాయ
కైలాసవాసినే
కవచినే
కఠోరాయ
త్రిపురాంతకాయ
వృషాంకాయ
వృషభారూఢాయ
భస్మోద్ధూళిత విగ్రహా
సామప్రియాయ [య
స్వరమయాయ
త్రయీమూర్తయే
అనీశ్వరాయ
సర్వజ్ఞాయ
పరమాత్మనే
సోమసూర్యాగ్నిలోచ
హవిషే [నాయ
యజ్ఞమయాయ
సోమాయ
పంచవక్త్రాయ

సదాశివాయ
విశ్వేశ్వరాయ
గణనాథాయ
ప్రజాపతయే
హిరణ్యరేతసే
దుర్ధర్షాయ
గిరీశాయ
గిరిశాయ
అనఘాయ
భుజంగభూషణాయ
భర్గాయ
గిరిధన్వనే
గిరిప్రియాయ
కృత్తివాససే
పురారాతయే
భగవతే
ప్రమథాధిపాయ
మృత్యుంజయాయ
సూక్ష్మతనవే
జగద్వ్యాపినే
జగద్గురవే
వ్యోమకేశాయ
మహాసేనజనకాయ
చారువిక్రమాయ
రుద్రాయ
భూతపతయే

స్థాణవే
అహిర్బుధ్న్యాయ
దిగంబరాయ
అష్టమూర్తయే
అనేకాత్మనే
సాత్వికాయ
శుద్ధవిగ్రహాయ
శాశ్వతాయ
ఖండపరశవే
అజాయ
పాపవిమోచకాయ
మృడాయ
పశుపతయే
దేవాయ
మహాదేవాయ
అవ్యయాయ
హరయే
పూషదంతిభిదే
అత్యుగ్రాయ
దక్షాధ్వరహరాయ
హరాయ
భగనేత్రభిదే
అవ్యక్తాయ
సహస్రాక్షాయ
సహస్రపదే
అపవర్గప్రదాయ
అనంతాయ
తారకాయ
పరమేశ్వరాయ నమః

వనస్పతిరసోద్భూతో గంధాఢ్యశ్చ మనోహరః, ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. యత్పురుషమితి ధూపం. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం వహ్నినా యోజితం మయా, దీపం గృహాణ దేవేశ త్రైలోక్యతిమిరాపహ. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపం. నైవేద్యం గృహ్యతాం దేవభక్తిం మే హ్యచలాం కురు, శివేప్సితం వరం దేహి పరత్ర చ పరాం గతిం. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యం. పూగీఫలం మహద్దివ్యం నాగవల్లీ దళైర్యుతం, కర్పూరచూర్ణసంయుక్తం తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతాం. నాభ్యాఆసీదితి తాంబూలం, హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణాం. చక్షుస్త్వం సర్వలోకానాం తిమిరస్య నివారణం, ఆర్తిక్యం, ఫల్పితం భక్త్యా గృహాణ పరమేశ్వర. వేదాహమితి నీరాజనం. ఫలేం కలితం సర్వం త్రైలోక్యం సచరాచరం, తస్మాత్ఫలప్రదానేనసఫలాశన మనోరథాః. ఫలం. యాని కాని చ పాపాని బ్రహ్మహత్యాసమానిచ్చ తాని తాని వినశ్యంతి ప్రదక్షిణపదే పదే ఇతి ప్రదక్షిణాని. మంత్రహీనం క్రియాహీనం భక్తిహీనం సురేశ్వర, యత్పూజితం మయా దేవ పరిపూర్ణం తదస్తు మే. నమస్కారాః. సద్యోజాతాయేతి. వామదేవాయేతి వా. యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పం. అథ. శ్రూయతాం ధర్మసర్వస్వం శివరాత్రౌ శివార్చనం, వ్రతలగ్నవిధానేన స్వర్గపుణ్యేన కర్మణా. కృత్వా స్నానం శుచిర్భూత్వా ధౌతవస్త్రసమన్వితః, స్థాపయేద్దేవదేవేశం మంత్రైర్వేదసముద్భవైః, తతః పూజా ప్రకర్తవ్యా

పూర్వోక్తవిధినా తతః, నమో యజ్ఞ జగన్నాథ నమస్తే భువనేశ్వర. పూజాం గృహాణ మద్దత్తాం మహేశ ప్రథమం వదే. ఇతి ప్రథమ ప్రహరపూజా. పూర్వే నంది మహాకాళౌ గణశ్శృంగీ చ దక్షిణే, వృషస్కంధౌ పశ్చిమే చ దేశకాలౌ తదోత్తరే. గంగా చ యమునా చైవ పార్శ్వే శంభోర్వ్యవస్థితే, నమోఽవ్యక్తాయ సూక్ష్మాయ నమస్తే త్రిపురాంతక. పూజాం గృహాణ దేవేశ యథాశక్త్యుపపాదితాం. ద్వితీయప్రహరే. బద్ధోఽహం వివిధైః పాశైః సంసారభవబంధనే, పతితం మోహజాలే మాం త్వం సముద్ధర శంకర. తృతీయే. చతుర్థే ప్రహరే అద్యవత్. నమశ్శివాయ శాన్తాయ శర్వపాపహరాయ చ, శివరాత్రౌ మయా దత్తం గృహాణార్ఘ్యం ప్రసీద మే ద్వితీయే. దుఃఖదారిద్ర్యభావైశ్చ దగ్ధోఽహం పార్వతీపతే, మాం త్వం పాహి మహాబాహో గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తు తే. తృతీయే. కిన్న జానామి దేవేశ తావద్భక్తిం ప్రయచ్ఛ మే, స్వపాదాగ్రతలే దేవ దాస్యం దేహి జగత్పతే. చతుర్థే. ఇతి ప్రార్థనా. ఇతి శివపూజా సమాప్తా.

మహాశివరాత్రివ్రతకథా:

సూత ఉవాచ. న కారణమశేషస్య జగతః సర్వదా శివః, గోబ్రాహ్మణనృపాణాంచ శివం భవతు మే సదా. కైలాసశిఖరాసీనం దేవదేవం జగద్గురుం, పంచవక్త్రం చతుర్బాహుం త్రినేత్రం శూలపాణినం పినాకశోభితకరం ఖడ్గఖేటకధారిణం, కపాలఖట్వాంగధరం నీలకంఠం సుశోభితం. భస్మాంగవ్యాళశోభాఢ్యమస్థిమాలావిభూషితం, శ్వేతజీమూతసంకాశం సూర్యకోటిసమప్రభవం. క్రీడన్తం చ శివం తత్ర గణైశ్చ పరివారితం, విసృజ్య దేవతాన్సర్వాన్ స్త్రీమన్తం పరమేశ్వరం. తం దృష్ట్వా దేవదేవేశం ప్రహర్షోత్ఫుల్లలోచనమ్, పార్వతీ పరిపప్రచ్ఛ వినయావనతా స్థితా. గౌరీ ప్రోవాచ భర్తారం విస్మయోత్ఫుల్లలోచనా. పార్వతీ. కథయస్వ ప్రసాదేన యద్గోప్యం వ్రతముత్తమం, శ్రుతాస్త్వయోక్తా దేవేశ వ్రతానాం నిర్ణయాశ్శుభాః, తథా వై దానధర్మాశ్చ తీర్థధర్మాస్త్వయోదితాః, నాస్తి మే నిశ్చయో దేవ భ్రాంతాఽహం చ పునః పునః. తస్మాద్వదస్వ మే దేవ ఏకం నిస్సంశయ ప్రభో, వ్రతానాముత్తమం దేవ భుక్తిముక్తిప్రదాయకం. తదహం శ్రోతు

మిచ్ఛామి కథయస్వ మమప్రభో. ఈశ్వర ఉవాచ. శృణు దేవి పరం గుహ్యం వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, యస్య కస్య చిదాఖ్యాతం రహస్యం ముక్తిదాయకం. యేనైవ కథ్యమానేన యమో విలయతాం వ్రజేత్, తదహం కథయిష్యామి శృణుష్వైకమనాః ప్రియే. మాఘ మాసే కృష్ణపక్షే అమాయుక్తా చతుర్దశీ, శివరాత్రిస్తు సా జ్ఞేయా సర్వయజ్ఞోత్తమోత్తమా. దానైర్యజ్ఞైస్తపోభిశ్చ వ్రతైశ్చ వివిధైరపి, న తీర్థై స్తద్భవేత్పుణ్యం శివరాత్రివ్రతం పరం. శివరాత్రి సమం నాస్తి వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, అజ్ఞానాద్ జ్ఞానతో వాపికృత్వా మోక్షమవాప్నుయాత్. మృతాస్తే నిలయం త్యక్త్వా గతాస్తే శివసన్నిధౌ, సర్వమంగళశీలా చ సర్వామంగళనాశినీ. భుక్తిముక్తిప్రదా చైషా సత్యం సత్యం వరాననే. దేవ్యువాచ. కథం యమపురం త్యక్త్వా శివలోకం వ్రజేన్నరః, ఏతన్మే మహదాశ్చర్యం ప్రత్యక్షం కురుశంకర. శంకరః. శృణు దేవియథావృత్తాం కథాంపౌరాణికీం శుభాం, యమశాసనహంత్రీంచ శివస్థానప్రదాయినీం. కశ్చిదాసీత్పురా దేవి నిషాదో జీవఘాతుకః, ప్రత్యన్తదేశ వాసీ చ భూధరాన్తర్నికేతనః. సీమాంతే స సదా తిష్ఠన్ కుటుంబపరిపాలకః, శూరోనిత్యం ధనుర్ధారీ శ్యామాంగః కృష్ణకంచుకః. బద్ధగోధాంగుళిత్రాణః సదైవ మృగయారతః, ఏవంవిధో నిషాదోఽసౌ చతుర్దశ్యాం దినే శుభే. వణిగ్భిర్దేయరిక్తార్థం దేవాగారే ప్రబోధితః, తేనాపి దేవతా దృష్టా జనానాం వచనం శ్రుతం. ఉపవాసవ్రతానాం చ శివశ్శివశివేతి చ, దినాంతే తైస్తదాయుక్తః ప్రాతర్ద్రవ్యం ప్రదీయతాం. తతోఽసౌధనురాదాయదక్షిణేన గతస్స్వయం, ఆగచ్ఛన్ సవనోద్దేశే జనహాసం చకారసః. శివశ్శివః కిమేతద్వై కుర్వంతి నగరే జనాః, వనేచరాన్నిరీక్షంస్తు చతుర్దిక్షు ఇతస్తతః. వనం చ మృగమార్గం చ అన్వేష్యన్ సూకరాన్ మృగాన్, ఇతశ్చేతశ్చ ధావన్నైవ అమిషే లుబ్ధమానసః వనంచ సర్వతాన సర్వాన్ భ్రమిత్వా గిరికందరాన్, సంప్రాప్తో తేన నో కించిత్ మృగసూకరతః ఫలం. నిరాశో లుబ్ధకస్తిష్ఠన్ తథావ్యాసం గతోఽభవత్, చింతయిత్వా జలోపాంతే జాగరం జీవఘాతనం. సంవిధాస్యామ్య

హా రాత్రే నిశ్చితం మమ జీవనం. గతోఽసౌ జలసామీప్యం తీరస్థో
జాలిమధ్యగః, ఆశ్రమం కర్తుమారేభే ఆత్మనస్సుప్తికారణాత్, జాలి
మధ్యే మహాలింగం స్థితం స్వాయంభువం శుభం. బిల్వవృక్షో మహాన్
దివ్యో జాలిమధ్యే చ సంస్థితః. గృహీత్వా తస్య పర్ణాని మార్గశుద్ధ్యర్థ
మక్షిపత్. క్షిప్తాని దక్షిణే భాగే నిపేతుర్లింగమూర్ధని, న దివాభోజనం
తస్య ఆమిషే లుబ్ధమానసః. తతశ్చింతయమానస్య న నిద్రా సమజాయత,
బిల్వమధ్యే గతస్యాస్య ప్రథమః ప్రహరో గతః. తతో జలార్థమా
యాతా హరిణీ గర్భసంయుతా, యౌవనస్థా సరూపా చ స్తనపీనా
సుశోభనా. నిరీక్షంతీ దిశస్సర్వా భృతమత్ఫుల్లలోచనా, లుబ్ధకేనాపి
సా దృష్టా బాణగోచరమాం గతా. బాణశ్చ సంధితస్తేన ఏకదృష్టేన
చేతసా, త్రోటయిత్వా తపత్రాణి ప్రక్షిప్తాని శివోపరి, శివం దేవం
సదా ధ్యాయన్ శీతేన పరిపీడితః, ఏతస్మిన్నంతరే దృష్టో హరిణ్యా
లుబ్ధకస్తథా. లుబ్ధకస్తు స్వరూపేణ కృతాంత ఇవ దృశ్యతే, దృష్ట్వా
తు తస్య సంధానం యమదంష్ట్రాసమప్రభం. మృగ్యువాచ. సా
మృగీ దివ్యయా వాచా లుబ్ధకం వాక్యమబ్రవీత్, స్థిరో భవ మహావ్యాధ
సర్వజీవనికృంతన. కథయస్వ మహాబాహో కిమర్థం మాం హనిష్యసి.
లుబ్ధక ఉవాచ. కుటుంబం పీడితం మేఽద్య క్షుధయా చ మయా
సహ, పోష్యమ్యహం సదైవాపి హ్యామిషాహారభోజనైః. ధనం వై
మద్గృహే నాస్తి తేన త్వాం హన్మి శోభనే. సూత ఉవాచ. యామ
పూజాప్రభావేన జాగరోపోషణేన చ, చతుర్థాంశేన పాపానాం విముక్తో
లుబ్ధకస్తదా. లుబ్ధకస్తు తతో దృష్ట్వా మృగీం మానుషభాషిణీం,
ఆశ్చర్యం పరమం దృష్ట్వా కించిద్ధర్మసమన్వితః. లుబ్ధక ఉవాచ మయా
హి ఘాతితా జీవా ఉత్తమాధమమధ్యమాః, న శ్రుతా ఈదృశీ వాణీ
శ్వాపదానాం కథంచన. కస్మిన్ దేశే త్వముత్పన్నా కస్మాత్ స్థానాది
హాగతా, కథయస్వ ప్రయత్నేన పరం కౌతూహలం హి మే.
మృగ్యువాచ. శృణు త్వం లుబ్ధకశ్రేష్ఠ కథయామి తవాఖిలం,
ఆసం పూర్వం మహారమ్యాం స్వర్గే శక్రస్య చాప్సరాః. అనంతరూప
లావణ్యా సౌభాగ్యేన చ గర్వితా, సౌభాగ్యమదపుష్టాంగో దానవో
బలగర్వితః. మయైవ చ కృతో భర్తా హిరణ్యాక్షో మహాసురః, తేన
సార్థం మయా భుక్తం చిరకాలం యథేప్సితం. ఏవం కాలో గతో

వ్యాధ క్రీడంత్వా మేఽసురేణ చ, ఏకదా ప్రేక్షితుం నృత్యం శంకర స్యాగతా తదా యావద్గచ్ఛామ్యహం తత్ర తావన్మాం శంకరోఽబ్రవీత్, క్వ గతా త్వం వరారోహే కేన వా సంగతా శుభే. కింవా సౌభాగ్య గర్వేణ నా యాతా మమ మందిరం, సత్యం కథయ శీఘ్రం త్వం నోవా శాపం దదామి తే. శాపభీత్యా మయా తత్రఇత్యుక్తం శంకరాగ్రతః, శృణు దేవ ప్రవక్ష్యామి శాపానుగ్రహకారక. మమాస్తి భర్తా వికేశ దానవేంద్రో మహాబలః, తేన సార్ధం మయా దేవ క్రీడితం నిజమందిరే. తేనాహం నాగతా శీఘ్రం సృష్టిసంహారకారక, రుద్రస్తద్వచనం శ్రుత్వా సకోపో వాక్య మబ్రవీత్. మృగః శాపాతురో నిత్యం హిరణ్యాక్షో భవిష్యతి, త్వం మృగీ తస్య భార్యా వై భవిష్యసి న సంశయః. త్యక్త్వా స్వర్గం తథా దేవాన్ దానవం భోక్తుమర్హసి, ద్వాదశాబ్దాని భో భద్రే భటతా శాప ఏవ తే. పరస్పరస్య శోకేన శాపాంతోఽపి భవిష్యతి, అనుగ్రహః పునస్త్వేష శృంకరేణ కృత స్స్వయమ్ కదాచిద్ధి వ్యాధవరో మమ సాన్నిధ్యమాశ్రితః, వధార్థం తస్య సంప్రాప్తా పూర్వజన్మ స్మరిష్యసి. తత ఊర్ధ్వం తదా రుద్రం దృష్ట్వా మోక్ష మవాప్స్యసి, శంకరో న మయా దృష్టో వసంతస్మి న్మహావనే తతో దుఃఖమనుప్రాప్తా మాంసమేదోవివర్జితా, గర్భా క్రాంతా విశేషేణ న వధ్యా చేతి నిశ్చితం త్వత్కుటుంబస్య తే నూనం భోజనం న భవిష్యతి, అయాస్యతి మృగీ త్వన్యా మార్గేణానేన లుబ్ధక. పీనా యౌవనసంపన్నా బహుమాంసా మదోద్ధతా, భోజనం సకుటుం బస్య తవ సద్యో భవిష్యతి అథవాన్యో మృగో వ్యాధ పానార్థం తు జలాశయే, ఆగమిష్యతి ప్రత్యూషే క్షుధార్తస్య న సంశయః గర్భం త్యక్త్వా పునః ప్రాత ర్బాలాన్ సందిశ్య బంధుషు, శపథై రాగమిష్యామి సందిశ్య చ సఖీజనం. తస్యా స్తద్వచనం శ్రుత్వా వ్యాధో విస్మయ మాగతః, క్షణమేకం తథా స్థిత్వా వ్యాధో వచనమబ్రవీత్. నాగమిష్యతి చేదన్యో జీవం స్త్వమపి గచ్ఛసి, క్షుధయా పీడితోఽహం వై కుటుంబం చ విశేషతః ప్రాతస్త్వయా మమ గృహ మాగన్తవ్యం యథాపథమ్, శపథైశ్చ ప్రజ త్వం హి యథా మే ప్రత్యయోభవేత్ పృథివీ వాయురాదిత్య స్సత్యే తిష్ఠన్తి దేవతాః, తస్మాత్సత్యేన గంతవ్యం భవత్యా స్వగృహం

ప్రతి, తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా గర్భార్తా సా మృగీ తదా. చక్రేసత్య
ప్రతిజ్ఞాం వై వ్యాధస్యాగ్రే పునః పునః. మృగ్యువాచ ద్విజో భూత్వా
తు యో వ్యాధ వేదభ్రష్టోఽభిజాయతే, స్వాధ్యాయసంధ్యారహితః
సత్యశౌచవివర్జితః అవిక్రయాణాం విక్రేతా అయాజానాంచ యాజకః
తస్యపాపేన లిప్యామి యద్యహం నాగమేపునః.దుష్టబుద్ధ్యాతు యత్పా
పం ధూర్తే వా గ్రామకంటకే,నాస్తికే చ విశీలే చ పరదారరతే తదా,
వేదవిక్రయణే చైవశవసూతకభోజనే, తేన పాపేన లిప్యామి యద్యహం
నాగమే పునః. మృగశయ్యా పతిగ్రాహే మాతాపిత్రోరపాలకే, తేన
పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం. దానం దాతుం ప్రవృత్త
స్య యోఽంతరాయకరో నరః, తేన పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తె
గృహమ్. దేవద్రవ్యం గురుద్రవ్యం బ్రహ్మద్రవ్యం హరేత్తు యః, తేన
పాపేనలిప్యామి యదినాయామితేగృహం. దీపం దీపేన యః కుర్యాత్
పాదం పాదేన ధావయేత్, తేన పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే
గృహం. అవైష్ణవే చ యత్పాపం యత్పాపం దాంభికే జనే, అజి
తేంద్రియేషు యత్పాపం పరదోషానుకీర్తనే. కృతఘ్నే చ కదర్యే చ
పరదారరతే తథా, సదాచారవిహీనే చ పరపీడాప్రదాయకే. పర
పైశున్యయుక్తే చ కన్యావిక్రయకారకే, హైతుకే బకవృత్తౌ చ కూట
సాక్ష్యప్రదే తదా. ఏతేషాం పాతకం మహ్యం యది నాయామి తే
గృహం, యత్పాపం బ్రహ్మహత్యాయాం పితృమాతృవధే తథా, తేన
పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం, యత్పాపం లుబ్ధకా
నాంచయత్పాపం గరదాయినాం. తేన పాపేనలిప్యామి యది నాయా
మితే గృహం. ద్విభార్యః పురుషో యస్తు సమదృష్ట్యా న పశ్యతి. తస్య
పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం, సకృద్దత్వా తు యః
కన్యాం ద్వితీయాయప్రయచ్ఛతి. తేన పాపేన లిప్యామి యది నాయా
మితేగృహమ్,కథాయాం కథ్యమానాయామంతరం కురుతేనరః.తస్య
పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం, పతినిందాపరానారీ వేద
నిందాపరోనరః. తయోః పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం,
యస్య సంగ్రహణీ భార్యా బ్రాహ్మణీ చ విశేషతః. తస్య పాపేన లిప్యా
మి యది నాయామి తే గృహం, ప్రేతశ్రాద్ధే తు యో భుక్తే పతితే

బహు యాచతే. అసద్భ్యస్త్వర్థనిరతే పురాణార్థవివర్జనే, మూర్ఖే పాషండనిరతే క్రయవిక్రయకే ద్విజే ఏతేషాం పాతకం మహ్యం యది నాయామి తే గృహం, ఏకాకీ మృష్టమశ్నాతి భార్యాపుత్రవివర్జితః. ఆత్మజాంగుణసంపన్నాం సమానసదృశే వరే, న ప్రయచ్ఛతి యః కన్యాం వరో నైజ్ఞానదుర్లభః. తేన పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహం, మృగీవాక్యం తతశ్శ్రుత్వా లుబ్ధకో హృష్టమానసః. సంహృత్య బాణ సంధానాన్ముమోచ హరిణీం తదా, తస్యాఃముక్తి ప్రభావేన లింగస్యాపి ప్రపూజనాత్. ముక్తో వై పాతకైస్సర్వైస్సస్త్రీణాన్నాత్ర సంశయః, ద్వితీయే ప్రహరే ప్రాప్తే మధ్యరాత్రే మహానిశి, తస్మిన్నేవ క్షణే ప్రాప్తే సరః ప్రాప్తా మృగీ తదా, సంత్రస్తా భయసంవిగ్నా పతి మన్వేష్యతీ ముహుః. జాలమధ్యే స్థితేనాథ దృష్టా సా లుబ్ధకేన తు, పునర్వృక్షస్య పత్రాణి త్రోటయిత్వా కరేణ తు క్షిప్తాని దక్షిణే భాగే లింగోపరి దిద్వక్షయా, తస్యా వధార్థం తేనాథో బాణో ధనుషి సందితః. క్షిప్తం స్త్వైకచిత్తేన కుటుంబార్థం జిఘాంసయా, నిరీక్ష్య లుబ్ధకో యావద్బాణం తస్యాం నిముంచతి. తావన్మృగ్యా న సందృష్టో దృష్ట్వా తం విహ్వలాభవత్, అద్యైవ భగినీ మే హి లుబ్ధకేన వినాశితా. మమ కిం జీవితవ్యేన తస్యా దుఃఖేన పీడితా, పరోమృత్యుర్న శోకో వై దృష్ట్వా వ్యాధం విశేషతః ఏవం సంచిత్య హారిణీ లుబ్ధకం వాక్యమబ్రవీత్. హారిణ్యువాచ. ధనుర్ధరవర వ్యాధ సర్వజీవనికృంతన, దేహి మే వచనం చైకం పశ్చాత్త్వం మాం నిపాతయ. ఆయాతా హారిణీ చైకా మార్గేనానేన లుబ్ధక, సమాయాతా తదా నైవ సత్యం కథయ సువ్రత. తచ్ఛ్రుత్వా లుబ్ధకస్తత్రవిస్మితః క్షణమైక్షత, తస్యాస్తు యాదృశీ వాణీ అస్యాశ్చైవహి తాదృశీ. సా చైషా చాగతా నూనం ప్రతిజ్ఞాపాలనాయ చ, అథవాన్యా సమాయాతా యా తయా కథితా పురా. లుబ్ధక ఉవాచ. అహో రాత్రం కృతం కష్టం కుటుంబార్థే మయా మృగి, అధునా త్వాం హనిష్యామి దేవానాం స్మరణం కురు. వ్యాధోక్తవచనం శ్రుత్వా హారిణీ దుఃఖితా భృశం, వ్యాధం ప్రాహ రుదిత్వా వై భో మాం వ్యాధ నిపాతయ. తేజో బలం తథా సర్వం నిర్దగ్ధం విరహాగ్నినా, అహం ప్రాణాన్విమోక్ష్యామి భోజనం తేన జాయతే. బలవాంశ్చ మహా

తేజా మేదోమాంససమన్వితః,అస్యాశ్చ పీనగాత్రాంగో మృగోఽహ్యత్రాగ మిష్యతి. అహం చ దుర్బలా నూనం మేదోమాంసవివర్జితా, కేవలం పాపభాక్ త్వం హి యమ ప్రాణవిమోచనే. మార్గేణానేన భో వ్యాధ మృగ ఆయాస్యతి ధ్రువమ్,తం హత్వా తే కుటుంబస్య తృప్తిర్నూనం భవిష్యతి. తయోక్తం లుబ్ధకః శ్రుత్వా కింకరోమీత్యచింతయత్. మృగ్యుక్తో హి న యుక్తార్థ ఏష మే నిశ్చయో హృది. సంచింత్య లుబ్ధకః ప్రాహ మృగీం శోకాతురాం కృశాం, సత్యం వద మహాభాగే ప్రత్యయో మే యథా భవేత్. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా హారిణీదుఃఖ కర్శితా, చక్రే సత్యప్రతిజ్ఞాంతు వ్యాధస్యాగ్రే పునః పునః. మృగ్యువాచ. క్షత్రియస్తురణం శ్రుత్వా సంగ్రామం యోన గచ్ఛతి, తస్య పాపే నలిప్యేఽహం యది నాయామి తే గృహం ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు వ్యాధేన పాతి ముక్తా మృగీ తదా,జలం పీత్వా తు బహుశో గతా సద్యో యథా గతం. జాలమధ్యే స్థితస్యాస్య ద్వితీయః ప్రహరో గతః, త్రోటిత్వా బిల్వపత్రాని పునర్దేవే నియోజయత్. పీడితోఽతీవ శీతేన క్షుధయా గృహచింతయా, శివశ్శివేతి జల్పన్నైవ న నిద్రాముపలబ్ధవాన్. కృతం సురార్చనం తేన ద్వితీయే ప్రహరే గతే, వీక్షంశ్చైవ దిశస్సర్వాశ్చ సత్యమార్గాన్నిరీక్షయత్. లుబ్ధకేనాథ దృష్టోఽసౌ హారిణశ్చంచలేక్షణః విలోకయన్ దిశస్సర్వా మార్గమాణో మృగీపదః. సౌభాగ్యబల దర్పాఢ్యో మదనోన్మత్తపీవరః, తం దృష్ట్వా బాణమాకృష్య హ్యాకర్ణం వ్యాప్తమానసః బాణం ముంచతి యావద్వై తావద్దృష్టో మృగేణతు, కాలరూపంతు తం దృష్ట్వా మృగశ్చింతితవాన్ భృశం. నిశ్చితం భవితా మృత్యోర్గోచరస్య ఖలో యతః, భార్యా ప్రాణసమా మేఽద్య వ్యాధేనైవా నిపాతితా. తయా విరహితస్యాస్య నూనం మృత్యుర్భవ ష్యతి, మహో కాలకృతం పాపం యద్భార్యా దుఃఖమాగతమ. భార్యా యా న సమం సౌఖ్యం గృహేఽపిచ వనేఽపి చ, తయా వినా న ధర్మోఽస్తి నార్థకామౌ విశేషతః. వృక్షమూలేఽపి దయితా యత్రతిష్ఠతి తద్గృహం, ప్రాసాదోఽపి తయా హీనః కాంతారాదతిరిచ్యతే. ధర్మ కామార్థకార్యేషు భార్యా పుంసస్సహాయినీ, విదేశే చ గతస్యాపి సైవ విశ్వాసకారిణీ. నాస్తి భార్యాసమో బంధుర్నాస్తి భార్యాసమం సుఖం

నాస్తి భార్యాసమం లోకే నరస్యార్తస్య భేషజం. యస్య భార్యా గృహే నాస్తి సాపి చేత్ప్రియవాదినీ, అరణ్యం తేన గన్తవ్యం యథాఽరణ్యం తథా గృహం ఏకా ప్రాణసమా మేఽభూద్ద్వితీయా ప్రాణదా మమ, ఇత్యేవం చింతయిత్వా తు లుబ్ధకం వాక్యమబ్రవీత్. మృగ ఉవాచ. శృణు వ్యాధ నరశ్రేష్ఠ అమిషాహారభోజన, యత్తే పృచ్ఛామ్యహం వీర తద్వ్యక్తం వద మే ప్రభో. ఆగతం హరిణీయుగ్మం కేన మార్గేణ తద్గతం, త్వయా వినాశితం వ్యాధ సత్యం కథయ మేఽధునా. తస్య తద్వచనం శ్రుత్వా లుబ్ధకో విస్మయం గతః, అసావపి న సామాన్యో దేవతా కాప్యసత్తమా. లుబ్ధకః ఉవాచ లుబ్ధకస్సద్యస్తస్యాగ్రే వాక్యముత్తమం, తే గతే నేనఽమార్గేణ సత్యం కృత్వా మమాగ్రతః తాభ్యాం దత్తోఽసి భుక్త్యర్థే మమ త్వమధునాఽనఘ, సంప్రతి త్వాం హనిష్యామి నైవ మోక్ష్యామి కర్హిచిత్. మృగ ఉవాచ. తత్సత్యం కీదృశం తాభ్యాం వాక్యముక్తం తవాగ్రతః, యేన తే ప్రత్యయో జాతో ముక్తం తద్ధరిణీద్వయమ్. తేన తే కేన మార్గేణ యే ముక్తే వ్యాధ తేఽధునా. వ్యాధః తే గతేఽనేన మార్గేణ స్వమాశ్రమపదం ప్రతి, వ్యాధేనకథితాస్తాభ్యాంశపథా, యే కృతాస్తదా. తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య హరిణో హృష్టమానసః మృగః. తాభ్యాం వ్యాధ యదుక్తం చ తత్కరోమి నచాన్యథా, ప్రభాతే. తద్గృహం నూన మాగమిష్యామి నిశ్చితమ్. భార్యా ఋతుమతీ మేఽద్య కామార్తాప్యధునా భృశం, గత్వా గృహేఽథ భుక్త్వా తా మాపృచ్ఛ్య చ సుహృజ్జనాన్. శపథైరాగమిష్యామి గృహం తే నాత్ర సంశయః, మద్దేహం స్వగృహం నాద్య నేతుం శక్తః కథంచన. తద్వృథా మరణం మే స్యాదద్య ద్యహం ఘాతితస్త్వయా. లుబ్ధకః. అసత్యం భాషసే ధూర్త ప్రతారయసి మాం వృథా, కృత్వా మృత్యుంస్థితం తత్ర తదాగచ్ఛతి కోఽల్పధీః. వ్యాధస్య వచనం శ్రుత్వా హరిణో వాక్యమబ్రవీత్, శపథైరాగమిష్యామి యథా తే ప్రత్యయో భవేత్. వ్యాధః. మృగ త్వం శపథాన్ బ్రూహి విశ్వాసో మే భవేద్యథా, యథా హి ప్రేషయామి త్వాం స్వగృహం ప్రతి కౌముక. మృగః. భర్తారం వంచయేద్యా స్త్రీ స్వామినం వంచయేత్తు యః, మిత్రం చ వంచయేద్యస్తు గురుద్రోహం కరోతి యః. విరసం

తు రసం దద్యాత్ ప్రేమభేదం కరోతి యః, ఛేదయేద్వస్తటాకాని ప్రాసాదం పాతయేత్తథా: ప్రవాసశీలో యో విప్రః క్రయవిక్రయ కారకః, సంధ్యాస్నానవిహీనశ్చ వేదశాస్త్రవివర్జితః మద్యపాః స్త్రీషు రక్తా యే పరనిందారతాశ్చ యే, పరస్త్రీసేవకా విప్రాః పరపైశున్య సూచకాః శూద్రాన్నభోజినో యేచ భార్యాపుత్రాం స్త్యజంతియే, వేద నిందాపరా యే చ వేదశాస్త్రార్థనిందకాః తేషాం వై పాతకం మహ్యం యది నాయామి తేగృహం, భార్య సంగ్రహిణీ యస్య వ్రత శౌచవివర్జితః సర్వాశీ సర్వవిక్రేతా ద్విజనామపి నిందకః, త్రిషువర్ణేషు శుశ్రూషాం యశ్శూద్రో న కరోతి వై. విప్రవాక్యం పరిత్యజ పాషం డాభిరతాస్సదా, బ్రహ్మచర్యరతాశ్శూద్రా యే చ పాషండసంశ్రితాః తేషాం వై పాతకం మహ్యం యది నాయామి తేగృహం, తిలాంస్తైలం ఘృతం క్షౌద్రం కమ్బళం లవణం గుడం. లోహలాక్షాదికం సర్వం రంగాన్నానావిధానపి, విక్రేయుస్తాని శూద్రాశ్చతత్ర దోషోనవిద్యతే. మద్యం మాంసం విషం దుగ్ధం నీలం చ వృషభంతథా, నమిాం క్షీరం సర్పకూటం చిత్రాన్నకఫలాని చ. మద్యాదివిక్రయేయుస్తుశూద్రోఽపి మదమోహితః, ఆదిత్యం విష్ణుమీశానం గణాధ్యక్షం తు పార్వతీమ్. ఏతాం స్త్యక్త్వా గృహే మూఢో యోఽన్యం పూజయతేనరః, తస్య పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహమ్. యోగాం స్స్పృశతి పాదేన హ్యుదితేఽర్కే చసుప్యతి, ఏకాకీమృష్టమశ్నాతి: తస్యపాపస్య భాగహామ్. మాతాపిత్రో రపోష్టాచ క్రియాముద్దిశ్య పాచకః, కన్యా శుల్కోపజీవీ చ దేవబ్రాహ్మణనిందకః. గోగ్రాసం చ పురోడాశ మతి థీనాం చ పూజనమ్, యేన కుర్వన్తి గృహిణస్తేషాం పాపంభవేన్మమ. వృన్తాకం చ పటోలం చ కళింగం తుంబికాఫలం, మూలకం లశునం కందం కుసుమ్భం కనశాకకమ్. ఏతాని భక్షయేద్యస్తు నరో వైజ్ఞాన దుర్బలః, తస్య వై జాయతే శుద్ధి శ్చాంద్రాయణశతైరపి. ఏతేషాం పాతకం మహ్యం యది నాయామి తే గృహమ్, యః పఠేత్స్వరహీనం చ లక్షణేన వివర్జితమ్. ఇయాసుసంచరన్విప్రో వేదానుద్గిరయేత్తుయః, విప్రస్య పరతః క్వాపి శృణోతి ఇహ చాంత్యజః. వేదోపజీవకోవిప్రో ఽతిలోభాచ్ఛూద్రభోజనః తస్య పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే

గృహమ్. శూద్రాన్నేషు చ యే సక్తాః శూద్రసంపర్కదూషితాః, తేన పాపేన లిప్యామి యది నాయామి తే గృహమ్. లేఖకశ్చిత్రకర్తా చ వైద్యో నక్షత్రసూచకః, కూటకర్తా ద్విజో యశ్చ తస్య పాపస్య భాగహమ్. కూటసాక్షీ మృషావాదీ పరద్రవ్యస్య తస్కరః, పరదారాభిగామీ చ యే చ విశ్వాసఘాతుకాః. ద్రవ్యే ద్రవ్యం వినిక్షిప్య పానకూటసమాశ్రితః, వేశ్యారతస్సదా యే చ దానదాతుర్నివారకాః. భర్తారం ద్రవ్యహీనం చ కురూపం వ్యాధిపీడితం, యా న పూజయతే నారీ రూపయౌవనగర్వితా. ఏకాదశీం తథా మూఢా యే వా శివచతుర్దశీమ్, పూర్వవిద్ధాం ప్రకుర్వన్తి తేషాం పాపస్య భాగహమ్. ఉపాస్తే తారతమ్యేన యో మూఢశ్శివకేశవౌ, ద్విజాశ్చ కాలత్రితయే తప్తచక్రాదిచిహ్నితాః. యే చ సత్యం విజానంతి తుచ్ఛాళీకానృతం జగత్, కల్పయంతి గుణాన్యేచ శుద్ధబ్రహ్మణి వంచకాః. అహంకారం గతా యే చ యే పిష్టపశుయాజినః, భస్మలింగవిహీనా యే ద్విజా వేదవివర్జితాః. తేషాం పాపేన... గృహమ అథకం బహునోక్తేన భో లుబ్ధక తవాగ్రతః, యది నాయామి తే గేహం మమ సత్యం భవేత్తవ. తేన వాక్యేన సంతుష్టో వ్యాధో వై వీతకల్మషః, సంహృత్య ధనుషో బాణం మృగో ముక్తో గృహం ప్రతి. జలం పీత్వా తు హరిణః ప్రహృష్టో గహనం ప్రతి, తతోఽసౌ తేన మార్గేణ గతం యస్య మృగీద్వయం. లుబ్ధకేన తదాత్రి జాలిమధ్యే స్థితే నిశి, ప్రత్యూష్యే బిల్వపత్రాణి త్రోటయిత్వా ప్రతర్ప్య చ. శివశ్శివేతి జల్పన్నేవ ఆశు యాతో నిజాశ్రయం, యథోదితే సూర్యబింబే అకామాజ్జాగరే కృతే, పాపాన్ముక్తోఽప్యసౌ సద్యశ్శివపూజాప్రభావతః, యావద్దిశో నిరీక్షేత స్వాశ్యో భోజనం ప్రతి. తావచ్ఛిశుయుతా చాన్యా మృగీ తత్ర సమాగతా, దృష్ట్వా మృగీం తదా వ్యాధో బాణం ధనుషి యోజయత్. యావన్ముంచత్యసౌ బాణం తావదుక్తం తయా తదా, మా బాణం ముంచ ధర్మాత్మన్ ధర్మం మాం ముంచ సువ్రత. అహం న వధ్యా సర్వేషా మత శాస్త్రప్రనిశ్చయః, శయానో మైథునాసక్తః స్తనపో వ్యాధిపీడితః. న హంతవ్యో మృగో రాజ్ఞా మృగీ చ శిశునా వృతా, అథవా ధర్మముత్సృజ్య మాం హనిష్యసి మానవః. బాలకం స్వగృహే

ముక్త్వా సఖీనాం చ నివేద్య వై, శపథైరాగమిష్యామి శృణుష్వాథ వచో మమ. యా స్వభర్తారముత్సృజ్య పరే పుంసి రతా సదా. తస్యాః పాపేన...గృహాం. మద్యంమాంసం విషం దుగ్ధం నీలకుంభ ఫలానిచ, ఏతాని విక్రయేద్యస్తు నరోమోహసమన్వితః తేషాంపాపేన...గృహాం. తస్యాస్తద్వచనం శ్రుత్వావ్యాధో విస్మయమాగమత్, తతో వ్యాధేన సాముక్తాగతా వై నిజమందిరం వ్యాధోఽపి తత్ స్థలంత్యక్త్వాజగామ స్వగృహం ప్రతి, సర్వేషాం వచనం ధ్యాయన్ మృగాణాం సత్యవాదినాం. ఏతేషాం ఘాతుకా నిత్య మహం యాస్యామికాంగతిం, క్రమాగృహాం సమాయాతా బాలకాశ్చ క్షుధయావృతాః నాన్నం మాంసం గృహీతస్యభోజనం యేనజాయతే, నిరామిషం తు తం దృష్ట్వానిరాశాస్తేఽభవంస్తదా. వ్యాధోఽపిచ తదా తత్ర తేషాం వాక్యాని సంస్మరన్, నభోజనం న నిద్రాంచ లభతే విస్మితస్స వై. ఆగమిష్యతి తే నూనం శపథైరపి యంత్రితాః, న తా నహం వధిష్యామి సతాం వ్రతమనుస్మరన్. లుబ్ధకేన తదా ముక్తో హారిణశ్శపథైర్వృతః, స్వమాశ్రమం యయౌ తస్థౌ యత్ర తద్ధరిణీద్వయం. సద్యః ప్రసూతా సా చైకా ద్వితీయా రతిలాలసా, తృతీయాపి సమాయాతా బాలకైర్బహుభిర్వృతా. సర్వాస్స మేతా ఏకత్ర మరణే కృతనిశ్చయాః, పరస్పరం ప్రజల్పంతో లుబ్ధకస్య విచేష్టితం. ఆయాతాం హారిణీం భుక్త్వా యూపాధ్యాం రతిలాలనాం, క తక [illegible]్యోఽభవత్తాభి స్తాభ్యో హారిమథాబ్రవీత్. యుష్మాభిరిహాసంస్థేయ[illegible] కర్తవ్యంప్రాణరక్షణం, వ్యాఘ్రాధిపాలుబ్ధకేభ్యో బాలకానాం [illegible]తః. యో హి సత్యానుగో భార్యాం న భ్యక్త్వ-మోహా వృతః, భ్రూణహా స తు విజ్ఞేయస్తస్య జన్మ నిరర్థకం. సంతానాత్స్వర్గమాప్నోతి ఇహకీర్తిం చ శాశ్వతీం, సంతతిర్యత్నతః పాల్యా స్వర్గసౌఖ్యప్రదాయినీ. అపుత్రస్య గతిర్నాస్తి ఇహలోకే పరత్రచ, యేన కేనాప్యుపాయేనపుత్రముత్పాదయేత్పుమాన్. మయాచ తత్రగంతవ్యంయత్ర వ్యాధస్యమందిరం, సత్యంతు పాలనీయంస్యా త్సత్యే ధర్మప్రతిష్ఠితః ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు తానార్యో వాక్యమూచు స్సుదుఃఖితాః, వయమప్యాగమిష్యామ స్త్వయా సార్ధం మృగోత్తమ. తథా దేవ ప్రియం కాంతం స్వపరామకదాచన, పుష్పితేషు వనాం తేషు నదీనాం సంగమేషు చ కందరేషు చ శై

లానాం యుష్మాభీ రక్షితా వయం, న కార్యమత్ర చాస్మాకం క్రీడి
తేన త్వయా వినా. నారీణాం పతిహీనానాం జీవితైః కిం ప్రయో
జనం, మితం దదాతి హి పితా మితం భ్రాతా మితం సుతః. అమితస్య
హి దాతారం భర్తారం కా న పూజయేత్, అపి ద్రవ్యయుతా నారీ
బహుపుత్త్రసుహృద్వృతా. సా శోచ్యా బంధువర్గస్య పతిహీనా
కులాంగనా, గంధమాల్యాని స్త్రియో నిత్యం ప్రియంతే భర్తురగ్రతః.
నాతంత్రీ వాద్యతే వీణా నాచక్రో భ్రమతే రథః, నాపతిః సుఖమా
ప్నోతి నారీ పుత్త్రశతైర్వృతా. నాస్తి భర్త్రా సమోధర్మో నాస్తి భర్త్ర
సమస్సుహృత్. నాస్తి భర్త్రా సమో నాథః స్త్రీణాం భర్తా పరాగతిః
ఏవం విలాప్య తాస్సర్వాః మరణే కృతనిశ్చయాః, బాలకై స్తైస్స
మాయుక్తా భర్తృశోకేన దుఃఖితాః. మృగస్తాసాం వచశ్శ్రుత్వా హృది
తాపపరో భవేత్, గన్తవ్యం కిన్న గంతవ్యం మయా వ్యాధస్య మందిరం.
ఏతత్తు సుకృతం రక్షన్ కుటుంబస్య క్షయో భవేత్, తందతికం న చే
ద్యామి మమ సత్యక్షయో భవేత్. వరం పుత్త్రస్య మరణ భార్యా
యా ఆత్మనస్తథా, సత్యే త్యక్తే నరో నిత్య మాకల్పం రౌరవం
వ్రజేత్. తస్మాత్సత్యం పాలనీయం సదా శ్రేయోర్థిభిన్నరైః, బాలైస్సహై
వ శనకైః క్షణాత్తస్యాశ్రమం యయౌ. తస్మిన్ సరసి చ స్నాత్వా
కర్మవ్యాపం చకారహ, తల్లింగం ప్రణిపత్యాశు హృది ధ్యాయన్సదా
శివం. స్నానం పానం పరిత్యజ్య మైథునం భోగమేవచ, కామ క్రోధం
తథాలోభం మాయాం మోక్షవినాశినీం. అర్చయిత్వా తు తం దేవం
లుబ్ధకాభిముఖం యయౌ, తస్య భార్యాశ్చ పుత్త్రాశ్చ మరణే కృతనిశ్చ
యాః. వ్రతం చానశనం కృత్వా పృష్ఠలగ్నా స్సమాయయుః, భార్యా
పుత్త్రైః పరివృతో మృగస్తం దేశమాగమత్. క్షుధితై ర్బాలకై ర్యుక్తో
లుబ్ధకో యత్ర తిష్ఠతి, మృగస్తం దేశమాగత్య కుటుంబేన సమన్వితః.
పాలయన్ సర్వవాక్యాని లుబ్ధకం వాక్యమబ్రవీత్. మృగః. హన
మాం ప్రథమం వ్యాధ పశ్చాదేతాన్ క్రమేణ తు, బాలకాంశ్చ
తతః పశ్చా ద్ధన్యన్తాం మా విలంబయ. లుబ్ధకస్తు మృగా భక్త్యా
నాస్తిదోషః కదాచన, వయం యాస్యామ స్వర్లోకం సత్యపూతాన

సంశయః. తథా తేన కుటుంబస్య ప్రాణపుష్టిర్భవిష్యతి, ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు వచనం మృగేణ పరిభాషితం. ఆత్మానం నిందయిత్వా తు లుబ్ధకో వాక్యమబ్రవీత్. వ్యాధః. అహో మృగ మహాసత్త్వ గచ్ఛ గచ్ఛ స్వమాశ్రమం, ఆమిషేణ న మే కార్యం యద్భావ్యం తద్భవిష్యతి. జీవానాం ఘాతనే చైవ విముఖ స్తర్జనే తథా, నైవ పాపం కరిష్యామి కుటుంబార్థే కదాచన. త్వం గురుర్మహాభాగ జ్ఞానోపదేష్టా మృగోత్తమ, గచ్ఛ గచ్ఛ మృగశ్రేష్ఠ కుటుంబేన సమన్వితః. మయా త్యక్తాని శస్త్రాణి సత్యధర్మస్సమాశ్రితః. మృగ ఉవాచ. కర్మకార్యమహం త్యక్త్వా త్వత్సకాశమిహాగతః, హన్యతామన్యథా శీఘ్రం తత్తే పాపం భవిష్యతి. యదా దత్తా పురా వాక్యం యదా బద్ధో న యామ్యహం, ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు వచనం లుబ్ధకో వాక్యమబ్రవీత్. లుబ్ధక ఉవాచ. త్వం బంధుస్త్వం గురుస్త్రాతా త్వం మే మాతా పితా సుహృత్, మయా త్యక్తాని శస్త్రాణి త్యక్తం మాంసాదికం బలం. కస్య భార్యాః సుతాః కస్య కుటుంబం కస్య తన్మృగ, స్వస్యకర్మ చ భోక్తవ్యం మృగ గచ్ఛ యథాసుఖం. ఇత్యుక్త్వా స తదా తూర్ణం బభంజ సశరం ధనుః, మృగం ప్రదక్షిణీకృత్య నమస్కృత్య క్షమాపయేత్. ఏతస్మిన్నంతరే దేవాః దేవదుందుభయో దివి, ఆకాశాత్పుష్పవృష్టిస్తు పపాత సుమనోహరా. తదా దూతాః సమాయాతా విమానం గృహ్య శోభనం, దేవదూత ఉవాచ. అహో వ్యాధ మహాసత్త్వ సర్వసత్త్వక్షయంకర, విమానమిదమారుహ్య సదేహస్స్వర్గమావిశ. శివరాత్రిప్రభావేన పాతకం తే క్షయం గతం, ఉపవాసస్తు సంజాతో నిశి జాగరణం కృతం. యామే యామే కృతా పూజా అజ్ఞానేన శివస్య చ, సర్వపాపవినిర్ముక్తో గచ్ఛ త్వం రుద్రమందిరం. విమానం చ సమారుహ్య సత్త్వాద్రుద్రపదం వ్రజ, మృగరాజ మహాసత్త్వ భార్యాపుత్రైస్సమన్వితః. భార్యాత్రితయసంయుక్తో నక్షత్రపదమాప్నుహి, తవ నామ్నా తు తదృక్షం లోకే ఖ్యాతం భవిష్యతి ఏతచ్ఛ్రుత్వా తు వచనం లుబ్ధకేన సమన్వితః, విమానం తు తదారుహ్య నక్షత్రపదమాగతః తారిణీద్వయమున్నేష్టుం పృష్ఠతో మృగమేవ చ, తారాత్రితయసంయుక్తం మృగశీర్షం తదుచ్యతే. బాలకద్వితయం చాగ్రే తృతీయా పృష్ఠతో మృగీ, పృష్ఠత స్తస్య సంప్రాప్తా

మృగశీర్షస్య సన్నిధౌ. మృగరాడ్దృశ్యతేఽద్యాపి ఋక్షం వ్యోమగ
ముత్తమం, ఉపవాసం కరిష్యన్తి జాగరేణ సమన్వితం. యథోక్తశాస్త్ర
మార్గేణ తేషాం మోక్షో న సంశయః, శివరాత్రివ్రతం యస్తు న కరోతి
నరాధమః. పచ్యతే నరకే ఘోరే యావచ్చంద్రదివాకరౌ, మతాంతర
బలాద్భ్రష్టో దేవతాంతరపూజకః. శివరాత్రౌ తు యో భుక్తే విష
యాసక్తమూఢధీః అంధం తమః ప్రయాత్యేవ హ్యుచ్యతే దైవతానాం
తథైవ హి శివరాత్రిసమం నాస్తి వ్రతం పాపక్షయావహం, యత్కృత్వా
సర్వపాపేభ్యో ముచ్యతే నాత్ర సంశయః. కించ మాఘే సితా కృష్ణే
విలీనే పరమేశ్వరః, జగత్సంరక్షణార్థాయ మహాలింగమభూత్పురా.
విష్ణురోర్ధ్వభిరభూత్మాయామధ్యంవిష్ణుపదాత్మకం,బ్రహ్మపీఠంచలిన్నధ్వే
శివలింగంప్రతిష్ఠితం హరో బీజం హరిర్యోని రవత్వం జగదేతయోః,
మహాలింగమహారేఽస్మిన్ స్తంభస్యానందతుందిలం ఆవిరాసీన్మహా
పుణ్యం శివనారాయణాహ్వయం, దక్షిణాంగాదభూద్విష్ణుర్వామాం
గాదభవద్విధిః దేవతాః పీఠమూలేన సర్వా భూతాని పాదతః, చతు
ష్పాత్మకలం బ్రహ్మమహాలింగం శివస్స్మృతః. శివరాత్రివ్రతం కృత్వా
తస్మాద్విష్ణ్వాదయస్సురాః, సర్వకర్మణి సామర్థ్యం ప్రాపుస్తత్ప్రా
యోగతః. అశ్వమేధసహస్రాణి వాజపేయశతాని చ, నాశ్నీతి తత్ఫలం
సర్వం నాత్ర కార్యా విచారణా. ఏకాదశీ కోటికృతే తు యత్ఫలం
వారాణసీవాససహస్రవర్షైః, జన్మాష్టమీలక్షభవం చ సిద్ధ్యదేకేన సత్యం
శివరాత్రికేన నార్థవాదో మయా ప్రోక్త స్సత్యమేత ద్ద్రవాక్యకం
క్రియతాం సాస్తికైస్సర్వై శ్శివరాత్రివ్రతం పరమ. ఇతి శ్రీస్కాంద
పురాణే శివరాత్రికథా సమాప్తా.

అథ శివరాత్రివ్రతోద్యాపనమ్.

స్కాందః. వ్రతస్యోద్యాపనం కర్మ కథం కార్యం చ మానవైః
కో విధిః కాని కర్మాణి కథయస్వ మమ ప్రభో. ఈశ్వరః. శృణు
షణ్ముఖ యత్నేన లోకానాంహితకామ్యయా,ఉద్యాపనవిధిం చైవకథ
యామి తవాగ్రతః. యదా సంజాయతే విత్తంభక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః, స
ఏవ వ్రతకాలః స్యాద్యతోఽనిత్యం హి జీవితం. చతుర్దశాబ్దం కర్తవ్యం

శివరాత్రివ్రతం శుభం, ఏకభుక్తం త్రయోదశ్యాం చతుర్దశ్యా
ముపోషణం. సంపాద్య సర్వ సంభారాన్ మండలం తత్ర కారయేత్,
వస్త్రైర్గి పుష్పైః సమాచ్ఛన్నం పట్టవస్త్రైశ్చ శోభితం. తన్మధ్యే లేఖ
యేద్దివ్యం లింగతో భద్రమండలం,అథవా సర్వతో భద్రం మంటపాన్తం
ప్రకల్పయేత్. శోభోపశోభాసంయుక్తం దీపైః సర్వత్ర సోజ్జ్వలం,
ఆచార్యం పూజయేత్తత్ర ఋత్విగ్భిః సహితం శుచిః శివరూపాశ్చ తే
విప్రాః పూజ్యాశ్చందనపుష్పకైః అనుజ్ఞాతశ్చ తైర్విప్రైః శివపూజాం
సమారభేత్.రుద్రనామ్నా నమోఽన్తేన బ్రాహ్మణానపి పూజయేత్
అవ్రణం సజలం కుంభం తస్యోపరి తు విన్యసేత్. సౌవర్ణం రాజతం
తామ్రం మృణ్మయం వా నవం ఘటం, కుంభోపరి న్యసేద్దేవ ముమయా
సహితం శివం.సౌవర్ణేఽప్యథవా రౌప్యే వృషభే సంస్థితం శుభే, రత్నా
లంకరణైర్హేమై రలంకృత్య ప్రపూజయేత్. పలేన వా తదర్ధేన తదర్ధా
ర్ధేన వా పునః, వస్త్రయుగ్మేన సంవేష్ట్య బిల్వపత్రైః ప్రపూజయేత్.
ఓమామహేశ్వరీం మూర్తిం పూజయే ద్వృషభే స్థితాం, సోమంచ
సగణంచైవ పూజయిత్వా మహేశ్వరం, పురాణస్తోత్రపాఠైశ్చ రాత్రి
శేషం నయేద్బుధః, తతః ప్రభాతసమయే కృత్వా సంధ్యాదికాః
క్రియాః. తతః పూజాం ప్రకుర్వీత తతో హోమం సమాచరేత్, తిల
వ్రీహియవైశ్చైవ పాయసాన్నేన భక్తితః. త్ర్యంబకేన మంత్రేణ
నమశ్శంభవ ఇత్యతః, గౌరీమిమాయ మంత్రేణ శతమష్టోత్తరద్వయం.
హోమం కుర్యాచ్చ మతిమాన్ బిల్వపత్రైస్తు నామభిః, అజైకపాదహి
ర్బుధ్న్యశ్చ భవ శ్శర్వ ఉమాపతిః. రుద్రః పశుపతిశ్శంభు స్త్ర్యంబకశ్చ
ఈశ్వరః, మహాదేవో హరో భీమో నామాన్యేవం చతుర్దశ. పూర్ణా
హుతిం తతో హుత్వా కర్మశేషం సమాపయేత్, ఏతద్వ్రో[illegible]
కుంభదానేఽపితాన్ స్మరేత్.భోజ్యంతుమాపయేద్దేవ మబ్రాహ్మణా[illegible]
పృథక్, ప్రతిమాం కుంభసహితా మాచార్యాయ నివేదయేత్.
శంభో ప్రసీద దేవేశ సర్వలోకేశ్వర ప్రభో, శివ రూపప్రదానేన
మమ సంతు మనోరథాః. ఆచార్యం పూజయేద్భక్త్యా వస్త్రాలంకార
భూషణైః, సవత్సాం గాం తతో దద్యాద్వ్రతసంపూర్ణ హేతవే. అన్యే
భ్యోఽపి యథాశక్త్యా బ్రాహ్మణేభ్యో హి దక్షిణాః, చతుర్దశ ప్రదా

తద్యా విప్రేభ్యో జలపూరితాః. కుంభా ముష్టిపరితాని వస్త్రాణి చ పృథక్ పృథక్, ససూత్రాణి చ వస్త్రాణి దాతవ్యం సోపస్కరాం తథా. ద్వాదశైవ తు గా దద్యాత్ పరిధానాదికం తథా, అథవా దక్షిణామేవ ప్రదద్యాద్వ్రతతుష్టయే ప్రసన్నో౭స్తు ప్రభుః న్యూనం పూర్ణం వా౭పూర్ణమేవ చ, సర్వం సంపూర్ణతాం యాతు ప్రసాదాద్భవతాం మమ ఇతి సంప్రార్థ్య తాన్ విప్రాన్ ప్రణమ్య చ పునః పునః, తైశ్చ స్వజనైస్సార్థం స్వయం భుంజీత సువ్రతీ. ఏవం కృతే తాదృశే చ శివరాత్రివ్రతే నరైః, సర్వపాపక్షయద్వారా శివలోకశ్చ సిద్ధ్యతి. ఉద్యాపనవిహీనస్య సతో వృక్షఫలసంభవ, అతో మయా కృతస్యాస్య స హ్యుద్యాపనముచ్యతే సంధ్యాగ్నిహోమవన్నిత్యం శివరాత్రివ్రతం స్మృతం, కాముకః పంచధా సిద్ధ్యేత్ఫల మేతత్ప్రభావతః. ధనం సుఖం తథా౭౭రోగ్యం సంతానం జ్ఞానమేవచ, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన చరేదుద్యాపనం వ్రతీ. యథాకథం చిత్క్రియమాణమేతద్వ్రతం యుక్తం జంతుభిరాప్తధర్త్రైః, పాపైర్వి ముక్తాశ్శివసన్నిధానే వసంతి విష్ణ్వాదిసమానభోగాః. ఇతి శ్రీస్కాంద పురాణే శివరాత్రివ్రతోద్యాపనమ్.

అథ పౌర్ణమాసవ్రతాని లిఖ్యన్తే.

చైత్రపౌర్ణమాసీ సామాన్యనిర్ణయాత్పరైవ. అత్రో విశేషో నిర్ణయామృతే విష్ణుస్మృతౌ. చిత్రాయుక్తయుతా చైత్రీ పరా స్నానాది కర్మణి, చిత్రవస్త్రప్రదానేన సద్ధర్మాయత నాన్యథా. ఐందా రౌ చ గురోర్వారే యదా భవతి పౌర్ణమా, తత్రాశ్వమేధజం పుణ్యం స్నాన శ్రాద్ధాదిభిర్భవేత్. వాయువియే సంవత్సరకృతార్చాయాగ సాఫల్యాయాఖిలాన్ సురాన్, దమనేనార్చయేచ్చైత్ర్యాం విశేషేణ సదాశివమ్. ఇయం మన్వాదిరపి. ఇతి చైత్రపౌర్ణమా. వైశాఖపౌర్ణమాస్యాం విశేషః స్మర్యతే భవిష్యే. వైశాఖీ కార్తికీ మాఘీ తిథయశ్శివపూజితాః, స్నానదానాన్నదానైశ్చ సాయుజ్యం పాండునందన.

అథ జ్యేష్ఠశుక్లపూర్ణిమాస్యాం అమాయాం వా వటసావిత్రీవ్రతం. ఇయం చ పూర్వవిద్ధా గ్రాహ్యా భూతవిద్ధా న కర్తవ్యా అమావాస్యా చ పూర్ణిమా, వర్జయిత్వా మునిశ్రేష్ఠ సావిత్రీవ్రతముత్తమం ఇతి బ్రహ్మవైవర్తాత్. కృష్ణదేశజనైరాచరితం వ్రతమిదం అథ ఆషాఢ

పౌర్ణిమాస్యాం గోపద్మవ్రతం. తత్ర పురుషసూక్తేన విష్ణుమభ్యర్చయేత్. స్త్రీభిరేవ కార్యం. తత్ర ఆషాఢపౌర్ణమాస్యాం కోకిలావ్రతం. ఉత్తరదేశే ప్రసిద్ధమ్.

అథ శ్రావణశుక్లపౌర్ణిమాస్యాం రక్షాబంధనమ్. అథ భాద్రపదపౌర్ణిమాయాం ఉమామహేశ్వరవ్రతం. శివరహస్యే. రాజోవాచ. భగవన్ మునిశార్దూల వ్రతమేకం వదస్వ మే, సాంగే యస్మిన్ వ్రతే చీర్ణే సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్. గౌతమః. ఉమామహేశ్వరం నామ వ్రతమస్తి వ్రతోత్తమం, సాంగే యస్మిన్ వ్రతేచీర్ణే కామాన్సర్వానవాప్నుయాత్, మాసి భాద్రపదే శుక్లే పౌర్ణమాస్యాం ప్రయత్నతః, తద్వ్రతం కార్యమనఘైః బ్రాహ్మణాద్యైర్విధానతః. భాద్రశుక్ల చతుర్దశ్యాం ప్రాతస్స్నాత్వా విధానతః, శివం సంపూజ్య విధివచ్ఛైవాన ప్యతియత్నతః. శివం ధ్యాత్వా జనైర్వంద్యం సోమం సోమార్ధశేఖరం, కృతాంజలిపుటో భూత్వా మంత్రమేతత్పఠేన్నరః. శ్వః కరిష్యే వ్రతం యత్నాదుమామాహేశ్వరాభిధం, ఆజ్ఞాం దేహి మహాదేవ సోమ సోమార్ధశేఖర. ఇతి విజ్ఞాప్య వై దేవం పునస్సంపూజ్య యత్నతః, మధ్యాహ్నేఽపి మహాదేవ మర్చయేన్నియతో వ్రతీ, తతో దేవానృషీన్ సర్వానభ్యర్చ్య విధివన్నృప, హావిష్యాశీ శివం సాయం పూజయేద్విధిపూర్వకం. నిద్రా కార్యా తథా యోగం మహాదేవస్య సన్నిధౌ, ఉత్థాయ పశ్చిమే యామే మహాదేవం తతః స్మరేత్. తతః శౌచాదికం సర్వం నిర్వర్త్య ప్రీతమానసః, స్నానం కుర్యాద్యథా యోగం యథా శాస్త్రం యథాక్రమం, పరిధాయ తతో వస్త్రం క్షాళితం శుభమక్షతం, ఉద్ధూళనం తతః కార్యం త్రిపుండ్రం చ యథాక్రమం. రుద్రాక్షధారణం కార్యం సంధ్యా కార్యా తతః పరం, తతః శివార్చనం కార్యం బిల్వపత్రాదిభిర్నరైః. తతో హోమోఽపి కర్తవ్యః శివప్రీత్యర్థమాదరాత్, తతః పరం నియమనం ప్రణమేత్ సముచ్చయం. సంగ్రంథి కుశపింజూలం తతస్సంపాద్యమాదరాత్, నవ్యం పంచదశ గ్రంథిపూజితం తచ్ఛివాత్మకం. ఏవం పంచదశగ్రంథి దోరకం కుంకుమాన్వితం, సంపాదనీయం యత్నేన వ్రతనిష్ఠైర్నాకులైః. ఉమామహేశ్వరం

చైవ సౌవర్ణప్రతిమాద్వయం, సంపాదనీయం యత్నేన రాజతం వా మనోహరం. పలాదూనం న కర్తవ్యం ప్రతిమాద్వయముత్తమం, అధికం చేద్యథాశక్తి కర్తవ్యమితియత్నతః. సౌవర్ణో రాజతో వాపి తామ్రో వా మృణ్మయోఽపి వా. సంపాదనీయో యత్నేన ప్రయత్నైర్వ్రతతత్పరైః. తతస్స దర్భసూత్రం చ వస్త్రయుగ్మేన వేష్టయేత్, పృథక్ పృథక్ స్థాపనీయం కలశే ప్రతిమాద్వయం. ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రై స్తథా త్ర్యంబకమంత్రకైః, అభిషిచ్య ప్రయత్నేన పూజయేత్ప్రతిమాద్వయం. తతః ప్రయత్నతో గచ్ఛేదలంకృత్య శివాలయం, శివస్థానం తతో గచ్ఛేత్తోరణాద్యైరలంకృతం తతః షోడశకే పత్రే బహారంతశ్చతుర్గుణే, అలంకృతిస్స్వస్తికాద్యైః స్థాపయేత్కలశం నవం. ధ్యాయేత్తత్ర మహాదేవముమాదేహార్ధధారిణం, ముక్తామాలాపరీతాంగ మకూలపరివేష్టితం. పంచాననముమాకాంత మనలేందురవిప్రభం, చంద్రార్ధశేఖరం నిత్యం జటామకుటమండితం. త్రిపుండ్రలేఖావిలసత్ఫాలనేత్రోపరస్థితం, భస్మోద్ధూళితసర్వాంగం రుద్రాక్షాభరణా నిత్యం.మందస్మితమనాధారమాధారం జగతాం ప్రభుం, దేవైరనంతైరనిశం స్తూయమానమనేకధా. దేవాత్మకం దేవవంద్యం విష్ణుబ్రహ్మాదివందితమ్, విష్ణునేత్రార్చితారక్తపాదపంకజముత్తమం. అప్రతిద్వంద్వమద్వంద్వం సర్వబృందారకార్చితం, సర్వోత్తమమనాద్యం తం సర్వదేవనివేదితం. సత్యం శుద్ధం పరం బ్రహ్మ పురుషం కృష్ణపింగళం, ఊర్ధ్వకేశం విరూపాక్షం విశ్వరూపం చిదాత్మకం. నిష్కళం నిర్మలం శాన్తం నిరవద్యం నిరంజనం, అప్రమేయం జగత్సృష్టిస్థితిసంహారకారణం. విశ్వబాహుం విశ్వపాదం విశ్వాక్షం విశ్వసంభవం, విశ్వం నారాయణారాధ్యమక్షరం పరమం పదం. విశ్వతః పరమాన్నిత్యం విశ్వస్యేశమనామయం, ఏవం ధ్యాత్వా మహాదేవం సర్వదేవోత్తమోత్తమం. ధ్యాయేత్తతః పరం గౌరీమాదివిద్యామనామయాం, లక్ష్మీసేవితపాదాబ్జాం శచీసేవితపాదుకాం. సరస్వత్యాదిభిర్నిత్యం స్తూయమానపదాంబుజాం, అధరోష్ఠాధరీభూతపక్వబింబఫలాముమాం. ముఖకాంతికలోపేతాం పూర్ణచంద్రాయుతప్రభాం, తిరస్కృతాళిమాలాం తామలకావళిభిస్సదా. పీనవక్షోజనిర్ఘాతచక్రవాకవరాంగనాం, నిత్యం తిరస్కృతాం

భోజాం నయనాభ్యామ నిందితాం సీమంతాలంకృతాశేషకాంతుభల్లా మహార్నిశం, భ్రుకుటీధికకృతాశేషయమభల్లామనాకులాం. బాహు తాలకలోద్ధూత హేమమాలాం విలాసినీం, రోమావళితిరోభూతభ్రమద్భ్రమరమాలికాం నాభిరంధ్రతిరోభూతనానావర్తానుసమ్మలాం, ఉత్తమోరుతిరోభూతరంభాస్తంభాం శుభావహాం. పాదయుగ్మప్రభాకాంతి నిర్జితారుణపంకజాం, బ్రహ్మేంద్రోపేంద్రజననీం మహేశార్ధాంగభాగినీం. మహేశాశ్లిష్టవామాంగాం వరదాభయదాం సదా, ప్రసన్నవదనాం శాంతాంస్మితపూర్వాభిభాషిణీం. చంద్రచారుదుకూలాఢ్యాం నానాభరణభూషితాం, స్తూయమానాం సదా దేవై ర్యక్షైర్గణైశ్చ కోటిశః. ఏవం ధ్యాత్వా తతస్సమ్యగుపచారాన్ ప్రకల్పయేత్, తతః పుష్పాణిసంగృహ్య శివమావాహయేచ్ఛివాం. మహాదేవదయాసింధో విష్ణు బ్రహ్మాదివందిత, ఆవాహయామి దేవం త్వాం ప్రసీదపరమేశ్వర. ఇతి ఆవాహనం. తతో వేదమంత్రైః షోడశోపచారపూజా. ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్తాన్ కృత్వా. ఉపవిశ్య. అథాంగపూజా. కపర్దినేనమః శిరః పూజయామి ఫాలలోచనాయ ఫాలం. సోమసూర్యాగ్నిలోచనాయ నేత్రత్రయం. సుశ్రోత్రాయ శ్రోత్రే. ఘ్రాణగంధాయఘ్రాణం. స్ఫూర్తిదంతాయ దంతాన్ శ్రుతిజిహ్వాయ జిహ్వాం. సుకపోలాయ కపోలౌ. జ్ఞానోష్ఠాయ ఓష్ఠౌ. విశ్వజంఘాయ జంఘే విశ్వపాదాయ పాదౌ. విశ్వనఖాయనఖాన్. సర్వాత్మకాయసర్వాంగం. అథశక్త్యంగపూజా శివాయై శిరః, పృథునేత్ర్యై వేణీం. సీమంతరాజితాయైసీమంతం. కుంకుమఫాలాయైఫాలంచక్షుష్మత్యైనేత్రే శ్రుతిశ్రోత్రాయైశ్రోత్రే గంధప్రియాయై ఘ్రాణం. సుభగకపోలాయైకపోలౌ. కుట్మలదంతాయై దంతాన్. విద్యాజిహ్వాయై జిహ్వాం. బింబోష్ఠ్యై ఓష్ఠం. వృత్తకంఠ్యై కంఠం. పృథులకుచాయై కుచౌ. విశ్వోదర్యై ఉదరం. శుభకట్యై కటిం. దివ్యోరుదేశాయై ఊరూ. వృత్తజంఘాయై జంఘే. లక్ష్మీసేవితపాదుకాయై పాదౌ. మహేశ్వరప్రియాయై నఖాన్. శోభనవిగ్రహాయై సర్వాంగం పూజయామి. తతోదోరకంపూజయేత్. ప్రత్యేకం గ్రంధిషు స్వచ్ఛేష్వచ్ఛబిల్వదళాదిభిః, ప్రథమగ్రంథి మారభ్య నమస్సోమాయ మంత్రతః. యథాక్రమేణ సంపూజ్య తతో ధార్యం

హైమం దోరకం, తత్తోపచారాన్సర్వేఽపి తేన మన్త్రేణ సాదరం ప్రతిభిర్యత్నతః కార్యం కుంకుమాంకితదోరకం, తతః పంచదశ ప్రస్థా గోధూమాస్తండులాశ్చ వా. ఉపాయనార్థమానేయాః శుద్ధా గోఘృతపాచితాః, యద్వా పంచదశాజ్యాక్తా గోధూమాపూపమండకాః, తతః శివైకశరణాః శైవాః శైవవ్రతస్థితాః, పూజనీయాః ప్రయత్నేన గంధపుష్పాదిభిః క్రమాత్. తతః సవస్త్రాలంకారం శివయోః ప్రతిమాద్వయం. శైవాయ దేయం యత్నేన సువర్ణఫలసంయుతం. ఆదావుపాయనం దత్వా దేయం హేమశలాకపరం, ఉపాయనస్య మన్త్రోఽపి, వక్ష్యతేఽత్ర విశేషతః. ఉమేశః ప్రతిగృహ్ణాతి ఉమేశో వై దదాతి చ, ఉమేశ స్తారకో నో య దుమేశాయ నమో నమః. అముం మన్త్రం సముచ్చార్య దత్వా దానం నివేదయేత్, అతః శైవాః ప్రయత్నేన భోజనీయా విశేషతః. సువాసిన్యోఽపి యత్నేన భోజనీయాః ప్రయత్నతః, శైవానేవం భోజయిత్వా స్వయం భుంజీత వాగ్యతః అతిథీనపి సంతర్ప్య ద్వారదేశస్థితాన్ నృప, ఏవం ప్రయత్నతః కార్యం ప్రతివత్సరమాదరాత్. నియమేనైవ విధివత్ ఉక్తరీత్యా యథాక్రమం, బ్రాహ్మణాద్యైరిదం కార్యం వ్రతమాహితమానసైః. సర్వాభీష్టప్రదం పుణ్యం వ్రతమేతచ్ఛివాత్మకం, ప్రాప్తే తు షోడశే వర్షే కార్యముద్యాపనం నృప. ఉద్యాపనవిధానం చ వక్ష్యే శృణు యథాక్రమం, పౌర్ణమాస్యాం భాద్రపద్యాం వ్రతోద్యాపనమాదరాత్. కర్తవ్యమితి యత్నేన ద్రవ్యం సంపాద్య సాదరం, హైమీ కార్యా సార్ధపద్భిః ప్రతిమాం చ పలైః శుభా. తదర్ధేనాథవా కార్యా తదర్ధార్ధేన వా నృప, రజతేనాథ వా కార్యా యథోక్తపలమానతః. సంపాదనీయాః కుంభాశ్చ హైమాః పంచదశోత్తమాః, అథవా రాజతాః కార్యా యద్వా తామ్రమయా నృప. భాద్రశుక్లచతుర్దశ్యాం శైవా బ్రాహ్మణపుంగవాః, నిమంత్రణీయా యత్నేన ప్రాతః సప్తదశోత్తమాః. తతో గృహం వితానాద్యై రలంకృత్య ప్రయత్నతః, స్వస్తికాద్యైరలంకుర్యా చ్ఛివస్థానం శుభావహం. తతః సాయం ప్రయత్నేన తస్మిన్ శంకరమందిరే, పూజనీయే ప్రయత్నేన శివయోః ప్రతిమే శుభే. పూర్వోక్తేన విధానేన మంత్రైః సర్వైరసాధనైః, రాత్రౌ జాగరణం కార్యం సోపవాసం యథావిధి. ఋ

ద్విగ్భిః సహస్రాహం పయోమాత్రాశనేన వా, రాత్రౌ శివకథాః శ్రావ్యాః శ్రోతవ్యా యత్నతో నృప. కర్తవ్యా యత్నతో రాత్రౌ పూజా యామచతుష్టయే, తతః స్థేయం ప్రయత్నేన స్నాత్వా శంకర సన్నిధౌ. పూజనీయః ప్రయత్నేన శివో దేవశిఖామణిః, చతురశ్రం తతః కుర్యాత్కుండమష్టదళాన్వితం. తత్రవహ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య విధి సద్గృహ్యమార్గతః, సాజ్యేన పరమాన్నేన హోమః కార్యస్తతః పరం పంచవింశతిసాహస్రం హోమసోన్యమేతి మంత్రతః, కార్యః ప్రయత్నతో రాజన్ సమః పూర్ణైర్విశ్వావాత్రకైః తతః పూర్ణాహుతిం హుత్వా శైవాన్ సంపూజయేత్తతః, బిల్వపత్రైః పుష్పమాల్యైర్భస్మనా చ యథాక్రమం. ఏకైకస్మై ప్రదాతవ్యం శివయోః ప్రతిమాద్వయం, కలశోఽపి ప్రదాతవ్యస్తతో వస్త్రద్వయాన్వితః. ఆచార్యాయ ప్రదాతవ్యం సువర్ణశతమాదరాత్, తతో యత్నేన శైవేంద్రాః పూజనీయాః కృతవ్రతైః. సువాసిన్యోఽపి శైవానాం భోజనీయాః ప్రయత్నతః, తతో దేయాస్స్వశక్త్యా చ భోజ్యం తేభ్యశ్చ దక్షిణాః. తతశ్చ స్వకృతం కర్మ శివాయ చ నివేదయేత్, ఉద్యాపనం కృతం శంభో మయైతదధునా ప్రభో. ఇదం సంపూర్ణతాం యాతు త్వత్ప్రసాదాన్మహేశ్వర, మంత్రహీనం భక్తిహీనం శక్తిహీనముమాపతే. కృతం కర్మ భవత్వద్య త్వత్ప్రసాదాత్ఫలప్రదం, ప్రాయశ్చిత్తం వైదికానాం వ్యంగానామపి కర్మణాం. శివస్మరణమేవేతి శ్రుతిరుద్ఘుష్యతే శివ, అతః కృతమిదం శ్రౌతం కర్మవ్యంగమపి ప్రభో. సాంగం భవతు విశ్వేశ తవైవ స్మరణాత్ప్రభో, ఇతి సంప్రార్థ్య దేవేశం సాంబం సర్వసురోత్తమం. భుంజీయాద్బంధుభిః సార్ధం స్వయం తైలవివర్జితం, ఏవం యః కురుతే సమ్యగుమామాహేశ్వరం వ్రతం. స సర్వభోగాన్భుక్త్వాన్తే మోక్షం ప్రాప్నోతి సర్వదా. ఇతి ఉమామహేశ్వరవ్రతమ్.

ఉమామహేశ్వరవ్రతకథా.

రాజోవాచ. గౌతమేదం వ్రతం చీర్ణం పురా కేన వదస్వ మే, కస్య కామమభూత్సిద్ధిర్వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః. గౌతమః పురా శైవ వరో రాజన్ దూర్వాసాఖ్యో మునీశ్వరః, కదాచిత్సంచరన్లోకాన్ దదర్శ కమలాపతిం తతస్సమాగతం దృష్ట్వా దూర్వాసామునిసత్తమః,

బిల్వమాలాం దదౌ తస్మై శంకరేణ ప్రసాదితాం. గృహీత్వా బిల్వమాలాం తాం హరిర్గమనసంభ్రమాత్, శిరసా పూజనీయాం తాం గరుడే స వినిక్షిపత్. తతస్తం తాదృశం దృష్ట్వా దూర్వాసాః క్రోధమూర్ఛితః, హరిం శశాపబుధాదిగ్జన్నితి చ సంవదన్. మయా శివార్పితా దత్తా మాలా తుభ్యమఘాపహా, సా కథం గరుడస్కంధే వినిక్షిప్తా త్వయా హరే. సర్వస్వమూలభూతేయం లక్ష్మీస్తవ వినశ్యతు, లక్ష్మీపతి తు దుర్గాద్ధా గరుడోఽపి వినశ్యతు వైకుంఠస్యాధికారోఽపి తవ యాతు మమాజ్ఞయా, నిస్తేజసోఽపి వనే వృక్షే సచ్ఛ రాద్యావధి ధ్రువం. ఇత్యుక్త్వా సతు దూర్వాసా యయౌ లోకాంతరం స్వకం, తతః పపాత దుర్గాద్ధా లక్ష్మీర్విష్ణుమనోహరా. తతోఽతిదుఃఖితో విష్ణుం ప్రపలవ్వనమాశ్రితః, ఉవాస విపినే ఘోరే స్వకృతం కర్మ సంస్మరన్. తతః కదాచిద్భూపాలమయాత్ర గతం పురా, తదామామాగతం దృష్ట్వా పూజయామాస మాం హరిః. తతోఽశ్రుపూర్ణనయనః కృతాంజలిపుటో హరిః, జగాద పూర్వవృత్తాంతం స్వలక్ష్మీనాశకారణమ్. తతోఽతిక్లాంతచిత్తాయ విష్ణవే వ్రతముత్తమం, తత్పృష్టేన మయా భూప కథితం సాదరం శివం తతోఽవిలంబా విష్ణువచ్చకార శ్రద్ధయాన్వితః, తతః ప్రసన్నో భగవాన్ హరయే పార్వతీపతిః దదౌ లక్ష్మీం సగరుడాం కరుణానిధిరవ్యయః, ఇదమేవ వ్రతం చీర్ణమింద్రేణాపి మహౌజసా. తేన ప్రాప్తస్తతస్స్వర్గస్వర్ణభోగశ్చ శాశ్వతః, బ్రహ్మణాపి పురా చీర్ణమిదమేవ వ్రతం నృప నష్టా వాగీశ్వరీ తేన సంప్రాప్తాపుర్లభాపి సా, మునిభిశ్చ పురా చీర్ణం వ్రతమేతన్ముముక్షుభిః. అస్య వ్రతస్యాచరణాన్ముక్తిః ప్రాప్తా మునీశ్వరైః, ఇదం వ్రతం ప్రయత్నేన యః కరిష్యతి భక్తితః, తస్య సౌభాగ్యసంపత్తిర్భవిష్యత్యేవ సర్వదా, యస్యాస్త్యైశ్వర్యభోగేచ్ఛా మోక్షేచ్ఛాఽప్యనపాయినీ. యస్య సర్వాధిపత్యేచ్ఛా తేన కార్యమిదం వ్రతం, వైదుష్యతేనాపి విప్రేణ మోక్షార్థమతియత్నతః కృతమేతద్వ్రతం పూర్వం సర్వాభీష్టఫలప్రదం, ముక్తిః ప్రాప్తా చ తేనాపి వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః. యం యం కామం సముద్దిశ్య వ్రతమేతదనుత్తమం, యః కరిష్యతి తం కామం సమాప్నోతి నిర్మలం ఇదం వ్రతం మహేశేన సమాఖ్యాతముమాం ప్రతి, కుమారాయ

సమాఖ్యాతముమయా తద్వ్రతం శుభం. నందికేశాయ కథితం దూర్వాససోమునయే తతః, దూర్వాససాపి కథిత మగస్త్యాయ వ్రతోత్తమం. వ్రతం చ సాగరే మహ్యా మగస్త్యేన మహాత్మనా, మయాతిక్లిన్నచిత్తాయ విష్ణవే కథితం పురా. తేన చీర్ణం వ్రతమిదం సర్వసౌభాగ్యదాయకం, బ్రహ్మణే కథితం పూర్వ మిదమేవ వ్రతం మయా తేన చీర్ణం వ్రతం సాంగం వాణీప్రాప్త్యర్థమాదరాత్, సూర్యాయేంద్రాయ చంద్రాయ మయైతత్కథితం వ్రతం. తైశ్చ చీర్ణం వ్రతమిదం సర్వసౌభాగ్యదాయకం, కశ్యపాదిమునిభ్యశ్చ కథితం వ్రతముత్తమం. తైశ్చ చీర్ణం వ్రతం సమ్యగ్ భుక్తిముక్తిఫలప్రదం, భూతవ్రతాని సంత్యేవ బహూని వివిధాని చ. యథాఽస్యైతద్వ్రతాదన్య ద్వ్రతం నాస్త్యేవ సర్వదా, భవానపి కురు ప్రీత్యా భూపాల వ్రతముత్తమం ఇదం వ్రతం శివక్షేత్రే యః కరిష్యతి భక్తితః, తస్య సర్వార్థసంపత్తిర్భవత్యేవ న సంశయః. శివః ఇత్యేతద్వచనం శ్రుత్వా స రాజా ప్రీతమానసః, సపుత్రః పూజయామాస గౌతమం శైవపుంగవం. తతో ధర్మవ్రతం చేద ముపదిశ్య స గౌతమః, పునస్సంపూజితో రాజా స్వాశ్రమం ప్రతి సంయయౌ. రాజా సపుత్రస్తద్వాక్యా దిదం మాహేశ్వరాభిదం, వ్రతం చకార విధివద్యథాక్రమమతంద్రితః. ఇతి శివరహస్యే ఉమామహేశ్వరవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథాశ్వినపూర్ణిమాయాం, కౌముదీజాగరవ్రతమ్.

సా పరా గ్రాహ్యా ఆశ్వయుజి కర్మణి పూర్వాహ్ణవ్యాపినీ దేవకర్మత్వాద్గ్రాహ్యా. అత్ర కౌముదీజాగరవ్రతే బహువ్యాపిని రాత్రౌ లక్ష్మీపూజనాక్షక్రీడాప్రధానత్వా ద్రాత్రివ్యాపిన్యేవ కార్యా. స్కాందే. ఇదముత్తరదేశే ప్రసిద్ధం.

అథ కార్తికపౌర్ణిమాస్యాం త్రిపురోత్సవః.

స చ ప్రదోషవ్యాపిన్యాం కార్యః. వాలఖిల్యాః. కార్తికేపూర్ణిమాయాం తు కుర్యాత్త్రైపురముత్సవం, దీపో దేయోఽవశ్యమేవ సాయంకాలే శివాలయే. అథ మార్గశీర్షపౌర్ణిమాయాం ద్వాత్రింశద్వ్రతం. అథ ఫాల్గుణపౌర్ణమాస్యాం హోళికోత్సవః.

భక్తేశ్వరవ్రతము.

శుభే శోభనేఏవం గుణవిశేషణవిశిష్టాయాం శుభతిథౌ అస్మాకం సకుటుమ్బానాం క్షేమస్థైర్యవిజయాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం, ధర్మార్థకామమోక్ష చతుర్విధ ఫలపురుషార్థసిద్ధ్యర్థం, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యర్థం, దీర్ఘసువాసినీత్వసిద్ధ్యర్థం, హస్త్యశ్వరథాందోళికాచ్ఛత్రవాహనాది ప్రాప్త్యర్థం, వంధ్యాత్వనివృత్త్యర్థం అఖండితలక్ష్మీప్రాప్త్యర్థం, శ్రీభక్తేశ్వరముద్దిశ్య శ్రీభక్తేశ్వరప్రీత్యర్థం, భక్తేశ్వర వ్రతం కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య. గణపతిపూజాం కృత్వా. సద్యోజాతం భవం చైవ వామదేవం భవోద్భవం, జ్యేష్ఠం శ్రేష్ఠం తథా రుద్రం కాలకంఠం వికర్ణకం బలం బలప్రమథనం భూతఘ్నం చ మనోన్మనం, సద్యోజాతం త్రినేత్రం సకలసురనుతం కోటిసూర్యప్రకాశం విఖ్యాతం వామదేవం హ్యుదితరవినిభం సజ్జనానామఘోరం, శత్రూణాం ఘోరరూపం హ్యుపలశతనిభం తత్పురుషం చిదాభం ఈశానం శాంతరూపం స్ఫటికమణినిభం చింతయేత్పంచవక్త్రం. ధ్యాయామి.

భవోద్భవం శివాతీతం భానుకోటిప్రభం విభుం, ఆవాహయామి భూతేశం భవానీపతిముత్తమం. ఆవాహయామి. వామదేవ విరూపాక్ష వ్యాసనన్నుత వై శివ, వేదస్వరూప వరద ఆసనం ప్రతిగృహ్యతాం. ఆసనం. జ్యేష్ఠరూప నమస్తుభ్యం భస్మోద్ధూళితవిగ్రహ, జయాజైత్రవిభూతే త్వం గృహాణార్ఘ్యం మయార్పితం. అర్ఘ్యం సురశ్రేష్ఠ జగచ్ఛ్రేష్ఠ శ్రవణానందవైభవ, పాద్యం గృహాణ హే శంభో దేవేశ వృషభధ్వజ పాద్యం. రుద్ర రౌద్రరణోత్సాహ రాజరాజ ప్రసన్నుత, పంచామృతస్నానమిదం కురు కల్యాణదాయక. పంచామృతస్నానం. కల వికరణ విభో కమలాసనవన్దిత, కార్తికేయస్య జనక స్నానం కురు దయానిధే. శుద్ధోదకస్నానం. బలవికరణ బల భానుకోటి ప్రభాకర, బృందారకార్చితపద వస్త్రమాచ్ఛాదనం కురు. వస్త్రం. బలప్రబలసుబల బాణాసురవరప్రద, బిజరూపం బృహద్ధామ ఉపవీతం గృహాణ భో. యజ్ఞోపవీతం. బలప్రమథన బల బుద్ధిరూప బుధప్రియ, బిల్వపత్రప్రియ బలభూషణాని గృహాణభో. ఆభరణాని.

సర్వభూత ప్రమథన సర్వజ్ఞ సకలోద్భవ, సర్వాత్మన్ సర్వతేజస్విన్ సుగంధం సంగృహాణభో. గంధాన్. మనోన్మన మహాభాగ మాయాతీత మహేశ్వర, మంజుమంజీరచరణ సంగృహాణాక్షతాన్విభో. అక్షతాన్. అఘోరపరమగ్రఖ్య అచిన్త్యావ్యక్తలక్షణ, అనంతాదిత్య సంకాశ పుష్పాణి ప్రతిగృహ్యతామ్.

అథాంగపూజా.

సద్యోజాతాయ నమః పాదౌ పూజయామి. భవోద్భవాయ గుల్ఫౌ. భవాయ జంఘే వామదేవాయ జానునీ. జ్యేష్ఠాయ ఊరూ. శ్రేష్ఠాయ కటిం. రుద్రాయ గుహ్యం. కాలాయ నాభిం. బలవికరణాయ ఉదరం. కలవికరణాయ హృదయం. బలాయ స్తనౌ. బలప్రమథనాయ భుజౌ. సర్వభూతదమనాయ వామహస్తం. మనోన్మనాయ వామాంగుళీన్. అఘోరాయదక్షిణహస్తం. ఘోరాయదక్షిణాంగుళీన్ ఘోర ఘోరతరాయ కంఠం. సర్వాయ స్కంధౌ. శర్వాయ చుబుకం. రుద్రరూపాయ ముఖం. తత్పురుషాయ జిహ్వాం. వామదేవాయ నాసికాం. రుద్రాయ వామశ్రోత్రం. ఈశానాయ దక్షిణశ్రోత్రం. సర్వవిద్యాధిపతయే వామనేత్రం. ఈశ్వరాయ దక్షిణనేత్రం. సర్వభూతాధిపతయేలలాటం. బ్రహ్మాధిపతయే శిరః. శివాయ జటాజూటం. సర్వేశ్వరాయ నమః సర్వాణ్యంగాని పూజయామి.

ఘోరరూప నమస్తుభ్యం సర్వకామార్థదాయక, ధర్మస్వరూప ధనద ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం. ధూపం. ఘోర ఘోర నమస్తుభ్యం ఖడ్గఖేటధరావ్యయ, ఖండేందుమౌళిశిఖర దీపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం. దీపం. నమశ్శర్వాయ సర్వేశ సర్వావాస సనాతన, సదానంద సురశ్రేష్ఠ నైవేద్యం ప్రతిగృహ్యతాం. నైవేద్యం. శర్వాయ చ నమస్తుభ్యం రజనీకరభూషణ, శంభో శంకర గౌరీశ తాంబూలం ప్రతిగృహ్యతామ్. తాంబూలం. రుద్రరూప నమస్తుభ్యం భక్తప్రియ సదాశివ, గజచర్మపరిధాన నీరాజనమిదం తవ. కర్పూరనీరాజనం. తత్పురుషాయ నమస్తుభ్యం త్రియామయ త్రిలోచన, త్రిస్వరాకార తత్త్వజ్ఞ మంత్రపుష్పం గృహాణ భో మంత్రపుష్పం. మహాదేవ నమస్తుభ్యం మాయాతీత మహామతే, ప్రదక్షిణం కరోమి త్వాం పాపం నాశయ

మే ప్రభో. ప్రదక్షిణం. ఈశానాయ నమస్తుభ్యం పార్వతీపతయే నమః. సర్వేశ్వర నమస్తుభ్యం పంచవక్త్ర నమోనమః. సద్యోజాత నమస్తుభ్యం వామదేవాయ తేనమః. అఘోరాయ నమస్తుభ్యంతత్పురుషాయ తే నమః. నమస్కారాన్. కుబేరమిత్ర దేవేశ భూతేశ త్రిపురాంతక పార్వతీహృదయానంద గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తుతే. శ్రీభక్తేశ్వరాయ నమః. ఇదమర్ఘ్యం. కైలాసవాసిన్ దేవేశ భువనత్రయపాలక, హిమవత్పుత్రికాకాంత గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తుతే. ఇదమర్ఘ్యం. చంద్రమౌళే త్రయీనాథ జటామకుటశోభిత, ఉమాకాంత నమస్తుభ్యం గృహాణార్ఘ్యం నమోఽస్తు తే ఇదమర్ఘ్యం. అథ ప్రార్థనా. ఋణపాతకదౌర్భాగ్యదారిద్ర్యవినివృత్తయే, అశేషాఘవినాశాయ ప్రసీద మమ శంకర. దుఃఖశోకాదిసంతప్తం సంసారభయపీడితం, బహుజన్మాకులం దీనం త్రాహి మాం వృషవాహన యస్యస్మృత్యాచనామోక్త్యా తపః పూజాక్రియాదిషు, న్యూనం సంపూర్ణతాం యాతి సద్యో వందే తమచ్యుతమ్. ఇతి పూజావిధానమ్.

భక్తేశ్వరవ్రతకథాప్రారంభః.

ఋషయః. సూత సూత మహాప్రాజ్ఞ పురాణార్ణవపారగ, త్వత్తశ్శ్రుతాన్యశేషాణి వ్రతాని సుబహూనిచ. తృప్తిర్న జాయతే ఽస్మాకం రహస్యం తు పరం పదం. సూతః. శృణ్వంతు భో ద్విజాస్సర్వే వ్రతం పాపప్రణాశనం, ఆయుష్యమారోగ్యకరం వ్రతం పుత్రప్రదం నృణామ్. కైలాసశిఖరే రమ్యే మంటపే విమలే శుభే, రత్నపీఠే సుఖాసీనం శంకరం లోకశంకరం. పప్రచ్ఛ గౌరీ సంతుష్టా లోకానాం హితకారణాత్. గౌరీ, శివ శంభో నమస్తుభ్యం సర్వేషాం సుఖదాయక, రహస్యంవ్రతమాచక్ష్వ ఆయురారోగ్యవర్ధనమ్. పుత్రప్రదం విశేషేణ వంధ్యత్వాది విమోచనం, తద్వ్రతం బ్రూహి మే క్షిప్రం లోకానాం హితకారణం. త్వదాజ్ఞాం శిరసా ధృత్వా కరిష్యామి న సంశయః. శ్రీశివః. సాధు సాధు మహాభాగే వ్రతం వక్ష్యామి తచ్ఛృణు, శరత్కాలే తు కార్తిక్యాం పౌర్ణమాస్యాం విధిపూర్వకం. ప్రాతస్స్నాత్వా తు విధివచ్చిత్రవస్త్రం తు ధారయేత్, హారిద్రాలేపనం కృత్వా కుంకుమం కజ్జలం తథా. నానావిధాని సర్వాణి హేమాని రజతాని చ,

భూషణాని విచిత్రాణి శ్రద్ధయా ధారయేద్వ్రతీ. పత్న్యా రాజ్ఞాం గృహీత్వా తు వ్రతం కుర్యాద్విధానతః, పూజయేద్దేవదేవేశం చందనేన వినిర్మితమ్. హారిద్రయా తు గౌరీం చ సైకతేన వృషం తథా, నామమంత్రేణ సంపూజ్య సాంబం వృషసమన్వితం. చాతుర్వర్ణ్యోద్భవా నారీ భక్త్యా సంపూజయేచ్ఛివమ్, సూర్యే చాస్తం గతే దేవి గృహే దేవాలయేఽపి వా గోమయేన విలిప్యాథ రంగవల్ల్యాదిచిత్రకైః, మంటపం కారయేత్తత్ర తోరణాద్యైరలంకృతం. తత్ర సంపూజయేద్దేవం శాంభవీం భువనేశ్వరీం, భక్త్యా సంపూజయేద్యేన తేన భక్తేశ్వరః స్మృతః. సర్వమంగళమాంగల్యే శివే సర్వార్థదాయికే, శరణ్యే త్ర్యంబకే గౌరి భక్తేశ్వర నమోఽస్తు తే ఇత్థం పురాణమంత్రేణ షోడశైరుపచారకైః, ధూపం దీపం చ దత్వాఽథ నైవేద్యం దాపయేద్వ్రతీ. మేదినీరచితాన్ పూపాన్ సమాఘృతశర్కరాన్, తన్మధ్యే వటకం త్వేకం శర్కరాఘృతసంయుతం తస్యోపరి క్షిపేద్దీపం శాలిపిష్టేన కారితం, వస్తునా కారయేద్వర్తిం మృగే కార్పాససంయుతాం. దీపం ప్రజ్వాలయేత్తస్మిన్ పూజయేచ్చ సుమంగలీమ్, దానం కృత్వా సుమంగల్యై పరమేశ్వర తుష్టయే భక్తేశ్వర సదా దేహి గౌర్యా సహ కృపానిధే, దానేనానేన సుప్రీత ఆయుష్యం దేహి మే శుభే. పతిం దీర్ఘాయుషం పుత్రాన్ పౌత్రాన్ బంధూన్ పశూనిహ, ధనధాన్యాభివృద్ధిం చ ప్రయచ్ఛ జగదీశ్వర. ఏవం దినం ప్రకర్తవ్యం భక్తేశ్వరవ్రతం ముదా, మార్గశీర్షేఽథ పౌర్ణమాస్యాం వటకౌ ద్వావుదీరితౌ. ద్వౌ దీపౌ దాపయేద్ద్వైన్యే దీర్ఘాయుష్యవివృద్ధయే, పుష్యే త్రీణి ప్రదాతవ్యం త్రయో దీపా విధీయతే. మాఘే చత్వారి దీపాని తత్సంఖ్యా వటకా అపి, ఫాల్గునే పంచ దీపాశ్చ తత్సంఖ్యా వటకాస్తథా. చైత్రే షడ్వటకాన్ దద్యాద్దీపాః షట్చ ప్రకీర్తితాః, వైశాఖే సప్త దాతవ్యం దీపాంశ్చైవ విశేషతః. ఏవమేవ ప్రకారేణ త్రయస్త్రింశచ్చ పౌర్ణమాః, ఏకవృద్ధ్యా ప్రదాతవ్యా వటకాశ్చ విశేషతః. తథా దీపాని సర్వాణి సుమంగల్యై ప్రదాపయేత్, ప్రణమ్య భక్తిభావేన తాంబూలం దక్షిణాయుతం వ్రతరాజమిదం ప్రోక్తం స్త్రీణాం సౌభాగ్యకారణం, అత్ర తే కథయిష్యామి ఇతిహాసం పురాతనం. శృణ్వతాం సర్వపాపఘ్నం కీర్తిదం భువనత్రయే. సూతః,

అస్తి భూమండలే కాచి న్మధురా న్మధురాకృతిః, కృతమాలానదీతీరే రాజా పరమధార్మికః. వదాన్యో గుణసంపన్నో రాజలక్షణలక్షితః, శాస్త్రజ్ఞో ధనవాన్ శూరో ధైర్యేణ హ్యమితద్యుతిః. యశసా చైవ కీర్త్యా చ విఖ్యాతో భువనత్రయే, సోమవంశోద్భవో రాజా చంద్రపాండ్య ఇతీరితః. తస్య భార్యా మహాభాగా పాతివ్రత్యగుణాయుతా, కుముద్వతీతి విఖ్యాతా కుముదోత్పలలోచనా. భర్తృశుశ్రూషణపరా శిష్టానామిష్టదాయినీ, అనుకూలకళత్రేణ పాలయామాస మేదినీం కవాటతోరణవతీం హర్మ్యప్రాకారశోభితాం. తాం పురీం పాలయామాస రాజా పరమధార్మికః. దంపతీ పుత్రహీనౌ చ యయతుర్నిర్జనం వనం, సమారాధ్య శివం భక్త్యా నిరాహారో జితేంద్రియః. జపన్ పంచాక్షరీవిద్యాం వర్షాణామయుతం తతః, తిష్ఠన్నేకేన పాదేన దశవర్షాణ్యహర్నిశం. ఫలాశీ దశవర్షాణి త్రింశద్వర్షాణి తోయభుక్, శీతోష్ణవాతవర్షాణాం సహనో నిరహంకృతిః. శివం ప్రపూజయామాస దుత్తూరైః కమలైశ్శుభైః, తపసా తప్యమానస్య తేజసా చ మహాద్భుతం. అతిథీం స్తర్పయామాస ఫలమూలజలాదిభిః, గోభిర్వ్యాఘ్రైర్గజైస్సింహైర్నకులైశ్చ భుజంగమైః క్రీడంతి సహ నిర్వైరాస్తేజసా తస్య తద్వనే, మందభాసురభూద్భానుర్దేవా స్సర్వే చకంపిరే. తేజసా తస్య తద్భావం తర్కయామాసురన్వహమ్, ఉగ్రేణ తపసా తుష్టౌ పార్వతీపరమేశ్వరౌ. ఆవిర్బభూవ తురతః కరుణాయుగలోచనౌ. శివః. మహీపీయుత రాజరాజ! కిమర్థం తప్యసే భవాన్, పితృపైతామహం రాజ్యం త్యక్త్వా వనముపాగతః. శివవాక్యం సమాకర్ణ్య సంతుష్టో భార్యయా సహ, కాయం నిపాతయామాస భూమౌ హాటకదండవత్ ప్రణమ్య విధివద్భక్త్యా బద్ధాంజలిరభాషత, ధన్యోఽస్మ్యనుగృహీతోఽస్మి పాలితోఽస్మి మహేశ్వర. యది మే త్వం ప్రసన్నోఽసి పుత్రం దేహి చిరాయుషం, మధురాపాలనార్థాయ మద్వంశస్యాభివృద్ధయే. ఇతి పృష్టస్స రాజ్ఞా వై భగవాన్ పరమేశ్వరః, జన్మాంతరకృతైః పాపైస్సంతానం తవ నాస్తి హి. తదా తు తవ భక్త్యా తు తుష్టో దాస్యామి వాంఛితం, సౌమంగల్యవిహీనా చ కన్యకా చిరజీవినీ. అల్పాయురతిమేధావీ పుత్రో వా తవ వాంఛితం, బ్రూహీతి శంభునా ప్రోక్తం శ్రుత్వోవాచ మహీపతిః.

భగవన్ పరమానంద పరమేశ్వర శంకర, కన్యకా మాస్తుమే దేవ పుత్త్రిం దేహి దయానిధే. ఇతి శ్రుత్వా మహాదేవ స్తథా స్త్విత్యు వాచ సః, గతే తు దేవదేవే శే రాజన్యపురమాయయా, తతః కుము ద్వతీ చంద్రపాండ్యా గర్భ మవాప సా, తతస్తు దశమే మాసే శుభనక్షత్రి సంయుతే. ప్రసూత పుత్త్రిం సర్వజ్ఞం రాజలక్షణసంయుతం, శ్రుత్వా పుత్త్రోత్సవం రాజా బ్రాహ్మణేభ్యో ధనం దదౌ. తతశ్చ జాతకర్మాది కృత్వా సంతుష్టమానసః ఈశప్రసాదలబ్ధత్వా న్నామ చేశ్వర ఇత్యపి. చక్రే పితా త్వష్టమేబ్దే మౌంజీబంధనమాదరాత్, జగ్రాహ సకలా విద్యా అథర్వణము ఖాగ కమాత్. సంప్రాప్తేషోడశేవర్షే రాజా చింతా పరాయణః, కథం పుత్త్రస్తు దీర్ఘాయుర్భవతీతి విచారయన్. వివాహా నంతరం తస్య ద్రష్టవ్య మితి చింతయన్, ఏవం స్థితేసతి తథా అలకాపుర నాయకః రాజా మిత్త్రసహో నామ శివభక్త ఉదారధీః, కళావతి తస్య భార్యా భక్తేశ్వర పరాయణా. భక్తేశ్వర ప్రసాదేన లబ్ధ్వా పుత్రింతు కన్యకాం, సంప్రాప్తే యౌవనే కన్యాదానం కర్తుమియేష సః, తతస్తు మధురా రాజ్ఞస్సకాశా దాగతా ద్విజాః, కన్యాం ద్రష్టుం ముదాయుక్తా శ్చృత్వా మిత్త్రసహస్తు తాన్. అసౌ తు సంతుష్టమనాః కన్యాం దాస్యామి పార్థివ, అగచ్ఛత్త్వతి వేగేన రాజాన్య భ్రాతృ బాంధవః ఇతి శ్రుత్వా నృపవచస్సంప్రాప్య మధురాపురీమ్, రాజ్ఞే నివేదయామాసు ర్వృత్తాంతం సర్వమాదితః ఆకర్ణ్య రాజా సంతుష్టో భార్యాబంధు సమన్వితః, అలంకారమాయయా తూర్ణం రథాశ్వగజపత్తిభిః. ఆలోక్య రాజా తాన్ సర్వాన్ ప్రత్యగమాస్యాం ముదాన్వితః, వివాహం కారయా మాస శాస్త్రోక్తేన వై వర్త్మనా, అలంకారతో తు తస్యాం వై వ్రతో ద్యాపన మాతనోత్, వేణుపాత్రం త్రయస్త్రింశ త్స్వర్ణపట్టైరలంకృతం.

చందనేన మహాలింగం శ్రీభక్తేశ్వర సంజ్ఞకం, హారిద్రయా తథా గౌరీం సైకతేన వృషం తథా. సంపూజ్య విధవద్రాత్రౌ గంధపుష్పా క్షతాదిభిః, త్రయస్త్రింశచ్చ వటాకాన్ససూపఘృతశర్కరాః త్రయ స్త్రింశత్సద్దీపాన్ నిధాయ స వటకోపరి. పుత్త్రీం కల్యాణినామ్నీంతు వస్త్రగంధాక్షతాదిభిః, హరిద్రాకజ్జలై స్స్వచ్ఛ పుష్పచందనకుంకుమైః,

అలంకృత్య దదౌ తస్యై తత్పాత్రం భక్తిసంయుతా. మండలాదీప మాలాద్యైః పూరితం వేణుపాత్రకం, భక్తేశతుష్ట్యై దాస్యామి స్వర్ణ పట్టైరలంకృతం. దాతృప్రతిగ్రహీతృభ్యాం సౌమంగల్యప్రదాయకం, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధ్యర్థం వ్రతం సంపూర్తిహేతవే ఇతి దత్వా తతః కవాటం ప్రవేశయిత్వా వరాంతికం, బంధుభిస్సహాభుక్త్వాతు సుఖమాస్తే యథాసుఖమ్. మృత్యుస్సంహారకో జాత స్తయోశ్శయ్యాగృహం ప్రతి, ఉద్ఘాటయోద్ఘాటయేతి కవాటమితి చానకృత్. ఇతి శ్రుత్వా ఉవాచ కల్యాణీ వాక్యం నోద్ఘాట్యతేతి సా. మృత్యుః. అహం మృత్యు స్తవ పతిం నేతుమల్పాయుషం క్షణాత్. కల్యాణీ. భక్తేశ్వరప్రసా దాత్తు సౌమంగల్యాదిసంపదా, స్థితాఽహంతస్మాదితః కథమాగమ్యతే త్వయా. గచ్ఛ గచ్ఛేతి తం చోక్త్వా శరణం ప్రాప శంకరం, భక్తే శ్వర దయాసింధో శరణాగతవత్సల. మృత్యోర్గ్రస్తం మమ పతిం రక్ష రక్ష దయానిధే, ఏతస్మిన్నంతరే మృత్యుః క్రుద్ధస్సంరక్తలోచనః. పాద ప్రహారైర్బహుళ ఉద్ఘాట్య చ కవాటకం, గృహీతుమాగతస్తూర్ణం తదా శంభుర్దయానిధిః. దీపసంఘాభోగయుక్తః కాలసర్పో బభూవ హ, మృత్యుం దదంశ కోపేన ఈశో భక్తార్తిభంజనః. దష్టో మృత్యుః పపా తాథ విహ్వలాక్షో భయంకరః, దృష్ట్వా తు చిత్రగుప్తాద్యాః ప్రార్థ యంస్తముమాపతిం. ఈశస్సంప్రార్థితస్తుష్ట శ్చిత్రగుప్తమువాచ హ, కల్యాణీ యాతు మద్భక్త్యా కృతా భక్తేశ్వరవ్రతా. తస్యాః పతిం కథం హంతుమాగతో దండభృత్స్వయం, భవత్వితః పరం త్వేవం నాగస్త వ్యం యమో ఽత్రతు. క్షమా కృతా మయా యూయం ధర్మరాజేన సంప్రతి, గచ్ఛ త్వమితి తానుక్త్వా ఉమయా సహితశ్శివః. వత్సే కల్యాణి యాఽభూత్తే భీతిర్భర్తృవధా దితి, భక్తేశ్వరవ్రతం పుణ్యం త్వయా కార్యమితః పరం. మత్ప్రసాదాత్తవపతి ర్దీర్ఘాయుః పుత్రివాన్ సుఖీ, ఇతి దత్వా వరం తస్మై భక్తేశోఽంతరధీయత. తతస్సుఖేన కల్యాణీ సహభర్త్రా విహృత్య చ, పరేద్యుః ప్రాతరుత్థాయ ప్రాప్యకల్యాణ మంటపం. వధూవరౌ తత స్తత్ర కృతకౌతుకమంగళౌ, మధురేశ స్తస్య జాయాపుత్రస్యాయుర్విచింతయన్. ఇతః పరం స్నుషాభాగ్య వశాద్దీ ర్ఘాయురస్త్వితి, ఇతి చింతయత స్తత్ర కళావత్యాలకేశ్వరః. ఆహ్వానార్థం

వాద్యఘోషైర్గత్వా సంబంధినో గృహం, అహూతా తు ముదా యుక్తా తదా కల్యాణమంటపం. దృష్ట్వా వధూవరౌ తత్ర స్నుషాం ప్రాహ కుముద్వతీ, బాలే కల్యాణి హే వత్సే తత్త్వం మే బ్రూహి పృచ్ఛతః ఏషోఽల్పాయుశ్చ మే పుత్రః స త్వద్భాగ్యాద్బహు జీవతు, ఇతి కృత్వా మతిం సుభ్రు ఉద్వాహం కారితో మయా. కేన వ్రతప్రభావేన దీర్ఘాయురభవత్పతిః, తతస్సా రాత్రివృత్తాంతమాహ శ్వశ్రోర్ముదాన్వితా. శ్రుత్వా సుహృష్టహృదయా సమాలింగ్య ముహుర్ముహుః. తద్వ్రతం మమ చ బ్రూహి కరిష్యామి సుమధ్యమే ఈశ్వరోక్తప్రకారేణ సర్వం వ్యాకథయత్తదా, శ్రుత్వా వ్రతప్రభావం తు వ్రతం చక్రే కుముద్వతీ. తేన వ్రతప్రభావేన పుత్రపౌత్రసమన్వితా, మధురాం ప్రాప్య సస్నేహాః పుత్రపౌత్రసమన్వితాః భుంజానా వివిధాన్భోగాన్ సుఖమాస్తే యథా సుఖం, తదాప్రభృతి లోకేఽస్మిన్ వ్రతం భక్తేశ్వరాభిధం ఇతివ్యాకథయత్తతః పార్వతీం పరమేశ్వరః, భక్తేశ్వరవ్రతమిదం పౌర్ణమాస్యాం విధీయతే. నారీసామాన్యమేతద్ధి వ్రతం భక్తేశ్వరాభిధం. కరోతి భక్త్యా యా నారీ వ్రతమేతచ్ఛివప్రియం. సంప్రాప్య పుత్రపౌత్రాదీన్ సౌమంగల్యాదిసంపదః, ఇహ భుక్త్వా మహాభోగాన్ సదాశివపదం వ్రజేత్. ఇతి సూతవచః శ్రుత్వా మునయస్సుమమానసాః, సర్వేభ్యో ఋషిపత్నీభ్యః కారయామాసురీశ్వరం. తదా ప్రభృతి లోకేఽస్మిన్ ప్రసిద్ధమభవత్క్షితౌ. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే భక్తేశ్వరవ్రతకల్పస్సంపూర్ణః ఇతి పౌర్ణిమావ్రతాని.

అథ అమావాస్యావ్రతాని.

భాద్రపదామావాస్యాయాం కుశగ్రహణం. హేమాద్రౌ ప్రోక్తం హారీతేన. మాసే నభస్యమావాస్యా తస్యాం దర్భోచ్చయో మతః, అయాతయామాస్తే దర్భా నియోజ్యాశ్చ పునః పునః. నభః శ్రావణ దర్శాంతపక్షేణేదం. మదనరత్నే తు మాసే నభస్యే కుశాః. ఇతి కుశగ్రహణం. అత్రైవామావాస్యాయాం పిఠోరావ్రతం మధ్యదేశే పోలా ఇతి ప్రసిద్ధం. ఇదమేవ కర్ణాటదేశే వైశ్యైః క్రియమాణం ఫలగౌరీవ్రతం చ. సా ప్రదోషవ్యాపిని గ్రాహ్యా. యదా పూర్వరాత్రౌ ప్రదోషవ్యాప్త్యభావస్తదా పరా కార్యేతి ప్రాధాన్యవ్రతం, తత్ర

దేవీపూజోక్తా. అథాశ్వినకృష్ణామావాస్యాయాం గజచ్ఛాయాపర్వ. అపరాహ్ణే యమః. హంసా కరస్థితే యా స్యాదమావాస్యా మఘాన్వితా, సాజ్ఞేయా కుంజరచ్ఛాయా ఇతి బోధాయనోఽబ్రవీత్. (హంసా=సూర్యే, కరే=హస్తే, స్థితే). తత్ర స్నానం హుతం జప్యం దానం దద్యాత్ప్రయత్నతః, పితృభ్యస్సంప్రదాస్యామి స్యాదక్షయ్యముపతిష్ఠతు. ఇతి గజచ్ఛాయా.

అథ కేదారేశ్వరవ్రతమ్.

అథాశ్వినామావాస్యాయాం కేదారేశ్వరవ్రతం. ఏవంగుణే త్యాదిశుభతిథౌ శ్రీకేదారేశ్వరప్రీత్యర్థం స్కాందపురాణోక్తప్రకారేణ యావచ్ఛక్తిధ్యానావాహనాదిషోడశోపచారపూజాం కరిష్యే. తదంగత్వేన కలశారాధనం, కలశం గంధపుష్పాక్షతై రభ్యర్చ్య, కలశస్యోపరి హస్తం నిధాయ. కలశస్య ముఖే విష్ణుః కంఠే రుద్రస్సమాశ్రితః, మూలే తత్ర స్థితో బ్రహ్మా మధ్యే మాతృగణాః స్మృతాః. కుక్షౌ తు సాగరాస్సర్వే కలశాంబుసమాశ్రితాః, ఆయాంతీశ్వరపూజార్థం దురితక్షయకారకాః. గంగే చ యమునే చైవ గోదావరి సరస్వతి, నర్మదే సింధు కావేరి జలేఽస్మిన్ సన్నిధిం కురు. ఏవం కలశపూజాం కృత్వా తతః కేదారేశ్వరపూజామారభేత్. శూలం డమరుకం చైవ దధానం హస్తయుగ్మకే, కేదారదేవమీశానం ధ్యాయేత్త్రిపురఘాతినం. ధ్యానం. కైలాసశిఖరే రమ్యే పార్వత్యా సహిత ప్రభో, ఆగచ్ఛ దేవదేవేశ మద్భక్త్యా చంద్రశేఖర. ఆవాహనం. సురాసురశిరోరత్నప్రదీపితపదాంబుజ, కేదారదేవ మద్దత్తమాసనం ప్రతిగృహ్యతాం. ఆసనం. గంగధరనమస్తేఽస్తు త్రిలోచన వృషధ్వజ, మౌక్తికాసనసంస్థాయ కేదారాయ నమో నమః పాద్యం. అర్ఘ్యం గృహాణ భగవన్ భక్త్యా దత్తం మహేశ్వర, ప్రయచ్ఛ మే సదా తుష్టిం భక్తానామిష్టదాయక. అర్ఘ్యం. మునిభిర్నారదప్రఖ్యైర్విఖ్యాతామితవైభవ, కేదారదేవ భగవన్ గృహాణాచమనం విభో. ఆచమనం. కేదారదేవ భగవన్ సర్వలోకేశ్వరప్రభో, మధుపర్కం ప్రదాస్యామి గృహాణ త్వం సుఖేన వై. మధుపర్కం. స్నానం పంచామృతం దేవ శ్రితం శుద్ధోదకైరపి, గృహాణ గౌరీరమణ త్వద్భక్తేన మయార్పితం. పంచామృతస్నానం. నదీజలసమా

యుక్తం మయా దత్తమనుత్తమం, స్నానం స్వీకురు దేవేశ సదాశివ నమోఽస్తుతే శుద్ధోదకస్నానమ్. వస్త్రయుగ్మం సదాశుభ్రం మనోహారమిదం శుభం, దదామి దేవదేవేశ భక్త్యేదం ప్రతిగృహ్యతాం. వస్త్రయుగ్మం. స్వర్ణయజ్ఞోపవీతం చ కాంచనం చోత్తరీయకం,రుద్రాక్ష మాలయా యుక్తం దదామి స్వీకురు ప్రభో. యజ్ఞోపవీతం. సమస్త గంధద్రవ్యాణాం దేవత్వమసి జన్మభూః, భక్త్యా సమర్పితం ప్రీత్యా మయా గంధాది గృహ్యతాం. గంధాన్. అక్షతోఽసి స్వభావేన భక్తానామక్షతం వరం, దదామి నాథ మద్దత్తైః రక్షతైః ప్రీయతాం భవాన్. అక్షతాన్. కల్పవృక్షప్రసూనైస్త్వం పూర్వైర్వరభ్యర్చితైస్సురైః, కుంకుమైః ప్రార్థితైరేభిరిదానీమర్చితో మయా. పుష్పాణి. తతః. ఇంద్రాదిలోకపాలపూజాం కుర్యాత్. శివస్య దక్షిణేభాగే బ్రహ్మణేనమః, ఉత్తరభాగేవిష్ణవే, మధ్యే కేదారేశ్వరాయ. అథాంగపూజా. మహేశ్వరాయ పాదౌపూజయామి. ఈశ్వరాయ జంఘే పూజయామి కామరూపాయ జానునీ. హరాయ ఊరూ. త్రిపురాంతకాయగుహ్యం భవాయకటిం. గంగాధరాయ నాభిం. మహాదేవాయ ఉదరం. పశుపతయే హృదయం. పినాకినే హస్తాన్. శివాయ భుజౌ. శితికంఠాయ కంఠం. విరూపాక్షాయ ముఖం. త్రినేత్రాయ నేత్రాణి. రుద్రాయ లలాటం. శర్వాయ శిరః. చంద్రమౌళయే మౌళిం. పశుపతయే సర్వాణ్యంగాని పూజయామి. తతః శివాష్టోత్తరశతనామపూజాం కుర్యాత్. అథ సూత్రగ్రంథిపూజా — శివాయ నమః ప్రథమగ్రంథిం పూజయామి. శాంతాయ ద్వితీయ గ్రంథిం. మహాదేవాయ తృతీయగ్రంథిం. వృషభధ్వజాయ చతుర్థగ్రంథిం. గౌరీశాయ పంచమగ్రంథిం. రుద్రాయ షష్ఠగ్రంథిం. పశుపతయే సప్తమగ్రంథిం. త్ర్యంబకాయ నమః నవమగ్రంథిం. నీలలోహితాయ దశమగ్రంథిం. హరాయ ఏకాదశగ్రంథిం. స్మరహరాయ ద్వాదశ గ్రంథిం. భవాయ త్రయోదశగ్రంథిం. శంభవే చతుర్దశగ్రంథిం. శర్వాయ పంచదశ గ్రంథిం. సదాశివాయషోడశగ్రంథిం. ఈశ్వరాయ సప్తదశగ్రంథిం. ఉగ్రాయ అష్టాదశగ్రంథిం. శ్రీకంఠాయ ఏకోనవింశతిగ్రంథిం. నీలకంఠాయ వింశతిగ్రంథిం, మృత్యుంజయాయ

ఏకవింశతిగ్రంథిం పూజయామి. దశాఙ్గం ధూపముఖ్యం చ హ్యంగార వినివేశితం, ధూపం సుగంధైరుత్పన్నం త్వాం ప్రీణయతు శంకర. ధూపం. యోగినాంహృదయేనైవజ్ఞానదీపాంకురోద్భవ, బాహ్యదీపో మయా దత్తో గృహ్యతాం భక్తిగౌరవాత్. దీపం. త్రైలోక్యమపి నైవేద్యం న తే తృప్తిస్తథా బహిః, నైవేద్యం భక్తవాత్సల్యాద్గృహ్యతాం త్ర్యంబక త్వయా. నైవేద్యం. నిత్యానందస్వరూపత్వం యోగిహృత్కమలే స్థితం, గృహాణ భక్త్యా మద్దత్తం తాంబూలంప్రతిగృహ్యతాం. తాంబూలం. అర్ఘ్యం గృహాణ భగవన్ భక్త్యాదత్తం మహేశ్వర, ప్రయచ్ఛమేనమస్తుభ్యంభక్తానామిష్టదాయక. పునరర్ఘ్యం. కర్పూరచంద్రసంకాశం జ్యోతిస్సూర్యమివోదితం, భక్త్యాదాస్యామి కర్పూరనీరాజనమిదం శివ, నీరాజనం. భూతేశ భువనాధీశ సర్వదేవాది పూజిత, ప్రదక్షిణం కరోమిత్వాం వ్రతం మే సఫలం కురు. ప్రదక్షిణం. హర శంభో మహాదేవ విశ్వేశామరవల్లభ, శివశంకర సర్వాత్మన్నీలకంఠ నమోస్తుతే. నమస్కారం. అభీష్టసిద్ధిం కురుమే శివావ్యయ మహేశ్వర, భక్తానామిష్టదానార్థం మూర్తికృతకళేబర. ప్రార్థనా. కేదారదేవదేవేశ భగవన్నంబికాపతే, ఏకవింశద్దినే తస్మిన్ సూత్రం గృహ్ణామ్యహం ప్రభో. సూత్రగ్రహణం. ఆయుశ్చ విద్యాం చ తథా సుఖం చ సౌభాగ్యవృద్ధిం కురు దేవదేవ, సంసార ఘోరాంబునిధౌ నిమగ్నం మాం రక్ష కేదార నమోనమస్తే. దోరబంధనం. కేదారః ప్రతిగృహ్ణాతు కేదారో వై దదాతి చ. కేదారస్తారకోభాభ్యాం కేదారాయ నమోనమః. వాయనదానం. కేదారప్రతిమా యస్మాద్రాజ్యసౌభాగ్యవర్ధనీ, తస్మాదస్యాః ప్రదానేన మమాస్తు శ్రీరచంచలా. ఇతి ప్రతిమాదానమంత్రః. ఇతి పూజావిధానం సంపూర్ణమ్.

కేదారేశ్వరవ్రతకథా.

సూతఉవాచ. యస్య ప్రసాదాదుత్పన్నం క్రియతే సచరాచరమ్, తం ప్రణమ్య మహాదేవం భగవంతముమాపతిం. కేదారవ్రతమాహాత్మ్యం సర్వకల్యాణకారణం, ప్రవక్ష్యామి జగద్ధాత్ర్య మునిభిశ్చపురాకృతం. వ్రతం శంకరదేహార్థం దేవ్యా యద్వ్రతచర్యయా,

యద్వ్రతం చరతాం లోకే సంభవంతి విభూతయః. ఆరోగ్య మాయుః కీర్తిశ్చ పరం తే శృణ్వ తామిదం, ఏకవింశతివారాన్య శ్చరత్యేతద్వ్రతోత్తమం. ఇహాముత్ర చ కల్యాణం విందతి ధ్రువ ముత్తమం, వ్రతం సమాచరన్నార్యస్సౌభాగ్యం కాంతి మేవ చ. ఆయుశ్శ్రియం చ లభతే శివలోకే మహీయతే, తస్మాద్ద్విజో వా రాజా వా వైశ్యో వా శూద్ర ఏవ వా. యే చాప్యన్యే నరాః కుర్యుస్సంయుతా వ్రతముత్తమమ్, అస్తి పూర్వోత్తరే భాగే పృథివ్యాం ధరణీధరః. కైలాస ఇతి విఖ్యాతః శ్రీమాన్ లోకనమస్కృతః, రాజతైర్విమలై శ్శృంగైః సర్వరత్నవిచిత్రితైః తటిద్గణసమాకీర్ణైశ్శారదాభ్రైరివస్థితైః నానాద్రుమలతాకీర్ణైర్నానాపుష్పఫలైర్యుతైః నానావిహంగసంఘుష్టై ర్నానానిర్ఝరసంకులైః, సాలైస్తమాలైస్తిలకైర్హింతాలైర్బకులైరపి. అశోకైః కరకైర్నింబైశ్చందనైర్దేవదారుభిః, నారికేళామ్రపనసపూగ పున్నాగచంపకైః. ఏతైశ్చాన్యైశ్చ తరుభిశ్శోభితః పుణ్యకాననైః, తస్య శిఖరే రమ్యే యోగిబృందనిషేవితే. యక్షకిన్నరగంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరైర్వృతే, సమావసత విశ్వాత్మా నందిప్రముఖైర్వృతః అంబి కాసహితశ్శ్రీమాన్ సర్వదేవనమస్కృతః, ఏకదా తస్య పర్యన్తే రుద్రాణీ సహితశ్శివః. తథా ప్రకుర్వన్ వసతిం సురాణాం దర్శనం దదౌ అగ్నిర్వాయుస్తథా నిత్యశ్చంద్రమాస్సహతారకః బ్రహ్మాదయో వసి ష్ఠాద్యాస్తే సర్వే మునిసేవితే, రంభా తిలోత్తమా చైవ సహజన్యా చ మేనకా. యాశ్చాన్యా దేవవనితాః పరితస్తు పినాకినమ్, మాతరశ్చం డికాద్యాశ్చ కార్తికేయో గజాననః నంద్యాదయో దేవగణా స్సాయుజ్యసహితాః స్థితాః, ఏవం ప్రవర్తమానాయాం సభాయాం రుద్ర సన్నిధౌ. నారదప్రముఖాస్తత్ర జగుస్తేన ప్రచోదితాః, తేషాం ప్రవృత్తే మధురే గీతే సర్వమనోహరే. వాదిత్రలయసంయుక్తా ననృతుశ్చాప్సరో గణాః తాసామప్సరసాం మధ్యే రంభా సర్వాంగసుందరీ. మధురం లాస్య మకరోత్సర్వగీర్వాణసమ్మతమ్, తత్ర భృంగిరిటిర్నామ మహేశివసమ్మ తం. అద్భుతం వికటం నృత్తమకరోద్ధరసన్నిధౌ, తత్ర ప్రవర్తతే హాస స్సురాణాం శివయోః పురః మహాన్ కలకలశ్చాసీ ద్గిరికందరపూరణః

ఏవం ప్రహసనాన్తే తు శ్రీమాన్ సర్వేశ్వరోఽబ్రవీత్. సాధు భృంగి రిటే సమ్యక్కృతం ప్రహసనం త్వయా, ఇత్యుక్త్వా భగవాం స్తస్మై ప్రసాదమకరోద్విభుః. హరప్రసాదాత్సుప్రీతస్సురైశ్చ సుబహూకృతః హరంప్రదక్షిణీకుర్వన్ వినాదేవీం నమస్కృతః. ప్రణామమకరోత్తస్మై వినయేన సమన్వితః, తతో దేవ్యబ్రవీద్వాక్యం దేవముద్వీక్ష్య సుస్మితా మద్భాగం పరిహృత్యాసౌ కృతవాం స్త్వత్ప్రదక్షిణం, ప్రణామస్య కిమేతస్య కారణం పరమేశ్వర. బ్రూహి మేతత్త్వతస్సర్వం శ్రోతుం కౌతూహలం హి మే, తయైవముక్తో భగవాన్ బభాషే శశిశేఖరః. యోగినో ననమంతి త్వాం పరమార్థవిదః ప్రియే, యే భజన్తి ప్రియే త్వాంతు తేషాంనాస్తి ప్రయోజనం. ఇత్యుక్తా సా మహేశేనతత్యాజ ప్రియమీశ్వరీ, శక్త్యా వినాకృతస్సోఽథ త్వగస్థివిమయాంగభృత్. అంబా త్వగస్థిశేషా సా నిస్సారవికటాఽభవత్, తతస్తుదేవీ కుపితా దేవతాభిః ప్రసాదితా. జగామ ముక్త్వా కైలాసం తపసే గౌతమా శ్రమం,సింహైర్వ్యాఘ్రైశ్చ శార్దూలైర్గిరిజైశ్చనిషేవితం సన్న్యగ్రరుడై శ్చాపి విముక్తాన్యోన్యమత్సరైః, నానాద్రుమలతాకీర్ణం సేవితం పరమ ర్షిభిః. సర్వలోకప్రియకరం సర్వకామఫలప్రదం, గౌతమోఽపిమహా తేజానమిత్కుశఫలానిచ. వన్యాని హోమయోగ్యాని వనాదాహృత్య నిర్గతః, మునిస్తు స్వాశ్రమాభ్యాసే శోభామద్వీక్ష్య విస్మితః. కిమిదం తాపసారణ్యమిదానీం శోభతే భృశం, ఇతి చింతాసమావిష్టో వివేశ స్వాశ్రమం మునిః. ప్రవిశ్య పద్మపత్రాక్షీం భవానీం వీక్ష్యభాసితాం. సోఽపృచ్ఛదభిపూజ్యైనాం తత్రాగమనకారణం. పృష్టా చ మునినా దేవీ స్వవిషాదస్య కారణం, ఉక్త్వా చ సుఖమాసీనం ప్రణమ్య పునర బ్రవీత్. భగవన్ హరదేహార్థం యాద్యశే నాప్యతే మయా, తాదృ శం మే వ్రతం బ్రూహి యద్భవేద్యోగిసమ్మతం. తచ్ఛ్రుత్వాసమహాతే జాభవాన్యా వాక్యమీరితం,సమీక్ష్య సర్వశాస్త్రాణిపురాణానిచసర్వ శః. అభీష్టవరదం చైవ శ్రీమత్కేదారనామకమ్, ఆచచక్షే మునివరో భవాన్యై సువ్రతం మహత్. అపర్ణా చాబ్రవీద్వాక్యం వ్రతస్యాస్య విధిక్రమఖిలం, కథంకథయ తం దేవ మహాశాస్త్రప్రచోదితం ఏవ మ్బ్రువా ణాం తాందేవీ మువాచమునిపుంగవః. మాసిభాద్రపదేఽష్టమ్యాం

శుక్లపక్షే సమాహితః, క్షౌమైః కార్పాసకై ర్వాపి యథారుచి సుశో భనైః. హస్తే బద్ధ్వా ప్రతిసరం హ్యేకవింశతితంతుభిః, ఉపోష్య రజనీం తాం తు కృత్వా బ్రాహ్మణభోజనమ్. తదారభ్య ప్రకర్తవ్యమమావాస్యావధి వ్రతం, నిత్యం ప్రాతస్సముత్థాయ కృత్వా పూజాం ప్రయత్నతః. కేదారదేవపూజాం తు కుర్యాదపి విశేషతః, వివిక్తే శుచిదేశే తు ధాన్యరాశిం నిధాయ చ. తస్యోపరి నిధాయాథ పూర్ణకుంభం సుశోభనం, సంవేష్ట్య సూత్రజాలైశ్చ హ్యేకవింశతిసంఖ్యకైః. క్షౌమేన వా దుకూలేన కార్పాసేనాపి వేష్టయేత్, నవరత్నాని వా తస్మిన్ సువర్ణం వా తథా ఫలం. నిధాయ గంధపుష్పాద్యై రర్చయిత్వా యథావిధి, త్రిసప్తసంఖ్యకాన్ దేవి బ్రాహ్మణాన్ వేదపారగాన్. సమాహూయ ప్రతిష్ఠాప్య పాదశౌచం విధాయ చ, పూజయేదథ తాన్ సర్వాన్ పురోహితపురస్సరాన్. తతః కేదారదేవస్య కుర్యాదావాహనం పునః, ఆవాహ్య దేవం తత్రైవ ప్రతిష్ఠాప్య యథావిధి. చందనాగరుకర్పూర కస్తూరీకుంకుమాదికాన్, గంధాంశ్చ వివిధాన్ దేవి పుష్పాణి వివిధాని చ తాంబూలాని విచిత్రాణి వాసాంసి చ నివేదయేత్ పుష్పైరభ్యర్చ్య విధివద్ధూపదీపాదిభిశ్శివం. గోధూమపిష్టసంక్లుప్తానేకవింశతిసంఖ్యకాన్. అపూపానన్నమన్నం చ పాయసం గుడసంయుతం. దధ్యాజ్యమధుసంయుక్తమనేకవ్యంజనైర్యుతం, ఫలైరనేకైస్సంపూర్ణం కదళీపనసామ్రముఖైః. పక్వాన్ని వేద్య దేవాయ కృత్వా చాచమనీయకమ్. తాంబూలం చ నివేద్యాథ స్తోత్రం కుర్యాద్యథేప్సితమ్. కృత్వా దేవస్య పూజాం చ దేవి కేదారనాయకం, యథాశక్తి సువర్ణేన బ్రాహ్మణేభ్యః ప్రదాయ చ వ్రతం సమాప్య విధివత్ప్రీణయస్వ త్రిలోచనం, ఇత్యాచచక్షే మునిరప్యథార్యా తద్ధితైషిణా. తతః ప్రీతో మహాదేవస్సర్వదేవగణైస్సహా, ఆగత్య స్వశరీరార్ధం భవత్యై దాస్యతి స్వయం ఏతద్భవానీ సుప్రీతా శ్రుత్వా గౌతమభాషితమ్, యథానిర్దిష్టమృషిణా తథా సర్వం సమాచరేత్. తతః ప్రీతమనా భూత్వా భగవాన్ వృషభధ్వజః, గత్వా దేవగణైస్సార్ధం స్వదేహార్ధం దదౌ హరః. తతో భవానీ సుప్రీతా శంకరార్ధం సమేత్య చ, దేవం ప్రసాదయామాస లోకానాం హితకామ్యయా.

దేవప్రసాదాత్త్రైలోక్యే కుర్వంత్యేతద్వ్రతం జనాః, యో యస్త్వగ్ర జాతే బుద్ధ్వా తత్సర్వం సమవాప్నుయాత్. ఇతి ప్రసాదితో దేవ్యా భగవానంబికాసఖః, తథేత్యుక్త్వా సురగణైస్సహ తత్రైవాంతరధీయత, తతశ్చిత్రాంగదో నామ గంధర్వశ్శివభక్తిమాన్. వ్రతచర్యాగ్రగణ్యం లేభే నందికేశ్వరపార్శ్వతః. మనుష్యవిషయం ప్రాప్య వ్రతమేతద్దిశామ్యహం, ఏవం సతు వినిశ్చిత్య జగామోజ్జయినీం పురీం వ్రజదంతాస విధివద్దా రాజ్ఞే వ్రతం సుధీః, వ్రతమేతదనుష్ఠాయ సమహానభవత్ప్రభుః, అథాభూతాం వైశ్యసుతే తస్యాం చ పురి కన్యకే. ఏకాం పుణ్యవతీం ప్రాహురన్యాం భాగ్యవతీం విదుః, తే కన్యే పితరం ప్రాప్య బభాషాతే ప్రియం వచః, మహాతేఽదారదేవస్య వ్రతం కర్తుం ప్రసీద మే, తాభ్యామేవం నిగదితే పితా వై వాక్యమబ్రవీత్. వత్సే బ్రూత దరిద్రోఽహం కథమాసాద్యదే మయా, సామగ్రీ చాస్య నాస్త్యేవ యువాభ్యాం తద్విముచ్యతాం. అనుజ్ఞాతే త్వయా తాత కర్తుమిచ్ఛావ స్వవ్రతం, త్వదనుజ్ఞైవ నియతమావయోః పరమం ధనం. ఇత్యుక్త్వా తేన వైశ్యేన కృతాజ్ఞే నాథ కన్యకే, కస్మింశ్చిచ్ఛుచిగే దేశే వటవృక్షసమాశ్రితే. బద్ధ్వా ప్రతిసరం తత్ర చక్రాతేఽర్చాం యథావిధి, ఏకయోర్భక్తిశీలేన తత్సామగ్రీం దదౌ హరః, వ్రతచర్యాం సమాసాద్య ప్రీతే తే చక్రతుర్వ్రతం, తతః ప్రీతో మహాదేవ స్సాంబస్సన్నిహితోఽభవత్. స తయోః కన్యయోః ప్రీతో రూపమప్సరసాం దదౌ, అనంతమాయురైశ్వర్యం దత్వా సోంఽతర్హితోఽభవత్. అథ పుణ్యవతీం వవ్రే రాజా హ్యుజ్జయినీపతిః. అపరాం చోళభూపాలో నామ్నా భాగ్యవతీం తథా, దత్వాఽఽత్మజే తదా వైశ్యస్సమృద్ధో న్యవసత్సుఖం. సామ్రాజ్యం సంపదం ప్రాప్య పుత్రాన్ లబ్ధ్వా మహారాజసః, తే సుతే పితరం హృష్టం చక్రాతే మాతరం చ తాం. అథ భాగ్యవతీ కామమైశ్వర్యమదమోహితా, కాలే గతే బహుతిథే వ్రతమేతన్ముమోచ సా. సౌభాగ్యహీనా పుత్రేణ సహ భర్త్రా వివాసితా, వనసంచారఖిన్నా హి జగామ శబరాలయం. తతః పుత్రం సమాహూయ వాక్యమేతదువాచ హ, ఉపయేమే స్వసారం మే జ్యేష్ఠా

ముజ్జయినీపతిః తాం దృష్ట్వా ధనమాదాయశీఘ్రమాగచ్ఛపుత్త్రిక,
ఇతి మాహేశ్వరశ్శ్రుత్వా జగామోజ్జయినీం పురీం గత్వా నివేద
యామాస పుణ్యవత్త్యై స పుత్రికే, మాతుర్వివాసనం రాజ్ఞా ద్వివ
వాసం చ సుస్పృహాం. తతః పుణ్యవతీ శ్రుత్వా దదౌ తస్మై మహద్ధనం,
ధనమాదాయ సుప్రీతః ప్రయయౌ మాతరం ప్రతి. గచ్ఛన్మార్గే హృతం
సోఽభూ ద్దేవేనాద్భుతరూపిణా, పునర్గత్వాధనంగృహ్యాగచ్ఛతిస్మ తస్య
తద్ధనం. జహారేశో జగాద్వైతం నితరాం దీనమానసం, గచ్ఛ భాగ్య
వతిపుత్రి మా విషాదం వృథా కృథాః. అయోగ్యాం భవతీ హృతం
ద్వ్రతం మే చరితాం ధనం, ఇతి శ్రుత్వా వచస్తస్య కిమేతదితి పృష్ట
తం. పుణ్యవత్త్యై జగాద్వైత త్పునర్గత్వాహ తత్తదా, సా తద్విజ్ఞాయ
పుత్త్రేణ కారయామాస తద్వ్రతం. భగిన్యా చ యథాపూర్వం క్రియ
తామిత్యువాచహ, వ్రతాంతే ధనమాహృత్యాగచ్ఛన్ పూర్వహృతం
ధనం. సంప్రాప్య తత్తదేశాంతే ప్రీతస్సన్సుత్వా మహద్ధనం, ఆదాయ
మహతీం సేనాం గజాశ్వరథ సంకులాం. జగామ కాంచీనగరం పిత్రా
ప్రత్యుద్గతో బలీ, మాత్రా పిత్రా చ సహిత శ్చిరకాలమువర్తత. తదా
ప్రభృతిమాతా చచకార వ్రతమాదరాత్, సచచోళనృపః ప్రీతి స్తదా
ప్రభృతితద్వ్రతం. యథోక్తేన విధానేన యః కరోతీప్సితం లభతే,
ఇతి వ్రతస్య మహాత్మ్యం యే శృణ్వన్తి పఠన్తి వా. తేషామపి
మహాదేవః ప్రీతో భవతి సర్వదా, ఆయుష్కరం పుష్టికరం శ్రీకరంచ
యశస్కరం. వ్రతమేతత్సముద్దిష్టం గౌతమేనమహాత్మనా, ఆత్మనోహిత
మాకాంక్షన్ వ్రతమేతత్సమాచరేత్. మహతీం సంపదం ప్రాప్య శివ
సాయుజ్యమశ్నుతే.

ఇతి స్కాందపురాణోక్తకేదారవ్రతకల్పస్సంపూర్ణః.

అథ కార్తికామావాస్యాంలక్ష్మీవ్రతం. అథ మార్గశిరామావా
స్యాం గౌరీతపోవ్రతం,ఉత్తరీయాచరితమ్. అథ సోమవత్యమావాస్యా
వ్రతం. అత్రాశ్వత్థప్రదక్షిణాదికం సర్వదేశప్రసిద్ధం. అమాసోమసమా
యోగే శ్రాద్ధంయద్యత్ర లభ్యతే, తీర్థే కపిలధారేఽస్మిన్ గంగాయాం
పుష్కరేతథా. దివ్యాంతరిక్షభౌమానియాని తీర్థాని సర్వశః, తాన్యత్ర
నివశిష్యంతి దర్శేసోమదినాన్వితే. అమావాస్యా తుసోమేన సప్తమీ

భాను వా సహ, చతుర్థీ భూమిపుత్రేణ సోమపుత్రేణ చాష్టమీ. చతస్రస్తిథయః కృష్ణా స్సూర్యగ్రహణసన్నిభాః, స్నానం దానం తథా శ్రాద్ధం సర్వం తత్రాక్షయం భవేత్. తిథివాసరయోగోఽయం యథాకాలే భవేద్యది, భాస్వంతే వాథ మధ్యాహ్నే పుణ్యకాలస్స నాన్యథా. అథ సంకల్పః తిథ్యాదికం సంకీర్త్య, మమేహాస్యాం సోమవత్యమాయాం సకలపాపక్షయార్థం, పుత్రపౌత్రాద్యభివృద్ధ్యర్థం జన్మజన్మని అవైధవ్య సంతతిచిరంజీవిక సంపత్సౌభాగ్యసిద్ధ్యర్థం చ అశ్వత్థమూలే బ్రహ్మవిష్ణుశివ స్వరూపాశ్వత్థనారాయణముద్దిశ్య తత్ప్రీత్యర్థం అశ్వత్థపూజాం తదంగ తయా కలశపూజాంచ కరిష్యే. అథ పూజా. గణేశమభ్యర్చ్య. ఓం అశ్వత్థేవో... ఆరాత్తే... నమస్కృత్సతే ... బ్రహ్మాదవానాం... తద్విష్ణోః ఆత్వావహంతు... శాంతాకారం... శాంతిపద్మాసనమితిధ్యాత్వా. సర్వవ్యాపిన్ విశ్వేశ కృపయా దీనవత్సల, సుయోపపాదితాం పూజాం గృహాణేమాంజగత్పతే సహస్రశీర్షేత్యావాహనం. మూలానిబ్రాహ్మణా యస్య ఋగ్వేదాంగాని పల్లవాః, ఫలాని యజ్ఞాః శాఖాశ్చ నారాయణ దయాం కురు సూర్యకోటిప్రతీకాశ సర్వవ్యాపిన్ జగత్పతే, ఆసనం కల్పితం భక్త్యా గృహాణ పరమేశ్వర. పురుష ఏవేదమాసనం మహాదేవ జగద్వ్యాపిన్ జగదానందకారక, విష్ణుక్రాంతాదిసంయుక్తం తవ పాద్యం మయార్పితం. ఏతావానస్యేతి పాద్యం, ఫలగంధాక్షతైర్యుక్తం పుష్పదర్భాగ్రసమ్మితం, అర్ఘ్యం గృహాణ భగవన్ విష్ణోసర్వఫలప్రద. త్రిపాదిత్యర్ఘ్యం. కర్పూరైలాదిసురభిశీతలం సలిలంప్రభో, ఉమారమణ శంభో త్వం ఆచమ్యంప్రతిగృహ్యతాం. తస్మాద్విరాడిత్యాచమనమ్. పంచామృతం మయాఽఽనీతం పయో దధి ఘృతంమధు, శర్కరా గుడసంయుక్తం స్నానార్థం ప్రతిగృహ్యతాం. పంచామృతం గంగా కృష్ణా గోదావరీ చ కావేరి చ పినాకిని, సలిలం తాభ్య ఆనీతంస్నానార్థంప్రతిగృహ్యతాం. యత్పురుషేణేతి స్నానం, పీతవాస స్స్వయి విభో వృక్షరాజన మయాఽఽహృతం, వాసః ప్రీత్యాగృహాణేదంపురుషోత్తమ శంకర. సప్తాస్యాసన్నితి వస్త్రం. ఉపవీతం సోత్తరీయం మయాదత్తం సుశోభనం, పశుమూర్తేగృహాణేదం నారాయణశివ ప్రభో, తం యజ్ఞమితి యజ్ఞోపవీతం. అశ్వత్థ వాటభుగ్వాసా గోపాదస్య పథాశ్రయ,

అశేషం హర మే పాపం వృక్షరాజ నమోస్తు తే. అలంకారం. మలయాచలసంభూతం ఘనసారం మనోహరమ్, విలేపనం సురశ్రేష్ఠచందనం ప్రతిగృహ్యతాం. తస్మాద్యజ్ఞాదితి గంధం. అక్షతాశ్చ సురశ్రేష్ఠ కుంకుమాక్తాః సుశోభనాః, మయా నివేదితా భక్త్యా త్వదర్థం పరమేశ్వర. తస్మాదిత్యక్షతాన్. తులసీజాతికమలమల్లికాచంపకాని చ, బిల్వాని హర గోవింద గృహాణ పరమేశ్వర. తస్మాదశ్వేతిపుష్పం అథాష్టోత్తరాది పూజా కార్యా.

ఓం. పరమాత్మనే నమః, పరమేశ్వరాయ, పరబ్రహ్మణే, నారాయణాయ, విరించయే, శివాయ, రుద్రాయ, విభూతయే, వనస్పతయే, వృక్షరాజాయ, వేదాత్మనే, ప్రకృతయే, దేవాత్మనే, త్రిమూర్త్యాత్మనే, ఊర్ధ్వమూలాయ, అవాక్శాఖాయ, ఛందఃపర్ణాయ, అవ్యయాయ, పాపఘ్నాయ, జ్ఞానవృక్షాయ, భూతావాసాయ, పుణ్యాయ, శివకారాయ, మహామూలాయ, ఋషిసేవితాయ, తపఃఫలాయ, అగ్నిగర్భాయ, అరణయే, సమిదాకారాయ, సూర్యాశ్వజాయ, శమీవతయే, శాశ్వతాయ. వనస్పతిరసోద్భూతో గంధాఢ్యోఽతిమనోహరః, ఆఘ్రేయః సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం. యత్పురుషమితి ధూపం. చక్షుస్త్వం సర్వలోకానాం తిమిరస్య నివారణం, ఆర్తిక్యం కల్పితం భక్త్యా గృహాణ జగదీశ్వర. బ్రాహ్మణోఽస్యేతి దీపం, భక్ష్యం భోజ్యం లేహ్యం పేయం భోజ్యంస్వాద్యం మయాఽహృతం, ప్రీతయే పరమేశస్య దత్తం తే స్వీకురు ప్రభో. చంద్రమా ఇతి నైవేద్యం. మధ్యేపానీయం. ఉత్తరాపోశనం. ఇదం ఫలమితి ఫలం. పూగీఫలమితి తాంబూలం. హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణాం. త్వద్భాసా భాసతే లోకః కోటిసూర్యసమప్రభ, నీరాజయిష్యే తాపం పిష్టా కృపాం కురు మయీశ్వర. వేదాహమితి నీరాజనం. కాయేన మనసా వాచా మమ జన్మశతార్జితం, పాపం ప్రశమయ స్వామిన ప్రదక్షిణ పదే పదే. ప్రదక్షిణాని వృక్షస్య కృత్వా స్వయం ప్రాయ స్పృష్ట్వాత్యంత కారణే, ఆదిమధ్యాంతశూన్యాయ ప్రపంచశ్రవసే నమః. ఇతి నమస్కారం. మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణురూపిణే, అగ్రతః శివరూపాయ వృక్షరాజాయ తే నమః. యజ్ఞేనేతి మంత్రపుష్పం. అమాయాం చ నమ

స్తుభ్యం సోమాయ చ నమోఽస్తు తే, అశ్వత్థమూల మారోప్యాగ్రే త్రిమూర్త్యాత్మకమర్చయేత్. ఏభిః షోడశోపచారైః పూజయేత్. తతః మూలతో బ్రహ్మరూపాయేతి మంత్రేణ అష్టోత్తరశతప్రదక్షిణాని కార్యాణి. అథ వాయనం. అమాసోమవ్రతస్యాస్య సంపూర్ణఫలహేతవే, వాయనం ద్విజవర్యాయ సహిరణ్యం దదామ్యహమ్. యన్మయా మనసా వాచా నియమాత్పూజనం కృతం, సర్వం సంపూర్ణతాం యాతు తద్విప్రాణాం ప్రసాదతః. ఇతి ప్రార్థనా. ఇదం విష్ణురితి మంత్రేణ పురుష సూక్తే వాథవా షోడశైరుపచారైశ్చ అశ్వత్థే విష్ణుమర్చయేత్. పురాణమంత్రః. వ్యక్తావ్యక్త స్వరూపాయ సృష్టిస్థిత్యంతకారిణే, ఆది మధ్యాంతహీనాయ విష్ణవే శ్రవసే నమః. తత్పురుషాదిమంత్రై రశ్వత్థే శివం పూజయేత్. తత్తన్మంత్రై స్సర్వాన్ దేవాంశ్చ. మూలతో బ్రహ్మరూపాయ... నమో నమః. ఇత్యాదిమంత్రైః పూజాః కార్యాః.

అమాసోమవారవ్రతకథా.

సూత ఉవాచ. శరతల్పగతం భీష్మముపగమ్య యుధిష్ఠిరః, కృత ప్రణామో ధర్మాత్మా హితం వచనమబ్రవీత్. యుధిష్ఠిరః. హతేషు కురు ముఖ్యేషు భీమసేనేన కోపినా, తథాపరేషు భూతేషు హతేషు యుధి జిష్ణునా. దుర్యోధనకుమంత్రేణ జాతోఽస్మాకం కులక్షయః, న సంతి భువి భూపాల బాలవృద్ధాతురాన్వృతే. అవశిష్టా వయం పంచ వంశే భారతసంజ్ఞితే, ఏకాతపత్రమపి చ రాజ్యం మహ్యం న రోచతే. జీవితేఽపి జుగుప్సా స్యాన్మృతేన సుగతిః క్వచిత్, దృష్ట్వా సంతతి విచ్ఛేదం సంతాపోఽహ్యదయేఽనిశం. అశ్వత్థామాస్త్రనిర్దగ్ధస్సూత్తరాగర్భసంభవః అతో మే ద్విగుణం దుఃఖం పిండవిచ్ఛేదదర్శనాత్. కిం కరోమి క్వ గచ్ఛామి పితామహ వదాధునా, యేన సంపద్యతే సద్యః సంతతిశ్చిర జీవినీ. భీష్మః. శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, యస్య స్మరణమాత్రేణ సంతతిశ్చిరజీవినీ. అమావాస్యా యదా పార్థ సోమవారయుతా భవేత్, తస్యామశ్వత్థమాగత్య పూజయేచ్చ జనార్ద నమ్. అష్టోత్తరశతం కుర్యాత్తస్మిన్ వృక్షే ప్రదక్షిణాన్, తావత్సంఖ్యా న్యుపాదాయ రత్నధాతుఫలాని చ. వ్రతరాజమిదం రాజన్ విష్ణోః ప్రీతికరం శుభం, రుద్రాదిలయకర్తారః ప్రసీదంతి తదాత్మకాః. మూర్తి

త్రయస్త్రింశకోఽశ్వత్థ స్సురదేవమయస్తథా, పూజయా వేదవ్యాసస్య సర్వేష్టార్థానవాప్నుయాత్. ఉత్తరాం కారయ ప్రాజ్ఞ గర్భో జీవిత మాప్స్యతి, భవిష్యతి గుణైః పుత్రస్త్రీషు లోకేషు విశ్రుతః. శ్రుత్వా పితామహప్రోక్తం ప్రత్యువాచ యుధిష్ఠిరః యుధిష్ఠిర ఉవాచ. తద్వ్రి తం పతిరాజాఖ్యం విస్తరేణ ప్రకాశయ, కేన ప్రకాశితం మర్త్యైః కేనేదం విహితం విభో. భీష్మ ఉవాచ. అస్తి యా సర్వవిఖ్యాతా కాంచీ సంజ్ఞా మహాపురీ, రజతాచలసంకాశ సౌధసంఘైర్విరాజితా. సువేషైర్నాగరజనైర్నారీభిగుణశోభితా, బ్రహ్మక్షత్రియవిట్ఛూద్రైః స్వస్వకర్మరతైర్వృతా. రూపచాతుర్యయుక్తాభి ర్వేశ్యాభిస్సమలంకృతా, అత్ర రాజా రత్నసేనో బభూవామితవిక్రమః. తస్మిన్ నృపతి భూపాలే జనానందకరే శుభే, తస్య రాజ్యేఽవసద్విప్రో దేవస్వామీతి విశ్రుతః. తస్య స్త్రీ రూపసంపన్నా నామ్నా ధనవతీ శుభా, యథార్థనామధేయా సా లక్ష్మీరివ సువిగ్రహా. తస్యాం సంజనయామాస సప్తపుత్రాన్ గుణాన్వితాన్, ఏకాం దుహితరం రమ్యాం నామ్నా గుణవతీం నృప కృతదారాశ్చ తే పుత్రా విహరంతి యథాసుఖం, కన్యాకుమారికాచాసీదనురూపప్రియార్థినీ. అత్రాంతరే ద్విజః కశ్చి ద్భిక్షార్థం సముపాగతః, దీప్యమానః స్వతేజోభిః మూర్తిమానివ పావకః. ద్వారదేశముపాగత్య ప్రయుయోజాశిషం తదా, దేవస్వామిస్నుషాగస్తపముత్థాయ ససంభ్రమం. భిక్షాం ప్రత్యేకమానిన్యుర్దదుస్తస్మై ద్విజన్మనే, అవైధవ్యాశిషం ప్రాదాత్తాభ్యః సౌభాగ్యసంపదః. తతో గుణవతీ మాత్రా ప్రహితా సహ భిక్షయా, విప్రాయ భిక్షాం ప్రదదౌ కృత్వా పాదాభివందనం. ఆశిషం చ దదౌ విప్రః శుభే ధర్మవతీ భవ. సా వైలక్ష్యం గుణవతీ శ్రుత్వాఽగత్య యయౌ గృహం. మాత్రే నివేదయామాస ఆశిషం తేన యోజితామ్. శ్రుత్వా ధనవతీ పుత్రీం కరే ధృత్వా సమాయయౌ. ప్రణతిం కారయామాస పునస్తస్మై ద్విజన్మనే, తథైవాశిషముచ్చార్య విప్రస్తామభ్యనందయత్. శ్రుత్వాఽఽశిషం ధనవతీ సచింతా ప్రత్యువాచ హ. ధనవతీ. ప్రసీద భగవన్ విప్ర వచనం మేఽవధారయ, స్నుషాభ్యః ప్రణతాభ్యో మే త్వయా దత్తా వరాశిషః అవైధవ్యకరాః పుత్రసుఖసౌభాగ్యదాయకాః, సుతాయాం ప్రణతా

యాం మే విపరీతం త్వయోదితం. భద్రే ధర్మవతీ భార్యా ఇత్యాదీర్య పునః పునః, ఆశిషః ప్రయుక్తా విప్ర కిం కారణం వద సత్వరం. ద్విజ ఉవాచ. ధన్యాసి త్వం ధనవతీ ప్రఖ్యాతచరితా భువి, యథా యోగ్యం ప్రయుక్తోయం మయాఽఽశీర్గృహాణ త్వం. ఇయం న స్తపదీమధ్యే వైధవ్యం సమవాప్స్యతి, ధర్మాచరణమత్యర్థం కర్తవ్య మనయా శుభే, అతో మయాశీర్నైయం శుభే ధర్మవతీ భవ, శ్రుత్వా ధనవతీ వాక్యం చింతాకులితచేతసా. ఉవాచ వచనం దీనా ప్రణిపత్య పునఃపునః ధనవత్యువాచ ఉపాయం వేత్సి విప్రేంద్ర వద శీఘ్రం దయాం కురు, ఉపాయం వేత్సి చేద్విప్ర కిం కరోమి దయానిధే. ద్విజ ఉవాచ. యదా కదా భవేత్సోమా గృహే వైతవసుందరీ, తస్యాః పూజనమాత్రేణ భవేద్వైధవ్యనాశనం. ధనవతీ. కాసా సోమా కయా ప్రోక్తా కాజాతిః కుత్రసంస్థితి, యద్యాగమనమాత్రేణ భవేద్వైధవ్యభంజనమ్. ఏతద్వద మహాభాగ న కాలో విస్తరేణ మే. ద్విజ ఉవాచ. సోమా చ రజకీ జాతిః స్థితిస్తస్యాశ్చ సింహళే, సా చేదా యాతి తే వేశ్మ తదా వైధవ్యభఞ్జనం. ఇత్యుక్త్వా బ్రాహ్మణోఽన్యత్ర గతో భిక్షాప్రతీక్షయా, ధనవత్యపి పుత్రేభ్యః ప్రోవాచ వచనం తదా. ధనవతీ. ఇయం దుర్లలితా పుత్ర్యా స్వసా గుణవతీ శుభా, సోమాగమనమాత్రేణ భవేద్వైధవ్యభఞ్జనం అస్తి యస్య పితుర్భక్తి ర్మాతుర్వచనగౌరవం, స ప్రయాతు సహస్వస్రా సోమామానయితుం ధ్రువం పుత్రా ఊచుః. జ్ఞాతం మాతస్త్వ స్వాంతం పుత్రీస్నేహవశంగతం, యాత దేశాంతరం పుత్రాః ప్రఖ్యాపయసి దుర్గమం. అంతరే దుస్తరః సింధుః శతయోజనవిస్తరః, అశక్యం గమనం తత్ర న తు మాం గమనే వయం. దేవస్వామ్యువాచ అపుత్రైస్స త్తభిః పుత్రై రహం యాస్యామి సింహళమ్, ఆనయిష్యామి తాం సోమాం పుత్రీవైధవ్యనాశినీం ఏవం వాదిని సక్రోధే దేవస్వామిని తత్క్షణే, శివస్వామీ కనిష్ఠస్తు పుత్రః ప్రోవాచ నమ్రతః. తాత మావద చైవం త్వం రోషావేశవశం గతః, మయి తిష్ఠతి కస్యార్థో గన్తుం ద్వీపం హి సింహళమ్. ఇత్యుక్త్వా సహసోత్థాయ ప్రణమ్య శిరసా ముదా, ప్రతస్థే సహితః స్వస్రా ద్వీపం సింహళసంజ్ఞితం. స కియద్భిర్దినైర్గత్వా తీరం ప్రాప సరిత్పతేః, తర్తుం తమంబుధిం తత్ర ప్రయత్న

మకరోద్ద్విజః. స దదర్శ సువిస్తీర్ణం న్యగ్రోధద్రుమమంతికే, తత్కో-
టరే సుఖాసీనా గృధ్రరాజస్య బాలకాః. తత్పాదపతలే స్థిత్వా
తాభ్యాం నీతం తు తద్దినం, శాబకానాం కృతే గృధ్రో గృహీత్వా
శిశుభోజనం. ప్రాదాన్న శాబకా గృధ్రాద్భోజనం జగృహుర్భృశం,
పప్రచ్ఛ బాలకాన్ గృధ్రో చింతాకులితమానసాన్. గృధ్ర ఉవాచ.
కథం న భుంజతే పుత్రా భవంతః క్షుధితా అపి, ఆనీతం కోమలం
మాంసం భవద్భ్యోర్థ మిదం మయా. శాబకా ఊచుః. ఏతద్వృక్షతలే
తాత మానవావత్ర తిష్ఠతః. అభుంజతోస్తయోరద్య కథం భుంజా
మహే వయం. ఏతచ్ఛ్రుత్వా స గృధ్రస్తు కరుణాప్లుతచేతనః, తయో
రంతికమాగత్య వచనం సముభాషత. గృధ్రః. జ్ఞాతస్తు యువయోః కామః
కర్తవ్యోఽత్రకిము ద్విజ, క్రియతే సర్వథా విప్రభోజనం కర్తుమర్హసి.
ద్విజ ఉవాచ. సింహళం గంతుకామోఽహం జలధేః పారమద్య వై,
సోమాగమనమిచ్ఛామి స్వస్యవైధవ్యనాశనం. గృధ్రః. తామహం ప్రాప
యిష్యామి జలధేః పారే ప్రాతరేవహి, సోమాగృహమపి బ్రాహ్మన్ దర్శ
యిష్యామి సింహళే. తతో రాత్ర్యాం వ్యతీతాయాముదితే తు దివాకరే
పారముత్తారితౌ తౌ తు గృధ్రరాజేన వేగినా, సింహళద్వీపమాగత్య
స్థితౌ సోమాగృహాంతికే. తతః ప్రత్యూషసమయే సంమృజ్యాంగణ
మండలం, లేపనం చక్రతుస్తస్యా దివసే దివసే శుభం, ఏవంవిదధతోస్తత్ర
పూర్ణస్సంవత్సరో గతః. స్నుషాః పుత్రాన్ సమాహూయ సోమా
ప్రపచ్ఛ విస్మితా, మార్జనం లేపనం కోఽత్ర కరోతి మమ కథ్యతాం.
ఏకదైవాథ జగదుస్సర్వాః కృతమిదం హి నః, తతస్సా దాచిద్రజకీ నిభృతా
సంస్థితా నిశి. దదర్శ బ్రాహ్మణీం కన్యాం మార్జయంతీం గృహాంగణం.
లింపంతమంగణం ప్రాప్తం భ్రాతరం చ శుచివ్రతం, సోమాపప్రచ్ఛ తౌ
గత్వా కౌ యువాం కథ్యతాం మమ. ఊచతుస్తౌ తదా సోమాం మావాం
బ్రాహ్మణపుత్రకౌ. సోమావాచ దగ్ధాస్మి బత నష్టాస్మి బ్రాహ్మణౌ
గృహమార్జకౌ, కాం గతిం బత యాస్యామి పాపాదస్మాదసంశయం.
పాపజాతిరహం ఖ్యాతా రజకీ సర్వథా ద్విజ, కథం త్వం బ్రాహ్మణో.
భూత్వా విరుద్ధం మే చికీర్షసి. శివస్వామ్యువాచ. ఏషా గుణవతీ
నామ్నా స్వసా మమ సుమధ్యమా. తస్యాః సప్తపదీమధ్యే వైధవ్యంతం

కరిష్యసి చేత్తవ సాన్నిధ్యమాత్రేణ భవేద్వైధవ్యభంజనం, అతో హేతోర్హి సహ స్వసాగ్రే దానకర్మ కరోమి తే సోమోవాచ. ఇతఃపరం న కర్తవ్యం యాస్యామి మమ శాసనాత్, ఇత్యుక్త్వా గృహమాగత్య స్నుషాభ్యః ప్రత్యువాచ హ. యః కశ్చిన్మమ గేహేఽస్మిన్ మ్రియతే మానవః క్వచిత్, తత్రైవ రక్షణీయోఽసౌ యావదాగమ్యతే మయా కణ్ఠనిర్గతప్రాణోఽపి నైవ దాహ్యః కథంచన. తథేత్యుక్త్వా స్నుషా భిన్నా సోమా సుదా మహాంబుధిమ్. పారముత్తారయామాస క్షణేన దీర్ఘజపత్త్రికా, స్వయమాకాశమార్గేణ ప్రోత్తతార మహార్ణవమ్. ప్రాప్తా కాంచీపురీం సర్వే నిమేషాత్తత్ప్రభావతః, సోమాం దృష్ట్వా ధనవతీ హృష్టా పూజామథాకరోత్. అత్రాంతరే శివస్వామీ తదా దేశాంతరాత్సుతః, సదృశం వరమానేతుం జగామోజ్జయినీం ప్రతి. అనినాయ వరం తత్ర దేవశర్మసుతం సుధీః. బ్రాహ్మణం రుద్రశర్మాణం గుణినం సదృశం స్వసుః. తతస్సా రజకీ సోమా వైవాహిక మథాకరోత్, సులగ్నే చ సునక్షత్రే దేవస్వామీ తు కన్యకామ్. దదౌ తస్మై గుణవతీం గుణినే రుద్రశర్మణే, తతో వైవాహికర్మాంతే త్రిఃస్వాయమానే హుతాశనే. తతస్సప్తపదీమధ్యే రుద్రశర్మా మృతస్తదా. గురుబాంధవాస్సర్వే స్థితా సోమా నిరాకులా. ఆక్రందశ్చ మహానాసీల్లోకానాం తత్ర పశ్యతాం, గుణవత్యై చ సా తూర్ణం వ్రతరాజప్రభావజం. పుణ్యం సకల్పవిధివద్దదౌ మృత్యునిరాసనమ్, రుద్రశర్మాపితస్మాచ్చ వ్రతరాజ ప్రభావతః. ఆససాద తదా జీవం సుప్తవత్సహసోత్థితః, ఏవం వివాహం నిర్వర్త్య వ్రతరాజం నివేద్య చ ఆమంత్ర్య తాం ధనవతీంసోమా ప్రాయాద్గృహం ప్రతి, ఏవం సా రజకీ సోమా జీవయిత్వామృతం ద్విజం. చచాల హర్షసంపూర్ణా పూర్ణకామా స్వమన్దిరం. అత్రాంతరే గృహే తస్యాః ప్రథమం తనయా మృతా. పునః స్వామీ మృతస్తస్యా జామాతా చ తతో మృతః, ఆగచ్ఛంత్యాస్తదా తస్యా సోమవారాన్వితా తిథిః. అమావాస్యా బభూవాథ మృతసంజీవినీ తిథిః, సా దదర్శ జలోపాంతే వృద్ధాం కాంచిత్ స్త్రియం తదా. తూలభారభరాక్రాంతాం క్రందమానాం సుదుఃఖితాం. వృద్ధోవాచ. అవతారయ మే పుత్రి తూలభారం శిరఃస్థితం, ఏతద్భారభరాక్రాంతాం క్రందమానాం సుదుఃఖితాం.

సోమోవాచ. అమావాస్యాద్య హేవృద్ధే సోమవారయుతా తిథిః,
తూలకం న స్పృశామ్యద్య నియమోఽయం మయా కృతః. పునర్దదర్శ
యాన్తీం సా మూలభారవతీం స్త్రియం. సా ఉవాచ తతః పుత్రి మూల
భారో మహానితి. అవతీర్య క్షణం తిష్ఠ సంగే యాస్యామ్యహం తవ,
సోమోవాచ. అద్య మూలం తథా తూలం న స్పృశామి కదాచన,
తతోఽశ్వత్థతరుం ప్రాప్య నదీతీరభవం శుభం. స్నాత్వా దేవం సమ
భ్యర్చ్య శర్కరాభిః ప్రదక్షిణాన్, సా చకార మహాభాగా తద్వై
వాష్టోత్తరం శతం. భీష్మ ఉవాచ యదా ప్రదక్షిణం కర్తుం కృతం శర్క
రహస్తయా, తదా జీవితవస్త్తే జామాతృపతిపుత్రికాః. నగరం శ్రీ
సమాకీర్ణం తద్గృహం చ విశేషతః, అథ యాతా మహాభాగా సోమా
స్వభవనం ప్రతి. జీవితం వీక్ష్య భర్తారం పుత్రాన్ జామాతరం తథా, అభి
జ్ఞాతాన్ సమాసాద్య జగామ కృతకృత్యతామ్. ప్రణిపత్య స్నుషా
స్సర్వాః పప్రచ్ఛుస్తాం తపస్వినీం, మృతాస్తే తనయా దేవి పతిజామాతృ
బాంధవాః. జీవితాస్తే కథం సోమే మృతాస్తే చ కథం వద. సోమో
వాచ. గుణవత్త్యా మయా దత్తం వ్రతరాజస్య పుణ్యకం, మృతాస్తే
తద్విపాకేన పతిజామాతృపుత్రకాః. తూలకం న మయా స్పృష్టం
మూలకం చ తథా స్నుషాః, అశ్వత్థే దేవమభ్యర్చ్య కృతాస్తత్ర ప్రద
క్షిణాః. శర్కరాహస్తయా తత్ర కృతమష్టోత్తరం శతం, జీవితాస్త
త్ప్రసాదేన అద్య జామాతృపుత్రకాః. సర్వాభిః క్రియతామద్య వ్రత
రాజో విధానతః, భవిష్యతి న వైధవ్యం సౌభాగ్యం సంభవిష్యతి.
స్నుషాస్తాః కారయామాస తథా సోమా వ్రతేశ్వరం భుక్త్వా భోగా
న్బహూంస్తత్ర పుత్రపౌత్రాదిభిస్సహ. తైశ్చ సర్వైః పరివృతా విష్ణు
లోకమవాపసా, ఇత్యేతత్కథితం పార్థ విస్తరేణ మయా తవ. యుధి
ష్ఠిరః. మహాత్మ్యం వ్రతరాజస్య కో విధిర్వద విస్తరాత్, కర్తవ్యం
కేన భీష్మేదం నారీభిః పురుషేణ వా. భీష్మ ఉవాచ. అమావాస్యా
యదా పార్థ సోమవారాన్వితా భవేత్, తదా పుణ్యతమః కాలో
దేవానామపి దుర్లభః. ప్రాతరుత్థాయ వ్రతినా స్నానం కార్యం జలా
శయే, స్నాత్వా మౌనేన కౌశేయం పరిధాయ వ్రతీ తతః గత్వా
చాశ్వత్థవృక్షస్య సమీపం కురునందన, అశ్వత్థమూలే కర్తవ్యం విష్ణ్వాద్య
మరపూజనం. వ్యక్తావ్యక్తస్వరూపాయ సృష్టిస్థిత్యంతకారిణే, ఆద

మధ్యాంతహీనాయ విష్టరశ్రవసే నమః. ఇతి విష్ణుముఖాన్ దేవానర్చయే
ద్విధిపూర్వకమ్, ఛందోమయే వృక్షరాజే సర్వే దేవాస్సమాహితాః.
మూర్తిత్రయాత్మన్యశ్వత్థనారాయణసమాహ్వయే, పూజితే విశ్వ
రూపోఽసౌ పూజ్యతే భగవాన్ హరిః. అశ్వత్థే వో నిషదనం
త్వారాత్తే అగ్నిరస్త్వితి. నముశ్శగృత్సమతే ఊర్ధ్వమూలం తద్విష్ణు
మంత్రతః. ఆత్వావహంతు దేవా స్తే బ్రహ్మజజ్ఞానమిత్యపి, పూజయే
త్సర్వదేవాంశ్చ విష్ణుం సర్వాత్మకం తథా. మూలతో బ్రహ్మరూపాయ
మధ్యతో విష్ణురూపిణే, అగ్రతః శివరూపాయ అశ్వత్థాయ నమో
నమః. ఏవం సంపూజ్య దేవేశం పీతవస్త్రైశ్చ సూత్రైః, ఫలైః, కుసుమైర్వివిధై
శ్చైవ భక్ష్యభోజ్యైస్తథావిధైః అశ్వత్థపూజనం కార్యం ప్రోక్త
మంత్రేణ పాండవ, అశ్వత్థ హుతభుగ్వాస గోవిందస్య సదాశ్రయ.
అశేషం హర మే పాపం వృక్షరాజ నమోఽస్తు తే, ప్రాణిసంజీవక
స్వామిన్ భూతావాస వనస్పతే. అశ్వత్థ రుద్రరూపోఽసి వృక్షరాజ
నమోఽస్తు తే, ఏవం పూజావిధిం కృత్వా తతః కుర్యాత్ప్రదక్షిణాన్.
మౌక్తికైః కాంచనై రౌప్యైః ప్రవాళైర్మణిభిస్తథా, కాంస్యపాత్రైస్తామ్ర
పాత్రైర్భక్ష్యపూర్ణైః పృథక్ పృథక్. గృహీత్వా భ్రమణం కార్యం యా
వత్ప్రక్రమణం భవేత్, తావత్ప్రదక్షిణం కార్యం యావదష్టోత్తరం
శతం. సమర్పితం తు యద్ద్రవ్యమర్చయేత్పరమం శుభం, సువాసిన్యశ్చ
సంపూజ్యాః సోమాసంతుష్టిహేతవే. దత్వా చాన్నం తు విప్రేభ్య
స్స్వయం భుంజీత వాగ్యతః, ఏవం తే కథితో భూప వ్రతరాజవిధి
ర్మయా. ద్రౌపదీం చ సుభద్రాం చ కారయస్వ తథోత్తరాం, ఉత్తరా
గర్భసంస్థస్సుజీవితం చ లభేచ్చిరాత్. యుధిష్ఠిరః. యా స్వల్పవిభవా
నారీ కాంచనాద్యైర్ధనాకృతా, సా కథం లభతే పూర్ణం వ్రతరాజఫలం
వద. భీష్మ ఉవాచ. ఫలైః పుష్పైస్తథా భక్ష్యైర్వస్త్రాద్యైరపి పాం
డవ, కుర్యాత్ప్రదక్షిణావర్తం సాపి పూర్ణం లభేత్ఫలం. వ్రతమిదమఖిలం
నరేంద్ర విష్ణోర్విబుధగణస్య చ కీర్తితం మయాద్య, పతిసుతధనమిచ్ఛతీ
పురంధ్రీ సపది కరోతు ఫలాని సంతు నిత్యమ్.

అమాసోమవారవ్రతోద్యాపనమ్.

శృణు పార్థ ప్రవక్ష్యామి హ్యుద్యాపనవిధిం శుభం, యం వినా

పూర్ణతా న స్యాద్వ్రతరాజస్య వై నృప. కారయేత్సర్వతోభద్రం తన్మధ్యే కుంభముత్తమం, వృక్షరాజం సువర్ణస్య పంచరత్నస్య వేదికాం. తన్మూలే ప్రతిమాం విష్ణోః సౌవర్ణీం చ చతుర్భుజాం, లక్ష్మీం వాహనయుక్తాం మాధవ్యాయఫలావధి. బ్రహ్మరుద్రాది దేవానాం యథాశక్త్యా తు కారయేత్, రిక్తస్య సర్వదేవాత్మా విష్ణురేవ విశిష్యతే. ఉపచారైరనేకైశ్చ యథావిభవవిస్తరైః, నైవేద్యైః పుష్పధూపైశ్చ దీపైశ్చ పరితః స్థితైః రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్ప్ర- భాతే హోమమాచరేత్, సమిద్భిః పైప్పలాభిశ్చ పాయసేన తిలైస్తథా ఇదం విష్ణుర్వితి మంత్రేణ హుత్వార్ఘపణి వేనవా, విష్ణ్వష్టాక్షరమంత్రేణ శివపంచాక్షరేణ వా. సర్వదైవతమంత్రైశ్చ విష్ణురత్ర విశిష్యతే, మూర్తిత్రయాత్మకాశ్వత్థం హుత్వా పూర్ణాహుతించరేత్. ఆచా ర్యం పూజయేత్పశ్చాద్గాశ్చ దద్యాత్పయస్వినీః. బ్రాహ్మణాన్ వస్త్ర భూషాద్యైః సదస్యం చ ప్రపూజయేత్. బ్రహ్మణే కలశశ్చైకో విష్ణోరేకః ప్రధానకః, రుద్రాది సర్వదేవానాం దశాను గమతః స్మృతాః. ఏవం ద్వాదశ దద్యాద్వ్రతదక్షో ద్వయం తథా, ఋత్విజోఽథ క్రమాత్ పూజ్యా ఘృతపాయసభోజనైః. ఉపవీతాని వస్త్రాణి తేభ్యో దద్యాచ్చ దక్షిణాం, ప్రణమ్య దండవద్భూమౌ ప్రార్థయిత్వా విసర్జయేత్. ఏవం ద్వాదశవర్షేషు మధ్యేచాద్యా సమాచరేత్, కృత్వా హ్యుద్యాపనం సమ్యగ్వ్రతరాజఫలం లభేత్. సర్వం నివేదయేత్ప్రీత మాచార్యాయ సదక్షిణం, అచ్ఛిద్రం వాచయేత్పశ్చాత్స్వయం భుం జీత వాగ్యతః. ఇతి భవిష్యోత్తరపురాణే సోమవత్యమావాస్యావ్రతో ద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ మాఘామావాస్యా అర్ధోదయవ్రతం. అమార్క పాతశ్ర వణైర్యుక్తా చేత్పౌషమాఘయోః, అర్ధోదయస్సవిజ్ఞేయః కోటిసూర్య గ్రహైస్సమః. దివైవ యోగః శస్తోఽయం నతు రాత్రౌ కదాచన. ఇతి హేమాద్రౌ. మాఘమాసే కృష్ణపక్షే పంచదశ్యాం రవేర్దినే, వైష్ణ వేన తు ఋక్షేణ వ్యతిపాతే సుఖే ఽర్కే. పూర్వాహ్ణే సంగమే స్నాత్వా శుచిర్భూత్వా సమాహితః, సర్వపాపవిశుద్ధ్యర్థం నియమస్థో భవే న్నరః శ్రద్ధావత్యా వ్రతం దేవాః కరిష్యేముక్తిదం పరం, భవస్తుసన్నిధౌ

మేఽద్య త్రయో దేవాస్త్రయోఽగ్నయః. ఇతి నియమమన్త్రః. తత్ర బ్రహ్మవిష్ణు శివమూర్తిసువర్ణప్రతిమాః కారయిత్వా శయ్యాయాం త్రై సదుపస్కరయుతే సంపూజ్య బ్రాహ్మణేభ్యో దద్యాత్ . గోదానత్రయం. అతిశయేన గోభూహిరణ్యవస్త్రధాన్యాదిదానాని చ కారయేత్. తత ఉద్యాపనమప్యుక్తం. అగ్నిం ప్రతిష్ఠాప్య. దేవతాత్రయముద్దిశ్య శాస్త్ర దృష్టేన కర్మణా, బ్రహ్మవిష్ణుస్వరూపాయ శివరూపాయ తేనమః. అనే నైవ చ మంత్రేణ వహ్నిం సంస్థాప్య భక్తితః, తతో హోమం ప్రకుర్వీత సహస్రత్రయసమ్మితం. తిలాజ్యశర్కరాశ్చైవ హోమద్రవ్యాణి భిన్నతః, బ్రహ్మజజ్ఞాన మంత్రేణ బ్రహ్మణే చ తిలాన్ హువేత్. ఆజ్యం చైవఇదం విష్ణుస్త్ర్యంబకం శర్కరాం హువేత్, అగ్నిం సంపూజ్యవిధివద్గాశ్చ దద్యాత్పయస్వినీః. ఆచార్యాయ తతః పీఠం దక్షిణాసహితం శుభం, తేన దత్తం హుతం జప్తమిష్టం యజ్ఞైస్సహస్రధా. కృతకృత్యో భవేన్మర్త్యో వ్రతస్యాస్యప్రభావతః, ఏవం తవ సమాఖ్యాతం దుర్లభం వ్రతముత్తమం. అర్థోతయం మయా రాజన్ కిమన్యం పరిపృచ్ఛసి. ఇత్యమావాస్యావ్రతాని.

అథ మలమాసే పురుషోత్తమసంజ్ఞం నారాయణమభ్యర్చ్య బ్రాహ్మణాన్భోజయేదిత్యుక్తం. యస్మిన్ మాసేనసంక్రాంతిస్సంక్రాన్తిద్వయమేవ వా, మలమాసత్రయా ప్రోక్తా సర్వధర్మవివర్జితా. ఏవం సంజ్ఞా యదా మాసా యస్మిన్ సంవత్సరే క్వచిత్ . ఉత్తరే దేవకార్యాణి పితృకార్యాణి దక్షిణే. మలమాసే తు సంప్రాప్తే సంధ్యోపాసన తర్పణం, నిత్యం హి సఫలం శ్రాద్ధం దానాదినియమవ్రతం. ప్రతిపత్తిథిమారభ్య అమావాస్యావధిర్భవేత్ , ఉపవాసేన సక్తేన చైకభుక్తేనవా నృప. ఏకస్య నియమం కృత్వా దానం దద్యాద్దినేదినే, దానం కుర్యాదపూపానాం దక్షిణాం ఘృతసంయుతాం. అంతే చోద్యాపనం కుర్యాత్సంపూజ్య మధుసూదనం, ఉపోష్య చ చతుర్దశ్యాం సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. దరిద్రేణ వ్యతీపాతేఽప్యథవా ద్వాదశీదినే, పౌర్ణమాస్యాం చతుర్దశ్యాంనవమ్యాం వా నృపోత్తమ. అష్టమ్యాం వాఽథ. కర్తవ్యం వ్రతం శోకవినాశనం, యథాలాభోపహారేణమాసేచాస్మిన్

మలిమ్లుచే. త్రయస్త్రింశదపూపాంశ్చ త్రపదద్యాద్ఘృతసంయుతాన్, శ్రీసూర్యప్రీతయే రాజన్ సర్వపాపవిముక్తయే. పాత్రే జనార్దనప్రీత్యా దానం తత్ఫలం భవేత్. ఇత్యాదివ్రతకథా.

అథ స్వస్తికవ్రతం ఆషాఢపౌర్ణిమామారభ్య కార్తికపౌర్ణిమావధి. స్వస్తికాని లిఖిత్వా దౌ పూజాకర్మ సమారభేత్, రమయా సహితం దేవం పూజయేత్ప్రత్యహం పునః. అష్టోత్తర స్వస్తికాని ప్రత్యహం విష్ణవే పునః, రంగవల్ల్యామలంకృత్య యది భక్త్యా సమర్పయేత్. నీలపీత సితై రక్తై రంగైః స్వస్తికధారణం, యత్ర కుర్యాద్విశుద్ధాత్మా విష్ణులోకే మహీయతే. పంచవర్ణైస్తు నీరంధ్రే కుర్యాత్స్వస్తికముత్తమం. నారీ వా పురుషో వాపి ప్రసుప్తే చ జనార్దనే విష్ణ్వాలయే శివద్వారే గవాం గోష్ఠే శివస్థలే, విష్ణుశంభుప్రీతికరం కుర్యాత్పుణ్య మనంతకమ్. సహస్రం స్వస్తికానాం తు యేన భక్త్యా సమర్పితం, పుత్రపౌత్రసమాయుక్తో మోదమానః పునః పునః. చిరవాసీ భవేత్స్వర్గే ధనవాన్ భూమిపో భవేత్. ఇత్యాది.

ఇతి వ్రతార్క— వ్రతరాజాదిసమస్తనిర్ణయసారభూతే వ్రతచూడామణిగ్రంథే తిథివ్రతాని సమాప్తాని.

ఇతి పూర్వభాగస్సమాప్తః

శ్రీ

వ్రతచూడామణిః.

ఉత్తరభాగ ప్రారంభః.

శ్రీగణేశాయనమః. ఓం సమస్తచ్చిదానంద సాంద్రసర్వజ్ఞ మూర్తయే, ధర్మధ్వజాయ సోమాయ విష్ణవే సర్వజిష్ణవే. రుద్రోవా విష్ణోఽగ్నిర్వా దగ్ని రీశో ద్విజాతీనాం, రుద్రాగ్నిభ్యాం యజ్ఞోయజ్ఞ హవిర్భోజినో దేవాః. దేవాత్మకో హి విష్ణుర్విష్ణ్వాత్మా బ్రాహ్మణ స్తస్య, గాయత్రీసముపాస్యా తస్యాం సవితా పరం ధ్యేయః. సవి తుర్బింబే బ్రహ్మవిష్ణుశ్శంభుస్తథా దేవాః, సముపాస్యాస్తజ్జ్యోతిశ్చ క్షుర్జగతాం హిరణ్మయంవందే. వివిచ్య సర్వాణ్యపి ధర్మశాస్త్రాణ్యా దాయ సారం ప్రకృతోపయుక్తాన్, తథాపిసంగృహ్య లిలేఖ యత్నా త్పుట్టయ్యశర్మా బుధరంజనాయ. వ్రతచూడామణినామ్ని గ్రంథేఽస్మి న్నుత్తరే త్వర్ధే, పారవ్రతాది సర్వం వివిచ్యతే యత్ర సిద్ధ మార్గోక్తమ్.

తత్రాదౌ పారవ్రతనిర్ణయశ్చంద్రికాయామ్.

శౌనకః. సూత కేన ప్రకారేణ కాలక్షేపో భవేన్నృణాం, ప్రారబ్ధే సతి పూర్వోక్తే వసేయుః కథమాస్తికాః. కథం కాలకి కలా. నేయా మనుష్యాణాం సుదుర్లభః కథంచిద్వేదతాత్పర్యం వ్యాసస్యాపి నిరూపయ. ఓం సూతః. శృణు శౌనకవక్ష్యామి కర్తవ్యం కలితారకం,యత్పురా భగవాన్ప్రాహ నారదాయ పితామహః.పితా మహః. తత్సత్యం నారదప్రోక్తం న తా దృగధికారిణః, జగన్మిథ్యై వయో వేద బ్రహ్మ కస్య న సంశయః. స్వాజ్ఞానసంభవేలోకే నానా ధ్యాసవిజృంభితే, బ్రహ్మజ్ఞానైకనాశేఽస్మి న్వ్యవహార సతీదృశే. శుక్తి రూప్యోపమే నానాదుఃఖాద్భృతజడాత్మకే, జీవః స్వావిద్యయామూఢో నపరం వేద కించన. ప్రక్చందనాదివిషయై స్సహజేచ్ఛాసమాహితైః, మాయయా మోహితః కుర్యాత్స్వభా దేవ పాతకం. నిరయం

పాపజన్మాని ప్రాప్నుయాత్సంసృతౌ నరః. సతిష్ఠం సర్వజీవానాం తారకః పరమేశ్వరః, సగుణం రూపమాస్థాయ మాయయా సర్వశక్తిమాన్. రజస్సత్త్వతమోభిశ్చ బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మకాః, అధికారికదేవాత్మయజ్ఞైరిష్టశ్శివో భవేత్. లభ్యం శివప్రసాదేన బ్రహ్మజ్ఞానమకల్మషం, తేన ముక్తిర్భవేత్సత్యం సాఽజ్ఞానధ్వంసనాత్మికా. తస్మాత్సుఖాయ యజ్ఞేన తోషయేత్పరమేశ్వరం, ఏవమేవ నయేత్కాలం యజ్ఞైశ్శాస్త్రోదితైః క్రమాత్. కాలక్షేపస్సాస్తికానాం యజ్ఞైరేవ న చాన్యథా, యజ్ఞా దశవిధాః ప్రోక్తాః ప్రవృత్త్యర్థాన్నివర్తకాః. ప్రాప్నువంతీహ భోగాంశ్చ పరత్ర చ పరాంగతిం, వృథైవ నాస్తికాః కుర్యుః కాలక్షేపం యథేచ్ఛయా. పతంత్యంధే తమస్యేవ పునరావృత్తివర్జితే, బ్రహ్మబోధం వినా సర్వైరసులంఘ్యాత్వియం గతిః. బోధశ్చ సర్వదానైవ సంతోఽవ్యాపాదికాః, కలౌ, భవత్యదృశ్యా భూతానాం పాపిష్ఠానాం హి నారద, నాస్తికప్రాయమేన స్యాదాస్తిక్యం కలిదోషతః, ఏకైకదేవతా భక్తైరన్యదైవవిదూషకైః. అజ్ఞైర్భేదపరైర్వ్యాఖ్యాతకర్మ సర్వమవైదికం, వాచా బ్రహ్మపరాస్సర్వే శిశ్నోదరపరాయణాః. సర్వే విషయవైచిత్ర్యలోభాత్సాంకర్యమాప్నుయుః, చండాలమ్లేచ్ఛతుల్యానాం క్వ కలౌ నిష్కృతిర్నృణాం. సర్వేఽప్యల్పాయుషో లోకే భవిష్యంత్యల్పమేధసః. తపస్యశక్తా నిశితే యజ్ఞైర్వైదికకర్మణి. తథావిధానాం సర్వేషాం నరాణాం సర్వపుణ్యప్రదం నిత్యవారవ్రతం పుత్త్ర సులభం నాన్యదుచ్యతే. ఆదిత్యమంబికాం విష్ణుం గణనాథం మహేశ్వరం, పంచధా ప్రస్థితం బ్రహ్మ పంచాయతనమర్చయేత్. భానువారే యజేత్సూర్యం సోమవారే శివం యజేత్, భౌమే గౌరీం కుమారం చ బుధే దేవాన్గణేశ్వరం. గురౌ గురుం చ సర్వాంశ్చ శుక్రే లక్ష్మీం సరస్వతీం, శనౌ విష్ణుం యజేత్తంచ వారే తత్తద్గ్రహం యజేత్. బాహ్యబింబార్చనే నృణాం నియోగస్స్యాత్కలౌ యుగే, తస్మాద్వారవ్రతైః కుర్యాత్కాలక్షేపం వివేకవాన్. ఏవం చేత్సులభా సిద్ధిర్నరాణాం కర్మకాండజా, సప్తవారవ్రతైశ్చైవ పంచాయతనపూజయా. సంధ్యోపాసనకర్మభ్యాం పితౄ

సంతర్పణేన చ, ఆచార్యేణానివార్యేణ విప్రసంతోషణేన చ స్నాత్వా దత్త్వా చ యతికించిజ్జప్త్వా కించి జ్జనార్దనం, శివలింగం క్వచిద్దృష్ట్వా కించిత్స్వజ్ఞానమాశ్య చ. పఠన్భాగవతీం గీతాం కలౌ పాపైః ప్రముచ్యతే, ఏతావా నేవ విజ్ఞేయ స్సంగ్రహస్సర్వకర్మణాం. ఏతన్మాత్రం చ కుర్వాణః క్రమాన్మోక్షమవాప్నుయాత్, వాగ్వ్రతపహీనానాం కామ సిద్ధిర్న జాయతే. యే చ కామహతాస్తేషు కథం నరాః గ్రంథి స్థితాః, వాగవ్రతాని కార్యాణి తస్మాచ్ఛ్రేయోఽర్థిభిర్నరైరితి.

అథ వారవ్రతాని.

తత్రాదిత్యవారవ్రతం మదనరత్నే సారధర్మే. సూర్యనమస్కార పూజాదివిధిః ప్రసిద్ధా.

అథ తత్ర నిరశ సూర్య వారవ్రతమ్.

సూర్యే వ్యస్తో రేకభుక్తం స్యాదుపవాసో రవేర్దినే, పారణం సోమవారే స్యాత్త్రివ్రతయుతం వ్రతం. తన్మాసాదౌ మాఘభానువారాద్యనుకూలశుభదినే స్నానాదిశుద్ధిం సంపాద్య పుణ్యాహం వాచయిత్వా ప్రతిసంవత్సరాద్యారాధిత సంప్రదాయం పరిగృహ్య ఋతుమతీ చేద్వర్షత్రయం. గతార్తవా చేత్సార్ధవత్సరం, వ్రతమిదం కుర్యాదుద్యాపనం చ. అథ వ్రతకల్పః. దంపతిభ్యామిదం కార్యం నార్యేకాపి సమాచరేత్, గృహిణీ విధవా వాపి ఋతుదోషాపనుత్తయే స్నాత్వాఽఽచమ్య సంకల్పయేద్దేశకాలాదికం సంకీర్త్య. సువాసినీ చేదావయో ర్దాంపత్యోరితి. విధవా చేన్మమేతి. ఇహజన్మని జన్మాంతరేషు చ సంజాత సమస్త పాపక్షయార్థం, విశేషేణ, అస్మిన్ జన్మని ప్రథమార్తవదివసమారభ్య ఏతావత్పర్యన్తం ఋతుకాలిక శాస్త్రీయనియమలోపేన క్రీడాదిసమయే స్పర్శాదిదోషేణచ సంపాదితమహాపాపనివృత్త్యర్థం, కామచారేణ నిషిద్ధకాల కృతమైథునాదిదోషప్రాయశ్చిత్తార్థం, కాయిక వాచిక మానసికాన్యతమ వ్యభిచారపరపురుషోత్తస్త్రీసంభాషణాదిప్రాయశ్చిత్తార్థం, పాతివ్రత్యలోపప్రాయశ్చిత్తార్థం, గార్హస్థ్యధర్మలోపప్రాయశ్చిత్తార్థం, ఆరోగ్యసిద్ధ్యర్థం, యావజ్జీవం నేత్రారోగ్యసిద్ధ్యర్థం, ఉత్తరాయణమరణ సూర్యలోకాదిప్రాప్తిద్వారా సద్గతిసిద్ధ్యర్థంచ, శ్రీసూర్యనారాయణ ముద్దిశ్య శ్రీసూర్య... ప్రీత్యర్థం పురాణోక్తప్రకారేణ, సంభవతా నియమేన, సంభవద్భిర్ద్రవ్యైస్సంభవద్భిరుపచారైశ్చ శ్రీమన్మహాగణపత్యరణ

చ్ఛాయాసంజ్ఞాసమేత శ్రీసూర్యనారాయణోద్దేశ్యక నిరశనార్క-వార వ్రతం అపక్వభానువారవ్రతంవా కరిష్యే తదంగకలశపూజాం కృత్వా. గోమయలిప్తభూమౌ సర్వతోభద్రమండలం విలిఖ్య, తదుపరి తామ్రాదిపీఠం నిధాయ, తదుపరి సూర్యమండలం రథం చ చందనగంధేన విలిఖ్య తన్మధ్యే సూర్యయంత్రం విలిఖ్య, తత్పురతః గణపతియంత్రం విలిఖ్య, తదుపరి గణపతిప్రతిమాం నిధాయ పూజయేత్. ఆగమార్థం తు... సుముఖశ్చైకదంతశ్చ... గణానాం త్వా. ప్రాణప్రతిష్ఠాపనం కృత్వా. గం గణపతయే నమ ఇతి మన్త్రేణ సుముఖాదినామభిర్వా షోడశోపచారపూజాం కృత్వా, గణపతిః... ప్రీయతామితి సమర్ప్య.

అరుణపూజా.

గణపతే త్వదనుజ్ఞయా అరుణపూజనం కరిష్యే ఇతి సంకల్ప్య. సూర్యరథపురోభాగే అరుణమావాహ్య. ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా. వినతాతనయో దేవః కర్మసాక్షీ సురేశ్వరః, సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చ అరుణో మే ప్రసీదతు. ఇత్యావాహ్య. రజ్జువేత్రకశాపాణిం ప్రసన్నం కశ్యపాత్మజం, సర్వాభరణదీప్తాంగమరుణం ప్రణమామ్యహం. ఇతి ధ్యానం. అరుణాయ ఆసనం అనూరవే అర్ఘ్యం. కశ్యపాత్మజాయ ఆచమనం. కశాపాణయే స్నానం. రవిసారథయే వస్త్రం. ఉదయప్రభాయ ఉపవీతం. రవిరథగామినే గంధం. రక్తవర్ణాయ అక్షతాన్. అదితిసూనవే ఆభరణం. వినతాపుత్రాయ పుష్పాణి. ఓం అరుణాయ నమః. అనూరవే, వినతాసుతాయ, కర్మసాక్షిణే, సురేశ్వరాయ, సప్తాశ్వాయ, సప్తరజ్జవే, కశాపాణయే, వేత్రహస్తాయ, ఉదయప్రభాయ, రవిరథగామినే నమః, కర్మదక్షాయ ధూపం రక్తవర్ణాయ దీపం. అరుణాయ నైవేద్యం. అరుణప్రభాయ తాంబూలం బ్రహ్మజ్యోతిషే నీరాజనం. వినతాత్మజ-యాయ పుష్పాంజలిం కశ్యపాత్మజాయ ప్రదక్షిణం గరుడాగ్రజాయ నమస్కారాన్. అనయా పూజయా అరుణః ప్రీయతాం. భో అరుణ త్వదాజ్ఞయా శ్రీఛాయాసంజ్ఞాసమేత శ్రీసూర్యనారాయణపూజాం కరిష్యే. రథమధ్యే షట్కోణయంత్రే మధ్యవర్తులే ప్రణవం కోణేషు ఈశాన్యాదిహ్రాంమిత్యాదిషడక్షరాణి విలిఖ్య వృత్తవలయే గాయత్రీం విలిఖ్య తదుపరి జలభరితం తామ్రకలశం నిధాయ జలే ప్రణవం హ్రాం ఇతి విలిఖ్య పూజయేత్.

సూర్యపూజా.

అథ సూర్యనారాయణస్య ప్రాణప్రతిష్ఠాం కృత్వా, ఆసత్త్యేన. భాస్కరాయవిద్మహే... తరణిర్విశ్వ... ఘృణిస్సూర్య... ఆదిత్యోవా ఏష... ఇతి మంత్రైర్గాయత్ర్యా హ్రామిత్యాదిమంత్రైశ్చ ఆవాహ్య తత స్త్రిచకల్పేన మిత్రాదిద్వాదశనామభిః హ్రామిత్యాదిప్రణవసహితబీజైశ్చ పురుషసూక్తేనాసులోమవిలోమాదినప్తర్షిభిః తైః పౌరాణికమంత్రైశ్చ షోడశోపచారైస్సంపూజ్య. పూజా. ధ్యేయస్సదా సవితృమండల మధ్యవర్తీ నారాయణస్సరసిజాసనసన్నివిష్టః, కేయూరవాన్మకరకుండల వాన్కిరీటీ హారీ హిరణ్మయవపుర్ధృతశంఖచక్రః. నమస్సవిత్రే జగదేక చక్షుషే జగత్ప్రసూతిస్థితినాశ హేతవే, త్రయీమయాయ త్రిగు ణాత్మధారిణే విరించినారాయణశంకరాత్మనే. కాలాత్మా సర్వభూతాత్మా వేదాత్మా విశ్వతోముఖః, జన్మమృత్యుజరావ్యాధిసంసారభయనాశనః. ఉదయే బ్రహ్మస్వరూపో మధ్యాహ్నే తు మహేశ్వరః, అస్తమానే స్వయంవిష్ణు స్త్రయీమూర్తిర్దివాకరః. పద్మాసనః పద్మకరః పద్మగర్భ సమద్యుతిః, సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చ ద్విభుజః స్యాత్సదా రవిః. ఇతి ధ్యానం. సూర్య మిత్ర సహస్రాంశో తేజోరాశే సురేశ్వరః, సింహారాశి ప్రభో స్వామి న్నాసనం ప్రతిగృహ్యతామ్. ఆసనం కిరణైస్సర్వతీర్థాని సమాకృష్య జగత్పతే, వృష్టిప్రదోఽసి లోకానాం పాద్యం స్వీకురు భాస్కర. పాద్యం. దేవైర్మహర్షిభిశ్చైవ మునిభిర్బ్రాహ్మణాదిభిః, త్వంహి పూజ్య స్త్రికాల్యేష్వర్ఘ్యం స్వీకురు భాస్కర. అర్ఘ్యం. దివాకర రసోఽసి త్వం జగజ్జీవక భాస్కర, మధుపర్కం గృహాణేదం మయా తుభ్యం సమర్పితం. మధుపర్కం వేదాత్మకః పావనస్త్వం బ్రహ్మజ్యోతి ర్దివాకరః, స్నాపయిష్యామి భక్త్యాఽహం తీర్థపాద జగత్పతిం. స్నానం. పంచామృతేన స్నపనం భాస్కరస్య కరోమ్యహమ్, పంచ పాపాని నశ్యంతు భాస్కరస్య ప్రసాదతః. ఆప్యాయస్వేత్యాది పంచామృత స్నానం. కాళిందీజనక స్వామిన్ తీర్థపాద దివాకర, శివమూర్తే జగన్నే త్రస్నానం శుద్ధోదకైః కురు. శుద్ధోదకస్నానం. సత్కర్మవసనోపేత సచ్చి దానందవిగ్రహా, జ్యోతిర్మయజగన్నేత్ర ఛాయాసంజ్ఞాపతే ప్రభో.

త్రిమూర్త్యాత్మక కాలాత్మన్ కిరణప్రభయా వృత, రక్త వస్త్రద్వయం భానో కంచుకం ప్రతిగృహ్యతాం వస్త్రం. యజ్ఞోపవీతిభిస్సర్వైస్త్రిసంధ్యం పూజ్యసే రవే, బ్రహ్మసూత్రం గృహాణేదం కశ్యపాత్మజ భాస్కర. ఉపవీతం త్వత్ప్రభా సర్వలోకానాం భూషణానాం చ భూషణం, గృహాణ హారకేయూరకిరీటాద్యం విభూషణం. ఆభరణం. సత్కర్మగంధమాఘ్రాయ జనానాం సత్ఫలప్రదం, పుష్పగంధకరాదిత్య చందనం ప్రతిగృహ్యతాం గంధమ్. అక్షతప్రతగమ్యాయ నిత్యాక్షతసుఖాయ చ, అక్షతాంశ్చ ప్రదాస్యామి చక్షుషే జగతామపి. అక్షతాన్. త్వం వేదశాఖినః పుష్పరక్త పుష్పప్రియ ప్రభో, ఆపాం పుష్పాయ భవతే పుష్పం దాస్యామి భాస్కర. పుష్పం. హరిద్రాం కుంకుమం చైవ తాటంకం కజ్జలాదికం, దదామి మంగళద్రవ్యం ఛాయాసంజ్ఞాపతే ప్రభో. మంగళద్రవ్యాణి అథాంగపూజా. మిత్రాయ పాదౌ. రవయే జంఘే. పూష్ణే జానునీ. భానవే గుల్ఫౌ. ఖగాయ ఊరూ. హిరణ్యగర్భాయ నాభిం. మరీచయే హృదయం. ఆదిత్యాయ బాహూ. సవిత్రే కంఠం. అర్కాయ ముఖం. భాస్కరాయ శిరః. జగచ్చక్షుషే నేత్రే. శ్రుతిస్తుతాయ శ్రోత్రే. వేద జిహ్వాయ జిహ్వాం, తపోమయాయ లలాటం. సర్వాత్మనే సర్వాంగాని. అథ సూర్యసహస్రనామాదినా రక్తపుష్పకమల తులసీబిల్వాదిభిర్యథా శక్తి పూజయేత్.

అథ సూర్యాష్టోత్తరశతనామావళిః

ఓం సూర్యాయ నమః
అర్యమ్ణే
భగాయ
త్వష్ట్రే
పూష్ణే
అర్కాయ
సవిత్రే
రవయే
గభస్తిమతే
అజాయ
కాలాయ
మృత్యవే
ధాత్రే
ప్రభాకరాయ
పృథివ్యై
అద్భ్యః
తేజసే
వాయవే
ఖాయ
పరాయణాయ
సోమాయ
బృహస్పతయే
శుక్రాయ
బుధాయ
అంగారకాయ
ఇంద్రాయ
వివస్వతే
దీప్తాంశవే
శుచయే
శౌరయే

శనైశ్చరాయ
బ్రహ్మణే
విష్ణవే
రుద్రాయ
స్కందాయ
వైశ్రవణాయ
యమాయ
వైద్యుతాయ
జాఠరాయ
అగ్నయే
ఐంధనాయ
తేజసాంపతయే
ధర్మధ్వజాయ
వేదకర్త్రే
వేదాంగాయ
వేదవహానాయ
కృతాయ
త్రేతాయై
ద్వాపరాయ
కలయే
సర్వాసురాశ్రయాయ
కలాయై
కాష్ఠాయై
ముహూర్తాయ
పక్షాయ
మాసాయ

ఋతవే
సంవత్సరాయ
అశ్వత్థాయ
కాలచక్రాయ
విభావసవే
పురుషాయ
శాశ్వతాయ
యోగినే
వ్యక్తావ్యక్తాయ
సనాతనాయ
లోకాధ్యక్షాయ
సురాధ్యక్షాయ
విశ్వకర్మణే
తమోనుదే
వరుణాయ
సాగరాంశవే
జీమూతాయ
అరిఘ్నే
భూతేశాయ
భూతపతయే
సర్వభూతనిషేవితాయ
మణయే
సువర్ణాయ
భూతాదయే
కామదాయ
సర్వతోముఖాయ

జయాయ
విశాలాయ
వరదాయ
శీఘ్రాయ
ప్రాణధారణాయ
ధన్వంతరయే
ధూమకేతవే
ఆదిదేవాయ
అదితేస్సుతాయ
ద్వాదశాత్మనే
అరవిందాక్షాయ
పిత్రే
ప్రపితామహాయ
స్వర్గద్వారాయ
ప్రజాద్వారాయ
మోక్షద్వారాయ
త్రివిష్టపాయ
దేవకర్త్రే
ప్రశాంతాత్మనే
విశ్వాత్మనే
విశ్వతోముఖాయ
చరాచరాత్మనే
సూక్ష్మాత్మనే
మైత్రేయాయ
అరుణాయ

ఇత్యష్టోత్తరశతనామపూజాం సమర్పయామి.

దశాంగం గుగ్గులూపేతం గంధాఢ్యం ఘ్రాణతర్పణం, సత్కర్మ వాసనోపేతం ధూపం స్వీకురు భాస్కర. ధూపం. జగత్ప్రకాశక స్వామి

న్నిపోజ్యోతి స్త్వమేవ హి, త్వం చక్షుస్సర్వభూతానాందీపంస్వీకురు భాస్కర. దీపం. గవ్యదుగ్ధకృతం శుద్ధం శర్కరేలాసమన్వితం, వరమాన్నం చ మధురం భక్ష్యంచ వివిధంశుభం. రంభాదిఫలసంయుక్తం ఘృతయుక్తమిదం హవిః, మంత్రపూతం గృహాణేదం నైవేద్యం చ దివాకర. నైవేద్యం. పానీయమపి శుద్ధాంబునరాపోశనం తథా, శుద్ధమాచమనం చైవకురుసూర్యజగత్పతే, శుద్ధాచమనం.పూగీఫలసమాయుక్తం నాగవల్లీదళైర్యుతం, తాంబూలం సుధయోపేతం భాస్కర స్వీకురు ప్రభో. తాంబూలం హిరణ్యగర్భేతి దక్షిణాం. జ్యోతిశ్చంద్రాగ్నిగం సూర్య త్వమేవ పరమేశ్వర, నీరాజయామి త్వాం భానో స్వప్రకాశం దివాకర. నీరాజనం. ఇదం ఫలం మయా దత్తంమృదులం మధురం శుచి, దేవేర్త్వాం స్వీకురు స్వామిన్సంపూర్ణ ఫలదోభవ. ఫల పద్మాసనే పద్మగర్భాయ లోకాలోకశుభోదయ, మంత్రపుష్పం ప్రయచ్ఛామి వేదరాశే దివాకర. మంత్రపుష్పం. మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వన్నాకాలాత్మన్ కాలదర్శక, ప్రదక్షిణంకరోమిత్వాంపాపనాశక భాస్కర. ప్రదక్షిణంఛాయాసంజ్ఞాసమేతామేతాయురవయేలోకసాక్షిణే,హరయేఽనూరుసూతాయ సప్తాశ్వాయ నమోనమః. నమస్కారం పునరర్ఘ్యం గృహాణేశ గణేశారుణ భాస్కర, సర్వపాపక్షయం కృత్వా రక్ష మాం శరణాగతం పునరర్ఘ్యం. పూర్వోచ్చరిత శుభతిథౌ నిరశనార్క-వారవ్రతాంగగణేశారుణనమస్కార పూర్వక శ్రీసూర్యనమస్కారాన్ కరిష్యే(త్రిపకల్పేనహ్రామిత్యాదిబీజ గ.మిత్రా)దిద్వాదశనామభిరాదిత్యహృదయేన మహాసౌరేణారుణేనస్తోత్రమంత్రైశ్చసూర్యనమస్కారాన్ కుర్యాత్ ఓం. మం... గణానాం త్వాసాదనం. మహాగణపతయే నమః ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ కుర్యాత్ .ఓం.ఓంగణానాంత్వాగణపతిగ్ం... సాదనం.మహాగణపతయేనమః ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి. సుముఖశ్చైకదంతశ్చ...గజానన. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశానానామావిర్భావాదికారణ. నమో నమస్తే విఘ్నేశ బ్రహ్మణాం బ్రహ్మణస్పతే భవసంచిత...భజే.వక్రతుండ...సర్వదా.వినతాతనయో దేవః కర్మసాక్షీ సురేశ్వరః, సప్తాశ్వస్సప్తరజ్జుశ్చ అరుణో మే ప్రసీదతు. రజ్జువేత్రకశాపాణిం ప్రసన్నం కశ్యపాత్మజం, సర్వాభరణదీప్తాంగమరుణం ప్రణమా

మ్యహం. కాశ్యపశ్చారుణోఽనూరుర్వైదాత్మా గరుడాగ్రజః, సూరసూత స్సురాధ్యక్ష స్సర్వజ్ఞః ప్రియతాం సదా, అరుణాయ నమః. ప్రదక్షిణ నమస్కారాన్ సమర్పయామి.

అథ సూర్యనమస్కారః.

ఓం హ్రాం ఉద్యన్నద్యమిత్రమహః మిత్రాయనమః ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి 1. ఓం హ్రీం ఆరోహన్నుత్తరాం దివం, రవయే నమః. 2. ఓం హ్రూం హృద్రోగం మమసూర్య సూర్యాయ నమః. 3. ఓం హ్రైం హరిమాణం చ నాశయ భానవేనమః. 4 ఓం హ్రౌం శుకేషు, మే హరిమాణం ఖగాయ నమః 5. ఓం హ్రః రోపణాకాసు దధ్మసి. పూష్ణేనమః. 6. ఓం హ్రాః అథోహారిద్రవేషు మే హిరణ్యగర్భాయనమః 7. ఓం హ్రాం హరిమాణం నిదధ్మసి మరీచయేనమః 8 ఓం హ్రైం ఉదగాదయమాదిత్యః ఆదిత్యాయనమః 9. ఓం హ్రూం విశ్వేన సహసా సహ సవిత్రే నమః. 10. ఓం హ్రీం ద్విషన్తం మమ రంధయన్ అర్కాయనమః 11. ఓం హ్రాం మో అహం ద్విషతే రథం భాస్కరాయ నమః. 12. ఓం హ్రాం హ్రీం, ఉద్య... మః అరోహ... దివం మిత్రరవిభ్యాం 13 హ్రూం హ్రైం హృద్రో...ర్య, హరి...య, సూర్యభానుభ్యాం నమః. 14 హ్రౌం హ్రః శుకేషు...ణం. రోప...సి, ఖగపూషభ్యాం. 15 హ్రః హ్రౌం అథోహా... మే, హరి...సి, హిరణ్యగర్భమరీచిభ్యాం. 16 హ్రైం హ్రూం ఉదగా...త్యః, విశ్వేన...హ, ఆదిత్యసవితృభ్యాం. 17 హ్రీం హ్రాం...ద్విషం...యన్, మోఅహం..థం, అర్క భాస్కరాభ్యాం నమః. 18 హ్రాం హ్రీం హ్రూం హ్రైం. ఉద్యం, అరో, హృద్రో, హరి, మిత్రరవిసూర్యభానుభ్యో నమః. 19 హ్రౌం హ్రః హ్రః హ్రౌం, శుకేషు, రోపణా, అథోహా, హరిమాణం నిదధ్మసిఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచిభ్యో నమః. 20 హ్రైం హ్రూం హ్రీం హ్రాం ఉదగా, విశ్వేన. ద్విషంతం, మో అహం, ఆదిత్యసవిత్రర్కభాస్కరేభ్యో నమః. 21 హ్రాం, హ్రీం. హ్రూం, హ్రైం, హ్రౌం, హ్రః, ఉద్యం...ఆరో...హృద్రో...హరిమా...శుకేషు...పరోపణా...మిత్రరవిసూర్యభానుఖగపూషభ్యో నమః. 22 హ్రాః హ్రౌం, హ్రైం, హ్రూం, హ్రీం, హ్రాం అథోహా...హరిమాణం ని...ఉదగా...విశ్వేన...ద్విషంతం...మో

అథాంగపూజా ... హిరణ్యగర్భమరీచ్యాదిత్యసవితృభాస్కరేభ్యో నమః. హ్రాం, హ్రీం, హ్రూం, హ్రైం, హ్రౌం, హ్రః, హ్రాం, హ్రైం, హ్రూం, హ్రీం, హ్రాం, ఉద్యన్నద్య... ఆరోహన్... హృద్రోగం... హరిమాణంశుకే... రోపణా... అథో హారిద్ర... హరిమాణం ... ఉదగా ... విశ్వేన... ద్విషంతం... మో అహం... మిత్రరవిసూర్యభానుఖగపూషహిరణ్యగర్భమరీచ్యాదిత్యసవితృభాస్కరేభ్యో నమః. అరుణచ్ఛాయాసంజ్ఞాసమేత శ్రీసూర్యనారాయణస్వామినే నమః, త్రిచకల్పప్రకారేణ ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ సమర్పయామి.

సూర్యనమస్కారశ్లోకాః.

అథ పౌరాణికైః శ్లోకైరార్షైర్ద్వాదశభిః శుభైః, ప్రణమేద్దండవద్భానుం సాష్టాంగం భక్తిసంయుతః. హంసాయ భువనధ్వాంతధ్వంసాయామితతేజసే, హంసవాహనరూపాయ భాస్కరాయ నమోనమః. వేదాంగాయ పతంగాయ విహంగారూఢగామినే, హరిద్వర్ణతురంగాయ భాస్కరాయ... భువనత్రయదీప్తాయ భుక్తిముక్తిప్రదాయ చ, భక్తదారిద్ర్యనాశాయ భాస్కరాయ... లోకాలోకప్రకాశాయ సర్వలోకైకచక్షుషే, లోకోత్తరచరిత్రాయ భాస్కరాయ... సప్తలోకప్రకాశాయ సప్తసప్తరథాయ చ, సప్తద్వీపప్రకాశాయ భాస్కరాయ... మార్తాండాయ ద్యుమణయే భానవే చిత్రభానవే, ప్రభాకరాయ మిత్రాయ భాస్కరాయ... నమస్తే కమలానాథ నమస్తే కమలప్రియ, నమః కమలహస్తాయ భాస్కరాయ... నమస్తే బ్రహ్మరూపాయ నమస్తే విష్ణురూపిణే, నమస్తే రుద్రరూపాయ భాస్కరాయ... సత్యజ్ఞానస్వరూపాయ సహస్రకిరణాయ చ, గీర్వాణభీతినాశాయ భాస్కరాయ... సర్వసుఖోపశాంతాయ సర్వపాపహరాయ చ, సర్వవ్యాధివినాశాయ భాస్కరాయ... సహస్రపత్రనేత్రాయ సహస్రాక్షస్తుతాయ చ, సహస్రనామధేయాయ భాస్కరాయ... నిత్యాయ నిరవద్యాయ నిర్మలజ్ఞానమూర్తయే, నిగమార్థప్రకాశాయ భాస్కరాయ... ఆదిమధ్యాంతశూన్యాయ వేదవేదాంతవేదినే, నాదబిందుస్వరూపాయ భాస్కరాయ... నిర్మలజ్ఞానరూపాయ రమ్యతేజఃస్వరూపిణే, బ్రహ్మతేజఃస్వరూపాయ భాస్కరాయ... నిత్యజ్ఞానాయ సత్యాయ నిర్మలజ్ఞానమూర్తయే,

నిగమార్థప్రకాశాయ భాస్కరాయ.. కుష్ఠవ్యాధివినాశాయ దుష్టవ్యాధి
హరాయ చ, ఇష్టార్థదాయినే తస్మై భాస్కరాయ... భవరోగైకవైద్యా
య సర్వరోగాపహారిణే, ఏకనేత్రస్వరూపాయ భాస్కరాయ... దారి
ద్ర్యదోషనాశాయ ఘోరపాపహరాయ చ, గ్రహనక్షత్రనాథాయ
భాస్కరాయ... హోమానుష్ఠానరూపేణ కాలమృత్యుహరాయ చ,
హిరణ్యవర్ణదేహాయ భాస్కరాయ... సర్వసంపత్ప్రదాత్రే చ సర్వసుఖ
విధాయినే సర్వోపద్రవనాశాయ భాస్కరాయ... నమో ధర్మనిధా
నాయ నమస్సుకృతసాక్షిణే, నమః ప్రత్యక్షరూపాయ భాస్కరాయ...
సర్వలోకైకపూర్ణాయ కాలకర్మాపహారిణే, నమః పుణ్యస్వరూపాయ
భాస్కరాయ... ద్వంద్వవ్యాధివినాశాయ సర్వదుఃఖవినాశనే, నమస్తా
పత్రయఘ్నాయ భాస్కరాయ... కాలరూపాయ కల్యాణమూర్తయే
కారణాయ చ, విద్యాయై భయసంహర్త్రే భాస్కరాయ నమో నమః.

అథసూర్యనమస్కారస్తోత్రమ్.

ఓం సూర్ణవర్చా ఉవాచ. మూర్ధన్యన్యానుభిః త్రైస్తు ప్రణమే
ద్భువి భాస్కరం. యేషాం పతనమాత్రేణ సర్వపాపక్షయో భవేత్.
మూర్ధన్యాసనాచ. పవిత్యాహం భక్తియోగేన రవివారే విశేషతః,
సంపూజ్య విధివద్భానుం ప్రణమేచ్చ ముహుర్ముహుః. అభిషేకాద్యథా
శంభురలంకారాద్యథా హరిః, నివేదనాద్గణాధ్యక్షో దేవాశ్చ హవిరా
దిభిః, కవ్యేన పితరో యద్వత్తర్పణేన మహర్షయః, స్తోత్రపాఠాద్యథా
శక్తిరాచార్యస్సేవయా యథా. యథైవ తపసా ధర్మస్సత్యేనైవ యథా
విధిః, ఆజ్యేనైవ యథాఽగ్నిస్తు ఋత్విగ్దక్షిణయా యథా. నమస్కారై
స్తథా ప్రీణాత్యాదిత్యః కర్మదైవతం, పూజయా చోపచారాణాం
సంభారాణామథాపి వా. లోపేఽపి ప్రియతే భానుర్నమస్కారైస్తు
కేవలం, తస్మాత్సూర్యార్చనే కుర్యాన్నమస్కారాన్విశేషతః. సూర్య
ఆత్మా జగతస్తస్థుషశ్చేతి వేదతః, జగతామాత్మభూతాయ సూర్యాయ
మహసే నమః. సూర్యాగ్న్యోర్నిత్యయోగేన సాయంప్రాతర్యదాహుతిః,
అగ్నిరూపాయ సూర్యాయ బ్రహ్మవర్చస్వినే నమః. ఆదిత్యో వై తేజ
ఓజ ఇత్యాది శ్రుతిశాసనాత్, ఓజసే సర్వభూతానాం సమస్తా
ర్యాఖ్యతేజసే. ఆదిత్యస్సత్యమాదిత్యో ఋక్సామయజురాత్మకః,

బ్రాహ్మ్యై సైషా త్రయీవిద్యా సర్వజ్ఞానాత్మనే నమః. హిరణ్మయో౽ంతరాదిత్యే సయశ్చాయమితి శ్రుతేః, ఆత్మాన్తరాత్మరూపాయ నమస్తే పరమాత్మనే. తచ్చక్షురితి వేదేన చక్షుస్సూర్య ఇతి శ్రుతేః, చక్షురింద్రియనాథాయ చక్షుషే జగతాం నమః. రశ్మిభిర్యాభిరాదిత్యస్తపత్యేష దివాకరః, తాభిర్వర్షతి పర్జన్యస్తస్మై వృష్టికృతే నమః. అదితేర్గర్భతో వాయు ఉదగాన్మహతో౽ర్ణనాత్, రవయే లోహితాక్షాయ నమస్తస్మై విపశ్చితే. సర్వేషామపి భూతానాం ప్రాణానాదాయ భాస్కరః, ఉదేత్యస్తమయం యాతి తస్మై ప్రాణకృతే నమః. హంసశ్శుచిషదిత్యాది శ్రుతేర్హంసాత్మరూపిణే, నమో ఋతాయ బృహతే తస్మై వ్యోమసదే నమః. ఘృణిస్సూర్య ఆదిత్య ఇత్యష్టాక్షరమంత్రతః, సూర్యాయాదిత్యరూపాయ ఘృణయే జ్యోతిషే నమః. విశ్వనేత్ర మహాబాహో విశ్వమాభాసి రోచనం, నమస్తస్మై తరణయే తస్మై జ్యోతిష్కృతే నమః. వసూనామపి రుద్రాణామాదిత్యానాం త్వమీశ్వరః, నమస్సూర్యాయ భూతానాం ప్రత్యక్షాయ నమోనమః. ఇతి యః ప్రణమేద్భానుం ప్రత్యక్షపరదైవతం, సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా స సర్వేష్టమవాప్నుయాత్. ఇతి వాయుపురాణే సూర్యనమస్కారస్తోత్రం సంపూర్ణమ్.

ఆర్యాద్వాదశకేన, ఆదిత్యహృదయేన. మహాసౌరేణ. అరుణకేతుకమంత్రైః. సవిస్తోత్రైః సహస్రనామభిః, రుద్రాధ్యాయేన, అంభస్యేత్యనువాకేన చ. యథాలాభం తత్తదర్థానుసంధానపూర్వకం సపత్నీకః సాష్టాంగమాదిత్యసహస్రకృత్వః ప్రణమేత్. ఉపవిశ్య సంకల్ప్య. అర్ఘ్యప్రదానం కరిష్యే. గణాధిప సురాధ్యక్ష చింతామణే గణేశ్వర, సిద్ధిదాయక విఘ్నేశ గృహాణార్ఘ్యం నమో౽స్తు తే. ఇదమర్ఘ్యం. ఏవం త్రిః. రజ్జువేత్రకశాపాణే కాశ్యపే గరుడాగ్రజ, [illegible] స్వామి గృహాణార్ఘ్యం నమో౽స్తు తే. ఏవం త్రిః. ఏహి సూర్య సహస్రాంశో తేజోరాశే జగత్పతే. అనుకంపయ మాం భక్త్యా గృహాణార్ఘ్యం నమో౽స్తు తే. ఏవం త్రిః. మిత్రాదిద్వాదశనామభిర్మంత్రైః సహ, ఇదమర్ఘ్యమిత్యాది ద్వాదశ. కామక్రోధాదిభిర్మయా పాతకం కరవాణ్యహం, సర్వపాపక్షయం కృత్వా రక్ష మాం ద్యుమణే ప్రభో. ఆయురారోగ్యమైశ్వర్యం జ్ఞానం విత్తం ప్రయచ్ఛ మే, స్వర్గమప్యపవర్గం

చ జగదీశ్వర భాస్కర. ఇతి సంప్రార్థ్య. బ్రాహ్మణపూజాం కృత్వా. అపూపం పాయసం. చైవ తాంబూలం సఫలం తథా, సదక్షిణాకం దాస్యామి ద్విజాయ రవితుష్టయే. ఇత్యుపాయనదానం. పూర్వోక్తైరేవ నామభిశ్ఛత్రచామరాదికేన సంపూజ్య. యాంతు దేవేతి విసర్జయేత్.

అథ నిరశనార్కవారవ్రతకథా

ఓం పార్వత్యువాచ కైలాసశిఖరే రమ్యే సర్వదేవర్షిసేవితే, ద్రుమైర్నిత్యఫలైశ్చాపి శోభితే రమ్యగహ్వరే కల్పవృక్షసమాయుక్తే వాపీగంగాద్యురోజ్జ్వలే, తాత్త్వికైస్సార్థముద్భిశ్చ యోగసిద్ధిభిరేవచ. విద్యాభిర్మహిమజ్ఞానప్రచురాభిస్సమాశ్రితే, సత్యయుక్తైశ్చసిద్ధైశ్చగంధర్వైర్నిత్యసేవితే రజతాద్రౌమహాకాంతిస్ఫురద్బిల్వవనాశ్రితే, రత్నసింహాసనాసీనం శంకరం లోకశంకరం. సర్వజ్ఞం పార్వతీ దృష్ట్వా నమస్కృత్వా సభక్తికం, సర్వజ్ఞాపి స్వయం దేవీ శివవిద్యాస్వరూపిణీ. ఉమాలోకహితార్థాయ పప్రచ్ఛ వినయాన్వితా, చంద్రశేఖర లోకేశ భూతానుగ్రహకారక జ్ఞానాజ్ఞానకృతం పాపం రజోదర్శనసంభవం, అకాలికరజస్స్పర్శ మైథునాదికసంయోద్భవం. బహుదుఃఖాకరం నానా వ్యాధిదోషానుదర్శనం, స్త్రీభిర్వాపురుషైర్వాపి కిం ఫలం కేన నివార్యతే. సర్వసంపత్కరం చైవ స్వాత్మశుద్ధివిధాయకం, సర్వాభీష్టప్రదం శుద్ధం ప్రత్యక్షఫలదాయకం. సులభం సర్వలోకానాం కలిదోషనికృంతనం, ఉపకారాయ చ స్త్రీణాం విశేషాద్వద శంకర. ఈశ్వర ఉవాచ. సాధు దేవి త్వయా పృష్టం లోకానుగ్రహకాంక్షయా, కృతం ఖలు త్వయా పూర్వం మయైవోక్తం వ్రతోత్తమం మహామైథునసంకల్పే యదా వాం సంగతౌచిరం, తత స్తద్దోషశాంత్యర్థ మావాభ్యాం కృతమేవహి. చకార తులసీయుక్తో మద్వ్రతం విష్ణురాదరాత్, పిత్రా సరస్వతీయుక్తా వ్రతం యదకరోత్పురా. సర్వే మహర్షిపత్న్యశ్చ ప్రసిద్ధం తద్వినా కిము, అన్నవర్జార్కవారాఖ్యవ్రతం సూర్యప్రసాదదం. సద్యస్సిద్ధికరం సాధు దుష్కరం నిశితం ప్రియే, అస్మాభిశ్శక్యతే కర్తుం యాదృశం నియమాన్వితం. నశక్యం మానవైస్తాదృగ్వ్రతం కర్తుం కలౌయుగే, అల్పాయుషోఽల్పపుణ్యాశ్చ దుర్బలాశ్చాల్పమేధసః. స్వభావ

చంచలా మూఢాః కామక్రోధాదిదూషితాః, సర్వే స్వార్థపరా లోకా శ్శిశ్నోదరపరాయణాః. అనాచారరతా మూఢా మహాపాతకకారిణః, స్త్రీణాం తత్రాపి చాంచల్యం కామశ్చ బహు జాయతే. మృత్యుభయా పాశ్చ కామిన్యః పతిభక్తివివర్జితాః, మూఢ్యేన పశుతుల్యాశ్చ కర్మ శ్రద్ధా న కుర్వతే. తథావిధానాం స్త్రీణాం తు న కదా కర్మసిద్ధయః, తస్మాత్కలిజనైస్సాధ్యం తదేవ సులభం భవేత్. మానవానామిదం పుణ్యం కార్యం సర్వయుగేష్వపి, అన్నవర్జార్కవారాఖ్యం మానవైశ్చ కృతం భువి. పురా కృతయుగే ధామ్ని పుణ్యే గోదావరీతటే, కశ్చిద్విప్రసుతస్సాధుః పూర్వపాపావశేషతః బ్రాహ్మణస్తుండిలో నామ బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితః, కుష్ఠవ్యాధిరభూత్తస్య పూర్వజన్మార్జితాదఘాత్. స దానైర్హోమధర్మైర్వాపి జన్మరోగో న నివారితః, తస్యావిదూరే కస్మింశ్చిదగ్రహారే ద్విజాతయః. ఊషుస్తపస్వినశ్శిష్టాస్సర్వశాస్త్రవిశారదాః, పత్న్యః పతివ్రతాస్తేషాం స్వధర్మాచరణే స్థితాః. చిత్రార్కశర్మా ఋజ్వాఽభూత్సుశీలా తత్కుటుంబినీ, సా చకారాన్నవర్జార్కవారవ్రతమతంద్రితా. సంపూర్ణే తు వ్రతే కాలే తథోద్యాపనకర్మణి, మాఘే తు రథసప్తమ్యాం భోజనార్థం ద్విజోత్తమాన్. సావై నిమంత్రయామాస ఋత్విజో ద్వాదశైవ హి, హవిశ్శేషం దదౌ తేభ్యః పరమాన్నం చ భక్తితః. తదానిమతిథిర్భూత్వా కుష్ఠవ్యాధియుతో గతః, తుండిలాయాపి యాచితా తస్మై ప్రాదాద్ధవిశ్శుభం. తద్వ్రతప్రభావేన తస్యాస్సందర్శనేన చ, కుష్ఠవ్యాధివిముక్తోఽభూత్తత్క్షణాదేవ తుండిలః, హిరణ్మయవపుర్భూత్వా మూర్తిమానగ్నిరాబభౌ, తదాశ్చర్యమభూద్దృష్ట్వా సర్వే కౌతూహలాన్వితాః. ఆదిత్యం చ సునాశీరం శశంసుర్వ్రతముత్తమం, అర్కం ఋజ్వా సుశీలా చ సమ్మంత్ర్య తనయాం శుభాం. దదతుస్తుండిలాయాథ వేదోక్తవిధానతః, తుండిలశ్చ గృహీభూత్వా శ్వశురస్యోపదేశతః. సుశీలానుగ్రహాల్లబ్ధం వ్రతమేతచ్చకార హ. తస్మాదనశనం హ్యేతదర్కవారవ్రతోత్తమం. యే కుర్వంతి నరాస్తేషాం సద్యస్సిద్ధిర్భవేద్ధ్రువం, కిం పునః కలికాలే తు ధార్మికం కిం విచార్జితం. ఫలాయ మహతే భూయాత్తదిదం కలితారకం, ప్రథమేఽహని చండాలీ ద్వితీయే బ్రహ్మఘాతుకీ, తృతీయే రజకీ ప్రోక్తా రజో

ద్యోషేణకామినీ,బ్రహ్మహత్యాకృతంపాపంస్త్రీభిఃప్రాప్తంపురాప్రియే. నియమోఽసావనుల్లంఘ్యః పాపం తత్సదృశం నహి, రజస్సంపర్కజం దోషం కస్సహేద్బహుదుఃఖదం. ఘోరసంసారదుఃఖానా మిద మేవహి కారణం, రజోనియమలోపేన వ్యభిచారాదిదోషతః, అజ్ఞానా దృతుసంగేనమహారోగాభవంతిహి ఈదృశానాంతుపాపానాందారిద్ర్యం రోగపీడనం, పుత్రాదిమరణం దుఃఖం వైధవ్యమపమానతా. నరకశ్చ భవత్యేవ తస్మాత్తద్దుస్సహం తస్మాత్తాదృశపాపస్య సద్యో ముక్తి విధాయకం. సర్వసంపత్కరం గౌరీపుత్రసౌభాగ్యదాయకం, ప్రత్యక్ష దైవతం కాంతే వ్రతం త్వనశనాత్మకం. ఉపోష్య రవివారే తు కృత యా రవిపూజయా, వత్సరత్రితయాదర్వాగథ వా సార్ధవత్సరాత్. సద్యః పాపైర్విముచ్యేత వ్రతీ స్వేప్సితమాప్నుయాత్. పార్వత్యువాచ. దేవకేన విధానేన కార్యంకలిజనైర్వ్రతం, నరైరాస్తికవంశోత్తరశక్తైర సామర్థ్యైరపి. నారీణాంపశుతుల్యానాంరజోదోషాదిశాంతయే, సోద్యా పనమనుబ్రూహి వ్రతమేతన్మహేశ్వర. ఈశ్వర ఉవాచ. శృణు గౌరి ప్రవక్ష్యామికలికాలజనోచితం, సంక్షిప్య నియమం సాధ్యంపాపఘ్నం సర్వసౌఖ్యదం నారీ వా పురుషో వాపి తాదృగిష్టార్థసిద్ధయే, యదా సంజాయతే భక్తిస్తదా కుర్యాదిదం వ్రతం. విశేషాద్భుక్తభోగాయై యాశ్చనార్యస్తథావిధాః, యానాపగమే కార్యం ప్రారభ్య శుభ వాసరే ఉత్తరాయణగే భానౌ మకరస్థే విశేషతః, శుక్లపక్షే రవే ర్వారే సప్తమ్యాంతు విశిష్యతే. వృద్ధైః శుభార్థిభిః కార్యం వత్సరత్రి తయావధి, అథవా సార్ధవర్షాంతం ప్రతివారమతంద్రితైః. గృహస్థః పురుషోవాపి నారీ వా స్యాత్సభర్తృకా, విధురః పురుషోవాపి నారీచ విధవా స్వయం.ప్రత్యర్కవారంకుర్వీత వ్రతం నిరశనాహ్వయం, నైవా త్రాహారలేశోఽపి సంపూర్ణమ స్యాదుపోషణం. ఫలాదికమపక్వంవా నైవ భుంజీత కించన, క్లేశమన్నమయం శుష్కం సప్తధాతూంశ్చ శోషయేత్. కర్షయేదింద్రియగ్రామం నిశితే తపసి స్థితైః, కర్మసిద్ధిస్త్వ నశనే తపో నానశనాత్పరం, తదుదరం సురాధర్షం ప్రతీకుర్యాదుపో షణం,ఊర్ధ్వమాయమ్యచ ప్రాణానాస్థితైర్యోగధారణాం.హంసమంత్రి

జపః ప్రాతస్సూర్యమండలసమ్ముఖే, ఆసాయం ప్రణమేద్భానుం రాత్రౌ జాగరణం చరేత్. తర్పయేత్పరమాన్నాద్యైర్దక్షిణాభిర్ద్విజోత్తమం, సోమేతు పారణం కుర్యాదేకభుక్తం శనౌ చరేత్. అన్నవర్జాగ్హావా రోఽయం కేవలాహారవర్జితః, యానదేకోనపంచాశన్మండలం వత్సరే భవేత్. త్రికాలాత్మా త్రిమూర్త్యాత్మా త్రిగుణాత్మా మహేశ్వరః, త్రిలోకపూజితో భాను స్త్రివర్గఫలదాయకః. తస్మాత్త్రిమండలోపేతం త్రివత్సరమిదం చరేత్, ఉత్థాయ పశ్చిమే యామే శనిరాత్ర్యాం స్వయం వ్రతీ. స్వస్వాచారానురోధేన నిత్యం కర్మనివర్త్యచ, ఉదయానంతరం భానోస్సార్ధద్విఘటికావధి సంక్షిప్య సర్వకర్మాణి తతస్సూర్యం సమర్చయేత్, సంపాద్యారుణసంభారా నరుణాలంకృతశ్శుచిః. రక్తచందనపుష్పాద్యైర్మండలాదివిధానతః, గణేశ మరుణం ఛాయాం సంజ్ఞామాదిత్యమేవ చ. పంచాత్మకం పరం బ్రహ్మ సూర్యనారాయణాహ్వయం, యజేత్పూజావిధానేన తత్తద్యంత్రవిధానతః. హ్రామిత్యాద్యక్షరైశ్చైవ త్రిచకల్పేన చాసకృత్, తథా పురుషసూక్తేన గాయత్ర్యా ప్రణవేన-చ అనర్ఘ్యాశ్చ పురాణోక్తైః శ్లోకైః స్తోత్రైరనేకథా, యథోపచారై స్సంపూజ్య యథావిభవవిస్తరం. సహస్రకృత్వస్సాష్టాంగం మంత్రైస్తైరేవ భావయన్, శశ్వత్సూర్యం నమస్కుర్యాన్ముఖ్య ఏష విధిర్వ్రతే. హృదాకాశే చిదాదిత్యస్సేవ్య ఏవం ముముక్షుభిః, బ్రహ్మాండే తదశక్తౌతు బాహ్యవృత్తి ముపాశ్రితైః. కర్మిభిస్సముపాస్యోఽసావేవం భానుః ఖగేశ్వరః. ఉభయత్రాపి సద్భక్తిః శ్రద్ధా చ ప్రత్యయ స్తథా. ఆస్తిక్యమశనాభావః పంచైతే సిద్ధిహేతవః, తపో దానం చ యజ్ఞశ్చ త్రిధైతద్వ్రతమాస్థితం. విత్తశాఠ్యం న కుర్వీత శక్తిలోపో నశస్యతే, ఆవత్సరత్రయం యత్నాదాత్మానం రక్షయేద్వ్రతీ. నియమం ధర్మశాస్త్రోక్తం స్వాచారమపి న త్యజేత్, నాశ్లీలం కీర్తయేత్కించిన్నాస్పృశ్యమపి సంస్పృశేత్. నాభక్ష్యం భక్షయేత్క్వాపి కుర్యాన్నాకార్యమాత్మనా, ఏధమానే తపసి పుణ్యే వ్రతీ తేజోబలాన్వితః. ఆదిత్యసదృశో భూయాద్దహన్నివ నిజార్చిషా, తత ఉద్యాపనం కుర్యాన్మధ్యే విఘ్నో న జాయతే. నిశ్చయాత్కుర్వతః కర్మ వ్రతస్యానవకీర్ణినః, మధ్యే సంకల్పభంగో వా మరణం వా న జాయతే. తాదృఙ్నిశ్చయహీనానా

మదాంతానాం కలౌ యుగే, ఆదావప్యథవా మధ్యే ప్రోక్తముద్యా
పనం ప్రియే. స్వస్వశాఖోక్తతంత్రేణ కలశస్థాపనాదికం. వ్రతాంగం
కర్మ కుర్వీత సర్వోద్యాపనకర్మణి, తత్రాదిత్యః ప్రధానం స్యాన్మంత్రాశ్చ
త్రిచకల్పజాః. అష్టాక్షరశ్చ గాయత్రీ ప్రాధాన్యేన ప్రకీర్తితాః.
గణాధ్యక్షోఽరుణశ్చైవ రుద్రోఽగ్నిశ్చ శనైశ్చరః, ధనదోధర్మశ్చ
సావిత్రీ చ్ఛాయా సంజ్ఞా ఇమే దశ. విష్ణురేకాదశైవైతే వ్రతేఽస్మి
న్నంగదేవతాః, బ్రహ్మాణం కలశేష్వేతానర్చయేద్ద్వాదశ క్రమాత్.
తత్తన్మంత్రైర్యథాయోగం యథాకాలం యథాబలం, యథాబుద్ధి
యథాశాస్త్రం యథావిభవవిస్తరం ప్రధానదేవతా సూర్య స్సచ
ద్వాదశధా స్థితః, మిత్రో రవిశ్చ సూర్యశ్చ భానుశ్చైవ ఖగస్తథా.
పూషా హిరణ్యగర్భశ్చ మరీచిరదితేస్సుతః, సవితార్కశ్చ భానుశ్చ
నామరూపవిభేదవాన్. ఆవృత్త్యా పూజనీయోఽసౌ ప్రతిమాసు యథా
క్రమం, వింద్యాత్పలాది మానం చ స్వశక్త్యా ద్వాదశాత్మకం. రాత్రౌ
జాగరణం కుర్యాత్ప్రతియామం ప్రపూజయేత్, స్థండిలే శ్వోగ్ని ప్రతి
ష్ఠాప్య స్వశాఖోక్తవిధానతః. జుహుయాత్పరమాన్నేన సమిధాజ్యై
ర్యథాబలం. సమిద్భిరర్కవృక్షస్య పైప్పలస్యాథవా భవేత్. నమస్కార
శతాంశేన హోమోఽయం భానుతోషకరః, నమస్కారదశాంశేన
క్షీరతర్పణమాచరేత్. విప్రాణాం తద్దశాంశేన మృష్టాన్నేనైవ భోజనం,
నమస్కారసమాం దద్యాత్సౌవర్ణీం దక్షిణామపి. ఋత్విఙ్ముఖేన కర్తవ్యం
దద్యాత్తేభ్యశ్చ దక్షిణాం కలశాన్వస్త్రసహితాన్ ప్రతిమాశ్చ
ప్రదాపయేత్. దద్యాద్ద్వాదశ గాశ్చైవ పరమాన్నం సభాజనం, పాయ
సాని సపాత్రాణి దాపాస్యన్యాని భక్తితః. ఆశిషః ప్రతిగృహ్ణీయా
ద్విప్రేభ్యస్సా కృతార్థితా, ఏవం కృతే వ్రతే పూర్ణం ఫలం సిద్ధ్యతి
నాన్యథా. పార్వత్యువాచ. కదాచిద్విఘ్నయోగేన లుప్తం చేద్వ్రత
పూజనం, కిం కర్తవ్యం తదా బ్రహ్మన్ననుబ్రూహి దయానిధే ఈశ్వర
ఉవాచ. లుప్తకాలోచితం కర్మ యుతార్యం న కృతం ప్రియే, తతస్త్రి
గుణితే కాలే కుర్యాత్త్రిగుణం వ్రతీ. పార్వత్యువాచ సామాన్య
తోఽన్నాభావస్య కస్సమర్థః కలౌ యుగే, అన్నాతురాణాం మర్త్యానాం
లభ్యతే తత్కథం భవేత్. ఈశ్వర ఉవాచ. అన్నవర్జార్క
వారాఖ్యవ్రతాశక్తస్య భామిని, అపక్వభానువారాఖ్యవ్రతం శస్తం

వరాననేభక్ష్యేద్వాపక్వవస్తూని తత్ర భుక్త్వా యథాబలం, ప్రతీసహిత పూర్వోక్తం నియమం ప్రాణకర్షణం. తథావిధాశ్చ భూలోకే కేచి త్సిద్ధాభవన్నిరియే, ఇతి తే సర్వమాఖ్యాతం సర్వపాతకనాశనం. కలౌ యుగే తు మర్త్యానాం నారీణాం చ విశేషతః, రజోదోషహరం పుణ్యంభుక్తిముక్తిప్రదాయకం. బహునాత్ర కిముక్తేన భానుచండికగణే శ్వరాః, విశిష్యంతే కలౌ నారి త్రీప్రసిద్ధిప్రదో రవిః. ఇతి శ్రీస్కాంద పురాణే కలిధర్మోత్తరే సౌరధర్మేనిరశనారంవారవ్రతంసంపూర్ణమ్.

కించ. ఏవమేవ పురాణాంతరేష్వపి రవివారవ్రతం అపక్వభాను వారవ్రతం చేత్యాదికం తత్ర తత్ర ప్రతిపాదితం విజ్ఞేయం. ఇతి భానువారవ్రతం సమాప్తమ్. ఏవమేవ రవివ్రతేషుపూజా.

ఓం అథ నిత్యరవివారవ్రతమ్.

హేమాద్రౌ స్కాందే. రవౌ రవౌ రవిం నత్వా రాజ్య మన్నాదిసంపదః, విద్యాంసుపుత్రమారోగ్యమాయుష్యంచసమాప్ను యాత్. కించ. ఆదివారే రవిం నత్వా సప్తవారసముద్భవైః, సర్వ పాపైః ప్రముచ్యేత సూర్యసాలోక్యమాప్నుయాదితి. బ్రహ్మాండే. ఏక భుక్తం వసేద్భానౌ నమస్కార్య యజేద్రవిం, లబ్ధ్వా కామోర థాంత్సర్వానంతే సూర్యపదం వ్రజేదితి. పాద్మే యావజ్జీవం చరేద్భా నావేకభుక్తమతంద్రితః, సూర్యంసమర్చ్యయేష్వక్త్వానమస్కారప్రదక్షిణై రితి. సౌరధర్మోత్తరే. అర్కే రాత్రౌ న భుంజీత దివాసూర్యం సమర్చ్య యేత్, దివా త్వనర్చ్యమర్త్యానుం రాత్రౌ భుఞ్జన్ పతత్యథఇతి గారుడే. ధర్మోఽయం సర్వవర్ణానాం భాన్వారాధనం నృప, యదన్నమక్షు రం ప్రాప్తం భవత్యేవ యుధిష్ఠిర ఇతిమహాభారతే. తస్మాద్రవివార వ్రతమాస్తికైః స్సర్వైరపి కార్యం. తత్రపూజావిధిః యజేత్పురుష సూక్తేన షోడశైరుపచారకైః, శ్రుతిస్మృతిపురాణోక్తైరేవం షోడశ నామభిర్నమస్కార్యద్వ్యర్థాశక్త్యామంత్రైస్సౌరైరతంద్రితః నచోద్యా పనమేతస్య యావజ్జీవం చరేద్వ్రతం. ఆమాంజిబంధనాద్విప్ర ఆసస్య సమమంతరా, సూర్యాగ్నిభ్యాం లభేత్తేజస్తేజసా శ్రియమాప్నుయాత్. శ్రియైవ పుష్టిమాప్నోతి పుష్టేర్వై లభతే బలం, బలేన గుణస్మృశా ప్సాం తయా జ్ఞానమవాప్నుయాత్. జ్ఞానేన లభతే మోక్షం తస్మా

తత్సూర్యం యజేన్నరః, దేవీ సవితృగాయత్రీ బ్రహ్మవిద్యాధిదేవతా సూర్యోపాసనైయైన స్వాన్నరాణాం హి పరా గతిః.

అథ నిత్యరవివారవ్రతకథా.

నైమిశే నిమిషక్షేత్రే తపస్విద్విజసదాయిని. చతుస్సాంవత్సరీం దీక్షామ్నషయన్సత్రికర్మణి. సావిత్రీచయనే చక్రుర్విచారం మునిపుంగవాః, మూలం మహిమ్నస్సూర్యస్య శ్రుత్యా చానుభవేన చ. ఋషిశ్రేష్ఠశ్చ తత్రాగాద్వేదవ్యాసో మహామునిః, ఆయాంతం పూజయామాసు రర్ఘ్యపాద్యాసనాదిభిః. జిజ్ఞాసవో౽త్ర పప్రచ్ఛుర్మునయస్తే విచారిణః, దివాకరస్య మాహాత్మ్యం సోదాహరణమాస్తికాః. అత్రాంతరే సమాయాతో దేవర్షిర్నారదస్తథా, మహర్షిభిస్తథా పృష్టో భగవాన్బాదరాయణః. ఉవాచ. సంగృహ్యైవ దేవర్షిమనుమాన్య చ. వ్యాసః. శృణుధ్వమృషయస్సర్వే రహస్యం జ్ఞేయమాదరాత్. సూర్యప్రభావం వక్ష్యామి సేతిహాసం సకారణం, బ్రహ్మైక్యం సచ్చిదానందం నిర్విశేషం నిరంజనం. అఖండం ద్వైతశూన్యం చ వాఙ్మనోదూరమాస్తికాః. తత్ర మాయా గుణమయీ త్వమజ్ఞానరూపిణీ. బ్రహ్మజ్ఞానైకనాశ్యా చ ప్రకృతిస్తత్కృతం జగత్, బ్రహ్మణ్యధ్యస్తమాత్మాఖ్యే స్వాధిష్ఠానే చిదాత్మకే. ప్రతీయతే సదిత్యేవ బ్రహ్మసత్తాకమేవ హి, తస్మాత్ప్రపంచసత్తైషా బ్రహ్మసత్తైవ నాన్యథా. రజతం భాసతే యద్వచ్ఛుక్తిమాత్రప్రకల్పితం, ప్రపంచో భాసతే తద్వద్బ్రహ్మజ్ఞానేన కల్పితః. తస్మాత్ప్రత్యఙ్మయం జ్యోతిః ప్రపంచవ్యాపకం ద్విజాః, వ్యాప్తే విభూతివైచిత్ర్యాత్తారతమ్యం హి లక్ష్యతే. ఆదౌ కాలాత్మకం బ్రహ్మ ససర్జ జగదీదృశం, చక్షుషైతచ్చ తచ్చక్షుః పురస్తాచ్ఛుక్రముచ్చరత్. సృష్ట్యాదిరభవద్యస్మిన్నాభానువారస్స ఉచ్యతే, దేవతా తస్య వారస్య భాస్కరస్సవితా హరిః. సూర్యమండలకం జ్యోతిస్సావిత్రం పారమేశ్వరం, జగచ్చక్షురితిఖ్యాతం కర్మద్రష్టృ హిరణ్మయం. లోకస్యేశ్వరసృష్టస్య ద్యావాభూమ్యాదిశాలినః, కర్మనిర్వహణార్థాయ కాలజ్ఞానాయ దేహినాం. ఏకాశ్వస్సప్తధా భూత్వా వహతే హరిరీశ్వరః, రథం తత్ప్రణవాకారం నిత్యమేరుప్రదక్షిణం. ఏకచక్రం చలత్యేవ సర్వదా నియమేన చ, తత్రస్థితో మహావాయురంబరే కర్షయేద్రథం, వసంతి తత్ర భార్యార్థ

ఋషయో వేదపాఠకాః, తోదయేత్సోమపుత్రోఽపి చాలయేద్వరుణస్తథా. ఆమంత్రయన్తి ధావన్తో వాలఖిల్యాశ్చతత్పురః, రథం ద్వాదశలక్షాణాం యోజనానాం తు విస్తృతమ్ తత్ర నాయకభూతస్య సూర్యస్యైవ తపోబలాత్, సర్వం సంపద్యతే విప్రాస్స ఏవ పరమేశ్వరః. బ్రహ్మతేజో బలం సర్వం కశ్యపస్య చిరార్జితం, ఆవిర్భూతం జగచ్చక్షురదితేర్భాస్కరాత్మకమ్. ఛందోమయం మహావీర్యం బ్రహ్మచర్యవ్రతే స్థితం, దృష్ట్వా తస్మై దదౌ కన్యాం ఛాయాం దక్షప్రజాపతిః స్వశక్త్యా యౌతకం దత్వా సంజ్ఞాం సేవార్థమేనయోః, ఛాయామానాయ్య సూర్యోఽపి రథమధ్యే సమాస్థితః. స్వాత్మయోగసమాధిష్ఠో న బభూవ బహిర్ముఖః, ఏవం ద్వాదశసాహస్రం వత్సరాణామభూత్కృతే మహిమ్నా తపసస్తస్య ప్రకాశో రవిసంక్రమః, ఉదయాస్తమయౌ సంధ్యా పర్జన్యః ప్రాణధారణం. లోకస్థితిశ్చ తత్సర్వం క్రమేణైవ వ్యవస్థితం, పరం తు తేజసస్తస్య దుస్సహత్వేన దేహినాం ఛాయా శుష్కతనుర్భూత్వా కాలక్షేపం చకార హ, విరాసుః పితరౌ ద్రష్టుం సంజ్ఞాం నిక్షిప్య కర్మణి. ఛాయా జగామ తాం దృష్ట్వా దక్షః ప్రాహ విశంకితః, ఏకాకినీ త్వమాయాతా ప్రేషయేద్భాస్కరః కథం. శీలం పతివ్రతానాం తు న హ్యేతాదృక్తనూద్భవే. ఛాయోవాచ. పితర్న మాం పతిః సూర్యో బభాషే న బహిర్ముఖః, నాపశ్యన్నాపి చ క్రీడాం వాకరోత్కర్మ కించన. తదేకాయత్తచిత్తాఽపి నాహం తేన కటాక్షితా, కేవలం కర్శితాఽభూవం తపసా దుస్సహోష్మణా. అపృష్ట్వైవ తు భర్తారం స్థాణుభూతం సమాధిగం, ద్రష్టుం వామహామాయాతా బంధూనాం చ దిదృక్షయా. ఇతి చ్ఛాయావచః శ్రుత్వా దక్షః క్రోధసమన్వితః, శశాప తనయాం ఘోరం మహర్షిర్నిశితవ్రతః. అశ్వినీ భవ పుత్రి త్వం ఘోటీహేషారవాన్వితా, జల్పన్త్యపృష్ట్వా భర్తారమాయాతా మయి పృచ్ఛతి. శాపాంతం సహసోవాచ పుత్రీవాత్సల్యమాస్థితః, భర్తుః ప్రసాదం సంప్రాప్య ముక్తా భవసి భామిని. తతస్సూర్యరథే సుప్తా సంజ్ఞా తత్ర దివాకరం, అనుసృత్యాఽగ్నిహోత్రాణి చక్రే సేవానుశంకితా. శూద్రీసంస్పర్శజాద్దోషాత్ క్షీయమాణే తపోబలే, క్రమేణ స శతైరబ్దైస్సూర్య ఆసీద్బహిర్ముఖః. సంజ్ఞాం ఛాయా

విశేషేణ స్ఫురంతీం వీక్ష్య భాస్కరః, సంజ్ఞయా సర్వకర్మాణి కుర్వన్ చక్రే తయా రతిం. తస్యాం శనైశ్చరో జజ్ఞే కృశాంగో నీలరూపవాన్, ఘోరరూపం తు తం దృష్ట్వా సుగుణై స్సర్వవర్జితః. పునస్తాం రమయామాస భాస్కరః పుత్రవాంఛయా, జజ్ఞే యమో౽పి ఘోరాత్మా నీలరూపో విభావసోః. తం చాప్యసదృశం దృష్ట్వా చింతయన్ హృదయే రవిః, కాళిందీం జనయామాస యమునాం శమనానుజాం. కారణాత్ నీలరూపైషా పరంతు తనయా మమ, గుణతః సదృశా కింతు రూపేణాసదృశా కథం. తతశ్చ సంశయో జాతస్సంజ్ఞాయాం భాస్కరస్య తు, కిం ఛాయే నానురూపా మే తనయా అభవన్కథం. తదాసీం భయసంత్రస్తా స్వరూపం వక్తుమక్షమా, నత్వా క్షమాపయామాస భాస్కరం శరణం గతా. రవిర్విచార్య తత్సర్వం జ్ఞానదృష్ట్యా స్వయం ప్రభుః, నిర్వేదం పరమం ప్రాప్తశ్చింతయన్ప్రాణవల్లభాం. నియుమ్య రథరక్షార్థం సౌమ్యం వాయుసమన్వితం, నివేశ్య నాయకస్థానే తపసే గరుడాగ్రజం. స్వయం జగామ యోగేన యత్రాస్తే ప్రాణవల్లభా, అశ్వో భూత్వా తదా భాను రశ్వినీం మేరు భూధరే. అశ్వినౌ జనయామాస యమళౌ తత్రభాస్కరః, మోదమానస్తయా తాభ్యాం సమీయుశ్శతవత్సరాః. అత్రాంతరే రథాధ్యక్షః సోమసూనుర్బుధో బలీ, బలేన చారయామాస మండలం గగనాంకణే. స్వగతానాంతు సర్వేషాం సూర్యవిర్యతయా రథః, స్వచ్ఛంద స్సంచచారాథ త్రిముహూర్తే ప్రదక్షిణం. క్వచిత్సప్తతిముహూర్తే౽చిరాన్మేరుప్రదక్షిణం, క్వచిద్భూమిసమీపస్థం కదాచిన్నాకపృష్ఠగం. అనవస్థానతశ్చైవ మయనభ్రంశితో దివి, స్థానం చ విషువం త్యక్త్వా భూలోకం నాశయద్రథః. దివం చ ఘాతయామాస స మహాన్ ప్రళయో౽భవత్, తతో దేవాశ్చ దైత్యాశ్చ సిద్ధాశ్చైవ మహర్షయః. తం రథం స్తంభయామాసు ర్బలేన తపసా౽ంబరే, తతో జేవుః ప్రయత్నేన రథికాశ్చారకం మనుం తాదృఙ్మంత్రప్రభావేన గరుడాగ్రజశక్తితః, సురాసురానపాకృష్య స్వేచ్ఛయా స రథో యయౌ. ఇత్థం సూర్యరథం ధ్వస్తం నష్టమాసీజ్జగత్త్రయం, చింతాం ప్రాప తతః స్రష్టా సర్వభూతక్షయేన చ. తతో బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ శంకరశ్చ బృహస్పతిః,

లక్ష్మీ గౌరీ సరస్వత్యో దిక్పాలాస్సర్వదేవతాః. అధిష్ఠాయ రథం సారం ఛందోమయమతంద్రితాః, కథంచిద్గతిభేదేఽపి రరక్షు ర్జగతీదృశం. తతస్సురాసురైస్సర్వై ర్బహుధా ప్రార్థితో రవిః, స్వేచ్ఛాం విజ్ఞాపయామాస త్రిమూర్తిభ్యస్తతః పరం. తతో దస్రౌ సమామంత్ర్య సావ ర్ణారోగ్యసిద్ధయే, భిషక్త్వే స్థాపయామాసు ర్హవిర్భాగం దదుస్సురాః. గ్రహామండలసంస్థానం పతిత్వం నక్షత్రకుంభయోః, సర్వేషాం ఫలదాతృత్వం ప్రాణినాం కృతకర్మణాం. శనైశ్చరాయ తే దేవా స్సమ్యం త్ర్య ప్రదదుర్ముదా, తతో యమాయ ధర్మాయ మృత్యవే రుద్రమూర్తయే. సర్వకర్మనియామితం మృత్యుత్వం చ దదుస్సురాః, పశ్చాత్ప్రసన్న స్సూర్యోఽపి త్యక్త్వాఽశ్వత్వం సమాయయౌ. దదర్శ మండలం స్వస్య స్థానభ్రష్టం వికంకటం, అర్థయామాస సంస్కారం మండలస్య తదా రవిః. శిల్పినో విశ్వకర్మాద్యా మయాద్యాశ్చ తతః పరం, మేరుమందరయోర్మధ్యే రథం శాణైరథోల్లిఖన్. తతస్సురాసురైః కృష్టే శాణచక్రైశ్చ మండలే, జాతాని విస్ఫులింగాని ధస్మ చక్రుర్జగత్త్రయం. విశ్వకర్మా తు తాన్సర్వాన్సమాకృష్య స్వతేజసా, చకార బడబాం ఘోరాం సముద్రజలశోషిణీం. తతశ్శుభముహూర్తే తు ప్రసాదోఽభ్యుదయపర్వతే. యత్సత్త్వం సర్వభూతానాం యే ప్రాణాస్సర్వదేహినాం, యద్బలం సర్వలోకానాం యత్తపస్సర్వకర్మిణాం, యాసిద్ధిస్సర్వయోగానాం యత్ఫలం సర్వకర్మణాం స్వం స్వం సమర్పయామాసుస్తదా సర్వే దివౌకసః, కర్మదేవాశ్చ గంధర్వాన్ యే చ స్యుర్బ్రహ్మరాక్షసాః. యక్షకిన్నర గంధర్వవిద్యాధరమహోరగాః, సిద్ధాస్సాధ్యాశ్చ మునయశ్శాంతా దాంతా స్తపస్వినః, విష్ణుబ్రహ్మాదయస్సర్వే సూర్యాయార్ఘ్యం దదుస్తదా, మేరుం ప్రదక్షిణీకుర్వ న్న్యవదస్తమువైష్యత. సంధ్యయోరుభయోర్విఘ్నం మందేహా నామ రాక్షసాః, చక్రుస్తత్పరిహారార్థ మర్ఘ్యమేవ నియోజితః. వరం దదుశ్చ విష్ణ్వాద్యా స్సర్వే వయమితః పరం, మండలే తవ తిష్ఠామ స్త్వం హి సూర్య జగత్ప్రభుః, సర్వదేవాత్మకస్త్వం హి పూజ్యసే సర్వదైవతైః, తత్సర్వం రవివారేఽభూత్తదాద జగదిదృశం రవివారే తు యే రాత్రౌ భుఞ్జతే మూఢమానవాః, పతంతి నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవం. రవివారే నమస్కుర్యాద్భాస్కరం భువనేశ్వరం, ముచ్యతే సర్వపాపేభ్య

సూర్యలోక మవాప్నుయాత్. భానువారే నమస్కారైర్భాస్కరస్య ప్రదక్షిణైః ఆరోగ్యం ప్రాప్నుయాజ్జన్తుః పీడితోఽపి మహాగదైః. అరుణోదయవేళాయా మాదివారే దివాకరం, యావజ్జీవం ప్రపశ్యన్త శ్చక్షుష్మన్తో భవంతి హి. పుత్రార్థీ ప్రాప్నుయాత్పుత్రం ధనార్థీ ప్రాప్నుయాన్నిధిం, విద్యార్థీ లభతేజ్ఞానం భోగార్థీ ప్రాప్నుయాత్సుఖం. వాణిజ్యార్థీ లభేల్లాభం కృష్యర్థీ ధాన్యమాప్నుయాత్, రాజ్యార్థీలభతే రాజ్యం జయార్థీ జయతే రిపూన్. పాపక్షయార్థినో యే చ ముచ్యన్తే సర్వకిల్బిషైః, నరాణాం నిత్యమేవైత ద్రవివార వ్రతం పరం. పునః పునర్నమస్కార్యా త్సర్వేష్టాద్యానవాప్నుయాత్, ప్రణమేచ్చ రవిం మూర్ధ్నా సాష్టాంగం దండవద్భువి. స్తోత్రాణి చ పఠేద్భక్త్యా మన్త్రా నారుణకేతుకాన్, సౌరోపనిషదం చైవ త్రిచకల్పాదికానపి. రుద్రాధ్యాయం పఠస్భక్త్యా భయశోకైః ప్రముచ్యతే. ద్రవతం దేవతానాం చ సాంప్రతం భాస్కరో గురుః. సర్వస్వతంత్రస్సర్వాత్మా సర్వజ్ఞః పరమేశ్వరః, క్షిప్రం సిద్ధిప్రదో భానుర్గ్రహపీడానివారకః. శిల్పవైచిత్ర్య దాతా చ భూయాద్రాజ్యప్రదో రవిః, ఆదివారవ్రతం కార్యం కలికాలే విశేషతః. నాస్తి కాః కర్మశూన్యాశ్చ కథంచిత్కదృశా అపి, ఆదివారం పరం మత్వా త్యక్త్వా లౌకిక సంగ్రహం. దేవార్చనపరాస్తే షామఖిలేష్టార్థసిద్ధయః, నమస్కృత్వైకదా సూర్యం ప్రాప్నుయా దృత్ఫలం నరః. యజనే సర్వదేవానా మిత్యేషమహిమారవేః. ఋషయః. కృతార్థాః స్మః కృతార్థాస్త్వ బాదరాయణ సువ్రత, అయం ధర్మో వయం కుర్మ ఇతి చక్రుర్మునీశ్వరాః. రవివారప్రభావేన సూర్యార్చనబలేన చ, స్వం స్వం సిద్ధిమవాపుస్తే ప్రాంచస్సర్వే మహార్షయః. తస్మాదవశ్యం కర్తవ్యం రవివారవ్రతం పరం. ఇతి సౌరధర్మోత్తరే సిత్యరవివారవ్రతకథా సమాప్తా.

అథ సోమవారవ్రతే శివపూజావిధిః.

యేభ్యో మాతేతి జపిత్వా. ఆగమార్థం తు ... ఇతి. ఘంటానాదం కృత్వా. అపసర్పంత్వితి ఘోటికాముద్రాం ప్రదర్శ్య. తక్షదం ప్రతి క్షేత్రపాలం సంప్రార్థ్య. ఆచమ్య, ప్రాణానాయమ్య, తిథ్యాదసంకీర్త్య

మమ సకుటుంబస్య క్షేమస్థైర్యవిజయాయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధయే ఉమామహేశ్వరప్రీత్యర్థం చతుర్దశవర్ష పర్యంతం సోమవారవ్రతమహం కరిష్యే. తదంగత్వేన షోడశోపచారైః ఉమామహేశ్వరపూజనం కరిష్యే. ధ్యాయేన్నిత్యం మహేశం రజతగిరినిభం చారుచంద్రావతంసం రత్నాకల్పోజ్జ్వలాంగం పరశుమృగవరాభీతిహస్తం ప్రసన్నం, పద్మాసీనం స సాంబం స్తుతమమరగణైర్వ్యాఘ్రకృత్తిం వసానం విశ్వాద్యం విశ్వవంద్యం అఖిలభయహరం పంచవక్త్రం త్రినేత్రం. ధ్యానం. ఓం నమశ్శివాయేతి షోడశోపచారైః పూజయేత్. పూజావిశేషస్తు పక్షప్రదోషవ్రతోక్తఏవ.

అథ కథా.

సూత ఉవాచ. నిత్యానందమయం శాంతం నిర్వికల్పం నిరామయం, శివతత్త్వమనాద్యంతం యే విదుస్తే పరం గతాః విరక్తాః కామభోగేభ్యో యే చ కుర్వంత్యహైతుకీం, భక్తిం పరాం శివేధీరాస్తేషాం ముక్తిర్న సంశయః. విషయానభిసంధాయ యే కుర్వంతి శివే రతిం, విషయైర్నాభిభూయంతే భుంజానాస్తత్ఫలాన్యపి. యేన కేనాపి భావేన శివభక్తియుతో నరః, న వినశ్యతి యాత్యేవ కాలేనాపివరాం గతిం. ఆరురుక్షుః పరం స్థానం విషయాంస్త్యక్తుమక్షమః, పూజయేత్కర్మణా శంభుం భోగాంతే శివమాప్నుయాత్. అశక్తాః కేచిదుత్స్రష్టుం ప్రాయో విషయవాసనాం, అతః కర్మమయా ప్రోక్తా కామధేనుః శరీరిణాం. మాయామయేఽపి సంసారే యే విహృత్యచిరం సుఖం, ముక్తిమిచ్ఛంతి దేహాంతే తేషాం ధర్మోయమీరితః. శివపూజా సదా లోకే హేతుః స్వర్గాపవర్గయోః, సోమవారే విశేషేణ ప్రదోషాది గుణాన్వితే. శ్రావణే చైత్రవైశాఖే ఊర్జేవా మార్గశీర్షకే, ప్రథమే సోమవారే చ గృహ్ణీయాద్వ్రతముత్తమమ్. కేవలం చాపి యే కుర్యుః సోమవారే శివార్చనం, న తేషాం విద్యతే పాపమిహాముత్ర చ దుర్లభం ఉపోషితః శుచిర్భూత్వా సోమవారే జితేంద్రియః, వైదికైర్లౌకికైర్మంత్రైర్విధివత్పూజయేచ్ఛివం బ్రహ్మచారీ గృహస్థో వా కన్యా వాపి సభర్తృకా, విధవా అపి సంపూజ్య లభతే వరమీప్సితం. అత్రాపికథయిష్యామి కథాం శ్రోతృమనోహరాం, శ్రుత్వా ముక్తిం ప్రయాత్యేవ

భక్తిర్భవతి శాంభవీ. శ్రుత్వా కృతధియః శంభోర్భక్తిం కుర్వంతి సర్వదా, ఆర్యావర్తే నృపః కశ్చిదాసీద్ధర్మభృతాం వరః. చిత్రవర్మేతి విఖ్యాతో ధర్మరాజో దురాత్మనాం, నగోప్తా ధర్మసేతూనాం శాస్తా దుష్పథగామినాం. యష్టా సమస్తయజ్ఞానాం త్రాతా శరణమిచ్ఛతాం కర్తా సకలపుణ్యానాం దాతా సకలసంపదాం. జేతా సపత్నబృందానాం భక్తశ్శివముకుందయోః, సోఽనుకూలాసు పత్నీషు పుత్రమేకం స లబ్ధవాన్. చిరేణ పార్థివో లేభే కన్యామేకాం వరాననాం, స లబ్ధ్వా తనయాం దిష్ట్యా హిమవానివ పార్వతీం. ఆత్మానందేవసదృశం సంపూర్ణంచ మనోరథం. స ఏకదా జాతకలక్షణజ్ఞా నాహూయ సర్వాన్ ద్విజబృందముఖ్యాన్, కౌతూహలేనాభినివిష్టచేతాః పప్రచ్ఛ కన్యాజననే వరాణి. అథ తత్రాబ్రవీదేకో బహుజ్ఞో ద్విజసత్తమః, ఏషా సీమంతినీ నామ్నా కన్యా తవ మహీతలే. ఉమేవనిత్యమాంగల్యా దమయంతీవ రూపిణీ, భారతీవకలాభిజ్ఞా లక్ష్మీరివమహాగుణా. సుప్రజా దేవమాతేవ జానకీవ పతివ్రతా, రవిప్రభేవ సత్కాంతిశ్చంద్రికేవ మనోరమా. దశ వర్షసహస్రాణి సహ భర్త్రా ప్రమోదతే, ప్రసూయేత్తనయానష్టౌ పరం సుఖమవాప్స్యతి. ఇత్యుక్తవంతం నృపతిర్ధనైః సంపూజ్య తం ద్విజం, అవాప పరమాం ప్రీతిం తద్వాగమృతసేవయా. అథాన్యోఽపి ద్విజః ప్రాహ ధైర్యవానవిశంకితః, ఏషా చతుర్దశే వర్షే వైధవ్యం ప్రతిపత్స్యతి, ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య వజ్రనిర్ఘాతనిష్ఠురం, ముహూర్తమభవద్రాజా చింతావ్యాకులమానసః. అథ సర్వాన్ సముత్సృజ్య బ్రాహ్మణాన్ బ్రహ్మవత్సలః, సర్వం దైవకృతం మత్వా నిశ్చితః పార్థివోఽభవత్, సాపి సీమంతినీ బాలా క్రమేణ గతశైశవా, వైధవ్యమాత్మనో భావి శుశ్రావ ప్రసఖీముఖాత్. పరం నిర్వేదమాపన్నా చింతయామాస బాలికా, యాజ్ఞవల్క్యమునేః పత్నీం మైత్రేయీంపర్యపృచ్ఛత. మాతస్త్వచ్చరణాంభోజం ప్రపన్నాస్మి భయాకులా, సౌభాగ్యవర్ధనకరం మమ శంసితుమర్హసి. ఇతి ప్రపన్నాం నృపతేః కన్యాం ప్రాహ మునేస్సతీ, శరణం వ్రజ తన్వంగి పార్వతీం శివసంయుతాం. సోమవారే శివం గౌరీం పూజయస్వ సమాహితా, ఉపోషితా చ సుస్నాతా విరజాంబర ధారిణీ. యతవాఙ్నిశ్చలమతిః పూజాం కృత్వా యథోచితాం,

అబ్దమేకం వ్రతం కుర్యాద్వ్రతీ తోద్యాపనమాచరేత్. ఉమయా సహితం రుద్రం సువర్ణేన చ కారయేత్, రాజతేన వృషభం కృత్వా కలశోపరి విన్యసేత్, తస్యాగ్రే లింగతోభద్రే బ్రహ్మాదీన్ స్థాపయేత్తథా, స్వశాఖోక్తేన విధినా సంవేద్య ఘృతశాల్యోదనం పృథక్సైవ శివాయేషుం త్రిరష్టోత్తరశతద్వయం, కుర్యాదుద్యాపనం తస్య సమాప్తం సముదీరితం. ఉద్యాపనం వినా యత్తు తద్వ్రతం నిష్ఫలం భవేత్, బ్రాహ్మణాన్భోజయిత్వాఽథ శివం సమ్యక్ప్రసాదయేత్. పంచామృతాభిషేకేన సామ్రాజ్యం పుష్పపూజనాత్. గంధదానాచ్చ సౌభాగ్యమాయురక్షతదానతః. ధూపదానేన సౌగంధ్యం కాంతిర్దీపప్రదానతః, నైవేద్యేన మహాభోగో లక్ష్మీస్తాంబూలదానతః. ధర్మార్థకామమోక్షాశ్చ నమస్కారప్రసాదతః, అష్టైశ్వర్యాదిసిద్ధీనాం జప ఏవహి కారణం. హోమేన సర్వసౌఖ్యానాం సమృద్ధిరుపజాయతే. సర్వేషామేవ దేవానాం తుష్టిస్సంయమిభోజనాత్. ఇత్థమారాధయ శివం సోమవారే శివామపి. అత్యాపదమపి ప్రాప్తాం నిస్తీర్య సుభగా భవ. ఘోరాద్ఘోరం విపన్నాఽపి నా క్లేశం చ భయానకం, శివపూజాప్రభావేన తరిష్యసి మహాద్భయాత్. ఇత్థం సీమంతినీం సమ్యక్ అనుశాస్య మునేస్సతీ, యయౌ సాపి వరారోహా రాజపుత్రీ తథాకరోత్. దమయంత్యాం నలస్యాసీదింద్రసేనాహ్వయస్సుతః, తస్య చంద్రాంగదో నామ పుత్రోఽభూచ్చంద్రసన్నిభః. చిత్రవర్మా నృపశ్రేష్ఠః సమాహూయ నృపాత్మజం, కన్యాం సీమంతినీం తస్మై ప్రాయచ్ఛత్సర్వసుందరీం. అభూన్మహోత్సవస్తత్ర తస్యా ఉద్వాహకర్మణి, యత్ర సర్వమహీశానాం సముదాయో మహానభూత్. తస్యాః పాణిగ్రహం కాలే కృత్వా చంద్రాంగదః కృతీ, ఉవాస కతిచిన్మాసాంస్తత్రైవ శ్వశురాలయే. ఏకదా యమునాం తర్తుం స రాజతనయో బలీ, మమజ్జ సహ కైవర్తైర్దావర్తాభిహతాం తరిం. హాహేతి శబ్దః సుమహానాసీత్తస్యాస్తటద్వయే, పశ్యతాం సర్వసైన్యానాం ప్రలాపో దివమస్పృశత్. తచ్చ సీమంతినీ శ్రుత్వా పపాత భువి మూర్ఛితా, ఇంద్రసేనోఽపి రాజేంద్రః పుత్రవార్తాం సుదుస్సహాం. ఆబాలవృద్ధవనితాశ్శ్రుముఖాశ్శోకవిహ్వలాః, సా చ సీమంతినీ సాధ్వీ భర్తృలోకం యియాసతీ. పితా్ర నిషిద్ధా స్నేహేన వైధవ్యం ప్రత్య

సఖ్యాతో, మునిపత్న్యోపదిష్టం యత్సోమవారవ్రతం శుభం. న తత్యాజ శుభాచారా వైధవ్యం ప్రాప్తవత్యపి, ఏవం చతుర్దశే వర్షే దుఃఖం ప్రాప్య సుదారుణం, ధ్యాయంత్యాః శివపదాబ్జం వత్సరత్రయమత్యగాత్, చంద్రాంగదోఽపి తద్భర్తా నిమగ్నో యమునాజలే అధోఽధో మజ్జమానోఽసౌ దదర్శోరగకామినీః, జలక్రీడాసు సక్తాస్తా దృష్ట్వా రాజసుమానసమ్. విస్మితాస్తమథో నిన్యుః పాతాళం పన్నగాలయం, స నీయమానస్తరసా పన్నగీభిర్నృపాత్మజః. తక్షకస్య పురం రమ్యం వివేశ పరమాద్భుతం, సోఽపశ్యద్రాజతనయో మహేంద్రభవనోపమం. నాగకన్యాసహస్రేణ సమంతాత్పరివారితం, దృష్ట్వా రాజసుతో ధీరః సభాయాం సమవస్థితే. ఉత్థితః ప్రాంజలిస్తస్థౌ తేజసా దీప్తలోచనః, నాగరాజోఽపి తం దృష్ట్వా రాజపుత్రం మనోరమం, అథ పృష్టో రాజపుత్రస్తక్షకేణ మహాత్మనా. కస్యాసి తనయః కస్త్వం కో దేశః కథమాగతః. రాజపుత్ర ఉవాచ. అస్తి భూమండలే కశ్చిద్దేశో నిషధసంజ్ఞితః, తస్యాధిపోఽభవద్రాజా నలో నామ మహాయశాః స పుణ్యకీర్తిః ఖ్యాతో దమయంత్యాః పతిః ప్రభుః, తస్యాసీదింద్రసేనాఖ్యః పుత్రస్తస్య మహాత్మనః చంద్రాంగదోఽస్మి నామ్నాహం నవోఢః శ్వశురాలయే, విహారవ్యసనాత్తోయే నిమగ్నో దైవచోదితః. ఏతాభిః పన్నగస్త్రీభిరానీతోఽస్మి తవాంతికం, దృష్ట్వాఽహం తవ పాదాబ్జం పుణ్యైర్జన్మాంతరార్జితైః అథ ధన్యోఽస్మి ధన్యోఽస్మి కృతార్థా పితరౌ మమ. తక్షక ఉవాచ. భోభో నరేంద్రదాయాద మా భైషీర్ధీరతాం వ్రజ, సర్వదేవేషు కో దేవో యుష్మాభిః పూజ్యతే సదా. రాజపుత్ర ఉవాచ. యో దేవస్సర్వదేవేషు మహాదేవ ఇతి స్మృతః, పూజ్యతే స హి విశ్వాత్మా శివోఽస్మాభిరుపాస్యతే. ఇత్యాకర్ణ్య వచస్తస్య తక్షకః ప్రీతమానసః, జాతభక్తిర్మహాదేవే రాజపుత్రమభాషత తక్షక ఉవాచ. పరితుష్టోఽస్మి భద్రం తే తవ రాజేంద్రనందన, దత్తవాన్ బహురత్నాని దివ్యాన్యాభరణాని చ. వాహనాయ దదావేకం వాజినం పన్నగేశ్వరః, తత్సహాయార్థమేకం చ పన్నగేంద్రకుమారకం. నియోజ్య తక్షకః ప్రీత్యా గచ్ఛేతి విససర్జ తం, ఇతి చంద్రాంగదస్సర్వం సంగృహ్య వివిధం ధనమ్, అశ్వం కామగమారుహ్య తాభ్యాం సహ సమాయయౌ, తతో ము

హూర్తేనోన్మజ్జ్య తస్మాదేవ నదీజలాత్, విజహార తటే రమ్యే దివ్య
మారుహ్య వాజినం. అథాస్మిన్సమయే తన్వీ సా చ సీమంతినీ సతీ, కిమీ
దృశం గతా బాల్యే దుస్సహం శోకలక్షణం. ఇతి స్నేహేన సంస్పృష్టా
సా వధూరశ్రుశోచనా, లజ్జితా [illegible] తస్యాస్సఖీ తస్య
మబ్రవీత్. ఇయం సీమంతినీ నామ [illegible] స్నుషా నిషధభూపతేః, చంద్రాం
గదస్య మహిషీ తనయా చిత్రవర్మణః, అస్యాః పతిర్దైవయోగాన్నిమ
గ్నోఽస్మిన్మహాజలే, తేనేయం ప్రాప్తవైధవ్యా బాలా దుఃఖేన పీడితా
ఏవం వర్షత్రయం నీతం శోకేనాపి బలీయసా. అద్యేయం సోమవారే హి
స్నాతుమత్ర సమాగతా. శ్రుత్వా చంద్రాంగదస్సర్వం ప్రియాయాః
శోకకారణం, అథాశ్వాస్య ప్రియాం తస్యాం విధిత్స్యన్వైరూపగ
శ్చాపి లోకే మయా దృష్టస్తవ భర్తా వరాననే, త్వద్వ్రతాచరణా
చ్ఛాంతః సద్య ఏవాగమిష్యతి. నాశమేష్యతి తే శోకమద్య ఏవ ధ్రువం
తథా, ఏతచ్ఛంసితుమాయాతస్తవ భర్తుస్సఖాఽస్మ్యహం. అత్ర
కార్యో న సందేహః శ్శపామి శివపాదయోః, తావత్త్వయా హ్యాద
స్థావ్యం ప్రకాశ్యం న చ కుత్రచిత్. లజ్జానమ్రముఖీ కర్ణే [illegible]
త్ప్రియో జనం, ఇమం ప్రవృత్తాంతమాఖ్యాహి త్వత్పిత్రోః శోకతప్తయోః.
ఇత్యుక్త్వాఽశ్వం సమారుహ్య జగామ చ తలం ప్రతి. సాఽపి తద్వ
చనం శ్రుత్వా సుతా ధారాశతాదికం. ఏష ఏవ పతిర్మే స్యాత్ ధ్రువం
నాన్యో భవిష్యతి. పరలోకాదిహాయాతః కథమేష వ్యపద్వృత
పత్న్యా యదుక్తం మే వరమాపద్గతాఽపి చ, వ్రతమేతత్కరిష్యతి
తస్య వా ఫలమద్య మే. నూనం సత్యం వచస్సత్యం కో వింద్యాదీశ్వరే
హితం, నిమిత్తాని చ దృశ్యంతే మంగళాని దినేదినే. ప్రసన్నే పార్వతీ
నాథే కిమసాధ్యం శరీరిణాం, ఇత్థం విమృశ్య బహుధా సా [illegible]
సంశయా. ఏవం చంద్రాంగదః పత్నీమవాప సమయే శుభే, పతిత్వే
ప్రత్యయం చాపి దర్శయన్మహిమోదయైః, యయౌ స్వనగరం భార్యయా
శ్వశురేణానుమోదితః. ఇంద్రసేనోఽపి నృపతీ రాజ్యే స్థాప్య స్వమా
త్మజం, తపసా శివమారాధ్య లేభే సంయమినాం గతిం. దశవర్షసహ
స్రాణి సీమంతిన్యా స్వభార్యయా, సార్థం చంద్రాంగదో రాజా బుభుజే

విషయాన్ప్రభూన్. ప్రసూయ తనయాన్పుత్రాంస్తేషాం వంశానపామ్,
పతిం సీమన్తినీ లేభే పూజయన్తీ మహేశ్వరమ్. శివలోకం తతో
గత్వా శివేన సహ మోదతే, విచిత్రమిదమాఖ్యానం మయా యూయం సమను
పఠితమ్. యః పఠేచ్ఛృణుయాద్భక్త్యా ప్రాప్నోతి పరమాం గతిం.
ఇతి స్కాన్దపురాణే సోమవారవ్రతకథా సమాప్తా.

అథోద్యాపనవిధిః.

స్కన్ద ఉవాచ. వ్రతస్యాస్యోద్యాపనం కథం కార్యం చ మానవైః,
కో విధిః కాని ద్రవ్యాణి కథయస్వ మమ ప్రభో. ఈశ్వర ఉవాచ.
శృణు షణ్ముఖ యత్నేన లోకానాం హితకామ్యయా, ఉద్యాపనవిధిం
చైవ కథయామి తవాగ్రతః. యదా సంజాయతే నిత్యం భక్తిశ్శ్రద్ధా
సమన్వితః, స ఏవ వ్రతకాలశ్చ యతోఽనిత్యం హి జీవితం. చతుర్దశాబ్దం
కర్తవ్యం సోమవారవ్రతం శుభం, శ్రావణే కార్తికే జ్యేష్ఠే వైశాఖే
మార్గశీర్షకే. సుస్నాతశ్చ శుచిర్భూత్వా శుక్లాంబరధరో నరః, కామ
క్రోధాన్వహంకారద్వేషపైశున్యవర్జితః. సంపాద్య సర్వసంభారాన్మం
టపం తత్ర కారయేత, వస్త్రైః పుష్పైః సమాచ్ఛన్నం పట్టవస్త్రైశ్చ
శోభితం. తన్మధ్యే లేఖయేద్దివ్యం లింగతోభద్రమండలం. అథ నావర్వతో
భద్రిం మంటపాంతః ప్రకల్పయేత్, శోభోపశోభాసంయుక్తం దీపైశ్చ సర్వ
త్ర సోజ్జ్వలం, అవ్రణం సజలం కుంభం తస్యోపరి తు విన్యసేత్. సౌవర్ణం
రజతం తామ్రం మృణ్మయం వాపి కారయేత్, ఆచార్యం వరయేత్తత్ర
ఋత్విగ్భిస్సహితశ్శుచిః. శివరూపాశ్చ తే విప్రాః పూజ్యాశ్చన్దనపుష్పకైః
అనుజ్ఞాతశ్చ తైర్విప్రైః శివపూజాం సమారభేత్. రుద్రనామ్నా
నమోఽన్తేన బ్రాహ్మణానపి పూజయేత్, కుంభోపరి న్యసేద్దేవముమ
యా సహితం శివం. సౌవర్ణేఽప్యథవా రౌప్యే వృషభే సంస్థితం శుభం,
ఉమామహేశ్వరీం మూర్తిం పూజయేద్వృషభే స్థితాం. వస్త్రయుగ్మేన
సంవేష్ట్య బిల్వపత్త్రైః ప్రపూజయేత్, స్వగృహ్యోక్తేన విధినా కృత్వా
గ్నిస్థాపనం తతః. తతో హోమం చ మన్త్రేణ త్ర్యంబకేణ చ కారయేత్,
గౌరీమిమాయ మన్త్రేణ శతమష్టోత్తరద్వయం. పలాశానాం సమిద్భిశ్చ
యవవ్రీహితిలాజ్యకైః, పూర్ణాహుతిం తతో దద్యాత్కృత్వా స్విష్ట
కృదాదికం హోమాన్తే చ గురుం పూజ్య సపత్నీకం సమాహితః,

ప్రతిమాం కుంభసహితామాచార్యాయ నివేదయేత్. శంభో ప్రసీద దేవేశ సర్వలోకేశ్వర ప్రభో, తవ రూపప్రదానేన మమ సంతు మనోరథాని. ఇతి ప్రతిమాదానమంత్రః. యన్మయా కృత్వా దేవదేవేశ మయా వ్రతమిదం కృతం, న్యూనం వాథ క్రియాహీనం పరిపూర్ణం తదస్తు మే. భుంజీత సహ ధర్మాత్మా శిష్టైరిష్టైః స్వబంధుభిః, అనేనైవ విధానేన య ఇదం వ్రతమాచరేత్. యం యం చింతయతే కామం తం తం ప్రాప్నోతి మానవః, హరలోకే సుఖీ భూయాత్. భుక్త్వా భోగానశేషితాన్. ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే సోమవారవ్రతం సంత్యన్యాని సోమవారవ్రతాని పురాణాంతరోక్తాని.

అథ శ్రావణే మంగళగౌరీవ్రతం.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. వ్రతం మంగళ గౌర్యాస్తు సౌమంగల్యప్రవర్ధనం, స్త్రీకర్తవ్యమనుబ్రూహి పుణ్యం సౌద్యాపనం హరే. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. వదామి వ్రతరాజస్య స్త్రీణాం కర్తవ్యముత్తమం, శ్రావణే భౌమవారేషు చతుర్షు వ్రతమాచరేత్. ప్రాతరుత్థాయ సుస్నాతా సంకల్ప్య వ్రతముత్తమం, దీపం మహాంతం ప్రజ్వాల్య పూజయేత్సర్వమంగళామ్.

అథ మంగళగౌరీపూజావిధిః.

సంకల్పః. మమ యావజ్జీవసౌమంగల్యసిద్ధ్యర్థం పుత్రపౌత్రసంపత్సౌభాగ్యసిద్ధ్యర్థం గౌరీప్రసాదేన సత్యానందసిద్ధ్యర్థం చ శాంభవీం సర్వమంగళాం గౌరీముద్దిశ్య మంగళగౌరీప్రీత్యర్థం వివాహాత్ప్రథమవర్షాది పంచమవర్ష పర్యంతం మంగళగౌరీవ్రతం కరిష్యే. ప్రథమే వత్సరే మాతుర్గృహే కర్తవ్యమేవ చ, తతో భర్తృగృహే కుర్యాత్పూర్ణే తూద్యాపనం క్రమాత్. అథ ధ్యానం. నీలలోహితతాటంకహారంద్రాకుంకుమాదిషు, తాంబూలపుష్పగంధేషు దర్పణే కచశోధకే. సిందూరే కజ్జలే వస్త్రే కంకణాద్యా ఫలాదిషు, జ్వాలాయాం ఘృతదీపస్య మంగళద్రవ్యభాజనే. శుభకార్యేషు సంతోషే నిత్యలీలావిలాసినీం, సంపూర్ణచంద్రవదనాం సర్వజ్ఞాం శివసుందరీం, వరాభయకరాంభోజాం పాశాంకుశకరోజ్జ్వలాం, సావిత్రీం సదయాం దేవీం సర్వమంగళదేవతాం. బాలాం నవోఢాం సంపూజ్యాం మంగళద్రవ్యవాసినీం, సర్వాలంకారసంపూర్ణాం భావయేత్సర్వమంగళాం ఐం హ్రీం శ్రీం నమస్సర్వమంగళాయై మంగళగౌర్యై నమః. ధ్యానం. అత్రాగచ్ఛ మహాదేవి సర్వలోక

సుఖప్రదే, యావద్వ్రతమహం కుర్వే పుత్త్రపౌత్త్రాభివృద్ధయే. హ్రీం నమ స్సర్వమంగళాయై మంగళగౌర్యై నమః. ఆవాహనం. రౌప్యేణ చాసనం దివ్యరత్నమాణిక్యశోభితం, మయాఽఽనీతం గృహాణ త్వం గౌరి కామారివల్లభే. ఆసనం. గంధపుష్పాక్షతైర్యుక్తం పాద్యం సంపాదితం మయా, త్వం గృహాణ దయాసింధో గౌరి మంగళదేవతే. అర్ఘ్యం. కామారివల్లభే దేవి కుర్వాచమనమంబికే, నిరంతరమహం వందే చరణౌ తవ పార్వతి. ఆచమనం. పయో దధి ఘృతం చైవ మధు శర్కరయా సమం, పంచామృతేన స్నపనం కారయే త్వాం శివప్రియే. పఞ్చామృతస్నానం. జాహ్నవీతోయమానీతం శుభం కర్పూర సంయుతం, స్నాపయామి సురశ్రేష్ఠే త్వాం పుత్త్రాదిఫలప్రదాం. స్నానం. వస్త్రం చ సోమదైవత్యం లజ్జాయాస్తు నివారణం, మయా సమర్పితం భక్త్యా గృహాణ పరమేశ్వరి. వస్త్రం. కంచుకీముపవస్త్రం చ నానారత్నై స్సమన్వితం, గృహాణ త్వం మయా దత్తం జగతీశ్వరి పార్వతి. కంచుకీ వస్త్రం. కుంకుమాగరుకర్పూరకస్తూరీచందనాదికం, విలేపనం మహాదేవి గంధం స్వీకురు శాంకరి. గంధం. రంజితాం కుంకుమౌఘేన హారిద్రాక్తా స్తథాక్షతాః, తవాలంకరణార్థాయ ప్రదత్తాస్సర్వమంగళే. అక్షతాన్. హారిద్రం కుంకుమం చైవ సిందూరం కజ్జలాదికం, నీలలోహితతాటంకే మంగళద్రవ్యమీశ్వరి. సౌభాగ్యద్రవ్యాణి. కిరీటహారకేయూరకఙ్కణాదివిభూషణైః, అలంకరోమి త్వాం భక్త్యా సర్వాలంకారకారిణి. ఆభరణాని. అర్ధాంగవల్లభే దేవి శాంభవి త్రిపురాంబికే, స్వర్ణోత్తరీయం దాస్యామి గృహ్యతాం సర్వమంగళే. స్వర్ణోత్తరీయం. చంపకాకుందమందారపున్నాగబృహతీయుతైః, పుష్పైర్బిల్వదళోపేతైః పూజయామి శివప్రియే. పుష్పాణి. అథాంగపూజా. ఉమాయై నమః పాదౌ పూజయామి. గౌర్యై జంఘే. పార్వత్యై జానునీ. జగన్మాత్రే ఊరూ. జగత్ప్రతిష్ఠాయై కటిం. మూలప్రకృతయే నాభిం. అంబికాయై ఉదరం. అన్నపూర్ణాయై స్తనౌ. శివసుందర్యై వక్షః. మహాబలాయై బాహూన్. వరప్రదాయై హస్తాన్. కంబుకంఠ్యై కంఠం. బ్రహ్మవిద్యాయై జిహ్వాం. శాంకర్యై ముఖం. శివాయై నేత్రే. రుద్రాణ్యై కర్ణౌ. సర్వమంగళాయై లలాటం. సర్వేశ్వర్యై శిరః. మంగళగౌర్యై నమః. సర్వాంగాని పూజయామి.

అథ లలితాష్టోత్తరశతనామాని.

గజతాచలశృంగాగ్రమధ్యస్థాయై
నమోనమః.
హిమాచలమహావంశపావనాయై
శంకరార్ధాంగసౌందర్యశరీరాయై
లసన్మరకతస్వచ్ఛవిగ్రహాయై
మహాతిశయసౌందర్యలావణ్యాయై
శశాంకశేఖరప్రాణవల్లభాయై
సదాపంచదశాత్మైక్యస్వరూపాయై
వజ్రమాణిక్యకటకకిరీటాయై
కస్తూరితిలకోద్భాసనిటలాయై
భస్మరేఖాంకితలసన్మస్తకాయై
వికచాంభోరుహదళలోచనాయై
శరచ్చాంపేయపుష్పాభనాసికాయై
లసత్కాంచనతాటంకయుగళాయై
మణిదర్పణసంకాశకపోలాయై
తాంబూలపూరితస్మేరవదనాయై
సుపక్వదాడిమీబీజరదనాయై
కంబువృత్తసమచ్ఛాయకంధరాయై
స్థూలముక్తాఫలోదారసుహారాయై
గిరీశబద్ధమాంగల్యమంగళాయై
పద్మపాశాంకుశలసత్కరాబ్జాయై
పద్మకైరవమందారసుమాలిన్యై
సువర్ణకుంభయుగ్మాభసుకుచాయై
రమణీయచతుర్బాహుసంయుక్తాయై
కనకాంగదకేయూరభూషితాయై
బృహత్సౌవర్ణసౌందర్యవసనాయై
బృహన్నితంబవిలసజ్జఘనాయై
సౌభాగ్యజాతశృంగారమధ్యమా

దివ్యభూషణసందోహరంజితాయై
పారిజాతగుణాధిక్యపదాబ్జాయై
సుపద్మరాగసంకాశచరణాయై
కామకోటిమహాపద్మపీఠస్థాయై
శ్రీకంఠనేత్రకుముదచంద్రికాయై
సచామరరమావాణీవిరాజితాయై
భక్తరక్షణదాక్షిణ్యకటాక్షాయై
భూతేశాలింగనోద్భూతపులకాం
గ్యై
అనంగజనకాపాంగవీక్షణాయై
బ్రహ్మోపేంద్రశిరోరత్నరంజితా
శచీముఖ్యామరవధూసేవితాయై
లీలాకల్పితబ్రహ్మాండమండితాయై
అమృతాదిమహాశక్తిసంవృతాయై
ఏకాతపత్రసామ్రాజ్యదాయకా
సనకాదిసమారాధ్యపాదుకాయై
దేవర్షిభిఃస్తూయమానవైభవాయై
కలశోద్భవదుర్వాసపూజితాయై
మత్తేభవక్త్రషడ్వక్త్రవత్సలాయై
చక్రరాజమహాయంత్రమధ్యస్థా
చిదగ్నికుండసంభూతసుదేహాయై
శశాంకఖండసంయుక్తమకుటాయై
మత్తహంసవధూమందగమనాయై
వందారుజనసందోహవందితాయై
అంతర్ముఖజనానందఫలదాయై
పతివ్రతాంగనాభీష్టఫలదాయై
అవ్యాజకరుణాపూరపూరితాయై
నితాంతసచ్చిదానందసంయుక్తాయై

సహస్రసూర్యసంకాశ ప్రకాశాన్యై
రత్నచింతామణిగృహమధ్యస్థాయై
షడ్వృద్ధిగుణాధిక్యరహితాయై
మహాపద్మాటవీమధ్యవాసిన్యై
జాగ్రత్స్వప్నసుషుప్తీనాంసాక్షిణ్యై
మహాతాపౌఘపాపానాం వినాశి
న్యై
దుష్టభీతిమహాభీతిభంజనాయై
సమస్తదేవదనుజప్రేరకాయై
సమస్తహృదయాంభోజనిలయా
అనాహతమహాపద్మమందిరాయై
సహస్రారసరోజాతవాసితాయై
పునరావృత్తిరహితపురస్థాయై
వాణీగాయత్రీసావిత్రీసన్నుతాయై
రమాభూమిసుతారాధ్యపదాబ్జా
లోపాముద్రార్చితశ్రీమచ్చరణా
సహస్రరతిసౌందర్యశరీరాయై
భావనామాత్రసంతుష్టహృదయా
సత్యసంపూర్ణవిజ్ఞానసిద్ధిదాయై
త్రిలోచనకృతోల్లాసఫలదాయై
శ్రీసుధాబ్ధిమణిద్వీపమధ్యగాయై
దక్షాధ్వరవినిర్భేదసాధనాయై
శ్రీనాథసోదరీభూతచిత్కలాయై
చంద్రశేఖరభక్తార్తిభంజనాయై
సర్వోపాధివినిర్ముక్తచైతన్యాయై
నామపారాయణాభీష్టఫలదాయై
సృష్టిస్థితితిరోధానసంకల్పాయై
శ్రీషోడశాక్షరీమంత్రమధ్యగాయై
అనాద్యంతస్వయంభూతవిగ్రహా

భక్తహంసపరిత్రాణనియోగాయై
మాతృమండలసంయుక్తలలితా
భండదైత్యమహాసత్త్వనాశనాయై
క్రూరభండశిరచ్ఛేదననిపుణాయై
ధాత్ర్యచ్యుతసురాధీశసుఖదాయై
చండముండనిశుంభాదిఖండనాయై
రక్తాక్షరక్తజిహ్వాదిశిక్షణాయై
మహిషాసురదోర్వీర్యనిగ్రహాయై
అభ్రకేశమహోత్సాహకారణాయై
మహేశయుక్తనటనతత్పరాయై
నిజభర్తృముఖాంభోజచింతనా
వృషభధ్వజవిజ్ఞానభావనాయై
జన్మమృత్యుజరారోగభంజనాయై
విధేయముక్తవిజ్ఞానసిద్ధిదాయై
కామక్రోధాదిషడ్వర్గనాశనాయై
రాజరాజార్చితపదసరోజాయై
సర్వవేదాంతసంసిద్ధసత్త్వాయై
శ్రీవీరభక్తవిజ్ఞాననిధానాయై
అశేషదుష్టదనుజసూదనాయై
సాక్షాచ్ఛ్రీదక్షిణామూర్తిమనో
జ్ఞాయై
హయమేధాగ్రసంపూజ్యమహి
మాయై
దక్షప్రజాపతిసుతవేషాఢ్యాయై
సుమబాణేక్షుకోదండమండితా
నిత్యయౌవనమాంగల్యమంగళా
మహాదేవసమాయుక్త మహాదేవ్యై
నమోనమః. ౧౦౮
ఇతిఅష్టోత్తరశతనామపూజాస...మి

జేపదారురసోద్భూతః కృష్ణాగరుసమన్వితః, ఆఘ్రేయస్సర్వదేవానాం ధూపోఽయం ప్రతిగృహ్యతాం. ధూపం. త్వం జ్యోతిస్సర్వదేవానాం తేజసాం తేజఉత్తమం, జ్యోతిర్మండలగే దేవి దీపం స్వీకురు శాంకరి. దీపం. అన్నం చతుర్విధం స్వాదు రసైష్షడ్భిస్సమన్వితం, గృహాణ భక్ష్యభోజ్యాద్యం సుమృష్టం సర్వమంగళే. నైవేద్యం. పూగీఫలసమాయుక్తం నాగవల్లీదళాన్వితం, కర్పూరైలాసుధాయుక్తం తాంబూలం శివసుందరి. తాంబూలం. సౌవర్ణీ దక్షిణా ప్రోక్తా పూజా సాఫల్యకారణం, దక్షిణాం ప్రతిగృహ్ణీష్వ దక్షిణే సర్వమంగళే. దక్షిణాం. వాణీలక్ష్మీశచీమాలీనీరాజితపదాంబుజే, శివే నీరాజయామి త్వాం నిత్యాలోకప్రకాశికాం. నీరాజనం. పుష్పాంజలిం ప్రయచ్ఛామి భక్తిపూర్వం సమంత్రకం, తేన పాపాని నశ్యంతు మంగళే తవ పాదయోః, పుష్పాంజలిం. శివాంకవాసినీమంబాం సర్వే దేవా మహర్షయః, ప్రదక్షిణేన పశ్యంతి తేన కుర్యాం ప్రదక్షిణం. ప్రదక్షిణం. ఐం నమశ్శివకాంతాయై హ్రీం నమశ్శివశక్తయే, శ్రీం నమో జగతాం మాత్రే మమ భూయాన్మనోరథః. నమస్కారం. పునరర్ఘ్యం ప్రదాస్యామి మంగళే శివసుందరి, సర్వపాపక్షయం కృత్వా రక్ష మాం శరణాగతాం. పునరర్ఘ్యం. ఇదం ఫలం మయా దత్తం పుత్రపౌత్రాదివృద్ధయే, దేహి పూర్ణఫలం దేవి కృపాం కురు శివే మయి ఇతి ఫలసమర్పణం పుత్రాన్ దేహి ధనం దేహి సౌభాగ్యం సర్వమంగళే, మాంగల్యం సుఖం జ్ఞానం దేహి మే శివసుందరి. ఇతి సంప్రార్థ్య. అథ వాయనదానం. బ్రాహ్మణం సంపూజ్య. తతో వైణవపాత్రేషు మంగళద్రవ్యసంయుతం, సగుడం తండులోపేతం నవకంచుకసంయుతం తాంబూలాదిసమాయుక్తం చణకాదిసమన్వితం, సదక్షిణాకం దాస్యామి మంగళాంబా ప్రసీదతు. ఇతి విప్రాయ వాయనదానం. కాత్యాయనీ శివా గౌరీ సావిత్రీ సర్వమంగళా, సువాసినీభ్యో దాస్యామి వాయనాని ప్రసీదతు. ఇతి సువాసినీభ్యో వాయనదానాని. అథమాత్రే వాయనదానం. తామ్రే వా వైణవే పాత్రే సౌభాగ్యద్రవ్యమాక్షికైః, బహుకంచుకసంయుక్తం సహిరణ్యం సవస్త్రకం. మాత్రే దద్యాత్సువాసినై జగన్మాత ప్రసీదతు. తతః పరంఘృతవర్తిభిః షోడశదీపావళిం ప్రజ్వాల్య

కథాశ్రవణపూర్వకం కజ్జలం సంపాద్య. దేవీప్రసాదసిందూరం కుంకుమం వా ఫాలే సంపూర్ణం ప్రసాద్య వేణీం సంగ్రథ్య. తతః పరం మాతృబాంధవసువాసిన్యష్టాదశ సువాసినీః, మాతరం చ మృష్టాన్నేన భోజయేత్. తత, ఛత్రచామరాదినా పునఃపూజాం కుర్యాత్. ఇతి పూజావిధానం.

అథ మంగళగౌరీవ్రతకథా.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. నందనందన గోవింద శృణ్వంశ్చో బహుధాః కథాః, శ్రుత్వా ఉత్కృష్టపుత్రీయుః కథం బ్రూహి వ్రతం మమ. శ్రీకృష్ణ ఉవాచ. అవైధవ్యకరం వక్ష్యే వ్రతం చారినిషూదన, శృణుష్వ సావధానస్త్వం కథాం పుణ్యాం పురాతనీం. కుండినం నామ నగరం ఖ్యాతస్తత్ర ద్విజప్రియః, ఆసీద్వణిగ్ధర్మపాలో నామ్నా బహుధనోఽపి సః. సపత్నీకోఽప్యపుత్రోఽసౌ నాస్తీతి వ్యాకులోహ్యాది, తస్య గేహే భస్మలిప్తో దేహే రుద్రాక్షధారకః జటిలో భిక్షుకో నిత్యమాగచ్ఛత్ప్రియాచర్యనః, న స్వీకుర్వంస్తదన్నం స ఇతి దృష్ట్వాఽబలావదత్. స్వామిన్నయం సదాయాతి భిక్షుర్న్య జటిలో గృహే, న స్వీకరోత్యస్మదన్నమితి దృష్ట్వా మమాధికం, దుఃఖం ప్రజాయతే నిత్యం శ్రుత్వా భార్యాం వచోఽబ్రవీత్. ధర్మపాల ఉవాచ. ప్రియే కదాచిద్గుప్తా త్వం ససువర్ణాంగణే భవ, యదా భిక్షార్థమాయాతి భిక్షోర్వస్త్రాంచలే త్వయా. తదా తస్య ప్రదేయాని సువర్ణాని ప్రియేఽనఘే, అనంతరం తస్య భార్యాఽచీకరత్స్వామినోదితం. జటిలేన తు సా శప్తాఽసత్యం తే న భవిష్యతి, శ్రుత్వా భిక్షోరిదం వాక్యం దుఃఖితా తమువాచహ. స్వామిన్ శప్తా త్వయా పాపాచ్ఛాపాదుద్ధర సంప్రతి, ఇత్యుక్త్వా తస్య చరణౌ వవందే దీనభాషిణీ. జటిలఉవాచ. భర్తుస్సమీపే వక్తవ్యం త్వయా పుత్రి మమాజ్ఞయా, నీలవస్త్రం సమారుహ్య నీలాశ్వం గచ్ఛ కాననం. ఖననం తత్ర కర్తవ్యం యత్రాశ్వస్తే స్ఖలిష్యతి రమ్యం పక్షిభిరాయుక్తం మృగసంఘసమాకులం సువర్ణరచితం రత్నమాణిక్యాదివిభూషితం, నానాపుష్పైస్సమాయుక్తం దృశ్యం దేవాలయం తతః వర్తతే తత్ర భవతీ భవానీ భక్తవత్సలా, ఆరాధయ త్వం మనసా యథా విధ్యుద్ధరిష్యతి. త్వాం భవానీతి వచనం శ్రుత్వా భిక్షోస్సుఖప్రదం,

వవందే తస్య చరణౌ పునః పునరువాచ హ. తత్రైవ కాలే జటిలస్త్వంతర్ధ్యాతో బభూవ సః, సాఽవదత్పతిముత్తైహి శృణు భిక్షూక్తమాదరాత్. యథోక్తమవదద్భర్తా తచ్ఛ్రుత్వా వాక్యమాదరాత్, నీలవస్త్రస్సమారుహ్య నీలాశ్వం ప్రస్థితో వనం. గచ్ఛన్ నానావిధాన్ వృక్షాన్ పథి పశ్యన్ సమాకులః, మృగాన్ సింహాన్ దందశూకాన్ పథి పశ్యన్ భయాకులః. దదర్శాఽసౌ తటాకం చ బాహుళ్యేన విరాజితం, రక్తనీలోత్పలైశ్చక్రవాకద్వంద్వైశ్చ రాజితం. స్నానం చకార తత్రాసౌ తర్పణాద్యపి భూరిశః, పునరశ్వం సమారుహ్య జగామ గహనం వనం. స్ఖలితం వాజినం పశ్యన్నశ్వాదుత్తీర్య ఏవ చ, చఖాన పృథివీం తత్ర యావద్దేవాలయం గతః దదర్శ చ మహాస్థూలం దేవాలయమథో తతః, రత్నైర్ముక్తాఫలైశ్చైవ మాణిక్యైశ్చాపి సర్వతః. పూజయామాస జటిలం వాక్యం స్మృత్వాఽతివిస్మితః, సువర్ణయుక్తవస్త్రాణి చందనం చాక్షతాన్ శుభాన్. చంపకాదీని పుష్పాణి ధూపం దీపం విశేషతః, నానాపక్వాన్నసంయుక్తం రసైష్షడ్భిస్సమన్వితం. నానాశాకైస్సమాక్రాంతం సదుగ్ధఘృతశర్కరం, నైవేద్యం కరశుద్ధ్యర్థం చందనం మలయాద్రిజం. సంపాద్య దుష్టహృదయః ఫలతాంబూలదక్షిణాః, జజాపమంత్రాన్గుప్తాఽసౌ సగుణధ్యానపూర్వకం. దేవి భక్తం గృహాణేత్యాలోకయామాస సాదరం, ప్రసన్నాఽవదద్ప్రీతియుం పూజా సంపాదితా కథం. యేన సంపాదితా తుభ్యం దదామి వరమద్భుతం. ఇతి శ్రుత్వా ధర్మపాలో దేవ్యగ్రే ప్రాంజలిః స్థితః. భగవత్యువాచ ధర్మపాల త్వయా సమ్యక్ పూజా సంపాదితాఽనఘ, వరం యాచయ మద్భక్త దదామి బహుళం ధనం. ధర్మపాల ఉవాచ. బహుళా ధనసంపత్తిర్వర్తతే త్వత్ప్రసాదతః, అపత్యం ప్రాప్తుమిచ్ఛామి పితౄణాం తారకం శుభం. అతిథిర్భిక్షుకో గేహే న గృహ్ణాతి మదన్నకం, తేన మే బహుళం దుఃఖం సభార్యస్యోపజాయతే ఇతి దీనవచః శ్రుత్వా దేవీ వచనమబ్రవీత్. దేవ్యువాచ. ధర్మపాలక తేఽదృష్టేఽపత్యం నాస్తి సుఖప్రదం, తథాపి యాచయసి కిం కన్యాం విగతభర్తృకాం. పుత్రమల్పాయుషం వా ధాప్యంధం దీర్ఘాయుషం సుతం. ధర్మపాల ఉవాచ. పుత్రమల్పాయుషం దేహి తావతా కృతకృత్యతాం, ప్రాప్నోమి చోద్ధరిష్యామి పితరో మమ ఘోరగాః.

దేవ్యువాచ. సుత్వార్థే వర్త్తమానస్య నాభౌ నారుహ్య శుణ్డినః, తత్పార్శ్వవర్తి చూతస్య గృహీత్వా ఫలముత్తమం. పత్న్యై దేయం తతః పుత్రో భవిష్యతి న సంశయః, ఇతి దేవీవచః శ్రుత్వా౽గత్య తత్పార్శ్వమేవచ. నాభిం గజముఖస్యాథా౽౽రుహ్య జగ్రాహ మోహతః, ఫలాన్యుత్తార్య చ తతః ఫలమేకం దదర్శ సః. ఏవం పునః పునః కుర్వన్ఫలమేకం దదర్శ హా, క్రుద్ధో గణపతిశ్చాథ ధర్మపాలాయశప్తవాన్. షోడశే వత్సరే ప్రాప్తే అహిః పుత్రం తు దంశయేత్, ధర్మపాలఫలం సమ్యగ్వస్త్రే బద్ధ్వా౽గమద్గృహం. ఫలం పత్న్యై దదౌ సాపి భక్షయిత్వా పతివ్రతా, గర్భం సా ధారయామాస పత్యా సహ సుసంగతా. సంపూర్ణే నవమే మాసే ప్రాసూత సుతముత్తమం, జాతకర్మ చకారాస్య పితా సంతుష్టమానసః. షష్ఠీపూజాం చకారాస్య షష్ఠే తు దివసే తతః, ద్వాదశే౽హని సంప్రాప్తే శివనామ్నా జుహావ తం. షష్ఠేమాసి చకారా౽సావన్నప్రాశనముత్తమం, తృతీయే వత్సరే చూడా మష్టమే౽బ్దే హ్యనుత్తమం. కృతోపనయనం పార్థ తతో౽భూత్తుష్టమానసః, దశమే వత్సరే. ప్రాప్తే౽బ్రవీద్భార్యా పతివ్రతా. భార్యోవాచ. బాలకస్య వివాహో౽పి కర్తవ్యః సుముహూర్తకే. ధర్మపాల ఉవాచ. మయా సంకల్పితం కాశ్యాం గమనం బాలకస్య తత్, కృత్వా సమాయాతు తతో వివాహో౽స్య భవిష్యతి. పుత్రో౽సౌ ప్రేషితస్తేన స్యాలకేన సమన్వితః, వారాణసీం ప్రస్థితౌ తౌ గృహీత్వా బహుళం ధనం కుర్వంతౌ పథి సద్ధర్మం ప్రతిష్ఠాపురమీయతుః, క్రీడంత్యః కన్యకా దృష్ట్వా తత్ర దేశే మనోరమే తాసాం సమాజే గౌరాంగీ సుశీలా నామ కన్యకా, తయా సహ సఖీ కాచిచ్చకార కలహం భృశం. గాలనం చ దదౌ తస్యై రండభాగ్యేముహుర్ముహుః. సుశీలోవాచ. సఖి త్వయా గాలనం మేవ్యర్థం దత్తం శుభాననే, జనన్యా మే మానవత్యాశ్చాపి గౌరీవ్రతం శుభం. తస్య ప్రసాదాత్సకలాః సంబంధిన్యః ప్రియాః స్త్రియః, ఆజన్మా౽విధవా జాతా కింపునః కన్యకాప్యహం. వక్ష్యే తస్య ప్రభావం కిం వ్రతరాజస్య భామిని, పూజనే దీపధూపో౽యం యత్ర తత్ర సుఖం భవేత్. ఇతి శ్రుత్వా తతో వాక్యం విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః, మాతులశ్చింతయామాస బాలకస్య ప్రియం తతః. శతం జీవో భవేదేవ

ఏతద్ధస్తాక్షతా యది, పతంత్యముష్యా శిరసి ఇతి భావం పునఃపునః
సుశీలా మేవ పశ్యన్స విస్మయోత్ఫుల్లలోచనః, సుశీలా ప్రస్థితా గేహే
తదను ప్రస్థితావుభౌ. స్వగృహం ప్రాప గౌరాంగీ నికటే తద్గృహస్యతౌ,
సతటాకే రమ్యదేశే వాసంచక్రతురాదరాత్. వివాహకాలే సంప్రాప్తే
సుశీలాజనకో హరిః, సర్వం శివాజ్ఞయా కుర్వన్ శానవత్యా స్వకాం
తయా. వివాహోద్యోగవాన్ జాతో విచచారోచితం వరం, అప్ర
సన్నం శివం దృష్ట్వా తన్మాతాపితరావుభౌ. యయాచతు శ్శివాం
బద్ధ్వాంఽజలీ వినయసంయుతౌ. కన్యాపితరావూచతుః. ఉపస్థితో
వివాహోఽసౌ పుత్ర్యాః కోఽత్ర వరోఽంబికే, ఇతి ప్రార్థనవేలాయాం
సతటాకే శివాలయే పశ్చాద్భాగే నిగూఢోఽభూచ్ఛివాఖ్యవరమాతులః
సుశీలాం భాగినేయస్య ఘటయామీతి చింతయన్. ఉవాచాత్రైవ
లభ్యస్తే పథకశ్శివనామకః, కన్యా తస్మై ప్రదేయేతి గౌర్యుక్తాం బుబు
ధే హరిః. సుశీలయా కన్యయా యం సమర్థ ఇవ దృశ్యతే, అతోదేయా
శివాయేతి వరం యావద్విదృక్షతి. తావన్మాతుల ఆగత్య యయాచే చతు
రో హరిం. మాతుల ఉవాచ అవశ్యం లగ్నకాలేఽసౌ శివో గ్రాహ్యశ
ప్రియంవరః, తతో ముహూర్తే సంప్రాప్తే వివాహమకరో చ్ఛివం.
తత్రైవ శయనం చక్రే ససుశీలః శివో వరః, స్వప్నే సా మంగలాగౌరీ
మాతృరూపేణ భాస్వతా సుశీలామవదత్సాధ్వీ హితంవచన మేవ చ.
గౌర్యువాచ. సుశీలే తవ గౌరాంగి భర్తుర్దంశార్థమాగతః, మహాన్
భుజంగ ఉత్తిష్ఠ దుగ్ధం స్థాపయ తత్పురః. ఘటం చ స్థాపయాశుత్వం
తన్మధ్యేన గమిష్యతి, కూర్పాసమంగా న్నిష్కాస్య బంధనీయస్త్వయా
ఘటః ప్రాతరుత్థాయ దేహి త్వం మాత్రే వాయనకం శుభం, ఇతి గౌరీ
వచః శ్రుత్వా సుశీలా క్షణముత్థితా దదర్శాగ్రే నిశ్వసంతం కృష్ణసర్పం
మహాభయం, తతశ్చకార గౌర్యుక్తం ప్రవృత్తా నిద్రితుం తతః. ఉవా
చ వర ఆసన్నో క్షుల్లగ్నా మహాతి మమ, భక్షణాయాశు దేహి
త్వం లడ్డుకాదికముత్తమం, శ్రుత్వేతి వాక్యంపాత్రే సా దదౌ లడ్డుకము
త్తమం, భక్షయిత్వా శివో హైమ తస్మిన్ పాత్రేఽంగుళీయకం. దత్వా
తత్ స్థాపయామాస స్థలే గుప్తే శుభాననః, సుఖేన శయనం చక్రే
సుశీలా నిద్రితాఽభవత్. రాత్ర్యామల్పావశిష్టాయా మపృష్టైవ

యయౌ శివః, సూర్యోదయే వినిద్రా సా లజ్జయా మాతరం యయౌ, తతః పరదినే సాక్షాచ్ఛివ ఆగాద్వరాత్మనా, అవిశేషాన్న జానంతి సర్వే తత్ర వరాన్తరం. తతస్స్నాతా సుశీలా సా మాత్రే వాయనకం దదౌ, మాతా దదర్శ తన్మధ్యే ముక్తాహారమనుత్తమం దదౌ ప్రియాయై కన్యాయై సహసా తుష్టమానసా, క్రీడాకాలే తు సంప్రాప్తే హార ఆగాద్వరాత్మనా. ఆదేశయత్సుశీలాం తాం క్రీడార్థం జననీ తతః. సుశీలోవాచ నాయం వరో మే జనని యేన పాణిగ్రహః కృతః, అనేన సాకం మనసా క్రీడనేచ్ఛా తథా న మే అత్రాంతరే సమాసీనో హార అంతర్హితో హి సః, ఇతి శ్రుత్వా సమాక్రాంతౌ చింతయా పితరౌ తతః. అన్నదానముపాయం తు రచయేత్యాచతుర్వ్రతం, చక్రతు స్తౌ తదారభ్య పురాణోక్తవిధానతః. సుశీలా పాదయోశ్చక్రే క్షాళనం ముద్రికాన్వితా, జలాధారం దదౌ మాతా చందనం పుత్రికోహారేగ హారిర్ద్రిపౌ చ తాంబూలం బుభుజుస్తత్ర మానవాః, ఇతి రీత్యాన్నదానంత త్ప్రవృత్తం భిక్షుసౌఖ్యదం. తావుభౌ ప్రస్థితౌ కాశ్యాం ప్రాప్తౌ కాశీం సుఖప్రదాం, నిర్మలాంభసి గంగాయాః స్నానం చక్రతు రాదరాత్. స్వర్గద్వారం ప్రస్థితౌ తౌ కుర్వంతౌ ధర్మముత్తమం, పీతాంబరాణి దదతు ర్భిక్షుకాణాం గృహేగృహే. ఆశిషశ్చదదుస్తస్మై చిరంజీవో భవేదితి, విశ్వేశ్వరం సమాయాతౌ నత్వాస్తుత్వా పునఃపునః. స్వయం గృహం ప్రస్థితౌ తౌ శివో మార్గేఽనృతం వదత్. శివ ఉవాచ. కాయే మే కించిదస్వాస్థ్యం మాతుల ప్రతిభాతి హి, తతః ప్రాణోత్క్రమే తస్య యమదూతా ఉపస్థితాః. మంగళాగారకా చాపి తేషాం యుద్ధమభూన్మహత్, జిత్వా తాన్ మంగళా ప్రాణాన్ దదౌ తస్మై శివాయ చ. శివోఽకస్మాదుత్థితోఽసౌ మాతులం ప్రత్యువాచహ, స్వప్నే యుద్ధం మయా దృష్టం మంగళాయమభృత్యయోః, జితా మంగళగౌర్యా తే తతోఽహం శయనోత్థితః. మాతుల ఉవాచ. యుజ్ఞాంతం శివ తజ్జాతం న స్మర్తవ్యం త్వయా పునః, గచ్ఛావ ఆవాం నగరే పితరౌ ద్రష్టుముత్సుకౌ ప్రస్థితౌ తౌ తతస్తస్మాత్ప్రతిష్ఠాపురమాయతుః, రమ్యే తటాకే తత్రైతౌ పాకారంభం ప్రచ

కరితుః. దృష్ట్వా తౌ హరిదాసీభిః ర్ధైర్యాదార్యధరావుభౌ. దాస్య ఊచుః. అన్నదానం హరేర్గేహే ప్రవృత్తం తతో గమ్యతాం. ఉభావూచతుః. భో దాస్యో యాత్రికావావాం గచ్ఛావో నక్వచిద్గృహే, ఇతి శ్రుత్వా తు తద్వాక్యం దాస్యో జగ్ముస్సుకం గృహం స్వస్వామి నికటే వాక్య మవదత్సాదరం తదా, సర్వందాసీవచః శ్రుత్వాసహరిః శ్రీభు రాదరాత్. ప్రేషయామాస హస్త్యాదీనన్నవస్త్రాణి భూరిశః, తద్దృష్ట్వా విస్మితౌ తావాగచ్ఛావత్సు హరేర్గృహం. హరిర్నాతుల మభ్యర్చ్య శివం పూజితుమాగతః, క్షాళయంతీ చ సా కన్యా చరణౌ తస్య సత్రపా. అభూద్వరో మేఽయమితి జననీం ప్రత్యువాచ హ, హరిః పప్రచ్ఛ సాశ్చర్యం శివం మంగళదర్శనం. హరిరువాచ. కించిచ్చిహ్నం తవాస్త్యత్ర బ్రూహి మేవరదర్శన. శివఉవాచ. మమేదం చిహ్నమస్తీహ ఇత్యుక్త్వా గృహమాగతః, తత ఆనీయ తత్పాత్రం దర్శయామాస సాదరం. తత్పాత్రం చ హరిర్దృష్ట్వా కన్యాదానం చకార సః, దదౌ రత్నాని వస్త్రాణి సువర్ణాని బహూన్యపి. తామాదాయ ప్రస్థితౌ తౌ దదంతౌ బహుళం ధనం, శ్రావణే మాసి సంప్రాప్తే వ్రతం భౌమే చకార సా. భుక్త్వా సర్వే ప్రస్థితాస్తే యోజనం జగ్మురుత్తమాః సుశీలోవాచ. గౌరీవిసర్జనం చాహం కరోమ్యద్యైవ సాదరం,శ్వశ్రూశ్వశురయోరద్య దర్శనేఽస్తి కుతూహలం. తతో గంతవ్యమస్మాభిః పితరౌ ద్రష్టుమాదరాత్. ఇత్యుక్త్వా తే గతే మార్గే గౌర్యా ఆవాహనం కృతం. దదర్శుస్తత్ర సౌవర్ణదేవాలయమనుత్తమం. గౌరీసమర్చనం దీపదానం సా చ వ్యధీకరత్. తతస్సర్వే ప్రస్థితాస్తే పితరౌ ద్రష్టుముత్సుకాః, కుండినాసన్నదేశే తాం దృష్ట్వా విస్మయినో జనాః అబ్రువంస్తే ధర్మపాలం సోత్కంఠం ప్రియదర్శనాః. జనాఊచుః. ధర్మపాలాద్య తేపుత్రస్సభార్యశ్శాలకస్తథా, సమాయాతో వయం దృష్ట్వా అధునైవ సమాగతాః. యావజ్జనా వదంస్తత్ర తావత్సోఽపిసమాగతః, నమస్కారాంశ్చకారాసౌ పితృభ్యాం పితృవల్లభః. మాతులోఽపినతిం చక్రే భగినీధర్మపాలయోః, సుశీలా శ్వశురాయాపి శ్వశ్రూం నత్వా స్థితా తదా. శ్వశ్రూరువాచ.సుశీలే తద్వ్రతం బ్రూహి యద్వ్రతస్య ప్రభావతః,ఆయు

శ్వవృద్ధిశ్శిశోర్మేఽపి జాతా కమలలోచనే సుశీలోవాచ న జానేఽహం వ్రతం శ్వశ్రూర్జానే మానవతీహారిం, శ్వశురం ధర్మపాలం చ శ్వశ్రూం చ భవతీం తథా మంగలాం దేవతాం జానే వరం తు యువయోస్సుతం ఇత్యుక్త్వా చ సుశీలా సా వవందే స్వాంతహర్షితా. భుక్త్వా భోగాన్యయా పశ్చాత్కైలాసంచ సభర్తృకా, కృష్ణఉవాచ. శ్రావణే మాసి భౌమేషు చ తృష్వవ్రతమాచరేత్, ప్రాతరుత్థాయసుస్నాతా సంకల్ప్య వ్రతముత్తమం ఉపచారైః షోడశభిః పూజయేన్మంగళాం తథా. నీరాజనం తతః కుర్యాద్దీపైః షోడశసంఖ్యయామాత్రే సువాసినీభ్యశ్చ దేయం వాయనముత్తమం, భోక్తవ్యా దీపకాశ్చాపి అన్నం లవణ వర్జితం. విసర్జనం మంగళాయ దీపదానం తతః క్రమాత్ పంచసంవత్సరేష్వేవం కర్తవ్యం ప్రతిమిచ్ఛుభిః ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే మంగళగౌరీవ్రతకథా. ఉద్యాపనం. పంచమే వత్సరే ప్రాప్తేకుర్యాదుద్యాపనం పరం, శ్రావణే మాసి భౌమేతు స్వాచార్యంవరయేద్వ్రతీ. దివావ్రతం ప్రకుర్వీతకలశస్థాపనంనిశి, మంటపే లింగతో భద్రే పీఠే దేవీం ప్రపూజయేత్. ఉమామహేశ్వరీం మూర్తిం కలశే నిక్షిపేత్తతః, బ్రహ్మణాశి కలశం చైకం గణేశస్కందయోర్ద్వయం. శచీపురందరం త్వేకం మాతౄణాం సప్తకం తథా, లక్ష్మీనారాయణాస్త్వేకం సావిత్రీకలశం పరం. ఏకం సమస్తదేవానాం గ్రహాణామేకముచ్యతే, అశక్తౌ కలశాః పంచ తదశక్తౌ ద్వయం తథా ప్రధానదేవతా త్వత్రమంగళా పతిసంయుతా, కలశస్థాపనం పూజా యామే యామే తు జాగరం. ప్రభాతే హవనం చైవ తత్తన్మంత్రైః స్వశాఖయా, గుడేన జీరకేనాపి పరమాన్నేనచాజ్యతః. అశ్వత్థస్య సమిద్భిశ్చ దూర్వాభిశ్చాత్రహావయేత్, సర్వమంగళమాంగళ్యే మంత్ర ఏవ ప్రధానకః. వాయనాని ప్రదద్యాచ్చ వేణుపాత్రేషు షోడశ, ఉద్దీప్యస్వేతిమంత్రేణ జ్వాలాం పూజ్యప్రదాపయేత్. సువాసిన్యశ్చ సంపూజ్యస్తతో దంపతిపూజనం, ప్రదద్యాన్మంగళద్రవ్యం సువాసిన్యై విశేషతః. గాం దద్యాదపి తాంత్సర్వాన్ భోజయేదేవ సంగ్రహః, ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరే స్కాందే చ మంగళగౌరీవ్రతోద్యాపనమ్.

అథ మంగళగ్రహవ్రతమ్.

భౌమవాసరే అరుణోదయే అపామార్గేణ దంతధావనం కృత్వా

చమ్య తిలామలకచూర్ణేన నద్యాదౌ గృహే వా స్నాత్వా ధౌతమా రక్తవస్త్రం పరిధాయ రక్తోత్తరీయం చ స్త్రీ వాప్యేవం పరిదధ్యాత్. తతః తామ్రపాత్రే రక్తాక్షత రక్తపుష్పరక్తచందనాని నిక్షిప్య. అగ్నిర్మూర్ధేతిమంత్రేణ అష్టోత్తరశతార్ఘ్యాణి దద్యాత్. తతో గృహమాగత్య రక్తగోమయేన భూమిం విలిప్య శుద్ధప్రదేశే పుత్రార్థీ ధనార్థీ ఋణవిమోచనార్థీ భార్యయా సహ మంగళ గ్రహపూజామారభేత్. తత్ర విధిః. మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య ఋణవ్యాధినివృత్త్యర్థం పుత్రధన ప్రాప్తయే చ భౌమవ్రతం కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య. తదంగత్వేన భౌమ పూజాం కరిష్యే. తత్ర ప్రార్థయేత్. ఆర్య దేవేశ భక్త్యా కరిష్యే వ్రతముత్తమం, ఋణవ్యాధివినాశాయ ధనసంతానహేతవే. యంత్రోపరిస్థం భౌమం పూజయేత్. తత్ర యంత్రప్రకారః ఉక్తః గ్రహయజ్ఞసంగ్రహే. అంగారకచక్రంవిలిఖ్య. త్రికోణం పూర్వముద్ధృత్య పంచధా విభజేత్ తతః తృతీయరేఖాచిహ్నాభ్యాం లాంఛయేన్మధ్యభాగతః అర్ధరేఖాగ్రయుగళం తృతీయాచిహ్నయోర్న్యసేత్, ద్వితీయాగ్రం సమాకృష్య తృతీయాచిహ్నయోర్న్యసేత్. పునా రేఖాం తృతీయాం తు సమాంతరం జ్ఞాత్వసమాంశకంటు రాశ్చిహ్నద్వయే నాథ త్రిభిశ్చిహ్నైస్తు పంచభిః. తృతీయాగ్రే ప్రకుర్వీత పంచమాగ్నిమథ చిహ్నితే, తుర్యాగ్రే యోజయేత్సమ్యక్ పంచమీచిహ్నయోర్ద్వయోః. చిహ్నైస్తుపంచభిర్ద్వాత్న్యత్రయుగ్మం విచక్షణః, ఏవమేవాధికం సమ్యక్ కోణానాంవింశతిర్భవేత్. తృతీయాతుర్యయోర్మధ్యస్థితచిహ్నగృహే౽ర్చయేత్, దేవం తదగ్రతో మంత్రీ త్రికోణే దక్షిణక్రమాత్. మంగలాద్యాంతరే పూర్వాద్యష్టమాంతానేకవింశతిః, ఏకవింశతికోష్ఠేషు నామమంత్రాన్ సమాలిఖేత్. తతః పూజా ప్రకర్తవ్యా పుత్రసంపత్తిహేతవే.

పూజాప్రకారమాహ. రక్తమాల్యాంబరధరః శక్తిశూలగదాధరః, చతుర్భుజో మేషగామీ వరదః స్యాద్ధరాసుతః. ఏహ్యేహి భగవన్ భౌమ అంగారక మహాప్రభో, త్వయి సర్వం సమాయాతే త్రైలోక్యం సచరాచరం. భౌమమావాహయిష్యామి తేజోమూర్తిం దురాసదం, రుద్రరూపమనిర్దేశ్యచక్రం చారుణసన్నిభం అగ్నిర్మూర్ధా విరూపాంగారకో గాయత్రీ మంగలావాహనే వినియోగః. ఓం అగ్నిర్మూ

ర్ధాఋక్. ఓం నమో భగవతే ధనసమృద్ధిదాయ నమః మంగళమా వాహయామి. అథ న్యాసః. ఓం హ్రాం, హృదయాయ. హ్రీం శిరసే. హ్రూం శిఖాయై హ్రైం కవచాయ. హ్రౌం నేత్రత్రయాయ. హ్రః అస్త్రాయ ఫట్. ఖంఖః ఇతిదిగ్బంధః. ఓం హ్రాం అంగు. హ్రీం తర్జనీ. హ్రూం మధ్య. హ్రైం అనామికా హ్రౌం కనిష్ఠికా. హ్రః కరతల. హంసః ఆత్మనే నమః. ఖంఖః పరమాత్మనే నమః. తతః అగ్నిర్మూర్ధేతి మంత్రేణ వా మంగళగాయత్ర్యా వా ఆసనాదిషు పుష్పాన్తాం పూజాం కృత్వా యంత్రస్య ఏకవింశతికోష్ఠేషు నామమంత్రేణ పూజయేత్. అర్ఘ్యాణి చ దద్యాత్. శిఖాయాం మంగలః పాతు భూమిపుత్రశ్చ మూర్ధని, లలాటే ఋణహర్తా చ చక్షుషోశ్చ ధనప్రదః. స్థిరాసనః శ్రోత్రయోశ్చ మహాకాయశ్చ నాసికే, ఆస్యదన్తోష్ఠజిహ్వాసు సర్వకర్మావరోధకః. హనౌ మే లోహితః పాతు లోహితాక్షశ్చ కంఠకౌ, స్కంధయోరుభయో రక్షేత్సామగానాం కృపాకరః ధరాత్మజో భుజౌ పాతు కుజో రక్షేత్కరద్వయమ్, భౌమో మే హృదయం పాతు భూతిదస్తు తథోదరే. భూనందనశ్చ నాభౌ తు గుహ్యే త్వంగారకం న్యసేత్, ఊరూ మమ యమో రక్షే జ్జానూ రోగాపహారకః. జంఘయోర్వృష్టికర్తా చ అపహర్తా చ గుల్ఫయోః, పాదాంగుష్ఠా చ పాదౌ చ సర్వకామఫలప్రదః, శక్తిర్మే పూర్వతో రక్షేచ్ఛూలం రక్షేచ్చ దక్షిణే. పశ్చిమే చ ధనుః పాతు ఉత్తరే చ శరస్తథా ఊర్ధ్వం షడాననః పాతు అధస్తాత్ పృథివీ మమ, ఏవం న్యస్తశరీరోఽసౌ చింతయేద్భూమినందనమ్. అథ ధ్యానం. అసృజమరుణవర్ణం రక్తమాల్యాంగరాగం కనకకమలమాలామాలినం విశ్వవంద్యం, అతిలలితకరాభ్యాం బిభ్రతం శక్తిశూలే భజత ధరణిసూనుం మంగలం మంగలానాం ఇతి ధ్యాత్వా. అగ్నిర్మూర్ధాఋచ మష్టోత్తరశతం జపేత్. అంగారకాయ విద్మహే శక్తిహస్తాయ ధీమహి, తన్నో భౌమః ప్రచోదయాత్. తతః స్తోత్రం పఠేత్. మంగళో భూమిపుత్రశ్చ ఋణహర్తా ధనప్రదః, స్థిరాసనో మహాకాయ స్సర్వకర్మావరోధకః, లోహితో లోహితాక్షశ్చ సామగానాంకృపాకరః, ధరాత్మజః కుజో భౌమో భూతిదో భూమినందనః. అంగారకో యమశ్చైవ సర్వరోగాపహారకః, వృష్టికర్తాఽపహర్తా చ సర్వకామఫలప్రదః. ఏతాని కుజనామాని నిత్యం

యః ప్రయతః పఠేత్, ఋణం న జాయతే తస్య సంతానం వర్ధతే సదా ఏకవింశతినామాని పఠిత్వా చ దినాంతరే, రూపవాన్ ధనవాంశ్చైవ జాయతే నాత్రసంశయః. ఏకకాలం ద్వికాలం వా యః పఠేత్సుసమాహితః, ఏవం కృతేన సందేహో ఋణం హిత్వా సుఖీ భవేత్. ఇతి స్తోత్రం పఠేత్. ధరణీగర్భసంభూతం విద్యుత్కాంతిసమప్రభం, కుమారం శక్తిహస్తం చ మంగళం ప్రణమామ్యహమ్ ఇతి నమస్కారః. ఖాదిరాంగారేణ రేఖాత్రయం కృత్వా. అంగారక మహీపుత్ర భగవన్ భక్తవత్సల, త్వాం నమస్యామి మేఽశేషం ఋణ మాశు వినాశయ. ఋణరోగాదిదారిద్ర్యం పాపక్షుద్రాపమృత్యవః, భయక్లేశమనస్తాపా నశ్యంతు మమ సర్వదా. ఋణదుఃఖవినాశాయ పుత్రసంతానహేతవే, మార్జయామ్యసితా రేఖాస్తిస్రో జన్మసముద్భవాః. దుఃఖదౌర్భాగ్యనాశాయ సుఖసంతానహేతవే, కృతరేఖాత్రయం వామపాదాత్సంమార్జయామ్యహం. ఇతి మంత్రైర్మార్జయేత్. తతః ప్రార్థనా. ఋణహర్త్రే నమస్తేఽస్తు సర్వకల్యాణకారక ప్రసాదాత్తవ దేవేశ సదా కల్యాణభాజన. దేవదానవగంధర్వా యక్షరాక్షసపన్నగాః, ప్రాప్నువంతి శివం సర్వే సదా పూర్ణమనోరథాః. ప్రసాదం కురు మే భౌమ సౌభాగ్యం మంగళప్రదం, బాలః కుమారకో యస్తు స భౌమః ప్రార్థితో మయా. ఉజ్జయిన్యాం సముత్పన్నో భౌమో నామ చతుర్భుజః, భారద్వాజకులే జాతః శూలశక్తిగదాధరః. ఇతి ప్రార్థయేత్. పునః స్తోత్రంపఠేత్. తతః వాయనదానం. తిలగుడమిశ్రితేన ఏకవింశతిలడ్డుకాన్. గోధూమేన వా ఫలదక్షిణాసహితాన్ వేదవిదే దద్యాత్. దానమంత్రః. మంగళాయ నమస్తుభ్యం సర్వమంగళదాయక, వాయనేన చ సంతుష్టః కురు మే త్వం మనోరథాన్. దేవస్య త్వేతిమంత్రేణ మంగళః ప్రియతామితి దద్యాత్. ఆవాహనం న జానామి ఇతి పూజనమ్.

అథ అంగారకవ్రతకథా.

సూతః, పూజితో దేవదైవత్యైర్మంగళో మంగళప్రదః, గౌతమేన పురా పృష్టో లోహితాంగో మహాగ్రహః. గౌతమ ఉవాచ. కథయస్వ మహాభాగ గుహ్యం పూజనముత్తమం, మంత్రమారాధనం

దానం సర్వపాపప్రణాశనం. రూపం సువర్ణసంకాశం వాహనాయుధ సంయుతం, యేన పూజితమాత్రేణజాయతే సుఖముత్తమం ధర్మార్థకామ మోక్షాణాం కాలేనైవ ఫలప్రదం, సర్వపాపప్రశమనం సర్వవ్యాధివి నాశనం. సర్వసౌభాగ్యదం దేవ త్వయా పాతకనాశనం, సర్వయజ్ఞఫలం ప్రోక్తం సర్వకామఫలప్రదం. తపసా జపదానానాం ఫలం చైవ తు లభ్యతే, తద్వ్రతం బ్రూహి మే దేవ లోకహితార్థ మహాగ్రహ. యస్మి న్నారాధితే మర్త్యః సర్వసౌభాగ్యవాన్ భవేత్. మంగళ ఉవాచ. శృణు విప్ర మహాభాగ సర్వజ్ఞ ఋషిసత్తమ, వ్రతం ప్రపూజనం దానం ప్రఖ్యాతం భువనత్రయే. ఆసీత్పూర్వం హి సర్వజ్ఞో బ్రాహ్మణో వేదపారగః, తస్య భార్యా సునందా చ నామ్నా ఖ్యాతా సులోచనా. తస్యాపత్యం చ సంజాతం వృద్ధత్వాన్న కదాచన, తేనాన్యస్య సుతా పుణ్యా గృహీత్వా పోషితా ధ్రువం. బ్రాహ్మణస్య కులే జాతా సురూపా గుణసంయుతా, సర్వలక్షణసంపన్నా ప్రయత్నేనైవ గౌతమ. పురా జనౌ తయా చాహమేకభావేన పూజితః, తాం పుత్రీం స్వగృహే నీత్వా బ్రాహ్మణేనైవ పాలితా. నిత్యం హి వ్రతతేకస్యా వ్యాప్తాంగం కనకం బహు, తత్సువర్ణేన విప్రోఽసౌ ధనాఢ్యో మదగర్వితః. కోటికోటీశ్వరో జాతో రాజతే భూమిమండలే, దృష్ట్వానందకవిప్రేణ దశవర్షా వరార్థిని వివాహార్థం చ విప్రాయ దత్తా సోమేశ్వరాయ చ, వేదోక్తవిధినా తేన వివాహమకరోత్తదా. వర్షైః కతిపయైర్విప్రః స్వాం పత్నీం ప్రౌఢయౌవనామ్, లబ్ధ్వా స్వదేశమార్గేణ వ్రజన్ విప్రోఽప్య హర్నిశమ్. నిశాంతే గహ్వరే ఘోరే అరణ్యే పర్వతోత్తమే, సర్వ శూన్యే వనే తస్మిన్ మహాలుబ్ధేన లోభతః. మార్గే చలతి విప్రేస్మిం శ్చోరైశ్చ వినిపాతితే, తం పతిం మృతమాలోక్య సా నారీ శోకపీడితా. పతినా సహవిప్రేంద్ర మరణే కృతనిశ్చయా, స్వపతిం తన్మయం విశ్వం చింతయంతి పదేపదే. పతిం ప్రదక్షిణీకృత్య చితాయాశ్చసమీ పతః, తస్మిన్ క్షణే చతుష్టోఽహం వరార్థం చ ప్రచోదితా. వరం బ్రూహి మహాభాగే యత్తే మనసి వర్తతే, ఇతి శ్రుత్వా తతో వవ్రే సా నారీ పతిమానసా. బ్రాహ్మణ్యువాచ. యది తుష్టోఽసి మే దేవ తర్హి

జీవతు మే పతిః. మంగళః. అజరామరవత్ప్రాజ్ఞస్తవ భక్తా భవిష్యతి,
అన్యం యాచయ హే సాధ్వి వరం త్రిభువనోత్తమమ్. బ్రాహ్మణీ. యది
తుష్టోఽసి మే దేవ గ్రహాణామధిపేశ్వర, యే త్వాం స్మరంతి దేవేశం
రక్తచందనచర్చితమ్. రక్తపుష్పైశ్చ సంపూజ్య ప్రత్యూషే భౌమ
వాసరే, బంధనవ్యాధిరోగాశ్చ కదాచిన్నోపజాయతామ్. నచ ష
ర్వాగ్నిశత్రుభ్యో భయం చ స్వజనైస్సహ, న వియోగో మహీపుత్ర
భక్తానాం సౌఖ్యదో భవ. మంగళః. ఏకవింశతిభౌమాంశ్చ ఏకభుక్తో
జితేంద్రియః, ఏకాన్నేనా సితాన్నేన చతుర్దిపాన్వితే గృహే అర్ఘ్యం
చ మంగళైర్మంత్రైర్వేదపౌరాణికోద్భవైః, దద్యాద్రక్తమనడ్వాహం
సర్వోపస్కరసంయుతమ్ స్వశక్త్యా భోజయేద్విప్రాన్ దాతవ్యం చహిర
ణ్యకమ్, తేషాం వై గ్రహపీడా చ న భవేత్తు కదాచన. భూతభేతాళ
శాకిన్యో న భవంతి చ హింసకాః, దారిద్ర్యం నశ్యతే తేషాం పుత్రైః
పౌత్రైశ్చ వర్ధతే. ఏవముక్త్వా చ తత్రైవ మంగళోఽపి దివంగతః, ఏవం
వ్రతం సమాఖ్యాతం సర్వసౌఖ్యప్రదాయకమ్. ఇదం వ్రతం కరిష్యన్తి
తేషాం పీడా న జాయతే, స్త్రీభిర్వ్రతం ప్రకర్తవ్యం పురుషైశ్చ విశే
షతః. తేషాం ముక్తిర్భవత్యేవ స్వర్గవాసో న సంశయః. ఇతి శ్రీపద్మ
పురాణే భౌమవారవ్రతకథా సంపూర్ణా.

అథ అంగారకవ్రతోద్యాపనమ్.

గౌతమః. ఉద్యాపనవిధిం బ్రూహి మమ సమ్యక్ గ్రహేశ్వర,
యేన జ్ఞాతేన జగతో హ్యుపకారో మహాన్ భవేత్. మంగలః విధే
యో మంటపస్సమ్యగష్టహస్తప్రమాణతః, స్థండిలం మధ్యతః కార్యం
హస్తైకేన ప్రమాణతః. మండలం తు ప్రకర్తవ్యం మామకం రక్త
తండులైః, పూర్వోక్తాని చ నామాని మండలే పూజయేత్తతః. ఏకవింశతి
కోష్ఠేషు చతుర్దిపాన్వితేషు చ, చతుర్వింశతికుంభాంశ్చ స్థాపయిత్వా
మదగ్రతః. సౌవర్ణం ప్రతిమాం తత్ర స్థాపయేత్కలశోపరి, రక్తవస్త్రేణ
సంవేష్ట్య పూజయేత్కుసుమైశ్శుభైః. అగ్నిర్మూర్ధేతి మంత్రేణ హోమం
ఖాదిరసంభవైః, అష్టోత్తరశతం హుత్వా దిక్పాలాంశ్చ హువేత్తతః.
అంగపూజా ప్రకర్తవ్యా నామభిర్మమ సర్వదా, మంగలాయ చ
పాదౌ తు భూమిపుత్రేతి గుహ్యకే ఋణహర్త్రే తు నాభౌ చ మహా

కాలాయ వక్షసి, సర్వకామప్రదాత్రేతు మమ ళాసహా పరిపూజయేత్. లోహితో హస్తయోశ్చైవ లోహితాక్షస్య కంఠకే, అస్యే సంపూజయేన్మాం చసామగానాం కృపాకర ధర్మాగ్నిజం నాసికాయాం కుజం చ నయనద్వయే, భౌమం లలాటే పాదేచ భూమిజాయ భువో స్తథా, భూమినందననామానం మూర్ధ్ని సంపూజయేత్తథా, అంగారకం శిఖాయాం తు యమం తు కవచే సదా. సర్వరోగాపహారం చ అస్త్రదేశే ప్రపూజయేత్, ఆకాశే వృష్టికర్తారమపహర్తారమప్యథ. సర్వాంగం చ ప్రభూతోఽస్మి సర్వకామఫలప్రదః, ఏవం పూజ్య తతో హుత్వాపశ్చాద్గంధాదినాఽర్చయేత్. భోజ్యైకవింశతిర్విప్రాన్ దద్యాత్కుంభాన్ సవస్త్రకాన్, ఆచార్యం పూజయేత్పశ్చాద్దత్వా [illegible]ం సవత్సకాం. సర్వం నివేదయేత్పీఠం గురవే చ శుచిస్మితః, అచ్ఛిద్రం వాచయేత్తేభ్యః సర్వే బ్రూయుర్వ్రతం శుభం. దత్వా దీనాంధకృపణాన్ స్వయం భుంజీత వాగ్యతః, ఇదం వ్రతం కరిష్యస్తు దారిద్ర్యం నశ్యతి ధ్రువమ్. కర్తవ్యం తు ప్రయత్నేన ఉద్యాపన సమన్వితం. ఇతి శ్రీపద్మపురాణే మంగలవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ బుధవారవ్రతమ్.

మాంధాతోవాచ కథం నృణాం కలౌ బ్రహ్మన్ స్వపదాదౌ బృహస్పతే, ఆపత్కాలేతు విప్రాణాం జీవికా కా భవేద్భువి. బృహస్పతిరువాచ. అపామార్గస్య పత్రైస్తు బుధవారే యజేద్బుధం, ముద్గరాశౌ ప్రతిష్ఠాప్య నిష్కం తద్భావభావితః. బుధవారే వ్రతం కుర్యాద్వాణిజ్యం నైవ కారయేత్, ఋణాదానం న కుర్వీత న దద్యాన్నియతో వ్రతీ. ఆపత్కాలేతు విప్రాణాం వాణిజ్యం కృషిరేవచ, బుధగ్రహప్రసాదేన విష్ణుపూజాప్రసాదతః. భవితా జీవనోపాయస్తేన లాభో మహాన్భవేత్, బుధవారే సమభ్యర్చ్య సర్వాన్దేవాన్యథాబలమ్. సర్వేష్టార్థానవాప్నోతి గణేశస్తత్ర తుష్యతి. పూజావిధిః. ముద్గరాశౌ బుధమండపం విలిఖ్య తత్ర సౌవర్ణం నిష్కం సంక్షిప్య ప్రధాన దేవతాం బుధం అధిదేవతాం విష్ణుం ప్రత్యధిదేవతాముపేంద్రం సిద్ధయే గణేశం సర్వాన్ దేవాంశ్చ తత్తన్మంత్రై రావాహ్య పూజయేత్. తతః కథాం శ్రుత్వా తత్సర్వం బ్రాహ్మణాయ దద్యాత్. సంవత్సర మేతద్వ్రతం

చరేద్వాణిజ్యే కృషికర్మణి చ మహాన్ ధనలాభో భవతి॥ కథా. బుధ
య్యః. తతస్సూత శ్రుతా ధర్మాః కలౌ నష్టా భవంతి హి, మ్లేచ్ఛే రాజని
చండాలే నాస్తికే హ్యరాజకే. దేవతా మన్త్రతన్త్రాణాం ధర్మా
ణాంకర్మణామపి, మహిమోదక్షయాన్యేతుజీవేయుః. కథమాస్తికాః,
సూతః. పృష్టమేతన్మయా పూర్వం బాదరాయణసన్నిధౌ, ఉపా
యం భగవాన్ ప్రాహ కృష్ణద్వైపాయనో మునిః. సాక్షాద్వ్యాసేన
యత్ప్రోక్తం విప్రజీవనకారణం, సేతిహాసం ప్రవక్ష్యామి సంగ్రహేణ
మునీశ్వరాః వ్యాసః. శ్రుణు సూత పురా కృచ్ఛ్రే కలౌ కాలేతు
పాపినీ, రాజసు చ్యుతధర్మేషు నాస్తికేషు దురాత్మసు. పాషండైరపి
దుర్వృత్తైస్తద్వ్యైపైరధికారిభిః; విప్రా నగరమాసితా అరణ్యే తపసి
స్థితాః. కార్యే నియోజితాశ్చైవ యోగినోఽపి తథా కృతాః, శిక్షితాః
పీడితాశ్చాపి తాక్కైర్బహుయన్త్రైః. పాపిష్ఠస్పర్శమాత్రేణ కలే
రాజ్ఞాబలేన చ, విప్రాణాం తపసస్తత్ర నాభూన్మాహాత్మ్యదర్శనం.
తథాఽప్యాస్తిక్యమాసాద్య బ్రాహ్మణాః కృచ్ఛ్రజీవనః, మన్నహేఽపి
చ దారిద్రేకుటుంబే కామకామినీ. ధాన్యాదౌ బహుమూల్యేఽపిదు
ర్భిక్షే ధర్మసంకటే, ప్రాబల్యే నీచజాతీనాం దానధర్మవివర్జితే. బ్రహ్మ
బీజాభిమానేన స్మరంతో జాతిముత్తమాం, జాతిసాంకర్యయోగేఽపి
చక్రుస్సత్కర్మ కించన. తత్రసత్కర్మకర్తారః క్లిశ్యమానా దినేదినే,
అభూవన్కేవలం నిస్స్వాః క్లేశైరేవ కలేర్బలాత్ పాపినో యే చ
పాషండా నాస్తికా అథదుర్జనాః, వంచకా నీచజాతీయాః కర్మభ్రష్టాశ్చ
దస్యవః. క్రూరా వవృధిరే ధాన్యైర్ధనైరపి సుఖై స్తథా, సతాంవంశ
క్షయో జాతః పాపిష్ఠాశ్చసుపుత్రిణః. ఏవంఘోరేతుతత్కాలే యజ్ఞా
ధ్యయన వివర్జితే, సర్వేఽప్యాస్తిక్యవంతో యే మంత్రయంత, పరస్పరం.
వారాణసీం పురీం ప్రాప్య గంగాతీరే వ్యచింతయన్, బాధన్తేఽస్మత్ప్రపా
సాస్మాన్ కామక్రోధాదివృత్తయః. అత్యంతకీవిరక్తిస్తు నైవజాతా కలౌ
కలే, బ్రహ్మచర్యేతుకామార్త్తిర్నభిక్షావ్రతజీవనం. వృద్ధైవవంశవిచ్ఛేదః
పితౄణామపి దుర్గతిః, ధనాలాభేన గార్హస్థ్యం జీవనం చాపి దుర్ల
భం. స్త్రీణాం బహ్వర్థకామానాం భరణం కేన శక్యతే, ఇష్టసాధన
తాజ్ఞానం వైదికేనాస్తి కస్యచిత్. న యజ్ఞో న జపశ్శాస్త్రం న పురాణం

న పూజనమ్, ప్రతిగ్రహాపరాస్సర్వే న దాతారః కలౌ యుగే. ధర్మస్య వ్యతిరేకేణ స్వవృత్తిర్యోగ్యజీవికా, క్వ గార్హస్థ్యం క్వ వా వేదః క్వాగ్నిహోత్రం క్వ సీదతి. శాస్త్రతోఽపి నిషిద్ధోఽసౌ వానప్రస్థాశ్రమిణః కలౌ, తథాపి దుస్సహోఽగణ్యో కులజైర్దుర్నృపైరపి. సన్న్యాసస్సర్వదా కష్టం కష్టాత్కష్టతరా గతిః, యతో భిక్షార్థమాగత్య ద్వారే తిష్ఠతి మస్కరీ. బద్ధ్వాఽయం చోర ఇత్యేవ తం జనో రాజ్ఞే వేదయేత్, అవిచార్యైవ రాజాపి త్యక్తశాస్త్రగణః ఖలః. సన్న్యాసినం నిరుద్ధ్యైవ దుష్కరం కర్మ కారయేత్, క్వ స్నానం క్వను శౌచం చ ప్రణవావర్తయః క్వను. క్వ యోగః క్వను సా భిక్షా క్వ స్వాస్థ్యం తీర్థయాత్రయా, గురవస్స్యుః కలౌ సర్వే న శిష్యః కోఽపి భూతలే కథం సిధ్యతి సన్న్యాస శ్శిష్యాభావే కలౌ నృణామ్, తురీయాతీతవృత్త్యా తు న సిద్ధ్యేద్వృత్తిశూన్యతా. కేవలం జాతిసాంకర్యం నరకద్వారమేవ తత్, అనాశ్రమిత్వే యుష్మాకం దుర్గతిర్నైవ సంశయః. దుర్నృతౌ త్వాత్మహత్యా స్యాత్ భగవాంశ్చ తిరోహితః, అపి బ్రాహ్మణసంసారాన్నాస్తిక్యం నైవ రోచతే ఇతి చింతాకులా వాచం వదంతశ్చ పరస్పరమ్, విప్రాస్సపుత్రదారాశ్చ ప్రతిజ్ఞాం చక్రురంతతః. యది వేదాః ప్రమాణంస్యుర్యద్యస్తి భగవాన్ హరిః, కర్తవ్యం విశదీభూయాద్వసామోఽత్ర త్రిరాత్రిషు. పాతాళతలవాహిన్యాం గఙ్గాయాంతు తతః పరమ్, పతిష్యామ ఇతి స్థైర్యం చక్రుః ప్రాయోపవేశనమ్. తతో రాత్రౌ తృతీయాయాం సాక్షాద్విశ్వేశ్వరః స్వయమ్, భైరవం ప్రేషయామాస స రాజపురుషో యథా. భైరవః గంగారోధసి కే యూయం నిశీథే సన్తిమానవాః, కిం మంత్రయథ హే చోరా ఇత్యువాచే కాలభైరవః విప్రవృద్ధా ఊచుః. భో రాజపురుషాఽత్ర స్మః స్నాతుమత్ర యతామహే, యతః పాతాళగా గఙ్గా దుర్లభం జలమత్ర తు వయంతు బ్రాహ్మణా జాత్యా దైవాద్గంగాతటం గతాః, అంభః కాలవిలంబేన నిశీథోఽభూన్నదన్త్యవ. భైరవః కలౌ తు పంచసాహస్రం వత్సరాణాం చ వింశతిః, గతమద్య క్వ గంగాఽస్తి క్వ బ్రాహ్మణ్యం క్వ ఈశ్వరః. విప్రాః. సర్వత్రావస్థితం బ్రహ్మ త్రికాలాబాధ్యముచ్యతే, అగ్నిస్నా

ర్వాశ్చ గంగా చ దృశ్యన్తే లింగమూర్తయః. భైరవః. యద్దృశ్యం నశ్యమిత్యేవ సిద్ధాంతో భవతామితి, దృష్టేఽపి కిం ఫలం బ్రూహి నిర్వీర్యా హంత మానవాః విప్రాః. తద్విచారం పరం తిష్ఠ త్వత్ర కిం తే విచారణా, భో రాజపురుషా స్మాకం ప్రాణత్యాగోఽవశిష్యతే భైరవః. భూతప్రేతపిశాచాదీన్మాయయా మానవాకృతీన్, కల్పయంస్తత్ర రాజాజ్ఞా నిర్బంధం సంప్రదర్శయన్ తదా ద్వాదశసాహస్ర మాస్తికానాం కలౌ యుగే, విప్రాణాం యౌగపద్యేన గంగామరణమైచ్ఛతః. తద్భైరవేన విజ్ఞప్తం శ్రుత్వా శంభుర్దయానిధిః, స్వయమేవోమయా సార్థం దదౌ ప్రత్యక్షదర్శనమ్. దదృశుర్బ్రాహ్మణాశ్శంభుం వేదవేద్యం దయానిధిమ్, చంద్రమౌళిం సురాధ్యక్షం నీలగ్రీవం త్రిలోచనమ్. మహాదేవం మహాత్మానం భావయన్తం దిశో దశ, ఉమాం చ సదయాపాంగాం విద్యుత్కోటిసమప్రభామ్ మత్వా విశ్వేశ్వరం విప్రా వేదపాదైరథాస్తువన్, ప్రణేముర్దండవద్భూమౌ తేజస్సంమీలితేక్షణాః. తదా విశ్వేశ్వరస్తేషామాజ్ఞాం చక్రే దయానిధిః. విశ్వేశ్వరః భో విప్రాః కలికాలేఽస్మిన్నాస్తిక్యం బహుదుర్ఘటమ్, జీవనం దుర్లభం నృణాం ధార్మికే పథి నాన్యథా. కలేరాజ్ఞా హరేరాజ్ఞా కలేరిష్టం మదీప్సితమ్, కలౌ త్వబ్దసహస్రాణి యావత్పంచ గతాని చ, విష్ణుస్త్యక్ష్యతి భూలోకం గంగా త్యక్ష్యతి భూతలం, ధార్మికః కష్టమాప్నోతి పాపిష్ఠస్సుఖమేధతే. అద్య హంతాధికా జాతాః కలౌ వింశతివత్సరాః, అనూచానకులం నష్టం వేదో నష్టశ్చ సత్పథః. ధర్మో నష్టః కర్మ నష్టం జాతోఽభూద్వర్ణసంకరః, బహూన్యదృష్టపూర్వాణి దుస్సాధ్యాని నరైః క్వచిత్. శిల్పాని సంప్రదర్శ్యైవ కురాజా వంచయంతి వః, సర్వదా వైదికీ వృత్తిర్భవతామద్యదుర్లభా. తస్మాత్కాలోచితం వక్ష్యే శృణ్వంత్వద్య మదీరితమ్, కృషికర్మాపి వాణిజ్యం విప్రః కుర్యాత్తథాపది. ఇత్యుక్తం జీవనోపాయం పరిగృహ్యాద్య సాధయేత్ తత్రాప్యుచితమార్గేణ ధాన్యం ధనముపార్జయేత్, తేన దారిద్ర్యహానిస్స్యాదైశ్వర్యంభవతాంభవేత్. భవన్తస్తేనకుర్వంతుమఠకర్మాణ్యపి శాస్త్రతః. యథాబలం యథాయోగం సర్వం నస్సుగమం భవేత్. విప్రా ఊచుః. అచండాలమనుప్రాప్తా స్సర్వే వాణిజ్యకర్మణి, నిర్బంధా బహవస్సంతి

ప్రథమం నోపపత్తయః క్వచిచ్ఛుద్లశాభూమిర్ద్రుమ। ర్త్రా కృషిరత్రతు, శూద్రాస్స్వతంత్రతాంనీతాః కురాజాహంతుముద్యతాః. తస్మాత్కృషౌ చ వాణిజ్యే కథం శక్తా వయం విభో, కృతేఽపి తత్రకోలాభ స్సర్వద్వైషా కృషిర్యది. కిం స్యాస్త్వం వైదికం కుతః భగ్నాశావయ మీశ్వరః. విశ్వేశ్వరః. కుర్వంతు బుధవారేషు వ్రతం దారిద్ర్యనాశ నమ్, ముద్గరాశౌ ప్రతిష్ఠాప్య సౌవర్ణం నిజమూర్త్యయోః, సౌమ్యం విష్ణుముపేంద్రం చ గణేశం సర్వదేవతాః, తత్తన్మంత్రైర్యథా భాగం యథాద్రవ్యం యథామతిః. దద్యాద్విప్రాయ తత్సర్వం సంవత్సరమిదం చరేత్, తతస్తు మార్గశీర్షాదౌ బుధవారే యథాబలమ్. ఉద్యాపనం ప్రకుర్వీతకలశైషడ్భిరేవహి. షడ్భిస్తథాఽత్రఋత్విగ్భిష్షడ్గోభిష్షట్సు వర్ణకైః. బ్రహ్మాణః ప్రతిమాత్వేకా ప్రాధాన్యేన బుధస్య చ, తథా విష్ణోరుపేంద్రస్య గణేశస్యతతస్తథా. విశ్వేషామపి దేవానామేకాగ్ని ప్రతిమాస్మృతా. స్వశాఖోక్తవిధానేన వ్రతకల్పోక్తతంత్రతః, ఆవా హ్యపూజయేద్రాత్రౌ తత్ర జాగరణం చరేత్. ప్రాతశ్చరుం రచయా క్షీరై రాజ్యేన హవిషాపి చ, అపామార్గసమిద్భిశ్చ దేవానాం ఘృతధారయా ఆయుర్హిరణ్యసూక్తాభ్యామావహాం త్వాదిభిస్తథా, ఉద్బుధ్యస్వేతి చాగ్నేయం మంత్రం సౌమ్యస్య కీర్తయన్ తత్తన్మంత్రైశ్చ దేవా నామగ్నౌ హోమం సమాచరేత్, క్షీరేణ తర్పణం కృత్వా దద్యా త్సర్వత్ర దక్షిణామ్. దద్యాన్నిష్పాంశ్చ ముద్గాంశ్చ విప్రేభ్యో గాశ్చ భక్తితః, వ్రతం సంపూర్ణతాం యాతి ధనధాన్యోదయో భవేత్. వ్రతార్థం ధనశూన్యస్య దీనదీనస్య కేవలం, వ్రతం మానసికం ప్రోక్తం ధనధాన్యప్రవర్ధకం. న కల్పయత భోయూయం సహాయశ్చ భవిష్యతి, సిద్ధిశ్చ భవితా తేన సద్గతిశ్చ తతో భవేత్. ఇత్యుదీర్య మహాదేవస్త త్రైవాంతరధీయత, స్వప్నప్రాయమభూత్సర్వం కాశ్యాం ప్రత్యక్ష దర్శనం ప్రాతస్సమ్మంత్ర్య తే సర్వే సర్వానుభవగోచరం, ప్రసాదం పర మేశస్య వ్రతం చక్రుస్తథా ద్విజాః ఏవం మాసే వ్రతే చీర్ణేనిధిస్తేషా మదృశ్యత, గంగామాసికతామధ్యే కోటిదీనారసంమితః. తద్బలేన వ్రతం చక్రుస్సర్వే లోభవివర్జితాః, వ్రతస్యాస్యప్రభావేన వాణిజ్యేఽపి కృషౌ తథా, ధనధాన్యాదిలాభోఽభూద్రేజుస్తే రాజసన్నిభా, షట్క

ర్మాణి తతశ్చక్రుర్యజనాదీని భూసురాః. సదాచారరతాస్సర్వే మోక్షం ప్రాపుస్తత౽పరం, అద్యాపి కలిరాసన్నః కలౌ భావిని భూసురాః. అముం విసృజ్య పంథానం న గతిం ప్రాప్నుయుః క్వచిత్. సూత ఉవాచ. ఇతి వ్యాసోదితం సత్యం రహస్యం కలితారకం, సర్వసంపత్కరం నృణాం కృషివాణిజ్యవృద్ధిదం బుధవారవ్రతం ప్రోక్తం కుర్వంతు ద్విజసత్తమాః, విప్రా వైశ్యా స్తథా శూద్రా స్త్రియో వా యే వికుర్వతే తేషాం సిద్ధి ర్భవేత్సత్యం వత్సరాదేవ నాన్యథా. ఇతి స్కాందే కలిధర్మోత్తరే బుధ వారవ్రతకథా సమాప్తా.

అథ గురువారవ్రతమ్.

మంత్రకల్పార్ణవే శక్రః. భగవన్కేన వై జంతుర్వాచాం సిద్ధి మవాప్నుయాత్, శాపానుగ్రహసామర్థ్యం కృపయా వక్తుమర్హసి. నారదః. శృణు శక్ర ప్రవక్ష్యామి జంతూనాముపకారకం, గురుప్రసాద కృన్నృణాం గురువారవ్రతం పరం. గురువారేషు యే భక్త్యా వాచ స్పతి ముపాసతే, వత్సరత్రితయాదర్వాగ్వాక్సిద్ధి రుపజాయతే. శాపాను గ్రహశక్తిః స్యాద్గుర్వనుగ్రహతో నరః, అకృత్త్వైవ గురోస్సేవాం కో౽ను వాక్సిద్ధిమాప్నుయాత్. మధ్యే చణకధాన్యస్య పలాశకుసుమై ర్గురుం, సువర్ణబింబే సంపూజ్య బ్రాహ్మణాయ ప్రదాపయేత్. తత్ర పూజా విధిః. సంకల్ప్య. మమ వాక్సిద్ధిద్వారా భవిష్యద్భూతవర్తమానకాల జ్ఞానసిద్ధ్యర్థం జ్యోతిర్విజ్ఞానేన సకలప్రాణిశుభాశుభపరిజ్ఞానసిద్ధ్యర్థం సరససాహిత్యకవితాసిద్ధిద్వారా శాపానుగ్రహసామర్థ్యసిద్ధ్యర్థం బృహ స్పతిప్రసాదేన పాపనివృత్తిద్వారా స్వర్గభోగసిద్ధ్యర్థం ఇహలోకే కీర్తి సన్మానసుఖసిద్ధ్యర్థం చ వత్సరత్రయపర్యంతం గురువారవ్రతం కరిష్యే. కనకాభరణపాత్రదక్షిణాదిభిః. చణకాజ్యక్షీరహరిద్రాదిభిర్హారితకుసుమైః పలాశకుసుమైశ్చ చణకధాన్యస్యోపరి సువర్ణప్రతిమాయాం గురుం పూజయేత్. ఓం సౌః సర్వజ్ఞాయ జగద్గురవే గీష్పతయే చ నమః స్వాహా. అనేన మంత్రేణ షోడశోపచారైస్సంపూజ్య. ధాన్యప్రతి మాదానమంత్రః. ప్రతిమామద్య సౌవర్ణీమహం దాస్యామి భక్తితః, సాకం చణకధాన్యేన తేన ప్రీణాతు వాక్పతిః. బ్రాహ్మణాన్ భోజయే

త్పంచ క్షీరం పంచ పలం పిబేత్, కథాం శ్రుత్వా వసేన్నిశి ప్రార్థ
యన్ గీష్పతిం సదా.

అథ గురువారవ్రతకథా.

ఋషయః. కథం సూత కలౌ నృణాం వాచాం సిద్ధిర్భవిష్యతి,
శాపానుగ్రహసామర్థ్యం తదను బ్రూహి సాదరం సూతః శృణుధ్వ
మృషయస్సర్వే గోప్యాద్గోప్యం రహస్యకం, యస్యానుష్ఠానమాత్రేణ
వాచాం సిద్ధిర్భవేన్నృణాం. పురా శక్రాయ కథితం నారదేన మహర్షిణా,
తత్సంగ్రహేణ వక్ష్యామి సంధ్యా సన్నిహితాఽధునా. గురౌ చణక
రాశిస్థాం ప్రతిమాం చ బృహస్పతేః, అర్చయేద్బ్రాహ్మపృథుస్య
ప్రసూనైః క్త్రానమాస్థితః. దద్యాత్తాం ద్విజవర్యాయ బ్రాహ్మణాన్
పంచ భోజయేత్, పిబేత్పంచపలం క్షీరం మాసి వాక్పతిమర్చయేత్.
పరమాన్నేన సాజ్యేన పలాశైర్జుహయాత్తతః, శక్తిసత్వే ప్రదద్యాచ్చ
పంచగావో యథావిధిః. ఓం సౌః సర్వజ్ఞాయ జగద్గురవే ఇతి కీర్తయన్,
తతో గీష్పతయే చేతి నమస్స్వాహేత్యముం మనుం వింశత్య
క్షరకం నిత్యం జపేదష్టోత్తరం శతం, పలాశపత్రపుటే పాత్రే గోక్షీరం
మంత్రసంస్కృతం. పిబేత్పాత్రే తర్ఘృతోపేతం ప్రత్యహం పలపంచకం,
త్యక్త్వైన తామసాహారం భుక్త్వా బుద్ధివివర్ధకం వ్రతం చ గురువారే
షు కుర్యాద్వర్షత్రయావధి, నాశ్లీలం కీర్తయేన్మర్త్యో న శపేత్కేన కంచ
న. న స్తుపితాపి యం కంచిత్ప్రియశో హానమాచరేత్, ఉద్యాపనం
చ కుర్వీత బ్రహ్మచర్యేణ సంవసేత్. జ్యోతిశ్శాస్త్రమధీయీత విద్యా
శ్చన్యాస్త్రయోదశ, శాస్త్రాభ్యాసేన సమయం సేవయాఽపి గురోర్న
యేత్. త్యజద్వైషయికీం చింతాం హర్షస్వాస్థ్యసమన్వితః, ప్రాతర్ధ్యాయాన
నం ధ్యాత్వా మధ్యాహ్నే తు గణాధిపం. ప్రదోషే దక్షిణామూర్తిం
రాత్రౌ వాణీముహార్ముఖే, బ్రహ్మాణం సర్వదా ధ్యాయేద్వాక్పతిం గురు
మాదరాత్. ఏవమభ్యాసయోగేన తపోజ్యోతిష్మతేన చ, అపాపాచర
ణేనాపి వాగ్జ్యోతి స్సిద్ధిమాప్నుయాత్. భోగం చ సర్వజంతూనాం
విందేద్భావం మనోగతం, శాపానుగ్రహసామర్థ్యం లభతే నాత్ర
సంశయః. స్వయంజ్ఞాత్వా సుఖీ భూయాత్ స్యాపి నవదేత్ఫలం, అంత
ర్ముఖోఽంతరారామశ్శాంతస్తూష్ణీం వసేద్బుధః. శాపం దద్యాన్నక

స్యాపి న విశేషాదనుగ్రహం, క్షణభంగురసంసారే జ్ఞాత్వా సర్వవిదగ్రణీః. కవితాశక్తిమాసాద్య స్తుత్వా దేవాన్యథామతి, తస్మాత్తపో విశేషేణ తతు-ర్యాదీశ్వరార్పణం. మహావణిజ సంప్రాప్తే భావ్యర్థాది వినిర్ణయే, రాజ్యాప్తివిషయే రాజ్ఞి జనేరోగాదిపీడితే. సర్వేషాముపకారాయ భావ్యర్థం కించనుచ్చరేత్, నకుర్యాత్పరసంతాపం ప్రియం బ్రూయాన్ముదే సదా. గుర్వనుగ్రహమాత్రేణ సర్వం జ్ఞాత్వా ముముక్షయా, భుక్తభోగశ్చ సన్యస్య బ్రహ్మభూయాయ కల్పతే కృత్వైవ తద్బహవః పూర్వే సిద్ధిమాపుర్యథాబలం, తత్రేతిహాసం వక్ష్యామి లఘుభూతం మునీశ్వరాః కశ్చిచ్చిదంబరక్షేత్రే మణీంధాఖ్యోఽవసద్ద్విజః, తపస్వీ సమహారిక్తః ప్రాప భిక్షోదరం వ్రతం. వత్సరత్రితయం చక్రే శక్తిలోపవివర్జితః, సర్వజ్ఞస్సబభూవాథ సర్వైస్సంపూజితోఽభవత్. ధనికస్య మణీంధస్య భృత్యోఽభూద్యవనాహ్వయః, స్వస్వామిచరితం దృష్ట్వా తురుష్కోఽపి యథేచ్ఛయా. స భుక్త్వా గురువారేషు మణింధేభక్తిసంయుతః, అభూత్తస్యాపి వాక్సిద్ధిః ప్రసిద్ధా తావుభౌ భువి. శాపానుగ్రహకర్తారౌ ద్వాపరాదౌ నరోత్తమౌ, చక్రతుర్జ్యోతిషగ్రంథానాపతుశ్చ పరాం గతిం. తస్మాదేవద్వ్రతం కుర్యాత్ జ్ఞానభోగాభివృద్ధయే, ఇతి సూతవచశ్శ్రుత్వా చక్రుః సర్వే మహర్షయః. గురువారవ్రతం పుణ్యం వాక్సిద్ధిప్రదముత్తమం ఇత్యాంగీరససంహితాయాం గురువారవ్రతం సంపూర్ణమ్.

అథ శ్రావణే శుక్రవారే వరలక్ష్మీవ్రతమ్.

తత్ర పూజావిధిః. ఆత్మశుద్ధిం గృహశుద్ధిం చ సంపాద్య సాలంకారంకలశం రమ్యమంటపమధ్యే సంస్థాప్య. తత్ర మహాలక్ష్మీమావాహ్య. శ్రీసూక్తేన లక్ష్మీసూక్తేన లక్ష్మీగాయత్ర్యా శ్రీం శ్రియై పద్మనాభప్రియాయై నమః స్వాహా ఇతి మంత్రేణ పురుషసూక్తేన చ. నారాయణసహితాం వరలక్ష్మీమావాహ్య ప్రత్యుపచారమర్చయేత్. పద్మాసనాం పద్మకరాం పద్మనాభోరసి స్థితాం, క్షీరసాగరసంభూతాం క్షీరవర్ణసమప్రభాం క్షీరవర్ణసమం వస్త్రం దధానాం హరివల్లభాం, హారకోటీరకేయూరకంకణాదివిరాజితాం. సువర్ణముక్తాతాటంకాంపూర్ణేందు

సదృశాననాం, పితామహాదిజననీం లక్ష్మీం రత్నాకరాత్మజాం. ఇందిరామిందిరోల్లాససుభగాపాంగసుందరీం, భావయేద్భక్తి యోగేన కలశేఽస్మిన్మనోహరే యా సా పద్మాసనస్థా ... యుక్తా మహాలక్ష్మ్యైచ ... యాత్. హిరణ్యవర్ణాం ధ్యానం. బ్రాహ్మీ హంససమారూఢా ధారిణ్యాక్షతమండలం, విష్ణుతేజోధికా దేవి సా మాం పాతు వరప్రదా ఆవాహనం. మహేశ్వరి మహాదేవి ఆసనం తే దదామ్యహం, సుమైశ్వర్యసమాయుక్తం బ్రహ్మణి బ్రహ్మణః ప్రియే. ఆసనం. తీర్థోదకైర్మహాదివ్యైః పాపసంహారకారకైః, అర్ఘ్యంగృహాణ భో లక్ష్మి దేవానాముపకారిణి అర్ఘ్యం. కుమారశక్తిసంపన్నే కౌమారశిఖివాహనే, పాద్యం దదామ్యహం దేవి వరదే వరలక్షణే. పాద్యం. వైష్ణవి విష్ణుసంయుక్తా అసంఖ్యాయుధధారిణి, ఆచమ్యతాం దేవపూజ్యే వరదేఽసురమర్దిని. ఆచమనం. పద్మేపంచామృతైః శుద్ధైః స్నపయిష్యే హరిప్రియే, వరదే శక్తిసంభూతే వరదేవి హరిప్రియే. పయోదధి ఘృతం చైవ మధుశర్కరయా తథా, పంచామృతేన స్నపనం క్రియతాం పరమేశ్వరి పంచామృతస్నానం. గంగాజలం సమానీతం సుగంధద్రవ్యసంయుతం, స్నానార్థం తే మయా దత్తం గృహాణ పరమేశ్వరి. స్నానం. రజతాద్రిసమం దివ్యం క్షీరసాగరసన్నిభం, చంద్రప్రభాసమం దేవి వస్త్రం తే ప్రదదామ్యహం. వస్త్రం. మాంగల్యమణిసంయుక్తం ముక్తాఫలసమన్వితం, దత్తం మంగళసూత్రంతేగృహాణహరివల్లభే. కంఠసూత్రం. సువర్ణభూషితందివ్యంనానారత్నసుశోభితం, త్రైలోక్యభూషితేదేవిగృహాణాభరణం శుభం. ఆభరణాని. రక్తగంధం సుగంధాఢ్యం అష్టగంధసమన్వితం, దాస్యామి దేవి వరదే లక్ష్మీర్దేవి ప్రసీదతు. గంధం. హరిద్రాకుంకుమం చైవ సిందూరం కజ్జలాన్వితం, సౌభాగ్యద్రవ్యసంయుక్తం గృహాణపరమేశ్వరి. సౌభాగ్యద్రవ్యం. నానావిధాని పుష్పాణి నానావర్ణయుతాని చ, పూజార్థం తే ప్రయచ్ఛామి భక్త్యా దేవి వరప్రదే. ఇతిపుష్పాణి. అథాంగపూజా. వరలక్ష్మ్యై నమః పాదౌ. కమలవాసిన్యై గుల్ఫౌ. పద్మాలయాయై జంఘే శ్రియై జానుని. ఇందిరాయై ఊరూ. హరిప్రియాయై నాభిం లోకధాత్ర్యై స్తనౌ. విధిధాత్ర్యై కంఠం. ధాత్ర్యై నాసాం. సరస్వత్యై ముఖం. పద్మనిభాయై నేత్రే. మాంగళ్యై

కణ్ఠా. క్షీరసాగరజాయై లలాటం। శ్రీవరలక్ష్మ్యై శిరః। శ్రీమహాకాళ్యై సర్వాంగం పూజయామి. తత, దేవీపురతః నూతనదోరకం సంస్థాప్య గ్రంథిపూజాం కుర్యాత్. తతస్సహస్రనామాని

శ్రీ లక్ష్మ్యష్టోత్తరశతనామావళిః.

ఓం ప్రకృతయే నమః
వికృతయే
విద్యాయై
సర్వభూత హిత ప్రదాయై నమః
శ్రద్ధాయై
విభూతయే
సురభయే
పరమాత్మికాయై
వాచే
పద్మాలయాయై
పద్మాయై
శుచయే
స్వాహాయై
స్వధాయై
సుధాయై
ధాన్యాయై
హిరణ్మయ్యై
లక్ష్మ్యై
నిత్యపుష్టాయై
విభావర్యై
అదితయే
దిత్యై
దీప్తాయై
వసుధాయై
వసుధారిణ్యై నమః
కమలాయై
కాంతాయై
కామాక్ష్యై
క్రోధసంభవాయై
అనుగ్రహప్రదాయై
బుద్ధయే
అనఘాయై
హరివల్లభాయై
అశోకాయై
అమృతాయై
దీప్తాయై
లోకశోకవినాశిన్యై
ధర్మనిలయాయై
కరుణాలోకమాత్రే
పద్మప్రియాయై
పద్మహస్తాయై
పద్మాక్ష్యై
పద్మోద్భవాయై
పద్మముఖ్యై
పద్మనాభ ప్రియాయై
రమాయై
పద్మమాలాధరాయై
దేవ్యై
పద్మిన్యై
పద్మగంధిన్యై నమః
పుణ్యగంధాయై
సుప్రసన్నాయై
ప్రసాదాభిముఖ్యై
ప్రభాయై
చంద్రవదనాయై
చంద్రాయై
చంద్రసహోదర్యై
చతుర్భుజాయై
చంద్రరూపాయై
ఇందిరాయై
ఇందుశీతలాయై
ఆహ్లాదజనన్యై
పుష్ట్యై
శివాయై
శివంకర్యై
సత్యై
విమలాయై
విశ్వజనన్యై
తుష్టయే
దారిద్ర్యనాశిన్యై
ప్రీతిపుష్కరిణ్యై
శాంతాయై
శుక్లమాల్యాంబరాయై

శ్రియై నమః	శుభప్రదాయై నమః	ప్రసన్నాక్ష్యై నమః
భాస్కర్యై	నృపవేశ్మగతానం	నారాయణసమాశ్రి
బిల్వనిలయాయై	వరలక్ష్మ్యై [దాయై	తాయై
వరారోహాయై	వసుప్రదాయై	దారిద్ర్యధ్వంసిన్యై
యశస్విన్యై	శుభాయై	దేవ్యై
వసుంధరాయై	హిరణ్యప్రాకారాయై	సర్వోపద్రవవారిణ్యై
ఉదారాంగాయై	సముద్రతనయాయై	నవదుర్గాయై
హరిణ్యై	జయాయై	మహాకాళ్యై
హేమమాలిన్యై	మంగళాయై	బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికా
ధనధాన్యకర్యై	దేవ్యై	త్రికాలజ్ఞానసంపన్నా
సిద్ధయే	విష్ణువక్షఃస్థలస్థితాయై	యై నమః
సౌమ్యాయై	విష్ణుపత్న్యై	భువనేశ్వర్యై నమః

ఇతి లక్ష్మ్యష్టోత్తరశతనామాని.

ధూపం దాస్యామి తే దేవి గోఘృతేన సమన్వితం, స్వీకురుష్వ మహాదేవి భక్తానాం వరదాయిని. ధూపం. సాజ్యం త్రివర్తిసంయుక్తం పాపాంధతమసాపహం, స్వప్రకాశమయే లక్ష్మీర్దీపం స్వీకురు భార్గవి దీపం భుఙ్క్ష్వ భక్ష్యం చ భోజ్యం చ నైవేద్యం మధురసాన్వితం, క్షీరసాగరసంభూతే పరమాన్నాదిసంయుతమ్ నైవేద్యం పూగీఫలమితి తాంబూలం సువర్ణం సర్వధాతూనాం శ్రేష్ఠం దేవి వరం సదా, భక్త్యా దదామి వరదే స్వర్ణవృష్టిం చ దేహి మే. దక్షిణాం నీరాజనం సుమాంగల్యం కర్పూరేణ సమన్వితమ్, చంద్రార్కవహ్నిసదృశం గృహాణ హరివల్లభే నీరాజనం. సర్వమంగళమాంగల్యే సర్వపాపప్రణాశిని, దోరకం ప్రతిగృహ్ణామి సుప్రీతా హరివల్లభే. దోరగ్రహణం. కరిష్యామి వ్రతం దేవి త్వద్భక్తస్త్వత్పరాయణః, శ్రియం దేహి యశో దేహి సౌభాగ్యం దేహి మే శుభే. దోరబంధనం. క్షీరార్ణవభవే లక్ష్మీశ్చంద్రస్య చ సహోదరి, గృహాణార్ఘ్యం మహాలక్ష్మీర్దేవి తుభ్యం నమోఽస్తు తే. పునరర్ఘ్యం. శ్రీవృక్షస్య దళం దేవి మహాదేవప్రియం సదా, బిల్వపత్త్రం ప్రయచ్ఛామి పవిత్రం తే సునిర్మలమ్ బిల్వపత్త్రం. ఇహ జన్మని యత్పాపం మమ జన్మాంతరేషు చ, నివారయ మహాదేవి లక్ష్మీర్నారాయణ

ప్రియే ప్రదక్షిణాని. దామోదరప్రియే దేవి నమస్త్రైలోక్యనాయకి, హరికాంతే నమస్తేఽస్తు త్రాహి మాం దుఃఖసాగరాత్, నమస్తారణి. క్షీరార్ణవసముద్భూతే కమలే కమలాలయే, ప్రయచ్ఛ సర్వకామాంశ్చ విష్ణువక్షఃస్థలాలయే. ఇతి వ్రతసమర్పణం. ఛత్రచామరమాందోళం దత్త్వా వ్యజనదర్పణౌ, గీతవాదిత్రనృత్తైశ్చ రాజసమ్మానసైస్తథా సూపచారైస్సుభక్ష్యైర్భక్ష్యై స్తుష్యస్వ చ మహేశ్వరీమ్, వరలక్ష్మీర్మహాదేవి సర్వకామప్రదాయిని. యన్మయా చ కృతం దేవి పరిపూర్ణం కురుష్వ తత్ ఇతి ప్రార్థనా. ఏకవింశతివర్ణాన్నైః శర్కరాఘృతసంయుతైః, ఇందిరాప్రియం దేవి పద్మే శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే. ఇందిరా ప్రతిగృహ్ణాతి ఇందిరా వై దదాతి చ, ఇందిరా తారకోభాభ్యా మిందిరాయై నమోనమః. ఇతి వాయనమంత్రః. పంచ వాయనకం దద్యాత్. ఫలాన్యైశ్చ సదక్షిణైః, విప్రాయ చాథ పతయే దేవ్యై తు బ్రహ్మచారిణే, సువాసిన్యై తతస్త్వేకం దాపయేచ్చ యథావిధి ఇతి పూజా.

వరలక్ష్మీవ్రతకథా.

సూత ఉవాచ కైలాసశిఖరే రమ్యే సర్వదేవనిషేవితే. గౌర్యా సహ మహాదేవో దివ్యన్నక్షైర్వినోదతః. జితోఽసి త్వం మయా చారు పార్వతీ పరమేశ్వరమ్, సోఽపి త్వం చ జితేత్యాహ సువివాదస్తయోరభూత్. చిత్రనేమిస్తదా పృష్టో మృషావాదమభాషత. తదా కోపసమావిష్టా గౌరీ శాపం దదౌ తతః. కుష్ఠీ భవ మృషావాదిన్ చిత్రనేమి గ్హాత్రప్రభుః, నానృతేన సమం పాపం క్వాపి దృష్టం శ్రుతం మయా. చిత్రనేమిర్మహాప్రాజ్ఞః సత్యం వదతి నో మృషా, ప్రసాదః క్రియతాం దేవి దేవీమాహ వృషధ్వజః, ప్రసాదసుముఖీ తస్మై విశాపం చ జగాద సా, యదా సరోవరే రమ్యే కరిష్యంతి శుచివ్రతమ్, తతస్స్వర్గణికాస్సర్వా వక్ష్యంతి త్వాం సమాహితాః, తదా తవ విశాపతిస్స్యాదిత్యుక్తస్స పపాత హ. తతః కతిపయాహోభి శ్చిత్రనేమిః సరోవరే. కుష్ఠీ భూత్వాఽవసత్తత్ర దదర్శ స్వర్విలాసినీః దేవతాపూజానాసక్తాః ప్రణిపత్య పతివ్రతాః, కిమేతద్భో మహాభాగాః కిం పూజాం కిం చ వాంఛితమ్. కిం మయా చ హ్యనుష్ఠేయమిహాముత్ర ఫలప్రదమ్, ఇతి వ్రతం చిత్రనేమిః పప్రచ్ఛ స్వర్విలాసినీః యేనాహం గిరిజాశాపా

న్మోక్ష్యామి చిరదుఃఖితః అప్సరసఊచుః. తా ఊచుః క్రియతామద్య వ్రతమేతదనుత్తమమ్, వరలక్ష్మీవ్రతం దివ్యం సర్వకామసమృద్ధిదమ్ యదా రవౌ కుళీరస్థే మాసేచ శ్రావణే తథా, గంగాయమునయో ర్మధ్యే తుంగభద్రా సరిత్తటే. తస్మిన్ వై శ్రావణే మాసి శుక్లపక్షే భృగోర్దినే, ప్రారబ్ధవ్యం వ్రతం తత్ర మహాలక్ష్మ్యాప్రయతాత్మభిః సువర్ణ ప్రతిమాం కుర్యాచ్చతుర్భుజసమన్వితామ్. పూర్వం గృహం ప్రలిప్యాథ తోరణై రంగవల్లిభిః గృహస్య పూర్వదిగ్భాగే ఈశాన్యాం చ విశేషతః, ప్రస్థమాత్రాంస్తండులాంశ్చ భూమౌ నిక్షిప్య పూరయేత్. సంస్థాప్య కలశం తత్ర తీర్థతోయైః ప్రపూరయేత్. ఫలాని చ వినిక్షిప్య సువర్ణం ప్రక్షిపేత్తతః పల్లవాంశ్చ వినిక్షిప్య వస్త్రేణాచ్ఛాద్య యత్నతః, ప్రతిమాం స్థాపయేత్తత్ర పూజయేచ్చ యథావిధి. అగ్న్యుత్తారణపూర్వం తు శుద్ధస్నానం యథాక్రమమ్, పంచామృతేన స్నపనం కారయేన్మంత్రవిత్సుధీః శుద్ధస్నానం తతః కృత్వా దేవసూక్తేన వై తతః అష్టగంధైస్సుమభిర్వ్యగ్ర పల్లవైశ్చ సమర్చయేత్. అశ్వత్థవటబిల్వాని మాలతీ దాడిమాస్తథా, ఏతేషాం పత్రమాదాయ ఏకవింశతిసంఖ్యయా. నానావిధానిపుష్పాణి మాలత్యాదీని వై తతః, ధూపదీపైర్మహాలక్ష్మీం పూజయేత్సర్వకామదామ్. పాయసం భక్ష్యభోజ్యం చ నానావ్యంజన సంయుతమ్. ఏకవింశతిసంఖ్యాకైరపూపైః పూజయేచ్ఛివామ్. నివేద్య సర్వం దేవ్యైతు వరం స వృణుయాత్తతః, ఏవం సంపూజయిత్వా చ తాంబూలాద్యైస్సదక్షిణైః ఉపచారైః షోడశభిస్సంపదీప్తనేస్తథా, నృత్తగీతాదిసహితో దేవీం సంప్రార్థయేచ్ఛ్రియమ్. రమాం సర్వస్వతీం ధ్యాయన్ శచీం చ ప్రియవాదినీమ్, అప్సరోభిః కృతం సమ్యగ్ వ్రతం సర్వసమృద్ధిదమ్. పూజావసానపర్యంతం చిత్రనేమిరలోకయత్, హోమ ధూమం సమాఘ్రాయ ఘృతదీపప్రభావతః. గతకుష్ఠః స్వర్ణతేజాః శుచిస్సద్గతమానసః. తత్రైవ చింతయన్ సమ్యగ్జ్ఞానసంధాయ తద్వ్రతమ్. పంచ వాయనకం దత్వా కథాం శృణ్వీత యత్నతః, తథా మానం గృహీత్వాతుపంచార్తిక్యేన పూజయేత్, వ్రతం చ కుర్వతాం గృహ్య ఏకం పూగీఫలం తథా, వర్ణైకం చూర్ణరహితం చర్వణీయం

ప్రయత్నతః, ఆరక్తం యది జాయేతకుర్యాద్వ్రతమనుత్తమమ్ నోచేన్న తద్వ్రతం కార్యం సర్వదా భూతి మిచ్ఛతా, అనేనైవ విధానేన వ్రతం గృహ్ణీయ యత్నతః. అహం యత్నాత్కరిష్యామి వ్రతం సర్వ సమృద్ధిదమ్, ఇత్యుక్త్వా సర్వదేవేషు కారయామాస తత్క్షణాత్. సువర్ణనిర్మితాం దేవీం వస్త్రాలంకారసంయుతామ్, పూర్వోక్తేనవిధానేన పూజాం కృత్వా ప్రయత్నతః. పంచవాయనకం దత్వా కృత్వా తేభ్యో యథాక్రమమ్ తతో వైణవపాత్రాణి ఫలాన్నైశ్చ సదక్షిణైః. విప్రాయ చాథ యతయే దేవ్యైతు బ్రహ్మచారిణే, సువాసిన్యైతత స్త్వేకమర్పితం చిత్రనేమినా. ఏవం సమ్యక్త్రిమేకైర్దత్వా వాయన పంచకమ్, తతో గృహం గతం దేవి నత్వా యథాక్రమమ్ తతోఽనుజ్ఞాం చ సంప్రాప్య భక్షణార్థం తతో వ్రతీ, నాగవల్లీదళం త్వేకం క్రముకం చూర్ణవర్జితమ్. భక్షయిత్వా తు చేలాంతే దంతాం తే చ నిరీక్ష్య చ, ఆరక్తే చ తతో జాతే వ్రతస్యాస్య ప్రభావతః. అద్యాహం గతపాపోఽస్మి దేవ్యా దర్శనయోగతః. ఏతత్సమ్యగ్వ్రతంచీర్ణం భక్తిభావేన యన్మయా. చిత్రనేమిర్వ్రతం కృత్వా కైలాసం శంకరాలయమ్, గత్వా ప్రణమ్యదేవేశం దేవీం సాదరపూర్వకం. పార్వతీ చ తదా ప్రాహ చిత్రనేమి స్వపుత్రవత్, పాలనీయో మయా త్వం చేత్సత్యమిత్యవధార్యతాం చిత్రనేమిస్తదా ప్రాహ శ్రీగౌరి హరవల్లభే, తవ పాదాంబుజం దృష్టం వరలక్ష్మీప్రసాదతః. మహాదేవ స్తతః ప్రాహ చిత్రనేమిం శుచివ్రతం, అద్యప్రభృతి కైలాసే భుజ్క్ష్వ భోగాన్యథేప్సితాన్. పశ్చాద్గంతాసి వైకుంఠం వ్రతస్యాస్య ప్రసాదతః, పార్వత్యాపి కృతం పూర్వం పుత్రలాభార్థమేవచ, లబ్ధశ్చ షణ్ముఖో దేవ్యా వ్రతరాజప్రసాదతః, పతివ్రతా స్తథా చక్రుర్బహ్వ్య ఏతద్వ్రతం పరం. కించ కుండినపుర్యాం తు నామ్నా చారుమతీ శుభా, స్వప్నే లబ్ధ్వా వ్రతం లక్ష్మ్యాః పూర్ణిమాపాంతభార్గవే. శ్రావణే శుక్లపక్షేతు కృత్వా భాగ్యమవాపచ, నందశ్చ విక్రమాదిత్యో రాజ్యం ప్రాప్తో మహావ్రతి నందశ్చ కాంతయా హీనో కాంతాం లబ్ధ్వా సులక్షణాం, తయా చ తద్వ్రతం కృత్స్నం కృతం వై పుత్రైహితవే. పుత్రం ప్రసుషువే సా చ త్రైలోక్యభరణక్షమం, ఇహ భుక్త్వా తు విపులాన్ భోగాంశ్చ సు

మనోహారాన్. తదాప్రభృతి లోకేఽస్మిన్ వరలక్ష్మీవ్రతం శుభమ్, వ్రతం కరోతి యానారీ నరో వాపి సుచివ్రతః. భుక్త్వా భోగాంశ్చ విపులానంతే హరిపురం వ్రజేత్, ఖ్యాతం పుణ్యం సుమహావిప్రా వరలక్ష్మీవ్రతం శుభమ్ శ్రావణే శుక్లపక్షే తు ద్వితీయే భృగువాసరే, సంపద్వ్రతం ప్రకుర్వీత వరలక్ష్మీప్రసాదకం శుక్లపక్షేషు సర్వేషు భృగువారేషు భార్గవీమ్, యథావిధి సమభ్యర్చ్య భక్త్యా ధనవాన్ భవేత్. కేచిత్ భృగువారేషు సర్వదా సౌభాగ్యవృద్ధయే, అభ్యర్చ్య తోషయేద్భక్త్యా పూజ్యవిప్రస్సువాసినీః. యావజ్జీవం సుధీ భూయాద్ధనారోగ్యాదిసంయుతః, సంతానం వర్ధతే తస్య సౌమంగల్యం సతీ లభేత్. య ఇదం శృణుయాన్నిత్యం శ్రావయేద్వా సమాహితః, ధనధాన్యమవాప్నోతి వరలక్ష్మీప్రసాదతః. వరలక్ష్మీవ్రతం సంపూర్ణమ్.

అథ శ్రావణమందవార శనైశ్చరవ్రతమ్.

ఆద్యేత్యాది మమ సమస్తరోగపరిహారార్థం దృష్ట్యుపలబ్ధాత్ శనైశ్చరపీడాపరిహారార్థం గ్రహచారదోషశాంతయే శనైశ్చరవ్రతం కరిష్యే. నిర్విఘ్నతాసిద్ధ్యర్థం గణపతిపూజనం కలశారాధనం చ కరిష్యే. తిలరాశౌ ధనుర్మండలే సువర్ణప్రతిమాయాం శమగ్నిరితి మంత్రేణ శనిం పూజయేత్. కృష్ణాంగాయ నమః ఆవాహయామి. నీలాయ ఆసనం. శ్వేతకంఠాయ పాద్యం. నీలమయూఖాయ అర్ఘ్యం. నీలోత్పలశ్యామాయ ఆచమనం. నీలదేహాయ స్నానం. కుబ్జాయ పంచామృతస్నానం. శనైశ్చరాయ శుద్ధోదకస్నానం. దీప్యమానజటాధరాయ వస్త్రం. పురుషగాత్రాయ యజ్ఞోపవీతం. స్థూలరోమాయ అలంకారాన్. నిత్యాయ గంధం. ధూర్తాయ అక్షతాన్. సదాతృప్తాయ పుష్పం. మందాయ ధూపం. నిస్స్పృహాయ దీపం. తామసాయ నైవేద్యం. నీలోత్పలాభాయ ఆచమనం. కృష్ణవపుషే కిరోద్వర్తనం. దీర్ఘదేహాయ తాంబూలం. మందగతయే దక్షిణాం. జ్ఞాననేత్రాయ ప్రదక్షిణం. సూర్యపుత్రాయ నమస్కారం. కోణస్థః పింగళో బభ్రుః కృష్ణో రౌద్రోఽంతకో యమః, సౌరిః శనైశ్చరో మందః పిప్పలాదేన సంస్తుతః. ఏతాని శనినామాని జపేదశ్వత్థసన్నిధౌ, శనైశ్చరకృతా పీడా న కదాచిద్భవిష్యతి. ఇతి ప్రార్థనా. మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణు

రూపిణే, అగ్రతశ్శివరూపాయ వృక్షరాజాయ తే నమః. సప్తప్రదక్షిణాని సప్త నమస్కారాన్ కుర్యాః ఇతి శనైశ్చరవ్రతపూజా సమాప్తా.

అథ శనైశ్చరచరిత్రకథా.

కదాచిత్తోసలే దేశే శనిపీడాసముద్భవం, మహాభయప్రద దుర్భిక్షం కష్టం ద్వాదశవార్షికం. రోహిణీ శకటం భిత్త్వా గచ్ఛన్తం సూర్యనందనం, దుర్భిక్షకారణం జ్ఞాత్వా రాజా దశరథో యయౌ. దివి తిష్ఠన్స రురుధే సంహారాస్త్రేణ రాఘవః, శనిస్తదా ప్రసన్నోఽభూద్యాచయ త్వం వరం మహత్. దశరథ ఉవాచ. నమః కృష్ణాయ నీలాయ శ్శితికంఠనిభాయ చ, నమః పురుషగాత్రాయ స్థూలరోమాయ తే నమః నమో మందగతే తుభ్యం నిస్పృహాయ నమోనమః, నమో నిత్యక్షుధార్తాయ సదాతృప్తాయ తే నమః. తపసా దగ్ధదేహాయ నిత్యయోగధరాయ చ, నమస్తే జ్ఞాననేత్రాయ కాశ్యపాయార్కసూనవే. ఇతి స్తుత్వా నృపశ్రేష్ఠం పరితుష్టశ్చ శనిస్తదా. శని రువాచ. తుష్టోఽహం తవ రాజేంద్ర తపసా పౌరుషేణ చ, దాస్యామి తే వరం భద్రం నిశ్చయాద్రఘువంశజ. దశరథ ఉవాచ. అద్యప్రభృతి పింగాక్ష పీడా కార్యా న తే మమ, జగత్త్రయే త్వయా నాథ పీడితో దుఃఖితో జనః తస్మాజ్జగత్త్రయం దేవ రక్షణీయం త్వయాఽనఘ శని రువాచ. గ్రహాణామహమేకో హి మదధీనా గ్రహాస్సదా, తపసా తవ తుష్టోఽహం పీడాం న చ కరోమ్యహం. దశరథ ఉవాచ. భగవన్ కేన విధినా త్వదీయారాధనం భవేత్, యేన తుష్టోఽసి పింగాక్ష తత్సర్వం వక్తుమర్హసి. శనైశ్చర ఉవాచ. శ్రావణే మందవారేషు దంతధావనపూర్వకం, స్నానం సుగంధతైలేన నిత్యకర్మ సమాచరేత్. కర్తవ్యం సర్వవారేషు తేన తుష్టోఽస్మ్యహం నృప, శుచిర్భూత్వా శమీవృక్షం గత్వా తత్రైవ పూజయేత్. తదభావేఽథ రాజేంద్ర గత్వాశ్వత్థం ప్రపూజయేత్, తిలరాశౌ ప్రతిష్ఠాప్య ధనురాకారమండలే. ప్రతిమాం మమ సౌవర్ణం నీలరత్నవిభూషితాం, శమగ్నిరితిమంత్రేణ ప్రజాపతియమాస్వలం. తత్ర సంపూజ్య మాం రాజన్ గంధపుష్పాక్షతాదిభిః, ధూపదీపైశ్చ నైవేద్యైస్తాంబూలప్రార్థనాదిభిః. వేష్టయేత్సప్తసూత్రైశ్చ నమస్కారాంస్తథైవ చ, సప్తప్రదక్షిణాన్ కృత్వా శ్రుత్వా పుణ్యాం కథా-

మిమాం ఏవంవిధాంస్త్రియస్త్రీంశన్మందవారాన్ కురుష్వ మే, తతస్సార తించ మేవారే కుర్యాదుద్యాపనం శుభం. ఆచార్యం వరయేత్తత్ర శ్రోత్రియం వేదపారగం, సువర్ణస్య శమీవృక్షం తదభావే తు పిప్పలం. మదీయాం ప్రతిమాం కుర్యాల్లోహప్రచురసంయుతాం, ద్విభుజం దీర్ఘదేహం చ దండపాశధరం తథా. పింగాక్షం స్థూలదేహం చ శ్వేతగ్రీవం తథార్చయేత్, రుక్మం సూత్రం తథా సప్తకృష్ణవస్త్రాణి వేష్టయేత్. ఉపవీతాదిభిర్ద్రవ్యైః పూర్వవద్దేవమర్చయేత్, శమగ్నిరితి మంత్రేణాహుతీర్వేదష్టాధికం శతం. కృసరాన్నం హావయేత్తు తేనైవ బలిముద్ధరేత్, కృష్ణాం ధేనుం సవత్సాంచ దద్యాదథ పయస్వినీం సప్త విప్రాన్ సమభ్యర్చ్య గంధపుష్పఫలాదిభిః, వస్త్రాణి దక్షిణాం చైవ యథాశక్తి ప్రదాపయేత్. తిలమాషవిమిశ్రాన్నైర్భోజయేద్ద్విజసత్తమాన్, తేషాం గృహ్యాశిషః పశ్చాద్భుంజీయాద్బంధుభిస్సదా. సహస్రప్రతిమాం చైవ ఆచార్యాయ నివేదయేత్, ఏవం కృతేఽథ రాజేంద్ర సర్వాభీష్టం దదామ్యహం జపేదిదం పఠేత్ స్తోత్రం భక్త్యా చైవ కృతాంజలిః సప్త జన్మాని రాజేంద్ర తస్యైశ్వర్యం భవిష్యతి. పుత్రపౌత్రయుతో నిత్యం తతో మోక్షమవాప్స్యతి, తుష్టోఽహం తవ రాజేంద్ర పీడాం చ న కరోమ్యహం గోచారేవ ధవర్గేఽపి విమనుష్టో యదా శనిః, తుష్టో రాజ్యప్రదస్సద్యః క్రుద్ధో రాజ్యాపహారకః. జన్మస్థో ద్వాదశస్థో వా అష్టమే వాపి కుత్రచిత్, సర్వదా మందవారేషు తిలధాన్యప్రదానతః. శనైశ్చరోఽహంసుప్రీతః గ్రహపీడాం నివారయేత్, శ్రావణే మందవారేషు పూజితోఽహంసుఖప్రదః. బ్రహ్మాశివో హరిశ్చైవ మునయస్సనకాదయః, లక్ష్మీరుమా చ సావిత్రీ మునిపత్న్యశ్చ వై శుభాః. నృపాలస్త్రీమయా సర్వే రాజ్యభ్రష్టాశ్చ పీడితాః, దేశాశ్చ నగరగ్రామా గజోష్ట్రరథవాజినః. తావద్దృష్ట్యా మయా దృష్టా నాశమాయాంతి తత్క్షణాత్, అతో మయా పీడితానాం మనుష్యాణాం నరాధిప. పరిహర్తుం న శక్తాశ్చ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః, ఇతి శ్రుత్వా శనేర్వాక్యం రాజా పరమహర్షితః. ప్రదక్షిణం నమస్కృత్య వరం ప్రాప్య పురం యయౌ, గత్వా స్వనగరం రాజ్ఞా పూజితో వై శనైశ్చరః. శ్రావణాదిషు వారేషు ప్రసన్నోఽభూచ్ఛనైశ్చరః, పృథ్వీపతిరభూద్రాజా గ్రహరాజప్రసాదతః. య ఇదం

ప్రాతరుత్థాయ సౌరివారే సదార్చయేత్, తస్యాభీష్టప్రదో మందో భవిష్యతి న సంశయః. స్త్రియా వా పురుషేణాపి శనైశ్చరవ్రతం కృతం, ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యః సర్వాభీష్టం లభేత్ క్షణాత్ బ్రాహ్మణో వేదసంపూర్ణః క్షత్రియో రాజ్యమాప్నుయాత్, వైశ్యస్తు లభతే విత్తం శూద్రస్సుఖమవాప్నుయాత్. కన్యార్థీ లభతే కన్యాం పుత్రార్థీ లభతే సుతం, కామ్యార్థీ లభతే కామాన్ మోక్షార్థీ లభతే గతిం. ముచ్యతే సర్వపాపేభ్యో గ్రహలోకం స గచ్ఛతి ఇతి శ్రీమత్ స్కాంద పురాణే శనివారవ్రతంసోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథైవ శ్రావణశనివారే శ్రీవేంకటేశ్వరవ్రతమ్.

ఆదిత్యపురాణే. కృతే తు నరసింహో భూత్త్రేతాయాం రఘునందనః, ద్వాపరే వాసుదేవశ్చ కలౌ వేంకటనాయకః. స్కాంద పురాణే కృతే సేనాపతిః స్కంద స్త్రేతాయాంతుకుమారకః,సుబ్రహ్మణ్యో ద్వాపరే తు కలౌ వేంకటనాయకః. మార్కండేయపురాణే. కలౌ కుమారరూపేణ మణ్ణు భగవాన్ హరిః, దృశ్య ఏకముఖేనైవ వేంకటాచలనాయకః, శేషశైలశిరోరత్నంసమస్తసురసేవితంఆవిర్భూత శివస్థానే కోటికందర్పసుందరం. లవలీ దేవసేనాఖ్యా శ్రీభూసహచరం హరిం, సుబ్రహ్మణ్యం సుసంస్తేవ్యం కలిదోషనికృంతనం. సౌభాగ్య దాయకం విష్ణుం వేంకటేశం సమర్చ్య తు, శనివారే సమభ్యర్చ్య వేంకటేశం విశేషతః షష్ఠివ్రతసమాసిస్య ఫలమాప్నోతిమానవః. సింహే రవౌ శనేర్వారే శేషాద్రిశిఖరోపరి. స్వామిపుష్కరిణీతీరే పూజ్యతః శ్రీవేంకటేశ్వరః, ఏకభక్తవ్రతం కుర్యాచ్చనౌ శ్రీవేంకటప్రియం ఏకవారాత్సమాప్నోతి షష్టిశతభవం ఫలం, సర్వదేవాత్మకో విష్ణు ర్వేంకటాచలనాయకః. కలౌ స ఏవ సంసేవ్యః శ్రీపతిః పురుషోత్తమః.

ఏకభక్త శనివారపూజా.

శేషశైలపతి శ్శేషీ శేషశేషవిభూషణః, శేషశాయీకుమారశ్చ సుబ్రహ్మణ్యః పరాయణం. వేంకటాచలనాథశ్చ వేంకటః కలితారకః, శివక్షేత్రప్రసన్న శ్చ శ్రీమాన్ పుష్కరిణీపతిః. లోకేశ్వరో ధనపతి ర్విష్ణు స్సర్వేశ్వరేశ్వరః, కల్యాణగుణపూర్ణశ్చ కాంక్షితార్థప్రదాయకః లవలీదేవసేనాఖ్యా శ్రీభూసహచరో హరిః, శ్రీవేంకటేశ్వరశ్చైవ

సహిపత్యక్షదైవతం. మ్లేచ్ఛరాజసుతోద్వాహ రక్షితాస్తికమండలః మహిమోదయమూలం చ దేవః పతితపావనః. నృసింహసేవానిరత స్సర్వాపద్వినివారకః, పురాణపురుషశ్చైవ అనాథజనరక్షకః. ఏభిర్నా మపదైర్భక్త్యా ప్రణామాద్యైర్యథోచితైః, తద్వత్పురుషసూక్తేన పూజయేద్వేంకటేశ్వరం బ్రాహ్మణాం భోజయేద్భక్త్యా దద్యాచ్చిత్రా న్నదక్షిణాః, ఏకభక్తం ప్రకుర్వీత హరిధ్యానపరాయణః. కథాం శ్రుత్వా హరిం స్మృత్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే, కలౌ సర్వాపద స్తీర్త్వా సర్వేష్టార్థానవాప్నుయాత్. వేంకటేశసమో దేవో నభూతో న భవిష్యతి, శనివారవ్రతేనైవ న ప్రసన్నో భవేన్నృణాం ఇతి.

అథైకభక్త శనివారవ్రతకథా.

నారదః. భగవన్ భగవాన్ విష్ణుః కలౌ వారాధ్యతే కథం, కుత్రాస్తే కీదృశీ తత్ర సర్వదేవసమూహకలా. బ్రహ్మోవాచ. శేషాద్రి శిఖరేవత్స వేంకటేశ్వరరూపిణీ, కలా బ్రహ్మణ్య దేవస్య కలా విష్ణోర్విరాజతే. హతాః ప్రతికలం యస్యాః పంకజైస్సంస్కృతా నరాః, వేంకటేశప్రసాదేన ముచ్యంతే నాత్ర సంశయః. కల్పవృక్షసమా యత్ర తరవో వేంకటాచలే, చింతామణిశ్చ పాషాణః క్రిమిశ్చ దివిషత్సమః. శ్రీవేంకటేశకృపయా దరిద్రోఽపి ధనీ భవేత్, మూకో వాచాలతాం యాతి పంగురారోహతి స్వయం. అంతర్వత్నీ భవేద్వంధ్యా రోగీ స్యాద్దృఢకాయవాన్, అంధః పశ్యతి దేవేశం లుబ్ధస్సర్వం ప్రదాస్యతి. సకృజ్జపేన సిధ్యంతి సర్వే మంత్రా నసంశయః, వర్తంతే దేవతాస్సర్వా స్సేవితుం వేంకటేశ్వరం సేనానీః షణ్ముఖశ్చాపి విష్ణుర్లక్ష్మీపతిస్స్వయం, ఉభౌ శంభుం సమారాధ్య తత్ర వేంకటభూధరే. సంగతా వేకభావేన సర్వభూతవరప్రదా, విష్ణుసంధాత్మికా మూర్తిర్వేంకటేశ్వరరూపిణీ. సర్వదేవమయీ శక్తిః పూజ్యతా సర్వమాధవైః, యత్ర శైలే పురా శంభుస్తపస్తప్త్వాఽతిదుష్కరం. నృసింహం తోషయామాస తావుభౌ తత్రసంస్థితౌ. యత్ర వ్యాధాశ్చ చోరాశ్చ పతితాశ్చ పామరా అపి. హరిం భక్త్యా సమారాధ్య లేభిరే గతి ముత్తమాం వేంకటాచలనామేదం వింధ్యశైలశిరో మహత్. సాష్టాంగం ప్రణతః పూర్వం కుంభజాయ మహర్షయే, అద్యాపి దృశ్యతే తద్వ దత్రసంతిసురే

శ్వరాః. రాఘవశ్చ నృసింహాశ్చ సర్వే దేవా మహర్షయః, నిధీనామపి సిద్ధానాం స్థానం యత్పరికీర్తితం కలిదోషవినాశార్థం భక్తసంరక్షణాయ చ, పామరాన్పతితాదీంశ్చ ప్రసన్నాన్ శరణాగతాన్. ప్రత్యక్షవరదానేన రక్షితుం భగవాన్ హరిః, స్వామిపుష్కరిణీతీరే రమయా సహామోదతే. సర్వక్షేత్రేషు తీర్థేషు కలౌ హ్రాసో భవేత్కిలా, న భవేన్మహిమోచ్ఛ్రియో న ప్రత్యక్షఫలోదయః. సుబ్రహ్మణ్యే వేంకటాద్రౌ క్షేత్రయోరుభయోరపి, కదాపి న కలౌ హ్రాసస్సర్వదా స్యాద్బతోచ్ఛ్రియః. సుబ్రహ్మణ్యే కుమారాఖ్యా విష్ణ్వాఖ్యా వేంకటాచలే, శేషశైషికలా బ్రాహ్మీ సర్వచైతన్యరూపిణీ శ్రీవేంకటేశరూపేణ కలౌ ప్రత్యక్షదర్శనా, శ్రావణేశనివారేషు సా విశేషప్రసాదినీ, సర్వదాపి శనేర్వారేభక్తేష్టార్థప్రదాయినీ, ఏకభక్తేన యో భక్త్యా శనివారే దృఢవ్రతః. వేంకటేశం సమభ్యర్చ్య తోషయేద్విష్ణుమవ్యయం, సర్వేష్టార్థానవాప్నోతి సద్య ఏవ న సంశయః సర్వదేవార్చనం కృత్వా యత్ఫలం లభతే నరః, ఏకేన శనివారేణ తత్ఫలం సర్వమాప్నుయాత్. ఇదం కలియుగే ముఖ్యం సత్యం సత్యం న సంశయః. ఇతి శ్రీవేంకటేశపురాణే శనివారవ్రతమ్.

అథ వ్యతీపాతవ్రతమ్.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. శ్రుతాని త్వన్ముఖాదేవ వ్రతానిసకలానపి, వ్యతీపాతవ్రతం బ్రూహి సోద్యాపనఫలాన్వితం. కృష్ణ ఉవాచ. పురా శుకాయ వ్యాసేన కథితం వంశవృద్ధయే, తద్వ్రతం కథయిష్యామిశృణు రాజన్యసత్తమ. శుక ఉవాచ. కథం యోగస్తతః పూజ్యో వ్యతీపాతో మహామునే, పూజితే కిం ఫలం తాత విధిం మే బ్రూహి విస్తరాత్. వ్యాస ఉవాచ. ఇమమర్థం పురా పృష్టో ధరణ్యా చ జగద్గురుః, వ్యతీపాతవ్రతం సర్వం యత్సమాఖ్యాతవాన్ప్రభుః. తద్వ్రతం కథయిష్యామి పరలోకహితాయ చ. ధరణ్యువాచ. యస్తు యోగో వ్యతీపాతస్తస్య కర్మవరస్య మే, కదా జాతః కథం పూజ్యః పూజితే చాత్ర కిం ఫలం. శ్రీవరాహ ఉవాచ. యదా బృహస్పతేర్భార్యాం తారాం జగ్రాహ శీతగుః, మిత్రత్వాత్ప్రహితం సూర్యస్త్యజ దారాన్ బృహస్పతేః. తదా సోమోఽతిరుష్టశ్చ రవిం క్రూరం వ్యలోకయత్, ఆదిత్యోఽపి తదా రుష్టః పృథాసౌ స వ్యలోకయత్. అథ యోర్దృష్టిసంఘాతా

తయో-ర్విద్ధయోః సోమసూర్యయోః, ఉద్వృత్తాత్సో౽భవద్ఘోరః పురుషః పింగళేక్షణః. దష్ట్రోష్ఠదీర్ఘదశనో భ్రుకుటీకుటిలాననః, పింగళశ్మశ్రుకేశాంతో లంబభ్రూశ్చ కృశోదరః. శిఖిలో దీర్ఘజిహ్వశ్చ సూర్యాగ్నియమసన్నిభః, త్రైలోక్యం భక్షితుం ప్రాప్తో రవీందుభ్యాం నివారితః. సో౽పృచ్ఛదథ సూర్యేందూ క్షుధితో భక్షయామి కం, త్రైలోక్యం భోక్తుకామో౽హం భవద్భ్యాం వినివారితః. క్రోధక్షుధౌ మాం. బాధేతే పాత్యేతే కుత్ర తే మయా. సోమసూర్యావూచతుః. కోపదృగ్భ్యాం నౌ వివిధానతిపాతాద్భవానభూత్, వ్యతీపాతస్తతో నామ భవాన్ భువి భవిష్యతి. సర్వేషామపి యోగానాం పతిస్త్వం భవితా సదా, తేషాం మధ్యే పుణ్యతమో భవిష్యసి న సంశయః. యస్మిన్ కాలే త్వదుత్పత్తిః కల్యాణం నైవ కారయేత్, స్నానదానాదికం కించిత్ కృత్వా చైవాక్షయం భవేత్. ఇతి తాభ్యాం వరో దత్తస్తదాప్రభృతి యోగరాట్, త్రిషు లోకేషు విఖ్యాతో బహుపుణ్యఫలప్రదః వ్యతీపాత మహావీర త్రైలోక్యవ్యాపకప్రభో, త్వయి ప్రాప్తే నరైః కించిద్దాతవ్యం శుభకాంక్షిభిః. తద్దత్తం క్షుధితో భుఙ్క్ష్వ నో చేత్కోపాని పాత్యతామ్. వ్యతీపాత ఉవాచ. నమో వాం పితరౌ మే౽స్తు క్రోధపాతస్య భాజనః, దత్తో భవద్భ్యామధునా ప్రసాదః క్రియతాం మమ. రవీందూ ఊచతుః. స్నానదానజపహోమపూర్వకం యస్త్వదీయసమయే సమాచరేత్, తస్య పుణ్యమిహ తే ప్రసాదతో౽నంతమస్తు సుతవై భవార్ణవే. తత్కాలే తవ విదధాతి పూజనం యస్తస్యేష్టం భవతు భవేత్యభద్రరూపః, పుత్రాయుర్ధనసుఖకీర్తిపుష్టిరూపారోగ్యాద్యా గుణిజనవల్లభేచ్ఛపూర్ణః. ధరణ్యువాచ. అస్యార్చనవిధిం బ్రూహి విస్తరేణ జగద్గురో, కృతే తస్మిన్వ్రతే దేవ కిం ఫలం ప్రాప్యతే నరైః. వరాహ ఉవాచ. ఏతస్మాత్కారణాద్భూమే వ్యతీపాతః స ఉచ్యతే, అర్చితే చ ఫలం యత్స్యాత్తదుక్తం చ సమాసతః. విస్తరేణార్చనవిధిః కథితుం కేన శక్యతే, యథార్చ్యతే వ్యతీపాతః స విధిః శ్రూయతామిహ. శుభే వ్యతీపాతదినే౽వగాహయేత్సంసేవ్యమానేన మహానదీఫలం, ఉపావసేద్వై పవమానజాపకో జపేచ్చ మంత్రం వ్యతీపాత తే నమః. ఛాదితే తామ్రవస్త్రేణ శర్కరాపూరితే ఘటే, కాంచ

సాద్యే ప్రతిష్ఠాప్య హైమమష్టభుజం నరం. అష్టభుజమష్టాదశభుజే
ఉత్పత్తి వాక్యే వ్యతీపాతమూర్తేః అష్టాదశభుజత్వశ్రవణాత్, ఉత్పత్తి
వాక్యానుసారిత్వాచ్చ వినియోగవాక్యస్య. తథా భగవద్గీతాసుచ.
చత్వారో మనవస్తథేతి, చత్వారశ్చతుర్దశేత్యర్థః.గంధపుష్పాక్షతైర్ధూ
పైర్దీపవస్త్రనివేదనైః,భక్ష్యైర్భోజ్యైః ఫలైశ్చిత్రైర్మాసి మార్గశిరేఽ
ర్చయేత్. నమస్తేఽస్తు వ్యతీపాత సోమసూర్యసుతప్రభో, యద్దానాది
కృతం కించిత్తదనంతమిహాస్తు మే. ఇత్యుక్త్వాపంచరత్నార్ఘ్యం సుపుష్పా
క్షత మండలం, ప్రక్షిపేత్తు తేనాదేవ సర్వపాపక్షయో భవేత్. యది
ద్వితీయే చ దినే వ్యతిపాతో భవేన్నహి, తదా పూర్వోపవాసం తు ప్ర
దద్యాత్సకలం గురవే. పారణం చ వ్యతీపాతే కుర్యాత్సంప్రాప్య
గోమయం, అథైకస్మిన్దినే ధాత్రి వ్యతీపాతో భవేద్యది. తత్రైవాహ్ని
తదా దత్వా ఉపవాసం సమాచరేత్, కుర్యాదేవం మాసిమాసి
వ్యతీపాతాంస్త్రయోదశ. చతుర్దశే తు సంప్రాప్తేకుర్యాదుద్యాపనం
బుధః, వ్యతీపాతాయ స్వాహేతి క్షీరవృక్షసమిచ్ఛతం. ఆజ్యక్షీర ఫలా
నాం చ హోతవ్యం వై శతం శతం, శర్కరాపూర్ణకుంభేన సర్వ
సోపస్కరం వరం, శయ్యాం చోపస్కరైర్యుక్తాం ప్రదద్యాద్వ్రత
వేదినే. వందే వ్యతీపాతమహం మహాన్తం రవీందుసూనుం సకలేష్టసిద్ధ్యై
సమస్తపాపస్య మమ క్షయోఽస్తు పుణ్యస్య చానంతఫలం మమాస్తు,
ఇతి సమాచార్యగురుం పరిపూజ్య తత్కటకమండలకంఠవిభూషణైః, సకల
మేవ సమర్ప్య యథోచితం తదుపలభ్యమిహాతు శృణుతన్మహి. పయ
స్వినీం చ గాం దద్యాత్సువర్ణం వరదక్షిణాం, తస్మైశయ్యాం సమా
దాయ సారదారుమయీం దృఢాం. దంతపత్రసితాం రమ్యాం హేమ
పట్టైరలంకృతాం, హేమతూలీపరిచ్ఛన్నాం సుభగేన్దూపధానకాం.
తాంబూలాదీని దద్యాచ్చ సూర్యలోకే మహీయతే. దర్శే దశగుణం
దానం తచ్ఛతఘ్నం దినక్షయే శతఘ్నం తచ్చసంక్రాన్తౌ సహస్రం
విషువే తతః, యుగాదౌ ద్వాదశగుణమయనేతచ్ఛతం భవేత్. సోమ
గ్రహే తచ్ఛతఘ్నం రవిగ్రహే. అసంఖ్యేయం వ్యతీపాతే దానం వేద
విదో విదుః, ఉత్పత్తౌ లక్షగుణం కోటిగుణంభ్రమణనాడికాయాం తు,

అర్బుదగుణితం పతనే జపదానాద్యం వ్యతీపాతే వ్యతీపాతే వైధృతౌ చ మహాపాతే చ మానవః, స్నానం దానం జపం కృత్వా సర్వపాపైః ప్రముచ్యతే. ఇతి వరాహోక్తం వ్యతీపాతవ్రతం. ఏవం నారదీయేఽపి ప్రకారాంతరేణ వ్యతీపాతవ్రతముక్తం. ఇతి వ్యతీపాతవ్రతం. అథ కాని చిత్ వ్రతాని దుష్కరాణి దానస్నానాని చ పురాణేషు ప్రతిపాదితాని. కలిజనానామస్మాకమసాధ్యతయా నాత్ర లిఖితాని.

కార్తిక శుక్లైకాదశీపర్యంతం మాసోపవాసః.

అథాషాఢశుక్లైకాదశీమారభ్య కార్తిక శుక్లైకాదశీపర్యంతం చాతుర్మాస్యధారణపారణాఖ్యం వ్రతం. తత్ర ఉద్యాపనకర్మణి లక్ష్మీనారాయణ ప్రతిమాం కలశస్థానం సంపూజ్య. సిప్రుసీదేతి మంత్రేణ తిలోదనం. అరాయికా ఇతిమంత్రేణ ఘృతోదనం. అన్యాక్షరేణ మంత్రేణ పాయసం. ఇత్థమష్టోత్తరశతం జుహుయాత్పూర్ణాహుతిం చరేత్. తతో బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వా ఆచార్యం పూజయేదితి చ వ్రతోద్యాపనమ్.

అథ సంక్రాంతివ్రతోద్యాపనాదికం. లిఖ్యతే.

తత్రాదౌ ధాన్యసంక్రాంతివ్రతం హేమాద్రౌ స్కాందే. నందికేశ్వర ఉవాచ. అథాహం సంప్రవక్ష్యామి ధాన్యవ్రతమనుత్తమం, యత్కృత్వేహ నరో రాజన్ సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్. అయనే విషువే చైవ స్నానం కృత్వా యథావిధి, వ్రతస్య నియమం కుర్యాద్ధ్యాత్వా దేవం దివాకరం. కరిష్యామి వ్రతం దేవ త్వద్భక్తస్త్వత్పరాయణః, తత్ర విఘ్నా న మే భూయాత్తవ దేవప్రసాదతః. ఇత్యుచ్చార్య లిఖేత్పద్మం కుంకుమేనాష్టపత్రకం, భాస్కరం పూర్వపత్రే తు ఆగ్నేయ్యాం చ తథా రవిమ్. వివస్వంతం తథా యామ్యే నైఋత్యే పూషణం తథా, ఆదిత్యం వారుణే పత్రే వాయవ్యే తపనం తథా. మార్తాండమితి కౌబేరే ఈశాన్యే భానుమేవ చ, ఏవం చ క్రమతోఽభ్యర్చ్య విశ్వాత్మానమనేకధా. కృతాంజలిపుటో భూత్వా అర్ఘ్యం దద్యాత్సమంత్రకం, కాలాత్మా సర్వదేవాత్మా వేదాత్మా విశ్వతోముఖః వ్యాధిమృత్యుజరాశోకసంసారభయనాశనః. ఇత్యర్ఘ్యమంత్రః. పుష్పైర్ధూపై

స్నమభ్యర్చ్య శిరసా ప్రణిపత్య చ, రవిం ధ్యాత్వా తతో దద్యాద్ధాన్య ప్రస్థం ద్విజాతయే ప్రతిమాసం పునస్తద్వత్పూజ్యో దేవఃసహస్రపాత్, ఏవం సదా ప్రదాతవ్యం ధాన్యప్రస్థం ద్విజాతయే. ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే కుర్యాదుద్యాపనక్రియాం, అర్ఘ్యపాత్రం హి సౌవర్ణం కారయేన్మండలం శుభం. ద్విభుజం పూజయేద్భానుం రక్తవస్త్రయుగాన్వితం, ధాన్యద్రోణేన సహితం తదర్థేన స్వశక్తితః స్వర్ణశృంగీం రౌప్యఖురీం కాంస్యదోహాం పయస్వినీం, రవిరూపం ద్విజం ధ్యాత్వా తత్సర్వం వినివేదయేత్. అగ్నిష్టోమసహస్రాణాం ఫలం ప్రాప్నోతి మానవః, సప్తజన్మసహస్రాణి ధనధాన్యసమన్వితః. నిర్వ్యాధిర్నిరుజో ధీమాన్ రూపవానభిజాయతే. ఇతి శ్రీస్కందపురాణే ధాన్యసంక్రాంతివ్రతమ్.

అథ లవణసంక్రాన్తివ్రతమ్.

అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి పటుసంక్రాన్తిముత్తమాం, సంక్రాన్తి వాసరం ప్రాప్య స్నానం కృత్వా శుభే జలే వస్త్రాలంకారసంవీతో భక్తిభావసమన్వితః. కుంకుమేన లిఖేత్పద్మమష్టపత్రం సకర్ణికమ్ భాస్కరం పూజయేద్భక్త్యా ధాన్యప్రస్థసమన్వితః, తదగ్రే లవణం పాత్రం సగుడం స్థాపయేత్తతః, పూజితస్త్వం యథాశక్తి ప్రసీద మమ భాస్కర, లవణం సగుడం ప్రాతం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్. ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే భానుం కుర్యాద్ధిరణ్మయం, రక్తవస్త్రయుగచ్ఛన్నం రక్తచందన చర్చితం కంబళం లవణం పాత్రం ధేన్వా సార్ధం ద్విజాతయే ప్రదద్యాం భానుముద్దిశ్య విశ్వాత్మా ప్రీయతామితి. ఏవం కృత్వా తు యత్పుణ్యం ప్రాప్నోతి భువి మానవైః, తత్కేన గదితుం శక్యం వర్షకోటిశతైరపి, లవణాచలదానస్య ఫలం ప్రాప్నోతి మానవః, సర్వకామసమృద్ధాత్మా విమానవరమధ్యగః, సూర్యలోకే త్వసౌ కల్పం పూజ్యమానస్సురాసురైః. ఇతి లవణసంక్రాంతివ్రతమ.

అథ భోగసంక్రాన్తివ్రతమ్.

తత్రైవ. సంక్రాన్తి దివసం ప్రాప్య స్నాత్వా చైవ శుచివ్రతః, సువాసిన్యై ప్రదాతవ్యం నానాసౌభాగ్యకంచుకాన్. కుంకుమం కజ్జలం చైవ సిందూరం కుసుమాని చ, ద్రవ్యాణి చ సుగంధీని తాంబూలం చ శతాధికం. తండులాన్ గుడసంయుక్తాన్ తాభ్యో దద్యాద్విచ

క్షణాః, దద్యాత్ప్రహృష్టమనసా మిథునేభ్యో యథావిధి. భోజయిత్వా యథాశక్త్యా వస్త్రయుగ్మం ప్రదాపయేత్, ఏవం సంవత్సరస్యాంతే రవిం సంపూజ్య పూర్వవత్. ధేనుం ప్రదక్షిణాం దద్యాత్ సపత్నీక ద్విజాతయే, స్యాత్సుఖీ సర్వమర్త్యేషు భోగీ జన్మని జన్మని. ఇతిభోగసంక్రాంతివ్రతమ్.

అథ రూపసంక్రాంతిః.

సంక్రాంతివాసరే స్నానం కుర్యాత్తైలేన వై సుధీః, హేమపాత్రం ఘృతయుతం హిరణ్యేన సమన్వితం స్వరూపం వీక్ష్య తత్రాపి బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్, ఏకభుక్తం తతః కృత్వా పూజయిత్వా రవిం వ్రతీ. వ్రతాంతే కాంచనం దద్యాద్ఘృతధేనుసమన్వితమ్. ఇతి రూపసంక్రాంతిః.

అథ తేజస్సంక్రాంతిః.

శాలితండులసంయుక్తం కలశం కారయేచ్ఛుభం, దీపం సంస్థాప్య తన్మధ్యే జ్వలితం తు స్వతేజసా. సమ్ముఖే మోదకం స్థాప్య బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్, రవిం సంపూజ్య యత్నేన అర్ఘ్యం దద్యాద్ద్విపక్షణః. ఏకభుక్తం చ కర్తవ్యం యావత్సంవత్సరం భవేత్, సంవత్సరే తు సంపూర్ణే కుర్యాదుద్యాపనం బుధః. శోభనం దీపకం కార్యం సువర్ణేన తు నారద, తామ్రస్య కరకం కుర్యాద్దీపం న్యస్య తదోపరి కపిలాసహదాతవ్యా కరకేణ ద్విజాతయే. ఇతి తేజస్సంక్రాంతిః.

అథ సౌభాగ్యసంక్రాంతివ్రతమ్.

సంక్రాంతివాసరే ప్రాప్తే స్నాత్వా చైవ శుచివ్రతః, పూర్వవద్భానుమభ్యర్చ్య తథా చైవ సువాసినీం సౌభాగ్యాష్టకసంయుక్తం వస్త్రయుగ్మం తు భూషితే, విప్రాయ వేదవిదుషే భక్త్యా తత్ప్రతిపాదయేత్. ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే కుర్యాద్బ్రాహ్మణపూజనం, పర్వతం లవణం కృత్వా భాస్కరం చైవ కారయేత్. గంధపుష్పాదినా పూజ్య విప్రాయ ప్రతిపాదయేత్, ఐక్షవం తృణరాజం చ నిష్పావాశ్చ సుశోభనాః ధాన్యకం జీరకం చైవ కౌసుంభం కుంకుమం తథా, లవణం చాష్టమం తత్ర విప్రాయ వినివేదయేత్. ఇతి సౌభాగ్యసంక్రాంతిః.

అథ తాంబూలసంక్రాన్తిః.

సంక్రాన్తౌ ప్రాతరుత్థాయ స్నాత్వా చైవ యథావిధి, రవిమ భ్యర్చ్య యత్నేన చందనేన సుగంధినా. తాంబూలచందనాద్యైశ్చ పూజయేచ్చ ద్విజోత్తమాన్. ఏవం సంవత్సరం కార్యం సంక్రాంతౌ రవిపూజనమ్. తాంబూలం భక్షయేద్విప్రైః కారయేత్తత్పరస్పరమ్, వత్సరాంతే తు కమలం కృత్వా చైవ తు కాంచనమ్ పర్ణకోశం ప్రకు ర్వీత తథా పూజాఫలాలయమ్, చూర్ణభాండం పరికుర్వీత పూగపరిస్ఫో టనం తథా. ముఖవాసాదిచూర్ణానాం భాండాని వివిధాని చ, ద్విజ దాంపత్యమావాహ్య సర్వోపస్కరసంయుతైః. దక్షిణైస్తు పూజయే ద్భక్త్యా మధ్యైర్భోజయేద్ద్విజాన్, సంకల్పితం తు యత్కించిద్బ్రాహ్మ ణాయ నివేదయేత్. ఏవం కరోతి యా నారీ తాంబూలాఖ్యం వ్రతో త్తమమ్, భర్త్రా పుత్రైశ్చ పౌత్రైశ్చ మోదతే స్వర్గ్ణహే తథా. ఇతి తాంబూలసంక్రాన్తిః.

అథ మనోరథసంక్రాన్తివ్రతమ్.

గుడేన పూర్ణకుంభేన వత్సరం తు స్వశక్తితః, సంక్రాన్తివాసరే దద్యాద్బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే. ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే ప్రతిసంక్ర మణేఽర్చితే, రవిమభ్యర్చ్య యత్నేన కుర్యాదుద్యాపనం శుభం. గుడ స్య పర్వతం కృత్వా వస్త్రరత్నైశ్చ భూషితం,అయనే చోత్తరే దద్యా ద్విత్తశాఠ్యం న కారయేత్. యంయం కామయతే కామం, తంతం ప్రాప్నోతి పుష్కలం శేషం ధాన్యసంక్రాన్తివత్. ఇతి మనోరథ సంక్రాన్తిః.

అథ అశోకసంక్రాన్తిః.

అయనే విషువే చైవ వ్యతిపాతో భవేద్యది, ఏకభుక్తం తతః కుర్యాత్తిలదానవ్రతపూర్వకం. కాంచనం భాస్కరం కృత్వా యథావిభవ శక్తితః,స్నాపయేత్పంచగవ్యేన గంధపుష్పైస్తు పూజయేత్. సంచ్ఛాద్య రక్తవస్త్రాభ్యాం తామ్రపాత్రే నిధాయ చ, భాస్కరాయ నమః పాదౌ పూజయామి. రవయే జంఘే ఆదిత్యాయ జానునీ. దివాకరాయ ఊరూ. అర్యమ్ణే కటిం. భానవే ఉదరం. పూష్ణే బాహూ మిత్రాయ స్తనౌ. వివస్వతే కంఠం. సహస్రాంశవే ముఖం. తమో

హంత్రే నేత్రే. తేజోరాశయే శిరః. అరుణసారథయే సర్వాంగం. అర్ఘ్యం చ పూజనం కార్యం బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్, ఏవం సంవత్సరే పూర్ణే కాంచనేన దివాకరం. సంపూజ్య పద్మకుసుమై ర్యథా విత్తానుసారతః. ధూపైర్దీపైశ్చ నైవేద్యై రక్తవస్త్రేణ వేష్టితం. తతో హోమం ప్రకుర్వీత రవిమంత్రేణ నారద, ద్వాదశ్యాం కపిలా దేయా వస్త్రాలంకారసంయుతా, అశక్తః కపిలా మేకాం విత్తశాఠ్యవివర్జితః, ఆయు రారోగ్యమైశ్వర్యం భార్యాం పుత్రాం సమాప్నుయాత్. ఇతి అశోకసంక్రాన్తిః.

అథాయుస్సంక్రాన్తిః.

అథాన్యాంచప్రవక్ష్యామి ఆయుస్సంక్రాన్తిముత్తమాం, సంక్రాన్తి దివసే స్నాత్వాపూజయేచ్చ దివాకరం కాంస్యే క్షీరంఘృతందద్యాత్. సహిరణ్యం స్వశక్తితః, మంత్రాః పృథక్ చ వక్తవ్యాః పూజా సైవ ప్రకీర్తితా. తత్ క్షీరం సురభీజాతం పీయూషం సమసర్పియుక్, ఆయు రారోగ్యమైశ్వర్యం మూలం దేహి ద్విజాతయే, అనేన విధినా వర్షం సర్వం దద్యా దతంద్రితః, ఉద్యాపనాదికం సర్వం ధాన్యసంక్రాంతివద్భవేత్, నిర్వ్యాధిశ్చైవ దీర్ఘాయుస్తేజస్వీ కీర్తిమాంస్తథా, అపమృత్యుభయం నాస్తి జీవేచ్ఛరదాం శతమ్. ఇత్యాయుస్సంక్రాంతిః.

అథ ధనసంక్రాంతివ్రతమ్.

సంక్రాంతిదివసే పూజ్యోభాస్కరస్తువిధానతః, కలశంచావ్రణం గృహ్య వారిపూర్ణం నిధాపయేత్ సువర్ణప్రతిమాం కృత్వా ప్రతిమాసం తు దాపయేత్ విధినానేన వర్షాంతే ప్రీయతాం మే దివాకరః. భానోరుదయవేళాయాం స్నాత్వా సర్వం ప్రపూజయేత్, కృసరాన్నేన పక్వాన్నంఘృతయుక్తేన భూరిణా, బ్రాహ్మణాన్భోజయే త్పశ్చాత్ వాదం ప్రాప్తే దివాకరే, పూజావిధానం తద్వచ్చ ధాన్యసంక్రాన్తివద్భవేత్. సౌవర్ణంకలశంకృత్వా సూర్యం చోపరివిన్యసేత్ సువర్ణఘటితంపద్మంసూర్యాయ వినివేదయేత్, గోదానం తత్ర కర్తవ్యమేవం సంపూర్ణతాం వ్రజేత్. జన్మనాం శతసాహస్రం ధన యుక్తో భవేన్నరః, ఆయురారోగ్యసంపన్నః సూర్యలోకే మహీయతే ఇతి ధనసంక్రాంతిః.

అథ సర్వసంక్రాంత్యుద్యాపనమ్.

హేమాద్రౌ భవిష్యే. నందికేశ్వర ఉవాచ. అథాన్యదపి వక్ష్యామి సంక్రాంత్యుద్యాపనం ఫలం, విషువే చాయనే చైవ సంక్రాన్తివ్రతమాచరేత్. పూర్వేద్యురేకభక్తేన దంతధావనపూర్వకం, సంక్రాన్తివాసరే ప్రాప్తే తిలైః స్నానం సమాచరేత్. రవిసంక్రమణే భూమౌ చందనేనాష్టపత్త్రికం, పద్మం సకర్ణికం కుర్యాత్తస్మిన్నావాహయేద్రవిం. కర్ణికాయాం న్యసేద్దేవమాదిత్యం పూర్వపత్త్రతః, నమస్స్వాహాయ చాగ్నేయ్యాం యామ్యే ఋఙ్మండలాయ చ. నమస్సవిత్రే నైరృత్యే వారుణే తపనం బుధః, వాయవ్యే మిత్రమావాహ్య పూజయేత్తు యథాక్రమం. మార్తాండముత్తరే విష్ణుమీశాన్యే విన్యసేత్తదా, ద్విజాయ సోదకం కుంభం తిలపాత్రం హిరణ్మయం. కమలం తు యథాశక్తి కారయిత్వా నివేదయేత్, చందనోదక పుష్పైశ్చ దేవాయార్ఘ్యం న్యసేద్బుధః. విశ్వాయ విశ్వరూపాయ విశ్వధామ్నే స్వయంభువే, నమోఽనంత నమో ధాత్రే ఋక్సామయజుషాంపతే అనేన విధినా సర్వం మాసి మాసి సమాచరేత్, వత్సరాంతే తథా కుర్యాత్పూర్వం ద్వాదశధా నరః సంవత్సరాంతే ఘృతపాయసేన సంతర్ప్య వహ్నిం ద్విజపుంగవాంశ్చ, కుంభాన్ పునర్ద్వాదశ ధేనుయుక్తాన్ సమర్ప్య హైరణ్మయపద్మగర్భాన్. పయస్వినీః శీలవతీశ్చ దద్యాత్తామ్రైః స్వరూపేణ సువస్త్రయుక్తాః, గావోఽథవా సప్త చ కాంస్యదోహాః మాల్యాంబరా వా చతురోఽప్యశక్తః ద్వే వాప్యశక్తః కపిలామథైకాం నివేదయేద్బ్రాహ్మణపుంగవాయ, హైమీం చ దద్యాత్పృథివీమశేషాం కృత్వాఽథ రౌప్యామథవా తు తామ్రీం. పైష్టీమశక్తోఽథ తిలైర్విధాయ సౌవర్ణసూర్యేణ సమం ప్రదద్యాత్, న విత్తశాఠ్యం పురుషోఽత్ర కుర్యాత్కుర్వన్నధో యాతి న సంశయోఽత్ర. యావన్నగేంద్రప్రముఖా నగేంద్రాః పృథ్వీ చ సప్తాబ్ధియుతేహ తిష్ఠేత్, తావత్సగంధర్వగణైరశేషైః సంపూజ్యతే నారద నాకపృష్ఠే. తతశ్చ భూమౌ ద్విజవర్యజో వా క్షత్త్రాధిపః స్యాత్కులశీలయుక్తః, స్వస్థస్సుఖీ పుణ్యవపుస్సభార్యః ప్రభూతపుత్త్రో రిపుమర్దితాఙ్ఘ్రిః. ఇతి సర్వసంక్రాంత్యుద్యాపనమ్.

అథ ధనుస్సంక్రమణే విశేషః.

రవౌ ధనుషి సంప్రాప్తే స్నాయాదర్కోదయే సదా, సర్వం నిత్యం చ సంపాద్య ముహూర్తాంశగతో రవిః. కృసరాన్నేన విప్రాంశ్చ భోజయేద్ఘృతపాయసైః, దక్షిణాద్యైశ్చ సంతోష్య స్వయం భుంజీత వాగ్యతః ఏవం నిరంతరం కుర్యాద్దశ భానువాసరే, ఇహ భుక్త్వా తు భోగాన్వై సూర్యలోకం చ గచ్ఛతి ఇతి ధనుర్మాసమహిమా.

అథ రవేర్ఘృతస్నపనం హేమాద్రౌ భవిష్యే. ఉత్తరే త్వయనే ప్రాప్తే ఘృతప్రస్థేన యో హరం, స్నాపయిత్వా బ్రాహ్మణేభ్యో యః ప్రయచ్ఛతి మానవః. ఘృతధేనుం తథా దద్యాద్బ్రాహ్మణాయ కుటుంబినే. సర్వపాపవినిర్ముక్తః సూర్యలోకే చిరం వసేత్, తతో భవతి భూపాలో ప్రజానందవివర్ధనః. ఇతి ఉత్తరాయణే ఘృతస్నపనమ్.

అథ మకరసంక్రాంతౌ శివస్య ఘృతకంబలదానమ్.

మాఘే మాసి మహాదేవం యో దద్యాద్ఘృతకంబలం, స భుక్త్వా సకలాన్ భోగానంతే మోక్షం చ విందతి. సదా స్మారయతో యాతా ఘృతకంబలదానతః, జాతిస్మరాశ్చ తే యాతా ముక్తాశ్చాంతే శివార్చకాః. పురా సమాగతం విప్రం జాబాలిం శ్రుతిపారగం, పప్రచ్ఛ మాలకర్ణాఖ్యో ధర్మం దారిద్ర్యనాశకం. జాబాలిరువాచ. అసితా మాఘసప్తమ్యాం ధేనోర్ఘృతమనుత్తమం, సంపాదనీయం యత్నేన సుపరిభావితం సుశోధితం. తద్ఘృతం తులయా తీర్ణం ప్రస్థం సార్ధశతత్రయం, మహాకంబలమేతద్ధి ఘృతస్య పరికీర్తితం తదర్ధం వా తదర్ధం వా సామాన్యేన శివాలయే, ఘృతస్నానేన దేవేశమభిషించేన్మహేశ్వరమ్ తతో సుఘనసుసంఘాతమర్పయేచ్ఛివమస్తకే, తతస్తిలైస్సర్షపైశ్చ బిల్వపత్రైశ్చ కోమలైః. హేమపద్మైశ్చ దేవేశః పూజనీయో మహేశ్వరః, గుడపూపాదికం దేయం మహానైవేద్యమాదరాత్. తతో నీరాజనం దత్వా దేయః పుష్పాంజలిస్తతః, ప్రదక్షిణాన్ నమస్కారాన్ కృత్వా చ తదనంతరం. శైవం పంచాక్షరం జప్త్వా శివాయైతన్నివేదయేత్, తతో జాగరణం కార్యం శివస్మరణపూర్వకం, తతః ప్రాతస్సముత్థాయ కృత్వా స్నానాదికం పునః, పూజనీయో మహాదేవో ఘృతసేచనపూర్వకం, భోజనీయాస్తథా విప్రా భక్ష్యైర్భోజ్యైశ్చ యత్నతః, తతః స్వయం చ భోక్త

వ్యం బంధుభిః సహ సాదరం. అనేన తవ దారిద్ర్యం నాశమేష్యతి సర్వథా, భోగాంశ్చ విపులాన్ భుక్త్వా శివలోకం గమిష్యసి ఇతి మకర సంక్రాన్తౌ ఘృతకంబళదానం సమాప్తమ్.

అథ మకరసంక్రమణే దధిమంథదానమ్.

సూర్యపూజైవ. తతో దధిమంథఘటే యశోదాం శ్రీకృష్ణ సువర్ణ ప్రతిమాం స్థాప్య సంపూజ్య ప్రార్థయేత్. యశోదే త్వం మహాభాగే సుతం దేహి మనోరమం, పూజితాఽసి మహాదేవి దధిమంథనభాజనే శ్రీకృష్ణపరమానంద సంసారార్ణవతారక, పుత్రం దేహి మనోజ్ఞంచ ఋణత్రయవిమోచకం. దానమంత్రః గృహాణ త్వం ద్విజశ్రేష్ఠ దధి మంథనభాజనమ్, నవనీతేన సహితం దేవక్యా సహితంహరిం ప్రసాదః క్రియతాం మహ్యం సూర్యరూప నమోఽస్తు తే.

అథ తాంబూలవ్రతోద్యాపనమ్.

ద్వాత్రింశత్పత్రైర్యుక్తం పూగీఫలసమన్వితం, ఏలాలవంగ కర్పూరైర్యుక్తం తాంబూలముచ్యతే, సుధాలాభం భవేద్వాపి దేయం ద్విజవరాయ చ, ద్విజాభావే సువాసిన్యై తదభావే కుమారికాం ఉద్యాపనం ప్రకర్తవ్యం యథావిభవసారతః, శుభేఽహ్ని మాసే కర్తవ్యం ఋక్షే వైవాహికేతతః పంచసప్త చ సద్విప్రాన్ సపత్నీకాన్ ప్రపూజయేత్, పూర్వరాత్రౌ తు సంపూజ్యా లక్ష్మీనారాయణావుభౌ ఉమామహేశ్వరౌ పూజ్య బ్రహ్మాణం భానునా సహ, రతిం చ పంచ బాణం చ పూజయేచ్చ యథావిధి. బుద్ధిం సిద్ధిం విఘ్నరాజం లోక పాలాంశ్చ పూజయేత్, రాత్రౌ పూజా ప్రకర్తవ్యా షోడశైరుపచారకైః తాంబూలోపహారాంస్తత్ర సంస్థాప్యోత్తరదేవతాః. పురుషోత్త మాయ, పుండరీకాక్షాయ, నిత్యాయ. వేదగర్భాయ, గోవర్ధనాయ, సుబ్రహ్మణ్యాయ, శౌరయే, ఈశ్వరాయనమః. ఏతాని ద్వాదశ నామాని పూజనే హవనే తథా. ఘృతం వా పాయసం వాపి పంచామృత తిలోదనం. తత్తన్మంత్రైశ్చ హోతవ్యమష్టావింశతిసంఖ్యయా, పూర్ణ స్థాపనపాత్రంచ పూర్ణపాత్రం తథైవ చ. స్వర్ణ రౌప్యమయం వాపి పై త్తలంసీసనంభవం, సర్వశోభాసమాయుక్తాం లోహజాంపూగభాజికాం పూజయిత్వా తతస్తత్ర తతః పూర్ణాహుతిం చరేత్, బ్రాహ్మణాన్భోజ

యిత్వాథ దద్యాత్తాంబూలముత్తమం ఫలేన తృప్యతే బ్రహ్మావక్త్రేణ భగవాన్మారిగ, మార్జనీయాశ్వగత్వప్తవర్థం ఖదిరం కామతృప్తయే. కర్పూరైలాలవంగాదిజాతీపత్త్రిఫలైస్తథా, ఇంద్రాద్యాలోకపాలాశ్చ సంతుష్టాశ్చ భవన్తిహి. వారిదస్సుఖమాప్నోతి రాజ్యం ప్రాప్నోతిచాన్నదః, దీపదశ్చక్షురాప్నోతి త్రయం తాంబూలదానతః ఏవం కృతే విధానేన సర్వాన్ కామానవాప్నుయాత్. ఇతి వాయుపురాణేయుధిష్ఠిరంప్రతి భగవదుక్తతాంబూలోద్యాపనమ్.

అథ మౌనవ్రతోద్యాపనమ్.

నారదః. బ్రహ్మన్ బ్రూహి మమ త్వం హి మౌనవ్రతవిధిం శుభం, ఫలం కిమస్య దానం వా కథముద్యాపనం భవేత్. బ్రహ్మోవాచ. శృణు నారద యత్నేన సావధానేన చేతసా, చాతుర్మాస్యే వ్రతం కుర్యాన్మౌనాఖ్యం వ్రతముత్తమం యస్యాచరణమాత్రేణ గమ్యతే విష్ణుమందిరమ్, విధిం తస్య ప్రవక్ష్యామి శృణు నారద మన్ముఖాత్. వ్రతమధ్యే వ్రతస్యాన్తే వ్రతాదౌ వా యథావిధి, ఉద్యాపనం ప్రకుర్వీత వ్రతసంపూర్తిహేతవే. స్నాత్వా నిత్యక్రియాంకృత్వా కుర్యాత్సంకల్పమాదృతః, సర్వతోభద్రమాలిఖ్య తత్రవిష్ణుం ప్రపూజయేత్. లక్ష్మ్యా యుతం తు దేవేశం బ్రహ్మాద్యా దేవతాస్తథా, ద్వారదేశే తు సంపూజ్య పుణ్యశీలసుశీలకౌ. జయం చ విజయం చైవ గదాదీన్యాయుధాని చ, మంటపం తోరణైర్యుక్తం పట్టవస్త్రేణ భూషితం సువర్ణప్రతిమాం తత్ర ఘంటాగరుడలాంఛితాం, ఉపచారైః షోడశభిరర్చయిత్వా రమాపతిం. రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్ గీతవాద్యాదిమంగళైః, ఘృతేనాష్టోత్తరశతం పావకే హవనం చరేత్. అతో దేవేతి మంత్రేణ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః, పీఠదానం తతః కుర్యాద్ఘంటాదానం తథైవచ. ఘంటాదానస్య మాహాత్మ్యం వక్తుం కేన చ శక్యతే దీపదానం తతః కుర్యాద్వ్రతసంపూర్తిహేతవే ఇదం వ్రతం మయా పూర్వం కృతముత్పత్తిహేతవే, తేన వ్రతప్రభావేన సృష్ట్యుత్పత్తిర్మయా కృతా. కర్తవ్యం తు ప్రయత్నేన సర్వకామార్థసిద్ధయే, య ఇదం కురుతే వత్స స సాక్షాన్మామకీ తనుః. ఇతి బ్రహ్మాండపురాణే బ్రహ్మనారదసంవాదే మౌనవ్రతోద్యాపనమ్.

అథ ప్రపాదానవిధానమ్.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. కథం కృష్ణ వ్రతం కృత్వా సంసారాద్గహ్వారాన్నరః, అగచ్ఛేయుర్బ్రూహి శ్రేయేన తథా దానేన మే వద. శ్రీకృష్ణః విధానమేకమతులం సామాన్యం నలసేవితం, విధిం ప్రపాఖ్యం రాజేంద్ర కథ్యమానం శృణుష్వ తత్. యస్మిన్ పథి జలం నాస్తి నాస్తి గ్రామసమీపతః, ప్రపా తత్ర ప్రకర్తవ్యా స్వర్గకామేప్సుభిర్నరైః. మాఘమాసే సితేపక్షే శివరాత్రౌ విశేషతః. కృత్వా తు మంటపం రమ్యం చతుర్ద్వారం సుశోభితం. ఛాయా శీతమయీ కార్యా దృఢైః స్తంభైర్విశేషతః, ఏకవక్త్రా ద్వివక్త్రా వా పూర్వోత్తరముఖా శుభాః మార్గాణాం యత్ర బాహుళ్యం తత్ర కార్యా విచక్షణైః, దృఢాంస్తామ్రమయాన్రమ్యాన్ మృణ్మయాన్వా సమాహితః, పూజాం చైవ సమాదిశ్య స్వర్గకామః ప్రయత్నతః, ప్రావృడ్యాతి యావద్వై జలైః కుంభాన్ ప్రపూరయేత్. యవాగూస్తత్ర సంయుక్తా వ్యంజనైస్సుసమన్వితా, అన్యైశ్చ బహుభిర్ద్రవ్యైః శర్కరాపానకైర్యుతాః. తక్రం లవణసంయుక్తం తాంబూలం చ యథావిధి, ప్రపాయాం దాపయేచ్ఛక్త్యా జలం వా కేవలం శుభం. బ్రాహ్మణార్థం పృథక్ పాత్రం బ్రహ్మచిహ్నేన లక్షితం, స్వస్తివాచనపూర్వం తు సర్వమేతత్ప్రకల్పయేత్. ఏవంవిధా ప్రపా ప్రోక్తా విద్వద్భిర్ధర్మకోవిదైః, శిశూనాంజననీయద్వత్ క్షుత్తృడాహరణే క్షమా. సర్వేషామపి వర్ణానాం ప్రపా వై పోషణే క్షమా, నందన్తి పితరస్తస్య తుష్యన్తి కులదేవతాః. స్తువన్తి మనుజాస్సర్వే యేనాధ్వని కృతా ప్రపా, క్రతుకోటిశతైర్యత్తు పుణ్యం చ లభతే నరః. ఉద్యాపనవిధిం కృత్వా ప్రపాదానమనుత్తమం, తస్యాస్సర్వాణి పాత్రాణి బ్రాహ్మణాయ నివేదయేత్. భోజయేచ్చ యథాశక్తి బ్రాహ్మణాంస్తోషయేత్తతః, ప్రపామందిరదానేన కృతకృత్యో భవేన్నరః. దుర్భిక్షే గ్రాసమాత్రాన్నం గ్రీష్మే బిందుసమం జలం, తత్తుల్యం. క్రతులక్షేణ ద్వయమేతత్తతోఽధికం. ఏవంవిధా ప్రపా ప్రోక్తా మునిభిస్తత్త్వదర్శిభిః, వరా వా లఘు వా రాజన్ సర్వకామవివర్ధనీ.

ఇతి భవిష్యోత్తరపురాణే ప్రపాదానం సోద్యాపనమ్.

అథ లక్షపద్మవిధిః.

బ్రూహి కృష్ణ వ్రతశ్రేష్ఠం సుకృతం దుఃఖనాశనం, పుత్ర పౌత్రప్రదం చైవ కృపయా మధుసూదన. శ్రీకృష్ణః. శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి వ్రతానాముత్తమం వ్రతం, సౌభాగ్యకారం స్త్రీణాం సర్వ కామఫలప్రదం. లక్షపద్మం రంగవల్ల్యా శుభే మాసి సమాచరేత్, గురుశుక్రాస్తరహితే శుక్లపక్షేణ యుక్తతః. గంధపుష్పైః పూజయేచ్ఛ్ర ద్ధైః సూర్యస్థం పూజయేద్ధరిమ్, ఉద్యాపనం సమాప్తౌ చ కుర్యా ద్వ్రతస్యసిద్ధయే. సంపూర్ణం జాయతే యేన తచ్ఛృణుష్వ ప్రయత్నతః, సూర్యస్య ప్రతిమాం కుర్యాత్ సువర్ణస్య చ శక్తితః, వేదికాయాం ప్రకర్తవ్యం స్వస్తికం పద్మసంయుతం. తన్మధ్యే కలశం స్థాప్య రక్త వస్త్రేణవేష్టితం, పంచామృతేన సంస్నాప్య దేవం తత్ర ప్రపూజ యేత్. గంధపుష్పాక్షతైర్ధూపైర్నైవేద్యైరుపచారకైః శుభైః, సువర్ణనిర్మి తం పద్మం దేవాయ వినివేదయేత్. ఆచార్యం వరయేత్తత్ర వేద వేదాంగపారగం, తతో హోమంచ ప్రకర్తవ్యం తిలాజ్యైః పాయ సైస్తథా. అష్టోత్తరసహస్రం వా శతత్రయమథాపి వా, గాయత్రీ మంత్రతః కుర్యాన్మూలమంత్రేణ హోమయేత్. గోదానం చ ప్రకర్తవ్యం సూర్యస్య పరితుష్టయే, బ్రాహ్మణాన్భోజయేద్భక్త్యాశర్కరా ఘృతపాయసైః. తేభ్యోఽపిదక్షిణాం దద్యాద్విత్తశాఠ్యవివర్జితః, ప్రతి మాం కలశం చైవ దద్యాత్పూజాదికం తతః. అతో దేవేతి మంత్రేణ ఆచార్యాయ నివేదయేత్. ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ కుర్యాన్మూర్ధ్ని కృతాఞ్జలిః శ్రీకృష్ణః. ఏతత్తే వ్రతమాఖ్యాతం స్త్రీణాం కామఫలా ప్తయే, పుత్రపౌత్రాదిసంతానవృద్ధ్యర్థం కురునందన యా నారీ కురుతే భక్త్యా హరిస్తస్యాః ప్రసీదతి. ఇతి సౌరపురాణే లక్షపద్మ ప్రకరణే ఉద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ లక్షదీపదానవిధిః.

స్కంద ఉవాచ. రుద్రసంఖ్యం శివాయాథ అర్పయేద్దీపము త్తమం, వర్షమేకం తదర్ధం వా వర్షద్వయమథాపి వా. లక్షసంఖ్యాతద ర్ధంవా ద్విలక్షం వా స్వశక్తితః, లక్షదీపం ప్రకుర్వన్తి నరాః పరమధా ర్మికాః.ఘృతేన మే ప్రకుర్వంతి తేషాం పుణ్యం వదామి తే, దీపమాలా యథాశక్తి కార్తికే శ్రద్ధయాన్వితాః. యావత్కాలం ప్రజ్వలన్తి

దీపా యస్య ప్రభావతః, తావద్యుగసహస్రాణి స్వర్గలోకే మహీయతే. కౌసుంభేన చ తైలేన చ దీపాన్ దద్యా చ్ఛివాలయే, తేన పుణ్యేన కైలాసే వసతే శివసన్నిధౌ. అతసీతైలసంయుక్తాన్ దీపాన్ దద్యాచ్ఛివాలయే, దశపూర్వాన్ దశ పరాన్ యుక్తోగచ్ఛేచ్ఛివాలయం జ్ఞానినోహి భవిష్యంతి దీపదానఫలేన హి, తిలతైలేన యే దీపాన్ దదతే చ శివాలయే తేజస్వినో మహాభాగాస్తు తే నచ శతే న వై, తైలయుక్తాః కృతా దీపా దాపితాశ్చ శివాలయే. ఆర్తిక్యం చ సకర్పూరం యే కుర్వన్తి దినేదినే, తే ప్రాప్నువన్తి సాయుజ్యం నాత్ర కార్యా విచారణా. లక్షదీపస్య సంపూర్త్యై కుర్యాదుద్యాపనం బుధః, ఉపవాసం ప్రకుర్వీత పూర్వస్మిన్ దివసే తదా. కర్షమాత్రసువర్ణేన తదర్ధార్ధేన వా పునః, ప్రతిమాం శంకరస్యాథ ఉమయా సహితస్య చ. ఆచార్యం వరయేత్తత్ర అభిజ్ఞం వేదపారగం, కలశం స్థాపయేద్దాతా స్వస్తివాచనపూర్వకం. ఉమామహేశ్వరం రమ్యం స్థాపయేత్కలశోపరి, ఉపచారైః షోడశభిః పూజయేచ్చ పృథక్ పృథక్. రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్ పురాణశ్రవణాదిభిః, ప్రాతస్స్నానం విధాయాథ హోమకర్మ సమారభేత్. తిలసర్పిర్భ్యాం వై శ్చైవ చరుణా బిల్వపత్రకైః, ఆజ్యప్లుతైశ్చ ప్రత్యేకం సద్యోజాతాదిమంత్రతః. శతమష్టోత్తరం హుత్వా హోమశేషం సమాపయేత్, ఉమామహేశ్వరం దేవం పూజయేత్తు పునర్వ్రతీ. ప్రతిమాం వస్త్రసహితామాచార్యాయ నివేదయేత్, సహిరణ్యాం సవత్సాం చ ధేనుం దద్యాత్ప్రయత్నతః. అనేన విధినా యస్తు వ్రతమేతత్సమాచరేత్, సభుక్త్వా విపులాన్ భోగాన్ శివసాయుజ్యమాప్నుయాత్. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాద్వస్త్రాలంకారభూషణైః, గురోరాజ్ఞాం గృహీత్వా తు భుంజీయాద్బంధుభిః సహ. ఏవం యః కురుతే మర్త్యో లక్షదీపప్రదీపనం, నరో వాప్యథవా నారీ సోఽశ్నుతే పదమవ్యయం. జ్ఞానముత్పద్యతే తస్య సంసారభయనాశనం, సర్వపాపక్షయకరం జన్మజన్మార్జితం చ యత్. బాల్యే వయసి యత్పాపం యౌవనే వాపి యత్కృతం, వార్ధకేఽపి కృతం పాపం తత్సర్వం నశ్యతి ధ్రువం. సర్వపాపవినిర్ముక్తో భుక్త్వా భోగాన్మహీతలే, సర్వాన్ కామానవాప్యాథ సోఽశ్నుతే పదమవ్యయం. ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే లక్షదీపోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ లక్షదూర్వాపూజనవిధిః.

శూరసేన ఉవాచ. లక్షదూర్వావిధిం సమ్యక్కథయస్వమహాగిరిశ. యం కృత్వా ప్రాణినస్సర్వే భవంతి సుఖభాగినః. శ్రావణే చ చతుర్థ్యాం తు భౌమవారో యదా భవేత్, సుభేఽహ్ని వాసరే వాపి పూజాకర్మ సమారభేత్. దంపత్యూచతుః. చరిత్వా న్నపో జాతస్తేన తృప్తిం న స్త్రై గమః, ఆవాభ్యాంతు దరిద్రాభ్యాం కిం దేయం తృప్తికారకం నదీనదజలైరద్భిరసంప్రాప్య ర్నాభిపూర్యతే, బిందుమాత్రేణ సహజా స కథం పూర్యతే వద. కౌండిన్య ఉవాచ. భక్త్యా దత్తం స్వల్పమపి బహుతృప్తికరం మమ, అభక్త్యా యచ్చ దంభేన బహు దత్తం వృథా భవేత్. దంపత్యూచతుః. ఆవయోర్న గృహే కించిచ్ఛుభం వస్తు ద్విజోత్తమ, పూజాయై గణనాథస్య ప్రాతర్దూర్వాంకురా హృతాః. పూజితో గణనాథస్తు స ఏకో హ్యావయోర్మతే, భక్త్యా దత్తస్స ఏకోఽపి తృప్తయే స్యాత్ప్రదీయతాం కౌండిన్య ఉవాచ. విరోచనా దదౌ తస్మై శ్రుత్వా వాక్యం తదీరితం, ఏకం దూర్వాంకురం భక్త్యా తేన తృప్తోఽభవద్ద్విజః. శాల్యన్నం పాయసాన్నం చ నానాపక్వాన్నమేవ చ, వ్యంజనాన్యపి సర్వాణి లేహ్యచోష్యాన్యనేకధా. భక్త్యా విరోచనాదత్తే జాతం దూర్వాంకురేఽఖిలం, గృహీత్వా బ్రాహ్మణస్తంతు బుభుక్షుః పరమా ముదా. తస్మిన్ దూర్వాంకురే భక్త్యా దత్తే తేనాథ భక్షితే, ప్రశశాము ద్విజస్యాస్య తత్క్షణాజ్జఠరానలః తృప్తిశ్చ పరమా తేన ప్రాప్తా తత్క్షణమాత్రతః, ఆలింగ్య త్రిపురసంహారీ తృప్తోఽభూద్దర్శయన్ ద్విజః. తత్యాజ కుత్సితం రూపం ప్రకటోఽభూద్గజాననః చతుర్భుజోఽరవిందాక్షః శుండాదండవిరాజితః. కమలం పరశుం మాలాం దంతం కరతలే దధత్, మహార్హమకుటో రాజన్ కర్ణే కుండలమండితః దివ్యవస్త్రపరీధానో దివ్యగంధానులేపనః, ఉవాచ తౌ ప్రసన్నాత్మా దంపతీ స గజాననః. వృణీత తం వరం శీఘ్రం మనసా యం యమిచ్ఛథః తావూచతుః జన్మజన్మాంతరే వాపి భక్తిరస్తు దృఢాఽఽవయోః, ముక్తిర్వా దీయతాం దేవ అస్మాత్సంసారసాగరాత్ న యాచే కించిదన్యం హి పాదపద్మాదిభాననా. కౌండిన్య ఉవాచ. ఇతి తద్వాక్యమాకర్ణ్య తథేత్యుక్త్వా గజాననః, పునరాలింగ్య విప్రదే

భక్తిం త్రిపురసూదనః. ఏతస్మాద్దూర్వా భారో౽స్తి దేయతాం దీయతే మయి, అసంఖ్యాభక్తగణాద్దేవో న తృప్తిం చ సమాయయౌ. ఇతి సమ్యక్ సమాశ్రావ్య మహిమానం పరం శుభం, దూర్వాసమర్పణ భవం శ్రవణాత్తస్య కానుకః. ఇతిహాసమిమం భక్త్యా శృణుయాచ్ఛ్రావయేచ్చ యది, సపుత్రధనమాప్నోతి స్వర్గలోకే చ మోదతే. గజాననే చ యో భక్తో నివాసం సో ముక్తిమాప్నుయాత్. శ్రుత్వాపీత్థమితిహాసం ఆశ్రమా సంశయం పునః. ప్రపేదే హ్యాదితం జ్ఞాత్వా కౌండిన్యో మునిరబ్రవీత్. ఆశ్రమే శృణు మే వాక్యం సంశయస్యాపనుత్తయే, యద్వదామి హ్యాదిస్థస్య మయా జ్ఞాతస్య తే౽నఘే, ఏకం దూర్వాంకురం గృహ్యా గచ్ఛ శీఘ్రం బిడౌజసం. తదాశీర్వచనం పూర్వం యాచ్యాద్యాచస్వ కాంచనం దూర్వాంకురేణ తులితం గృహీత్వా తు ఇహానయ. న న్యూనం నాధికం గ్రాహ్యం తస్య భారాచ్ఛభానసే, ఆజ్ఞాం ప్రాప్య మునేః సా తు ప్రస్థితా స్వార్థసిద్ధయే. ఏకం దూర్వాంకురం గృహ్య శక్రసన్నిధిమాయయౌ, తమువాచాశ్రమా శక్ర దేహి మే కాంచనం శుభం. యాచితుం త్వాం సమాయాతా భర్తృవాక్యాత్సురేశ్వర. ఇన్ద్ర ఉవాచ. కిమర్థం త్వమిహాయాతా మమాజ్ఞా ప్రేషితా౽భవత్, మయా తు ప్రేషితం తస్య స్వశక్త్యా తు సువర్ణకం. ఆశ్రమోవాచ దూర్వాంకురస్య తులయా యద్భవేత్కాంచనం శుభం, గృహ్ణామ్యహం శచీభర్తస్త్వాం న్యూనం నచ హి నాధికం. ఇంద్రః. దూర్వాంకురప్రమాణం మే నాస్తి ద్రవ్యం శుభాననే, కుబేర భవనం గచ్ఛ జాతరూపం ప్రదాస్యతి. ఇంద్రేణ ప్రేషితా సాధ్వీ మునిపత్నీ మహాయశాః, ప్రాప తం భవనం తే౽ద్య దేహి దూర్వామితం ధనం. కుబేర ఉవాచ. అత్యాశ్చర్యమహం మన్యే మునే శక్రస్య చాశ్రమే, మోహావిష్టోన జానాతి దూర్వాంకురమితం కిం కాంచనేన కిమేతేన బహుళం నేచ్ఛతే కుతః, ఆజ్ఞాపయద్ధనాధ్యక్షః కోశకారం ధనస్య చ. దేహి అస్యై ధనం స్వేచ్ఛం మునిపత్న్యై మహాజ్ఞయా, ఏవం శ్రుత్వా దదౌ తస్మై బహుళం కాంచనం తు సః. సజగ్రాహ భయాద్భర్తుర్దూర్వాధికవిశంకయా, స్వర్ణకారస్తులాయాంతు దూర్వాంకురమధారయత్, నాభవత్తులయా తస్య పర్యాప్తం

48

తత్తు హాటకం, వణిక్తులా సమానీతా న తత్రాప్యభవత్సమం. శైలకారసమానితా న జాతా పూరణే క్షమా, ధటే మహాత్మతః క్షిప్రం హాటకం దత్తమేకతః. దూర్వాంకురోఽపి తత్రాపి అథ స్తాద్యాతి భారతః, అన్యదస్యర్ధదా తత్ర కుబేరః కాంచనం బహు. తథాపి నాభవత్తేన సమం దూర్వాంకురేణ చ, సర్వలోకగతం ద్రవ్యం దత్తం గురు తతోఽభవత్. తథాపి నాభవత్తుల్యం తేన దూర్వాంకురేణ చ, పత్నీమాహూయ తాం ప్రాహ కుబేరః కౌతుకాన్వితః. కురు మద్వాక్యతస్సుభ్రూర్ఘటారోహణమగ్రతః. న సమం చేత్తమారోక్ష్యే నిజసత్యగిరక్షయా. పతివ్రతాజ్ఞయా తస్య ధటమారురుహే తదా, తతోఽపి న సమా జాతా తతస్సర్వాం పురీం దదౌ. ధటమధ్యే కుబేరోఽపి నోర్ధ్వం జాతోఽంకురాత్తతః, గ్రసత్వా సుతముఖాదింద్రో గజారూఢస్సమాయయౌ. స్వర్గీయద్రవ్యసహితో ధటామారురుహే స్వయం, సమం న యాతి దూర్వాయా ఘటాభాగేన చానఘ అధోముఖో గతశ్చిన్తాం కిమేతదితి చింతయన్, విష్ణుం హరం చ సస్మార తత్రారోహణకామ్యయా శివో విష్ణుస్సమాగత్య ఘటామారురుహే తదా, తథాపినోర్ధ్వగమనం తదా దూర్వాంకురస్య హి. శివో విష్ణుః కుబేరోఽపి ఆశ్చర్యం సమపద్యత, వరుణేంద్రాగ్నిమరుతః కౌండిన్యం చ సమాయయుః. దేవా దేవర్షయశ్చాపి సిద్ధవిద్యాధరోరగాః, దినాంతే సమనుప్రాప్తే యథా గచ్ఛంతి పక్షిణః. నమస్కృత్వా మునిం సర్వే ప్రోచిర్విద్యాధరోరగాః సర్వే ఊచుః అజ్ఞానం విలయం యాతం దర్శనాన్నో మునే తవ, పూర్వపుణ్యభవాదగ్రే కల్యాణం నో భవిష్యతి. తవ పత్న్యాహ్నాతం సర్వం సర్వేషామథ స స్ఫుటం, మహిమానం న జానీమో దూర్వాంకురసముద్భవం. ఏవం దూర్వాంకురతులాం త్రైలోక్యమపి నో లభేత్, గజాననశిరస్థస్య త్వయా భక్త్యార్పితస్య చ. జానీయాన్మహిమానం కః సమ్యగ్దూర్వాంకురస్య చ, గజాననైకభక్తస్య జపతస్తపతో భృశం. తవాపి మహిమానం కో జానాతి భువనత్రయే, ఏవముక్త్వా మునిం సర్వే పూజ్యమానం గజాననం. సర్వే సభార్యాయ యజుస్తుష్టువుర్న నృతుర్జగుః, స బ్రహ్మా న హరి శ్శివేంద్రమరుతో నాగ్నిర్విభావస్వాన్ మనుః. శేషోఽశేషకలానిధిశ్చ వరుణో నో చంద్రమా

హాశ్వినౌ, నో వాచామధిపో నచైవ గరుడో యక్షాధిపో నాంగిరా, మాహాత్మ్యం పరివేద వేదనిగమైరజ్ఞాతరూపస్య తే, ఏవం సంతర్ప్యతే సర్వే దేవదేవం గజాననం మునిం చ సమనుప్రాప్య యయుః స్వం స్వం నికేతనం. ఆశ్రమాపి తతో జ్ఞాత్వా దూర్వామాహాత్మ్యముత్తమం, విశ్వస్తా భర్తృవాక్యేన సా దూర్వాం పర్యపూజయత్. విఘ్నేశ్వరం సర్వదేవం శర్వం దూర్వాభిరర్చితం, ప్రణనామ చ కౌండిన్యం భర్తారం సత్యవాదినం, ఉవాచ తం ప్రసన్నాత్మా స్వాత్మానం నిందతీ భృశం. మాదృశీ నైవ దుష్టాస్తి పతివాక్యేన శాసితా, విశేషావిదుషా స్వామిన్ విశేషావిదుషస్త్వయా. సమ్యక్కృతం మమ విభో సర్వభూతదయావతా, తం క్షమస్వాపరాధం మే త్వామహం శరణం గతా. తతః ప్రాతః సముత్థాయ దూర్వామాదాయ సత్వరా, స్నాత్వా దేవం సమభ్యర్చ్య దూర్వార్పణమకుర్వతాం, అనన్యభక్త్యా జ్ఞాత్వా తౌ దూర్వామాహాత్మ్యముత్తమం. సాయం ప్రాతర్దేవదేవం పూజయన్తౌ నిరంతరం. త్యక్త్వా యజ్ఞం వ్రతం దానం జ్ఞాత్వా దేవో గజాననః, కృపయా పరయావిష్టం స్వధామ ప్రత్యచోదయత్. గణా ఊచుః. అగాధం వర్ణితం దూర్వామాహాత్మ్యమిదముత్తమం. అశేషవర్ణనే శేషో నశక్తిం సముపద్యత, త్రైలోక్యం తులయా చాస్య న సంజాతం మహామునే. దూర్వేతత్స్మరణాత్పాపం త్రివిధం విలయం వ్రజేత్. తత్స్మృతం స్మర్యతే దేవో యతస్సోఽపి గజాననః, ఇతి చింతామణిక్షేత్ర మహిమా వర్ణితః స్ఫుటం. శ్రవణాత్ కీర్తనాద్ధ్యానాద్భుక్తిముక్తిఫలప్రదా, ఏతస్మాత్కారణాద్ధ్యానం త్రయాణాం ప్రేషితం శుభం. రాసభస్య ముఖాద్దూర్వా గతా దేవోపరి ప్రభో, చండాలశీతనాశాయ ఆసితా తృణభారతః. వాయునా ప్రేరితా సాపి గతా దూర్వా గజాననే, యతశ్చాస్య ప్రియా దూర్వా సంతుష్టోఽసౌ వినాయకః. నిష్పాపత్వం త్రయాణాం చ సాన్నిధ్యం దత్తవాన్నిజం, గంధమాత్రేణ దూర్వాయాః సంతుష్టో జాయతే విభుః, ప్రసన్నో వాతిభక్త్యా వై కింపునర్మస్తకార్పణాత్. బ్రాహ్మణా ఊచుః. ఇతి దూతముఖాద్రాజన్ సంశ్రుత్వా మహిమా తదా, దూర్వాయా మునిభిః సర్వైః సంకష్టేన చ సంశ్రుతః, స్నాత్వా దూర్వాంకురాన్ గృహ్య యయుస్తే వినాయకం,

సేవకాశ్చాపి దూర్వాభిరానర్చుశ్చ గజాననం. ఆసన్ సర్వే దివ్యదేహా
స్తేజసా సూర్యవర్చసః, శృణ్వంతో దివ్యవాద్యాని నానాగానాన్
సమంతతః, విమానవరమారూఢా దివ్యవస్త్రానులేపనాః, యాత్రా వైనా
యకం ధామ కేచిదాయాంతి చ భాగినః, సరాసా నాగరాః. కేచిదాగతాస్తం
మహోత్సవం, ద్రష్టుం దూర్వాభిరానర్చ గణేశం సశత్ పృథక్ పృథక్.
భుక్త్వా భోగాంశ్చ తే సర్వే గణేశస్య సమాగమన్, విమానేష్వుచ్చలిత
మూర్ధ్వంతత్పుణ్యతేజసః తస్మాద్గణేశభక్తేన కార్యం దూర్వాభిరర్చనం,
న కరోతి నరో యస్తు ప్రమాదాత్తాభిరర్చనం. చండాలస్సతు నిర్దిష్టో యా
నరకాన్ ప్రాప్నుయాద్బహూన్, న తన్ముఖం నిరీక్షేత కదాచిదపి
మానవః. దూర్వాభిర్యస్తు పూజ్యేత దేవదేవం గజాననం, తస్య దర్శన
తోఽన్యేపి పాపాచ్ఛుద్ధత్వమాప్నుయుః. దూర్వాభిర్విషమసంఖ్యాభిః
పూజయేద్ధి గజాననం, తేనాపి కోటిగుణితా కృతా పూజా న సంశయః.
బ్రహ్మోవాచ. ఉద్యాపనం చ కుర్యాత్తు దేశకాలానుసారతః, మాఘే వా
కార్తికే భాద్రే ఆషాఢే శ్రావణేఽపి వా. అన్యేషు పుణ్యమాసేషు
వ్రతమేతత్సమాచరేత్, ప్రాతఃస్నానం విధాయాథ దంతధావన
పూర్వకం. ధౌతవస్త్రధరో భూత్వా నిత్యకర్మ సమాచరేత్, దేవపూజా
గృహం వాపి దేవాలయమథాపి వా. గోమయేనానులిప్యాథ ధాతునా
మృణ్మయేన వా, పంచభిర్బ్రాహ్మణైస్సార్థం కృత్వా చ స్వస్తివాచనం.
నాందీశ్రాద్ధం ప్రకుర్వీత లక్షపూజావిధౌ ద్విజః, ప్రాణాయామత్రయం
కృత్వా దేశకాలౌ స్మరేత్సుధీః. గజాననం చతుర్బాహుం ఏకదంతం
విపాటితం, విధాయ హేమ్నా విఘ్నేశం హేమపీఠాసనస్థితం.
తథా హేమమయీం దూర్వాం తదాధారే వ్యవస్థితాం. సంస్థాప్య విఘ్న
హర్తారం కలశే తామ్రభాజనే వేష్టితం రక్తవస్త్రేణ సర్వతోభద్ర
మండలే, పూజయేదుక్తకుసుమైః శమీదూర్వాభిరర్చయేత్. గంధ
పుష్పైశ్చ ధూపైశ్చ దీపైర్నైవేద్యవిస్తరైః. పశ్చాద్గంధాక్షతాదూర్వాభి
రర్చయేద్గణనాయకం. గణాధిపం సహస్రేణ అథవా శతనామభిః ససం
ఖ్యా సఫలా పూజా సంఖ్యాహీనా తు నిష్ఫలా. ఏవం సంపూజ్య విధి
వత్ పూజాంతే హోమమారభేత్, ఆచార్యం వరయేత్పూర్వం ఋత్వి
గ్భిశ్చైకవింశతిః. గణానాం త్వేతి మంత్రేణ అయుతం హోమమా

చరేత్, అథవా దూర్వామంత్రేణ అయుతం తు సమాచరేత్. దూర్వా
మంత్రః త్వం దూర్వేఽమృతజన్మాసి వందితాఽసి సురాసురైః,
సౌభాగ్యం సంతతిం దేహి సర్వకార్యకరీ భవ. యథా శాఖాప్రశాఖాభి
ర్విస్తృతాఽసి మహీతలే, తథా మమాపి సంతానం దేహి త్వమజరా
మరం. సహస్రనామభిర్హోమం స్వాహాకారసమన్వితం, కాండాత్కాండే
త్యాదిమంత్రైర్జుహుయాచ్చ యథావిధి. మధుమిశ్రైస్తిలైర్లాజైః పృథు
కైరిక్షుఖండకైః, లడ్డుకైః పాయసాన్నేన సఘృతేన హువేత్తతః.
పూర్ణాహుతిం తతః కృత్వా బలిదానం తతశ్చరేత్, హోమశేషం
సమాప్యాథ బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్తతః. ఆచార్యం పూజయేత్పశ్చా
ద్వస్త్రాలంకారభూషణైః, ఏవం మే బ్రాహ్మణాదిష్టం వ్రతం లోకోప
కారకం. తదేతత్కథితం హ్యద్య కురుపుత్రాగ్రమాదరాత్, ఇతి నానా
విధో రాజన్ మహిమా కథితస్తవ. వాఖ్యేయో నుష్టబుద్ధేషు
ప్రియపుత్రే నివేదయేత్. ఇతి గణేశపురాణే లక్షదూర్వాపూజావిధి
స్సమాప్తః.

అథ శివలక్షప్రదక్షిణవిధిః.

ఓం. పురా తు ఋషయస్సర్వే నైమిశారణ్యవాసినః, శౌన
కాద్యా మహాత్మానస్సర్వశాస్త్రవిశారదాః. తీర్థయాత్రాప్రసంగేన గంగా
ద్వారముపాగమన్, తత్ర స్నాత్వా కృతజపా విధివద్దత్తదక్షిణాః. యా
వత్సుఖోపవిష్టాస్తే హర్షనిర్భరమానసాః, తావత్తే దదృశుస్తత్ర సూతం
విగతకల్మషం. ననామ దండవద్భక్త్యా తైశ్చాపి ప్రతిపూజితాః, తే
చక్రుః పరమాతిథ్యం కుశలప్రశ్నమేవ చ. సుఖోపవిష్టం తం సూతం
పప్రచ్ఛురిదమాదరాత్. ఋషయః. సూత సూత మహాప్రాజ్ఞ చిరం
దృష్టోఽసి సువ్రత, కస్మిన్ స్థితోఽథవా దేశే కాలక్షేపః కృతస్త్వయా.
త్వద్దర్శనేన సౌఖ్యం తు జాతం నః పరమాద్భుతమ్, కం విధిం
జ్ఞాతుమిచ్ఛామస్తచ్ఛృణుష్వ మహామతే. త్వయోక్తా వివిధా ధర్మా
శ్శ్రుతా నానావిధాస్తథా, వ్రతాని చ విచిత్రాణి మనోరథకరాణి చ.
ఇదానీం వద దేవస్య వ్రతం పరమపావనం, యత్కృత్వా కర్మసిద్ధిః
స్యాన్నరాణాం వాంఛితప్రదం. సూత ఉవాచ. సమ్యక్ పృష్టం ఋషిగ
ణా వ్రతం దేవస్య చాద్భుతం, మమాపి కథితుం హర్షో జాయతే నాత్ర
సంశయః. యుధిష్ఠిరః. ధర్మా బహువిధాః ప్రోక్తాస్త్వయాఽనంతఫల

ప్రదాః, ఇదానీం శ్రోతుమిచ్ఛామి వ్రతం సంపత్కరం శుభం. శ్రీకృష్ణః. శృణు రాజన్ ప్రవక్ష్యామి శివస్య వ్రతముత్తమం, లక్షప్రదక్షిణం నామ వ్రతమస్తి సుదుర్లభం బ్రహ్మఘ్నస్య సురాపస్య గురుదారావమర్శినః, సంకీర్ణకాని పాపాని బహూన్యపి చ కుర్వతః. భ్రాతృపత్నీసుతాదీనాంగామినః కామమోహితస్య, గురోర్విశ్వస్తఘాతినః స్వవ్రతభ్రష్టస్య పాపినః. సంధ్యాకర్మవిహీనస్య జగత్పరిత్యక్తవర్తినః, దాసీవేశ్యాసంగినశ్చ చండాలీగామినస్తథా. పరస్వహారిణశ్చాపి వృత్తిచ్ఛేదకస్య చ, రహస్యభేదకస్యాపి రహస్యకృత పాపినః బ్రహ్మయజ్ఞవిహీనస్య దుర్మిత్రనిరతస్య చ, గురునిందాదికర్తుః గురుద్రవ్యాపహారిణః. బ్రహ్మహత్యాదిపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం యదీచ్ఛసి, లక్షప్రదక్షిణం నామ వ్రతం కుర్యాన్మహామతే. వర్ధనం సర్వభూతానాం సదా విఘ్నవినాశనం, కిమేభిర్బహుభిర్వాక్యైః కథితైశ్చ పునః పునః. దారిద్ర్యనాశనం పుణ్యం సర్వైశ్వర్యప్రదం శివం, దుర్లభం సర్వమర్త్యానాం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనం. యో యాన్ ప్రార్థయతే కామాన్ స తాన్ ప్రాప్నోతి మానవః ఋషయః, సూత సూత మహాభాగ వేదవిద్యావిశారద, యథా ప్రదక్షిణాః కార్యా మనుజైర్విధిపూర్వకం. సూత ఉవాచ. ఏవమేవ పురా పృష్టో భగవాన్ శివయా శివః, తద్బ్రవీమి మునిశ్రేష్ఠాః శృణ్వంతు విధిముత్తమం. దేవ్యువాచ. భగవన్ దేవదేవేశ ప్రదక్షిణావిధిం వద, శివప్రదక్షిణేనైవ నిష్పాపః పుణ్యవాన్ భవేత్. శ్రీమహాదేవః. శ్రావణే మాధవే ఊర్జే మాఘమాసే వ్రతం చరేత్, లింగప్రదక్షిణాః కార్యాస్సుందర్యా విధిపూర్వకం శ్రీదేవ్యువాచ. లింగప్రదక్షిణే దేవ నియమాః కే భవంతి తాన్, వదస్వేశ మహాదేవ విశ్వనాథ కృపానిధే. శ్రీశివః. ప్రతిగ్రహం పరాన్నం చ పరదారాభిభాషణం, పరస్వగ్రహణం స్నేహాదసద్వార్తాం చ నో వదేత్. అసతాం పాపినాం సంగం న కుర్యాత్ప్రయత్నో నరః, అసత్సమాగమాత్సర్వం నిష్ఫలం జాయతే నృణాం మమద్రోహపరైస్సాకం న వ్రజేద్విష్ణునిందకైః, పరాపవాదం నో కుర్యాత్ పరద్రోహం న కారయేత్ నిందాం చ గురుశాస్త్రాణాం శివభక్తిరతాత్మనాం తీర్థలింగతపోనిందాం న కుర్యాత్తు ప్రదక్షిణే బ్రహ్మహత్యాదిపాపానాం ప్రాయశ్చిత్తం న చాపరం, శివలింగే మహాదేవి యే కుర్వంతి ప్రదక్షిణాన్

అనంతకోటిగుణితం భవేత్సర్వం న సంశయః, శివ పక్షే పవిత్వాహం తు పూజా కార్యా ప్రయత్నతః ఉమాపతే పూజనేన సిద్ధిర్భవతి, నాన్యథా ఏవం యః కురుతే మర్త్యో వ్రతమేతత్సుదుర్లభం. యం యం చింతయతే కామం తం తం ప్రాప్నోత్యసంశయం. శివః. లక్షం సమాప్య పశ్చాత్తు కుర్యాదుద్యాపనం వ్రతీ, ఏవం సంపాద్య విధివచ్ఛుభే మాసే శుభే దినే. దేవీ వ్రతస్యోద్యాపనం కర్మ కథం కార్యం చ మానవైః, కో విధిః కాని ద్రవ్యాణి కథయస్వ మమ ప్రభో ఈశ్వరః. శృణు భద్రే ప్రయత్నేన లోకానాం హితకామ్యయా, ఉద్యాపనవిధిం చైవ కథయామి తవాగ్రతః. యదా సంజాయతే విత్తం భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితం, స ఏవ వ్రతకాలశ్చ యతోఽనిత్యం హి జీవితం. కామక్రోధాద్యహంకార ద్వేషపైశున్యవర్జితః, సంపాద్య సర్వసంభారాన్ మంటపం తత్ర కారయేత్. ప్రాతః స్నాత్వా శుచిర్భూత్వా కుర్యాదుద్యాపనం బుధః, మాసతిథ్యాది సంకల్ప్య కుర్యాత్ స్వస్త్యయనం తతః. పుణ్యాహవాచనం కార్యం ఆచార్యవరణం తతః, తతో బ్రాహ్మణమాహూయ వేదవేదాంగపారగం. ఆచార్యం వరయేత్పూర్వం ఋత్విగేకాదశైస్సహ దేవాగారే తథా గోష్ఠే శుద్ధే వా స్వీయమందిరే. పుణ్యమంటపికాం కృత్వా పట్టచేలాదివేష్టితాం, తన్మధ్యే లింగతోభద్రం రచయేల్లక్షణాన్వితం. అవ్రణం సజలం కుంభం తస్యోపరి తు విన్యసేత్, సౌవర్ణం రాజతం తామ్రం మృణ్మయం వాపి కారయేత్. తస్యోపరి న్యసేత్పాత్రం తామ్రం మృణ్మయమేవ వా, కుంభోపరి న్యసేద్దేవముమయా సహితం శివం. ఉమామహేశ్వరీం మూర్తిం పూజయేద్వృషభేస్థితాం, బ్రహ్మాణం దక్షిణే భాగే సావిత్ర్యా సహ సుప్రభం. కౌబేర్యాం స్థాపయేద్విష్ణుం స లక్ష్మ్యా స గరుత్మతా, మహేశం స్థాపయేన్మధ్యే శివావృషసమన్వితం. తతః పూర్ణాహుతిం హుత్వా సహ సంభారవిస్తరైః, పరమాన్నం చ నైవేద్యం భక్త్యా దేవాయ దాపయేత్. ఉపోష్య జాగరం కుర్యాద్రాత్రౌ సత్కథయా ముదా, తతః ప్రభాతసమయే స్నాత్వా శుద్ధజలే శుచిః. మృదా చ స్థండిలం కార్యం కుర్యాదగ్నిముఖం తతః, ప్రదక్షిణదశాంశేన హవనం కారయేద్వ్రతం హవనస్య దశాంశేన తర్పణం కారయేత్తతః. తర్పణస్య దశాంశేన మార్జనం కారయేత్తతః

ప్రదక్షిణదశాంశేన బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్సుధీః. స్వశాఖోక్తేన విధినా హోమం రుద్రమంత్రతః, మూలమంత్రేణ గాయత్ర్యా శంభోర్నామసహస్రకం. పలాశస్య సమిద్భిశ్చ యవవ్రీహితిలాజ్యకైః, పూర్ణాహుతిం తతో దద్యాత్ కృత్వా స్విష్టకృదాదికం. హోమాంతే చ గురుం పూజ్య సపత్నీకం సమాహితః, ప్రతిమాం కుంభసహితా మాచార్యాయ నివేదయేత్ శంభో ప్రసీద దేవేశ సర్వలోకేశ్వర ప్రభో, తవ రూపప్రదానేన మమ సంతు మనోరథాః. యద్భక్త్యా దేవదేవేశ మయా వ్రతమిదం కృతం, న్యూనం వాధ క్రియాహీనం పరిపూర్ణం తదస్తు మే. అనేనైవ విధానేన య ఇదం వ్రతమాచరేత్, యం యం చింతయతే కామం తం తం ప్రాప్నోతి మానవః. ఇహలోకే సుఖీ భూత్వా భుక్త్వాభోగాన్ యథేప్సితాన్, అంతే విమాన మారుహ్య శివలోకం స గచ్ఛతి. ఇతి శ్రీస్కాందపురాణే శివలక్ష ప్రదక్షిణోద్యాపనం చ సంపూర్ణమ్.

అథాశ్వత్థ ప్రదక్షిణవిధిః.

ఋషిరువాచ భగవన్ సర్వధర్మజ్ఞ సర్వశాస్త్రవిశారద, స్త్రీణాం పుత్రవిహీనానాం నరాణాం సుఖసంపదాం. ఉపాయం చైవ మే బ్రూహి సుతసిద్ధికరం భవేత్. అథర్వణ ఉవాచ. పురా బ్రహ్మాదయో దేవాః సర్వే విష్ణుం సమాశ్రితాః. అపృచ్ఛన్ దేవదేవేశం రాక్షసైః పీడితాః స్వయం. కథం భవేచ్చ తచ్ఛాంతి రస్మాకం వద నిశ్చితం. ఋషయః బ్రహ్మణాతు పురా సృష్టాః సర్వే దేవాస్సనాతనాః, మిళిత్వా సర్వ ఏవైతే బ్రహ్మాణం వాక్యమబ్రువన్. బ్రహ్మన్ సర్వాధికో రుద్రః సర్వదేవేషు పఠ్యతే, కర్తుం తద్దర్శనం దేవ గచ్ఛామో భవతా సహ. ఇతీంద్రాదివచః శ్రుత్వా సర్వదేవపురోగమః, బ్రహ్మా కైలాసమగమత్ సర్వదేవగణైర్వృతః. శివద్వారం సమాసాద్య దేవాస్సర్వేఽపి సంస్థితాః, నదృశ్యతే ద్వారపాలాః శివశ్చాభ్యంతరే స్థితః. గంతవ్యం వా న గంతవ్య మస్మాభిః శివసన్నిధౌ, పరావృత్యాథవా స్వస్మిన్ స్థానే గంతవ్య మేవ వా. ఏవం చింతయమానైస్తైర్నారదో మునిసత్తమః, పురా దృష్టో దేవబృందైస్తమూచుః ప్రణతాశ్చ తే. దేవాః, మునే వేదవిదాం శ్రేష్ఠ బ్రూహి ప్రశ్నం సుశోభనం,

కిం కరోతి మహాదేవో గంతవ్యం వా న వాంతరే. నారదః. చంద్రనాశదశాయాం తు దేవాః సంప్రస్థితా గృహాత్, తస్మాత్త్వత్స్వస్మహావిఘ్నో భవతాం సంభవిష్యతి. కిం కరోతి శివశ్చేతి ప్రశ్నో హ్యంతే తథా విధోః, తస్మాచ్ఛంభోర్గకార్యేఽయం వర్తతే త్రిపురాంతకః. ఇంద్రః. సర్వేషామేవ దుఃఖానాం నాశకర్తా దివస్పతిః, మయా గతే కథం నాశో దేవతానాం భవిష్యతి. విభీషణాయ దేవానాం బలానాం చాకరోన్మునిః, ఇతీంద్రస్య వచః శ్రుత్వా వ్యాకులోఽభూన్మునిస్తదా. కథం మద్వచనం సత్యం భవిష్యత్యథ వజ్రిణే, అద్య మద్వచనం సత్యం యది శీఘ్రం భవిష్యతి. లక్ష్మీనారాయణముదే కరిష్యే వ్రతముత్తమం, ఏవం సంచింత్య మనసా తూష్ణీం భూత్వా మునీశ్వరః. ఇంద్రోవిచారయన్ దేవాః కిమిదానీం విధీయతాం, తతో వజ్రీ వహ్నివాచేదం వహ్నే మద్వచనం శృణు. గృహీత్వా విప్రరూపం త్వం శివస్యాభ్యంతరం విశ, యది ప్రసంగోఽస్త్యస్మాకం తదా వార్తాం నివేదయ యది నాస్తి ప్రసంగశ్చేద్యాచకత్వేన యాచయ చ, అవస్థాత్వా దసాధ్యత్వాద్భిక్షుకత్వేన తద్వ్రజ. ఇతి దేవేంద్రవచనం శ్రుత్వా వహ్నిస్తథాఽకరోత్, అభ్యంతరే దదర్శేశం శివయా సహ సంగతం. శివయాపి చ దృష్టోఽసౌ లజ్జితాంభోధిమత్యజత్ కోఽసి కోఽసీతి సంపృష్టో భిక్షుకోఽహం క్షుధా యుతః, వృద్ధోఽస్మ్యంధోఽస్మి దీనోఽస్మి భోజనం మమ దీయతాం. తేనాదృష్టమితి జ్ఞాత్వా పార్వతీ తమభోజయత్. సోఽపి భుక్త్వా సమాచారం వక్తుం సంప్రస్థితో బహిః. తస్మిన్నేవ క్షణే గుప్తో నారదః పార్వతీం ముదా, శిరో నిధాయ పార్వత్యాః పాదయోః సురురోద హా. అహో బాలక కిం జాతం తచ్ఛీఘ్రమభిధీయతాం, కరోమి నిష్కృతిం తస్య సాధ్యాసాధ్యస్య నాన్యథా. మాతిర్వక్తుం న శక్నోమి హ్యుపహాసస్య కారణం, కృతం యథేంద్రాదిదేవైస్తథా కోఽన్యః కరిష్యతి. ఇతి తస్యా వచః శ్రుత్వా పునఃపునరపృచ్ఛత. ముద్రయిత్వా తతో నేత్రే కరాభ్యాం స మునీశ్వరః, ఉవాచ వచనం నీచముఖోఽసౌ గద్గదాక్షరం. నారదః ఇంద్రోఽయం యువయోర్భోగం దేవతాభ్యో వ్యదర్శయత్, యువయోశ్చ కృతా నిందా తాం శ్రుత్వా దుఃఖితో భృశం భోగవిచ్ఛిత్తయే వహ్నిః ప్రేషితో ద్విజ

రూపకః, అథవా కిమనేనాపి కథనేన సుయాంబికే. జగన్మాతాసి దేవి
త్వం కా తే స్యాదుపహాసతా, ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా పార్వతీ క్రుద్ధ
మానసా. స్ఫురదోష్ఠాం రక్తనేత్రాం దృష్ట్వా తాం నారదో యయౌ,
దేవాన్ప్రతి పూర్వవాచాగ్నిః సంభోగాద్విరతో హరః. ఆగమ్యతాం
దర్శనార్థం దూరతోఽసౌ విలోకితః, వహ్నేరేవం వచః శ్రుత్వా
దేవేంద్రః సగణో యయౌ తథా ప్రణిపత్య సహసా దేవాః కృతాంజలిపుటోఽ
భవత్, దృష్ట్వా తథావిధం శక్రం పార్వతీ వాక్యమబ్రవీత్. అహల్యా
జారదుష్టాత్మన్ సహస్రభగవానసి, ఉపహాసః కృతో మేఽద్య ఫలం తత్స
మవాప్నుహి యావంతస్సంతి దేవానాం గణాస్తే సర్వ ఏవ తే, ఆగతస్త్రీ
సుఖాని స్వీయాని భిన్నాస్సంతు సురస్త్రియః ఇతి దేవీవచశ్శ్రుత్వా కంపి
తాస్సర్వదేవతాః, బ్రహ్మావిష్ణుమహేశాద్యాస్తుష్టువుర్జగదంబికాం. తతో
దేవీ ప్రసన్నాఽభూద్దేవేంద్రం వాక్యమబ్రవీత్, దేవా మద్వచనం
మిథ్యా త్రికాలేఽపి న జాయతే తస్మాదంశాంశతో వృక్షా యూయం
సర్వే భవంతు వై, ఇతి దేవ్యా వచః శ్రుత్వా జాతా దేవాస్తు పాద
పాః. అశ్వత్థరూపీ భగవాన్ వటరూపీ సదాశివః, పనసోఽభూద్విధాతా
చ చూతశ్శక్రో బభూవ హ. ఇంద్రాణీ సా లతా జాతా దేవనార్యో
లతాస్తథా. మాలత్యాద్యాః పుష్పవృక్షా ఉర్వశ్యాద్యప్సరాభవన్,
తత్ర దంపతిసాంగత్యే త్రిమూర్తినామనాగసాం. గౌరీశాపానురోధేన
యోనిరశ్వత్థసంజ్ఞితా, సూర్యాశ్వఫేనసంభిన్నవహ్నిగర్భస్మహీత
లాత్. త్రిమూర్త్యాత్మా యజ్ఞవృద్ధ్యై జజ్ఞే వేదమయస్తరుః, తస్మాత్సర్వే
ప్రయత్నేన సర్వదాఽశ్వత్థమర్చయేత్. నారీ వా పురుషో వాపి లక్షం
కుర్యాత్ప్రదక్షిణాన్, లక్ష్మీనారాయణం పూజ్య మందవారే చ
తత్తరా. దంపతీ భోజయేల్లక్ష్మీ నారాయణస్వరూపిణౌ, భావయిత్వా
సపత్నీకాన్ పశ్చాద్భుంజీత వాగ్యతః. వంధ్యా తు లభతే పుత్రానితరా
సాం తు కా కథా, మూలతో బ్రహ్మరూపాయ మధ్యతో విష్ణురూపిణే,
అగ్రతః శివరూపాయ పిప్పలాయ నమోఽస్తుతే, విష్ణోశ్చ ప్రీతి
మాభావే కీర్తనం జాగరాదికం. అశ్వత్థమూలే కర్తవ్యం విష్ణోరారా
ధనం పరం, సదా సన్నిహితో విష్ణుర్దృషత్సు బ్రాహ్మణే తథా. విష్ణుః
అహమశ్వత్థరూపేణ సాలగ్రామశిలాసు చ, తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన కుర్వీ

తరుసేవనం. తేన సర్వాణి భద్రాణి భవిష్యంతి న సంశయః, అశ్వత్థ
పూజా ప్రయత్నేన కర్తవ్యా శనివాసరే. అన్యవారేఽశ్వత్థసంగాద్దరిద్రో
జాయతే నరః, విష్ణుర్యదుక్తవాం స్తేభ్య స్తద్వ్రతం తే వదామ్యహం.
న దానైశ్చ తపోభిశ్చ నాధ్వరై ర్భూరిదక్షిణైః, అశ్వత్థసేవనాదన్య
కర్మా నాస్తి ప్రశక్రియా తద్విధానం నిమిత్తాని సంఖ్యాక్లృప్తిశ్చ పూజనం,
హవనం తర్పణం విప్ర భోజనం నియమం తథా. వ్రతాధికారిణస్తత్ర
విధానంచ విశేషతః. ఏతత్సర్వం పిప్పలాదీన్వక్ష్యామి తవ సువ్రత దారు
ణో వివిధోత్పాతో దివ్యభౌమాంతరిక్షజః, పరచక్రభయం దేశవిప్లవో
దేశవిగ్రహః. దుఃఖప్రదం దుర్నిమిత్తం సంగ్రామోఽద్భుతదర్శనః మారి
భయం రాజభయం తథా చోరాగ్నిజం భయమ్. క్షయాపస్మార
కుష్ఠాద్యాః ప్రమేహో విషమజ్వరః, ఉదరం మూత్రకృచ్ఛ్రం చ
గ్రహాగ్రస్త స్తథైవచ. అన్యే నానావిధా రోగా వ్రణరోగాస్తథైవ చ,
ఏతేషాం చ వినాశాయ కుర్యాదశ్వత్థసేవనమ్. అష్టమూర్తిర్మహాదేవః
స్థాణుర్మృత్యుంజయశ్శివః, నిత్యమశ్వత్థరూపేణ పూజ్యతే కాంక్షితప్రదః
రమా బిల్వః శివా నింబస్తులసీ స్యాత్సరస్వతీ, బ్రహ్మా విష్ణుశ్చ రుద్రశ్చ
సాక్షాదశ్వత్థరూపిణః. మూలం సనాతనం బ్రహ్మగర్భోఽగ్నిస్సమిధో రసః
ఛందాంసి తస్య పర్ణాని వృక్షోఽసౌ శైవవైష్ణవః. అశ్వత్థస్సర్వవృక్షా
ణామగ్రణీర్వైదికప్రదః, ప్రాతరుత్థాయ నద్యాదౌ స్నాత్వా సమ్యక్
కృతక్రియః అశ్వత్థదేశమాశ్రిత్య గోమయేనోపలేపయేత్, తమశ్వత్థమ
లంకృత్య సూత్రయేద్గైరికాదినా. పూజాద్రవ్యాణి సంపాద్య పుణ్యా
హం వాచయేత్తథా, ఆచార్యం ఋత్విజా సాకం కృత్వా పూజాం
సమాచరేత్. రవిం రవావథారోగ్యే శివం సోమే శివాయ చ, శక్తిం
భౌమేజయార్థీచ వాణిజ్యార్థీ బుధే సురాన్. గురౌ గురుం చ విద్యార్థీ
ధనార్థీ భార్గవే శ్రియం, సర్వదుఃఖవిమోక్షార్థీ సర్వేశం మందవాసరే.
సర్వదా సర్వదేవాంశ్చ విశేషాన్మందసోమయోః, అశ్వత్థరూపిణో
దేవా న్వృక్షరాజే ప్రపూజయేత్. ధ్యానమావాహనం చైవ పాద్య
మాచమనం తథా, తథైవ పిప్పలతరుం శివనారాయణౌ ప్రభూ. శ్వేత
గంధాక్షతైః పుష్పై ర్ధూపదీపనివేదనైః, అర్చయేత్పురుషసూక్తేన
తథైవ శతరుద్రకైః. తేనైవ హవనం కుర్యాత్తర్పణం వా నమస్క్రి

యాం, శ్వేతవర్ణం చ లక్ష్మీకం చింతయేత్సోమనిరీశ్వరం. ఇతి ధ్యాత్వాఽఽవాహనాద్యైరుపచారైశ్చ షోడశైః తత్ర అశ్వత్థమభిమంత్ర్య. ఆరాత్తే ఇత్యస్య అగ్ని కాండానుపాతిత్వాత్. అగ్నిః ఋషిః వనస్పతిర్దేవతా. అనుష్టుప్ ఛందః వనస్పత్యభిమంత్రణే వినియోగః. ఆరాత్తే అగ్నిరస్త్వారాత్పరశురస్తు తే. నివాతే త్వాభివర్షంతు స్వస్తి తేఽస్తు వనస్పతే... నమశ్చకృత్య తే. గురుగ మత్స్వస్థావతి మంత్రితః. అక్షయ్యదం భుజస్పందం సుగన్ధపుష్పం సుపూర్వదించితం, శతనూర్జాం చ సముత్పన్నమశ్వత్థ నమస్తే. తతః ప్రదక్షిణాన్ కుర్యాత్తత్సర్వం సఫలంభవేత్, లక్షమేకం ద్విలక్షం వాత్రి సమస్తప్రలక్షకం. కార్యస్య గౌరవం జ్ఞాత్వా ద్వాదశాస్త్రం సమాచరేత్, బ్రహ్మచారీ హవిష్యాశీ స్వస్థః శాయీ జితేంద్రియః. మూనీ ధ్యానపరో భూత్వాపిప్పలస్య స్తోత్రం పఠేత్, విష్ణోర్నామసహస్రం చ పౌరుషం వైష్ణవం తథా. రుద్రాధ్యాయం సౌరమంత్రాన్ సర్వాన్వేదాంస్తథా పఠేత్, ఇజ్యతే తత్ర ముఖ్యేన విష్ణుర్వైష్ణవసూక్తతః. ఏవం సంపాద్య విధివచ్ఛుభేమాసే శుభే దినే, ప్రాతః స్నాత్వా శుచిర్భూత్వా కుర్యాదుద్యాపనం బుధః. గణేశపూజనం స్వస్తివాచనం నాందీం చ కారయేత్, ఆచార్యం వరయేత్పశ్చాత్ సర్వలక్షణసంయుతం దేవాగారే తథా గోష్ఠే అశ్వత్థే స్వీయమందిరే, పుష్పమంటపికాం కృత్వా పట్టవస్త్రైరుపరిష్కృతాం. తన్మధ్యే సర్వతోభద్రం రచయేల్లక్షణాన్వితం, తన్మధ్యే స్థాపయేత్కుంభం సజలం వస్త్రసంయుతం. తస్యోపరి న్యసేత్పాత్రం తామ్రమమృణ్మయం వైణవం, అష్టపత్రాన్వితం పద్మం కర్ణికాభిస్సమన్వితం. లక్ష్మీనారాయణీం మూర్తిం.అశ్వత్థేనసమన్వితాం. స్థాపయేత్పద్మమధ్యే తు బ్రహ్మాద్యావాహనం తథా. తతః పూజాం వినిర్వర్త్య మహాసంభారవిస్తరైః, పరమాన్నం చ నైవేద్యం భక్త్యా దేవాయ దాపయేత్. ఉపోష్య జాగరం కుర్యాద్గీతవాద్యసత్కథయాముదా, తతః ప్రభాతసమయే స్నాత్వా శుద్ధే జలే శుచిః మృదా చ స్థండిలం, కార్యంకుర్యాదగ్నిముఖంతతః,కృతలక్షదశాంశేనతర్పణం కారయేత్తత పురుషసూక్తేన జుహుయాత్తిలాజ్యం పాయసం సమిత్, స్వశాఖోక్తేన విధినా జుహుయాద్విష్ణుమంత్రకైః. ఉక్తైః షోడశభిర్మంత్రైః కుర్యా

ద్ధోమం యథావిధి, హవనస్య దశాంశేన మృష్టాన్నం భోజయేద్ద్విజాన్. బ్రాహ్మణానాం స్వయం కుర్యాద్యథోక్తనియమం తతః. ప్రసాదార్థే స్వయం కర్మ సర్వమద్య న కారయేత్. ఉక్తప్రమాణాదధికం ఫలం దశగుణం భవేత్, తతశ్చతుర్గుణం పీఠం రజతం చతురశ్రకం ఉపరి ద్రోణమర్ధం వా తిలోపరి వినిక్షిపేత్, శ్వేతవస్త్రేణ సంఛాద్య పూర్వవత్పూజయేత్తరుం దరిద్రాయ సుశీలాయ శ్రోత్రియాయ కుటుంబినే, ఉదఙ్ముఖాయ విప్రాయ స్వయం పూర్వముఖః స్థితః. సువర్ణవృక్షరాజం చ మంత్రేణ ప్రతిపాదయేత్, ఇహ జన్మని వాన్యస్మిన్ బాల్యయౌవనవార్ధకే. మనోవాక్కాయజైర్దోషైర్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః, ఆచార్యేణాథ విప్రేణ సర్వం యత్నేన కారయేత్. ఏవం కృత్వా వ్రతీ సమ్యగ్ వ్రతస్య పరిపూర్తయే. హేమాశ్వత్థతరుం దద్యాత్ శుక్లాం గాం చ పయస్వినీం పిప్పలో వృక్షరాజేన్ద్రోఽగ్నిగర్భస్త్వమేవ హి, ప్రభుర్వనస్పతీనాం చ సర్వజన్మని యత్కృతం అఘౌఘం నాశయ క్షిప్రం తవ రూపప్రదానతః, అముం తరుం గృహాణ త్వం విష్ణురూప ద్విజోత్తమ. స్వీకృత్య దుష్కరం ఘోరం క్షిప్రం శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే, ఏవం వ్రతం యః కురుతే పుత్రపౌత్రప్రవర్ధకం. భుక్త్వా భోగాన్ సువిపులాన్ విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే అశ్వత్థలక్షప్రదక్షిణవిధిః.

అథ విష్ణులక్షప్రదక్షిణవిధిః.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. భగవన్ దేవదేవేశ సర్వవిద్యావిశారద, కించిద్విజ్ఞప్తుమిచ్ఛామి వక్తుమర్హస్యశేషతః. అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాత్ప్రమాదాచ్చ కృతాని భోః, దాయాదవధపూర్వాణి కథం యాన్తి క్షయం విభో. పాపాని సుబహూన్యత్ర వదస్వ మునిసత్తమ. వ్యాస ఉవాచ. లక్షప్రదక్షిణావర్తం నారదోక్తం విధిం శృణు. నారదః. యే లోకాః పాపసంయుక్తా ధర్మాధర్మవివర్జితాః. వ్రతహీనా వ్రతభ్రష్టా దురాచారాశ్చ కుత్సితాః, అగ్నికార్యేణరహితాః శాస్త్రధర్మబహిష్కృతాః, నాస్తికా భిన్నమర్యాదా హైతుకాః కితవాః శఠాః. మాతాపిత్రోర్విరుద్ధాశ్చ గురుశ్వశురద్రోహకాః, ఏతేషాం

నిష్కృతం తాత కృపయా వద మే౽ధునా. అజ్ఞానమిహ జీవానాం సాధూనాం త్వం సుహృత్స్మృతః, అనాథనాథ దేవేశ తత్ప్రబ్రూహి సాస్త్ర దృశా జనాః. ఏతచ్ఛ్రుత్వా తతో బ్రహ్మా హ్యాహ్లాదోత్ఫుల్లలోచనః, సాధు సాధ్వితి దేవేశో వచనం చేదమబ్రవీత్. బ్రహ్మోవాచ. కిం వర్ణయామి సాధూనాం మాహాత్మ్యం చ భవాదృశాం, హరేస్త్రైలోక్యనాథస్య కరుణా ముక్తిదాయినీ బ్రహ్మహత్యాదిపాపేషు సంకరీకరణేషు చ, జాతిభ్రంశకరేష్వేకం అభక్ష్యభక్షణేషు చ, హరిణా నిర్మితం పూర్వం వ్రతం లక్షప్రదక్షిణం, సర్వేషామపి పాపానాం సమూలోన్మూలనం పరం. పాపాంధకారనాశాయ పాపేంధనదవానలే, నారాయణే జగన్నాథే యోగనిద్రాముపేయుషి ప్రారభేచ్చ వ్రతమిదం కుర్యాద్యావత్ప్రబోధినీ, ద్వాదశ్యాం వా చతుర్దశ్యాం పౌర్ణమాస్యామథాపి వా. స్నానం కృత్వా నదీతోయే నిత్యకర్మ సమాప్య చ, పశ్చాత్ప్రదక్షిణావర్తకర్తవ్యో హరిరీశ్వరః. అనంతమవ్యయం విష్ణుం లక్ష్మీం నారాయణం హరిం, జగదీశ నమస్తుభ్యం ప్రదక్షిణపదేపదే. ఇతి మంత్రం సముచ్చార్య తు కుర్యాదావర్తమాదరాత్. ప్రదక్షిణాః ప్రకర్తవ్యా దివసే దివసే విభోః, యావత్ప్రదక్షిణావర్తస్తావద్ధాన్యాని నిక్షిపేత్. ఆవాహనాదికం సమ్యగ్ధూపదీపాదిభిస్తథా, నైవేద్యం పాయసం ప్రోక్తం తాంబూలం దక్షిణాన్వితం. భోజయేచ్చ యథాశక్త్యా విప్రాన్ సర్వఫలప్రదాన్, సర్వపాపవినాశార్థం నారీభిః పురుషైరపి. ప్రదక్షిణాః ప్రకర్తవ్యా యావదుద్బోధినీ భవేత్, లక్షప్రదక్షిణాః కార్యా అంత ఉద్యాపనం చరేత్. ఉపవాసః ప్రకర్తవ్యశ్చాథ వా మందవాసరే, సౌవర్ణీం ప్రతిమాం కృత్వా విష్ణోరమితతేజసః. గరుడేనసమాయుక్తాం స్థాపయేత్కలశోపరి ఆచార్యం వరయిత్వా తు ఋత్విజశ్చ నిమంత్రయేత్. హోమం చ విష్ణుగాయత్ర్యా తద్దశాంశేన వాగ్యతః, పాయసం జుహుయాత్తత్ర ఆయుతం తిలసర్పిషా. హుత్వా స్విష్టకృదాద్యం చ దద్యాద్దానాని సర్వశః, కార్పాసం కంబళం చైవ గామేకాం చ పయస్వినీం. ఆచార్యాయ సపీఠాం తాం ప్రతిమాంచ నివేదయేత్, బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాత్పంచవింశతిసంఖ్యయా ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా నారదస్తు తథాకరోత్, ధర్మేణ చ కృతం

సర్వం మునేశ్చ వచనాద్వారితమ్ ఇతి భవిష్యే విష్ణులక్షవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ తులసీలక్షప్రదక్షిణవిధిః.

నారద ఉవాచ.. రోప్యతేయేన విధినాతులసీ పూజ్యతే సదా, తదాచక్ష్వ మహాదేవ మమానుగ్రహకారణాత్. మహాదేవ ఉవాచ. శుభే పక్షే శుభే వారే శుభే ఋక్షేశుభోదయే, సర్వదా కేశవార్థంతు రోపయేత్తులసీం మునే గృహస్యాంకణమధ్యే వా గృహస్యోపవనేఽపి వా, శుచౌ దేశే స తులసీ మర్చయేద్బుద్ధిమాన్నరగి మూలే చ వేదికాం కుర్యాదాలవాలసమన్వితాం, ప్రాతస్సంధ్యావిధింకృత్వా స్నానపూర్వం దినేదినే. గాయత్ర్యష్టశతం జప్త్వా తులసీం పూజయేత్తతః. ప్రాఙ్ముఖోదఙ్ముఖోవాపిస్థిత్వాప్రయతమానసః. ధ్యాయేచ్చ తులసీం దేవీం శ్యామాం కమలలోచనాం, ప్రసన్నాం పద్మవదనాం వరాభయచతుర్భుజాం. కిరీటహార కేయూర కుండలాదివిభూషణాం, ధవళాంశుకసంయుక్తాం పద్మాసననిషేవితాం. ధ్యానం దేవీ త్రైలోక్య జనని సర్వలోకైకపావని, ఆగచ్ఛ భగవత్యత్ర ప్రసీదతులసీ ప్రియే. ఆవాహనం సర్వదేవమయే దేవి సర్వధా విష్ణువల్లభే, దేవిస్వర్ణమయం దివ్యం గృహాణాసనమవ్యయే. ఆసనం. సర్వదేవమయే దేవి సర్వదేవ నమస్కృతే, దత్తం పాద్యం గృహాణేదం తులసి త్వం ప్రసీద మే. పాద్యం. సర్వతీర్థమయాకారే సర్వాగమనిషేవితే, ఇదమర్ఘ్యంగృహాణ త్వం దేవి దైత్యాన్తకప్రియే. అర్ఘ్యం సర్వలోకస్య రక్షార్థం సదాసన్నిధికారిణీ, గృహాణ తులసిప్రీత్యా ఇదమాచమనీయకం. ఆచమనం. సుగంధిసర్వతీర్థేభ్యః సమానీతం జలంశుభం, స్నానార్థంతులసి స్వచ్ఛం ప్రీత్యా తత్ప్రతిగృహ్యతాం. స్నానం. క్షీరోదమథనోద్భూతే చంద్రలక్ష్మీసహోదరి, గృహ్యతాం పరిధానార్థమిదం క్షౌమాంబరం శుభే. వస్త్రం. కంచుకం. ఆచమనం. గంధం పుష్పంతథాధూపందీపం నైవేద్యమేవ చ, తాంబూలం దక్షిణాం చైవ మంత్రపుష్పం తతశ్చరేత్. ప్రసీద మమ దేవేశే కృపయా పరయాముదా, అభీష్టఫలసిద్ధిం చ కురు మే మాధవప్రియే. దేవైస్త్వం నిర్మితా పూర్వమర్చితాఽసి మునీశ్వరైః, నమోనమస్తే తులసిపాపం హరహరిప్రియే, తులస్యమృత

జన్మాసి సదాత్వం కేశవప్రియే, కేశవార్థం విచిన్వామి శరదా భవ శోభనే ఇతి ప్రార్థనా. ఇత్యేవమర్ఘ్యమేన్నిత్యం ప్రాతరేవ శుచిర్నరః, మధ్యాహ్నే వాథ సాయాహ్నే పూజయేత్ప్రియతో నరః, వైశాఖే కార్తికే మాఘే చాతుర్మాస్యే విశేషతః, పూజయేత్తులసీం దేవీమపూపఫలపాయసైః అష్టాగ్రసామ్యేతసుం కించితుధయామి తవాగ్రతః, వద్గత్వీసే ఫలం ప్రదవ నమస్తే తే తిష్ఠవచ ఏవం కుర్యాద్గృద్ధికామః సర్వకామః సదైవ తు, కంచాశద్భిర్భవేల్లక్ష్మీః శతైశ్చ విజయః స్మృతః విద్యార్థీ తు సహస్రంస్తు అయుతే సర్వసంపదః, లక్షే తు సర్వసిద్ధిః స్యాన్నాత్ర కార్యా విచారణా. యం యం చింతయతే కామం తంతు ప్రాప్నోతి సర్వతః, భుక్త్వా యథేప్సితాన్ భోగానంతే మోక్షమవాప్నుయాత్. ఇదం ఫలం కోటియుతం భవేదత్ర న సంశయః, లక్షసంఖ్యాశ్చ కర్తవ్యాస్తులస్యాశ్చ ప్రదక్షిణాః. తదా ఉద్యాపనం కుర్యాత్తేన సమ్యక్ఫలం లభేత్, ఉద్యాపనం వినా విప్రఫలం నైవ భవేత్క్వచిత్. తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన ఉద్యాపనవిధిం శృణు, సౌవర్ణం ప్రతిమాం విష్ణోః శంఖచక్రగదాన్వితాం. తులస్యాయతనం చైవ కుర్యాత్సౌవర్ణనిర్మితం, హేమాదినిర్మితే కుంభే పూర్ణపాత్రసమన్వితే. పుణ్యోదకైః పంచరత్నైః కుశదూర్వాప్రపూరితే, తస్యోపరి న్యసేద్విష్ణుం లక్ష్మ్యాక్షతు తులసీ సమంపూజాం పురుషసూక్తేన కుర్యాత్సర్వప్రయత్నతః, ఉపచారైః షోడశభిర్భక్తిభావేన సుస్థితః రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్పురాణైర్వేదపారగైః, నైష్ణవైశ్చ ప్రబంధైశ్చ నృత్యైర్వాద్యైస్తథైవ చ. తతః ప్రాతః సముత్థాయ హోమం కుర్యాద్విధానతః, వైష్ణవేన తు మంత్రేణ తిలాజ్యేన విశేషతః ప్రాయసేనఘృతాక్తేన అష్టోత్తరసమాసరికం, ఆచార్యాయ సవత్సాం గాం దక్షిణాం వస్త్రసంయుతాం బ్రాహ్మణాన్భోజయేత్పశ్చాత్సహస్రం వాథశక్తితః, శతం వా భోజయేద్ద్విమానష్టావింశతి వా పునః. తేభ్యోఽపి దక్షిణా దద్యాద్విత్తశాఠ్యం న కారయేత్, ఏవం యః కురుతే మర్త్యస్తస్య పుణ్యఫలంశృణు అశ్వమేధసహస్రస్య వాజపేయశతస్య చ, తత్పుణ్యం లభతే మర్త్యో నాత్ర కార్యా విచారణా. ఇదం రహస్యం పరమం న వాచ్యం యస్య కస్యచిత్, విష్ణుప్రీతికరం యస్మాత్తస్మాత్సర్వవ్రతాధికం.

ప్రదక్షిణం తులస్యాస్తు మాహాత్మ్యం శృణు మాన్నరః. సకృద్వా పఠతే యో వై స గచ్ఛేద్వైష్ణవం పదం. ఇతి శ్రీతులసీప్రదక్షిణోద్యాపనం భవిష్యత్పురాణోక్తం సంపూర్ణమ్.

అథ గోబ్రాహ్మణాగ్నిహనుమత్ప్రదక్షిణవిధిః.

యుధిష్ఠిర ఉవాచ. కించిద్విజ్ఞప్తుమిచ్ఛామి వక్తుమర్హస్యశేషతః, అజ్ఞానాదథవా జ్ఞానాత్ప్రమాదాద్వా కృతం హి యత్. పాపాని చ బహూన్యత్ర విలయం యాన్తి శక్వద. వ్యాస ఉవాచ. లక్షప్రదక్షిణాః కార్యా బ్రాహ్మణేఽగ్నౌ తథా గవిః. నారదః యే చ పాపరతా నిత్యం ధర్మాధర్మవివర్జితాః, ప్రజ్ఞాహీనా దురాచారా జ్ఞానహీనాశ్చ జంతవః. తేషాం పాపవినాశార్థం ప్రాయశ్చిత్తం కథం భవేత్. బ్రహ్మోవాచ. కిం [illegible] సాధూనాం మాహాత్మ్యం చ భవాదృశాం. సాధు సాధు చ మునీంద్ర వచ్మి తే వ్రతముత్తమం. బ్రహ్మహత్యాది పాపేషు సంకరీకరణేషు చ, జాతిభ్రంశకరే చాపి అభక్ష్యస్య చ భక్షణే. విష్ణునా కథితం పూర్వం వ్రతం లక్షప్రదక్షిణం, సర్వేషామపి పాపానాం నాశనం పరమం శుభం. ఆషాఢే శుక్లపక్షే తు ఏకాదశ్యాం విశేషతః, ద్వాదశ్యాం పౌర్ణమాస్యాం వా ప్రారభేద్వ్రతముత్తమం. దేశకాలౌ తు సంకీర్త్య నత్వా గురువినాయకౌ, లక్షప్రదక్షిణాః కార్యాస్త్రీనగ్నీంశ్చ శుచివ్రతః. జితేంద్రియో జితప్రాణో [illegible] మంత్రం సముచ్చరేత్. మంత్రః నమస్తే గార్హపత్యాయ నమస్తే దక్షిణాగ్నయే, నమ ఆహవనీయాయ మహావేద్యై నమోనమః. గోర్వా ప్రదక్షిణాః కార్యా లక్షసంఖ్యా యథావిధి, పూర్వం పూజ్య చ గామేకాం దత్వా నైవేద్యముత్తమం, పశ్చాత్ప్రదక్షిణాః కార్యా నత్వా తాం చ పునః పునః మంత్రః. గవామంగేషు తిష్ఠంతి భువనాని చతుర్దశ, యస్మాత్తస్మాచ్ఛివం మే స్యాదిహలోకే పరత్ర చ ఏవం ప్రదక్షిణం కృత్వా కర్మపాశైః ప్రముచ్యతే, కర్మనిష్ఠశ్శుచిం విప్రం పూజయేద్విధివద్బుధః. తతః ప్రదక్షిణాః కార్యా యావల్లక్షం భవేద్వ్రతం, భూమిదేవ నమస్తుభ్యం నమస్తే బ్రహ్మరూపిణే. పూజితో దేవ దైత్యాస్త్వమతః శాంతిం ప్రయచ్ఛ మే, ఏవం హనుమతః కార్యా భూతప్రేతవినాశినః. షోడశైరుపచారైశ్చ పూజయేద్వాయురుద్రజం, తతః ప్రదక్షిణాః

కార్యా. ఆత్మకార్యార్థసిద్ధయే మంత్రః. మనోజవం మారుతతుల్యవేగం జితేంద్రియం బుద్ధిమతాం వరిష్ఠం, వాతాత్మజం వానరయూథముఖ్యం శ్రీరామదూతం శరణం ప్రపద్యే. రామదూత మహావీర రుద్రబీజ సముద్భవ, అంజనాగర్భసంభూత వాయుపుత్ర నమోఽస్తు తే. ఏవం ప్రదక్షిణాష్టకం కుర్యా దేవం త్రియుక్తతః, మంత్రసేవపి కాచాద్యా వినశ్యంతి న సంశయః. ఆదిత్యాదిగ్రహాస్సర్వే శాంతిం యాంతి సర్వదా, ఉద్యాపనవిధానేన పుణ్యాహం వాచయేత్తతః. ఆచార్యం వరయిత్వా చ ప్రతిమాం స్వర్ణసంభవాం, అవ్రణం కలశం పూర్ణం స్థాపయేన్మండలే శుభే. విరచ్య లింగతోభద్రం పూజయేద్దేవ మంజసా, పాయసం జుహుయాత్తత్ర తన్మంత్రైర్ద్విచత్వరః. అష్టోత్తరసహస్రం తు ప్రాయశ్చిత్తం చరేచ్ఛుభం, మండలం దక్షిణాయుక్తం ఆచార్యాయ నివేదయేత్. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేచ్ఛక్త్యా విత్తశాఠ్యవివర్జితః, యే కుర్వంతి వ్రతమిదం పాపముక్తా భవంతి తే. భుక్త్వా [illegible] భోగానంతే సాయుజ్యమాప్నుయుః. ఇతి భవిష్యే [illegible] హనుమల్లక్షప్రదక్షిణోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ లక్షవల్యవ్రతప్రారంభః.

వ్యాస ఉవాచ. పూర్వజన్మని తు వ్యాధః క ఆసీ ద్రాక్షసోఽపి సః, కిమర్థం కర్మకృత్వాన్ కథం తత్ర సముద్భవః. కిం శీలం కస్సమాచారస్తస్య మహాచతుర్వ్య నాభిజ, కిం నామ స నగరం ప్రాప్తః సాలోక్యం తద్వదస్వ మే. బ్రహ్మోవాచ. విదర్భదేశే నగరం మోదాకాఖ్యం బభూవ హ, విఖ్యాతం త్రిషు లోకేషు కుబేరనగరోపమం. భీమో నామాభవద్వ్యాధో నగరే మాంసవిక్రయీ, పరేషాం గోవకథనే దోషో యస్యాపి వర్తతే. పరిశ్శేకృతే ప్రకర్తవ్యం యుత్తవ్యం న చ మత్సరాత్. బ్రహ్మోవాచ. స రాజకార్యం కురుతే స్వయం భుక్తే పరస్త్రియః, రాష్ట్రే శృణోతి మార్గస్థాం యాతాం వా సపతీం తథా. బలాదానయతే భోక్తుం క్రందతీం రుదతీమపి, నవాంగనాదికే జ్ఞాతే భోక్తుం విషయలంపటః నచోక్తం కురుతే నారీ తస్య దృష్టిపథం గతా, తామాలింగ్య బలాత్కామీ చుంబిత్వా తాం భజత్యపి. పరద్రవ్యాణి గృహ్ణాతి ధనాని స బలాత్పునః, తస్య తాదృగ్గుణో మంత్రీ దుష్టబుద్ధి

రథేతరః. ఏవం దురాచారరతో న కన్యాం న చ మాతరమ్, న వర్జయతి సంభోగే భగినీమపి నిర్ఘృణః న బ్రహ్మహత్యాం మనుతే న స్త్రీబాలవధం తథా, ఏవం పాపసమాచారౌ పాపానాం పర్వతావివ. ఆస్తాముభౌ దుష్టబుద్ధీ రాజామాత్యౌ సుదుస్సహౌ, న బ్రాహ్మణో న సన్న్యాసీ తద్గృహే యాతి భిక్షితుం. న రాష్ట్రే నామ తస్యాసీద్గృష్ణాతి ప్రాకృతోఽపి చ, ఏకదా మృగయార్థం తౌ. యాతౌ చ గహనంవనం. హత్వాస మృగయూథాని పక్షియూథాన్యనేకశః, తాని ప్రాపయ్యా నగరీ అశ్వారూఢౌ స్వయం పునః. శివస్య చ మహాస్థానం పథి తౌ పశ్యతః స్మ హ, యస్మిన్ విరాజతే మూర్తిశ్శక్త్యా సహ శివస్య చ స్థాపితా రాఘవేణాసౌ పుత్రార్థం కుర్వతా తపః, భక్త్యా సాక్షాత్ప్రీతో యత్ర దేవదేవో హ్యుమాపతిః, పంచాక్షరేణ మంత్రేణ ధ్యాయతా బహువాసరమ్. దత్త్వాతస్మై వరాన్దేవః ప్రదదౌ వాంఛితాన్యపి, తత్రో వసిష్ఠహస్తేన తేనేయం స్థాపితా దృఢా, ఉమామహేశ్వరీ మూర్తిర్వసిష్ఠేన పురా కృతా. తస్యా దర్శనతో నృణాం పురుషార్థాశ్చతుర్విధాః, స్మరణాత్పూజనాచ్చాపి సేవ్యంతే నాత్ర సంశయః. ఉమామహేశ్వరస్యాస్య పురతో యే సమాగతాః, పతంతు దండవద్భూమౌ పూతకాశ్చ భవంతు తే ఏవం వసిష్ఠవాక్యేన సా మూర్తిర్భువి విప్రవథే, శివస్య భజనేనాస్య స్మరణేనార్చనేన చ రామలక్ష్మణశత్రుఘ్నభరతాస్తాదృశాస్సుతాః, జాతా లోకేషు విఖ్యాతాః సర్వజ్ఞాః శూరసమ్మతాః. ఏవంభూతం మహారమ్యం తౌ చ దృష్ట్వా శివాలయం, ఉమామహేశ్వరీం మూర్తిం రాజామాత్యౌ ప్రపూజతుః. బిల్వపత్రైశ్చ సంపూజ్య అచ్ఛిద్రైః కోమలైః శుభైః, ప్రదక్షిణీకృత్య గృహమాయాతుః క్షణమాత్రతః. ఏతదేవ వరం పుణ్యం దైవాజ్జాతం తయోస్తదా, ఏవం పాపసమాచారౌ రాజ్యం కృత్వాథ మమ్రతుః. బద్ధ్వా పాశైర్యామ్యదూతైర్నీతౌ తౌ శమనాంతికమ్. చిత్రగుప్తం సమాహూయ పప్రచ్ఛ చ శుభాశుభం, తేనోక్తం నైతయోరస్తి పుణ్యలేశో రవేస్సుత. పాపానాం గణనా నాస్తి తిచ్ఛ్రుత్వాబ్రవీద్యమః, వధ్యతాం బధ్యతాం సమ్యక్ క్షిప్యతాం నరకేషు చ. మృత్యులోకే నిగృహ్యేతౌ నీచయోనినిరోధనైః, కుండే నీచమయే పంకే సహస్రం

పరివత్సరాన్ ఏకైకస్మిన్ క్రమశస్తౌ భుక్తభుక్తే సుఖసంచయే, అనయోః
పుణ్యలేశోఽస్తి దూతాః శృణుత సాంప్రతం. ప్రసంగాదర్చితో
దృష్టో దేవ ఆభ్యాముమాపతిః, తేన పుణ్యేన పశ్చాత్తు పాపం వ్యతితరి
ష్యతి. ఏవమాకర్ణ్య తద్వాక్యం దూతైస్తైస్తౌ పాపినౌ దృఢం, కుంభీ
పాకే శోణితోదే నిరయే ఘోరే నిపాతితౌ. నిక్షిప్తౌ కాలసూత్రే చ క్రమశః
శతవత్సరాన్, తామిస్రే చాంధతామిస్రే పూయశోణితకర్దమే. కంటకే
చ క్షతాంగౌ తౌ సంతప్తౌ తప్తవాలుకే, భక్షితౌ క్రిమిభిస్తత్ర
భృశం శునిముఖే ఉభౌ. అసిపత్రవనే ఘోరే తస్మిన్ పతితౌ తావుభావపి,
యత్ర శస్త్రాభిఘాతేన చర్మ భిద్యేత పాపినాం. తతస్తప్తశిలాయాం తౌ
నిక్షిప్తౌ ఘనఘాతతః, భుక్త్వా తు నరకానేకవింశతిం బహువాసరం.
తద్దుఃఖం శక్యతే వక్తుం శేషేణాపి న కించన, ఏవం బహుసహస్రాణి
భుక్త్వా భోగాననేకశః. పశ్చాద్భోగే తౌ పాపశేషేణ భువమాగతౌ,
ఏకో జాతః కాకయోనావులూకోఽభూత్పరోఽపి చ. తత ఏకో దర్దురోఽ
భూదపరః సరటోఽభవత్, తత ఏకో విషధరోఽపరోఽభూద్వృశ్చికో
ఽపి చ. తత్రాపి కుర్వతః పాపం నానాలోకం విదంశతః శునిమార్జార
యోనీ తౌ జాతౌ నకులసూకరౌ. వృకజంబుకయోనీ తౌ జాతౌ
ఘోటకగర్దభౌ, తత ఉష్ట్రగజౌ జాతౌ తతో సక్రమహిషావపి. తతో
వ్యాఘ్రమృగౌ జాతౌ తతో వృషభకేసరౌ, ఏవం సంసారమావిష్టౌ జనితౌ తత
శ్చండాలకాంత్యజౌ. రాక్షసం భల్లయోనిం చ అతిశోచ్యామవాపతుః,
తౌ తు పింగాక్షదుర్బుద్ధి నామ్నా జాతౌ చ భూతలే. ఆజన్మకృత
పాపస్య కథనే బహుదోషతా, యదా తౌ రాజ్యభ్రష్టౌ దుష్టౌ పాప
రతౌ సదా. ఏవం పుణ్యం తయోరాసీన్మృగయాం చరతోః క్వచిత్,
మహాదేవస్య నమనం దర్శనం చ ప్రదక్షిణం. అర్చనం బిల్వపత్రైశ్చ
సుష్టు ఆసీదుమాపతేః, అగాధం తత్తయోః పుణ్యం పూర్వజన్మని
సంచితం. యదా పునా రాక్షసోఽసౌ ప్రాముఖం భక్షితుం గతః,
సమారూఢో బిల్వవృక్షం తత్పత్రాణి చ మస్తకే పతితాని
ఉమేశస్య తుష్టోఽభూత్స ద్వయోరపి, దివ్యదేహం తయోర్దత్వా
స్వలోకం ప్రాపయద్విభుః. ఏతత్తే కథితం పూర్వజన్మకర్మ చ వై తయోః,
బిల్వపత్రైరర్చితో దేవస్తుష్టోఽభూత్స ఉమాపతిః. లక్షపూజాం వ్రతు

ర్యాచ్ఛ ప్రసన్నో హి శివో భవేత్, ఏవం హి బిల్వపత్రైశ్చ సర్వకా
మార్థసిద్ధయే. శ్రీకామో బిల్వపత్రైశ్చ పూజయేచ్చ యథావిధి, లక్షేణ
సర్వసిద్ధిశ్చ నాత్ర కార్యా విచారణా. యం యం చింతయతే కామం
తం తం ప్రాప్నోతి సర్వశః, అథ విప్ర ప్రవక్ష్యామి బిల్వపత్రైశ్చ
పూజనం. శివప్రీతికరం నృణాం శివభక్తివివర్ధనం, వైశాఖే శ్రావణే
ఊర్జేబిల్వపత్రార్చనంస్మృతం దినే దినే సహస్రంతు అర్చయేద్బిల్వపత్రకైః
ఏవం మాసత్రయం కుర్యాత్తత ఉద్యాపనం చరేత్. ఉద్యాపనం ప్రవ
క్ష్యామి వ్రతస్య పరిపూర్తయే, ఆహూయ బ్రాహ్మణాన్ సర్వాన్
సుచంద్రే చ శుభేదినే. యత్ర చోద్యాపనం కార్యం మండలం తత్ర కార
యేత్, కర్తవ్యం స్వగృహే విప్రైస్తత్సర్వం సుకృతం భవేత్. వేదికా
తత్రకర్తవ్యా మంటపే చ సుశోభనే, గీతవాదిత్రఘోషేణ బ్రహ్మ
ఘోషేణ భూయసా. విప్రస్య మంటపే తస్మిన్నాచార్యేణ ద్విజైస్సహ,
మాసతిథ్యాది సంకీర్త్య కుర్యాత్స్వస్త్యయనం తతః పుణ్యాహవాచనం
కార్యమాచార్యవరణం తథా, తతో బ్రాహ్మణమాహూయ వేద
వేదాంగపారగం. ఆచార్యం వరయేత్పూర్వం ఋత్విగేకాదశైస్సహ,
దేవాగారేఽథవా గోష్ఠే శుద్ధే వా స్వీయమందిరే. పుష్పమంటపికాం
కృత్వా పటవస్త్రాదివేష్టితాం, తన్మధ్యేలింగతోభద్రంరచయేల్లక్షణాన్వి
తమ్. కుంభస్య రుద్రకోణే తు అర్చయేద్వేదికాం వ్రతీ, వస్త్రేణాచ్ఛా
ద్యతాం వేదింరచయేత్తత్రతండులైః. కుర్యాత్తండులకైలాసంత్రికూటం
తస్య చోపరి, న్యసేద్దేవికయా సార్థం శంకరం లోకశంకరం. సౌవర్ణీం
ప్రతిమాం కృత్వా స్థాపయేత్తండులోపరి, బ్రహ్మాణం దక్షిణే భాగే
సావిత్ర్యా సహ సుప్రభం. కౌబేర్యాం స్థాపయేద్విష్ణుంలక్ష్మ్యాసహాగరు
త్మతా, మహేశం స్థాపయేత్తత్ర తామ్రం వా మృణ్మయం శుభం.
గంగోదకసమాయుక్తం పంచరత్నసమన్వితం, పంచపల్లవసంయుక్తం
స్థాపయేచ్చ తతోఽగ్రతః. వస్త్రయుగ్మేన సంవేష్ట్య కైలాసం కలశం
శుభం, యదుక్తం తత్రకల్పోక్తంపూజనం తత్రకారయేత్. వేదశాస్త్ర
ప్రమాణేన రాత్రిం తాం గమయేద్వ్రతీ, తతః ప్రభాతసమయే సుస్నా
యు చ శుచిర్భవేత్. స్థండిలం కారయేత్తత్ర స్వశాఖోక్తవిధానతః,
హవనం చ ప్రకుర్వీత సతిలాజ్యపాయసైః. మూలమంత్రేణగాయత్ర్యా

శంభోర్నామసహస్రకైః, యేన మన్త్రేణ పూజా తు కృతా తేనైవ హావయేత్. హవనం తద్దశాంశేన తద్దశాంశేన తర్పణం, భోజనం తద్దశాంశేన కుర్యాత్తిలయవైస్సహ. ఏవం హోమః ప్రకుర్వీత అష్టోత్తరసహస్రకం, బిల్వపత్త్రైం సువర్ణస్యార్చయేచ్చ [illegible]. ఆచార్యం పూజయేద్విప్రాంస్తోషయేద్దక్షిణాభిశ్చ [illegible] గాం దద్యాద్విధిజ్ఞేన సహైవ తు. ప్రతిమాం చ సవస్త్రాం [illegible], దత్వా క్షమాపయేత్పశ్చాద్దేవదేవం జగద్గురుం. అనేనైవ విధానేన లక్షపూజాం కరోతి యః, పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రైశ్చ రాజ్యం ప్రాప్నోతి శాశ్వతం. య ఇదం పఠతే నిత్యం శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః, దేవదేవో మహాదేవో దదాతి విపులాం గతిం ఇతి స్కందపురాణే ఉత్తరఖండే బిల్వదళలక్షపూజనోద్యాపనము.

అథ శివస్య నానాలక్షపుష్పపూజావిధిః.

ఋషయ ఊచుః. యాని కాని పవిత్రాణి పుణ్యాన్యాయతనాని చ, కిముద్దిశ్య చ కార్యాణి తత్సర్వం కథయ ప్రభో. శివాఖ్యానపరో లోకే త్వత్తోఽన్యో నహి విద్యతే, కృపయా వ్యాసదేవస్య శిష్యోఽసి మహామతే. లోమశ ఉవాచ. పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సాగరాంతాని భో ద్విజ, మాహాత్మ్యాని చ శాస్త్రాణి కథితాని మయాఽనఘాః. ఇదానీం వక్తుమిచ్ఛామి లక్షపూజాం శివస్య చ, స్కందేన చ సమాఖ్యాతా అగస్త్యాయ మహాత్మనే. తేనైవ కథితా పూజా మయా గ్రే లక్షపుష్పికా, యద్యద్వృతో భవేత్పుష్పం శంకరే తు సమర్పయేత్. శ్రావణే మాధవే ఊర్జే ప్రదద్యాల్లక్షపుష్పికాం, ఏకైకం మూలమంత్రేణ రుద్రమంత్రేణ వా పునః అథవా రుద్రసూక్తేన సహస్రేణాథవా వ్రతీ, అర్చయేత్పార్వతీనాథం నమో రుద్రాయ వా జపేత్. అనేనైవ ప్రకారేణ లక్షపూజాం సమర్పయేత్. ఋషయః. యాని కాని చ పుష్పాణి విశిష్టాని శివార్చనే, తాని సర్వాణి భో బ్రహ్మన్ కథయస్వ యథా మమ. లోమశ ఉవాచ. బ్రాహ్మతం కర్ణికారం చ కరవీరం తిలస్య చ, బిల్వపుష్పం చ కల్హారం అర్కం మందారమేవ చ, నీలోత్పలం చ కమలం కుముదం చ కుశేశయం మాలతీం చంపకం చైవ తథా శామంతికం శుభం, సారంగం శతపత్త్రం చ సౌవీరం మునిసంజ్ఞికం. జాతీం పాట

లకం చైవ పున్నాగం చ విశిష్యతే, కదంబం చ కుసుంభం చ అశోకం వకుళం తథా పలాశకోరకం చైవ ద్రోణం ధుత్తూరకం తథా, ఏతా న్యన్యాని పుష్పాణి విశిష్టాని శివార్చనే, ఏతేషాం లక్షపూజాం వై యః కరోతి నరోత్తమః, భుక్త్వా భోగాన్ సువిపులాన్ శివేన సహ మోదతే, ఆయుష్కామేన కర్తవ్యం చంపకైఃపూజనంమహాత్. విద్యాకామేన కర్తవ్యమరవిందైర్విశేషతః. మిత్రకామేన కర్తవ్యం చంపకైః పూజనం మహాత్ విద్యాకామేన కర్తవ్య మరవిందై ర్విశేషతః, మిత్రకామేన కర్తవ్యం బాగ్వాస్త్రైః పూజనం మహాత్. కరవీరైర్జాతికుసుమైశ్చంపకైర్నాగకేసరైః, వకుళీతిలపున్నాగైర్ధనకా మస్తు పూజయేత్. దుఃస్వప్ననాశనార్థాయ ద్రోణపుష్పైస్తు పూజ్య తాం, కల్హారైః కర్ణికారైశ్చ మందారైః కుసుమైః శుభైః. శ్రీకామేన చ కర్తవ్యం బిల్వపత్రైస్తు పూజనం, విద్యాకామేన కర్తవ్యం శంకరస్య ప్రపూజనం పలాశైః పాటలైశ్చైవ కదంబకుసుమైస్తథా, మహావ్యాధినిరాసార్థం పారిజాతైస్తు పూజనం, వశీకరణకామస్తు సర్వైరేభిస్సమేతు యః, తస్య విశ్వం భవేద్వశ్యం నాత్ర కార్యా విచారణా. దేవాశ్చ గంధర్వా వశీభూతా భవంతి హి, పుత్రకా మేన కర్తవ్యం [illegible] పుష్పైః శుభైః ఉత్తమాం శ్రియమాప్నోతి ప్రసాదాచ్ఛంకరస్య చ. ఏవం సర్వైశ్చ పుష్పైశ్చ సర్వకామార్థసిద్ధయే. పూజయేత్ప్రతివాసరం భక్తియుక్తేన చేతసా, యం యం చింత యతే కామం తం తమాప్నోతి మానవః. లక్షపుష్పైః పూజనేన ప్రస న్నః శంకరో యథా, ఉద్యాపనం ప్రవక్ష్యామి వ్రతస్య పరిపూర్తయే. యథా బిల్వార్చనే ప్రోక్తం తథైవోద్యాపనం చరేత్, అత్ర పుష్ప పూజనే విశేషమాహ. తతః శివాలయం గత్వా సభార్యేణ ద్విజేనతు, స్నానం పంచామృతేనైవ రుద్రసూక్తవిధానతః పూజాం సువర్ణ పుష్పైశ్చఋతుకాలోద్భవైస్తథా, కారయేత్తస్య లింగస్య యథాశక్త్యా తు పూజనం. వస్త్రం పుష్పం సమభ్యర్చ్య దంపతీ భోజయేత్తతః, ప్రదక్షిణనమస్కారాన్ కృత్వా మూర్ధ్ని ధృతాంజలిః. క్షమాపయే న్మహాదేవం ముహుర్ముహురతంద్రితః, మహాదేవ జగన్నాథ భక్తానాం కార్యకారక. త్వత్ప్రసాదాదహం యాచే శీఘ్రం కార్యప్రదోభవ,అనే

నైవ విధానేన లక్షపూజాం కరోతి యః పుత్రపౌత్రప్రపౌత్రైశ్చ రాజ్యం ప్రాప్నోతి శాశ్వతం, య ఇదం పఠతే నిత్యం శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః. దేవదేవో మహాదేవో దదాతి విపులాం గతిం. ఇతి స్కాందే ఉత్తరఖండే శివస్య లక్షనానావిధపుష్పపూజోద్యాపనమ్.

లక్ష తులసీపూజా.

మాసపక్షాద్యుల్లిఖ్య. మమ సహస్రపాతకక్షయార్థం శ్రీమహావిష్ణుప్రీత్యర్థం తులసీలక్షపూజాం కరిష్యే. ఇతి సంకల్ప్య తులసీప్రార్థనా దేవైస్త్వం నిర్మితా పూర్వం అర్చితాసి మునీశ్వరైః, నమో నమస్తే తులసి పాపం హర హరిప్రియే కేశవార్థం విచిన్వానః వరదా భవ శోభనే, సంగృహ్యతులసీపత్రం విష్ణోర్భక్త్యా సమర్పయేత్. కృష్ణ ఉవాచ. అథ రాజన్ ప్రవక్ష్యామి లక్షశ్రీతులసీవ్రతం, విష్ణుప్రీతికరం నృణాం విష్ణుభక్తిప్రవర్ధనం తులసీప్రభవైః పత్రైః యో నరః పూజయేద్ధరిం, న స లిప్యేత పాపైస్తు పద్మపత్రమివాంభసా. సువర్ణభారమేకం తు రజతం చ చతుర్గుణం, తత్ఫలం సమవాప్నోతి తులసీదళపూజనాత్, రత్నవైడూర్యముక్తాభిః ప్రవాళాదిభిరర్చితః, న తుష్యతి తథా విష్ణుస్తులసీపూజనాద్యథా. తులసీమంజరీభిస్తు పూజితో యేన కేశవః, ఆజన్మకృతపాపస్య తేన సంమార్జితా లిపిః. యా దృష్టా నిఖిలార్తిపాపశమనీ స్పృష్టా వపుః పావనీ రోగాణామభివందితా నిరసనీ సిక్తాంతకత్రాసినీ, ప్రత్యాసక్తివిధాయినీ భగవతః కృష్ణస్య సంరోపితా న్యస్తార్చాకరణేఽపి ముక్తిఫలదా తస్యై తులస్యై నమః. కార్తికే మాసి కుర్వన్తి మాఘే వా మధువైరిణే, అర్పణం తులసీపత్రసహస్రస్య దినే దినే. ఏవం మాసత్రయం కుర్యాత్తత ఉద్యాపనం చరేత్, వైశాఖే మాఘ ఊర్జే వా కుర్యాదుద్యాపనం క్రమాత్. యస్మిన్ మాసే వ్రతం కర్తవ్యం గురుశుక్రోదయే సతి, హరేర్దినే శుభే మాసి కుర్యాదుద్యాపనం వ్రతీ. ఆచార్యం వరయేదాదౌ వేదవేదాంగపారగం, దాంతం శాంతం తథా సౌమ్యం నిత్యం బ్రాహ్మణవత్సలం. విధిజ్ఞం తత్త్వవేత్తారం శుచిష్మంతం తపస్వినం, స్వగృహ్యోక్తేన మార్గేణ పూర్వేద్యుః స్వస్తివాచనం. సౌవర్ణీం ప్రతిమాం విష్ణోశ్శంఖచక్రగదాన్వితాం, తులస్యాయతనం చైవ కుర్యాద్ధేమవినిర్మితం. హేమాదినిర్మితంకుంభం

గార్గపాత్రసమన్వితం, పుణ్యోదకైః పంచరత్నైః కుశదూర్వాప్రపూరితం. తస్యోపరి న్యసేద్దేవం లక్ష్మ్యా చ తులసీసమం, పూజాంపురుష సూక్తేన కుర్యాద్బ్రహ్మాదిదేవతాః. ఉపచారైః షోడశభిః పూజయేచ్చ యథా హరిం, రాత్రౌ జాగరణం కుర్యాత్పురాణైర్వేదపాఠకైః. తతః ప్రాతః సముత్థాయ హోమం కుర్యాద్విధానతః, వైష్ణవేన తు మంత్రేణ తిలాజ్యైః విశేషతః, పాయసేన ఘృతాక్తేన అష్టోత్తరసహస్రకం, ఆచార్యాయ సవత్సాం గాం దక్షిణావస్త్రసంయుతాం. బ్రాహ్మణాన్ భోజయేత్పశ్చాత్సహస్రం వాథ శక్తితః, శతం వాష్టావింశతిం వా భోజయేద్బ్రాహ్మణాన్ బుధః, తేభ్యోఽపి దక్షిణాం దద్యాద్విత్తశాఠ్యం న కారయేత్, ఏవం యః కురుతే మర్త్యో విష్ణుసాయుజ్యమాప్నుయాత్. విష్ణుప్రీతికరం యస్మాత్తస్మాత్సర్వవ్రతాధికం, తులసీలక్షపూజాంతం మహాత్మ్యం శృణుయాన్నరః. సకృద్వాపి పఠేన్నిత్యం స గచ్ఛేద్వైష్ణవం పదం, హోమభస్మ సమాదాయ రక్షాం కృత్వా శిశోర్గలే, బ్రహ్మరాక్షసభూతానాం శాంతయే కారయేదిదం, ... ప్రాప్తే సర్వభూతాశ్చ వినశ్యన్తి(?). భస్మప్రోక్షణమాత్రేణ సర్వం నశ్యేద్భయం నృణాం. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే లక్షతులసీవ్రతోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ విష్ణోర్లక్షపుష్పపూజావిధిః.

ఋషయః. యాని కాని చ తీర్థాని పుణ్యాన్యాయతనాని చ, కిముద్దిశ్య చ కార్యాణి తత్సర్వం కథయస్వ నో. లోమశః. పృథివ్యాం యాని తీర్థాని సాగరాంతాని భో ద్విజాః, మహాత్మ్యాని చ సర్వాణి కథితాని మయా పురా. ఇదానీం వక్ష్యామి పుష్పాణాం పూజనం తవ, లక్షపూజాం ప్రవక్ష్యామి విష్ణోరమితతేజసః పుష్పాణాం లక్షపూజాం తు కార్తిక్యాం చ సమాచరేత్, మాఘే వా ... వాపి విదధ్యాల్లక్షపుష్పికాం. యద్యదృతౌ భవేత్పుష్పం విష్ణవే తత్సమర్పయేత్, ఏకైకం మూలమంత్రేణ విష్ణుసూక్తేన వా పునః. అథవా విష్ణుగాయత్ర్యా నామ్నా చైవ ప్రపూజయేత్, విష్ణోస్సహస్రనామ్నా వై లక్షపూజాం తు కారయేత్ తులసీకర్ణికారం చ కరవీరం తిలస్య చ, జాతీం కేతకీం చైవ తథా మందారమేవ చ. నీలోత్పలం సకుసుమ

దం మాలతీం చంపకం తథా. జాతీపాటలగం చైవ పున్నాగం చ కదంబకం, కల్హారం చైవ సారంగమశోకం వకుళం తథా. మునిపుష్పాణి శస్తాని విష్ణోరమితతేజసః. పాలాశం కంటకీపుష్పం కమలం కోరకం తథా. నీలపుష్పం ధాత్రిపుష్పం హరేః శస్తాని వై సదా, ఏవం కుర్వన్తి యే భక్త్యా తే యాంతి హరిమందిరం. ఆయుష్కామేన కర్తవ్యా తులసీధాత్రిజైస్తథా, పుత్రకామేన కర్తవ్యం జాతీపూజనం హరేః. కరవీరైర్జాజికుసుమైశ్చంపకై ర్నాగకేసరైః, వకుళీతిలపున్నాగై ర్ధనకామస్తు పూజయేత్. కల్హారైః కర్ణికారైశ్చ మందారకుసుమైః శుభైః, విద్యాకామేన కర్తవ్యం విష్ణోర్భక్త్యా చ పూజనం. పాలాశైః పాటలైశ్చైవ కదంబైః పూజనం మహత్, మహావ్యాధివినాశార్థం పారిజాతైశ్చ పూజనం వశీకరణకామశ్చ పూర్వీర స్తామయేన్నరం, తస్య వశ్యం భవేద్విశ్వం నాత్ర కార్యా విచారణా. దేవదానవగంధర్వా వశ్యా ఏవ న సంశయః, శ్రీకామేన తు కర్తవ్యం కేతకీపూజనం మహత్. ఏవం హి సర్వపుష్పైశ్చ సర్వకామ్యార్థసిద్ధయే, లక్షపూజాం ప్రకుర్యాచ్చ ప్రసన్నోఽథ హరిర్భవేత్. ఉద్యాపనం తథా కార్యం తులసీపూజనే యథా, ఏవం యః కురుతే పూజాం తస్య విష్ణుః ప్రసీదతి. ఇతి విష్ణుధర్మే లక్షపుష్పపూజనోద్యాపనం సంపూర్ణమ్.

అథ ప్రాతఃస్నానవ్రతమ్.

వారుణసంహితాయాం భృగుః. భగవన్ముచ్యతే జంతుస్సాంసారికేన కర్మణా, సర్వేభ్యోఽపి చ పాపేభ్యస్తదనుబ్రూహి సాంప్రతమ్. వరుణః. స్నాత్వా పాపైర్విముచ్యేత జన్తుర్నాన్యేన కర్మణా, ప్రాతః స్నాత్వైవ సర్వేఽపి విపాపా ముక్తిమాప్నువన్. భృగుః స్నానం కిం లక్షణం తాత కథం కతివిధం కదా, కుత్ర కార్యం కోఽధికారి సర్వమాచక్ష్వ సాదరమ్ వరుణః. మలనిర్మోచనం స్నానం మలం చ ద్వివిధం స్మృతమ్, బాహ్యం మానసికం చేతి స్నానం చ ద్వివిధం తథా. అజ్ఞానమూలకం కామక్రోధాద్యం చ మనోమలమ్, మనోమలనివృత్త్యర్థం స్నానం మానసికం చరేత్. బహిర్మలం విసృజ్యాథ గురుసేవాపరాయణః, జ్ఞాత్వా గురూక్తిమార్గేణ స్వస్వరూపం విచింతయేత్. యచ్చ బ్రహ్మానుసంధానం భేదగంధవివర్జితమ్, తద్ధి మానసికం స్నానం మనో

గేన లభ్యం వర్జిత్. సంధ్యాయాం యస్త్రికూటాఖ్యే త్రివేణీసంగ స్థితే. ధ్యాత్వా విష్ణుం సుషుమ్నాన్తే జీవన్ముక్తో భవేన్నరః. దహరే సహస్రారే మూలాధారేషు వా శివమ్, శాంభవ్యాదివిధానేన స్వరూపం చింతయేద్బుధః. ఇదం ధ్యానమయస్నానం మనోమలనికృన్తనమ్, యచ్చ వేదాన్తవాక్యేషు శ్రవణాదిక్రమాగతమ్, శుద్ధశాబ్దాపరోక్షాఖ్యం భేదభావవివర్జితమ్ ఇదం బోధమయం స్నానమంతఃకరణశుద్ధికృత్, ప్రాణాపానగతీ రుద్ధ్వా ప్రాణవేనైవ కుంభయేత్. ఇదం యోగమయం స్నానం ప్రాణశుద్ధివిధాయకమ్, ఉపవాసాదినా యచ్చ కాయక్లేశాత్మకం శుభమ్. ఇదం తపోమయస్నానం తత్త్వకోశవిశుద్ధికృత్, దమేన విషయాం స్త్యక్త్వా నివృత్తిపథమాశ్రయేత్. విరక్తిమయమేతద్ధి స్నానమింద్రియశుద్ధికృత్, ఏతత్పంచవిధం ప్రోక్తం స్నానమాభ్యంతరం సుత బాహ్యస్నానమథో వక్ష్యే కాయశుద్ధికరం పరమ్, నద్యాం హ్రదాదికే వాపి యథాశాస్త్రావగాహనమ్. స్నానం వారుణమాఖ్యాతం మహాపాపనికృన్తనం, ఆపోహిష్ఠాదిభిర్మంత్రైర్యచ్చ సంధ్యాసు మార్జనమ్. బ్రాహ్మస్నానం తదాఖ్యాతం సర్వపాపవిమోచనమ్, భస్మతిర్యక్త్రిపుండ్రాది వైదికం మంత్రసంయుతమ్, స్నానమాగ్నేయమాఖ్యాతం క్రియాశుద్ధికరం భృగో గోవిప్రపాదపాంసుభ్యస్తిలకం యల్లలాటకమ్, స్నానం తాంత్రికమాఖ్యాతం ద్రవ్యశుద్ధికరం బుధైః, విప్రపాదోదకం మూర్ధ్ని ప్రోక్షితం వేదమంత్రతః. తీర్థస్నానం చ తద్విద్ధి నానాదోషనికృన్తనమ్, గవాం మూత్రేణ వాయవ్యైర్మంత్రైర్మూర్ధని కల్పితమ్. స్నానం వాయవ్యమాఖ్యాతమస్పృశ్యస్పర్శదోషజిత్, నాభేః ప్రక్షాళనమధస్తదూర్ధ్వం చార్ద్రవాససా సంమార్జనం సమాఖ్యాతం కాపిలం స్వేదదోషహృత్, స్నానం సాతపవర్షాద్యం దివ్యస్నానముదీరితమ్. కేవలాతపవాసేన తేజసస్నానం సమంత్రకమ్, ఏవం బహువిధస్నానమృషిభిః పరికీర్తితమ్. ముఖ్యం మానసికస్నానే కీర్తితం విష్ణుచిన్తనమ్, బాహ్యస్నానేషు సర్వేషు స్నానం వారుణముత్తమం. మహాపగాప్సు యో నిత్యం ప్రాతః స్నాయాచ్ఛుచివ్రతః. తస్య పాపాని సర్వాణి క్షణాన్నశ్యన్తి నాన్యథా. నద్యాం తు విద్యమానాయాం న స్నాయాదన్యవారిణి, గయాగంగాకురుక్షేత్రప్రముఖం సంస్మరేత్తదా. నకుర్యాత్

దష్ట్వ మూత్రం వా [illegible]సం [illegible]సం తథా, [illegible]ష్ఠం కశ్మలం వాపి నక్షిపేన్మృణ్మయా [illegible]. ప్రాతః [illegible] గత్వా ప్రణమేద్ధం దహ్యభి, జలంచ శిరసి [illegible] [illegible]. సంకల్ప్య చ తతః స్నాయా [illegible], [illegible] ధృత్వా దత్వార్ఘ్యం చ తతః పరం. [illegible] హార్ఘ్యస్యాభి ముఖం తథా, పఠన్ [illegible] నమూనవః, స్నాత్వా సముద్రగామిన్యాం నద్యాం [illegible] భవన్నరః, ఇదమేవ నరా[illegible]. ముఖ్యం స్నానం ప్రశస్యతే. గంగా [illegible] యమునా గోదా కృష్ణ వేణీ సరస్వతీ, కావేరీ నర్మదా తుంగా [illegible] సింధుగాః స్మృతాః, గంగా గంగేతి యో బ్రూయాద్యోజనానాం శతైరపి, ముచ్యతే సర్వపాపే భ్యో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. కా[illegible]యత్ర ప్రవర్తతే, తద్దేశ వాసినాం ముక్తిః కిము [illegible] రనాసి[illegible]. కావేరీ స్నానమహిమా [illegible] మేషం గతే పూషణి సహ్య జాయాం [illegible] కోటితీర్థం, [illegible] ప్రాపితసర్వ పాపం స్నాత్వా [illegible] సత. యుక్తస్నానం కోటితీర్థేషు [illegible] వత్సరావధి, స్నాత్వా [illegible] తు కావేర్యాం తత్ఫలం ప్రాప్ను యాన్నరః. వైశాఖే [illegible] కావేర్యాం [illegible], ప్రాచ్యతీర్థేషు సర్వేషు స్నానతుల్యఫలం లభేత్. [illegible] మిథునగతే త్యక్త్వా కావేర్యాం పంచవాసరాన్, [illegible] తదసం తాయ కల్పతే దక్షిణాయనగే భానౌ [illegible], స్నానాద్దక్షిణతీర్థేషు స్నానం కోటిఫలం లభేత్. [illegible] సింహస్థితే యస్తు సంస్పృశేచ్చ మరుద్వృధాం, సర్వ[illegible] స్నానాధికఫలం లభేత్. కన్యాగతే రవౌ [illegible] నరోత్తమః, పితరస్తస్య ముక్తాగ స్స్వర్గే చాపి [illegible] తులామాసే తు కావేర్యాం నద్యో భాగీరథీముఖాః, [illegible] స్నానా త్కోటిగుణం ఫలమ్. దివాకరే కీటగతే తు సహ్యజాజలావగాహేన సమస్త దేవతాః తుష్యన్తి [illegible] విష్ణులోకే సమాప్ను యాద్దివ్య సుఖం లభేచ్చ [illegible] ధనుష్యర్కే కావేర్యాం సహ [illegible], తత్ర స్నాత్వా చ దత్వా చ [illegible]. ఉత్తరాయణగే

భానౌ సహ్యజాయాం వసన్తి హి, సార్ధత్రికోటితీర్థాని స్నానం దుర్గాణి తారయేత్. స్నాయాద్యస్సహ్యజాతోయే మాఘమాసి నరోత్తమః, ఆరోగ్యం ప్రాప్నుయాచ్చైవ పుత్రిణాన్భాగవాన్భవేత్. మీన స్థితేఽర్కే భువి సహ్యజాతోయం సృజన్తి యే పుణ్యయుతా మనుష్యాః, జిత్వా రిపూన్మృత్యుభయాని స్వక్షేత్రం తే ప్రాప్నువంతి ధ్రువమాత్త పుణ్యాః. చైత్రాదిచైత్రపర్యంతం సేవేద్యో మరుద్వృధామ్, ప్రత్యహం పూజయేద్భక్త్యా దారిద్ర్యం తస్య నశ్యతి. యశ్చాప్లవేత్సహ్యసుతా ప్రవాహే జంతుర్విపాప్మా విరజా విశోకః, భుక్త్వేహ భోగాన్విపులాన్ ధనాని పరత్ర చ స్వర్గసుఖం సమేతి. యన్నీరపూరనిభృతం భువి ధాన్యజాతం యే భక్షయంతి మనుజాః పశవః పతంగాః, తే స్యుః పరం దివి హవిర్భుజ ఏవ సత్యం సా సహ్యజా నిఖిలలోకమిమం పునాతు. మరుద్వృధాతోయవిహారిణో యే ఝషాశ్చ కూర్మా అపి నక్రముఖ్యాః, దేవత్వమాసాద్య సురేంద్రలోకే కల్పాంతపర్యంతమిమే వసంతి. కావేరీసికతా రుక్మం పాషాణో రత్నమేవ చ, కల్పాంతరే భవిష్యన్తి సుధా తోయం ప్రవాహగం. కావేరీతోయమాశ్రిత్య యద్దానం దీయతే నరైః, మేరుకోటిసువర్ణస్య దానతుల్యం భవేద్ధ్రువం. కుష్ఠాపస్మారశూలాద్యా స్సహ్యజాస్నానమాత్రతః, సార్ధసంవత్సరాదర్వాక్ప్రలయం తే న సంశయః, అశ్వత్థం సేచయేద్యస్తు నిత్యం సహ్యసుతాజలైః, వత్సరాత్తస్య సంతానం వర్ధతే చిరకాలికం. మరుద్వృధాంభసా యశ్చ శ్రీవృక్షం సేచయేన్నరః, మాసైష్షోడశభిస్తస్య దారిద్ర్యం నశ్యతి ధ్రువం. తులసీం సహ్యజాంభోభిః ప్రత్యహం సేచయేచ్చ యా, పతిప్రియా భవత్యేవ పుత్రారోగ్యధనాన్వితా. మకరస్థే రవౌ యస్తు కావేర్యంభోభిరాదరాత్, దద్యాత్ప్రత్యబ్దమర్ఘ్యాణి సంపూర్ణాయుర్భవేద్ధ్రువం. ప్రాతఃప్రాతస్తు యన్నేత్రం కావేర్యంభోభిరంచితం, చక్షుష్మాన్ప్రాజ్ఞవిచ్చైవ సోఽచిరాదేవ కల్పతే. కుంభసంభవకమండలూద్భవాం సహ్యజాం సకలలోకపావనీం, బ్రహ్మశైలశిఖరాదుపాగతాం సింధుగాం స్మరతి యస్స పుణ్యవాన్. రంగత్రయోత్సంగవిరాజమానా సతామ్రపర్ణీ కపిలాదియుక్తా, సహ్యోద్భవా పుణ్యతమా మరుద్వృధా పునాతు మాం పూర్వసముద్రగామినీ. కపిలాసంగమే యశ్చ

పశ్యన్ మూత్రం వా [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]ఫలం హాని సన్నిధిః [illegible] ప్రాతః [illegible] ప్రాతమేధం [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] చ తతః స్నానా [illegible] [illegible] దత్త్వా [illegible] చ తతః [illegible] [illegible] ముఖం తథా, పతన్ [illegible] [illegible] స్నాత్వా [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] గోదావర్యాం వేణీ సంస్మృత్య, కావేరీ సన్నిధౌ తుంగా [illegible] స్మరేత్, గంగా గంగేతి యో బ్రూయాద్యోజనానాం [illegible], [illegible] సర్వపాపేభ్యో [illegible] లోకం స గచ్ఛతి [illegible] యత్ర [illegible], తద్దేశే వాసినాం ముక్తిః [illegible] వాసినాం [illegible]. కావేరీ స్నానమహిమా [illegible] [illegible] పూర్వాహ్ణే సహ్యజాయాం సంస్నాత్వా [illegible], [illegible] ప్రాపితసర్వ పాపం [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] వర్షాదావథ, [illegible] ప్రాప్నుయాన్నరః. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ప్రాచ్యాం [illegible] [illegible] స్నానతుల్యఫలం లభేత్. [illegible] [illegible] తుర్యాం కావేర్యాం పంచవాసరాన్, [illegible] [illegible] [illegible] కల్పతే దక్షిణాయనగే భానౌ [illegible] [illegible], స్నానాద్దక్షిణతీర్థేషు స్నానం [illegible] లభేత్. [illegible] [illegible] సంస్పృశేచ్చ మరుద్వృధాం, [illegible] [illegible] స్నానాత్ఫలం లభేత్. కన్యాగతే [illegible] స్నానా [illegible] [illegible], పితరస్తస్య ముక్తాః [illegible] [illegible] తులామాసే తు కావేర్యాం సర్వే భాగీరథీముఖాః, [illegible] [illegible] స్నానాత్ కోటిగుణం ఫలమ్. దివాకరే [illegible] [illegible] [illegible] సమస్త దేవతాః, తుష్టాస్తు [illegible] [illegible] [illegible] సుఖం లభేచ్చ [illegible] [illegible] కావేర్యాః [illegible] [illegible], తత్ర స్నాత్వా చ దత్త్వా చ [illegible] [illegible]. ఉత్తరాయణగే

భాసి సహ్యజాయాం వసన్తి హి, సార్ధత్రికోటితీర్థాని స్నానం కుర్వాణి తారయేత్. స్నాయాద్యస్సహ్యజాతోయే మాఘమాసి నరోత్తమః, ఆరోగ్యం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. మాస స్థితే గురౌ [illegible] సహ్య[illegible] [illegible] యే పుణ్యా[illegible] సహ్యగ, జిత్వా [illegible] స్వర్గం తే ప్రాప్నువంతి ధ్రువమాత్మ పుణ్యాః. ప్రత్యాదిత్య[illegible]గతం సే[illegible]యేత్కో మరుద్వృధాయాం, ప్రత్యహం పూజయేద్భక్త్యా దారిద్ర్యం తస్య నశ్యతి. యశ్చాష్టవేణసహ్యసుతా ప్రవాహే జంతుర్వా ప్లావితః విరజా విశోక, భుక్త్వేహ భోగాన్విపులాన్ ధనాని పరత్ర చ స్వర్గసుఖం స గచ్ఛతి. యన్నీరపూరసంభృతం భువి ధాన్యజాతం యే భక్షయంతి మనుజాః పశవః పతంగాః, తే స్యుః పరం దివి హవిర్భుజ ఏవ సత్యం సా సహ్యజా నిఖిలలోకనుతం పునాతు. మరుద్వృధాతోయవిహారిణో యే ఝషాశ్చ కూర్మా అపి నక్రముఖ్యాః, దేవత్వమాసాద్య సురేంద్రలోకే కల్పాంతపర్యంతమిహావసంతి. కావేరీసికతా రుక్మం పాషాణో రత్నమేవ చ, కల్పాంతరే భవిష్యన్తి సుధాతోయం ధ్రువావాహగం. కావేరీతోయమాశ్రిత్య యద్దానం దీయతే నరైః, మేరుకోటిసువర్ణస్య దానతుల్యం భవేద్ధ్రువం. కుష్ఠాపస్మారశూలాద్యాస్సహ్యజాస్నానమాత్రతః, సార్ధసంవత్సరాదర్వాక్ప్రలయం యాంతి నసంశయః, అశ్వత్థం సేచయేద్యస్తు నిత్యం సహ్యసుతాజలైః, వత్సరాత్తస్య సంతానం వర్ధతే చిరకాలికం. మరుద్వృధాంభసా యశ్చ శ్రీవృక్షం సేచయేన్నరః, మాసైష్షోడశభిస్తస్య దారిద్ర్యం నశ్యతి ధ్రువం. తులశీం సహ్యజాంభోభిః ప్రత్యహం సేచయేచ్చ యా, పతిప్రియా భవత్యేవ పుత్రారోగ్యధనాన్వితా. మకరస్థే రవౌ యస్తు కావేర్యంభోభిరాదరాత్, దద్యాత్ప్రత్యబ్దమర్ఘ్యాణి సంపూర్ణాయుర్భవేద్ధ్రువం. ప్రాతఃప్రాతస్తు యన్నేత్రం కావేర్యంభోభిరంచితం, చక్షుష్మాన్స్ప్రాప్యాపి[illegible]దసోఽచిరాదేవకల్పతే. కుంభసంభవకమండలూద్భవాం సహ్యజాం సకలలోకపావనీం, బ్రహ్మశైలశిఖరాదుపాగతాం సింధుగాం స్మరతి యస్స పుణ్యవాన్. రంగత్రయోత్సంగవిరాజమానా సత్రాముఖైః కపిలాదియుక్తా, సహ్యాద్రిభవా పుణ్యతమా మరుద్వృధా పునాతు మాం పూర్వసముద్రగామినీ. కపిలాసంగమే యశ్చ

దప్పు మూత్రం వా [illegible] తథా, [illegible]లం
వాపి నక్షిపేన్న[illegible] ప్రోక్తః [illegible] ప్రాణముద్దం
[illegible] సాగరస్య
చ తతః స్నానయోః [illegible]త్వా
దక్షా[illegible] చ తతః [illegible]స్యాభి
ముఖం తథా, పతన్ [illegible]నదాః,
స్నా[illegible] ఇదమేవ
[illegible] గోదావర్యాం కృష్ణ
వేణీ సరస్వత్యాం, కావేరీ నర్మదా తుంగా [illegible], గంగా
గంగేతి యో బ్రూయాద్యోజనానాం [illegible], [illegible] సర్వపాపే
భ్యో విష్ణులోకం స గచ్ఛతి. [illegible] యత్ర
ప్రవర్తతే, తద్దేశ వాసినాం ముక్తిః [illegible]. కావేరీ
స్నానమహిమా [illegible] పూర్వమేవ సహ్యా
జాయాం [illegible] కోటిత్వం, స్పృష్ట్వైవ [illegible] ప్రాపితసర్వ
పాప[illegible]. [illegible] కోటితీర్థేషు
కుంభే వత్సరావధి, స్నాత్వా [illegible] ప్రాప్ను
యాన్నరః. [illegible] కావేర్యా [illegible],
ప్రాచ్యతీర్థేషు సర్వేషు స్నానతుల్యఫలం లభేత్. [illegible] గతే
త్యక్త్వా కావేర్యాం పంచవాసరాన్, [illegible] తదసం
ఖాయ కల్పతే దక్షిణాయనగే భానౌ కావేర్యాం [illegible],
స్నానాద్దక్షిణతీర్థేషు స్నానం కోటిఫలం లభేత్. రవౌ సంప్రాప్తే యస్తు
సంస్పృశేచ్చ మరుద్వృధాం, [illegible] స్నానాదిఫలం
లభేత్. కన్యాగతే రవౌ స్నా[illegible] నరోత్తమః,
పితరస్తస్య ముక్తాః స్యు[illegible] చాపి [illegible]. తులామాసే తు
కావేర్యాం నద్యో భాగీరథీముఖాః, [illegible] స్నానా
త్కోటిగుణం ఫలమ్. దివాకరే కటిగతే తు సహ్యజాజలావగాహన
సమస్తదేవతాః తుష్యన్తి సాక్షాచ్ఛివవిష్ణులోకే సమాప్నుయాదిష్ట
సుఖం లభేచ్చ రత్నాకరో ధనుష్యర్కే కావేర్యా సహా మోదతే,
తత్ర స్నాత్వా చ దత్త్వా చ ధనవాన్భగవాన్భవేత్. ఉత్తరాయణగే

భానౌ సహ్యజాయాం వసన్తి హి, సార్ధత్రికోటితీర్థాని స్నానం దుర్గాణి
తారయేత్. స్నాత్వా దృష్ట్వా సహ్యజాతోయే మాఘమాసి నరోత్తమః,
ఆరోగ్యం ప్రాప్నుయాచ్చైవ పుత్రపౌత్రాన్ భోగాంశ్చ విన్దతి. మీనస
స్థితేఽర్కే భువి సహ్యజాతాం మజ్జంతి యే పుణ్యయుతా మనుష్యాః,
జిత్వా రిపూన్ సర్వభయాని స్వర్గం తే ప్రాప్నువంతి ధ్రువమాత్త
పుణ్యాః. చైత్రాదిచైత్రపర్యంతం సేవయేద్యో మరుద్వృధాం, ప్రత్యహం
పూజయేద్భక్త్యా దారిద్ర్యం తస్య నశ్యతి. యశ్చాప్లవేత్సహ్యసుతా
ప్రవాహే జంతుర్విపాప్మా విరజా విశోకః, భుక్త్వేహ భోగాన్విపులాన్
ధనాని పరత్ర చ స్వర్గసుఖం సమేతి. యన్నీరపూరసంభృతం భువి
ధాన్యజాతం యే భక్షయంతి మనుజాః పశవః పతంగాః, తే స్యుః పరం
దివి హవిర్భుజ ఏవ సత్యం సా సహ్యజా నిఖిలలోకమిమం పునాతు.
మరుద్వృధాతోయవిహారిణో యే ఝషాశ్చ కూర్మా అపి నక్రముఖ్యాః,
దేవత్వమాసాద్య సురేంద్రలోకే కల్పాంతపర్యంతమిహావసంతి. కావే
రీసికతా రుక్మం పాషాణో రత్నమేవచ, కల్పాంతరే భవిష్యన్తి సుధా
తోయం ప్రవాహగం. కావేరీతోయమాశ్రిత్య యద్దానం దీయతే నరైః,
మేరుకోటిసువర్ణస్య దానతుల్యం భవేద్ధ్రువం. కుష్ఠాపస్మారశూలాద్యా
స్సహ్యజాస్నానమాత్రతః, సార్ధసంవత్సరాదర్వాక్ప్రలయం యాంతి న సంశయః,
అశ్వత్థం సేచయేద్యస్తు నిత్యం సహ్యసుతాజలైః, వత్సరాత్తస్య
సంతానం వర్ధతే చిరకాలికం. మరుద్వృధాంభసా యశ్చ శ్రీవృక్షం సేచ
యేన్నరః, మాసైష్షోడశభిస్తస్య దారిద్ర్యం నశ్యతి ధ్రువం. తులసీం
సహ్యజాంభోభిః ప్రత్యహం సేచయేచ్చ యా, పతిప్రియా భవత్యేవ
పుత్రారోగ్యధనాన్వితా. మకరస్థే రవౌ యస్తు కావేర్యంభోభి
రాదరాత్, దద్యాత్ప్రత్యబ్దమర్ఘ్యాణి సంపూర్ణాయుర్భవేద్ధ్రువం.
ప్రాతఃప్రాతస్తు యన్నేత్రం కావేర్యంభోభిరంచితం, చక్షుష్మా
న్స్యాదపిచ్ఛవసోఽచిరాద్దేవకల్పతే. కుంభసంభవకమండలూద్భవాం
సహ్యజాం సకలలోకపావనీం, బ్రహ్మశైలశిఖరాదుపాగతాం సింధుగాం
స్మరతి యస్స పుణ్యవాన్. రంగత్రయోత్సంగవిరాజమానా
సతాంప్రముష్టా కపిలాదియుక్తా, సహ్యాద్రిజా పుణ్యతమా మరు
ద్వృధా పునాతు మాం పూర్వసముద్రగామినీ. కపిలాసంగమే యశ్చ

కావేర్యాం శివసన్నిధౌ, స్నాత్వాఽశ్వత్థం శివం గాం చ నత్వా ముక్తి ర్ధ్రువముచ్యతే. గజారణ్యే తు కావేర్యాం ... పూజనం, రుద్రాధ్యాయేన కుర్యాద్యస్స ... .య సమ్మిశ్రం రుద్రమన్త్రాభిమన్త్రితం, ... పవిత్రం భస్మ ... యః కుర్యాత్ ... కావేర్యామవగాహనమ్, సర్వపాపవిశుద్ధాత్మా శివలోకే మహీయతే. ...తమాం దేవీం కావేరీం యస్తు సేవతే, స ... లోకమాప్నుయాత్. దుర్లభం మానుషం జన్మ ... శేవధిః, ఆస్తిక్యం దుర్లభం తత్ర కర్మశ్రద్ధా తు ... చ తత్రాపి శీతామ్భసి విశేషతః, దుర్లభం హి ... మ్భసి. నద్యాం సముద్రగామిన్యాం స్నానం తత్రాపి దుర్లభం, గఙ్గాయామపి కావేర్యాం జన్మకోటిశతైరపి లభ్యతే ... స్నానం లభ్యం చరమజన్మని. కలౌ తు ... ముక్తిర్నామపి పాపినాం. శివార్చనం హరేర్భక్తిః కావేర్యామవగాహనం, ...ఽపి మ్రియతే మర్త్యః కావేరీతటమాశ్రితః. గఙ్గాతీర...స్తుల్యః ప్రాప్నుయాద్గతిముత్తమాం, విన్ధ్యోత్తరే తు గఙ్గైవ కావేరీ విన్ధ్యదక్షిణే నద్యౌ ముక్తిప్రదాయిన్యౌ నరాణాం వేదవిశ్రుతే, ... కావేరీకావేరీనద్యా ... మరుద్వృధే. ఇతి యః కీర్తయేన్నిత్యం సోఽపి స్నానఫలం లభేత్, న సమాస్సర్వదేవాశ్చ కావేరీతీరవాసినాం. జన్మనా ... యల్లభ్యం పాపినాపి హరేః పదం, తత్పుణ్యం ఫలం దానం కావేరీతీరవాసినః. యద్ధ్రియతే నరైర్భక్త్యా తదక్షయ్యం భవేత్కలౌ, కర్మభ్రష్టాశ్చ పాపిష్ఠాః పామరా యే చ మానవాః. కావేర్యేవ గతి స్తేషాం సర్వపాపాపనోదినీ, బ్రహ్మహత్యా సురాపానస్వర్ణస్తేయాది పాపినాం. కావేరీస్నానమాత్రేణ ముక్తిర్భవతి నాన్యథా, కావేర్యాశ్చ తటే శ్రాద్ధం పితృభ్యో యః కరోతి వై. తదక్షయ్యం భవత్యేవ గయాపిండశతాధికం, దీయతే యత్కలౌ కన్యా కావేరీజలధారయా, కులాత్పూర్వేఽపి యాస్యన్తి పితరో విష్ణుమందిరం, స్నాత్వా సహ్యసుతాతోయే శంకరం యస్సమర్చయేత్. గాం దద్యాద్భోజయేద్విప్రాం స్సర్వేష్టార్థానవాప్నుయాత్, కావేర్యాం యస్తు గోగర్భప్రవేశే ...

మేద్బహిః. రామనాథప్రసాదేన న పునర్జన్మభాగ్భవేత్, దేవాశ్చ ము
నయశ్చైవ సిద్ధాశ్చ పరమర్షయః కావేరీతీరవాసేన సిద్ధిమాపుః పురా
తనాః, బహునాఽత్ర కిముక్తేన బ్రహ్మవిద్యాసమం ఫలం వాజపేయా
శ్వమేధానాం కావేరీస్నానకృల్లభేత్, యా గతిర్యోగయుక్తస్య వారా
ణస్యాం మృతస్య చ, సా గతిః స్నానమాత్రేణ కావేర్యాం హరివా
సరే, త్రిరాత్రం జాహ్నవీతీరే పంచరాత్రం తు యామునే, సద్యః
పునాతి కావేరీ పాపమామరణాంతికం. షష్టిర్వర్ష సహస్రాణి గంగాయా
మవగాహనం, స్నానమేకం తు కావేర్యాం తులాయాం తు దివాకరే.
సుష్టపాపప్రశమనం కుష్ఠవ్యాధినివారణం, కావేరీవందనం పుణ్యం
కైవల్యం తజ్జలం పిబేత్. ఇతి స్కాందాదిబహుపురాణసంగృహీత
వచనజాతం కావేరీమహిమానువర్ణనం సమాప్తమ్

అథ కావేరీపూజా.

సంకల్ప్య విశేషేణ మత్సంబంధిసమస్తపాపక్షయార్థం. సౌమం
గల్య సౌభాగ్య సంతాన సౌఖ్యాయురారోగ్యసిద్ధ్యర్థం చ శ్రీకావేరి
పూజాం కరిష్యే. ఘంటానాదాదిధ్యానాంతం కృత్వా ఇమంమే గంగే
యమునే సరస్వతి శుతుద్రి స్తోమగ్ం సచతా పరుష్ణియా, అసిక్నియా
మరుద్వృధే వితస్తయార్జీకే యే శృణుహ్యాసు సోమయా, ఆపోవా
ఇదగ్ం. సర్వం విశ్వాభూతాన్యాపః ప్రాణా వా ఆపః పశవ ఆపోఽన్న
మాపోఽమృతమాప స్సమ్రాడాపో విరాడాప స్స్వరాడాప శ్ఛందాగ్
స్యాపో జ్యోతిగ్ష్యాపో యజూగ్ంష్యాపస్సత్యమాపస్సర్వా దేవతా
ఆపో భూర్భువస్సువరాప ఓం ఓం భూః కావేరీమావాహయామి,
ఓం. భూః ఇత్యాదినా కావేరీ మావాహ్య మరుద్వృధా
మహా... ప్రహ్యగన్యా సరస్వతీ, అగస్త్యపత్నీ కావేరీ లోపాముద్రా
వరప్రదా ... నుందతు సముత్పన్నా సత్యతీర్థాధదేవతా. విరజా దక్షిణా
గంగా బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికా, చతుర్వర్గఫలోద్ధాత్రీ చతురాననకన్యకా.
సర్వాభీష్టప్రదాత్రీ చ నామ్నాం షోడశకం స్మృతం, ఏభిర్నామభి
ర్వైక్షిత్యం పూజయేద్భక్తిమాన్నరః. ఓం. అచ్ఛస్వచ్ఛలసద్దుకూలవ
సనాం పద్మాసనాధ్యాసినీం హస్తన్యస్తవరాభయాబ్జకలశాం రాకేందు
కోటిప్రభాం, భాస్వద్భూషణగంధమాల్యరుచిరాం చారుప్రసన్నా

ధనాం శ్రీరంగాది సమస్తక్షేత్రనిలయాం ధ్యాయామి కావేరికాం. ఇతి ధ్యానం. శ్రీకంఠవిశ్వేశ్వరసన్నిభాని లింగాని యస్యాస్తటసీమ లక్ష కోటిః, జలప్రవాహేషు [illegible] మూర్తః, స్వ. కరయాంసి [illegible] నాలుకతాం ప్రసన్నా, అతో నదీ సర్వనదీప్రధానా [illegible] రలభ్యా. ఆవాహనం. ఆదావాదివిష్ణోః [illegible] వేరా త్మజా భూయః కుంభసముద్భవస్య [illegible]. శ్రీరంగా తులకుంభకోణవిలసన్మాయూరము [illegible] ముఖస్థలేషు మహితా సహ్యాద్రిజా దృశ్యతే. ఇతి [illegible] మరుద్వృధే మహా దేవి మహాభాగే మనోహరే, సరాదిభిన్నప్రదే [illegible] పాద్యం దదామి తే. మరుద్వృధే [illegible] నమతాం శరణ్యే, మాన్యే జగత్పావనకర్మప్రభావే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. పాద్యం. సహ్యపాదోద్భవే దేవి శ్రీరంగోత్సంగగామిని, [illegible] నామ విఖ్యాతే [illegible] స్తుతే. ప్రాచీనవాహినీ [illegible] పుణ్య కీర్తే కల్యాణి భక్తేష్టప్రదాయినీ [illegible] కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. [illegible] నివారిణి, [illegible] సింధి [illegible] సమస్త [illegible] శరణ్యమూర్తే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. ఆచమనం. తులామా సేతు కావేరీ సరస్వత్యాం [illegible] నిరంజనే దక్షిణదేశగంగే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. పంచామృత స్నానమ్. కావేరీతీరజన్మానో [illegible], [illegible] త్రైశ్చ స్పృష్ట్వా ముక్తిం ప్రయాంతి [illegible]. [illegible] ప్రియా [illegible] పాదపద్మే నిత్యే హరిశ్రద్ధిహిణస్వరూపే, సదాశివే [illegible] కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద శుద్ధోదకస్నానమ్ [illegible] కావేరి [illegible] నాథనాయికి, వస్త్రాణి [illegible] దేవర్షి పూజ్యే విమలే నదీశే వరాత్పరే [illegible] సమస్త లోకోత్తమ తీర్థమాలే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. వస్త్రం [illegible]

సర్వయజ్ఞసహాయిని, యజ్ఞాంగసంభవే దేవి సర్వయజ్ఞఫలప్రదే. కలి ప్రభూతకాలదోషనాశినివిశుద్ధనిర్మలజలప్రవాహే, కదంబకహ్లారకదంబ పూర్ణే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. యజ్ఞోపవీతం. జయ దేవి జగన్మాతర్లో పాముద్రే పురాతనే, జయ భద్రే భవోత్తారి మంగళే మంగళప్రదే. ప్రసీద కారుణ్యగుణాభిరామే ప్రసీద కల్యాణవరప్రవాహే, ప్రసీద కామాది మాగే పవిత్రే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. మంగళద్రవ్యమ్. హరి ద్రామ్. కుంకుమం. చందనాగరుకస్తూరీహిమవాలుకకేసరైః, శాంకరై ర్వాంకరైర్యుక్తం గంధం స్వీకురు సహ్యజే. ఆద్యే పరే చిన్మయపుణ్య పాదే పవేళిమప్రౌఢకవేరభాగ్యే, అనన్యసాధారణవైభవాఢ్యే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. గంధం. యస్యాం సకృత్ స్నానమాత్రాన్నరోఽ ప్యయుతఫలం లభేత్, నక్షత్రమాలిపచ్ఛాయామక్షతైరర్చయామ్యహం. అక్షతాన్. కిరీటహారకేయూరమండలాంగదకంకణైః, హంసకైశ్చాఖి లాభిశ్చ భూషయేత్వాం మరుద్వృధాం. ఆభరణాని. తాటంకం కంఠసూత్రం చ సిందూరం కజ్జలాదికమ్, సౌమంగల్యప్రదే దేవి గృహా ణాగస్త్యవల్లభే. తాటంకాదికం. తులసీబిల్వమందారకుశాగ్రశతపత్రకైః, ఇందీవరైః కోకనదైర్మల్లికైః కమలైరపి, కల్హారైః పుండరీకైశ్చ పుష్పైస్సౌగంధికాదిభిః, జాతీమందారపున్నాగమల్లికాకేతకాదిభిః. సురభి ద్రోణసేవంతిగంధరాజకదంబకైః, పుష్పైస్సహ్యసుతే మాతర్వేణ్యా లంకరణం కురు. బహుభిస్సుకృతానేకనానావాసితాత్మభిః, దివ్యైస్సు మనస్త్రైః పూజ్యాం పూజయే పుష్పజాతిభిః. పుష్పాణి. అథాంగపూజా. మరుద్వృధాయై నమః పాదౌ. సహ్యలగ్నాయై గుల్ఫౌ. సహ్యకన్యాయై జంఘే. సరస్వత్యై జానునీ. అగస్త్యపత్న్యై మధ్యం. కావేర్యై నాభిం. లోపాముద్రాయై హృదయం. వరప్రదాయై స్తనౌ. కమండలుసముత్పన్నాయై బాహూ. సర్వతీర్థాఢ్యదేవతాయై కంఠం. విరజాయై నాసికాం. దక్షిణగంగాయై శ్రోత్రే. బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికాయై నేత్రే. చతుర్విధఫలోద్ధార్యై వక్త్రం, చతురాననకన్యాయై శిరః. సర్వాభీష్టప్రదాత్ర్యై నమః సర్వాంగాని పూజయామి.

అథ కావేర్యష్టోత్తరమ్.

ఓం. అనంతగుణగంభీరాయై నమః
అరుంధత్యాదిసేవితాయై
అమృతస్వాదుసలిలాయై
అగస్త్యమునినాయికాయై
ఆశాంతకీర్తితిలకాయై
ఆశుగాగమవర్ధిన్యై
ఇతిహాసపురాణోక్తాయై
ఈతిబాధానివారిణ్యై
ఉన్నతజనదూరస్థాయై
ఊర్జితానందదాయిన్యై
ఋషిసంఘసుసంవీతాయై
ఋణత్రయవిమోచనాయై
లుప్తధర్మజనోద్ధారాయై
లూనపాపవినిర్జితాయై
ఏధితాఖిలలోకశ్రియై
ఐహికాముష్మికప్రదాయై
ఓంకారనాదనినదాయై
ఓషధీకృతజీవనాయై
ఔదార్యగుణనిర్దిష్టాయై
ఔదాసీన్యనివారిణ్యై
అంతఃకరణసంసేవ్యాయై
అచ్ఛస్వచ్ఛజలాశ్రయాయై
కపిలాఖ్యనదీసంఖ్యాయై
కరుణాపూర్ణమానసాయై
కావేరినామవిఖ్యాతాయై
కామితార్థఫలప్రదాయై
కుంభకోణక్షేత్రనాథాయై
కౌతుకప్రథమప్రభాయై

ఖగరాజరథోత్సవారంగస్థలసుశో
భితాయై [మండితాయై
ఖగావళిసమాక్రాంత కల్లోలావళి
గజారణ్యవిసిద్ధప్రవాహజనమో
హిన్యై
గాయత్రీవ్రతశిలామధ్యగాయై
గరుడాసనభక్తిదాయై [ద్యై
ఘనగంభీరనినదనిర్జరప్రహస్తనిర్ఘురా
చంద్రఘుష్టరమధ్యస్థాయై
ఘటకుంభానసప్రతిష్ఠితాయై [హిన్యై
ఘోరదేశజనోద్ధారగీర్వాణాలప్రపా
పాంచక్షేత్రసమానీతాయై
చర్మరోగనివారిణ్యై [చన్యై
జంబూద్వీపసరిచ్ఛ్రేష్ఠసంపాదకా
ఝంకారనాదసంహృష్టషట్పదాలి
సమాకులాయై
జ్ఞానైకసాధనపరాయై
జప్తిసూత్రప్రసారిణ్యై [ణ్యై
టిట్టిభారావసంవ్యాజదివిజస్తుతిపాత్రి
ఠంకారనాదసంభేద ఝర్ఝరీ
కృతపర్వతాయై [కాయై
ఢాకినీశాకినీసంఘనివారణ సంత
ఢక్కానినాదపారీణపార్వతీసమ
శ్రితాయై [సాధనతత్పరాయై
ణాంతవాచ్యద్విజాష్టాంగయోగ
తరంగావళిసంఘట్ట మృదువాలుకశో
భితాయై [ద్యై
తపస్విజనసత్కారనివేశితశిలాసనా

తాపత్రయుతయూనాన్మాల గంగాదిభిర
భిష్టుతాయై [ధ్యకారిణ్యై
ధ్వాంతప్రమథ సంసేవ్యః సాంబసాన్ని
జయాదాక్షిణ్య సత్కారశీల లోక
సంభావితాయై [యాన్వితాయై
జాక్షిణాత్మజనోద్ధార నిర్వాగవ
ధనమానసుదాంధపుర్త్య నిర్వర్తన
సజ్జనోద్ధారశీలాయై [ప్రియాయై
...జజనపావనాయై
...కేతునిలయాయై
...నాత్తీర్థాధదేవతాయై
నారీవనమనోల్లాసాయై
నానారూపఫలప్రదాయై
నారాయణకృపారూపాయై
నాదబ్రహ్మస్వరూపిణ్యై
పరాభూతసమస్తాఘాయై
పశుపక్ష్యాదిజీవనాయై
పాపతూలాగ్ని సదృశాయై
పాపిష్ఠజనపావనాయై
ఫణీంద్రకీర్తితటాయై
ఫలదానపరాయణాయై [దర్శనాయై
బహుజన్మతపోయోగ ఫలసంప్రాప్త
బహురూప ద్విపాళ్వస్థస్వమాతృక
జలార్థినాం కలమక్షేత్రశాల్యన్న
దానసిర్జితవిత్తదాయై
భగవత్కృతసంతోషాయై
భాస్కరక్షేత్రకామిన్యై
భాగీరథీ సమాక్రాంతతులామాసజ
లాశ్రయాయై

మజ్జద్దుర్జన ప్రాజ్ఞన్మదుర్జయాంహః ప్ర
మార్జన్యై [ణసౌఖ్యదాయై
మాఘవైశాఖాదిమాస స్నానస్మర
ణుజ్ఞ దానతపః కర్మకోటిపుణ్యఫల
ప్రదాయై [ద్వయాయై
యక్షగంధర్వసిద్ధాద్యైరభిష్టుత పద
రఘునాథపదద్వంద్వవిరాజితశిలాత
లాయై [మాశ్రితాయై
రామనాథపురక్షేత్రకామధేను స
లపోదకస్పర్శమాత్రనిర్వాణపద
లక్ష్మీనివాసదనాయై [దాయిన్యై
లలనారత్న రూపిణ్యై
లఘుకృతస్వర్గభోగాయై
లావణ్యగుణసాగరాయై
వహ్నిపుష్కరసాన్నిధ్యాయై
వందితాఖిలలోకపాయై
వ్యాఘ్రపాదక్షేత్రపరాయై
వ్యోమయానసమావృతాయై
వటాకలవంద్యచరణాయై
షట్కర్మనియతప్రియాయై
షడాస్యమాతృసంసేవ్యాయై
షడూర్మిజితసోర్మికాయై
సకృత్ స్మరణసంశుద్ధతాపత్రయజ
నాశ్రితాయై [హిన్యై
సజ్జనోద్ధారసంతానసమర్థ స్వప్రవా
సంన్యస్తాద్యాదిదేవీభిరభివందితనిర్ఝ
రాయై నమః
సహ్యశైలసముద్భూతాయై
సహ్యసహ్యాజనకిప్రియాయై

సంగమక్షేత్రసామీప్యాయై	హరిబ్రహ్మశిలోకేశసిద్ధబృందా
స్వవశార్థచతుష్టయాయై	రక వందితాయై
సౌభరిక్షేత్రనిలయాయై	క్షేత్రతీర్థాదిసీమంతాయై
సౌభాగ్యఫలదాయిన్యై	తుపానాథసుశీతలాయై
సంశయావిష్టదూరస్థాయై	తుమాతలాఖిలానంద క్షేసు శ్రీవిజ
సాంగోపాంగఫలోదయాయై	యావహాయైనమః.

రంగక్షేత్రయోస్సంగవిరాజమానే బ్రహ్మాదిసంటాశ్రితతీర్థగర్భే, సమస్తసిద్ధాశ్రమరమ్యతీర్థే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. దశాంగో గుగ్గులోపేత స్సుగంధో ఘ్రాణతర్పణః, మరుద్వృధేఽంబ కావేరి ధూపోఽయం తే సమర్పితః. ధూపం. తులాగతేఽర్కే తటినీవలాభిర్గంగాదిభిస్సేవితపాదపద్మే, త్రికోటితీర్థాశ్రమపుణ్యరాశ్యే కావేరి కావేరి మమప్రసీద. ఆపో జ్యోతిస్స్వమస్యంబ కుంభసంభవతేజసా, తేజః ప్రదాత్రి కావేరి దీపోఽయం ప్రతిగృహ్యతామ్. దీపం. దదాసితుల్యాభిరసర్ఘుదాన్యాన్యశేషచోళీయజనస్య దేవి, భుక్తిప్రదే ముక్తివిధానదక్షే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. అన్నం చతుర్విధం భక్ష్యం శాకవ్యంజనసంయుతమ్, సఫలం సఘృతం భుంక్ష్వ కావేరి తటితాంవరే. నైవేద్యం. పానీయం. ఆపోశనం. నిజాభిధానశ్రవణాదృతానాం నిశ్శేషపాపక్షయకారిణీ త్వం, నిదాఘతృష్ణాదినిరాసదక్షే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. పూగీఫలమితి తాంబూలం. పరాశరాగస్త్యవసిష్ఠముఖ్యైర్మహర్షిభిర్మాన్యతపోభిరంబ, త్వమాశ్రితా కర్మఠసిద్ధిహేతు, కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద, సర్వతీర్థైస్తులామాసే త్వం నీరాజితపాపకా, నీరాజయామి భక్త్యా త్వాం కావేర్యంబమరుద్వృధే. నీరాజనం. మాయూరమధ్యార్జున కుంభకోణ శ్రీరంగచుంచుస్థలఘట్టగా త్వం, సహ్యోద్భవే సింధుయుతే స్వతంత్రే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. ప్రదక్షిణం కరోమి త్వాం పురుషార్థప్రదాయిని, దక్షిణావర్తగశ్రీనివాసప్రీతే మరుద్వృధే ప్రదక్షిణం. బ్రహ్మాదిభిర్దేవవరైః త్రిసంధ్యం వసిష్ఠపూర్వైర్మునిభిర్వరిష్ఠైః, నిత్యం గజారణ్యగతైర్నిషేవ్యే కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. నమస్తే తటితాంముఖ్యే నిగమాగమసంస్తుతే, పాహి పాహ్యంబ కావేరి ప్రసన్నం మాం

కృపాదృశా. నమస్కారాన్. సువాసినీనాం చ నిజాశ్రితానాం పతిప్రియత్వం చ సుతాదివర్గం, ధాన్యస్యాదారం బహుభోగభాగ్యం కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. సువాసినీభ్యో వాయనదానాని. నిజప్రవాహప్లవలబ్ధపుణ్యప్రసిద్ధసత్కర్మఫలోదయేన, నృణామభీష్టార్థవిధాయినీ త్వం కావేరి కావేరి మమ ప్రసీద. పాపక్షయం పారిశుద్ధ్యమాయురారోగ్యమేవ చ, సౌభాగ్యమపి సంతానం జ్ఞానం దేహిమరుద్వృధే. ఇతి ప్రార్థ్య. ఛత్రచామరాదినా సంపూజ్య విసర్జయేత్. ఇతి కావేరీ పూజావిధిః.

మాతాపితృసేవనవ్రతమ్.

ప్రత్యహం కురుతే యస్తు మాతాపిత్రభివాదనం, సేవనం పోషణం చాపి జన్మ తస్యైవ సార్థకమ్. న మాతురధికా నృణాం దేవతా కాచిదస్తి హి, దేవతా చ గురుః కర్తా పోషకశ్చ పితైవ హి. మాతరం పితరం భక్త్యా సేవతే యో దినే దినే, ప్రసన్నా దేవతాస్సర్వాస్తస్యేష్టార్థం ప్రకుర్వతే. జీవేతాం పితరౌ యావత్తావద్వ్రతమిదం చరేత్, పితృసేవావ్రతం కుర్వన్సర్వత్ర సుఖమేధతే. పితృసేవారతం దృష్ట్వా ప్రణతాస్సర్వదేవతాః, అనుగ్రహం ప్రతీక్షంతే సాక్షాద్ధర్మమయో హి సః. భార్గవో రాఘవశ్చైవ మాతాపిత్రాజ్ఞయా శ్రుతౌ, మాతాపిత్రాజ్ఞయా కుర్వన్ కర్మ నాప్నోతి కల్బిషం. స్వస్య సర్వస్య మూలం యచ్ఛరీరం పితృసంభవం, క్షేత్రం మాతా పితా బీజం కర్తారౌ స్వస్య తౌ శ్రుతౌ మాతరం పితరం వాపి యో న సేవేనమూఢధీః, పచ్యతే నరకే ఘోరే యావదాభూతసంప్లవం. శరీరజనకశ్చైవ పితా బ్రహ్మోపదేశకః, దేహకర్మప్రదస్సాక్షాదుపాస్యః పరమేశ్వరః. అజ్ఞానాద్వాఽప్యలక్ష్యేణ క్రోధాలోపేన వా నరః, యస్సముల్లంఘయేదాజ్ఞాం పిత్రోస్స నరకం వ్రజేత్. పితరౌ యస్త్వనాదృత్య భజతే దేవతాంతరం, విముఖాస్సర్వదేవాస్స్యుః పాపీయాన్ దుఃఖభాగ్భవేత్. మాతాపితృహితం చిన్వన్నాయురారోగ్యవాన్భవేత్, శ్రియం లభేచ్చ సంతానం పరత్ర చ పరాంగతిం. వస్త్రాన్నసేవనాభ్యంగతాంబూలాద్యుపచారతః, పిత్రోస్సత్కర్మసాహాయ్యవ్రతదానక్రియాదిభిః ఆజ్ఞానిర్వహణేనాపి ప్రతిజ్ఞాపూరణేన చ, పాలనాత్కృతధర్మస్య పిత్రోస్తోషం ప్రకల్పయేత్. పితృసేవావిహీనస్య సర్వేధర్మానిరర్థకాః,

ఆయురారోగ్యవృద్ధ్యర్థం పితౄన్ పుత్త్రస్సమాచరేత్. గోసేవామన్న
దానం చ వ్రతమేతద్ధి పావనమితి.

పతిసేవనవ్రతమ్.

ప్రత్యహం భక్తిసంయుక్తా యా నారీ పతిసేవనం, యథాశక్తి ప్రకుర్వాణా స్వర్గే లోకే మహీయతే, మితం దదాతి హి పితా మితం భ్రాతా మితం సుతః, అమితస్యతు దాతారం భర్తారం కా న పూజయేత్, దైవతాభిశ్చ పూజ్యంతే యా నార్యః పతిదేవతాః, అరుంధత్యనసూయాద్యాః పాతివ్రత్యేన కీర్తిగాః భర్తైవ దైవతం స్త్రీణాం భర్తైవ పరమా గతిః, భర్తురాజ్ఞావశే స్థిత్వా భర్తృలోకే మహీయతే. పాతివ్రత్యేన యా నారీ పతిధర్మేఽప్యవస్థితా, ఉద్ధరేదపి భర్తారం స్వర్గే లోకే మహీయతే. భర్తురాజ్ఞాం సముల్లంఘ్య యా నారీ స్వేచ్ఛయా వసేత్, రౌరవే నరకే ఖిన్నా కుంభీపాకే పతత్యపి. గతిర్భర్తా పతిర్భర్తా దైవతం గురురేవ వా, పాలకం రమణం చైవ కర్తారం కా న పూజయేత్, పాలకం రమణం సాధుం సర్వాం శ్లాఘయేత్పతిం, పతివ్రతాయా మాహాత్మ్యం దేవతానాం చ దుర్లభం తాడితా వాపి శప్తా సా దారిద్ర్యక్లేశితాపి వా, న త్యజేద్భర్తురాజ్ఞాం చ భర్తారం నైవ ఖేదయేత్. పాతివ్రత్యయుతా నారీ దుర్లభా నాఽకలౌ యుగే, పాతివ్రత్యేన సిద్ధ్యంతి సర్వేఽప్యర్థా న సంశయః. స్త్రీణాం ప్రతిపదం ముఖ్యం పాతివ్రత్యం సుదుర్లభం, సర్వవ్రతాధికం స్వర్గ్యం ధర్మ్యం కీర్తిసుఖావహం సర్వవ్రతాని తీర్థాని ధర్మాః క్షేత్రాణి సర్వశః, యజ్ఞా యోగాశ్చ భోగాశ్చ పాతివ్రత్యసమా నహి. స దేశః పావనః ప్రోక్తో యత్ర తిష్ఠేత్పతివ్రతా. మహిమా సిద్ధయస్సర్వాః పాతివ్రత్యాద్భవంతి హి. పాదాంగసమ్మర్దనసేవనాద్యైః గృహక్రియావకసమర్థనాద్యైః, సతీధర్మసాహాయ్యకనమ్రభావైః పతివ్రతాః స్త్రీషు సమర్చనీయాః దారిద్ర్యశోకాదితితిక్షయా చ స్వగేహకర్తవ్యదధృతియా చ, పత్యుర్హ్యసేవ దవినమ్రభావైర్మాసేన శీలేన పతి సుపూజ్యా. భర్తారం శ్వశురం శ్వశ్రూం భావుకం దేవరాదికాన్, ఆర్యాంత్సమర్చయేద్యా తు సైవ ప్రోక్తా పతివ్రతా. శ్వశ్రూపద్ధతిమాశ్రిత్య పతిసేవాపరాయణా, మానేన గృహకర్మాణి కుర్యాత్సైవ పతివ్రతా. నైవ వ్యభిచరేద్ధర్మాత్పుణ్యకర్మ సమాచరేత్, సాహి

ణ్యమాచరేద్భర్తుః సేవనం చ పతివ్రతా. పాలయేదార్యమార్గం చ సదాచారం చ న త్యజేత్, భర్తుస్సహచరీ నారీ ప్రియా ప్రోక్తా పతివ్రతా.

అత్రైవ పతిసంజీవనవ్రతం స్కాందే.

కృష్ణాష్టమ్యామమాయాం వా ప్రదోషే వార్ధరాత్రకే, వ్యతీపాతే మహాపాతే వైధృతౌ మృత్యుకంటకే. చంద్రాష్టమే నైధనగే దశాచ్ఛిద్రే విపద్యపి, ఆర్ద్రాగదే మహాభీతౌ శుచ్యమాయాం విశేషతః. సర్వాపద్వినివృత్త్యర్థం రోగమృత్యునివృత్తయే, పతిసంజీవనార్థాయ కుర్యాద్భీమేశ్వరవ్రతం. జ్యోతిర్మయం మహాత్మానం జ్యోతి స్తంభే ప్రతిష్ఠితం, ఉమయా సహితం భీమం కాలకాలం కళాధరం. సర్వజ్ఞం సర్వగం శర్వముగ్రం పశుపతిం ప్రభుం, భవం భద్రం మహేశానం మహాదేవం మృడం శివం. శంకరం శూలపాణిం చ నీలగ్రీవం త్రిలోచనం, అష్టమూర్తిం దయాసింధుం కామారిం భూతిభూషణం. సర్వేశ్వరం భజేన్నారీ పతిసంజీవనార్థినీ. ఇదమస్మిన్ దేశే ఆషాఢకృష్ణామాయాం జ్యోతిర్మహేశ్వరవ్రతం. భీమేశ్వరవ్రతం. జ్యోతి స్తంభవ్రతమిత్యపి వివాహాత్పూర్వం పరతశ్చ కన్యాభిర్యువతిభిశ్చ వత్సరేషు క్రియతే. తత్ప్రకల్పః భీమావాస్యాయాం మంగళస్నానం కృత్వా ఫలాద్యలంకృతమంటపే సౌవర్ణాది యథాశక్తి సంపాదితదీపస్తంభమేకం ద్వయం వా ప్రతిష్ఠాప్య ఘృతదీపః ప్రజ్వాల్య లిఖితజ్యోతిర్మయముమాసహితం భీమేశ్వరం సంపూజ్య బ్రాహ్మణాయ దీపదానం వాయనదానం చ కృత్వా దోరకం ప్రతిగృహ్య కథాం శ్రుత్వా పతిం సంపూజ్య స్వయం భుంజీత. అథ పూజా. మమ పతిసంజీవనద్వారా సౌమంగల్యాభివృద్ధయే ఆయురారోగ్యైశ్వర్యసంతానసుఖసిద్ధ్యర్థం చ భీమేశ్వరవ్రతం కరిష్యే. కలశారాధనం పీఠపూజాం చ కృత్వా. అత్రాగచ్ఛ మహాదేవ భీమేశ్వర జగత్పతే, జ్యోతిర్మయో మయా సార్ధం దీపే సన్నిహితో భవ, స్వామిన్ సర్వజగన్నాథ యావత్పూజావసానకం, తావత్త్వం ప్రీతిభావేన దీపేఽస్మిన్సన్నిధిం కురు ఇత్యావాహ్య ఉమాపతిం ధ్యాయామి. పశుపతయే నమః ఆసనం సమర్పయామి రుద్రాయ పాద్యం భీమాయ అర్ఘ్యం. అఘోరాయ ఆచమనం. గంగాధరాయ

స్నానం. దిగంబరాయ వస్త్రం. నాగయజ్ఞోపవీతినే ఉపవీతం. సర్వజ్ఞాయ గంధం. సర్వాంగాయ అక్షతాన్ భూతిభూషణాయ ఆభరణం. విభూతిం చ. ఉమాపతయే మంగళద్రవ్యం. పశుపతయే పుష్పం. శివాష్టోత్తరపూజాం కృత్వా. మృత్యుంజయాయ ధూపం. త్రిలోచనాయ దీపం. నీలగ్రీవాయ నైవేద్యం. కామారయే తాంబూలం భవాయ దక్షిణాం. జ్యోతిర్మయాయ నీరాజనం. మహాదేవాయ మంత్రపుష్పం. అష్టమూర్తయే ప్రదక్షిణం. రుద్రాయ నమస్కారం. ఉగ్రాయ క్షమాపణం. ఇతి పూజా। బ్రాహ్మణం సంపూజ్య దీపదానమంత్రః. జ్యోతిర్మయ మహాదేవ సోమ భీమేశ్వర ప్రభో, తవ దీపప్రదానేన సర్వమృత్యుం నివారయ. అథ ఫలతాంబూలదక్షిణాగంధపుష్పసహితం వాయనం. త్రిలోకనాథ కామారే భీమేశ్వర జగత్పతే, వాయనం తవ దాస్యామి మహాభాగ ప్రసీద మే అథ దోరబంధనం. శివసూత్రమిదం దేవ పటత్వన్నవతంతుభిః, బధ్నామి దక్షిణే హస్తే వ్రతాచరణకంకణం. మత్పతిం జీవయ స్వామి న్భీమేశ శరదాం శతం, ప్రకాశం కురు సౌభాగ్యం జ్యోతిర్మయ జగత్ప్రభో. ఇతి ప్రార్థ్య. పతిపూజనం కుర్యాత్. అథ. కథా. ఓం. యుధిష్ఠిరః సర్వం జానాసి భోకృష్ణ సౌమంగల్యసుఖప్రదం, పతిసంజీవనం బ్రూహి వ్రతం లోకోపకారకం. శ్రీకృష్ణః. క్రియతే మద్గృహే రాజన్ రుక్మిణ్యా పతిజీవకం, ప్రాపద్యా కారయిష్యాసి వ్రతమేతద్దహాన్యకం. అమావాస్యాసు ఆషాఢే ప్రదోషేషు దివసేషు వా, మృత్యుయోగాది శాన్త్యర్థం పతిసంజీవనాయ చ. పాపాజ్ఞానవినాశాయ జ్యోతిర్మయముమాపతిం, మృత్యుంజయం మహాదేవం భీమం భక్తసుఖప్రదం. దీపజ్యోతిషి సంపూజ్య ప్రదోషే స్వగృహాంతరే, మంటపే లింగతోభద్రే పూజాసంభారవిస్తరైః. ఉపచారైశ్చ సంపూజ్య దోరం బద్ధ్వా చ కంకణం, దీపం ద్విజాయ దత్వా చ వాయనం చ సదక్షిణం. వివాహితా తు భర్తారం దేవమేవావివాహితా, పతిత్వేన శివం ధ్యాత్వా శివత్వేన పతిం తథా, బ్రాహ్మణాన్ భోజయిత్వాథ నారీభుంజీత నాన్యథా, ఆజన్మతో వివాహాంతం పతిత్వేన శివం భజేత్ వివాహానంతరం కార్యం నవసబ్దేషు చ వ్రతం, శివత్వేన పతిం ధ్యాత్వా పూజయేద్దివ్యనామభిః. ఉద్యాపనం తతః కుర్యా ద్రాజతం వృషభం త

థా, భీమేశ ప్రతిమా సోమా సౌవర్ణ్ణఫలసన్మితా. దీపస్తంభః ప్రకర్త
వ్యస్సువర్ణేనాథ శక్తితః, సువర్ణకలశం స్థాప్య ప్రతిమాం దీపసన్నిధౌ.
వ్రతం సంపూజ్య పశ్చాత్తు భర్త్రా సాకం పతివ్రతా, కుర్యాద్దంపతి
పూజాం చ వస్త్రాలంకారదానతః. కలశం ప్రతిమాం దద్యా ద్విజతం
చిత్రతూలకం, దీపదానం ప్రకుర్వీత తథ్యోపాయనాదికం. పూజా
హోమాదికం సర్వం భవాద్విశ్వవనాభిః, యథాజ్ఞానం ప్రకుర్వీత
భక్తిరత్ర గరీయసీ. ఏవం కృతేతు భీమేశః ప్రసీదతి న సంశయః,
పతిం సంజీవయేత్సత్యం సాక్షాన్మృత్యుంజయో హరః సౌమంగల్యం
సుఖాన్ భాగ్యం జ్ఞానం సౌఖ్యం సతీ లభేత్, స్త్రీకర్తవ్యవ్రతే
ష్వేతన్ముఖ్యమిత్యుచ్యతే బుధైః. అత్రైవోదాహరన్తీమ మితిహాసం
పురాతనం, సోమపా ఇతి విఖ్యాతః కశ్చిదాసీద్ద్విజోత్తమః. సోమ
పీథ్యా తస్య భార్యే సుశీలే ద్వే బభూవతుః, కనిష్ఠా సుషువే
సప్త పుత్రాన్ జ్యేష్ఠా న కంచన. వంధ్యయా జ్యేష్ఠయా దేవీ పూజ్య
మానా తు శాంభవీ, దదౌ వరం తతః కన్యాం ప్రాసూతాష్టప్రజోఽ
వరః. నిస్స్వ దారిద్ర్యకష్టేన వినాయ శరదష్టకం, అత్రాంతరే తు తద్దే
శరాజ్ఞః గార్త్తకవర్మణః పుత్రః కాళింగవర్మాతు మృతష్షోడశవార్షికః,
ఏకపుత్త్రే మృతే రాజా పుత్రోద్వాహమభీప్సితం. కారయామి శుభా
దద్యా శవస్త్రీవేతి మోహతః, మార్గయామాస కన్యాం చ లక్షదీనార
శుల్కతః. దరిద్రస్సోమపాసోఽథ శుల్కార్థీకన్యకాం దదౌ, సాపి సంజీ
వినీ నామ కన్యా తు శవభర్తృకా. రాజ్ఞాశ్మశానమానీతా సా ముం
భాగీరథీతటే దాహాద్విఘ్నో మహానాసీద్వర్షధ్వాంతాదిభిస్తదా. గంగా
ఝరీ చ వాతశ్చ వవృధే విఘ్నభీషితః, ప్రాతర్దాహం కరోమీతి రాజా
స్వీయైః పురం యయౌ. కన్యకా శవమాలింగ్య రురుదే బహుభీషితా,
ఏకాకిన్యర్ధరాత్రే చ శ్మశానే శోకమూర్ఛితా. గౌర్యనుగ్రహసం
భూతా పూర్వసంస్కారశాలినీ, ధైర్యమాసాద్య సస్మార పార్వతీపరమే
శ్వరౌ. కిం భీమ కురుషి సర్వేశ సర్వభూతదయానిధే, అంధకారం భయం
మృత్యుం జ్యోతిర్మయ నివారయ. ఇతి సంప్రార్థితో దేవః పార్వత్యా
చ సమాయయౌ, మా భైషీః కన్యకే యస్మాజ్జాతం మద్దర్శనం తవ.
భీమేశం పూజయస్వాశు లింగమత్రైవ సంస్థితం, కాంక్షితం తే ప్రదా

స్వామినాత్మభయంచ దదౌ హరః. లింగం కుత్రాస్తి కింరూపం న జానే
పూజనం తవ, ఇతి బ్రువాణాం తాం కన్యామనన్యశరణాం శివః.
పార్వతీం కారయామాస ప్రతిమాం తత్ర వై హరః, దగ్ధావశిష్టకాష్ఠం తు దీప
స్తంభం చకార సః. నరకపాలం తథా పాత్రం ఘృతార్థం భాగీరథీజలం,
చితాగ్నిజ్వాలయా దీపం కృత్వా పూజయామాస. చితాభస్మాదిభి
ర్ద్రవ్యైః కంకాలైర్లింగవారిణా, ఘంటావటస్య పత్రే నైవేద్యం గోరసకటుకం
తు ఫలం. పురోహితశ్శివస్సాక్షాత్పార్వత్యేవ సువాసినీ, పూజితౌ దంపతీ
తత్ర పార్వతీపరమేశ్వరౌ. తతశ్శవం సముత్థాప్యాథ స్నపయిత్వా త్రిపుండ్రమ్,
కృత్వాఽథ పూజయామాస సా కన్యా శివభావనః. సర్వమంగళయా
కన్యా కంఠసూత్రేణ యోజితా, పతిపూజాం చకారాసౌ తదా. ప్రాణ
ప్రతిష్ఠితే కాళింగశ్చోత్థితో మార్గాత్ప్రసుప్త ఇవ జాగ్రతః. తావదన్త
ర్హితౌ దేవౌ పార్వతీపరమేశ్వరౌ. సంజీవినీ చ కాళింగశ్శివయుక్తయా
ప్రభావతః, నాతిదూరే శ్మశానస్య వటమూలే నివేశితౌ. అథ నవదంప
త్తి ప్రభావతేతు రాజా స్వజనసంయుతః. జీవితం చ సుతం దృష్ట్వా ప్రసన్నా
చ స్నుషయోరితం, సాశ్చర్యోస్మృతజీవేతు శాంతిం ప్రచ్ఛ బ్రాహ్మణాన్.
ప్రశ్నం సకారణం జ్ఞాత్వా సవిమర్శం చ తే ద్విజాః, న్యవదిష్ఠ తన్ స్వాగ
రణే శాండిల్యోఽథ జగాద సః. శాండిల్యః. అమంగళే క్వ శాంతిస్స్యా
దత్ర సర్వం హి మంగళం, ససర్వమంగళశ్శంభుర్మంగళానాం చ మంగళః
యశ్శివో నామరూపాభ్యాం యస్యభక్తాస్సుమంగలాః, శ్మశానస్య చితా
భస్మ కృత్తిః కంకాళ ఏవ చ. యత్పరిగ్రహితస్సర్వం మరణం చాపి మం
గళం, తత్ప్రసూతేనానుభూతం హి మరణం యదమంగళం తదేవ మంగలం
జాతం శివపూజాప్రభావతః, శివార్చకస్య యత్సర్వం మంగళం భవితా
ధ్రువం. శివపూజావిహీనస్య నైవ కుత్రాపి మంగళమ్, కించ ముద్యుక్తి
యుక్తా యే నాస్తి తేషామమంగళం ఇతి బోధయితుం లోకాన్ శంభు
రాసీచ్ఛ్మశానగః, ప్రాయశ్చిత్తేషు సర్వేషు శివస్మరణముత్తమం. శివ
పూజాఽధికా శాంతిర్న శాస్త్రే క్వచిదీరితా, ఇతి తద్వాక్యమాకర్ణ్య
రాజ్ఞే విప్రా న్యవేదయన్. రాజా చ బ్రాహ్మణైస్సార్ధం పౌరైస్సాపాయ
నైరపి, స్నుషాసుతాభ్యాం సహితః ప్రవివేశ పురం స్వకం. తతశ్శాస్త్ర
విధానేన వివాహంచాకరోత్తయోః, సోమపాసోమపీథే చ కన్యాదాన

ముకుళ్యతాం. విప్రాంస్తత్ర సమ్మాన విభవస్స మహానభూత్, సర్వే భక్తియుతాశ్శుభా వ్రతస్యాస్య నిదర్శనాత్. భుక్త్వా భోగాశ్చిరం భూమావంతే శివపురం యయుః, పతిసంజీవనం నామ వ్రతమేతత్సుదుర్లభం. యా నారీ కురుతే భక్త్యా సైవ గౌరీసమా భవేత్, తత్పతి శ్శంకరస్సాక్షాన్నిశ్చితం శృణు భారత. ఇతి తే సర్వమాఖ్యాతం ద్రౌపద్యాపి చ కారయ. యుధిష్ఠిరః కృతార్థోఽస్మ్యహం కృష్ణ తవైవాద్యోపదేశతః, ద్రుపదాత్మజయాప్యేవం కారయిష్యే యథావిధి. ఇతి శ్రీభవిష్యోత్తరపురాణే కృష్ణయుధిష్ఠిరసంవాదే పతిసంజీవనవ్రతం సంపూర్ణం.

ముక్తిసోపానసప్తక వ్రతరాజః.

అథ సర్వాస్తికజనసాధారణం స్వర్గాపవర్గప్రదం వ్రతరాజమాహ. స్నానం దానం జపో హోమః పూజా సజ్జనసంగతిః, బ్రహ్మవిద్యాప్రబోధశ్చ ముక్తిసోపానసప్తకమ్. ఏతేష్వన్యతమం వాపి సాధయేద్యది కలౌ యుగే, స్వర్గాపవర్గభాగీ స్యాత్క్రము సోపానసప్తకం. ఉక్తవ్రతేషు సర్వేషు సర్వసిద్ధాంతసమ్మతం, వేదశాస్త్రప్రమాణేన కీర్తితం వ్రతసప్తకమ్. ఇతి సప్తవ్రతనిర్ణయః.

వాగీశాద్యాస్సుమనసః సర్వార్థానాముపక్రమే, యం నత్వా కృతకృత్యాస్స్యుస్తం నమామి గజాననమ్.

* శ్రీకృష్ణాష్టమీ వ్రతకథారంభః.

నమః పరమ కల్యాణ నమస్తే విశ్వమంగళ, వాసుదేవాయ శాంతాయ యదూనాంపతయే నమః. కరారవిందేన పదారవిందం ముఖారవిందే వినివేశయంతం, వటస్య పత్రస్య పుటే శయానం బాలం ముకుందం మనసా స్మరామి. నారద ఉవాచ. జయంత్యాశ్చైవ మాహాత్మ్యం శ్రీకృష్ణస్య మహాత్మనః, యచ్ఛ్రుత్వాహం గమిష్యామి తద్విష్ణోః పరమంపదం. పితామహ ఉవాచ. శృణు వత్స ప్రవక్ష్యామి జయంత్యాశ్చ ప్రభావకం, జయం పుణ్యం చ లభతే శీఘ్రం పాపస్య నాశనం. స్మరణాత్కీర్తనాత్పాపం సప్తజన్మార్జితం మునే, జయంతీ వారతే పుణ్యం కింపునశ్చోపవాసినాం. కృష్ణజన్మాష్టమీ లోకే పవిత్రా పాపనాశినీ, క్రతూనాం చ ఫలం తేషాం దీర్ఘాయుతఫలం లభేత్. కపిలా గోసహస్రంతు యో దదాతి దినేదినే, తత్ఫలం సమవాప్నోతి

* 108-వ పేజీలోని పత్రములలో చేరవలసినది.

జయంత్యాం సముపోషణే. ధేనుకోటిసహస్రాణి అగ్న్యాధానాయుతానిచ, సుత్రైభానాం సహస్రాణి యో దదాతి దినే దినే. కన్యాకోటిసహస్రాంతు తత్ఫలం తత్ప్రసిద్ధిగం స్మృతం, హేమభారసహస్రాణి కురుక్షేత్రే ప్రయచ్ఛతి. సువర్ణం బ్రాహ్మణాగ్నౌ వా సూర్యగ్రహే వా త్యజేత్తనుం, తత్ఫలం సమవాప్నోతి జయంత్యాం సముపోషణాత్. ఆపన్నార్తిహరాణాం చ తీర్థసేవనకర్తృణాం, సర్వవ్రతానాం యత్పుణ్యం జయంత్యాం సముపోషణాత్ యత్ఫలం ప్రోష్ఠపద్యాం సింహా మింధుసంక్షయే, గంగాయాం నర్మదాయాం చ సరయూచంద్రభాగయోః. అన్యేషు పుణ్యతీర్థేషు యత్స్నానం కురుతే నరః, ద్వాదశీనాంతు సర్వాసాం యత్ఫలం కృష్ణజన్మని. జయంత్యాముపవాసేన జాగరేణ తు తత్ఫలం, అంబరీషేణ సూరేణ శిశుపాలేన గాధినా. ఏతైశ్చాన్యైశ్చ రాజన్యైర్ధర్మిష్ఠైస్సత్యవాదిభిః, తుష్ట్యర్థం దేవకీసూనోర్జయంత్యాస్సముపోషణాత్. కృత్స్నం రాజ్యం మహీం భుంక్త్వా ప్రాప్తాస్తే శాశ్వతీం గతిం, జయంత్యాశ్చోపవాసేన విష్ణోర్లోకం గతాశ్చ తే. వాలఖిల్యాదయో విప్రాః వశిష్ఠాద్యా ద్విజోత్తమాః, గౌతమేన చ గార్గ్యేణ జామదగ్న్యేన ధీమతా. వాల్మీకినా కృతం పూర్వం మహాతాపసరూపిణా, కృతం రామాయణం యేన విష్ణోశ్చరితముత్తమం, ప్రాజాపత్యర్క్షసంయోగే నభోమాసీ సితాష్టమీ. తస్యామేవ చ కర్తవ్యం తుష్ట్యర్థం చక్రపాణినః, జన్మోపార్జితపాపం చ జన్మాంతరకృతాని చ. బ్రహ్మహత్యాదయస్సర్వే నశ్యంతి స్మరణాదపి. పురతో వాసుదేవస్య జయంత్యఖిలకామదా, కోటిజన్మార్జితం పాపం జ్ఞానాజ్ఞానేన యత్కృతం. తస్యాముపోషణేనైవ యామార్ధేన విలీయతే. శూద్రాన్నేన తు యత్పాపం శవహస్తేన భోజనం, తత్పాపం సమవాప్నోతి జయంత్యాం భోజనే కృతే. నభః కృష్ణాష్టమీం ప్రాప్తే భువనేతు ద్విజాధమాః. త్రైలోక్యసంభవం పాపం భుంజంత్యేవ నసంశయః. బ్రహ్మఘ్నస్య సురాపస్య గోఘ్నస్య స్త్రీవధస్య చ, నరకో మునిశార్దూల జయంతీవిముఖస్య చ. పూజాహీనస్య మూర్ఖస్య పరాన్నం భుంజతోఽపి చ, నతస్య సుకృతో లోకః జయంతీవిముఖస్య చ, యే కుర్వంతి హరేః పూజాం జయంతీవాసరే మునే. సుప్రసన్నో భవే త్తుష్టా దేవకీవిష్ణునా

సహ. వ్రతే నారాధయే ద్దేవం దేవకీసహితం హరిం. త్యక్త్వా యమపురీం ఘోరాం యాంతి విష్ణోః పరంపదం, జన్మాష్టమీ వ్రతం యే వై ప్రకుర్వంతి ద్విజోత్తమాః, ఆరాధయంతి విప్రేంద్ర లక్ష్మీస్తేషాం ప్రసీదతి. రాజికం దైవికం చైవ భయం చాగ్నిసముద్భవం. సార్పం విన్యత్ప్రిజాతం చ నాయుజాంగాంబుజం తథా. స్మరణా ద్వాసుదేవస్య క్షణమాత్రాద్వినశ్యతి. గావస్తస్య వివర్ధంతే ప్రభూతా ధాన్యసంపదః, కుటుంబం వర్ధతే తస్య మోక్షశ్చాంతే న సంశయః. దుఃఖజం వ్యాధిజం చైవ భయం సర్వసముద్భవం, నకలి ర్నచ కాలశ్చ నోపసర్గో మహామునే. రక్షణాయ కులస్యైవ సర్వత్రవిజయాయ చ. జయంతీ బుధవారేణ రోహిణీసహితా యది. అన్యైశ్చ మునిశార్దూల కిం కృతైర్వ్రతకోటిభిః. నమస్కారేణ యత్పుణ్యం మాతాపిత్రోర్దినే తథా. ఆచార్యపాలనా ద్వత్స తత్ఫలం శతసమ్మితం, యత్ర విష్ణోః కథా దివ్యా వర్తతే మునిసత్తమ నారదఉవాచ. సుదూరమపి గంతవ్యం యత్ర భాగవతో జనః. త్రేతాయాం ద్వాపరే సమ్య కృతే చైవ కలౌ యుగే, కృత్వా సమ్యగ్విధానేన కర్తవ్యం పుణ్యవర్ధనం. కథయస్వ సురశ్రేష్ఠ జయంతీ, కేన తుష్యతి, తాం పూజాం యద్విధానేన బ్రూహి మే త్రిదశేశ్వర. సమ్యగ్వ్రతఫలం యేన బ్రూహి మే త్రిదశేశ్వర. బ్రహ్మోక్తం పురా సనత్కుమారేణ హరిశ్చంద్రస్య ధీమతః ఉత్తమే తన్మహాభాగ వ్రతమేతన్మహామునే. నియమా త్ఫలమాప్నోతి నశ్రేయో నియమం వినా. అద్యస్థిత్వా నిరాహార శ్శ్వోభూతే పరమేశ్వరం. భక్త్యా చ దేవకీపుత్రమస్మి న్జన్మాష్టమీవ్రతే. ఉపోషిత స్తం మధ్యాహ్నే స్నాత్వా కృష్ణతిలై శ్శుభైః, ధాత్రీఫలం ధారయిత్వా మహాపుత్రాదివర్ధనం. కృత్వా తులసిమంత్రేణ జలం పిబతి సువ్రతీ, స్నానం వా కురుతే తత్ర తీర్థకామఫలం లభేత్. కృత్వా మాధ్యాహ్నికం కర్మ శుచి ర్భూత్వా సమాహితః. గృహమధ్యే ధవా చైవ విష్ణుస్థానే చ సువ్రతీ. గోమయేనోపవిద్యాథ స్థాపయే న్నూతనం ఘటం, పూరయే చ్ఛుద్ధసలిలం నవరత్నైశ్చ సంయుతం వస్త్రేణావేష్టయే త్కుంభం తండులోపరి విన్యసేత్. తత్ర నిక్షిప్య తత్పాత్రం రౌప్యం తామ్రం మృదంతు వా. పూరయేత్తండులై శ్శుభ్రైః పంచరత్నసమన్వితైః. వస్త్రేణాచ్ఛాదనం కృత్వా పాత్రమధ్యే న్యసేద్ధరిం. కర్షమాత్రసువర్ణేన బాలకృష్ణం

ప్రపూజయేత్, యథావిభవసారేణ శక్తియుక్తేన చేతసా. శ్రాద్ధేదానే తథా హోమే సర్వతీర్థవ్రతేషు చ. విత్తశాఠ్యం నకుర్వీత తథాచాన్యేషు సువ్రత. దేవతావ్రతకార్యేషు విత్తశాఠ్యం కరోతి యః. సర్వధర్మ వినిర్ముక్తో నరకేషు నిమజ్జతి. జీవితం యాతి యః కాలే జన్మాష్టమీవ్రతం వినా. తత్ఖండమాయుషోఽస్వర్గం నరాణాం కురుజా మునే. వ్యతిక్రమ్య గురోర్యస్తు గురుం ధర్మోపదేశకం. విప్రేంద్ర స్వేచ్ఛయా ధర్మం కుర్వాణో నరకం వ్రజేత్. ధర్మసూక్ష్మంచ కాలంచ మదీచ్ఛా దాన్నవః ప్రియం. దద్యాచ్ఛక్తితో భక్త్యా గాంమహీం కాంచనం చ యత్. ఫలం ధాన్యంచ వస్త్రంచ యుతిం చి ద్యూర్వాదికం తథా. దేవక్యాః ప్రసవే కాలే జాతే కృష్ణే జగత్పతౌ. జాతకర్మాది కర్తవ్య ముపదేశశ్చ చక్రిణః. పురాణోక్తేన మంత్రేణ కృష్ణం సంపూజయేన్నిశి. షోడశో పచారా న్దేవస్య తతో విప్రాన్ప్రపూజయేత్. అదితే దేవమాతస్త్వం సర్వపాపప్రణాశిని. అతస్త్వాం పూజయిష్యామి భీతోఽహం భవసాగ రాత్. పూజితాసి యథా దేవైః ప్రసన్నాం త్వాం వరాననే. పూజి తాచ యథాభక్త్యా ప్రసాదం కురు సువ్రతే. యయా రాత్రౌ హరిం లబ్ధ్వా ప్రాప్తా త్వం నిర్వృతిం పరాం, తామేవ నిర్వృతిం దేహి సుపుత్రం దర్శయస్వ మే. దేవపూజామంత్రః. అవతార సహస్రాణి కరోతిభగవాన్హరిః, తేషాంచైవ తు మాహాత్మ్యం కశ్చిజ్జానాతి వై భువి. దేవబ్రహ్మాదయో యేపి స్వరూపం న విదుస్తవ, అతిస్త్వాం పూజ యిష్యామి మాతురుత్సంగసంస్థితం. వాంఛితం కురు మే తత్ర దుష్కృతం చైవ నాశయ, కృపాం కురుష్వ మే దేవ సంసారార్తిభయాపహ. కృష్ణప్రార్థనమంత్రః. ఏవంసంపూజ్య గోవిందం పాత్రే తులసిసంయుతం, చంద్రోదయే తు నిర్గత్య స్థండిలే సమలంకృతే. శంఖతోయం సమా దాయ సుపుష్పఫలచందనం, సమంత్ర మవనీం గత్వా చంద్రాయా ర్ఘ్యం నివేదయేత్. అర్ఘ్యమంత్రం సముచ్చార్య సర్వపాపైః ప్రము చ్యతే. అర్ఘ్యమంత్రః. క్షీరోదార్ణవసంభూత వ్యాత్రినేత్రసముద్భవ, గృహాణార్ఘ్యం మయా దత్తం రోహిణ్యా సహితః శశిన్. జ్యోత్స్నా పతే నమస్తుభ్యం నమస్తే జ్యోతిషాంపతే, నమస్తే రోహిణీకాంత సుధా కర నమోఽస్తు తే. ఇతి చంద్రార్ఘ్యం నారికేళోదకేనైవ దద్యాదర్ఘ్యం విచక్షణః, శ్రీకృష్ణపరయా భక్త్యా శంఖే కృత్వా విధానతః. అథ

కృష్ణార్ఘ్యమంత్రః. జాతః కంసవధార్థాయ భూభారోత్తారకాయ చ, పాండవానాం హితార్థాయ ధర్మసంస్థాపనాయచ. కౌరవాణాం వినాశాయ వసుదేవకులోద్భవ, దేవకీగర్భసంభూత భక్తానామభయప్రద. గృహాణార్ఘ్యం మయాదత్తం ప్రసీద పురుషోత్తమ, దధిదూర్వాక్షతైర్యుక్తం దత్వా తం శశినే మునే. తతస్తు పరతో విష్ణుం నిశాంతే శశితో నయేత్. అర్ఘ్యం దత్వా ద్విజశ్రేష్ఠ తస్య పుణ్యఫలం శృణు, యో దద్యాత్సకలాం మురీం సర్వరత్న సమన్వితాం. అర్ఘ్యదానేన తత్పుణ్యం లభతే నాత్ర సంశయః. గీతాశాస్త్రకలాపైశ్చ కుర్యాజ్జాగరణం నిశి. ధూపం దీపం చ నైవేద్యం తాంబూలం దాపయేన్నరః, ఫలానిచ విచిత్రాణి దివ్యాని వివిధానిచ. ధూపం నీరాజనం చైవకుర్యాద్దేవం పునఃపునః, వాసరే వాసుదేవస్య గీతం వా వాచయేత్స్వయం జన్మకోటికృతం పాపం భస్మసాత్ తృణరాశివత్. యత్ర భాగవతం శాస్త్రం శ్రూయతే హరివాసరే, తత్ర జాగరణం కుర్యాదన్యథాపాపభాగ్భవేత్. స్నానం ప్రభాతసమయే విమలే సూర్యదీపితే, కృత్వా పూర్వాహ్నికం కర్మ సమాగత్య తమానసః. తతస్స్వయం సమున్నీయా జ్జయంత్యాం సముపోషితః. స్త్రీబాలవృద్ధసహితో మంత్రిద్విజసమన్వితః. విధినానేన సహితో జయంతీం ప్రకరోతి యః, నారీ చేత్కురయేద్భక్త్యా పుత్రపౌత్రైశ్చవింశతిః. న దౌర్భాగ్యం న వైధవ్యం నతస్యాస్త్వశుభం గృహే. ఏకాదశ్యస్తువింశత్యః కోటయస్సముపోషితాః. తాభిస్తుల్యా జయంతీ తు తస్యాగస్త్య ఉపోషిత., అస్యాముపోష్య విధివద్దేహాంతే హరిసన్నిధిం. విమానశతకైర్దివ్యైః పతాకధ్వజశోభితైః, వేణువీణామృదంగైశ్చ కృతశబ్దమహార్పితం. ఆరుహ్య దేవవత్తత్ర ముదిత స్స్వజనైస్సహ శ్రీరత్నదండైశ్చ కుతూహలేన సంసేవ్యమానస్తు ముహుర్ముహుస్సః, ప్రయాతి విద్యాధరబృందజుష్టో మార్గం చ విష్ణోః పరమేశ్వరస్య. సూర్యోదయథా నాశయతే తమస్త్రం స్వాచారహీనః కులకీర్తిసంపదః, రాష్ట్రం యథా నాశయతే కురాజా తథా జయంతీ బహుపాపసంచయం స ఏవపాపీ సపశుస్సగోఘ్నస్సబంధువర్గస్సచ శోచనీయః, జన్మాష్టమీం యో న కరోతిమూఢ స్సపాపచారీ నరకేషుపచ్యతే కిమన్నదానైర్గజగోప్రదానైః కింవామఖైర్భూరిహిణేషు సత్కృతైః, కిమాశ్రమైర్ధర్మ్యనతపోభిరుగ్రైర్జయంతీం త్యక్త్వాహా

హీనకృతా నజేన్నృ. యథోక్తా తే మయా విప్ర జయంతీసర్వకామదా, యాముపోష్య సకృద్భక్త్యా కృతకృత్యో భవే న్నరః. తస్మా త్వమపి దేవర్షే కురు చాస్యా ముపోషణం, ఉపోషణా ద్ధరిశ్చంద్రః పరాం స్థితి మవాప్తవాన్. సత్యంసత్యం పునస్సత్యం పారాశర్యేణ భాషితం, నాస్తి లోకే పరం నాన్య జ్జయంత్యా స్తు సమంవ్రతం. న గంగా న గయా కాశీ నావంతీ మధురాపురీ, సరయూ గండకీ నైవ జయంత్యా న సకామతా. ధర్మదా కామదా చైవ హ్యర్థదా మోక్షదాయినీ, శృణుష్వ ద్విజశార్దూల జయంతీవ్రత ముత్తమం జయంతీవ్రతమాహాత్మ్యం లిఖితం యస్య మందిరే, తస్య పుణ్యఫలం వక్ష్యే నారాయణసమం హి తత్. యత్రి యత్రి కలా ప్రాప్తం భవే జ్జన్మాష్టమీవ్రతం తత్రి తత్రి హరిర్యాతి త్రిదశై స్సహ నారద, స్వయమాయాతి దేవేశో గృహం జన్మాష్టమీ దినే, తేనేష్టం జన్మన స్సారం ఫలం లోకేష్వసుదుర్లభం. కలా గృహేతు యః, కృష్ణజయంతీ శాస్త్రసమ్మతాం, విత్తానుసారవిభవై ర్భక్త్యా యశ్చ ప్రపూజయేత్. పాపకోటివినిర్ముక్తో యాంతి విష్ణోః పరం పదం, సర్వవేదేషు యత్పుణ్యం తత్ఫలం చ వ్రతాధికం. నరకే తేన మజ్జంతి యావదాభూతసంప్లవం, జయంతీదివసే ప్రాప్తేయేఽర్చ యంతి ద్విజోత్తమాః, సప్తజన్మార్జితం పాపం తత్క్షణాదేవ నశ్యతి, తస్మా ద్విత్తానుసారేణ శ్రద్ధాభక్తిసమన్వితః. జయంత్యాస్తు వ్రతం కుర్యా త్సంసారార్ణవతారకం, కలా ధేనుసహస్రాణి తిలధేనుశతా నిచ. దత్వా యత్ఫల మాప్నోతి శ్రీజయంతీవ్రతే కృతే, హేమభార సహస్రంతు యో దద్యా ద్దాన ముత్తమం. తత్ఫలం లభతే మర్త్యో జయంతీ జాగరేణ హి. ప్రతిమా మంత్రః. ఆచార్యం పూజయేత్. షోడశోపచారా న్కృత్వా. శ్రీకృష్ణప్రతిమాదానం ఉత్తమం శ్రోత్రి యస్యతు. వస్త్రాలంకారభూషాద్యై స్తాంబూలం దక్షిణాసహ, శ్రీకృష్ణః ప్రతిగృహ్ణాతు శ్రీకృష్ణో వై దదాతి చ, శ్రీకృష్ణ స్తారకోభాభ్యాం శ్రీకృష్ణాయ నమోనమః. ఇతి మంత్రేణ శ్రీకృష్ణప్రతిమాదానమాచ రేత్. కోటిజన్మకృతం పాపం సద్యఃకాలే వినశ్యతి, ఇహ భుంక్త్వా ఖిలా న్భోగా న్సర్వకామఫలప్రదం. పుత్రపౌత్రధనంధాన్యం భవే త్కృష్ణస్య జన్మని, కృష్ణబ్రహ్మానందరసం కృష్ణనామసుధారసం. కృష్ణ పాదాంబుజరసం పిబ జిహ్వే నిరంతరం. శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణే నమః.

కరారవిందేన పదారవిందం ముఖారవిందే వినివేశయంతం వటస్య పత్రస్య పుటే శయానం బాలం ముకుందం మనసాస్మరామి. న్యూనాతిరిక్తాని పరిస్ఫుటాని యదిహ కర్మాణి మయాకృతాని. క్షమ్యాని చైతాని మమ క్షమస్వ ప్రియాహి తుష్టిః పునరాగమాయ కాయేన వాచా మనసేంద్రియైర్వా బుధ్యాత్మనా వా ప్రకృతే స్స్వభావాత్, కరోమి యద్య త్సకలం పరస్మై నారాయణాయేతి సమర్పయామి. ఇతి శ్రీబ్రహ్మాండపురాణే బ్రహ్మనారదసంవాదే శ్రీకృష్ణజయంతీవ్రతకథా విధానం సంపూర్ణమ్.

అథ గ్రంథవిషయానుక్రమణికా.

ఆదౌ గ్రంథప్రతిజ్ఞోక్తా వ్రత తత్ఫలదేశకాః, వ్రతాధికారిణో ధర్మాః కర్తవ్య వ్రతమూర్తయః. అవ్రతఘ్నాదికం పశ్చాదుపవాసాదికం తథా, దేవతావ్రతభంగాదిర్వ్రతారంభాదికం తథా. తతః స్త్రీణాం విశేషశ్చ వ్రతప్రతినిధిస్తథా, హవిష్యాణాం విశేషాశ్చ శాకాదీనాం వినిర్ణయః వ్రతోపయుక్తద్రవ్యాణి ద్రవ్యాణాం పరిమాణకం, ద్రవ్యసంఖ్యాప్రతినిధిర్హోమాద్యం ఋత్విజస్తథా. మధుపర్కాదికం చైవ సర్వతో భద్రమండలం, లింగతోభద్రముఖ్యాని తతో మండలదేవతాః మంత్రాస్తత్ప్రయోగాశ్చ లక్షోద్యాపనకర్మ చ, తతః ప్రాణప్రతిష్ఠాదిగు[illegible]దాదీనాం చ లక్షణం. పూజోపచారాస్తన్మూలంనిషిద్ధద్రవ్యవిస్తర[illegible] ఉద్యాపనం తూక్తం కర్తవ్యం వ్రతభంజనే. తతస్సామాన్యతః పూజా శివకేశవపూజనం, తతస్తిథివ్రతా న్యుక్తాన్యాదౌ ప్రతిపదాదయః, రాకాంతాశ్శుక్లపక్షీయా అమాంతాః కృష్ణపక్షగాః, యేయే వ్రతవిశేషాశ్చ వింధ్యదక్షిణభూతలే. ఆచారసిద్ధాస్తే సర్వే సప్రపంచం నిరూపితాః, వారవ్రతవిశేషాశ్చ తతో యోగవ్రతాదికాః. లక్షపూజాదికం సర్వం తథా లక్షప్రదక్షిణం, సోద్యాపనాదికం ప్రోక్తం మహిమానస్తథా కథాః. యద్యద్వ్రతవిధాజ్ఞేయం సంగ్రహేణ ప్రకీర్తితం, న మయా కల్పితం కించిద్వేదశాస్త్రేషు విశ్రుతం. ప్రోక్తం మహర్షిభిః పూర్వం నిర్ణీతం సాంప్రదాయికైః, వ్రతార్కవ్రతరాజాదిబహుగ్రంథేషు విస్తృతం, తత్రోపయుక్తమాదాయ గ్రంథసౌలభ్యహేతవే, ఏతదిచ్ఛావతాంతుష్ట్యై బ్రాహ్మణానాం సతామిదం. ముద్రాపితం యథా

జ్ఞానం ప్రాయస్సమ్యగ్విశోధ్య చ, గుణైకగ్రహణవ్యగ్రాస్సాధవో యే దయాళవః, పండితాశ్చానుగృహ్ణంతు గ్రంథమాస్తిక్యవృద్ధయే. దృశ్యంతే ప్రాయశో యస్మాత్సర్వవ్రతకథాదిషు, అనన్వయాపభ్రంశాద్యా ఇతి శంకా ముదా భవేత్. బహుపుస్తకసంద్రష్ట్రప్రయోగాన్సర్వసమ్మతాన్, ఆర్షత్వాన్నాత్ర దోషోఽస్తి యథాపూర్వం తథాస్తి హి. తథాపి లేఖకాదీనాం ప్రమాదాత్పరతామపి, అంతర్వాణివికల్పైర్వా పండితమన్యసోధనైః, యద్యద్విరుద్ధమాభాతం ప్రాయస్సర్వం సమీకృతం, తథాపి మేఽపరాధశ్చేత్ క్షంతవ్యమితి యాచయే. కర్తా నాహం సర్వకర్తైవ యస్మాజ్జీవేష్వంతర్వ్యాపకః ప్రేరకశ్చ, తద్దాస్యోఽహం నాస్మి సద్వైదికానాం యత్నాధ్యానాం శిష్యశిష్యోఽస్మి ధన్యః. సాంకేతికసదాచారః శ్రౌతస్మార్తపరాయణః, సతాం వినీతోఽయం చక్రే పుట్టశర్మా ద్విజోత్తమః. వ్రతచూడామణిర్నామ గ్రంథోఽయం బుధసమ్మతః, శ్రీగణేశప్రసాదేన జీయాదాచంద్రతారకమ్.

ఓం తత్సత్.

శ్రీగోపాలకృష్ణార్పణమస్తు.